

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Çisem ÇAĞ

ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ KÜÇÜK ASYA’SINDA BİR KENT
MEMURİYETİ OLARAK *STRATĒGOS*’LUK

Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Ana Bilim Dalı
Doktora Tezi

Antalya, 2018

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Çisem ÇAĞ

ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ KÜÇÜK ASYA’SINDA BİR KENT
MEMURİYETİ OLARAK *STRATĒGOS*’LUK

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Nuray GÖKALP ÖZDİL

Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Ana Bilim Dalı

Doktora Tezi

Antalya, 2018

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Çisem ÇAĞ'ın bu çalışması, jürimiz tarafından Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Ana Bilim Dalı Doktora Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Mustafa ADAK (İmza)

Üye (Danışmanı) : Dr. Öğr. Üyesi Nuray GÖKALP ÖZDİL (İmza)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Nurşah ŞENGÜL (İmza)

Üye : Doç. Dr. Fikret ÖZCAN (İmza)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Emre ERTEN (İmza)

Tez Başlığı: Roma İmparatorluk Dönemi Küçük Asya'sında Bir Kent Memuriyeti Olarak <i>Stratēgos</i> 'luk

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 21/09/2018

Mezuniyet Tarihi : 18/10/2018

(İmza)
Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Doktora Tezi olarak sunduğum “Roma İmparatorluk Dönemi Küçük Asya’ında Bir Kent Memuriyeti Olarak *Stratēgos*’luk” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Çisem ÇAĞ

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Çisem ÇAĞ
Öğrenci Numarası	20128603304
Enstitü Ana Bilim Dalı	Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri
Programı	Doktora
Programın Türü	() Tezli Yüksek Lisans (X) Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Dr. Öğr. Üyesi Nuray GÖKALP ÖZDİL
Tez Başlığı	Roma İmparatorluk Dönemi Küçük Asya'sında Bir Kent Memuriyeti Olarak <i>Stratēgos</i> 'luk
Turnitin Ödev Numarası	1013623432

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 147 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 04/10/2018 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 3

alıntılar dahil % 9'dur.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(x) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

04/10/2018

(imza)
Danışmanın Unvanı-Adı-Soyadı
Dr. Öğr. Üyesi Nuray GÖKALP ÖZDİL

Canım Babamın Anısına....

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR LİSTESİ	iii
ÖZET	iv
SUMMARY	v
TEŞEKKÜR.....	vi
ÖNSÖZ.....	vii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

STRATĒGĪA

1.1. Klasik Dönem.....	4
1.2. Hellenistik Dönem.....	8
1.2.1. Hellenistik Dönem’de Küçük Asya’daki Durum	10
1.2.2. Hellenistik Dönem Kent <i>Stratēgos</i> ’larının Sorumlulukları	12

İKİNCİ BÖLÜM

ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ

2.1. <i>Arkhe</i> Olarak <i>Stratēgia</i>	24
2.2. <i>Stratēgos</i> Heyeti	33
2.3. <i>Stratēgos</i> ’ların Sorumlulukları	35
2.3.1. Danışma ve Halk Meclislerine Öneri Sunma	44
2.3.2. Mali Sorumlulukları	47
2.4. <i>Arkhon</i> ve <i>Stratēgos</i>	51
2.5. <i>Stratēgos</i> Çeşitleri	60
2.5.1. Birincil Derece Görevler	60
2.5.1.1. Στρατηγὸς Ἐπὶ Τῶν Ὀπλῶν (<i>Stratēgos Epi Tōn Hoplōn</i>).....	62
2.5.1.1.1. Smyrna	63
2.5.1.2. Στρατηγὸς ἐπὶ τῆς Χώρας (<i>Stratēgos Epi Tēs Khōras</i>).....	66
2.5.1.2.1. Alabanda	68
2.5.1.2.2. Panamara.....	69
2.5.1.2.3. Stratonikeia	70

2.5.1.2.4.	Aphrodisias	71
2.5.1.2.5.	Tralleis	75
2.5.1.2.6.	Iasos	75
2.5.1.3.	Νομοθέτης Στρατηγός (<i>Nomothetes Stratēgos</i>)	76
2.5.2.	İkincil Derece Görevler	77
2.5.2.1.	Στρατηγός Ἐπὶ Τῆς Εἰρήνης (<i>Stratēgos Epi Tēs Eirēnēs</i>)	77
2.5.2.2.	Νυκτὸς Στρατηγός (<i>Nyktostratēgos</i>)	80
2.6.	<i>Stratēgos</i> ’ların Görev Süreleri.....	84
2.6.1.	Yineleme.....	87
2.7.	Diğer Memuriyetler ile Eş Zamanlı Görev	89
2.8.	Gönüllü Olarak Üstlenilmesi	92
2.9.	Memuriyete Giriş İçin Yapılan Harcamalar	94
2.10.	<i>Stratēgia</i> ’yı Aynı Aile Üyelerin Birlikte Üstlenmesi	96
2.11.	<i>Stratēgos</i> ’lar arasında Hiyerarşi	96
2.11.1.	<i>Protos Stratēgos</i>	97
2.12.	<i>Cursus Honorum</i> ’ları.....	99
2.13.	<i>Stratēgos</i> ’lara Atfedilen Sıfatlar.....	102
2.14.	<i>Stratēgion</i>	103
2.15.	Adak Sunulan Tanrılar ve İlişkileri	104

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TESTIMONIA

T1. HELLENİSTİK DÖNEM YAZITLARI	106
T2. ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ YAZITLARI.....	139
T3. <i>STRATĒGOS</i> ÇEŞİTLERİ	272

SONUÇ	301

KAYNAKÇA KISALTMALARI.....	307

KAYNAKÇA.....	312

ÖZGEÇMİŞ	330

KISALTMALAR LİSTESİ

age.	adı geçen eser
aşağ.	Aşağıda
bk.	bakınız
böl.	Bölüm
col.	Sütun
çev.	Çeviren
dn.	Dipnot
Ed.	Editör
Eds.	Editörler
İ.Ö.	İsa'dan Önce
İ.S.	İsa'dan Sonra
krş.	karşılaştırınız
no.	Numara
s.	Sayfa
str.	Satır
s. v.	<i>sub voce</i> (maddesi altında)
vb.	ve benzeri
vd.	ve devamı
vdd.	ve devamının devamı
yak.	Yaklaşık
yuk.	Yukarıda
yy.	Yüzyıl

ÖZET

Stratēgia askeri görevlerle yetkilendirilmiş bir memuriyettir. Ancak bu memuriyetin görev tanımı zaman içerisinde bazı değişimlere uğramıştır. Bu değişim elbette aniden gerçekleşmemiştir. Dönemlerin sosyo-politik durumları, bu değişimi hazırlayan zeminler olmuştur. Hellenistik Dönem’de Büyük İskender’in savaşları sonrasında kurulan krallıklar, kentleri sosyal, siyasal ve askeri açıdan etkilemiştir. Kentlerin idari yapılanması da bu yeni dönemden etkilenmiştir. *Stratēgos*’lar artık kentlerde kralların vekili konumunda bulunarak, kentin güvenliğinin sağlanması ve idari işlerinin yürütülmesi ile sorumlu olmuşlardır. Küçük Asya kentleri de bu yeni döneme geçiş sürecinden etkilenmiştir. Klasik Dönem’de askeri bir mahiyette olan bu memuriyet, Hellenistik Dönem’e gelindiğinde askeri işlevini de koruyarak sivil görevler üstlenmiştir. Bu memuriyeti elde eden kişiler kentte çok önemli bir statüye sahip olmuşlardır. Onlar *prytanis*’ler gibi kent yönetimle ilgili meselelerle ilgilenmişlerdir. Örneğin, Danışma ve Halk meclislerine önerilerde bulunmuşlar, yasa tasarısı önerisinde bulunmuşlar ve mecliste alınan kararların duyurusunu yapmışlardır. Roma İmparatorluk Dönemi’ne gelindiğinde ise Pax Romana ile uzun süreli bir barış dönemi başlamıştır. Bunun ardından *stratēgos*’luk askeri işlevini yitirmiş ve tam anlamıyla sivil bir memuriyete dönüşmüştür. Roma İmparatorluk Dönemi’nde Küçük Asya’daki varlıkları, bölgelere göre değişimler göstermiştir. Hatta belli alanlarda uzmanlaşmış *stratēgos* çeşitlerinin olduğu da tespit edilmiştir. Bu memuriyetle Ionia, Bithynia ve Karia bölgelerinde daha çok karşılaşılrken, diğer bölgelerde bu yoğunluk azalmış hatta hiç görülmediği bölgeler de olmuştur. Bu çalışmada *stratēgia* epigrafik belgeler, edebi kaynaklar, numismatik veriler ve modern araştırmalar ışığında incelenmektedir. Bu çalışmada *stratēgos*’ların Roma İmparatorluk Dönemi boyunca uğradığı değişim, yerine getirdikleri görevler, kent içerisindeki konumları, iş birliği yaptıkları diğer memuriyetler, görevde bulunma süreleri ve *stratēgos* çeşitleri ayrıntılı olarak ortaya konmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Stratēgos*, Kent Memuriyeti, Roma İmparatorluk Dönemi, Hellenistik Dönem, Küçük Asya.

SUMMARY

STRATEGIA IN ROMAN ASIA MINOR AS A CITY OFFICER

Stratēgia is a civil service authorized with military duties. However, the duty definition of this office has undergone some changes over time. This change, of course, did not happen suddenly. The grounds that prepared this change were the socio-political conditions of the periods. The kingdoms established after the wars of Alexander the Great in the Hellenistic Period have affected cities in both social, political and military terms. The administrative structure of the cities was also influenced by this new period. The *Stratēgies* were now responsible for ensuring the safety of the city and the administration of the city by being in the position of the kings in the cities. Asia Minor cities were also affected by this new turnaround. This military duty in the Classical Period, when it came to the Hellenistic Period, also served civilian duty by protecting its military function. Those who obtained this position had a very important status in the city. They were interested in matters related to urban administration like the *prytanis*. For example, they have made proposals to the Council and People assemblies, proposed the draft law proposal, and made announcements of the decisions taken in the Assembly. When it came to the Roman Imperial period, Pax Romana started a long period of peace. Along with this period, the *stratēgos* lost its military function and became literally a civic officer. The presence of these officers in Asia Minor during the Roman Imperial period changed according to the regions. It has even been found that there are specialized types of *stratēgos* in certain areas. This kind of civic officer was more common in Ionia, Bithynia and Karia, while in other regions this density was decreased and was never not seen. In this work, the concept of *stratēgia* is studied in the light of epigraphical documents, literary sources, numismatic data and modern studies. Also in this study, the changes process that the *stratēgos*, who undertook this duty of civil service, during this Roman Empire period, the tasks they performed, their positions in the city, the other civil servants they worked with, the duration of their employment and the types of *stratēgos* will be analysed in detail.

Keywords: *Stratēgos*, Civil Service in City, Roman Imperial Period, Hellenistic Period, Asia Minor.

TEŞEKKÜR

Akdeniz Üniversitesi'nde Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Bölümü'nün kurucusu olan Türkiye'de Epigrafi biliminin ilerlemesine son derece önemli katkılar sağlayan, Eski Yunancayı kendinden öğrenmenin gururunu ve sevincini yaşadığım saygı değer hocam Prof. Dr. Sencer Şahin'e (merhum) öğrettiği her şey için teşekkürlerimi ve minnettarlığımı sunarım.

Bu tez çalışmasının ortaya çıkmasını sağlayan, beni sadece akademik açıdan bilgileriyle donatmasının yanı sıra, manevi açıdan da her zaman destekleyen, öğrenim hayatım boyunca enejimi ve motivasyonumu yüksek tutmama yardımcı olarak beni bu mücadelede hiçbir zaman yalnız hissettirmeyen değerli Danışman Hocam Dr. Öğr. Üyesi Nuray Gökaltp Özdi'le en içten sevgi ve saygılarımla teşekkürlerimi sunarım.

Tez izleme komitesi üyeleri arasında yer alan değerli hocam Prof. Dr. Mustafa Adak'a (Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakùltesi, Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Bölümü) yardımlarından ve bilimsel gelişimime katkılarından dolayı sonsuz teşekkür ederim. Bu komitede bulunan diğer diğer hocam Dr. Öğr.Üyesi Nurşah Çokbankır Şengöl'e (Akdeniz Üniversitesi, Turizm Fakùltesi,) çalışmam esnasında değerli görüş ve önerileriyle teze sunduğu katkılardan dolayı çok teşekkür ederim. Ayrıca tez savunma jüri üyeleri arasında yer alan değerli hocalarım, Doç. Dr. Fikret Özcan (Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakùltesi Arkeoloji Bölümü) ve Dr. Öğr. Üyesi Emre Erten 'e (İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakùltesi, Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Bölümü) katkılarından dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Bu tez çalışması Koç Üniversitesi Suna & İnan KIRAÇ Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Merkezi (AKMED) tarafından desteklenmiştir. Desteklerinden dolayı bu kuruma çok teşekkür ederim.

Bu günlere gelmemde büyük emekleri olan, özellikle de tez sürecimdeki fedakârlıklarından dolayı canım Annem'e ve kardeşim Mert GÜRER'e desteklerini hiçbir zaman esirge-medikleri için sonsuz teşekkür ederim. Yoğun çalışma dönemimde kayıtsız şartsız bütün içtenliğiyle her zaman bana destek olan ve hep yanımda olan sevgili eşim Özer ÇAĞ'a teşekkürlerimi sunarım. Bu yaşıma gelene kadar her zaman bana inancını yitirmeyen, her zorluğa karşı benim arkamda duran ve hala gücünü yanımda hissettiğim, bu tezimi de kendisine adadığım değerli babama sonsuz sevgiler...

ÖNSÖZ

Stratēgia, Hellen kent devletlerinde ordu komutanı için kullanılan genel bir isimdir¹. Köken olarak askeri işlerin yönetimiyle ilgili olan bu memuriyet zamanla sahip olduğu anlam, görevler ve yetkileri bakımından değişime uğramıştır. Klasik Dönem’de tamamen askeri bir mahiyeti varken, Hellenistik Dönem’e gelindiğinde kent idari sistemiyle ilgili bir kent memuriyetinin ve askeri komutanlığın birlikte görüldüğü bir görev haline dönüşmüştür. Roma’nın Doğu Akdeniz’i ele geçirerek eyalet haline getirmesinin ardından yeni bir dönemin başlamasıyla, askeri niteliğini tamamen kaybetmiş ve sivil bir kent memuriyeti olmuştur. Roma İmparatorluğu’nun Hellen kentlerine hâkim olmasıyla birlikte eski askeri görevler pek çok kentte sivilleşmiş, bu arada iç güvenlik ve asayişin sağlanmasına yönelik yeni kurumlar oluşturulmuştur. *Stratēgia* ise bazı kentlerde hala varlığını korumuş ancak bu memuriyete farklı görev tanımları yüklenmiştir. Bu görevi üstlenen kişiler çeşitli alanlarda görevlendirilmişlerdir. Örneğin, bazıları kırsal alanda asayişten, bazıları kent içindeki idari görevlerden, bazıları ise gece denetiminden sorumlu olmuştur.

Roma İmparatorluk Dönemi’nde Küçük Asya’da kent memuriyeti olan *stratēgia* üzerine, bilhassa epigrafik verilere odaklanarak yapılan bir çalışmanın eksikliği dikkat çekmektedir. Bu nedenle, Küçük Asya’daki *stratēgia* mahiyetinin ayrıntılı bir şekilde araştırılması gerekliliği, bugüne dek üzerinde çok az çalışma yapılması, bazı belirsizlikleri ve sorunları bulunan bu konuyu doktora tezi olarak çalışma düşüncesini oluşturmuştur.

Amaç – Kapsam Yöntem: “Roma İmparatorluk Dönemi Küçük Asya’sında Bir Kent Memuriyeti Olarak *Stratēgos*’luk” başlığı altında sunulan bu tez çalışmasının amacı, *stratēgos* adlı kent memurlarının tanımını yapmak; onların temel görevlerini saptamak; bu görevi kimlerin, nasıl icra ettiğini ortaya koymak; kent içindeki konumlarını ayrıntılı bir şekilde belirginleştirmek ve kent *cursus*’undaki durumlarını aydınlatmaya çalışmaktır. Bunların yanı sıra, *stratēgia* Küçük Asya’daki tüm bölgelerde bulunuyor muydu, yoksa başka bölgelerde bu görevlere eşdeğer başka adlarla yer alan memuriyetler var mıydı gibi sorulara cevap aramaktır.

Bir kent memuriyeti olarak *stratēgia*’yı inceyen bu çalışma, Roma İmparatorluk Dönemi Küçük Asya’sını kapsamaktadır. Ancak bazen, memuriyetin değişim sürecini daha iyi gözlemleyebilmek için bu sınırların dışına çıkmıştır.

Roma İmparatorluk Dönemi Küçük Asya’sında bir kent memuriyeti olan *stratēgia*’yı

¹ Mason, 1974: 156.

özellikle epigrafik belgeler ışığında değerlendiren bu çalışma, üç ana bölümden oluşmaktadır. İlk ana bölümde *stratēgia*'nın değişim sürecinin en başından gözlemlenebilmesi için, Klasik ve Hellenistik dönemlerdeki durumu değerlendirilmiştir. Tezin bu başlığında epigrafik belgeler, edebi kaynaklar, numismatik veriler ve modern araştırmacılar tarafından yapılan çalışmalardan faydalanılmıştır.

İkinci ana bölüm çalışmanın ana konusunu oluşturmaktadır ve “Roma İmparatorluk Dönemi” olarak adlandırılmıştır. Ancak bu bölümde modern araştırmaların yetersizliği nedeniyle çalışmada daha çok epigrafik belgelerden yararlanılmıştır. Gerekli görüldüğü yerlerde numismatik ve edebi kaynaklardan da faydalanılmıştır. Bu kısımda, sadece *stratēgia* hakkında bilgi sunan en önemli epigrafik belgeler değerlendirilmiştir. Bu belgelerin değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkan sonuçlar ikinci bölümün başlıklarını oluşturmuştur. Neticede, bu bölümde *stratēgia*'nın mahiyeti, *stratēgos*'ların yerine getirdiği faaliyetler incelenmiştir. Bununla birlikte bu memuriyeti üstlenenlerin sosyal statüleri ve ailelerine ilişkin bilgilere de yer verilmiştir. Araştırmanın başında tarafımdan yapılmış olan ön çalışmalar sonucunda ortaya çıkan *arkhon* ve *stratēgia* arasındaki ilişki bu bölüm içerisinde bir alt başlıkta değerlendirilmiştir. Ayrıca bu ön çalışma sırasında *stratēgos*'ların çeşitlerinin bulunduğu saptanmıştır. *Stratēgos*'lar, “στρατηγὸς ἐπὶ τῆς χώρας (*stratēgos epi tēs khoras*)”, “στρατηγὸς ἐπὶ τῆς εἰρήνης (*epi tēs eirenes*)”, “στρατηγὸς ἐπὶ τῶν ὅπλων (*stratēgos epi tōn hoplōn*)”, “νυκτὸς στρατηγός (*nyktostratēgos*)” ve “νομοθέτης στρατηγός (*nomotēthes stratēgos*)” başlıkları altında çeşitlenmişlerdir. Bu tez çalışmasında “στρατηγὸς ἐπὶ τῆς χώρας” için *khora stratēgos*'u; “στρατηγὸς ἐπὶ τῆς εἰρήνης” için *eirenes stratēgos*'u; “στρατηγὸς ἐπὶ τῶν ὅπλων” için *hoplon stratēgos*'u; “νυκτὸς στρατηγός” için *nyktostratēgos* ve “νομοθέτης στρατηγός” için *nomotēthes stratēgos* terimleri kullanılmıştır. Bunların dışında, *stratēgos*'ların kentlerde bazen birincil derece görevlerde bazen de ikincil derece görevlerde hizmet verdikleri gözlemlenerek bu görevlerin neler olduğu ve hangi tür *stratēgos*'un hangi kapsamda görev aldığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Tezin tümünde *stratēgia*'ya ilişkin yazıtların sistematik olarak toplanması ve değerlendirilmesi sonucunda yeni sorular yöneltebilmek, bu konuda var olduğu bilinen ve amaç kısmında sözü edilen problemlere çözüm aramak ve belirsizlikleri ortadan kaldırmak esas alınmıştır. Bir kent memuriyeti olan *stratēgia*'ya ilişkin epigrafik belgeler “*Testimonia*” olarak tezin üçüncü bölümünde yer almaktadır. Çalışmanın ön hazırlığı esnasında *stratēgia* ile ilgili olarak Küçük Asya'dan Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait yaklaşık iki yüz elli, Hellenistik Dönem'e ait ise yaklaşık yüz doksan adet yazıt tespit edilmiştir. Ancak bunların hepsinden *stratēgia*'nın mahiyeti hakkında bilgi edinilememektedir. Bu nedenle *Testimonia* kıs-

mında önemli bilgiler veren yazıtlara yer verilmiştir. Bazı bölgelerde hiç yazıt bulunmazken özellikle Ionia ve onu takiben Karia, Phrygia, Mysia ve Lydia bölgelerinde yazıtın sayıca daha fazla olması, epigrafik belgelerin neden belirli bölgelerden ele geçtiği sorusunu düşündürmüştür. Örneğin, diğer bölgelerden neden daha az epigrafik belge ele geçmiştir ya da hiç belge ele geçmemiştir gibi. Bunun nedenlerinden biri, yazıt yoğunluğu çok olan bölgelerin kapsadığı alanın büyüklüğü veya stratejik ya da politik konumları olmalıdır.

Testimonia kısmında epigrafik belgeler Roma İmparatorluk Dönemi, Hellenistik Dönem ve *stratēgos* çeşitleri olmak üzere üç kategoride toplanmış, bölgeler bazında kentlere göre ayrılarak tarih sırasına göre sıralanmış, edisyonları yapılmış, gerekli yerleri kaydedilerek Türkçe çevirileri ve yorumlamaları tamamlanmıştır.

Sonuç kısmında her bölgenin yazıtları incelenerek kapsamlı bir değerlendirme yapılmıştır. Bu doğrultuda söz konusu yazıtlar ışığında bölgelerin birbirleriyle karşılaştırılması yapılmış, benzerliklerinin ve farklılıklarının ortaya konmasına çalışılmıştır.

Çisem ÇAĞ
Antalya, 2018

GİRİŞ

Araştırma Tarihi

Stratēgos'lar ile ilgili en erken aktarımlar antik yazarlardan gelmiştir. Attika Anayasa sistemini açıklayan Aristoteles'in "*Athenaion Politeia*" adlı eserinden Klasik Dönem *stratēgos*'ları hakkında bilgiler edinilmektedir. Bu konuda ışık tutan diğer kaynaklar ise Herodotos, Thukydides, Ksenophon gibi tarih yazarları tarafından oluşturulmuştur. Arrianos'ta adları geçen Ptolemaios ve Aristobulos, İskender Dönemi için bir kaynak oluşturmuştur. Diodoros, eserinde Kardialı Hieronymos ile ilgili aktarımlar yaparken, aynı zamanda Diodokhos'lar Dönemi'ndeki *stratēgos*'lar ile ilgili de bilgi vermiştir.

Modern araştırmalara bakıldığında bu konuda kapsamlı bir çalışma eksikliği görülmektedir. Bilgi elde edilen modern araştırmalar: J. Beloch'un 1884 yılındaki "Die Attische Politik seit Perikles" adlı eseri; E. Meyer'in 1884–1902 yılları arasında beş cilt halinde yayınladığı "Geschichte des Altertums" adlı çalışması; H. Swoboda'nın 1890 yılında yayınlanmış "Bemerkungen zur politischen Stellung der Athenischen Stratēgen" ve 1893 yılında yayınlanmış "über den Process des Perikles" adlı iki makalesi; J. Beloch'un 1893 yılındaki "Griechische Geschichte" adlı çalışmasıdır. Bu çalışmalar kent *stratēgos*'ları hakkında genel bir bilgi verilmektedirler. Bu konuda en kapsamlı çalışmayı 1937-1944-1952 yıllarında H. Bengtson yapmıştır. Bengtson, ordudaki ve Hellenistik Krallık'ların yönetimlerindeki *stratēgos*'ları konu alan "*Stratēgie in der Hellenistischen Zeit (Hellenistik Dönem'de Stratēgos'luk)*" adlı üç ciltlik ayrıntılı bir çalışma ortaya koymuştur. Bu çalışma, başlığından da anlaşılacağı gibi sadece Hellenistik Dönemi kapsamaktadır. Ayrıca Bengtson'ın bizzat kendisi de *stratēgos*'lar için yapılmış tam bir derlemenin yapılmadığını, bu konu ile ilgili kesin bir görüş sağlayan tek çalışmanın Real Ansiklopedi'de Bilabel'in (2. Reihe, IV[1931]184 ff.) ve W. Schwan'ın (Suppl. VI [1935] 1071) olduğunu ileri sürmüştür ve kendi zamanına kadar yapılan çalışmaların sadece bir kaç alt bölge ile sınırlı kaldığını, Hellenistik Dönem *stratēgos*'unun sorununun ayrıntılı bir araştırmayı gerektirdiğini ama bu kapsamda bir çalışmanın ele alınmadığını belirtmiştir². P. D. McDearmon ise 1977 yılında bir doktora tezi olarak konuyu ele almış ancak bu çalışmada *stratēgos*'ların Roma İmparatorluk Dönemi'nde Mısır'daki yasal faaliyetleri incelenmiştir. Bu iki çalışma her ne kadar Roma İmparatorluk Dönemi'nde Küçük Asya'da bir kent memuriyeti olan *Stratēgos'luk* çerçevesi içerisinde yer

almasa da, kent memuriyeti olan *stratēgia*'nın erken dönemlerini anlama ve karşılaştırma yapmak için önem arz eden çalışmalardır.

Stratēgia hakkında bilgiler, çeşitli kent memurları ile ilgili çalışmalardan da öğrenilmektedir. Kent memurları, bugüne kadar yapılan çalışmalarda sorumluluklarına göre bazen hukuki yetkilerine göre, özellikle de çeşitli miktarlarda ceza miktarına ya da yargılama hakkına sahip olduğu alanlara göre gruplandırılmışlardır. 1900 yılında W. Liebenam, kent memuriyetlerini oniki başlık altında toplamıştır. *Stratēgos* bu çalışmada “Memuriyetler” olarak adlandırılan genel bir başlığın altında bulunmaktadır. Ayırdığı oniki grubun içerisinde yer alan “güvenlik” grubuna ise “*epi tēs eirenes*” ve “*nyktostratēgos*’u” da dâhil etmiştir. *Hoplōn Stratēgos*’unu ise hem “eğitim ve öğretim” hem de “yiyecek temini” grubuna almıştır. 1904 yılında V. Chapot, Asia Eyaleti kent memuriyetlerini *arkhe* ve *leitourgia* olarak iki gruba toplamış ve *stratēgos*’ları *arkhe* grubuna dahil etmiştir. Hatta *stratēgos*, *arkhon* ve *prytanis*’i “yüksek mevki memurlar” olarak ayırmıştır. J.H. Lipsius, 1905 yılında memuriyetleri hukuki yetkilerine göre sınıflandırmış ve *stratēgos*’u askeri memuriyetler adı altında incelemiştir. A. Asboeck “Das Staatswesen von Priene in Hellenistischer Zeit (1913)” kitabında Hellenistik Dönem’deki Priene kent memurlarını sorumluluklarına göre yedi grupta toplamış, *stratēgos*’u burada askeri görevler altında incelemiştir. A. R. W. Harrison 1971 yılındaki çalışmasında Lipsius ile benzer bir gruplandırma yapmıştır ve askeri memuriyetleri anlatırken *stratēgoi*’dan bahsetmiştir. N.F. Jones’un 1987’deki çalışması da Asboeck ile benzer durumdadır ve memuriyetleri sekiz kısma ayırmıştır. Fakat Asboeck farklı olarak dini memuriyetleri, *leitourgia*’ları ve yasama ve yürütme kurumları olan meclisleri de kent yönetimine dahil etmiştir. 1980’de A.D. Macro, Roma İmparatorluk Dönemi memuriyetlerini *leitourgia* ve *arkhe* olmak üzere iki grupta incelemiştir. *Arkhe* olanların içerisinde yer alan heyetler kısmında *stratēgos* da yer almaktadır. 1950 yılında D. Magie “Roman Rule in Asia Minor to the End of the Third Century After Christ” adlı eserinde, 1993 yılında S. Mitchell “Anatolia. Land, Men and Gods in Asia Minor” adlı eserinde ve 2005 yılında S. Dmitriev “City Government in Hellenistic and Roman Asia Minor” adlı eserinde bir gruplandırma yapmadan memurların kentlerdeki görevlerini açıklamış ve *stratēgos*’ların işlevlerinden bahsetmiştir. Magie, daha çok Hellenistik Dönem’deki görevlerine örneklendirmeler yapmış, Dmitriev ise hem Hellenistik hem de Roma İmparatorluk Dönemi olarak ayırmış ve incelediği kentlerde varsa *stratēgos*’u da diğer kent memurları ile birlikte anlatmıştır. Epigrafik, numismatik, edebi kaynaklar ışığında Roma İmparatorluk Dönemi’nde Küçük Asya kentlerinde görev almış *stratēgos*’lar ile

² Bengston, 1937:1

ilgili kapsamlı ve bütüncül bir çalışma bulunmamaktadır. Bu konuyla ilgili en güncel kaynaklardan bir tanesi de C. Hill'in 2012 yılındaki Yüksek Lisans tez çalışmasıdır. Bu çalışmada Antigonos'lar yönetimi altında Hellas'taki *stratēgos*'lar incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

STRATĒGĪA

1.1. Klasik Dönem

Edebi kaynaklar, farklı türlerde rastgele savaşan insanları *stratēgos* olarak tanımlamaktadır³. Bu dönemde *stratēgos*'ların askeri öneme olduğu kadar politik bir öneme de sahip oldukları görülmektedir. Atina tiranı Peisistratos tiranlığı kurduğunda, hem *stratēgos* idi hem de halk partisinin başında idi⁴. Mesela, İ.Ö. V. yüzyılda saygın bir komutan olan Perikles bu kurumdan çok yararlanmıştır. Zira kendisi otuz yıldan fazla bir zaman Atina'nın iç ve dış politikasını belirlemiştir⁵.

Atina'da Krallık zamanında savaş işlerinden sorumlu olaması için *polemarkhos*'luk kurulmuştur⁶. Ordu için *polemarkhos*'ların görev almasının ardından *phyle* gruplarında bir değişiklik meydana geldiği ve bir bölük komutanı olarak tek bir *stratēgos*'un (*stratarkhos*) var olduğu bir sistemin kurulduğu bilinmektedir⁷. Bu sistemde seçim sadece *phyle* için *phyle* tarafından yapılabilmekteydi⁸.

Yaklaşık olarak İ.Ö. 620 yıllarında, mevcut olan uygunsuzlukları ortadan kaldırmak amacıyla düzenlenen Drakon Yasalarında *stratēgos*'luk görevine seçilme ile ilgili koşullar sıralanmıştır. Buna göre, göreve gelecek kişilerin hiçbir borcunun bulunmaması, en az 100 *mina*'lık bir servetinin olması ve yasal bir evlilikten on yaş üzeri çocuklarının olması gerekmektedir. Ayrıca, *stratēgos*'ların ve *hipparkhes*'lerin görev süreleri dolup hesap verinceye dek bir yıl önceki *prytanis*'lerin, *stratēgos*'ların ve *hipparkhes*'lerin onlara kefil olmaları gerekmektedir⁹. Bunların dışında, *stratēgos*'ların ve *hipparkhes*'lerin bulundukları vergi sınıfından dört kefil daha bulunması zorunludur¹⁰. Thukydides'e göre, Drakon zamanında devletin yönetimi tamamen *arkhon*'ların elindedir¹¹ ve orduya *polemarkhos* başkumandanlık yapmak-

³ Strab.599; Plut. *de Herod.* 15; Suidas s.v. Πιττακός, Alkmaion; Plut. *Sol.*, *Alk.* ve *Kleist.*

⁴ Hdt. 1.59.4 ve Aristot. *Ath. Pol.* 17,2.

⁵ İplikçioğlu, 2007.

⁶ Aristot. *Ath. Pol.* 3.

⁷ Schwahn, 1935, s.v. στρατηγός: 1072.

⁸ *Polemarkhos*'ların diğer *arkhon*'lar gibi seçimle değil bakla oyu ile seçildikleri ancak 487/6'dan itibaren diğer *arkhon*'lar gibi seçimle atandıkları bilinmektedir.

⁹ Aristot. *Ath. Pol.* 4,2.

¹⁰ Aristot. *Ath. Pol.* 4,2. ; Krş. Talheim, 1894: 460.

¹¹ Thuk. I,26. Ayrıca, Aristoteles Solon'dan sonraki dönemde de yönetim *arkhon*'ların elinde olduğunu belirtmektedir, bk. Aristot. *Ath. Pol.*13,2.

tadır¹². W. Schwahn, *stratēgos*'ların bu dönemde henüz bir kent organı olmadığını savunmaktadır¹³.

Drakon Yasalarından yaklaşık bir kuşak sonrasına, *Arkhon* Solon Dönemine geldiğimizde, Solon'un yapmış olduğu reformlarda (594/3 yılları) *stratēgos*'lar meclis üyesi olarak görünmemektedir. Çünkü yasalarda sıralanan vergi ödeme sınıfları¹⁴ arasında bulunmamaktadırlar. Buna karşın Schwahn, aslında *stratēgos*'ların da bu listede *phyle* memuriyeti olarak yer aldığı görüşündedir¹⁵.

İ.Ö. 508'den itibaren Kleisthenes Reformları ile *phyle*'lerin sayısı dörtten ona yükseltirken *stratēgos*'ların sayısı da yükseltilmişti. Bunun yanında her *phyle*'ye, bir *stratēgos*'un emrinde askeri bir birlik kurma zorunluluğu getirilmişti. Bu yasaya göre her vatandaş bu görevi üstlenilebilmekte hatta bu göreve defalarca ya da sürekli olarak seçilebilmekteydi¹⁶. 501/0 yıllarından sonra her *phyle* 'den bir tane olmak üzere yılda bir kez, on *stratēgos* 'un seçileceği yeni bir düzenleme getirilmişti¹⁷. *Stratēgos*'lar bu düzenleme ile Halk Meclisi tarafından seçilmekteydiler ve bir kent memuru haline gelmişlerdi¹⁸. Her *stratēgos* kendi *phyle*'sinin *hoplites*'lerine liderlik etmeye devam etmişti¹⁹. Bununla birlikte on *stratēgos*'un hepsi *polis*'in ordusunu yöneten ve savaş durumunda orduyu toplayan yüksek komuta yetkisine sahip bir heyet olarak dönüşümlü bir şekilde her biri bir gün orduya başkomutanlık yapıyordu. Herodotos'un anlatımından 490 yılında Marathon Savaşı'na girmeden önce *stratēgos*'ların oylama yaparak kent için önemli bir strateji belirledikleri öğrenilmektedir. Tarihçi bize o yıllarda adı Kallimakhos olan bir *polemarkhos*'un ordunun başında bulunduğunu ve *stratēgos*'ların da sırasıyla orduyu komuta ettikleri bilgisini vermektedir. Herodotos'un bu satırlarından Miltiades'in, kendisinin de içinde olduğu on *stratēgos*'un savaşa girip girmeme konusunda oylama yaptıklarını ancak oylarının yarı yarıya kaldığını söyleyip, *polemarkhos*'a kullanacağı oyun belirleyici olduğunu öne sürerek onu kendi tarafına çektiğini ve Kallimakhos'un oyu sayesinde savaş kararı alınmış olduğunu anlamaktadır. Yine bu satırlardan, savaştan yana oy kullanmış olan *stratēgos*'ların komuta günleri geldiğinde komutayı Miltiades'e bıraktıkları bilinmektedir. Herodotos'un kayıtları bize o dönem *stratēgos*'ların komutanlık görevlerinin öte-

¹² Aristot. *Ath. Pol.* 22,2.

¹³ Schwahn,1935, s.v. στρατηγός: 1072.

¹⁴ Aristot. *Ath. Pol.* 7,3.

¹⁵ Schwahn, 1935,s.v. στρατηγός: 1071.

¹⁶ Perikles, kariyeri boyunca kesintisiz olarak her yıl seçilerek onbeş yıl boyunca bu görevi yapmıştır: bk. Plut. *Per.* 16. ; Phokion ise kırkbeş kez yapmıştır: bk. Plut. *Phok.*8.

¹⁷ DNP, s.v. στρατηγός:1038.

¹⁸ OCD. s.v. *stratēgos*; Schwahn,1935, s.v. στρατηγός: 1072; DNP, s.v. στρατηγός:1038.

sinde, önemli politik roller üstlendiklerini göstermektedir. İ.Ö. V. yüzyılın ortalarında *polemarkhos*'lardan başkomutanlık görevini devraldılar²⁰ fakat *polemarkhos*'lar sembolik olarak hala yüksek onurlarla birlikte kumandalık hakkına sahip bulunmaktaydılar²¹. Artık orduyu seçimle gelen *stratēgos*'lar komuta ediyordu ve aynı zamanda gerekli durumlarda önemli bir siyasi lider olmuşlardı. Themistokles, Aristides ve Kimon hem politik bir lider hem de ordu komutanı olarak gösterilebilecek en erken örneklerdendir. Perikles kariyeri boyunca her yıl seçilerek kesintisiz olarak onbeş yıl boyunca bu görevi yapmıştır²².

V. yüzyılın sonunda Atinalılar'ın askeri ve deniz gücünün çökmesi ve uzmanlaşma eğilimin giderek artması sebebiyle, askeri makamın politik nüfusu elde etmek için bir araç olarak kullanılması son bulmuştur. Bundan sonra yıllık *stratēgos* seçimi ilkbaharda yapılmaya başlamıştı ve görev süresi yaz ortasından yaz ortasına kadar olan tipik Atina yılına denk gelmekteydi. Bir *stratēgos* ölürse ya da görevden alınırsa yılın geri kalanında onun yerine gelecek bir kişi için ara seçim yapılabilirdi. Her bir *phyle*'den bir *stratēgos* 'un seçildiği, orijinal kuralın biraz değişikliğe uğradığı ve birkaç yıl içerisinde bir *phyle*'nin aynı anda iki *stratēgoi* sağladığı bilinmektedir²³. Androition'un 441/0'da Samos'a gönderilen on *stratēgos*'u listele-yen ve bu konuda bilinen en erken örnek olan bir fragmanı²⁴ şaşırtıcıdır. Çünkü burada *stratēgos*'lar sayılırken onbir tane isim verilmiştir. Akamatis *Phyle*'sinden iki (Perikles ve Glaukon), diğer *phyle*'lerden birer tane *stratēgos* yazılmıştır. Bu konuda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. En yaygın görüş, bir ismin yanlışlıkla listeye dahil edildiği, her zaman on *stratēgos*'un bulunduğu fakat aynı *phyle*'den seçilip temsil edilmeyen diğer başka *phyle*'nin temsilcisinin ayrılmasının mümkün olabileceğidir. Bu açıklamadaki sorun bir *phyle*'nin neden ve nasıl temsil edilmek için seçilebileceğidir. İkinci görüş, en azından bazı yıllarda, Perikles gibi seçkin bir kişinin *phyle*'nin on temsilcisine eklenmesi ile onbir *stratēgos* olduğudur. Diğer bir görüş ise bu tarihlerde artık *phyle* sisteminin olmayışındır. Schwahn, zaten kesin olarak IV. yüzyılda tüm Atinalılar arasından yıllık on *stratēgos* seçildiği zaman, bu *phyle* sistemin olmadığını hatırlatarak bu görüşü onaylamaktadır.

Stratēgos'lar için muhtemelen IV. yüzyılın ortalarında sistematik bir görev dağılımı yapıldığı bilinmektedir. Savaş işleriyle ilgilenmesi için halk tarafından el kaldırma yoluyla

¹⁹ Hdt. VI. 111; Thuk. VI. 98,4, 101,5 ve VIII. 92,4; Ksen. *Hell.* IV 2,19; Lys. XIII 79.82, XVI 16; Aristot. *Ath. Pol.* 61,3.

²⁰ DNP s.v. στρατηγός:1038.

²¹ Aristot. *Ath. Pol.* XXII,2 krş. LXI,1. Plut. *Arist.*5, *Kim.*5; Hdt VI. 110; Schwahn,1935, s.v. στρατηγός: 1073.

²² Plut. *Per.* 16.

²³ OCD. s.v. *stratēgos*.

²⁴ FGrH 324 F 38.

oylama yapılarak *ekklesia*'da on *stratēgos* seçilmekteydi²⁵. Bu seçim artık toptan olarak bütün yurttaşlar arasından yapılmaktaydı. Bu on *stratēgos*'un her birinin hangi görevi üstleneceği de aynı şekilde oylama yapılarak belirlenmekteydi. Bu *stratēgos*'lardan birisi *hoplites* 'lerin başında bulunmakta (στρατηγὸς ἐπὶ τοῦς ὀπλίτας), birisi kırsalın komutanlığını üstlenmekte (στρατηγὸς ἐπὶ τῆς χώρας), ikisi Pire kentinin savunmasından sorumlu olmakta (στρατηγὸς ἐπὶ τὸν Πειραιέα), diğer bir tanesi ise özellikle donanmanın masraflarını karşılamak için zengin Atinalı vatandaşlar tarafından kurulmuş olan *symmoria* adlı vergi birliklerinin yönetimini (στρατηγὸς ἐπὶ τὰς συμμορίας) üstlenmekteydi. Diğer beş *stratēgos* ise savaş işlerinde hizmet vermekteydi²⁶. *Stratēgos*'lar da diğer yöneticiler gibi görev sürelerinin sonunda *euthyna* 'ya²⁷ tabi tutulmaktaydı. Halk, her *prytan*'lık döneminde *stratēgos*'ların görevlerini iyi yapıp yapmadıklarını el kaldırma yöntemiyle oylamakta ve eğer oylama sonucu olumsuz çıkarsa kişi görevinden alınarak kural olarak bir jüri tarafından yargılanmaktaydı. Örneğin, Perikles İ.Ö. 430 yılında *stratēgos*'luk görevinden men edilmiş ve para cezasına çarptırılmıştı²⁸.

Philostratos ise, Atina'daki *rhetorik* kürsüsüne atanan ilk kişi olan Ephesoslu Sofist Lollianus'tan bahsettiği bölümde eskiden *stratēgos*'un ilk görevinin birliği toplamak ve savaşta birliğe liderlik etmek olduğunu aktarmaktadır²⁹. Philostratos burada “eskiden” kelimesi ile yaşadığı zamanın öncesinden yani Hellenistik ve Klasik Dönem'lerden bahsediyor olmalıdır. Aktarmış olduğu *stratēgos*'un ilk görevleri ile Aristotheles'in aktardığı *stratēgos*'ların görevleri örtüşmektedir. Bu sebeble burada muhtemelen Klasik Dönem *stratēgos*'larını kastetmiş olmalıdır.

²⁵ Aristot. *Ath. Pol.* LXIV.4.

²⁶ Aristot. . *Ath. Pol.* LXI. 1-2.

²⁷ “Euthyna” her kamu görevlisinin görev süresinin bitiminde yaptığı hesapların incelenmesi anlamına gelmektedir. Atina'daki inceleme iki kısıma ayrılmıştır. Birincisi *logos* yani hesap; kamu parasının kullanımıyla ilgilidir ve bunun incelemesi on kişiden oluşan *logistes* kurulu tarafından yapılmaktaydı. İkinci yöntem ise *euthyna*'dır. *Euthyna*, görevdeki kişinin yönetimine karşı itirazda bulunma hakkıdır. Bu görev de *boule*'nin atadığı on *euthynoi* tarafından yerine getirilmekteydi. Bu yetkililer eğer memura karşı bir suçlama varsa, o memuru mahkemeye teslim etme yetkisine sahipti. Aynı zamanda suçlamayı reddetme gibi yetkilere de sahipti.

²⁸ Plut. *Per.* XXXV.

²⁹ Philostr. *VS.* 526: ἡ δὲ ἀρχὴ αὕτη πάλαι μὲν κατέλεγε τε καὶ ἐξῆγεν ἐς τὰ πολέμια. Philostratos, *stratēgos* memuriyetin eskiden ilk görevinin birliği toplamak ve savaşta onlara liderlik etmek olduğunu fakat şimdi ise besin ve erzak sağlamakla görevlendirilmiş olduğunu belirtmektedir. Ephesoslu Sofist Lollianus'un *stratēgos* (στρατηγὴσας αὐτοῖς τὴν ἐπὶ τῶν ὀπλῶν) olarak Atinalıları yönetmiş olduğunu aktarmaktadır. Lollianus *stratēgos* görevini yerine getirdiği zaman Atina kenti tahıl sıkıntısı yaşamış ve Thessalia'dan deniz yoluyla tahıl getirilmiş; ancak kentin kasasında para olmadığı için ödemede sıkıntı çıkmış ve Lollinus tahılın parasının ödenebilmesi için öğrencilerinden bağış yapmalarını istemiştir. Yapılan bu bağışla tahılın ücreti ödenmiştir. Lollianus bunun karşılığı olarak da öğrencilerinden ders ücreti almamıştır. Ayrıca bk. Philostr. *VS.* 527; Akgün Kaya, 2016: 114.

Atina'dan başka diğer kentler için de bilgiler sunan kaynaklar bulunmaktadır³⁰. Ancak Erythrai kentinden İ.Ö.357/5 yılına tarihlenen bir onurlandırma kararnamesi, öneride bulunan bir *stratēgos* 'tan bahsetmektedir³¹. Bazen *stratēgos* 'lar *stratēgos* 'autokrátōres yani “tam güce sahip” olarak ifade edilmişlerdir. Bu, onların yetkilerinin arttığını göstermektedir. Ancak yetkilerindeki bu genişlemenin niteliği ve kapsamı, çoğu zaman belirsizliğini korumaktadır³².

1.2. Hellenistik Dönem

Stratēgos memuriyeti iki kategoride gözlemlenmektedir. Birincisi Klasik Dönem'deki asıl görevi olan komutanlık görevidir. İkincisi ise Makedon Kralı II. Philippos'un Hellas fethinden sonra uyguladığı Makedon yönetim modelini ifade etmektedir: Makedonlar *stratēgos* adını Makedonya dışındaki topraklarda eyalet otoritesini sağlayan bir yönetici olarak kullanmışlardır. A. M. Seufert, bu amaç için *stratēgos* isminin kullanılmasını Yunanca'da bölgesel valilere yönelik herhangi bir sözcüğün bulunmayışına ve satrap kelimesinin hiçbir zaman benimsenmemesine dayandırmaktadır³³. H. Bengston ise, Hellenistik Dönem boyunca kent memuru ve bir heyetin görevlisi olarak iki kategoride değerlendirilen *stratēgos* 'lara, bir üçüncüsünü eklemiştir³⁴. Bunlar Hellenistik kralların temsilcileri olarak eyaletlerin idaresinin veya kentlerin gözetiminin emanet edildiği *stratēgos* 'lardır. Ayrıca Bengston *stratēgos* 'ların Hellenistik Dönem'den önce de askeri işlevlerine ek olarak, genel yönetim alanına giren görevleri devralmaya başladığını belirtmiş; ancak bunları genel bir paydada toplamamanın pek de mümkün olmadığına değinmiştir. *Stratēgos* 'ların Aitolia ve Akhaia konfederasyonlarında siyasi ve askeri güce sahip olmaları bu dönemde de askeri ve politik önemlerini hala koruduklarını göstermektedir³⁵. M. Errington, Aitolia Birliği'nin katılımcılarının arasında vatandaşların seçtiği *stratēgos* 'ların bulunduğunu ifade etmektedir³⁶. Bu birlikteki *stratēgos* 'lar yılda bir kez düzenlenen genel bir toplantıda halk tarafından seçilen yürütücü memurlardır. Bu memur, birliğin ordusunun idaresinden sorumludur. Akhaia Birliği de başkan olarak bir *stratēgos* seçmiştir. Bu seçim yurttaşların katıldığı, yıllık olarak gerçekleştirilen bir toplantıda yapılmakta ve bu *stratēgos* her yıl değişmektedir³⁷. Bunun yanı sıra, Schwahn *stratēgos* 'ların yet-

³⁰ Örneğin, Syrakusai için bk. Thuk. 6.72.3 ve Diod. 13.91-95; Arkades Birliği bk. Diod. 15.62.2; Xen. *Hell.* 7.3.1

³¹ SEG XXXI 969; IErythrai 8.

³² DNP s.v. στρατηγός:1038.

³³ Seufert, 2012: 6.

³⁴ Bengston, 1937: 171.

³⁵ OCD. s.v. stratēgos.

³⁶ Errington, 2017: 97.

³⁷ Errington, 2017: 104.

kisinin kentten kente farklılık arz etse de, Hellenistik Dönem’de genel bir değişime uğradığını ileri sürmektedir³⁸. Savaşların durulmasının ardından gelen özgürlükle birlikte askeri talebin azalmasına rağmen, *stratēgos*’ların sayısı artmıştır. Bu artışın sebebinin, bağımsızlığa kavuşan yönetimlere ve yeni oluşacak kısmen aristokrat kısmen askeri kolonilere *stratēgos* pozisyonlarının verilmesi olduğu düşünülmektedir³⁹. Örneğin, Nassos gibi küçük bir yönetim kendi *stratēgos*’larına sahiptir. Strabon’un da değindiği üzere Mısır’daki Aleksandria kendi *nykterinos stratēgos*’una sahiptir⁴⁰. Askeri koloniler bir *stratēgos*’a sahiptirler⁴¹. İskender’in ölümünden sonra da devlet ordusunun askeri komutanları olarak bilinen⁴² *stratēgos*’lar Hellenistik Dönem’in yükselttiği devletin ve toplumun yeniden örgütlenmesi için verilen muazzam mücadelede belirleyici rol oynamışlardır. Onlar bu dönemde Hellenistik kralları temsil etmekle birlikte, eyaletin idari yönetimiyle ya da kentin kontrolü ile görevlendirilmişler ve adeta krallarının vekilleri olarak yorumlanmışlardır. Ptolemaios’lar zamanındaki Mısır’da ve Hellenistik Dönem krallıklarının herhangi bir yerinde vali (*nomos*) olarak görülmektedirler⁴³. Bengston, *stratēgos*’ların “eyalet figürü” olarak görüldüğü gerçek geçişin *Diadokhos*’lar zamanında olduğunu savunmaktadır⁴⁴. Onlar bu dönemde hem askeri görevlerinin hem de idari görevlerin beraber yürütüldüğü bir kent memurları haline gelerek dönemin en önde gelen ve en yüksek yetkilere sahip memurlarından birisi olmuşlardır. Kentlerde *grammateus*’lar, *timoukhoi*, *arkhon*, *synedroi* gibi hep üst sınıf memurlarla beraber görülmektedirler. Bunlara ilişkin örnekler aşağıda ilgili yerlerde açıklanmaktadır.

Stratēgia’yı üstlenenlerin sahip olduğu nüfuzu, yerine getiren kişilerin aileleri tarafından özellikle vurgulandığı bilinmektedir⁴⁵. Daha sonra aynı ailelerden birçok kez *stratēgos*’luk görevinde bulunmuş kişilerin olduğu bilinmektedir. Bu durum Küçük Asya’da, Lykia Bölgesi’nde sıkça görülmektedir.

Klasik Dönem’de, kentler maddi zayıflıklarından ötürü zengin kişilere bağlı olmuşlardır. Şehir savunması için ayrılmış hiç kamu fonu yoktu. Bu durum kentlerin karakteristik özelliği idi⁴⁶. Sadece, çok nadir olarak yapı inşaatı ve diğer silahlanma önlemleri devlet fonla-

³⁸ Schwahn,1935, s.v. στρατηγός: 1071-1157.

³⁹ Schwahn,1935, s.v. στρατηγός: 1085.

⁴⁰ Strab. XVII. 797.

⁴¹ bk. Keil ve Premierstein, 1908: 2 nr. 95.

⁴² Bengston, 1937: 171.

⁴³ Ayrıntılı bilgi için bk. OCD. s.v. *nomos*.

⁴⁴ Bengston, 1937: 171.

⁴⁵ Aeshin. *Tim.* I. 27: εἴ τις μὴ προγόνων ἐστὶν ἐστρατηγηκότων υἱός, οὐδὲ γε εἰ τέχνην τινὰ ἐργάζεται ἐπικουρῶν τῇ ἀναγκαίᾳ τροφῇ, ἀλλὰ τοῦτους καὶ μάλιστα ἀσπάζεται, καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις ἐπερωτᾷ τίς ἀγορεύειν βούλεται; Demost. 34 50: καὶ ταῦτα πολίτην ὑμέτερον ὄντα καὶ πατὴρ ἐστρατηγηκός.

⁴⁶ Quass,1993: 184.

rı tarafından finanse edilmiştir. Kent, savunma önlemleri konusunda yapılacak geri kalan işler için ya direkt zengin bir kişinin bağışladığı paraları ya da kentin çağırısıyla toplanan paraları kullanmıştır. Sık sık *stratēgos*'ların bu işler için para topladıkları ya da hepsini kendi ceplerinden karşıladıkları da olmuştur. Bunlar için kule yaptıran Atinalı *stratēgos*'lar örnek gösterilebilir. Phaidros ve Kallias İ.Ö.287 yılında yapılanlar gibi, savaş tehdidi olduğu zamanlarda bölgenin korunması için kuleler yaptırmak gibi askeri önlemler almasının yanı sıra, mahsulün korunmasını da sağlamıştır⁴⁷. Atina'dan bilinen başka bir *stratēgos* Epikhares de Khremonidian Savaşları zamanında (İ.Ö. 267–261) kırsal kesimdeki her türlü meyvenin, hasadın, buğdayın toplanmasını sağlamış; ani saldırılardan korunmak amacıyla askerleri için kendi parasından savunma kulesi ve barınak inşa ettirmiştir⁴⁸.

1.2.1. Hellenistik Dönem'de Küçük Asya'daki Durum

Hellenistik Dönem'in başlarında Yunan kentleri İskender tarafından Pers egemenliğinden kurtulmuş ve kentlere demokratik anayasa verilmiştir. Fakat İskender'in ölümünden sonra kentlerin siyasal durumunun değiştiği bilinmektedir⁴⁹. Anadolu kentleri krallar tarafından bölgesel gruplara ayrılmış ve kentlerin başına, yönetici olarak çeşitli sorumluluklar üstlenmiş *stratēgos*'lar atanmıştır. Bunlar *diodokhos*'ların yaptığı savaşlar süresince ve sonrasında oluşan krallık bölgelerini dengede tutmak ve onları yeniden yapılandırmakla yükümlü olmuşlardır⁵⁰. *Stratēgos*'lar her kentin en üst düzeyinde yer almışlardır. Kral tarafından atanan bu *stratēgos*'lar kentlerde *diodokhos*'lar altında ikinci derecede yönetici olmakla birlikte zaman zaman kentin idari işlerini de icra etmişlerdir⁵¹. Dmitriev, kral tarafından atanan *stratēgos*'ların Asya kentlerinin idari işlerine katılımına ilişkin kanıtların Hellenistik Dönem'in sona ermesiyle, çoğunlukla ikinci yüzyılda ortaya çıktığını ve kent memuriyeti olan *stratēgos*'ların da bu zamanlarda görülmeye başladığını bildirmektedir⁵². Ancak Dmitriev, kanıtların büyük oranda II. yüzyıla ait olduğunu belirtse de IV. ya da III. yüzyıla ait birçok örnek kent *stratēgos*'larının varlığına işaret etmektedir. *Stratēgos*'lar Atina'da olduğu gibi bu coğrafyada da *prytanis*'lerinkinden farklı olmayan yönetim memurları haline dönüşmeye baş-

⁴⁷ Shear, 1978: 119-122.

⁴⁸ SEG XXIV154; SEG XL135; SEG XLIV 59. Krş. Quass,1993: 86.

⁴⁹ Krş. Corradi, 1929: 175 vdd.

⁵⁰ Errington, 2017: 90.

⁵¹ IEphesos IV. 1452 (T1.1) : Klazomenai *stratēgos*'u kendisini kralın çıkarlarına sadık kalan bir komutan olarak kanıtlamış ve aynı zamanda kent için tahıl nakliye teknelerini korumuştur. OGIS 2: *stratēgoi* öneri getirmiştir. IEphesos VI. 2001: Ephesos'u ele geçiren Demetrios'un *stratēgos*'u Ainetos, Ephesos *boule* ve *demos*'u ile iş birliği yapmaktadır. IPergamon 18 (T1.33): *stratēgos*'lar kentin mali ve başka diğer idari işleriyle ilgilenmektedir.

lamış ve kentlerin önde gelen yönetici sınıfı arasına dahil olmuşlardır. Aynı zamanda bu görevin *eponym* memurluğa evrildiği, sikkeler ve yazıtlar aracılığıyla da saptanmaktadır⁵³. *Stratēgos*’ların sayısı ve görev süresi kentten kente değişiklik göstermektedir.

Hellenistik Dönem’de *stratēgos*’lar kent yönetiminde üst düzey bir heyet olarak görülmektedir. Onlar, bazen bir yasa tasarısında “στρατηγῶν γνώμη” (*stratēgos*’ların önerisiyle) şeklinde bir araya gelerek karar alırken, bazen dini törenlerde hep birlikte hareket ederken bazen de kırsal kesimden sorumlu (στρατηγὸν ἐπὶ χώρας) *stratēgos* olarak tek başlarına görev yaparken karşımıza çıkmaktadırlar. Bu döneme ait epigrafik belgelerde *stratēgos*’ların “οἱ στρατηγοὶ”, “εἰσαγγειλαμένων τῶν στρατηγῶν”, “στρατηγῶν γνώμη” ya da “οἱ στρατηγοὶ τῆς πόλεως” şeklinde ifadelerle *pluralis* formda görülmesi, onların bir heyet olarak hareket ettiklerine işaret etmektedir. Bunun yanı sıra, Priene ve Iasos kentlerinde bulunmuş yazıtlar *stratēgos* heyetinin varlığını kesinleştirmektedir. Çünkü Priene kentinde onurlandırılmış olan kişinin *stratēgos*’lara *grammateus*’luk yapmış olduğu, Iasos kentinden magistrat listesinde adı geçen bir kişinin de *stratēgos*’ların *grammateus*’u olduğu görülmektedir⁵⁴. Anlaşıldığına göre, Priene ve Iasos kentlerinde *stratēgos* heyetinin bir *grammateus*’u vardı. Bunlara ek olarak, karar alma işlerinde ya da üstlendiği başka görevlerinde genellikle *pluralis* formunda olmaları, onların birlikte hareket ettiklerine işaret etmektedir. Ayrıca D. Magie, magistral kurulun en yaygın olanının *stratēgos* heyeti olduğunu düşünmektedir ve heyetin tek tek üyelerinin “στρατηγῆσας”⁵⁵ veya “στρατηγὸς” olarak ifade edildiğini belirterek bu düşüncesini desteklemektedir⁵⁶. Bazen yazıtlarda *stratēgos*’ların isimlerinin tek tek açıklandığı da olmuştur. Bu yazıtlar bir heyetin varlığını desteklemekte aynı zamanda da bu heyetlerin kentlerde kaç kişiden oluştuklarına dair ipucu vermektedir. Bu heyeti oluşturan üyelerin sayıları kentten kente farklılık göstermektedir. Örneğin, Temnos, Kios, Ephesos’ta (T1.3) beş, Erythrai’da (T1.10) ise dokuz üyeden meydana gelmektedir. İ.Ö. 263-241 yılları arasına tarihlendirilen Pergamon kralı I. Eumenes, Pergamonlular’a gönderdiği bir mektupta Pergamon halkına Palamandros, Skymnos, Metrodoros, Theotimos ve Philistos isimli beş *stratēgos*’un onurlandırılması için karar almaları gerektiğini beyan etmektedir. Bu mektup bize bu kentte bir *stratēgos* heyetinin var olduğu ve bu heyetin beş üyeden oluştuğu bilgisini vermektedir. Phrygia Bölgesi’nde Hierapolis kentinde ele geçen bir yazıt ise meclise öneride bulunan *stratēgos*’ların üç kişi olduk-

⁵² Dmitriev, 2005: 28.

⁵³ Cadaux, 2004: 252 vd.

⁵⁴ Dmitriev, 2005: 31; *IPriene* 4.16–17 ve 18–19 (T1.5); *Iasos* 264,7–8 (T3.10).

⁵⁵ IGR IV 1115.

⁵⁶ Magie, 1950: 60 ve not 29.

larını göstermektedir (T1.19). Anlaşıldığına göre *stratēgos*'lar kentlerde üst düzey yönetimde bir heyet halinde bulunuyorlardı ve daha sonraki kısımlarda açıklanacağı üzere hepsinin ayrı görevleri vardı. Girit'ten İ.Ö.I. yüzyıla tarihlenmiş heyet üyelerinin isimlerini içeren yazıtlar⁵⁷ bunların on kişi olduklarını göstermektedir. Bu yazıtlarda geçen heyetler, bir στρατηγός ἐπὶ τὰν χώραν (kırsal alan *stratēgos*'u) ile bir στρατηγός εἰς τὸ Πέραν'ı (Peraia *stratēgos*'u) içermektedirler⁵⁸. Ayrıca Girit'ten İ.Ö.I. yüzyıla ait yazıtta⁵⁹ on iki üye olarak görünmüşlerdir. Magie heyet üyesi sayısındaki bu artışı, bu yazıt zamanında (İ.Ö.I. yy.) heyetin genişletilmiş olabileceği düşüncesiyle yorumlamıştır. Schwahn ise onun aksine, üye sayısındaki artışı iki tür *stratēgos*'un kurula dahil edilmesine dayandırmaktadır. Magie, kırsal alan *stratēgos*'u ve Peraia *stratēgos*'unun on kişilik heyetlerde görülmesinden dolayı Schwahn'ın bu düşüncesini kabul etmemektedir⁶⁰.

1.2.2. Hellenistik Dönem Kent *Stratēgos*'larının Sorumlulukları

Stratēgos'lar ordu dışında faaliyetlerde bulunduklarında, çeşitli kent görevleri üstlenmişlerdir. Danışma ve Halk meclisleri öncesinde bu meclislere çeşitli teklifler sunmuşlar, yasa tasarısı önermişler ve mecliste alınan kararları ilan etme gibi görevler yerine getirmişlerdir. Bazı kentlerde mecliste kayıt tutmuşlardır. Gerekli durumlarda davalara da bakmışlardır. Onurlandırma kararları ile stel dikmişler, önemli konukları diğer kent görevlileri ile birlikte misafir etmiş, dini kaynakları denetlemiş ve askeri görevlerinin dışında çeşitli etkinlikler gerçekleştirmişlerdir⁶¹. Bazı amaçlar için para tahsis etme görevleri de yüklenmişlerdir. Danışma ve Halk meclislerinin aldığı karar uyarınca, kentin hayırseverlerine heykeller dikilmesi ve çelenkler sağlanması gibi işlerde *epimeletes*'lik görevini üstlenmişlerdir. Ayrıca resmi cenaze (T1.8) ve kurban törenlerine katılmışlar, resmi anlaşmalarda yer almışlardır⁶². *Stratēgos*'ların bu dönemde kenti koruma ve tahıl işleriyle ilgilendikleri de belgelenmiştir (T1.1). Onlar bunu diğer kent memurları ile beraber yapmışlardır, örneğin Erythrai'da *prytanis*'ler ve *eksetas-*

⁵⁷ IG XXII 1,44=IGR IV 1115 ve IG XXII 1,56.

⁵⁸ İ.Ö.188 yılında Rhodos'taki bir yazıtta da aynı şekildedir. bk. IG XII 1, 49 = SGDI 3789.

⁵⁹ IG XXII 1,50= S.GDI. 3790.

⁶⁰ Magie, 1950: 60 ve not 29.

⁶¹ Kurbanlar: *Illion* 32, 29–30 (T1.28). İlanlar: *ILampsakos* 34: str. 27–28 (İ.Ö. II. yy.). Stel dikimi: SEG XLIV 1108: str. 16–18 (T1.44). Misafir ağırlama: *IMagnesia am Maeander* 53 (T1.20) ; *IPergamon* 160b: str. 57–58 (İ.Ö. 175 krş. *ITralleis* I 20 (yak. İ.Ö. 212–211). Dini fonların yönetimi: *ILampsakos* 9: str. 5715–16 (T1.30) Spor müsabakası yönetmek: Parker ve Obbink, 2000: 246 nr. 6: str. 69–72; *ISmyrna* II 578, str. 28–29 (İ.Ö. III. yy. sonu–II. yy. başı).

⁶² OGI 229, str. 13. 19; 58; 88.

tes'ler; Teos kentinde *timoukhos*'lar ile birlikte iş birliği içerisinde olmuşlardır⁶³. Attika Bölgesi'nde, eğitime verdiği desteklerden ötürü bir *stratēgos* övülmesini içeren bir yazıt⁶⁴ aracılığı ile de onların bu bölgede askeri ve siyasi konuların yanı sıra, iç yönetim, gençlerin güçlenmesi hatta vatandaşlara gıda temini gibi sorumlulukları da üstlendikleri anlaşılmaktadır. Ancak Anadolu'da bu kapsamda örneklerle karşılaşmamıştır.

Stratēgos'ların bu dönemdeki sorumlulukları hakkında, bilgi edinebilmek adına İ.Ö. 263-241 yılları arasına tarihlenen Pergamon kralı I. Eumenes'in Pergamonlular'a gönderdiği mektubunu⁶⁵ incelemek faydalı görünmektedir. Bu mektup, o dönemde Pergamon'daki *stratēgos*'ların faaliyetlerini özellikle de kamusal alandaki faaliyetlerini, kendilerinden sonra gelecek *stratēgos*'ların onlardan neleri örnek almaları gerektiğini ve *stratēgos*'ların nasıl göreve geldiklerini açıklamaktadır. Kral I. Eumenes mektupta, Pergamon halkına Palamandros, Skymnos, Metrodoros, Theotimos ve Philistos isimli beş *stratēgos*'un onurlandırılması için karar almalarını beyan etmiş ve bu onurlandırmanın niçin yapılması gerektiğini yedi madde halinde açıklamıştır:

- 1) Bu kişilerin görevlerini iyi bir şekilde (καλῶς) yerine getirmeleri
- 2) Memuriyetin getirmiş olduğu başka sorumlulukları adaletli olarak (δικαίως) tamamlamaları;
- 3) Görevde bulundukları sene içinde toplanan kutsal gelirleri sadece halk ve tanrılar için kullanmaları;
- 4) Onlardan önceki *stratēgos*'ların önemsemediği pek çok görevi yerine getirmeleri
- 5) Hiçbir borçluyu ayırmadan kent adına tüm gelirleri kullanmaları
- 6) Tapınaklarda bulunan kutsal adaklara özen göstermeleri
- 7) Bu *stratēgos*'lar idari işleri düzgün bir şekilde düzenli olarak yönettiği için daha sonraki yıl göreve gelecek olanların bu icraatlarını göz önünde bulundurarak işlerini daha kolay yürütebilecek olmaları.

Mektupta yer alan tüm faaliyetler *stratēgos*'ların bu dönemde üstlendikleri görevlerin bir nevi göstergesi olarak düşünülebilir. Bahsedilen *stratēgos*'ların görevlerini çok iyi bir şekilde ta-

⁶³ IErythrai 29 (T1.11): στρατηγῶν, πρυτάνεων, ἐξεταστῶν γνώμη: “*Stratēgos*'ların, *prytanis*'lerin ve *eksetastes* 'lerin önerisiyle”; ITeos 30 (T1.14): Τιμούχων καὶ στρατηγῶν γνώμη : *Stratēgos*'ların ve *Timoukhos* 'ların önerisiyle.

⁶⁴ Syll³ 956.

⁶⁵ IPergamon I. 18 (T1.33); Bengston, 1944: 232-237; Hansen, 1971: 23; Müller, 2003: 424; Üreten, 2004: 195. Söz konusu mektup aslında Pergamon'da bulunmuş iki ana kısımdan oluşan yazıtın ilk kısmıdır. Birinci kısım I. Eumenes'in Pergamonlular'a yazmış olduğu mektup, ikinci kısım ise Pergamon Meclisi'nin kralın mektubuna cevabıdır. Bu mektup, Pergamon kenti ile I. Eumenes arasındaki ilişkiyi açığa vurması açısından

mamlamış olmaları ve memuriyetin gerektirdiği diğer görevleri adil olarak yerine getirmiş olmaları kendi sorumluluklarının yanı sıra başka işler de üstlenmiş olduklarını göstermektedir. Yazıtın devamında kutsal gelirleri halk ve tanrılar için kullanarak dini fonların yönetimini gerçekleştirdikleri bilgisi yer almaktadır. Kentin gelirleriyle ilgilenmeleri cümlesinden onların mali görevler üstlendikleri anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra tapınaklardaki adaklara ihtimam göstermeleri ise dini işler üstlendiklerini de açık bir şekilde ortaya koymaktadır. H. Malay bu mektup aracılığıyla Pergamon'daki *stratēgos*'ların seçimle değil atanarak göreve geldiğini belirtmektedir⁶⁶. Mektubun içeriği doğrultusunda Malay'ın bu düşüncesi kabul edilebilir görünmektedir. Yazıtta yer alan “gelecekte atanacak *stratēgos*'lar” ifadesi de bu düşüncenin doğruluğunu onaylar niteliktedir. Fakat H. Müller kent *stratēgos*'larının, kent meclisi tarafından seçilen yetkililer olduğunu ve kralın kendisi doğrudan isim vermemiş olsa bile, bu göreve seçilen kişilerin kim olduğuna her zaman önem gösterdiğini savunarak bu düşüncüyü reddetmektedir⁶⁷. Bu mektupta dikkati çeken diğer bir husus, onurlandırılan *stratēgos*'lardan önce bu makamda bulunanların görevlerini iyi bir şekilde yerine getirmemeleri ve bazı konuları ihmal ettikleri gerekçesiyle kral tarafından eleştirilmeleridir.

Bu kurulların görevi genel olarak kent yönetimiymiş ve yasa tasarılarını onaylaması için meclise sunmaktı. Danışma ve Halk meclisleri öncesi çeşitli teklifler sunmuşlar, yasa tasarısı önermişler ve mecliste kararları ilan etme gibi sorumluluklar üstlenmişlerdir. *Prytanis* gibi, bunlar da στρατηγῶν γνώμη (*stratēgos* 'ların önerisi) şeklinde Halk Meclisi'ne önerilerde bulunmuşlardır⁶⁸. Mytilene kentinde⁶⁹ “περὶ ὧν οἱ στρατηγοὶ προτίθεισι (onlar hakkında *stratagoi* öneride bulundu)”, aynı kentte “ἵνα ποιήσωται οἱ στρατηγοὶ ἔφοδον ὑπὲρ αὐτῶν (onlar için *stratagoi* bir [çözüm] yapsın diye)” ifadeleri ile karşımıza çıkmaktadır⁷⁰.

Erken Hellenistik Dönem'e tarihlenmiş ve Kyme kentine ait Arkhippe isimli bir şahsın onurlandırıldığı yazıttan *stratēgos*'lar, *phylarkhos*'lar ve *synedros*'ların önerisi üzerine Danışma Meclisi'nin bazı kararlar aldığı öğrenilmektedir (T1.39). Üç dekret halinde düzenlenen bu yazıtların ilkinden *stratēgos*'ların, *phylarkhos*'ların ve *synedros*'ların önerisi ile Arkhippe'nin *bouleuterion*'un çatısının onarımını üstlendiği için onurlandırıldığını ve bu nedenle ihtiyacı olan şeylere, yani malzemelerini devlet binalarına koyabilmesi gibi izinler verildiğini

büyük bir önem arz etmektedir. Yazıtın ikinci kısmında ise I. Eumenes'in mektubunda önerdiği üzere *stratēgos*'ların onurlandırıldığı belirtilmektedir.

⁶⁶ Malay, 1993: 23.

⁶⁷ Müller, 2003: 429-430.

⁶⁸ Magie, 1950: 60 dn.29.

⁶⁹ I.G. XII 2, 15 str.13 (yak. İ.Ö. 193 yılı tarihli yazıt) .

⁷⁰ Michel, 1900: 357, str. 8 vd. ve 37 (İ.Ö.II. yy. başı) .

ve kent için yapmış olduğu bu iyiliklere karşısında halkın kendisine müteşekkire olduğunu öğrenmekteyiz. Devamındaki kararnamede ise halk tarafından Arkhippe'ye sunulan övgülere yer verilmiştir. Anlaşılan bu şahıs kent için çok önemli ve faydalı birisi olmuştur. Arkhippe'nin onurlandırılmasında kent memurlarına görevler dağıtılmıştır. *Stratēgos*'lara da Arkhippe'nin vefatından sonra cenaze töreninde naaşına altın bir taç takması ve o anda halkın Arkhippe'yi iyilikseverliği ve faydalarından dolayı onurlandırıldığını sesli bir şekilde söyleyerek duyurmaları görevi düşmüştür. Burada tek bir *stratēgos*'dan bahsedilmemesi, görevi bütün *stratēgos*'ların hep birlikte yapması dikkat çekmektedir. Bunlara ek olarak yazıtta *stratēgos*'ların bu görevleri için yapacakları masrafları kentin kasasından karşılamaları ifadesi yer almaktadır. Arkhippe'nin hibe ettiği 1000 stater paranın devletten alacağı olanlara ödemesi kararını alındığı ve bu paranın dağıtımı sırasında *tamias*'ın *stratēgos*'lara on, bütün meclise ise kırk stater ödendiği anlaşılmaktadır. Arkhippe öldükten sonra Arkhippe'nin mirasçısı tarafından bağışladığı bir *talentin* kente verildikten sonra dönemin *stratēgos*'ları ve *synedroi* aracılığıyla bir kararname hazırlamaları kararı çıkmıştır. Kararnameyi hazırlaması gerekenler sayılırken ilk önce *stratēgos*'ların verilmesi sebebiyle kararnameleri hazırlayacak olanlar için akla ilk gelen kişilerin onlar olduğu düşünülebilir. Ardından bu kararname ile *stratēgos*'ların bazı mali işler ve onarım işi için senelik olarak görev yapacak kişinin atamasını sağlama, köle satın alımı ve bunların beslenme ile giyim ihtiyaçlarını karşılama ve ücretler ile ilgili işler hakkında karar vermeleri beklenmiştir. Yine göreve gelecek bir aylık *stratēgos*'lara (ὁ ἐσόμεινος ἔμμηνο[ς] στρατηγός) Arkhippe'nin *oikonomos*'u için bir *phyle* ve *phrata* belirlemesi görevi verilmiştir. Bu verdikleri kararı da *nomophylakes* ile beraber belgeleyerek arşive vermeleri istenmiştir. Dolayısıyla açık bir şekilde *stratēgos*'ların, kararname hazırladıkları, mali işlerle ve yapım işi için gerekli bütün işlerle ilgili karar belgelerini hazırlayarak arşive koydukları saptanmaktadır. Ayrıca bu işi yapacak olanlar için bir aylık göreve gelecek olan *stratēgos*'lar şeklindeki açıklama *stratēgos*'ların bu kentte bir ay süre ile görevde kaldıklarını göstermektedir. Bu kararname, karar ya da önerilerin kimin tarafından yapıldığı ile başlamış fakat son satırlarında kararnamede alınan kararların önerilerinin bütün *stratēgos*'lar tarafından getirildiği vurgulanmıştır. Ancak bu kez sadece *stratēgos*'lar belirtilmiştir ve yazıtın başında olduğu gibi yanında *phylarkhos*'lar ve *synedros*'lar yoktur. Üçüncü kararname de yine *stratēgos*'ların *phylarkhos*'ların ve *synedros*'ların önerisi ile meclisin karar alması şeklinde başlamaktadır. Burada Arkhippe'nin ölümünden sonra *agora*'da Homonoia sunağı ve altar, *stoa*'lar ve iş yerleri inşa edilmesi koşulu ile kente bağışlamayı düşündüğü arsa ile ilgili düzenlemeleri konusunda öneriler sunmuşlardır. Bu kararnamenin sonunda alınan kararların *stratēgos*'ların önerisi ile gerçekleştiği vurgulanmaktadır. Ayrıca yazıt bu kararnamede belir-

lenen işlerin yürütülmesi için *stratēgos* 'lar tarafından göreve seçilen kişilerin sıralanmasıyla bitmiştir. Bu ifadelerden bu işleri yürütecek kişilerin seçimiyle ilgilendiği de öğrenilmektedir. Aynı zamanda *stratēgos* 'ların kentin idari işlerinin yürütülmesindeki rolü de anlaşılabilir. tedir.

Kios kentinde İ.Ö.360 yılında Athenodoros isimli bir kişinin onurlandırıldığı bir yazıtta *stratēgos* 'ların *arkhon* 'larla birlikte öneri sundukları görülmektedir (T1.35). Hatta bu *gnome* 'nin ayın 20. gününde yapıldığı ve *prytan* 'lık yapan kişinin de ismi kaydedilmiştir. Bu karar diğerlerinden farklı olarak “ἔδοξε τῇ β[ουλῇ καὶ τῷ δήμῳ” ifadesi olmadan sadece “γνώμη [τῶν ἀρχόν]των καὶ τῶν στρατηγῶν” ifadesi ile başlamıştır. Bu durumlarda *stratēgos* 'ların *boule* ve *demos* kararı olmadan, kişilerin onurlandırılması için karar alma yetkisinin bulunup bulunmadığı sorusu akla gelmektedir. Bunun yanı sıra, bu kararname sayesinde Hellenistik Dönem'de Bithynia Bölgesi'nde *stratēgos* 'ların *arkhon* 'lar ile birlikte görev yaptıkları da anlaşılmaktadır. Astypalaea'da II. yüzyılın sonlarında προγραψαμένων εἰς τὴν βουλὴν τῶν στρατηγῶν⁷¹ (*stratēgos* 'ların *boule* 'ye önerdikleri), Phokaia'da γνώμη στρατηγῶν⁷², Methymna “στρατηγοὶ προτίθεισι (*stratagoi* öne sürdü)”⁷³, Iasos kentinde ise bir γνώμη'nin sahipleri olarak hareket ettikleri bilinmektedir (T1.21). *Stratēgos* 'lar bazı kentlerde *ekklesia* 'ya yani Halk Meclisine başkanlık etmişlerdir. Kyme'de *Ekklesia* 'nın yani Halk Meclisi'nin başkanı olarak bir *stratēgos* görülmektedir (T1.40). Bu yazıtta tek bir *stratēgos* görünmektedir. Burada Danışma Meclisi bir öneride bulunmuştur. *Stratēgos* ise Halk Meclisi'nin başkanı olarak bu öneriyi, halkın önünde okumuştur.

Stratēgos 'ların mecliste alınan kararların duyurusunu yapma görevlerini de yerine getirdikleri tespit edilmiştir. İ.Ö. 86/85 yılında Ephesos *demos* 'unun, *stratēgoi*, *boule grammateus* 'u ve *prohedroi* 'a Mithradates'e karşı savaşa teşvik etmesi için talimat veren kararnamesinde kararın ilan edilmesiyle sorumlu olanlar *stratēgos* 'lar idi (T1.2 str. 20-62.). Fakat öneri sunma (*gnome*) aşamasında yoklardı. Yani *proedroi* ve *grammateus* 'ların önerisiyle *boule* ve *demos* karar veriyor, *stratēgos* 'lar ise verilen kararı ilan ediyorlardı. Ephesos kentinde bu dönem için *stratēgos* 'ların öneri yaptığı “γνώμη στρατηγῶν” ifadesi ile karşılaşılmamıştır. Bu kentte *stratēgos* 'lar, kent için faydalı işler yapan, alınan kararları ilan eden bir kurum olarak görülmektedir. Fakat Ephesoslular İ.Ö. 85/86 yıllarında kent yararına bir karar alma görevi ile görevlendirilmişlerdir. Mithradates'e karşı ayaklanan ve savaşa teşvik etmesi için talimat veren Ephesoslular'ın yayınladığı bir kararnamede (T1.2 str. 0-19.) *demos*, Mithradates'e karşı

⁷¹ IGR IV 1029.

⁷² I Priene 65 (İ.Ö.190).

savaşa teşvik etmesi için *stratēgoi*’a, *boule grammateus*’una ve *prohedroi*’a talimat vermiş ve kent yararı için karar almalarını emretmiştir. Bu ifade ile aslında bu kentte de karar mekanizmasında yer aldıkları anlaşılabilmektedir. Bununla birlikte yazıtta geçen “εἰσαγγελαμένων ya da εἰσηγησαμένων τῶν στρα[τ]ηγῶν” satırından kararnameyi ilan edenlerin ya da ileri sürenlerin *stratēgos*’lar oldukları da görülebilmektedir. Bu yıllardan kısa bir zaman sonra İ.Ö. 40/39 yılında, toplam beş adet *stratēgos*’un *demos grammateus*’u ile birlikte *demos* tarafından alınan bir kararı açıkladığı tespit edilmiştir (T1.3). Sinope kentinde, İ.Ö. IV. yüzyılda Halk Meclisi, Sinope halkı için gönüllü olmuş olan Satyros isimli bir kişi hakkında maalesef yazıtın o kısımları okunamadığı için içeriğini bilemediğimiz bir karar almıştır. Alınmış olan bu kararı ilan eden kimselerin ise *stratēgoi* olduğu bilinmektedir (T1.46).

Stratēgos’ların mecliste kayıt tutukları da bilinmektedir. Örneğin Kos’ta ele geçen bir yazıtta geçen συνέγραψαν [στρα]ταγο[ι] (*stratēgoi* kayda geçti)⁷⁴ ifadesi de bunu göstermektedir.

Stratēgos’ların kent için faydalı olmuş kişilerin onurlandırılmaları için halk ve danışma meclisine öneriler getirmiş oldukları da bilinmektedir. Sardes kentinde, İ.Ö. 155 yılında kenti için pekçok iyi işler yapmış ve üstlendiği görevleri iyi bir şekilde yerine getirmiş olan Timarkhos’un onurlandırılmasında, bu kararın bir stele yazılmasına ve herkese örnek teşkil olması için stelin dikilmesi kararının *boule* ve *demos* tarafından *stratēgos*’ların dilekçesi ile alındığı anlaşılmaktadır. Bu karar için öneriyi sadece *stratēgos*’ların sunmuş olması dikkat çekmektedir⁷⁵. Teos kentinin *stratēgos* ve *timoukhos*’ları, İ.Ö. 204/203 yılında III. Antiokhos’un Teos ve teritoryumuna dokunulmazlık (*asylia*) ve vergiden muafiyetlik hakkı (*aphorologioetos*) bahsettiği zaman, bir öneri (τιμούχων καὶ στρατηγῶν γνώμη) ile III. Antiokhos ve kız kardeşi Laodike’nin kent adına sağladıkları faydalar sebebiyle onurlandırılmaları için kararname yayınlamışlardır⁷⁶. Ayrıca onlar için bir onur nişanesi olarak görülecek heykellerin yapım ve dikim işlerinin yürütülmesinden sorumlu kişiler *epimeletes*’lil yapacak kişiler için de bütün yurttaşlar arasından seçim yapılması ve bu iş için gerekli olacak paranın da sağlanması gerektiğini beyan etmişlerdir.

Stratēgos’ların kentlere mektup yazma görevleri üstlendikleri görülmektedir. Troas Bölgesi’nden Thasos kentinden olan Dionysodoros’a *proksenia* verilmesi konusunda iki kararnameyi içeren bir mektupta, mektubu yazan kişinin *stratēgos* olduğu göze çarpmaktadır.

⁷³ Milet I 3, 152, str.1. vd. ve 18vd. (İ.Ö.167? yılından önce).

⁷⁴ Syll³. 1012, str. 2 (İ.Ö. II/I. yy.) .

⁷⁵ ISardis VII. I, 4.

⁷⁶ Herrmann, 1965: 33–6, nr. 1 str. 1-55; SEG XLI 1003 ; Oliver, 1968: 321 vdd.; Gauthier , 1985: 51-52.

Bu mektup sayesinde *stratēgos*’ların o zamanlar başka kentlere alınan önemli kararlar hakkında mektup gönderme yetkilerinin olduğunu anlaşılmaktadır. Mektubun içerisindeki kararlar *boule* ve *demos* tarafından alınmıştır. İ.Ö. I. yüzyılın ilk çeyreğinde doğrudan Lampsakoslular’ın *stratēgos*’ları tarafından yazılan bu mektup Thasos *arkhon*’larına hitap etmektedir ve *proksenia* verilmesi ile ilgili olarak iki aşamalı bir prosedürden bahsetmektedir⁷⁷. Mektubun “Λαμψακηνῶν στρατηγοὶ Θεσίων ἄρχουσι χαίρειν” şeklinde başlaması, mektubu birçok *stratēgos*’un ya da *stratēgos* heyetin bir araya gelerek yazdığını açıkça gözler önüne sermektedir. P. Frisch⁷⁸ mektubu yazan makamın tek başına *stratēgos*’lar olmasından dolayı *stratēgos*’un kentin en kıdemli görevlisi olduğunu düşünmektedir. Bu düşüncesinde haklı görünmektedir. Bunu destekleyecek başka bir mektup ise Ilion kentinden ele geçmiştir. İ.Ö.275-269 yıllarında birisi Antiokhos tarafından diğeri ise Antiokhos’un Küçük Asya’daki temsilcisi *stratēgos* Meleager tarafından Ilion kentine Metrodoros isminde birisinin onurlandırılması ve özel haklara sahip olmasını talep eden iki ayrı mektup gönderilmiştir. Bu mektuba cevaben yazılan bir kararnameden, kentin bu kişiyi onurlandırma kararı aldığı öğrenilmektedir (T1.29).

Stratēgos’ların bu dönemde *isopoliteia*, *sympoliteia* gibi bazı resmi anlaşmalarda yer aldıkları tespit edilmiştir. Seleukos kralı II. Seleukos zamanında Magnesia ad Sipylum ve Smyrna arasında bir *sympoliteia* anlaşması yapılmıştır. Bu anlaşmanın yapılması için görüşmeleri yürütenlerin ve anlaşmanın yapılmasını sağlayanların *stratēgos*’lar olduğu Smyrna yazıtı olarak da bilinen bir kararname aracılığıyla öğrenilmektedir⁷⁹. *Stratēgos* heyetinden biri Magnesia ad Sipylum’a elçi olarak gitmiş ve *tamias* ile işbirliği içerisinde bulunarak Magnesia ad Sipylum’dan gelecek göçmenlere kalacak yer temin etme sorumluluğunu üstlenmiştir. Magnesia ad Sipylum’a gidecek olan anlaşma metninin bir kopyasına ise *eksetastes*’ler ile birlikte mühür basmışlardır. Burada ilgi çeken nokta *sympoliteia* hakkı ile ilgili bu kararnamenin Smyrna *stratēgos*’larının *demos*’a sunduğu öneri sayesinde gerçekleşmesidir. Ayrıca anlaşmanın imza metni olan ikinci kararnamenin sonunda *stratēgos*’ların hem kendilerine

⁷⁷ Sherk, bu prosedürün olağan dışı olarak iki aşamada uygulandığını söylemektedir. Birinci aşama *Heraion* ayında ve tanrı Priapus Epiphanous *eponymous prytan* iken gerçekleşmiştir. İkincisi ise, Apatourion ayı boyunca Tanrıça Aphrodite Epiphanous *eponymous prytan* olduğu zaman. Birincisine, hem *boule* hem de *demos* tarafından karar verilirken, ikincisinde yalnızca *demos*’lar tarafından karar verilmiştir, bk. Sherk 1992,224.

⁷⁸ Frisch, *ILampsakos* 7, s.57.

⁷⁹ CIG 3137 = OGIS 229, str. 13; 19; 58; 88 (T1.4). Birinci kararname Smyrna ve Magnesia ad Sipylum’daki *stratēgoi* arasındaki müzakereleri ele almaktadır. Bu metne göre Magnesia ad Sipylum vatandaşları Smyrna kentinin de vatandaşları olmuştur. İkinci kararname ise bu *sympoliteia* ile ilgili anlaşmanın imza metni niteliğindedir. Üçüncü kararname ise Smyrna kentinin kararnamesidir ve burada kentin eski Magnesia ad Sipylum’daki kaleyi ve orada bulunan güçleri önemseydiği görülmektedir. Bu yazıtla Magnesia ad Sipylum’da yaşayan sivil halk, göçmen askerler ve yerleşik asker gruplarının Smyrna vatandaşlığına kabul edilebilmesi ve Smyrnalılar’ın yararlandığı haklardan yararlanabilmesi olanağı tanınmaktadır.

hem de Magnesia ad Sipylum vatandaşlarına verilecek nüshaya imza atmaları kararı alınmıştır. Bu şekilde iki kent arasında çok önemli bir anlaşmaya imza atmaları *stratēgos*’ların kent içinde yüksek konumda oldukları fikrini pekiştirmektedir⁸⁰. Ayrıca, Teos ve Kyrbissos arasında imzalanmış olan *sympoliteia* anlaşmasında *timoukhos* ile birlikte yemin ettikleri kaydedilmiştir (T1.13). Smyrna’da⁸¹ yaklaşık olarak İ.Ö.105 yılında, *stratēgos*’lar Thasos ve Astypalaia kentlerine, bu kentlerin Smyrna ve diğer bir kent arasındaki anlaşmazlığını yok etmek amacıyla arabulucular yollamıştır. Yazıttan anlaşıldığına göre bu *stratēgos*’lar, arabulucuların Smyrna kentine sağladıkları hizmet sebebiyle teşekkürlerini sunma kararı çıkarılması için Halk Meclisi’ne öneride bulunmuşlardır. Arabulucularla, onların soyundan gelenlere Smyrna kenti vatandaşlığı haklarının tanınması için öneride bulunmuşlardır. Mytilene ile Pitane arasındaki meseleyi çözmek için bir hakemlik yapmak üzere Pergamon’dan gelen elçiliğe yanıt olarak verilmiş olan Pitane kararnamesinde (T1.34)⁸² *stratēgos*’ların Pergamonlular’a seslendiği görülmektedir. Pitane’nin Pergamon elçiliğinin iyi görevlerini kabul ettiği ve anlaşmazlıklarını tahkim yoluyla çözmeye karar verdiği bilgilerini içermektedir. Ayrıca yazıttan anlaşıldığına göre *stratēgos*’ların bu elçilerle ilgilenmeleri ve onları övmeleri gerekmektedir.

Bazı yazıtlardan *stratēgos*’ların kentlerde mali yetkilere de sahip oldukları anlaşılmaktadır. Bu konudaki örneklerden bir tanesi Pergamon Kralı I. Eumenes’in Pergamonlular’a gönderdiği mektuptur (T1.33). Onlar burada olağan ve kutsal gelirleri hem halkın hem de tanrıların yararına toplamışlar ve gelirleri kentin yararına harcamışlardır. Bengston, Pergamon kentindeki bu örneğin Küçük Asya’daki diğer kentlere kıyasla özel ve yeni bir şey olmadığını, onların başka kentlerde de sıklıkla mali görevler üstlendiklerini vurgulamaktadır⁸³. Ayrıca *stratēgos*’ların bu kentteki mali yetkilerinin meclisteki konumlarından kaynaklandığını önermektedir. Bunun sebebi, kent için oldukça mühim olan bu görevin otorite sahibi bir kurum tarafından üstlenilmesinin uygun olması olabilir. Pergamon kentine ait *astynomos* yazıtından *stratēgos*’ların bu kentteki diğer görevlerini anlayabilmek mümkündür. Burada *stratēgos*’lar kendilerine bağlı kurumların başarısız olması halinde, kentin yasalarının uygulanmasında zor-

⁸⁰ *Stratēgos*’ların anlaşma kararnamelerdeki durumları başka yazıtlardan da öğrenilmektedir. İmza atmak dışında onlara yemin etme görevlerinin verildiği de belgelenmiştir (T1.13): Teos ve Kyrbissos arasında imzalanmış olan *sympoliteia* anlaşmasında birlikte yemin ettikleri kaydedilmiştir. Mytilene ile Pitane arasındaki meseleyi çözmek için bir hakemlik yapmak üzere Pergamon’dan gelen elçiliğe yanıt olarak verilmiş olan Pitane kararnamesinde *stratēgos*’ların Pergamonlulara seslendiği görülmektedir. Pitane’nin Pergamon elçiliğinin iyi görevlerini kabul ettiği ve anlaşmazlıklarını tahkim yoluyla çözmeye karar verdiği bilgilerini içermektedir. Ayrıca yazıttan anlaşıldığına göre *stratēgos*’ların bu elçilerle ilgilenmeleri ve onları övmeleri gerekmektedir (T1.34). Konuya ilişkin diğer örnekler için bk. IG. XII 8, 269; *IMylasa* 13.

⁸¹ IG. XII 8, 269 str.21.

⁸² Ayrıca bk. Chaniotis, 1988: 114-15, 274, 357-58.

⁸³ Bengston, 1944: 234.

layıcı bir güç olarak görülmektedir⁸⁴. Aynı zamanda *stratēgos*’ların, *astynomos*’ları denetlediği de anlaşılmaktadır. Buna bağlı olarak Attalos hanedanlığındaki Pergamon kentinin yönetimini anlatan E. V. Hansen, *astynomos*’ların *stratēgos*’lara bağlı bir kurum olduğunu düşünmektedir⁸⁵. Hansen’ın bu düşüncesi oldukça makul görünmektedir. Zira su kanalları ile ilgili bir onarım söz konusu olduğunda *astynomos*’lar bunu *stratēgos*’lara bildirmek ve evlerdeki sarnıçların kaydını tuttuktan sonra bu kaydı *stratēgos*’lara vermek zorundaydılar. Bengston mali yönetimde görevli olan *tamias*’lar için de, *stratēgos*’ların altında bulunan ve sadece *demos*’un görevlendirmesi üzerine ödemeleri yöneten organları görmenin mümkün olacağını belirtmekte ve bu kentte *tamias*’ların da *stratēgos*’lara bağlı bir kurum olduklarını kabul etmektedir⁸⁶. Yazıttan öğrenildiğine göre *stratēgos*’lar vergi toplama gibi mali işleri de yönetmekteydi. Bu iş için de *prokrator* ve *nomophylaks* görevlendirmişlerdir.

Stratēgos’ların mali sorumluluklar üstlendikleri, dini kaynakları denetledikleri, çeşitli amaçlar için para tahsis ettikleri ve kamu maliyesi yönetiminden sorumlu oldukları başka kaynaklardan da bilinmektedir⁸⁷. Ayrıca görev süreleri içinde bazı festivallerin masraflarını karşıladıkları da belgelenmiştir⁸⁸. Erythrai’den bir yazıt, Galatlar’ın istedikleri paranın toplanmasından sorumlu olarak *stratēgos* kurulunu işaret etmektedir (T1.10)⁸⁹. Bu yazıttan anlaşıldığına göre yılın ilk dört ayında görev yapan dokuz *stratēgos* onurlandırılmıştır. Bunlar kentin koruması ve silahların sağlanması konusunda ihtimam göstermişler, para yönetimini sağlamışlar, kent korku ve tehlike altında olduğunda kenti zararlardan uzak tutmuşlardır. Ayrıca kentte toplanan paralarla ilgilenmişler, onları gerektiğinde Galatlar’a vermişler, bu paranın yönetimini yapmışlar ve paralı askerlere gerekli olduğunda kendilerinde olan buğdaylardan vermişlerdir. Askerlerle ilgili bütün bu işlerden sonra diğer idari işlerle ilgilenmişlerdir: ἐφρόντισαν δὲ καὶ τῆς] ἄλλης διοικήσεώς τε [—] τῶν ἐπιπεσόντων ifadesi bunu doğrulamaktadır. Fakat ayrıntıya değinilmemiştir. Schwahn, kent için önemli olan bu para işlemlerini gerçekleştirdiklerinden dolayı *stratēgos*’ların mali idarenin üst konumlarında olduklarını dü-

⁸⁴ Saba, 2012: 34.

⁸⁵ Hansen, 1971: 196; Saba, 2012: 89’da bu yazıta göre *astynomos*’ların amirlerinin kent içerisinde yüksek mevkide bulunan *stratēgos*’lar olduğunu dile getirerek, aynı fikri savunmaktadır.

⁸⁶ Bengston, 1944: 236; Hansen, 1971: 196’da *tamias*’ların *stratēgos*’lara bağlı bir kurum oldukları düşüncesindedir.

⁸⁷ Lampsakos’ta Asklepios’un kutsal fonlarını yönetmeleri için bk. *ILampsakos* 9 (T1.30); Knidos’ta bir θεωρός (delege)’nin harcamaları için bk. *IMagnesia am Maeander* 56, str.36vd. ; Halikarnassos’ta onurlandırma kararlarını yazma giderleri hakkında bütçe düzenlemeleri için bk. Cousin ve Diehl, 1890: 97 vd. , nr.4.

⁸⁸ Magie, 1950: 59 ve not 27. Örneğin bazı kentlerde *stratēgoi*’a, *timoukhoi* ile birlikte ortaklaşa bir festivalin yıllık kutlamasını sağlamaları emredilmiştir: bk. *IMagnesia am Maeander* 97, str. 30, 40 vd.(T1.25); OGIS 309, str. 12.

⁸⁹ Ayrıca bk. Arslan, 2000: 73.

şünmektedir⁹⁰. Schwahn'ın bu düşüncesi oldukça makul görünmektedir. Çünkü konumlarından dolayı bir kararın ilan edilmesinde kullanılacak paranın nasıl ödeneceği, bunun için hangi kasanın kullanılacağı ve bunlarla ilişkili olarak devlet bütçesinin ön planlamasını hazırlama görevlerini üstlenmişlerdir⁹¹. Hellespontos civarında görev yapan bir *stratēgos*, kralın isteği üzerine kentin idari yönetimini üzerine almış, yasalarını maliyesini yönetmiş, gıda temininde bulunmuş, kentin korumasını sağlamış, bunun yanında da fakir kimselere kraliyet kasasından yardım sağlanmasını ve kente verilmiş olan vergi muafiyetinin süresinin iki yıldan beş yıla uzatılmasını rica etmiştir (T1.38).

Stratēgos'ların üstlendikleri görevler arasında, cenaze törenlerine katılmak, cenaze törenleri düzenlemek, kurban adaklarına katılmak ya da adak törenleri düzenlemek gibi dini görevler yer almaktadır. Priene kentinde devlet cenazelerine (T1.8) ve İ.Ö. 197 yılında ya da 279-274 yılları arasında Ilion'da bazı rahiplerle beraber devlet kurbanlarına katılmışlardır (T1.28). İ.Ö. 166/159 tarihinde dini bir tören sırasında yapılacak işlerin tüm yöneticiler arasında paylaştırıldığı ve kurban adağının işleyişinin anlatıldığı bir yazıtta bu tören sırasında yapılanların gelecekteki *stratēgos*'lar ve *timoukhos* 'lar için örnek olacağı vurgulanmıştır⁹².

Stratēgos'ların bazen *epimeletes* 'lik görevi üstlendikleri belgelenmiştir. Hayırseverlere onur kararları ile heykeller dikilmesi ve çelenkler sağlanması işlerinin yürütülmesi görevlerini üstlenmişlerdir. Örneğin Priene'de⁹³ İ.Ö. 285/280, 127 ve 100 yıllarına tarihlenmiş farklı yazıtlarda onların üstlendikleri bu sorumluluklar görülebilmektedir. Yaklaşık olarak İ.Ö. 172 yılında Khalkedon'da (T1.37, str. 73vd.) onur payesi lütuflarını bildirmesi işi ile ilgilenme görevinin olduğu bilinmektedir. Ayrıca III. Antiokhos'un Sardes'e yazdığı mektubun sonuna eklenmiş bir onur yazıtında Heliodoros isimli bir kişinin altın çelenkle ve bronz heykelle onurlandırılması kararı alınmıştır (T1.41). Yazıtta göre bu kararın yazılması ve bu işin *epimeletes* 'liğini de *stratēgos*'ların üstlenmesi gerekmektedir.

Yazıtlar sayesinde yerine getirdikleri diğer bir görevin de elçilik olduğu öğrenilmektedir. Elaia kentinden yayımlanmış bir kararnamenin yerine getirilmesi için yapılmış bir görev dağılımı şu şekildedir (T1.32): Bu kararnamenin yazma işini *eksetastes* 'ler yapacak ve bunu mermer bir stele yazdıracaklardı. Hatta Eleia halkının, görmüş olduğu iyilikler karşısında her

⁹⁰ Schwahn, 1935: 1112.

⁹¹ τὸ δὲ ἐσόμε/[vo]ν εἰς ταῦτα δαπάνη[α ὅθεν ὑπερετηθήσεται, γράψαι τοὺς]/[σ]τρατηγήσοντας ἐπὶ ἱερ[οποιοῦ — τὴν δευτέραν/ τετράμηνον γράφον]/ τας ἐν τῷ περὶ τῆς διοικῆσ[εως ψηφίσματι. “Bu iş için gerekli paranın temini için filancanın oğlu Hieropolis yönetiminde senenin ikinci çeyreğinde *stratēgos* olarak görev yapacak olanlar, devlet giderleri hakkında bütçe düzenlerken, dilekçe vermelidirler. Bu karar kentin selametine olsun” (T1.12).

⁹² OGIS 309 = SEG IV 619.

zaman minnettar kaldığının görünür olması için bu steli Athena tapınağına diktireceklerdi. Bu işler için gerekli olan harcamalara ilişkin *tamias*'lara görev verilmiştir ve *tamias*'lar masrafı devlet gelirinden ödeyeceklerdi. Bu kararnameyi Demonstratos'a götürmek için elçi olarak seçilenler ise *stratēgos*'lar idi.

Onlar bu görevleri yerine getirirlerken zaman zaman diğer kent memurları ile iş birliği içerisinde bulunmuşlardır. Mesela, Erythrai kentinde *prytaneis* ve *eksetastai* 'lar ile Teos kentinde *timoukhoi* ile birlikte yasa tasarıları sunmuşlardır (T1.11). Kyzikos'da yak. İ.Ö. IV. yüzyılın ortalarında *phylarkhoi* ve bir *teikhopoios* ile birlikte bir kule yapımı için müteahhit ile kontrat yapmıştır⁹⁴. Smyrna'da *stratēgoi*, vatandaş yapmak üzere Magnesia ad Sipylum'daki askerlerle görüşmeler yapmış, bu insanlara evler bulmada *tamias* ile işbirliğine girmiş ve *eksetastai* ile resmi anlaşmaya mührünü basmışlardır (T1.4, str. 13.19,58 ve 88). Klazomenai'da *stratēgoi* ve *polemarkhoi* kurumları *tamias* ile birlikte karar önerirken birlikte hareket etmişlerdir.

Stratēgos'ların bazı durumlarda dava ile ilgilendikleri de görülmüştür. Knidos'un *stratēgoi* heyeti, Kos'lu bir yurttaşın varisleri tarafından Kalymnos halkına karşı açılan bir davada karar vermek için, arabulucu olmaları kentten rica edildiğinde, davayla ilgili tüm belgeleri toplayıp tanıkların sorgulamasını yapmak suretiyle duruşmayı yönetmişler ve savunmalar bittikten sonra oylamayla kararlarını almışlardır (T1.26).

Bu heyetin görevlerinden birisi de kente gelen önemli konukları misafir etmektir, bu görevi bazen diğer şehir görevlileri ile birlikte yerine getirmişlerdir. Priene, Samos⁹⁵ *prytaneis* ile birlikte; Methymna'da *eksetastes* 'ler ile birlikte Miletos'tan gelen *dikastes*'leri ağırlamışlardır (T1.16). Magnesialılar Yunan kentlerine elçiler göndererek Artemis *Leukophryene*'nin şölenine davet etmişler ve Artemis *Leukophryene*'nin şölenini *Pythia agon*'larına eşit olarak tanınmasını aynı zamanda kentin de *asylia* olmasını istemişlerdir. Onların bu isteklerine cevaben gelen mektupta⁹⁶ *boule* ve *demos*'un kararı söz konusudur. Karar için önerinin *stratēgos*'lar ve *polemarkhos*'lardan geldiği anlaşılmaktadır. Bu mektup İ.Ö.206 yılına tarihlendirilmektedir. Burada öneri getirmelerinin yanı sıra elçilerle ilgilenme, halk adına onlara hediye gönderme ve onları uğurlama gibi görevler yerine getirmişler ve karar uyarınca bu işler için yapılan masrafı kent kasasından karşılamışlardır. Elçilerle ilgilenme işini *tamias* ve *polemarkhos* ile birlikte yaptığı anlaşılmıştır.

⁹³ IPriene 18, str. 11 vd. ; 109, str. 271 vd. ; 83, str. 13; 99, str. 15; 104, str. 12 vd.

⁹⁴ Michel, 1900, nr. 596.

⁹⁵ SEG I 351.

⁹⁶ IMagnesia am Maeander 53, str. 1 ve 69 vd. (T1.20) = IErythrai II.507; Ayrıca bk. Sarıkaya, 2009: 92-96.

Attika Bölgesi'nde, İ.Ö. IV. yüzyılın ortalarında eğitime verdiği desteklerden ötürü bir *stratēgos*'un övülmesini içeren bir yazıt⁹⁷ aracılığı ile de onların bu bölgede askeri ve siyasi konuların yanı sıra, iç yönetim, gençlerin güçlenmesi hatta vatandaşlara gıda temini gibi sorumlulukları da üstlendikleri anlaşılmaktadır. Ancak Anadolu'da bu tür bir örnekle karşılaşmamıştır.

İ.Ö. 302/301 yılında ise Ephesos kentinde, Nikon oğlu Makedon Arkhestratos'un Klazomenai'da yerine getirdiği *stratēgos*'luk görevinde krala karşı olan bağlılığını ve kent için tahıl nakliye teknelerini korumuş olduğu için onurlandırılması gerektiğini içeren bir kararname (T1.1) ile *stratēgos*'ların bu dönemde kenti koruma, tahıl işleriyle ilgilendikleri anlaşılmaktadır.

Stratēgos'ların görev süreleri hakkında genelleme yapmak oldukça zordur. W. Liebenam, Pergamon ve Stratonikeia'da altı ay görev yaptıklarını ifade etmiştir⁹⁸. Erythrai'da yılın ikinci çeyreğinde *stratēgos* olarak görev yapacak olanların bir onurlandırmada, lazım olan giderlerin sağlanması için devlet giderleri hakkında bütçe düzenlerken, dilekçe vermelelerinin emredildiği yazıt, buradaki *stratēgos*'un dört ay süre ile görev yaptığını göstermektedir (T1.12). Priene'de ve Kyme'de *stratēgos* heyetinin üyeleri dönüşümlü olarak hizmet eden aylık komitelere bölünmüş (ἐπιμήνιοι τῶν στρατηγῶν) olarak görünmektedirler⁹⁹. Teos kentinde ise yıllık olarak görev yaptıkları tespit edilmektedir¹⁰⁰. Bu konuda bilgi veren tüm örnekler neticesinde *stratēgos*'ların her kentte aynı sürede görev yaptıklarını söylemenin mümkün olmadığı sonucuna varılmaktadır.

Ayrıca Hellenistik Dönemde *stratēgos*'ların bu görevi birçok kez üstlendikleri tespit edilmektedir. İ.Ö. 75 yılına tarihlenmiş Sardes kentinden bir yazıttan onurlandırılan Iollas'ın beş kez *stratēgos*'luk görevi üstlenmiş olduğu anlaşılmaktadır (T1.43). Aynı yazıtta şahsın üstlenmiş olduğu tüm görevler sıralamıştır. Bu sıralamada ilk sırada elçilik görevi yer almaktadır, ikinci sırada ise *stratēgos*'luk gelmektedir. Ardından *gymnasiarkhos*'luk görevi, en son olarak da *agonotethes*'lik görevi kaydedilmiştir.

⁹⁷ Syll³ 956.

⁹⁸ Liebenam, 1900: 286.

⁹⁹ IPriene 83, str. 13; 99, str.15; 104, str.13 vd.

¹⁰⁰ OGIS 309 = SEG IV 619: πρ[ο]νοεῖσθαι καθ' ἕκαστον ἔτος τοὺς τιμάρχους καὶ τοὺς σ[τρα]τ[η]γ[ο]ύς : gelecekte yıllık görevde olacak *stratēgos* 'lar ve *timoukhos* 'lar için örnek olması için.

İKİNCİ BÖLÜM

ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ

2.1. *Arkhe Olarak Stratēgia*

Arkhai, devlet idaresinin tabanını oluşturan yüksek devlet görevlerini ifade etmektedir. Ayrıca *arkhai* kelimesi yıllık seçilmiş *magistrat*’lar olarak da kabul edilmektedir¹⁰¹. Ἀρχή kelimesi otorite, liderlik gibi soyut anlam taşıyan bir kavram olmanın yanı sıra, kent yönetimi için kullanıldığında “memuriyet” anlamına gelmektedir. Dmitriev, Hellenistik Dönem’de Yunanlar’ın yürütme, yasama, askeri ve hukuki görevler arasında bir ayrım yapmadıklarını, *arkhe* ve türevlerini, yürütmeye ilgili memuriyetlerin yanısıra *bouleutes* için de kullandıklarını belirtmiştir¹⁰². Aynı zamanda askeri ve dini görevlerin kent içerisinde kesinlikle bir otoritesi olduğunu ve bunların da *arkhai* sınıfına konumlandırılabilceğini düşünmüştür¹⁰³. Dmitriev *arkhe*’nin geniş ve dar anlamlarının olduğunu söylemektedir. Ona göre dar anlamı *arkhe*’nin “yönetimsel görevleri”, geniş anlamı ise “otorite” ve “liderlik” anlayışıdır. Bu iki anlam arasındaki farkı göstermek için, *stratēgos*’lardan bahseden Pergamon kentinden iki yazıtını örnek vermektedir¹⁰⁴. Birinci yazıtta Kral Eumenes’in konuşmasından *stratēgos*’ların görevinin *arkhe* olduğu anlaşılmaktadır (T1.33, str 3-4 ve str 21-24). Bunu gösteren ifadeler şunlardır: “*falancanın rahipliği sırasında atanan stratēgos’lar* [οἱ (κατασταθέντες ἐφ’ ἱερέως {τοῦ δεῖνος}) στρατηγοὶ]; *görevlerini en iyi şekilde tamamladılar* (φαίνοντα[ι] / [ἐν παντὶ καιρῷ καλῶς προεστηκότες] τῆς ἀρχῆς)” ve “*Eumenes tarafından atanan stratēgos’lar* (οἱ κατασταθέντες ὑπ’ Εὐμένους στρατηγοὶ); “*görevlerini iyi bir şekilde yerine getirdiler* (καλῶς τῆς ἀρχῆς προέστησαν).” Buradaki tüm görev anlamına gelen kelimeler *arkhe* olarak yazılmıştır. İkinci yazıtta¹⁰⁵ ise *stratēgos*’lar kentin diğer *arkhon*’larından ayrı tutulmuştur: “rahipler, rahibeler, *stratēgos*’lar, *arkhon*’lar ve *hieronikai*”. Dmitriev, bu konuda bahsi geçen *stratēgos*’ların kraliyet tarafından atandıkları için özel statüye sahip olduklarını düşünmektedir. Onların daha önceleri Pergamon kentinin idari görevlileri olmadığını fakat birinci yazıttan anlaşıldığı üzere kentin tüm sakinleri üzerinde “liderlik” ve “otoriteye” sahip olmalarından dolayı *arkhontes* olduklarını açıklamaktadır. Sonuç olarak kentte “liderlik” ve “otorite” bulunmayan elçileri, öğretmenleri kapsayan görevlerin asla *arkhai* görevler arasında sayılmadı-

¹⁰¹ Zuiderhoek, 2013: 2.

¹⁰² Hellenistik Çağ’da *arkhe* için bk. Dmitriev, 2005: 15 – 17.

¹⁰³ Dmitriev, 2005: 15.

¹⁰⁴ Dmitriev, 2005: 16.

ğını belirtmektedir¹⁰⁶. Dmitriev askeri memurların *arkhe* olarak görüldüğü kanıtların en erken İ.Ö III. yüzyıldan geldiğini savunmaktadır¹⁰⁷.

Roma İmparatorluk Dönemi'ne gelindiğinde de idari yönetimin önceden olduğu gibi *arkhe* heyetleri tarafından yürütüldüğü bilinmektedir¹⁰⁸. Pek çok eyalet kenti, bir danışma meclisi (*boule*), halk meclisi (*demos*) ve yıllık seçimle göreve gelmiş *arkhai* görevleri ile Yunan kent yapılanmasına sahipti. Bu dönemde Küçük Asya'da *arkhe* görevinde bulunmayı arzu eden kişiler, ἐπαγγελία, ὑπόσχεσις ya da fiil şeklinde ἐπαγγέλλομαι, ὑπισχνέομαι¹⁰⁹ gibi resmi sözlerle göreve aday olduklarını beyan ediyorlardı. Memurluğu elde edince *summa honoraria*¹¹⁰ ödemek zorundaydılar. *Boule*, memurluk için başvuruları ahlaki karakterleri ve o andaki zenginlikleri bakımından araştırır, akabinde yapılan gizli bir oylama sonucunda da aday listesini açıklardı¹¹¹. Bu adaylar arasından seçimi, Halk Meclisi yapardı. Macro, *arkhe* görevleri açıklarken heyetleri bu kısma dahil etmiştir¹¹². *Stratēgos*'lar da bu heyetlerin içerisinde yer almaktadır. Dolayısıyla onu *arkhe* bir görev olarak kabul etmiştir. Fakat bunu yüzeysel olarak açıklamıştır. Dmitriev, Roma İmparatorluk Dönemi'nde *arkhe* ve türevlerinin, güvenlik ile ilgili yetkileri olan askeri görevleri de tanımladığını söylemiştir¹¹³. Örneğin, İ.S. 14/37 yılları arasında Karia Bölgesi Keramos kentinden ismi tam olarak belli olmayan bir vatandaşın onurlandırılmasında sorumlu olan *stratēgos*'ların yönetimdeki *stratēgos*'lar (ἐν ἀρχῇ στρατηγῶν) olduğunu “*arkhe*” kelimesi ile açıklamışlardır¹¹⁴. Phrygia Bölgesi'nde Aizanoi kentinde İ.S. 212 yılında onurlandırılan Aurelius Euphemos Beithus'un iki kez *stratēgos*'luk yapmış ve birinci *arkhe* olarak bu görevi yapmış olduğu (πρώτην ἄρχην στρατηγήσαντα) an-

¹⁰⁵ IPergamon 246, str.33-34.

¹⁰⁶ Dmitriev, 2005: 16-17.

¹⁰⁷ Örneğin, IIlion 25, str.72–73 (İ.Ö. III. yy. başları); IErythrai 119, str.10–11 (yak. İ.Ö.280); IMylasa 110 str.6 (İ.Ö. II. yy.); SEG LXIII 707 (Euromus, İ.Ö.197 hemen sonra).

¹⁰⁸ Macro, 1980: 678.

¹⁰⁹ Quass, 1993: 331 ve dn. 1410; Krş. Dmitriev, 2005: 39 vd. Dmitriev'in belirttiğine göre bu kelimelerin fiil hallerine daha erken örneklerde rastlanılmaktadır ve bu fiiller İ.Ö. IV. yüzyılda kentler arasındaki anlaşmalarda da yer alıyorlardı. Hatta dördüncü yüzyılın sonlarına gelindiğinde kentlerin iç işleriyle alakalı resmi kelimeler için kullanılmaktaydı.

¹¹⁰ Kamu memuriyeti üstlenme karşılığında kente ödenen çeşitli tür ve miktarlardaki para, bk. Magie, 1950: 650,1519, not. 52; Quass,1993: 328 – 334, 343 – 345.

¹¹¹ Kleijwegt, 1994: 64 – 65. Ancak liste oluşturmadaki araştırma prosedürü, tanınmış ve zengin kişilere uygulanmamıştır, bk. Dio Khrys. Orat. XLIX,15'deki bir pasaj: ἐπίσταμαι γὰρ ὅτι οὐκ ἂν ἐδεήθην ἐξετάσεως, ἀλλὰ ὥσπερ πρότερον ἐν τῇ φανερῇ πάντες ἐψηφίσασθε, ὁπότε με ὑπενοήσατε βούλεσθαι, τὸ αὐτὸ καὶ νῦν ἂν ἐποιήσατε. : Çünkü soruşturmaya gönderilmem gerektiğinden eminim. Ancak daha önce olduğu gibi, görevi üstlenmeye istekli olduğumu düşündüğünüzde beni oy birliği ile seçtiniz, şimdi de aynısını yapardınız. Macro, 1980: 678.

¹¹² Dmitriev, 2005:111.

¹¹³ Dmitriev, 2005:111.

¹¹⁴ IKeramos 14, str 33 (T2.69): ὑπὸ τῶ[ν] ἐν ἀρχῇ στρατηγῶν τ[ῶν] σὺν Ἰασικρ[ά]τηι Διονυσοδώρου·

laşılmaktadır¹¹⁵. Bu kanıtlar vesilesiyle *stratēgos*'luk görevinin Roma İmparatorluk Dönemi'nde de *arkhe* olarak kabul edildiğini düşünmek mümkün görünmektedir. *Arkhe* niteliğinde görevlerin seçimle atanarak elde edilen görevler olduğu bilinmektedir. Zira, Ephesos kentinden halkın *grammateus*'u ve Artemis'in rahibi olmuş, hayat boyu *logistes*'lik yapmış, *katoikia* yerleşimine karşı iyi niyet ve gayretini göstermiş olan Marcus Aurelius Menophilos'un *protos stratēgos*'luk için aday gösterilmiş olması (ἀποδεδειγμένον πρῶτον στρατηγόν) bu görevin *arkhe* olduğunu pekiştirecek bir bilgi niteliğindedir (T2.12). Smyrna kentinden İ.S. I. yüzyıl sonunda ya da II. yüzyıl başlarında Titus Flavius Onesimos Paternianos isminde bir kişinin *hoplon stratēgos*'u, büyük tanrılar Nemesis'lerin *neokoros*'u, süvari, *grammataphylaks*, *prytanis*, *protos agoranomos*, kentin *agoranomos*'u olduğu ve geri kalan *arkhe* görevlerini de onursever bir şekilde yerine getirmiş olduğu bilinmektedir (T3.5). *Stratēgos*'luk, *neokoros*'luk, *grammataphylaks*'lık *prytanis*'lik, *agoranomos*'luk, *tamias*'lık görevleri sayıldıktan sonra geri kalan tüm *arkhe*'leri yerine getirmiş olduğunun vurgulanması *stratēgos*'luğun bir *arkhe* görev olduğuna işaret etmektedir. *Arkhe* görevlilerin yıllık olarak seçildiği bilinmektedir. İ.Ö. 5-1 yıllarında Sardes kentinde¹¹⁶ *stratēgos*'ların “τοὺς κατ’ ἐνιαυτὸν στρατηγοὺς” olarak kayıtlara geçmesi ve bunun gibi başka kentlerden elimize geçen örneklerdeki bu ifadeler bize *stratēgos*'luğun diğer *arkhe* görevler gibi yıllık seçildiğini göstermektedir.

Ancak *stratēgia*'nın *leitourgia* yolu ile üstlenildiği de olmuştur. *Leitourgia*, zengin vatandaşlarca üstlenilmesi zorunlu olan görevleri ifade etmektedir. Bu görevleri genellikle kentte ileri gelen nüfuzlu aileler üstlenmektedir. *Leitourgia*, elçilik giderlerinin karşılanması, *gymnasion*'unun bakımını ve ihtiyaçlarını gidermek, *agon*'lar, festivaller, gösteriler düzenlemek, ziyafetler vermek gibi sorumluluklara sahip ağır masrafları olan bir görev idi¹¹⁷. Klasik Dönem'de Atina'da, zengin vatandaşların kendi paralarıyla üstlendiği kamusal sorumluluk ve halk adına yapılan bir hizmetti¹¹⁸. İ.Ö. I. yüzyıl ve sonrasında ise, Latince'de “*munus*”¹¹⁹ kelimesi ile aynı anlama gelmiştir. Aslında tümünden bakıldığında *leitourgia* ağır masraflar gerektiren devlet işleri anlamına gelmekte ve onu üstlenen birisi kentte itibar sahibi olmaktadır¹²⁰.

Hellenistik Dönem'de *leitourgia* seçim olmadan elit vatandaşlar tarafından elde ediliyorken, *arkhai* direkt olarak kent yönetimi ile alakalı memurlukları ifade etmekteydi. *Arkhe*

¹¹⁵ MAMA IX 29, str. 5-10 (T2.84): Αὐρ. Εὐφημο[v] Βεῖθεως τὴν πρώτην ἄρχην στρατηγήσαντα δις καὶ βουλᾶρχησαντα.

¹¹⁶ ISardis VII.1, 8; IGR IV.1756.

¹¹⁷ Magie, 1950: 61; Cramme, 2001: 47vd.; Stephan, 2002: 68vd.

¹¹⁸ Konu ile ilgili bk. Veyne, 1992: 71-83; Quass, 1993: 19-21; krş. Finley, 2007: 181vd.

¹¹⁹ Macro, 1980: 677; krş. Drecoll, 1997: 237 vd.; Cramme, 2001: 47.

¹²⁰ Magie, 1950: 61 ve not 35; Bremen, 1996: 21vd.

görevleri, seçilmiş kişiler üstlenebilmekteydi. Eğer bir *arkhe* görev üstlenen kişinin mali durumu uygun ise, bu görevin masraflarını kendisi karşılayabiliyordu. Böylece kişi bir *arkhe* memuriyeti *leitourjik* kapsamda üstlenmiş oluyordu. İ.Ö. II. yüzyılda memurlar ellerinde tuttukları *arkhe* görevleri, masraflarını kendileri ödeyerek yerine getirmeye başlamışlardı. Bu değişiklik sonrasında artık yavaş yavaş *arkhe*'ler *leitourgia* kimliğine bürünmeye başlamışlardı. Kentler, *arkhe* görevlere gelecek kişilerin memurluklarının getirdiği masrafları kendi ceplerinden ödemelerini beklemişlerdir¹²¹. Hellenistik Dönem'de, *arkhe* 'lerin *leitourgia* kimliğine bürünmesinden sonra İ.Ö. I. yüzyılda *arkhe* ile *leitourgia* arasında fark azalmıştır.

Roma İmparatorluk Dönemi'ne gelindiğinde ise aradaki fark yok olmuştur¹²². Bununla birlikte yine de *arkhe* ve *leitourgia* konumundaki bir görev kentlere veya döneme göre değişebilmekteydi. Bu sebeplerle sıklıkla bir memurluğun konumunun belirlenmesi daha zor hale gelmiştir. Aslında kent için yapılan bir hizmet anlamını taşıyan *leitourgia* sözcüğünün *arkhe* ile alakalı kullanımı, hem bir *arkhe*'nin yerine getirilme şeklini hem de *arkhe*'nin ihtiyaç duyduğu bütün giderlerin görevi elinde tutan görevli tarafından üstlenileceğini anlatmaktadır¹²³. *Arkhai* olarak nitelendirilen askeri memurlukların da bu dönemde *leitourgia* yoluyla üstlenilmiş olduğu bilinmektedir¹²⁴. *Arkhe* görevlerin *leitourgia* olarak üstlenilmesi, epigrafik verilerde “τὰς ἀρχὰς λειτουργεῖν”, “λειτουργὸς ἀρχῆς πάσης” ve benzeri ifadelerle karşımıza çıkmaktadır¹²⁵. Bu dönemlerde çoğunlukla her *arkhe* görev *leitourjik* olarak üstlenilebilmekteydi. Ephesos'tan bir yazıtta G(aius) Auru[nc]ul(eius) Chaireas'ın¹²⁶ görevleri sıralanırken, Mısır'dan buğday tahsis eden, *leitourgos stratēgos*'un erkek kardeşi şeklinde tanımlanması bu şekilde açıklanabilir. Tralles'de Aulus Fabricius Priscianus Charmosynos'un (T2.74) kentin *stratēgos*'luğunu masraflarını kendi karşılamak suretiyle yapmış olması, onun bir *arkhe* görevi olan *stratēgos*'luğu *leitourgia* olarak üstlendiğini göstermektedir. Buna ek olarak Thyateira kentinden Aurelius Abaskantos'un bu görev için çok fazla para harcadığı da bilinmektedir¹²⁷. İmparatorlar Septimius Severus ve Caracalla'dan Symrnalı Sofist Claudius Rufinus'un devlet

¹²¹ Veyne, 1992: 132 vd.; Stephan, 2002: 68.

¹²² Jones 1940, 339–340; Magie, 1950, 61; Gauthier, 1985: 118vd.; Quass, 1993: 41vd., 270; Cramme, 2001: 47 vd.; Rostovtzeff, 1966: 387; Veyne, 1992: 134 vd.; Sartre, 1995: 224 vd.; Stephan, 2002: 68; Dmitriev, 2005: 17, 114.

¹²³ Quass, 1993: 274; Dmitriev, 2005: 18 ve dn. 26. *Leitourgia* için ayrıca bk. Oehler, s.v. *Leiturgie*: 121871–1879; *Leitourgia* ve alakalı terimler için bk. Lewis, 1960: 175–184; Lewis, 1965: 227–230.

¹²⁴ Dmitriev, 2005: 117.

¹²⁵ Jones, 1940: 168 ve dn. 25; Bremen, 1996: 20 ve dn. 30.

¹²⁶ IEphesos 3016 (T2.28) str.3: σεῖτο[πο]μπὸς ἀπ[ὸ τῆς Αἰ]γύπτου, λειτουργὸς ἔ[ν]δοξ[ος]/ ἀδ[ελ]φὸς στρατ[ηγ]οῦ λειτουργ[οῦ].

¹²⁷ TAM V,2 942 (T2.136): [Αὐρή]λ. Ἀβάσκαντ[ον δεκαπρω]τεύσαντα, ἐ<ργ>επισ[τα]τήσαντα ἐμβόλου τῆς κρ[α]τίστης βουλῆς, ἐλεωνήσα[ν]||τα, στρατηγῆσαντα ἐνδόξ[ως] | καὶ πολυδαπάνως, ἀποδοχέα...

görevlerinden muafiyeti hakkındaki kararname mektubundan¹²⁸ öğrenildiğine göre Claudius Rufinus tüm sofistleri kapsayan *leitourgia* görevlerden muafiyet hakkına sahiptir. Fakat bu muafiyet hakkına rağmen, Rufinus vatanına karşı sahip olduğu vatan sevgisinden dolayı hiçbir mecburiyeti olmamasına karşın halkın ısrarlarını geri çevirmeyerek *stratēgos*'luk görevini üstlenmiştir. Smyrna halkı da onun üstlendiği *stratēgos*'luk görevi haricindeki başka masraflı olan kamu görevlerinden muafiyet hakkının devam etmesini istemiştir.

Eğer *arkhe* görev için seçilen birisinin maddi durumu yeterli değil ise kişi *arkhe* için gerekli olan parayı kent kasasından karşılayabilmekteydi¹²⁹. *Leiturjik* olarak görev üstlenmek öyle yaygınlaşmıştı ki yalnızca *arkhe* olarak nitelendirilen kamu yönetimi görevleri değil, aynı zamanda hekimlik, elçilik gibi *arkhe* kapsamında olmayan görevlerde *leitourgia* yoluyla elde edilmiştir¹³⁰.

Arkhe ve *leitourgia* sözcüklerinin birebir aynı anlama sahip olmadıkları ve birbirlerinin yerine konmaması gerektiği de bazı bilim adamları tarafından öne sürülmüştür¹³¹. Yazıtlarda hem *arkhe* hem de *leitourgia* sözcüklerinin bir arada bulunması da bu farklılıktan dolayı olabileceği düşünülmektedir. Pergamon kentinde, *protos stratēgos*'luk yapmış olan Tiberius Claudius Milatos isimli bir kişinin tüm *arkhe*'leri ve *leitourgia*'ları kusursuz olarak yerine getirmiş olduğu aktarılmıştır (T2.118). Yazıtta geçen “στρατηγ[οῦ] π[ρ]ώτου καὶ πάσας ἀρχὰς καὶ λ[ε]ιτουργίας ἐκτελέσαντος ἀμέμπτως” ifadesinde hem *arkhe* hem de *leitourgia* sözcüklerinin yan yana kullanılıyor olması ikisinin birebiriyle aynı anlamda olmadıkları ve birbirlerinin yerine konmaması gerektiği düşüncesinin bir kanıtı olarak kabul edilebilir. İ.S.248/9 yıllarında Phrygia Bölgesi'nde annesi ve kızı için mezar yaptırmış olan bir kişi, mezar yazıtına kendi görevlerini işlemiştir. Yazıttan şahsın *agonanomia*, *seitionia*, *paraphylaks*, tüm *arkhe* ve *leitourgiaları* yerine getirmiş ve *stratēgos*'luk görevi yapmış olduğu anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak *stratēgia* 'nın bir *arkhe* görev olduğunu söylemek mümkün görünmektedir. Örnek gösterilen epigrafik kaynaklarda *stratēgos*'luk için *arkhe* kelimesinin kullanılmış olması, *stratēgos*'ların kentin üst seviyesinde bir konuma sahip olmaları, idari işleri yerine getirmeleri, liderlik ve otorite olgularına sahip olmaları, yıllık olarak göreve seçilmeleri, *arkhe* görevlerin sahip olduğu tüm kriterleri sağlamaktadır. Ancak gerek zamanın ihtiyaçları doğ-

¹²⁸ Syll.³ 876; IGRR IV 1402; ISmyrna 602 + II 2, str.4-5 (T2.45) : τοῖς σοφισταῖς κατὰ τὰς θείας τῶν προγόνων ἡμῶν διατάξεις ἀτέλειαν τῶν λειτουργιῶν.

¹²⁹ Veyne, 1992:132; Bremen, 1993: 224; Dmitriev, 2005: 44,317. Ayrıca kent kasası ve harcamaları ile ilgili bk. Dmitriev, 2005: 36.

¹³⁰ Dmitriev, 2005: 18,116.

¹³¹ Drecoll, 1997: 221vd.; Macro, 1980: 677vd.

rultusunda gerekse de memuriyetin getirmiş olduğu ağır masraflar yüzünden bu görev, özellikle de Roma İmparatorluk Dönemi'nde sık sık *leitourgia* olarak üstlenilmiştir.

Stratēgia aynı zaman da görev yaptığı yıla adını veren *eponymos* memur da olmuştur. *Eponymos* memurların, yetki bakımından olmasa da ünvan bakımından en yüksek makamda, yıllık olarak seçilen memurlar oldukları bilinmektedir. *Eponymos* memuriyetler Roma İmparatorluk Dönemi'nde ve daha önceki dönemlerde de ağır bürokratik işlerle ilgili olmuşlardır¹³². Bu memuriyet, ağır bir maddi yük getirmekte fakat oldukça önemli bir pretij sağlamaktaydı. Philostratos'un aktarımından öğrenildiğine göre Atinalılar *eponym arkhon*'luğu en büyük *leitourgia* memuriyeti olarak kabul etmişlerdir ve *hoplon stratēgos*'unu aynı seviyede görmüşlerdir¹³³. Atinalı Sofist Apollonios ve Sofist Rufinus'un leiturjik görevlerinden muaf olmasına rağmen *stratēgos*'luk görevini üstlenmiş olmasının nedeni de bu mevkinin en yüksek makama sahip olmuş olmasıdır¹³⁴.

Görev yaptıkları yıla adlarını veren *eponym* memurlar Küçük Asya kentlerinde *arkhon*, *hiereus*, *prytaneis*, *stephanephoros*, gibi çeşitli ünvanlar altında bulunmaktadır¹³⁵. Ayrıca *eponym* memurların kentler arasında farklılıklar gösterdikleri bilinmektedir. Örneğin, Pergamon, Ephesos ve Kolophon (Notion) kentlerinde *eponym* memur *prytaneis* idi. Miletos, Smyrna, Aphrodisias ve Stratonikeia gibi kentlerde *stephanephoros*, *eponym* olarak kullanılmıştır. Güney kıyılarındaki ise *eponym* memur genellikle *demiourgos* idi¹³⁶. İ.S. III. yüzyılın ilk yarısında Lydia Bölgesi'ndeki Attaleia kentinde üç blok halinde bulunan bir yazıtın A bloğunda Danışma ve Halk Meclisi Kapiton oğlu Euarestos'u onurlandırmaktadır. Yazıtta geçen ἐπὶ στρατηγῶν + üç isim formundan anlaşıldığına göre bu onurlandırma Apollonios I oğlu Artemidoros II, Menophantos oğlu Menophilos, Euphemia oğlu Menedoros *stratēgos* iken yapılmıştı. Ayrıca bu üç *stratēgos* bir heyeti ifade etmekteydi. Yani bir *staretgos* heyetinin görev yaptığı dönem *eponym* olarak verilmiş olduğu söylenebilir. Euarestos'un Attaleia için her yıl bir gün boyunca zeytinyağı dağıtımını buyurduğu vasiyetname niteliğindeki B bloğunda ise Apollonios oğlu Artemon II'nin *stratēgos*'luğu *eponym* olarak (ἐπὶ στρατηγού

¹³² Quass,1993: 323.

¹³³ Quass,1993: 323; Philostr. VS 600: τὴν τε ἐπώνυμον καὶ τὴν ἐπὶ τῶν ὀπλῶν ἐπετράπη.

¹³⁴ Atinalı Sofist Apollonios için bk. Philostr. VS 600: διαπρεπὴς δὲ καὶ τὰ πολιτικὰ γενόμενος ἐν τε πρεσβείαις ὑπὲρ τῶν μεγίστων ἐπρέσβευσεν ἐν τε λειτουργίαις, ὥς μεγίστας Ἀθηναῖοι νομίζουσι, τὴν τε ἐπώνυμον καὶ τὴν ἐπὶ τῶν ὀπλῶν ἐπετράπη ; Sofist Claudius Rufinus için bk. ISmyrna 602, str. 5-7: ἀτέλειαν τῶν λειτουργιῶν καρπούμενος ὑμῶν αὐτὸν ἐκουσίῳ ἀνάγκῃ προκαλουμένων ὑφέστη τὴν στρατηγίαν κατὰ τὸ πρὸς τὴν πατρίδα φίλτρον. Krş. Quass,1993: 323 ve dn. 1380; Akgün Kaya, 2016:52,101.

¹³⁵ SHERK, 1990: 249.

¹³⁶ Macro,1980: 677.

Α[ρ]τέμωνος β' τοῦ Απολλωνίου τὸ β' ἐπεγραφή) beyan edilmiştir¹³⁷. Pergamon kentinden İmparator Hadrianus zamanına ait çoğu kısmı okunamamış bir yazıtta kullanılan *eponym* memur *stratēgos*'tur (T2.112). Phrygia'dan Hierapolis kentinde bir yapı yazıtında¹³⁸ *eponym* olarak Aelianus ve Demetrius'un *stratēgos*'luğunun verildiği tespit edilmiştir. Pek çok örnek arasından sunulan bu birkaç örnek bile aslında *stratēgos*'ların *eponymos* memur olduklarını destekler niteliktedir. Bunlara ek olarak Karia Bölgesi'nden Keramos kentine ait yaklaşık İ.S. 150-190 arasında bir yıla tarihlenmiş eşraf sınıfından Eirenaïos'un onurlandırılmasıyla alakalı bir yazıtta¹³⁹ göre, onurlandırma heykelinin dikim işinin denetlenmesini ve heykelin dikimiyle ilgilenilmesi işleri için, farklı kişilerin *stratēgos*'luk zamanının *eponym* olarak verildiği dikkat çekmektedir. Yani, denetleme işinin Publius Aelius Proteleon *stratēgos* iken yerine getirildiği, heykelin dikim işinin ihtimamı ise Theomnestes ikinci kez *stratēgos* iken gösterilmiş olduğu gözlemlenmektedir.

Bu epigrafik kaynakların tümü *stratēgos*'ların bazı kentlerde tek başına *eponymos* memur olduklarını göstermektedir. Bunun yanı sıra bir kent aynı zamanda birlik üyesi olması durumunda çift *eponymos* kullanılabilmekteydi. Smyrna kentinde *stratēgos*'un, bazen ya gerçek *eponym* memur *stephanephoros* ile birlikte ya da onun yerine sadece kendisinin yılı tarihlemek için kullanıldığı görülmektedir¹⁴⁰. Yani gerçek *eponymos* memur *stephanephoros* olmasına rağmen bazen *eponym* olarak *stratēgos* da görülmektedir. Smyrna kentinden bir yazıtta, “Korre'nin *stephanephoros*'luğu zamanında, Tiberius'un *hoplon stratēgos*'luğu zamanında (ἐπὶ στεφανοφόρου Κόρρης, ἐπὶ τῶν ὀπλῶν Τιβερίου)” ifadesi ile iki *eponym* gösterilmiştir (T3.9). Smyrna'da İ.S. 124/138 yılında Claudius Bassus'un bir *basilika* inşaa etmeye söz verdiği yazıtta, tarih belirtmek için Euarestos'un beşinci rahipliği ve *stratēgos*'luğu *üstlendiği* zaman verilmiştir. Bu kullanım da *stratēgos*'ların *eponym* olduklarına dair bir delil oluşturmaktadır (T2.44). Bununla birlikte Smyrna kentinde İ.S. 79/80 yılına tarihlenmiş Rufus adında birisi tarafından sunulmuş adakta geçen “ἐπὶ Γλύκωνος στρατηγοῦ” ibaresinin varlığı *stratēgos*'ların bu kentte de tek başına *eponym* olarak görüldüklerini doğrulamaktadır (T2.39).

Bithynia Bölgesi'nde Kios kentinden *ephebos*'ları onurlandıran bir yazıtta *eponym* olarak pek çok görev verilmektedir (T2.142). İlk olarak İmparator Nerva Traianus Caesar Augustus Germanicus Dacicus'un hüküm sürdüğü 11. yılı, ikinci olarak ise “στρατηγοῦντων τῆς πόλεως” ifadesiyle beş adet kent *stratēgoi*'u verilmiştir. Onları sırasıyla kentin, *gramma-*

¹³⁷ IGR IV 1168; SEG XV 747; TAM V,2 828; Lechat – Radet 1887: 399; Laum 1914: 80-81, nr. 72.

¹³⁸ IHierapolis 4.

¹³⁹ IKeramos, 31; Hicks, 1890: 121, nr. 5.

¹⁴⁰ Cadoux, 1938:195; ISmyrna 239; Jones, 1990: 72.

teus’u, *ephebarkhos*’u, *hypogymasiarkhos*’u takip etmektedir. Bu örnek gösterir ki pek çok memuriyetle birlikte *eponym* olarak da görülebilmektedirler. Fakat bu sıralama içerisinde İmparator Nerva’nın hemen ardından gelmesi, *stratēgos*’luk mevkinin kent içerisindeki konumunun önemini gösterir niteliktedir.

Roma İmparatorluk Dönemi’nde memurların sık sık para bastıkları dikkat çekmektedir¹⁴¹. *Stratēgos*’ların *eponym* memur olduklarını gösteren bilgilerin çoğu numismatik kaynaklardan gelmektedir. Numismatik verilerde “ΕΠΙ CTP”, “ΕΠΙ CTPA” şeklinde yer aldıkları görülmektedir. Teos kentinden de ele geçen birçok numismatik veride *stratēgos eponym* olarak tek başına kullanılmıştır. Bunlardan birtanesi de Hadrian Dönemi’ne aittir ve arka yüzündeki lejand *THIΩN CTPA TI KA IOYAIANOY* olarak okunmaktadır¹⁴². Pergamon kentinden İmparator Hadrianus Dönemi’ne ait bir sikkenin¹⁴³ sahip olduğu *ΠΕΡΓΑΜΗ ΕΠΙ CTPA KA ΚΕΦΑΛΙΩΝΟC ΤΟ Β* lejandı ile Cl. Kephalion isimli bir memurun ikinci *stratēgos*’luk görevinin *eponym* olduğu görünmektedir.

I. Ön Yüz

II. Arka Yüz

I. Önyüz: AY KAI NEP TPA(I) AΔPIANOC

II. Arkayüz: ΠΕΡΓΑΜΗ ΕΠΙ CTPA KA ΚΕΦΑΛΙΩΝΟC, ΤΟ Β

İonia Bölgesi’nden Smyrna kentinden epigrafik verilerle de *stratēgos*’luk yapmış olduğu belirlenen Smyrnalı Sofist Claudius Rufinus’un bu görevi üstlenmiş olduğu kentin sikkelerinden de anlaşılmaktadır. İ.S. 238–244 yılları arasına tarihlenen bir sikkede Claudius Rufinus sofist, *stratēgos* olarak anılmaktadır. Claudius Rufinus için “ΕΠΙ CTP ΡΟΥΦΙΝΟΥ

¹⁴¹ Bennet, 2014: 8.

¹⁴² <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/3/1998/> (erişim tarihi: 13.05.2018).

¹⁴³ <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/3/1726/> (erişim tarihi: 13.05.2018).

COΦI” ifadesi kullanılmış olduğu görülmektedir¹⁴⁴. Rufinus *stratēgos*’luk görevini *eponymos arkhon* olarak yerine getirmiş olduğu anlaşılmaktadır (T2.45).

I. Önyüz

II. Arkayüz

- I. Önyüz: AY KAI M ANT ΓΟΡΔΙΑΝΟC
(İmparator Marcus Antonius Gordianus Pius yer almaktadır.)
II. II. Arkayüz: CMYRNAION Γ NEOKORON ΠΡΩΤΩΝ ΑCΙΑC ΕΠΙ CΤΡ ΡΟΥΦΙΝΟΥ CΟΦΙ

İonia Bölgesi’nin bir başka kenti Metropolis’ten bir sikkede Aur. Paulinos’un *stratēgos*’luğu *eponym* olarak verilmiştir¹⁴⁵. Lydia Bölgesi’nden Hypaipa kentine ait İ.S.166-180 yılları arasında tarihlendirilmiş bir sikkede Gouras IV isimli bir şahıs *stratēgos* olarak anılmıştır. Bu sikkeden Gouras IV’ün *protos stratēgos*’luğunu ikinci kez yaptığı *eponym* memur olarak yerine getirdiği anlaşılmaktadır¹⁴⁶. Roma İmparatorluk Dönemi’nde Küçük Asya kentlerinde *stratēgia*’nın *eponymos* olarak yerine getirildiğini gösteren pek çok nümizmatik veri mevcuttur¹⁴⁷.

¹⁴⁴ http://www.asiaminorcoins.com/gallery/displayimage.php?album=139&pid=5445#top_display_media (erişim tarihi: 13.05.2018).

¹⁴⁵ ΕΠΙ CΤΡ ΑΥΡ ΠΑΥΛΕΙΝΟΥ ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΤΩΝ: Artemidoros oğlu Aurelius Paulinos Metropolisli’lerin *stratēgos*’luğunu yaparken, bk. <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/6/4857/> (erişim tarihi: 13.05.2018).

¹⁴⁶ ΕΠΙ ΓΟΥΡΑ Δ [CΤΡ]Α ΤΟ Β ΠΡΩΤ ΥΠ[ΑΙΠ]ΗΝΩ bk. <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/1745/> (erişim tarihi: 13.05.2018).

¹⁴⁷ *Stratēgia*’nın *eponymos* olarak yerine getirildiğine işaret eden başka örnekler için ayrıca bk. Leschorn, 2002: 280.

2.2. *Stratēgos* Heyeti

Küçük Asya'nın pek çok kentinde bir yönetici kurulu bulunmaktaydı¹⁴⁸. Bunlar bazen *arkhon* olarak da tanımlanan *stratēgos*'lar, *arkhon*'lar ve *gammateus*'lardan oluşmaktaydı. Bu heyetler *boule*'nin hükmü altında idiler ve eyalet valilerinin denetimiyle yetkileri sınırlandırılmıştı. Özellikle de *curator rei publicae* ve *ekdikos* tarafından denetlenmekteydiler¹⁴⁹. *Stratēgos* heyeti Roma İmparatorluk Dönemi'nde özellikle de Asia kentlerinde yoğun olarak görülmekteydi¹⁵⁰. Bu dönem için de *stratēgos*'ların bir heyet olduklarına dair kanıtlar bulunmaktadır. Onların heyet olduğu konusundaki ilk fikri oluşturan ipucu, yazıtlarda bulunan “οἱ στρατηγοὶ τῆς πόλεως” (kent *stratēgos*'ları) ifadesidir. Her ne kadar şahısların kariyerlerinin bulunduğu yazıtlarda “στρατηγὸς τῆς πόλεως” olarak tekil halinde gözükselerde, kent ile ilgili bir karar söz konusu olduğunda çoğunlukla *pluralis* formda karşımıza çıkmaktadırlar. Ionia Bölgesi'nde Ephesos kentinden buna örnek gösterilecek yazıtlar bulunmaktadır. Mesela, İ.S. 88 / 96 yılları arasında Ephesos *boule* ve *demos*'unun, eski yapıların yeni Domitianus tapınağının heybetine uyacak şekilde restorasyonu ile ilgili bir dekretinde (T2.1) bu kararı ilan etme işini yerine getirenler (ὁ γρ[αμ]ματεὺς τοῦ δήμου) *demos*'un *gammateus*'u ve (οἱ στρατηγοὶ τῆς πόλεως) kentin *stratēgos*'larıydı. Bundan başka olarak, Ephesos *boule* ve *demos*'u tarafından Gaius Vibius Salutaris için düzenlenmiş bir onur dekretinde, yine kararı ilan eden kurum *stratēgos*'lardı (T2.4). İ.S. 150-190 yıllarına tarihlendirilmiş, Karia Bölgesi'nden Keramos kentine ait Eirenaios'un onurlandırılmasıyla ilgili bir yazıta göre Eirenaios arazilerinden birini kente bağışlamış ve kendisinin onurlandırılmasını rica etmiştir. Kente bağışlanan bu tarlayı *stratēgos*'lardan Glaukippos kiraya vermiştir (T2.70). Burada Glaukippos, “στρατηγῶν Γλαύκιππος (*stratēgos*'lardan Glaukippos)” şeklinde tanımlandığına göre, kendisinin birden fazla *stratēgos*'un oluşturduğu heyetin içerisinde sadece bir *stratēgos* olduğu ve heyetten bir kişinin kiralama işini yerine getirdiği anlaşılmalıdır.

Heyet olduklarının diğer bir göstergesi de yasa tasarısı sunma, karar verme, karar ilan etme ya da *epimeletes*'lik vb. görevleri birden fazla *stratēgos*'un birlikte yerine getirmiş olmasıdır. Lydia Bölgesi'nden İ.S. 138-161 tarihli bir yazıtta tek bir *stratēgos*'un değil de birden fazla *stratēgos*'un (ἐπιμελ[η]θέντων τῶν στρατηγῶν) *epimeletes*'lik üstlendiği tespit edilmektedir (T2.141). Mysia Bölgesi'nden Pergamon kentinde ise İ.S. 128/129 yılında *stratēgos*'ların *epimeletes*'lik üstlendiği görülmüştür (T2.114). Gösterilen bu örnekler onların bir heyet oldukları düşüncesini desteklenmektedir.

¹⁴⁸ Abbott ve Johnson, 1926: 78.

¹⁴⁹ Abbott ve Johnson, 1926: 78.

Stratēgos’ların heyet olduklarına dair başka bir kanıt ise *stratēgos* isminin önünde bulunan *πρῶτος* sıfatıdır. Çünkü “ilk, birinci” anlamına gelen bu sıfat, birden fazla *stratēgos*’un içerisinde birinci olan *stratēgoi*’un başı olan bir *stratēgos*’u işaret ediyor olmalıdır. Ephesos kentinde L(ucius) Egnatius Vic[tor] Lollianus için hazırlanmış bir onur yazıtında Lollianus’u onurlandıranlar *hymnados, protos stratēgos, eirenarkhes*, Halk Meclisi’nin *grammateus*’u M(arcus) Aur(elius) Faustus ve imparatorsever *hymnados, eirenarkhes, protos stratēgos* M(arcus) Aur(elius) Halophoro[s]’un olduğu bilinmektedir (T2.32). Erythrai kentinin İ.S. 198/211 yılları arasında İmparator Caracalla’yı onurlandırmasında, onurlandırma heykelinin dikim işi ile ilgilenecek olan görevli ikinci kez *protos stratēgos* olan Lucius Tonnios Paterklos idi (T2.47).

Epigrafik veriler incelendiğinde göze çarpan başka bir husus ise *stratēgos*’ların bazen isimlerinin sayılarak teker teker listelenmesi olmuştur. Bu doğrultuda heyetteki *stratēgos* sayısını belirleyebilmek mümkündür. Örneğin Miletos kentinde bir yazıtta öneriyi sunan kentin *stratēgos*’ları, Tiberius Claudius Dionysoros, Leukios Iounios Rufus, Tiberius Claudius Apollonios, Theomnestos oğlu Theomnestos, Epigonos oğlu Eision, Eperastos oğlu Eutukhos Asklepos olarak sıralanmıştır¹⁵¹. Ephesos *boule* ve *demos*’unun doktorlar ile ilgili alınan onurlandırma kararnamesinde (T2.7) kararın *stratēgoi* tarafından alındığını göstermek için heyetteki kişilerin tek tek adları sayılarak belirtilmiştir. Şu şekildedir: “*stratēgos Lucius Erennius onayladı, stratēgos Dionysios onayladı, stratēgos falanca onayladı*”. Bunlar bizlere onların bir heyetin tek tek üyeleri olduğunun bilgisini sunmaktadırlar. Bu örnekler kentlerdeki *stratēgos* heyetinin sayısı bakımından önemli bir bilgi kaynağı oluşturmaktadır. Buna göre, Ephesos kentinde heyetin üç kişiden oluştuğu düşünülebilir fakat aynı kentten ele geçen Gaius Iulius Caesar’ın zaferinin 10. yılında *demos grammateus*’u ve kentin *stratēgos*’larının kararı açıklamalarını içeren başka bir yazıtta aynı onurlandırma kararını açıklayan *stratēgos*’lar tam beş kişi olarak listelenmektedir (T1.3). Bithynia Bölgesi’nde, *ephebos*’ları onurlandıran Kios kentine ait bir yazıttan hem *eponym* olarak beş adet *stratēgos*’un adı tek tek sıralanarak onların tekil kullanımını hem de heyeti oluşturan *stratēgos*’ların sayısını görebilmekteyiz. Büyük ihtimalle bu kentte heyet beş *stratēgos*’dan meydana gelmiş olmalıdır.

Ayrıca *stratēgos*’ların farklı alanlarda sorumluluk almış olmaları da, bu heyetin varlığına dair kanıtları pekiştirmektedir. Bu, onların bu kurulun bir organı olduklarına işaret etmektedir. Onlar Karia Bölgesi’nde *epi tēs khoras, nyktostratēgos*, Ionia Bölgesi’nde farklı

¹⁵⁰ Hellenistik Dönem’de *stratēgos* heyeti ile ilgili olarak tezin birinci kısmında açıklamalar yapılmıştır.

¹⁵¹ IMiletos 14.

kentlerde farklı alanlarda örneğin *epi tes eirenes, epi ta hopla topos strategos*; Ionia ve Troas bölgelerinde ise *nomotēthes stratēgos* olarak sorumluluk alanlarına ayrılmışlardır. Bunların hepsi bu çalışmanın ilgili kısmında ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Bu kanıtlar doğrultusunda *stratēgos*'lardan oluşan bir heyetin var olduğunu söylemek mümkün görünmektedir. Onların toplu olarak karar vermeleri, başlarında bir *protos stratēgos*'un olması, bazen yazıtlarda birkaç *stratēgos*'un bir arada bulunması ve çeşitli alanlarda sorumluluk sahibi olmaları, bir heyetin varlığını açıkça göstermektedir.

Bazı epigrafik verilerin değerlendirilmesi sonucunda *stratēgos* heyetinin *prytanis* heyeti ile bir bağlantısının olup olmadığı sorgulanmıştır¹⁵². Çünkü bir Yunan adası olan Amor-gos'da “γνώμη στρατηγῶν ἐχόντων δὲ καὶ τὴν πρυτανικὴν ἐξουσίαν”¹⁵³ ifadesiyle onların *prytanis* yetkisine sahip oldukları kanıtlanmıştır. Samos adasında ele geçmiş pek çok yazıtta *stratēgoi* heyetinin bir *arkhiprytanis*'e sahip olduğu görülmektedir¹⁵⁴. Ancak Küçük Asya'da böyle bir örneğe rastlanılmadığı için bu konu hakkında yorum yapmak mümkün değildir. Bununla birlikte Küçük Asya'da *prytanis*'ler ile aynı görevleri yerine getirdikleri ve bazen birlikte görev yaptıkları görülmüştür (T1.11; T1.12).

2.3. *Stratēgos*'ların Sorumlulukları

Stratēgia Klasik Dönem'de askeri görevlerle yetkilendirilmiş bir memuriyettir. Ancak bu ismin sahip olduğu anlam, görev ve yetki bakımından zaman içerisinde bazı değişimlere uğramıştır. Bu değişim elbette aniden gerçekleşmemiştir. Hellenistik Dönem'in ve Roma İmparatorluk Dönemi'nin sosyo-politik durumları bu değişime zemin hazırlamıştır. Roma'nın Doğu Akdeniz'i ele geçirerek eyalete dönüştürmesi ile yeni bir döneme başlanmasının ardından, *stratēgia* askeri statüsünü kaybetmiş ve pek çok kentte sivilleşmiştir. Bu arada iç güvenlik ve asayişin sağlanmasıyla ilgili yeni memuriyetler ortaya çıkmıştır¹⁵⁵. *Stratēgia*, Roma İmparatorluk Dönemi'nde askeri valiler için kullanılmıştır. Küçük Asya kentlerinde Roma valisi ya da Roma görevlisi olarak görev yapmışlardır¹⁵⁶. Bununla birlikte *stratēgia* bazı Kü-

¹⁵² Hermann, 1994: 91.

¹⁵³ IG XII, 7. 239.

¹⁵⁴ IG XII, 6. 1: 424; IG XII, 6. 1: 425; IG XII, 6. 1: 426.

¹⁵⁵ Abbott ve Johnson, 1926: 78; Macro, 1980: 678.

¹⁵⁶ Örneğin Kilikia Bölgesi'nde Anazarbos kentinde ele geçen iki miltaşında kent valileri belgelenmiştir. Yazıtların bir tanesi İ.S. 217-218 yılına tarihlendirilmiştir ve yazıtın zamanını belirtmek “ἐπὶ Φλαουίου Ἰουλιανοῦ τοῦ στρατηγού” ifadesi ile Vali Flavius Iulius'un *stratēgos*'luğu verilmiştir. Buradaki *stratēgos* bir kent memuriyeti değil Roma tarafından atanan bir validir. Bu yazıt için bk. IAnazarbos 11. Diğer yazıt da aynı kentten İ.S. 218-222 yıllarına tarihlenmiş olan bir mil taşıdır. Bu yazıtta da tarih belirlemek için Claudius Nysius'un yönetimi ve pek parlak/ seçkin *stratēgos*'luğu zaman belirtmek için verilmiştir. Mesela, Pisi-dia Bölgesi'nde İ.S. 200-250 yıllarına tarihlenen Ulpius Quirinius Quadratianus'un onurlandırıldığı yazıtta

çük Asya kentlerinde halen yerel kent memuru olarak varlığını sürdürmeye devam etmiş ancak bu isminin altı farklı görev tanımıyla doldurulmuştur. Küçük Asya’da pek çok epigrafik veride, bir kent memuriyeti olan *stratēgia*’nın görevleri belgelenmektedir. Bu memurların kentlerde çeşitli idari görevleri üstlendikleri, kentle ilgili meselelerde Halk Meclisi’ne önerilerde bulundukları, alınan kararları onayladıkları, bu kararların duyurusunu yaptıkları belgelenmiştir. Ayrıca onur kararları ile stel diktikleri, başka kurumlarla ilişkiye geçtikleri de bilinmektedir. Bir nevi yürütme organı olarak görev yaptıkları görülmektedir. *Stratēgia* üstlenen kişiler, başka kent memuriyetlerini de yerine getirmiş ve *leiturjik* görevleri de üstlenmişlerdir¹⁵⁷. Bu görevler dışında kent sikkelerinin basımında da yer almışlardır¹⁵⁸. Ayrıca, İ.S. I. yüzyılın sonlarına yaklaşırken *stratēgia*’nın, aynı ailenin üyeleri tarafından üstlenilen bir görev olduğu tespit edilmiştir¹⁵⁹. Bunların yanı sıra bu görevliler kent yönetimiyle ilgili çeşitli yazıtlarda *epoynm* memur olarak görülmektedir. Bu da *stratēgos*’ların zamanla kentte statüsü’nün yükseldiğini göstermektedir. *Stratēgia*’nın değişimine Philostratos da değinmiş ve *stratēgos*’ların önceleri askeri görevler üstlenirken daha sonraları besin sağlamak ve erzak tedarik etmek görevlerini üstlendiğini belirtmiştir¹⁶⁰. Roma İmparatorluk Dönemi’nde *stratēgos*’ların Küçük Asya’daki varlıkları bölgelere göre değişiklikler göstermektedir. Ayrıca, bu görevi üstlenen şahısların *cursus honorum*’undan anlaşıldığına göre *stratēgia*’ın kent içerisinde bazen birincil bazen de ikincil derecede bir görev olarak üstlenildiği gözlemlenmiştir.

Karia Bölgesi’nden Kaunos kentinde Roma İmparatorluk Dönemi’ne ait, Kaunos halkının, Zenon’u onurlandırdığı bir yazıttan Zenon’un kent *stratēgos*’luğu yaptığı öğrenilmekte-

Quadratianus’un bir kent memuriyeti olan *stratēgos* değil de Latince *praetor* anlamına gelen Roma görevlisi olduğu anlaşılmaktadır, bk. *ICentral Pisidia* 156: παρὰ τῆς βουλῆς |καὶ τοῦ δήμου |Οὐλίῳ Κυρινίῳ Κοῤῥατιανῷ, συγκλητικῷ, ταχθέντι ἐν|δημαρχικοῖς, στρα|τηγῷ ἀναρηθέντι, στρα|τηγικῷ ἀποδειχθέντι πρεσβευτῇ καὶ ἀντιστρατηγῷ Κρή|της καὶ Λιβύας.| “*Danışma ve Halk meclisleri uyarınca, senator sınıfına mensup, tribunus’lar arasında listelenmiş, stratēgos (praetor) olarak ilan edilmiş, praetorian olarak atanmış, Kıbrıs ve Libya’nın praetor legatus’u Ulpius Quirinius Quadratianus (onurlandırıldı).*”

¹⁵⁷ Küçük Asya kentlerinde *stratēgos*’ların hukuki görevlerine dair örnekler, sadece Hellenistik Dönem’de belgelenmektedir. Roma İmparatorluk Dönemi’nde bu görevi üstlenen kişilerin hukuki görevlerine dair veri bulunmamaktadır. Buna karşın Mısır’da *stratēgos*’lar hukuki işlerle sorumlu memurlar olduğu bilinmektedir. Bu görevi üstlenen kişilerin, Roma İmparatorluk Dönemi’nde Mısır’da üstlenmiş oldukları hukuki görevler 1977 yılında P. D. M. Witt tarafından “The Judicial Function of the Strategos in the Roman Period” adlı yüksek lisans tez çalışmasında, her bir Roma imparatorunun hüküm dönemlerine göre ayrıştırılarak, detaylı bir şekilde incelenmiştir.

¹⁵⁸ Dmitriev, 2005: 261 dn.89. Örneğin Smyrna kenti sikkelerinde *stratēgia* ilk olarak, kentin birinci *neokoria*’sıyla bağlantılı olarak İmparator Tiberius Dönemi’nde çıkmıştır. Smyrna kentindeki *stratēgos*’ların bulunduğu sikkeler hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Klose, 1987: 73–74; Johnston, 1989: 325.

¹⁵⁹ Ancak bu konuda tek bir örnek mevcuttur. *ISmyrna* II 680 str. 5–8: ἐν ταῖς στρατηγίαις | ταῖς Μάρκων Ἰουβίων | υἱοῦ καὶ πατρὸς κατὰ | τὸ ἐξῆς.

¹⁶⁰ Philostr. VS. 526, 23.

dir (T2.82). Yazıtın 9. ve 10. satırında yer alan “στρατηγήσαντα ἐπὶ τῆς πατρίου πολιτείας” ifadesi için farklı yorumlar yapılmıştır. J. ve L. Robert bu ifadeyi, Zenon’un atalardan kalma devlet düzeni hala söz konusuken bu görevi üstlenmiş olduğu şeklinde yorumlamıştır. Bu yorumuna bağlı olarak, bu yazıtın yazıldığı Roma İmparatorluk Dönemi’nde bu kentin atalardan kalma otonom bir *polis* anlamında olmadığı ve Kaunoslular’ın yeniden Rhodos egemenliğine girdiği çıkarımını yapmıştır¹⁶¹. C. Marek ise bu ifadeyi bu şekilde yorumlamayı gereksiz bulmaktadır¹⁶². Marek’e göre, yazıtta “στρατηγήσαντα” kelimesine eklenen “πατρίου” tanımlaması görevin sorumluluk sahasını “πατρις” olarak tanımlamak için eklenmiştir. Yani burada kent bazında bir *stratēgia* söz konusudur. Bu tanımlama, tıpkı “*kentin imparator kültü rahibi*” olarak tercüme edilen “πολιτικὸς ἱερεὺς Σεβαστῶν” ya da “*kentin imparator kültü rahipliğini yaptı*” şeklinde tercüme edilen “ἱερατεύσας τῶν Σεβαστῶν” ifadeleri gibi aynı isimli başka bir kurumun memuriyetiyle olan ayrımını belirtmek için kullanılmıştır. Çünkü burada bir tane kent imparator kültü rahipliği, bir tane de birliğin imparator kültü rahipliği vardır¹⁶³. Buna göre Marek, bu yazıttaki *stratēgia* için de böyle bir durumun söz konusu olabileceğini ve aynı memur isminin farklı anlamını vurgulamak için bu tanımlamanın kullanıldığını düşünmektedir. Marek’in bu yorumu makul görünmektedir. Bunlardan başka, yazıttan Zenon’un *stephaneophoros*’luk, *gymnasiarkhos*’luk ve Augustus’ların rahipliği memuriyetlerini de üstlendiği öğrenilmektedir. Ayrıca imparatora bedava elçilik yaptığı da anlaşılmaktadır. Zenon’un *cursus honorum*’unda yer alan memuriyetler, buradaki *stratēgia*’nın üst düzey bir memuriyet olduğu kanısını pekiştirmektedir. Ayrıca yazıtta babasının *stephanephoros*’luğunun vurgulanması eşraf sınıfından bir ailenin üyesi olduğunu göstermektedir. Bunun dışında, *gymnasiarkhia* görevini kendi cebinden üstlenmesi ve bedava elçilik yapması Zenon’un varlıklı bir kişi olduğuna işaret etmektedir. Bu durumda *stratēgia* üstlenmiş kişilerin kentin elit kesiminden varlıklı kişiler olduğu çıkarımını yapmak doğru olacaktır. Bu kentte bulunan başka bir yazıttan ise bu kez Zenon’un oğlu Iatrokles’in onurlandırıldığı ve Iatrokles’in de *stratēgia* üstlendiği anlaşılmaktadır (T2.81). Iatrokles’in bu kentte, Augustus’ların başrahipliğini, *agonothesia*, *tamias*, *stratēgia* memuriyetlerini üstlendiği ve kendi parasıyla Augustus’lara elçilik yaptığı öğrenilmektedir. Iatrokles’in İmparator kültü başrahibi olması, *agonothetes*, *tamias* olması, kendisinin son derece varlıklı ve nüfuzlu birisi olduğunu göstermektedir. Yazıtta “iyi bir soydan gelen ve vatansever, atalarından beri ünlü ve seçkin olan”

¹⁶¹ J. ve L. Robert, “πατρίου πολιτείας” ifadesini atalardan kalma geleneksel devlet düzeni olarak yorumlamışlardır, bk. Marek, *IKaunos*, s.330, dn.640.

¹⁶² Marek, *IKaunos*, s.330, no 142.

¹⁶³ Wörle, 1988, 101 ve. dn.123.

ifadeleriyle kendisinin zaten varlıklı bir aileden geldiği açıkça belirtilmiştir. Bu yazıttaki *stratēgia*, kent yönetiminde söz sahibi olan bir kişiye işaret ediyor olmalıdır. Bu örneğin dışında, Theodoros için yapılanlar *stratēgia* sorumlulukları hakkında fikir verebilir. İ.S. I. yüzyılda öğrenim görmek için Bithynia Bölgesi'ndeki Klaudioupolis kentine gelen genç öğrenci Attalos oğlu Agrippeia'lı Theodoros öğrenimini tamamlayamadan bu kentte hayatını kaybetmiştir (T2.144). Bu acı olay üzerine, öğrencinin ailesine karşı bir teselli ve iyi niyet göstergesi olması için, kentin *stratēgos*'ları bu öğrenciye bir cenaze töreni düzenlenmesini sağlamışlardır. Bunu kendilerinde bir borç hissedip, cenaze töreni yapılması gerektiğini düşünmüşlerdir. Dekretten anlaşıldığı üzere onlar resmi bir metin hazırlamışlar, bu metni kente sunmuşlar ve duyurusunu yapmışlardır.

Stratēgos'ların kentlerdeki en önemli görevleri Halk Meclisi önüne öneriler sunmaktır¹⁶⁴. Bu görevler onların kent yönetiminde sözü geçen birincil düzeyde yöneticiler olduklarını göstermektedir. Bunun yanı sıra kent kararlarında çeşitli şekillerde katılım sağlamışlardır. Örneğin, Danışma ve Halk meclisleri tarafından alınan kararların kaydını tutmuşlar, bazen de bu kararların duyurusunu gerçekleştirmişlerdir. İonia Bölgesi'nde Ephesos kentinden bir yazıt bu konuda bilgiler sunmaktadır. Yazıttan, Ephesos kentinin Danışma ve Halk meclislerinin Gaius Vibius Salutaris'i, Artemis heykeli için yaptığı bağış vesilesiyle onurlandığı öğrenilmektedir. İ.S.104 yılına tarihlenen bu yazıttan Danışma ve Halk meclisleri tarafından verilen onurlandırma kararını *stratēgos*'ların rapor ettiği anlaşılmaktadır (T2.4). Ayrıca aynı yazıtın 378. satırının devamından, onurlandırma heykellerin ve kaidelerinin Ephesos kentinin *stratēgos*'u ile birlikte yerleştirildiği anlaşılmaktadır. Bu durumda bu *stratēgos*'ların kentte hem alınan kararları ilan ettikleri hem de dikilecek olan heykelin yerinin de alınan karara uygun yere dikilmesini sağladıkları anlaşılmaktadır. Aynı kentte İ.S.105 / 120 yılları arasına tarihlenen bir yazıttan öğrenildiğine göre Danışma Meclisi ve imparatorsever Halk Meclisi, *Prytan Dio[ny]siodoros*'un onurlandırılması için karar vermiştir (T2.6). Yazıtta bu kararı *demos*'un *grammateus*'u Claudius Prorosios ve imparatorsever *stratēgos*'ların ilan ettiği ifade edilmiştir. Bu onurlandırılma kararının altına kentin kuret listesi eklenmiştir. Bu yazıt *stratēgos*'ların meclisler tarafından alınan kararları rapor ederek, kayıtlara geçmesini sağladıklarını göstermektedir. *Stratēgos*'ların meclis kararlarını kaydettiklerini destekleyecek bir diğer örnek, aynı kentten İ.S.117/132 yılına tarihlenen başka bir yazıttır (T2.7). Burada kentin Danışma ve Halk meclisleri doktorların onurlandırılması için karar almışlardır. Yazıtın son kısmında geçen “[—

¹⁶⁴ *Stratēgos*'ların Halk Meclisi'ne öneri sunması konusu bu tez çalışmasının “Danışma ve Halk Meclislerine Öneri Sunma” adlı başlığında ayrıntılı olarak incelenmektedir. Diğer örnekler o kısımda mevcuttur.

στρατηγὸς ἐχάρ]αξα, Διονύσιος στρατηγὸς, [ἐχάραξα¹⁶⁵, —]ς στρατηγὸς” ifadesine göre bu karar üç *stratēgos* tarafından kaydedilmiştir. Kent kararlarını rapor ettiklerini gösteren bir diğer örnek ise yine Ephesos kentinden bir kararnamedir. Bu kararnameye göre Asia’nın birinci ve en büyük başkenti ve Augustus’ların iki kez *neokoria* hakkına sahip imparatorsever Ephesos kentinin Danışma ve Halk meclisleri, Artemision Ayı’nın kutsal yapılması hakkında bir karar vermiştir (T2.9). İmparatorsever *demos grammateus*’u Laberios Amoinos bu kararı rapor etmiştir. Aynı zamanda kentin imparatorsever *stratēgos*’larının ise kararı oya sunduğu anlaşılmaktadır. Bu örnekler neticesinde kent *stratēgos*’larının meclis kararlarını kayda geçirme işlerini yerine getirdikleri düşünmek mümkündür. Ephesos kentinden başka bir yazıttan ise *stratēgia* üstlenen kişilerin *demos grammateus*’u ile birlikte Halk Meclisi’nin aldığı bir kararı onayladığı (ὁμολόγησαν) öğrenilmektedir (T2.23).

Epigrafik kaynaklar *stratēgia* sırasında *epimeletes*’lik yapıldığı ile ilgili çeşitli bilgiler sunmaktadır. Hayırseverlere heykeller dikilmesi ve çelenkler sağlanması gibi işlerde *epimeletes*’lik yapmışlardır. Örneğin, Karia Bölgesi’nden Keramos kentinde Eirenaios adında bir şahsın onurlandırıldığı bir yazıt, *stratēgos* Apollonides oğlu Melantas oğlu Theomnestes’in onurlandırma heykelinin dikilmesiyle ilgilendiği konusunda bilgi sunmaktadır (T2.70). Yazıttan anlaşıldığına göre Theomnestes ikinci kez *stratēgos* iken heykelin dikilmesiyle ilgilenmiştir. Fakat Aristokrates adında bir *eirenarkhes* heykelin dikim işini denetlemiştir. Dolayısıyla dikim işiyle ilgilenen *stratēgos*’u bir *eirenarkhes*’in denetlediği anlaşılmaktadır. Güvenlik işlerinden sorumlu olan *eirenarkhes*’in bir heykel dikim işi sürecinde bulunması ve bu işi denetlemesi ilginç görünmektedir. Ayrıca *eirenarkhes*, yapılan işi denetlediğine göre burada *stratēgos*’un üstünde bir görevli olabileceği akla gelmektedir. Bunların dışında yazıtta, Aristokrates’in *eirenarkhes* olduğu zamanı göstermek için *Asiarkhes* ve *khiliarkhos* (*tribunus militum*) Aelius Themistokles’in oğlu Publius Aelius Protonoleon *stratēgos*’luğu gösterilmiştir. Protonoleon’un kariyerinden bahsedilmemiş olsa da babasının kariyerinden kentin elit ailelerinden oldukları ve üst düzey görevler üstlenmiş olabilecekleri beklenmektedir. Lydia Bölgesi’nden Sipylos Magnesia’ında, İmparator Septimius Severus için kent tarafından yaptırılan bir onurlandırma heykelinin dikim işinden Ti. Cl. Iolas Restitutus isimli bir *protos stratēgos*’un sorumlu olduğu bilinmektedir (T2.133). Aynı bölgeden Sardes kentine ait İ.S. 96 yılına tarihlendirilmiş, C. Iulius Lepidus isimli bir şahsın onurlandırma yazıtından, heykelin dikim işinin gerçekleştirmesi görevinin *Flavius Eisigonos* isimli bir kişiye verildiği anlaşılmaktadır

¹⁶⁵ Eski Yunanca “ἐχάραξα” kelimesi “χαράσσω” fiilinin aorist, indikativ, 1. tekil şahıs çekimlenmiş halidir, bk. LSJ, s. v. χαράσσω, Eski Yunanca’da, kaydetmek, mühürlemek anlamına gelmektedir.

(T2.128). *Flavius Eisigonos* aynı zamanda hem *gymnasiarkhos* hem *stratēgos* hem de Hellen Birliği'nin *grammateus*'u olarak anılmıştır. *Gymnasiarkhos* ve Hellen Birliği'nin *grammateus*'u gibi üst düzeyde memuriyetlerin yanında *stratēgia*'yı da üstlenmiş olması onun *stratēgia*'sını birinci derece *arkhon* olarak yerine getirdiğine işaret etmektedir¹⁶⁶. Pergamon kentinde de *stratēgos*'ların, İ.S.128/129 yılında onurlandırma heykellerinin dikiminde *epimeletes* olduğu görülmektedir (T2.114). Bu yazıtta dikkat çeken nokta, bu görevi beş *stratēgos*'un yerine getirmiş olmasıdır. Bu yazıtta *epimeletes*'lik yaptığı anlaşılan beş *stratēgos*'un, kentte birlikte zikredildikleri başka yazıtlarda da belgelenmiştir¹⁶⁷. Bu şahısların muhtemelen bir *stratēgos* heyeti üyesi oldukları düşünülmelidir. İonia Bölgesi'nden Smyrna kentinden bir onurlandırma yazıtına göre Smyrna halkı, Marcus Aurelius Perpetos isimli bir *hoplon stratēgos*'unu bir heykel dikim işinin *epimeletes*'liğini yaptığı için onurlandırmıştır (T3.4). Erythrai kentinden bir onurlandırma yazıtından da bu işi üstlendikleri anlaşılmaktadır (T2.48). Metropolis kentinde Tiberius Caesar ve Hermes'e adanan iki *stoa*'nın inşası *stratēgos*'ların ilgilenmesi sayesinde yapılmıştır (T2.50). Yazıttan anlaşıldığı üzere adanan bu *stoa*'ların, *agon*'lardan gelen parayla yaptırılacağı kararlaştırılmıştır. Bu yazıt sayesinde *stratēgia* üstlenen kişilerin hem onurlandırma heykellerinin dikilmesi işleriyle ilgilendikleri hem de yapı faaliyetlerinin denetimi ile ilgilendikleri tespit edilmektedir. *Stratēgos*'ların yapı faaliyetlerine katılımı başka örneklerden de bilinmektedir. Örneğin, Karia Bölgesi'nde Keros kentinden İ.S.14/37 yılları arasına tarihlenmiş bir yazıtta göre, kentin Danışma ve Halk meclisleri, *stratēgos*'ların önerisiyle, Dionysios oğlu [...]ophantos'u İmparator Tiberius'un onuruna 800 *denaria* bağışlamaya söz verdiği için onurlandırmaya karar vermiştir (T2.69). Şahıs bu bağış sözünü *stephanephoros*'luğu¹⁶⁸ zamanında verdiği ve bu para ile "Stoa Sebastē" ismini taşıyan, kale tepesinde iki katlı bir *stoa* yapıldığı anlaşılmaktadır. Yazıttan, bu *stoa*'nın inşasıyla Dionysios oğlu İsokrates ve yönetimdeki *stratēgos*'ların ilgilendikleri öğrenilmektedir. Ayrıca, Dionysos oğlu İsokrates'in meslektaşları arasında baş *stratēgos* olduğu sonucuna varılmaktadır. Bu bölgeden Nysa kentinde ise İ.S. 1 yılında kentin *stratēgos*'larından Demetrios oğlu Apollonios Papas, tapınak hakları ile ilgili bir meselenin çözümünü talep ettiği bir konuyu Asia Eyaleti Valisi (*proconsul*) Cn. Lentulus Augur'a gide-

¹⁶⁶ Lydia Bölgesi'nde *epimeletes*'lik görevlerini gösteren diğer örnekler için bk. TAM V,2 1231 (T2.141); TAM V,2 1308(T2.139).

¹⁶⁷ Bu *stratēgos*'ların görüldüğü diğer yazıtlar için bk. *IPergamon* II 362 (T2.113); *IPergamon* II 361(T2.112). Bu yazıtlarda bu şahısların *stratēgos*'luğu, *eponym* olarak belirtilmiştir.

¹⁶⁸ Çelenk taşıma anlamına gelen *stephanephoria* dini bir memuriyettir. Bu görevi üstlenen kişilerin fazla miktarlarda harcama yapmış oldukları bilinmektedir. *Stephanephoria* hakkında detaylı bir çalışma için bk. Gökalp Özdil, 2018:197-205.

rek rapor etmiş (ἐμφ[α]νίσας) ve bunun üzerine tanrıların haklarına ilişkin τὰ ἱερὰ γράμματα'yı valinin buyruğu uyarınca restore etmiştir¹⁶⁹. Yani kentin *stratēgos*'u Artemidoros Papas, τὰ ἱερὰ γράμματα'yı yeniden taş üzerine yazdırtmıştır. Bunun nedeni büyük olasılıkla tapınak haklarının Augustus Dönemi'nde ve sonrasında da devam etmesi için, kentin bu ayrıcalıklara daha önceden sahip olduğunu ispat etmek istemesidir¹⁷⁰. E. N. Akdoğu Arca, belgelerin İ.Ö.1 yılında taş üzerinde sergilenmediğini ve Artemidoros Papas'ın, yeniden taş üzerine yazdırdığı τὰ ἱερὰ γράμματα'yı arşivlerden toplayarak Vali Cn. Lentulus Augur'a rapor ettiğini önermiştir¹⁷¹. Mektuptan anlaşıldığına göre, belgelerin yeniden düzenlenmesi Asia Eyalet Valisi Cn. Cornelius Lentulus Augur'un izniyle gerçekleşmiştir. O halde bu konu için neden valinin iznine başvurulduğu sorusu akıllara gelmektedir. Akdoğu Arca, çalışmasında incelemiş olduğu başka bir yazıtta¹⁷² geçen tapınağın onarımı/bakımı (θεραπεία) kelimesiyle kastedilen tapınak haklarında bir düzenlenmeyi bu yazıt ile ilişkilendirerek konuya bir açıklama getirmeye çalışmaktadır. Bu örnekleri, Augustus'un Asia Eyaleti'ndeki tapınakların restorasyonu ile kamu arazisi ve kutsal arazilerin yeniden düzenlenmesi politikası kapsamında değerlendirmektedir¹⁷³. Bunlara ek olarak Nysa kentindeki bu yazıt ile benzer bir düzenlemenin söz konusu olduğu Pergamon, Ilion, Lagina, Kyme ve Ephesos'tan ele geçen yazıtları ele alarak Asia Eyaleti valisinin bu işe müdahil olmasının, Augustus'un izlemiş olduğu tapınaklar ve arazilerle ilgili politikasından kaynaklanmış olabileceği sonucuna varmıştır. Bu öneri makul görünmektedir. *Stratēgia*'nın yapı işleriyle ilgilenmelerine ilişkin bir başka örnek Ionia Bölgesi'nden Ephesos kentinden bilinmektedir. İ.S.88 / 96 yılında Ephesos Danışma ve Halk meclislerinin Marcus Tigellius Lupus'u, eski yapıların, yeni Domitianus Tapınağı'nın heybetine uyacak şekilde restorasyonunu üstlenmesinden dolayı onurlandırmaya

¹⁶⁹ Sherk 1969, nr. 69 = Rigsby 1996, nr. 186 = Akdoğu Arca, 2017: 193, nr.4. (T2.63) Akdoğu Arca, yazıtta restore etti anlamında tercüme edilen “ἀποκατέστησεν” kelimesinin bir tapınağın sahip olduğu ihmal edilmiş, elinden alınmış olan önceki ayrıcalıklarının iyileştirilmesi veya geri verilmesinin anlaşılması gerektiğini söylemektedir. Yani bu kelimenin, vergi muafiyetinin onaylanması, tapınağın taşınabilir hazinelerinin yerine konulması ya da tapınak arazisinin yeniden düzenlenmesi gibi farklı restorasyon türlerini ifade ettiğini vurgulamaktadır. Bu yazıtta restore edilen şeyin tanrıların haklarına yönelik belgeler olduğunu da eklemektedir.

¹⁷⁰ Akdoğu Arca, 2017:194. Bu belgelerin neden düzenlenmesi gerektiği ve neden vali iznine başvurulduğu konusu araştırmacılar için bir soru işareti olmuştur. H. Gaertringen ve R. K. Sherk'in, belgelerin savaş ya da yangından dolayı zarar görmüş olabileceğini düşünmesinin üzerine Akdoğu Arca, eğer bu yolla meydana gelen bir zarar söz konusuysa, papirüslere ne olduğu sorusunun ortaya çıkacağını düşünmektedir. Dolayısıyla bu belgelerin kent arşivi için yeniden yazdırılmasında, aynı anda hem yazıtların hem de papirüslerin yok olması gerektiğini düşünmektedir.

¹⁷¹ Akdoğu Arca, 2017:194.

¹⁷² Welles 1934, nr. 9; Akdoğu Arca, 2017:186, nr.1.

¹⁷³ Augustus, Res Gestae'dan Asya Eyaleti'ndeki Marcus Antonius tarafından pek çok tapınağın soyulmasının ardından eyaletteki tüm tapınakların iyileştirilmesini hedeflediği bilinmektedir, bk. Res Gestae XXIV. Ayrıca Augustus'un kamu arazisi ve kutsal arazinin düzenlenmesini emretmesine ilişkin bk. IKyme 17. Krş. Dignas, 2002: 121-128, 161; Akdoğu Arca, 2017: 196 ve dn.64.

karar vermiştir (T2.1). Bu yazıtta göre, Marcus Tigellius Lupus'un yaptığı bu işlerden dolayı onurlandırılması gerektiğini *stratēgos*'lar düşünüp, Halk Meclisi önüne sunmuşlardır. Bu durumda hem yapı faaliyetleriyle ilgilendikleri hem de kent yönetiminde sözü geçen birincil seviye memur oldukları anlaşılmaktadır. Miletos kentinde ise *boule* kararı uyarınca bir yapıyı restore ettikleri bilinmektedir¹⁷⁴. Kent için görev adına bir yapı faaliyetinde bulunmalarının yanı sıra kendileri için de yapı faaliyetlerinde bulunmuşlardır. Örneğin, Prusa ad Olympium kentinden Attinas isimli bir *stratēgos*, İmparator Antoninus Pius'un anıtını kendi parasıyla diktirmiştir¹⁷⁵. Attinas, anıtı büyük bir ihtimalle görevi sırasındaki sorumluluğunun dışında, kendi prestiji için yapmış olmalıdır. Bu faaliyet bir hayırhahlık göstergesi olarak algılanmalıdır. Ayrıca imparator için anıt yaptırması Attinas'ın kentin önde gelen bir kişisi olduğunu düşündürmenin yanı sıra üstlendiği *stratēgia*'nın da *arkhon* niteliğinde birincil seviye bir görev olduğunu akla getirmektedir. Miletos kentinde ise İ.S. 103/114 yılları arasında Miletos'lu Herakleides İmparator Nerva Traianus Caesar Augustus Germanicus Dacicus'a kendi parasıyla adak adamıştır (T2.52). Bu adağı sunan Herakleides'in kariyerinde Apollon Didymeus ve Tanrıça Hera kutsal oyunlarında zafer kazandığı ve iki kez *stratēgos*'luk yaptığı yer almaktadır.

Epigrafik verilerden *stratēgos*'ların sorumlulukları hakkında çeşitli bilgiler öğrenmek mümkündür. Mesela, Phrygia Bölgesi'nde Hierapolis kentinde Tiberius Claudius Zoticus'un Yun Dövcüler Derneği tarafından onurlandırıldığı öğrenilmektedir (T2.99). Zoticus bu yazıtta *protos stratēgos*, onursever *agonotethes*, Asia'daki tapınakların *grammateus*'u, ünlü bir elçi ve *arkhiereus*, vatanın *euergetes*'i olarak tanımlanmıştır. Büyük ihtimalle Zoticus *protos stratēgos* olduğu için bu derneğe patronluk yapıyor olmalıdır. Dernek, muhtemelen bu sebeple şükranlarını sunmak için onu onurlandırmıştır. Zoticus'un kariyerine bakıldığında prestijli görevler üstlendiği ve kentin eşraf sınıfından biri olduğu düşünülmektedir. Kariyerindeki bu görevler arasında bir değerlendirme yapıldığında, şahsın *stratēgia*'sı birincil düzeyde bir görev olarak görünmektedir. İmparator Hadrianus'un Pergamon kentine mektubu *stratēgos*'ların hukuki işlerde de görev alabildiklerini düşündürmektedir (T2.115). Mektup, bir elçi tarafından İmparator Hadrianus'a iletilen adli bir sorun hakkında imparatorun Pergamonlular'a verdiği yanıtı ve imparatorlukla ilgili bir duruşmayı konu edinmektedir. Pergamon halkı, kentin perakendeci tüccarları arasından seçilen kişileri imparatora göndererek, kamu bankasının yönetimiyle ilgili kötü uygulamalara ilişkin suçlamaları iletmış ve uygunsuzlukların düzeltilmesi

¹⁷⁴ Milet I 2, 14.

¹⁷⁵ IGR III 35; *IHadrianoi und Hadrianeia* 43.

hakkında yardım talep etmiştir¹⁷⁶. Hadrianus ise kendisine iletilen bu suçlamalara cevap olarak bir ferman yayınlamıştır. Fermanında bankerleri kısmen haklı bulduğunu da belirtmiştir. Ancak bu suçlama üzerine yapılacak olan bir davada, davayı açacak olanların *tamias*’ların yerine önceden *stratēgos* olmuş kişilerden seçilmesini emretmiştir. Çünkü *stratēgos*’ların bu konuda daha deneyimli olduklarını düşünmektedir. Bu yazıt *stratēgos*’ların Hellenistik Dönem’de olduğu gibi Roma İmparatorluk Döneminde de bazı zamanlarda davalarda yer aldıklarını göstermektedir. İmparator Hadrianus’un talebi, *stratēgia* üstlenen kişilerin kent içindeki konumunun ne kadar yüksek olduğunu göstermektedir. Yani yazıttan, buradaki *stratēgia*’nın, *arkhon* olarak birincil seviye bir memuriyet olduğu anlaşılmaktadır.

Roma İmparatorluk Dönemi’nde pek çok kent memuriyeti dini etkinlikler gerçekleştirmişlerdir¹⁷⁷. *Stratēgos*’ların da bu memuriyetlerden bir tanesi olduğu bilinmektedir. Örneğin, cenaze töreni düzenlenmesi için girişimde bulunmuşlardır. Yukarıda *stratēgos*’ların resmi bir metin hazırladıkları ve duyurusunu yaptıklarına değinilen Bithynia Bölgesi’nden İ.S. I. yüzyılda Klaudioupolis kentinden bir kararname, burada onların cenaze törenleri hazırlamalarını açısından değerlendirilmektedir. Söz konusu kararnameden, kente öğrenim görmek için gelen Theodoros’un genç yaşta vatanından uzakta ölmesinin ardından *stratēgos*’ların Theodoros için bir cenaze töreni düzenlenlediği anlaşılmaktadır (T2.144). Miletos kentinden bir yazıt ise Asklepios kültünün rahipliğinin satılmasıyla ilgilendiklerini göstermektedir (T2.51). Kentin *stratēgos*’ları Tiberius Claudius Dionysodoros, Lucius Iunius Rufus, Tiberius Claudius Apollonios, Theomnestos oğlu Theomnestos, Epigonos oğlu Eision, Eperastos oğlu Eutykhos’un Asklepios rahipliği satışını sağlamışlardır. Rahiplik gibi dini bir memuriyetin satışıyla ilgilenmeleri aynı zamanda dini işlere de karıştıklarını düşündürmektedir. *Stratēgos*’ların dini faaliyetlerde bulunduğu, İ.S. 180/190 yılları arasında Tralleis kentinin Helios rahibi Pu(plius) Claudius Menetianos Kentaurianos’u onurlandığı bir yazıttan da bilinmektedir¹⁷⁸. Yazıttan anlaşıldığına göre Pu(plius) Claudius Menetianos Kentaurianos, Helios rahibi, Megala Olympia’nın 63. Olympiat oyunlarında *alytarkhos*, *stephanephoros*, *boule grammateus*’u ve *khrysophoros stratēgos*, *agoranomos*, *eirenarkhes*’ olarak kente hizmet etmiştir. Kariyerinde yer alan rahiplik ve *stephanephoria* dini törenlerle ilgili memuriyetlerdir. Bunun yanı sıra, şahsın *stratēgia*’sını niteleyen ve altın taşıyan, altınlarla süslenmiş anlamına gelen, genellikle de ra-

¹⁷⁶ Kaya ve Taşdöner Özcan, 2016: 509.

¹⁷⁷ Dmitriev, 2005: 129.

¹⁷⁸ Bey, 1904: 81 no. 4 ve s. 90 no. 13; SEG XX 5; *ITralleis und Nysa* 134 (T2.75). Rahiplik unvanı olarak “*χρυσοφόρος*” örneği için bk. *IEphesos* 991 (T2.14). Bu unvanın *neopoios* memuriyetini de “*χρυσοφόροι νεοποιοι*” vb. şekillerde nitelediği görülmektedir, bk. Robert, Et. anat. 299, n. 2; MAMA VIII 525; MAMA VIII 523; MAMA VIII 555.

hipler için kullanılan “χρυσόφορος”¹⁷⁹ sıfatının içeriği, Kentaurianos’un *stratēgia* üstlendiği sırada dini törenlere katıldığını veya törenleri yönettiğini düşündürmektedir. Tüm bunlar göz önüne alındığında yazıttaki *strategia*, birincil derecede kent içerisinde önemli bir konuma sahip bir görev olarak algılanmaktadır. Dolayısıyla Kentaurianos’un kentin baş görevlilerinden *arkhon* olarak dini törene katılmış olduğunu düşünmek yanlış olmayacaktır.

Bunların dışında bazı yazıtlarda onlara atfedilen sıfatlar arasına εὐσεβής yani dindar sıfatının bulunması da dolaylı olarak *stratēgos*’ların dini işlere katılım gösterdiğini ifade etmektedir (T2.24).

2.3.1. Danışma ve Halk Meclislerine Öneri Sunma

Kararnamelerde Halk Meclisi genellikle Danışma Meclisi ile birlikte karar merciinde bulunmuştur. Bunlardaki karar verme ve uygulama biçimlerinin hep aynı olduğu ve pek çok kentte de yüzyıllardır değişime uğramadığı gözlemlenmektedir¹⁸⁰. İmparatorluğun geç dönemlerinde dahi pek çok kurul tarafından kararnameler yayınlanmıştır. Bu kararnamelerin formülasyonu belirli özelliklerinin dışında Hellenistik Dönem ile benzeşmektedir. Bu kurullardan bir tanesi de *stratēgos* kuruludur. *Stratēgos*’lar Danışma ve Halk meclisleri önüne çeşitli türlerde teklifler sunmuşlardır. Bu öneri γνώμη¹⁸¹ (*gnome*) kelimesi ile aktarılmıştır. *Gnome* meclisin önüne her türlü öneriyi getirmeyi ifade etmektedir. Bu, günümüzde milletvekilinin meclise bir teklifi taşıması gibi düşünülebilir. *Stratēgos*’ların böyle bir yetkisi vardır. Yazıtlarda geçen “γνώμη στρατηγῶν” ifadesi *stratēgos* kurulunun meclise bir öneri yani yasa tasarısı sunduklarını belirtmektedir. Bu görevliler, kentin önemli bir kurulu olarak bir taslak hazırlayıp bunu bir üst kurula sunmuş olmalıdırlar. Bu kurulun görüldüğü kentlerin hepsinde bu düşünceyi destekleyecek pek çok örnek bulunmaktadır. Örneğin, Keramos kentinde İ.S.14/37 yılına tarihli bir onurlandırma yazıtı bu konuda bilgi vermektedir (T2.69). Yazıttan anlaşıldığına göre Dionysios oğlu [...].ophantos isimli bir şahıs onurlandırılmıştır. Onurlandırma yazıtı şu şekilde başlamıştır: “*Danışma Meclisi, Halk Meclisi karar verdi, stratēgos’ların önerisi*”. Buradan, meclise öneri sundukları açıkça anlaşılmaktadır. Bu sebeple bu *stratēgos*’lar kent yönetimden sorumlu üst düzey bir yönetici olarak görünmektedirler. Aslında buradaki *stratēgos*, *arkhon* olarak değerlendirilmelidir. Roma İmparatorluk Dönemi’nde Magnesia ad Maeandrum’da ise bu kez, Doktor Tiberius Claudius’un onurlandırılması

¹⁷⁹ LSJ. s.v. χρυσόφορος.

¹⁸⁰ Quass,1993: 353.

¹⁸¹ LSJ. s.v. γνώμη (*gnome*) kelimesi önerge, öneri, yasa tasarısı, teklif anlamlarına gelmektedir. Ayrıca bk. Schulthess, 1912, s.v. Γνώμη.

için teklif sunmuşlardır¹⁸². Onurlandırma kararı Danışma ve Halk meclisleri tarafından verilmiştir. *Stratēgos*'ların burada öneri sunmaları onların sıradan kişiler olmadıklarını göstermektedir. Bu hususta bu görevlilerin yönetici zümreden oldukları düşünülmelidir. İ.S. 138/161 yılları arasında ise, Nysa kentinde Titus Aelius Alkibiades için bir onurlandırma kararının alınması için öneri sunmuşlardır (T2.64). Yazıttan, *stratēgos*'ların öneriyi *demos grammateus*'u ve Titus Aelius Ploution ile birlikte sundukları öğrenilmektedir. *Stratēgos*'ların Halk Meclisi'ne öneri sunmalarına ilişkin bir diğer örnek de Aphrodisias kentinden ele geçmiştir. Bu yazıta göre Aphrodisias kentinin Danışma ve Halk meclisleri Titus Antonius Lysimakhos Grypos'u onun ölümünden sonra onurlandırmıştır (T3.15). Bu onurlandırılmanın yapılmasına *arkhon*'lar, *demos grammateus*'u Hypsikles oğlu Hypsikles ve *khora stratēgos*'u Menippos ön ayak olmuştur. Şu halde buradaki *stratēgos*'lar kentteki üst düzey yöneticilerle birlikte bir kararın alınmasını sağlamış görünmektedir. Yazıtın dikkat çekici kısmı ise, kentin *stratēgos*'larının, *arkhon*'lardan ayrı tutulmuş olmasıdır. Muhtemelen burada *stratēgos*'lar, kentin *arkhon*'larının yerine kullanılmamış ve kentin idari işlerinde görev almış birincil seviyede yetkililer olmalıydılar. Aphrodisias kentinden bu konuyu destekleyecek bir diğer örnek de kentin mali işleri konusunda önemli düzenlemeler getirmiş olan Aristokles Molossos'un onurlandırılmasıdır. İ.S. I. yüzyıla tarihlenen bu yazıttan öneriyi hazırlayan kurulun *stratēgos*'lar olduğu öğrenilmektedir (T3.17). Bu kentten başka bir örnek ise Menippos isimli bir şahı için düzenlenen onurlandırmadır (T3.18). Bu onurlandırmada *khora stratēgos*'larından Publius Aelius Secundus'un¹⁸³ öneri sunduğu göze çarpmaktadır. Fakat burada dikkat edilmesi gereken bir başka konu daha vardır. Bu yazıtı 1890 yılında ilk kez yayımlayan G. Doublet ve G. Deschamps yazıtın ilk satırına bir tamamlama getirmezken¹⁸⁴, bu yazıtı on yıl sonra tekrar yayımlayan W.R. Paton ilk satırı [ἔδοξεν τῇ βο]υλῇ καὶ τῷ δήμῳ· γνώμη ἀρχόντων καὶ —] olarak tamamlamayı uygun görmüştür. Eğer Paton'un yapmış olduğu bu tamamlamayı kabul edersek *khora stratēgos*'u Publius Aelius Secundus'un öneriyi *arkhon*'lar ile birlikte sunduğu düşünülecektir. Ancak Paton'un bu tamamlama önerisine ilişkin hiçbir açıklamada bulunmamasından dolayı, bu şekilde yapılmış bir tamamlama belirsiz

¹⁸² *IMagnesia am Maeander* 113.

¹⁸³ Yazıtın tarihlendirilmesi yapılmamıştır ancak öneriyi sunan *stratēgos* Publius Aelius Secundus'un, Aelius *nomen gentilicia*'sını taşıması, mensubu olduğu aileye Roma vatandaşlık hakkının Hadrianus zamanında verildiğine işaret etmektedir.

¹⁸⁴ Paton'un ilk üç satırının transkripsiyonu şu şekildedir: [ἔδοξεν τῇ βο]υλῇ καὶ τῷ δήμῳ· γνώμη ἀρχόντων καὶ —] | γένος Οὐλπιανοῦ γραμματεὺς δήμου, καὶ Ἀπολλωνίου τοῦ. [—] | τη[....]ς καὶ Ποπλίου Αἰλίου Σεκοῦνδου τῆς χώρας στρατηγῶν. Doublet ve Deschamps'ın transkripsiyonu ise şu şekildedir: Γνώμη] Οὐλπιανοῦ γραμματεὺς δήμου, καὶ Ἀπολλωνίου τοῦ| καὶ Ποπλίου Αἰλίου....μδου τῆς χώρας στρατηγῶν.

görünecektir. Şu halde buradaki önerinin *arkhon*'lar ile birlikte sunulması hakkında bir şey söylemek mümkün görünmemektedir. Aslında kırsal alan güvenliğinden sorumlu olan *khora stratēgos*'larının bu yazıtta kentin idari işleriyle de ilgilendiği görülmektedir. Bu konuda bilgi verecek diğer bir örnek Aiolis Bölgesi'nden Kyme kentinden bir kararnamedir (T2.146). Kararnameden, kente yaptığı yardımlardan ve kent için yerine getirmiş olduğu hizmetlerden dolayı *Prytanis Kleanaks*'ın ödüllendirilmesi konusunun, meclis gündemine *stratēgos*'lar tarafından getirildiği öğrenilmektedir. Kararnamenin son satırları çok açıktır: *Prytanis Kleanaks*'ın altın bir taçla taçlandırılması gerekmektedir. 51. satırında ise bu taçlandırma işiyle ilgilenecek olan kişiler belirlenmiştir. Ancak, yazıtın bu kısmı uğradığı tahribattan dolayı okunamamaktadır. İlk edisyonu R. Hodot tarafından 1982 yılında yapılan yazıt¹⁸⁵ 1983 yılında R. Merkelbach tarafından tekrar yorumlanmış ve bahsi geçen satıra [ἐπιμέλειαν ποιημένων τῶς στε[φανώσιος τῶν στρατᾶγων¹⁸⁶ — —] şeklinde tamamlama önerisi getirmiştir. Eğer tamamlama önerisi doğru kabul edilirse, *Prytanis Kleanaks*'ın altın taçla taçlandırılması işi ile *stratēgos*'ların ilgilenmesi beklenmelidir¹⁸⁷.

Dolayısıyla, *stratēgos*'lar meclise öneri sunma sorumluluğu üstlendiği zaman kentin en üst idari yapılanmasında görev almış görünmektedir. Bu onları yönetici sınıfında bir memur yapmaktadır. Öyleyse *stratēgos* ismiyle bu sorumluluğu üstlenmiş kişiler, kentin idari işleriyle ilgilendikleri için kentte muhtemelen birincil derece bir memuriyet oldukları kanısına varılmaktadır. Hatta yazıtlardaki bu memurların kariyeri de bu doğrultuda ışık tutmaktadır. Şu durumda buradaki *stratēgos*'ların aslında *arkhon* olduğunu söylemek yerinde olacaktır.

¹⁸⁵ R.Hodot tarafından tamamlama yapılmadan şu şekilde kaydedilmiştir: [ἐπιμέλειαν ποιημένων τῶς στε[φανώσιος τῶν c.24], bk. Hodot, 1982: 166.

¹⁸⁶ Yazıt Aioli Lehçesi ile yazıldığı için “στρατᾶγων” olarak taşa işlenen kelime “στρατήγων” şeklinde algılanmalıdır.

¹⁸⁷ *Stratēgos*'ların *epimeletes* olarak görev aldıkları bilinmektedir. Bu hususu destekleyen başka yazıtlar için bk. bu çalışmanın “Sorumlulukları” adlı başlığı.

2.3.2. Mali Sorumlulukları

Küçük Asya kentlerinde mali ve ticari işlerden *agoranomos*¹⁸⁸, *logistes*¹⁸⁹, *tamias*¹⁹⁰, *sitones*¹⁹¹ gibi memurların sorumlu oldukları bilinmektedir. *Stratēgos*’ların, her ne kadar maliye ile ilgili memuriyetler kapsamında bulunmasa da görev süreleri içerisinde mali işlerle yükümlü oldukları belgelenmektedir. Karia Bölgesi’nde Keramos kentinde İ.S. yak. 150-190 yılları arasına tarihlenmiş bir yazıt bu konuda önemli bilgiler sunmaktadır (T2.70). Yazıttan anlaşıldığına göre Keramos kentinin Eirenaios adında bir şahsı onurlandırmaya karar vermesi üzerine, Eirenaios onurlandırma heykelinin masraflarını kendisinin karşılayacağını ve bunun hangi şekilde gerçekleştirileceğini bir vasiyetname ile düzenlemiştir. Vasiyetnameye göre, masraflar Eirenaios’un kente miras bıraktığı Olossis Bölgesi’ndeki uzak tarla adıyla da bilinen tarlanın yirmi yıllık kirasının ilk ön ödemesinden karşılanacaktır. Bu tarlanın kiraya verilmesi ise yine Eirenaios’un düzenlediği vasiyetname uyarınca, kentin *stratēgos*’ları arasından Publius Aelius Glaukippos tarafından yerine getirilmiştir¹⁹². Buradaki ikinci husus ise kiraya verilen bu arazinin kente miras yoluyla bırakılması sebebiyle artık özel bir mülk olmaktan ziyade, kamu arazisi haline gelmesidir. Onurlandırma heykelinin dikim işinin giderleri artık kamu arazisi niteliğinde olan bu araziden karşılanacağı için olaya *curator rei publicae* müdahil olmak zorundadır. Çünkü kentteki kamu hesaplarını denetleme gibi kentin mali işlerinden onlar sorumludur. Dolayısıyla kiraya verilmesini *stratēgos*’ların sağladığı araziden gelecek olan paranın, heykel yapımı için kullanılmasına *logistes*¹⁹³ Aur. Diodotos onay vermiştir. Bunların yanı sıra yazıttan, bu heykelin dikim işiyle Theomnestes isimli başka bir *stratēgos*’un ilgilendiği de anlaşılmaktadır. Aynı bölgeden Tralleis kentinde ise bir onurlandırma yazıtından İ.S. 129 yılında Aulus Fabricius Priscianus Kharmosynos’un, kentin Danışma ve Halk meclisleri ile Tralleis’te yaşayan Romalılar tarafından onurlandırıldığı bilinmektedir (T2.74). Yazıtta, *stratēgos* olarak anılan Kharmosynos’un *strategia*’yı masraflarını kendisi karşılamak suretiyle (στρατηγήσαντα τῆς πόλεως αὐθαιρέτως) üstlendiği anlaşılmaktadır. Bundan başka, *sitionia*

¹⁸⁸ Konu ile ayrıntılı bilgi için bk. Magie 1950, 60-61; Jones 1940, 215-217; Liebenam 1900, 364-365; Quass 1993, 248-252.

¹⁸⁹ *Logistes*’ler Küçük Asya’daki Hellen kentlerinin hesaplarının ve kamu arazilerinin denetiminden sorumlu yerel kent memurlarıdır. Ancak, yazıtlarda karşımıza çıkan *logistes* ismi bazen, eyalet kentlerinin çözemediği problemleri halletmesi için imparator tarafından atanan üst düzey bir Roma görevlisi olan *curator rei publicae*’yi de ifade etmektedir. Hellence yazıtlarda *curator rei publicae*’yi ifade etmek için *logistes* kelimesinin kullanılması, iki görevden hangisinin kastedildiğinin anlaşılmasını zorlaştırmıştır. Bu konu Y. Akın Sargın tarafından “Roma İmparatorluk Dönemi Küçük Asya’ında *curator rei publicae* Olgusu” başlıklı doktora tez çalışmasında detaylı olarak incelenmiştir, bk. Akın Sargın, 2017.

¹⁹⁰ Jones, 1940: 241; Magie, 1950: 61; Macro, 1980: 679.

¹⁹¹ Jones, 1940: 217-218; Macro, 1980: 680; Zuiderhoek, 2008: 164-165.

¹⁹² Cramme 2001, 38-39.

¹⁹³ Eski Yunanca yazıtlarda “*curator rei publicae*” yerine “*logistes*” kullanılmıştır.

görevi de üstlenmiştir. Anlaşıldığına göre bu görevi sırasında Hadrianus tarafından verilen Mısır'dan gelen 60000 *modius* 'luk buğdaydan sorumlu olmuştur. Dolayısıyla Kharmosynos'un üstlendiği *strategia* birincil derece bir görev olarak değerlendirilmelidir. Yani Kharmosynos'un kentin önde gelen kişilerinden biri olduğu ve bu görevin ağır mali harcamalar gerektirdiği anlaşılmalıdır. Ionia Bölgesi'nde Miletos kentinde İ.S. I. yüzyılda *stratēgoi* heyetinin Asklepios kültünün rahipliğini satışa koymuştur (T2.51). Yazıttan, rahipliği satan *stratēgos*'ların altı kişi oldukları öğrenilmektedir. Yazıtta geçen "νόμον τίθενται τῇ πράσι τὸνδε" ifadesinden *stratēgos* heyetinin bir satış yasası düzenlediği anlaşılmaktadır. Bu konuda Herrmann *stratēgos*'ların, mevcut satış işlemi, halk tarafından sağlanan özel bir güç sayesinde hareket ettiklerini varsaymaktadır¹⁹⁴. Lydia Bölgesinde Iulia Gordos kentinde ele geçen ve yaklaşık olarak İ.S. I. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirilen bir onurlandırma yazıtında (T2.132) onurlandırılan Attalos isimli bir şahsın *stratēgia*'sı sırasında kentin düzensiz halde bulunan vergi defterini düzenlediği ve bu önemli hizmetinden dolayı övüldüğü anlaşılmaktadır. Attalos'un *stratēgos* iken vergi defterini düzene sokması, Roma İmparatorluk Dönemi'nde *stratēgos*'ların görevleri esnasında gerektiği zamanlarda arşiv kayıtlarını düzenlediklerine, hem de vergi ile alakalı bir kayıt olduğu için kentin mali durumlarını da kontrol ettiklerine işaret etmektedir. Söz konusu yazıtta vergi defteri *khartes* (χάρτης) olarak tanımlanmıştır. M. Riel – H. Malay, bu deftere, Iulia Gordos kentinin Roma hazinesine ödemekle zorunlu olduğu vergilerin kaydedildiğini düşünmektedirler¹⁹⁵. *Stratēgia* üstlenen kişilerin, kentler mali bakımından sıkıntılı zamanlar yaşadığında, ekonomiyi rahatlatmak için fiyat artışını düşürmek için kendi paralarından harcamalar yaptıkları tespit edilmiştir. Ephesos kentinde Marcus Aurelius [---] yağ fiyatlarını düşürmek için *protos stratēgos* unvanıyla *stratēgia*'sı sırasında gerektiği zamanda kendi parasından 5000 *denaria* hibe etmiştir (T2.33). Aslında kentlerde yaşanan kıtlık zamanlarına bağlı olarak tahıl ve zeytinyağı gibi fiyatlarda meydana gelen dalgalanma sonucu halkı bu mağduriyetten kurtarmak adına bu ürünlerin satış fiyatında indirim uygulayarak makul duruma getirme veya kendi parasıyla bu ürünleri temin etmek *agoronomos*'ların görevi olarak bilinmektedir¹⁹⁶. Aynı zamanda bu durum, kentin mali sıkıntı yaşadığında devreye girip Roma'ya kentin vergisini ödemeye kalkan *dekaprotos*'ları anımsatmaktadır. *Stratēgia* sırasında bu görevi üstlenen kişilerin kendi paralarından harcama yaptıkları başka örneklerden de bilinmektedir. Phrygia Bölgesi'nden Lykos Laodikeia'sında İ.S. 254/5 yılında Eros heykelinin çalınması üzerine Aurelius Zosimos isimli bir gece *stratēgos*'unun

¹⁹⁴ Herrmann, *IMilet* I 7: 300.

¹⁹⁵ Riel ve Malay, 2012: 79.

masraflarını kendi cebinden karşılayarak (ἐκ τῶν ιδίων) bir Eros heykeli adadığı tespit edilmektedir (T3.32). Gece *stratēgos*'u güvenlikten sorumlu bir görevli olduğu için, görevinde bir başarısızlığa yer vermemek adına bu heykeli masrafını kendi cebinden karşılayarak adadığı anlaşılmaktadır. Aynı bölgeden Lounda kentinde ele geçmiş İ.S. 138-161 yıllarına tarihlenen başka bir yazıttan¹⁹⁷ Apollodotos isimli bir kişinin İmparator Antoninus Pius'u heykelini dikmek suretiyle onurlandırdığı anlaşılmaktadır. Apollodotos yazıtta kentin *stratēgos*'larından biri olarak anılmaktadır. Üstelik babası ile birlikte kentin *stratēgos*'larından olduğu vurgulanmıştır. Apollodotos heykelin dikim masraflarını kendisi karşılamıştır. Sonuç olarak, Apollodotos imparator için kendi parasından onurlandırma heykeli diktirdiğine göre kentin ileri gelenlerinden elit bir kişi olmalıdır. Bu durum Apollodotos'un *stratēgia*'sının *arkhon* memuriyetlerden olacağını düşündürmektedir. Lydia Bölgesi'nden Thyateira kentinden bir yazıttan ise Aurelius Abaskantos'un bu görev için çok fazla para harcadığı (πολυδαπάνως) anlaşılmaktadır (T2.136). Görüldüğü üzere *stratēgia*'yı üstlenen kişiler bu görevleri esnasında kent için kamu arazisi kiralama, rahiplik satışı için yasa düzenleme, yağ fiyatlarını düşürme gibi mali sorumluluklar üstlenmişlerdir. Bazen memuriyeti, masraflarını kendi cebinden ödeyerek üstlendiği ile karşılaşılmıştır. Ayrıca bazı yazıtlarda geçen tanımlamalar onların görevleri sırasında yüklü miktarlarda harcama yaptığına işaret etmektedir.

Stratēgia memuriyetini yerine getiren kişiler görevleri esnasında böyle harcamalar yapabildiklerine göre onların belli bir ekonomik birikime sahip olmaları beklenmektedir. Hellenistik Dönem'de kamu binalarını güzelleştirmeye, *gymnasion*'larda eğitim seviyesini arttırmaya, gıda tedariklerini sağlamaya ve gösterişli festivaller düzenlemeye istekli olan kentler, bu alanlarda harcama yapabilecek ekonomik yeterliliği olmadığı için genellikle zengin kişilerin kent memurluklarına seçilmesini tercih etmişler ve bu kişilerin memuriyetleri sırasında cömert davranmaları beklenmiştir. Bunun en önemli sebeplerinden biri elbette ki bu kişilerin harcama yapabilecek güce muktedir olmalarıdır. Bu durum Roma İmparatorluk Dönemi'ne gelindiğinde de devam etmiştir. Halk, zengin vatandaşların kente ilişkin masraflara ortak olmalarını, kent idaresi ile ilgili memuriyetleri üstlenmelerini ve bu görevleri sırasında memuriyetin gerektirdiği mali yükleri üstlenmeleri ve kent için *euergesia*'da bulunmalarını talep etmiştir¹⁹⁸. Kentlerdeki zengin kişiler memuriyet elde edebilmiş ve bu görevlerinin gerektirdiği

¹⁹⁶ Magie, 1950:645; Quass, 1993: 260-264; Dmitriev, 2005:144.

¹⁹⁷ IGR IV 76.

¹⁹⁸ Dion Khrysostomos'un bir pasajı *agora*'dan sorumlu olacak görevlinin, mali yönden güçlü olan kişiler arasından seçilmesinin gerekli olduğunu aktarmıştır. Dio Khrys. *Orat.* XLVI.14: τὸ δὲ ἀξιοῦν ἐπιμελεῖσθαι τῆς ἀγορᾶς καὶ τοὺς δυναμένους χειροτονεῖν.

mali giderleri de üstlenmişlerdir. Sonuç olarak kentlerde varlıklı kişiler memuriyet üstlenmekte ve yazıtlarda geçen “ἐκ τῶν ιδίων”, “δωρεᾶν”, “προϊκᾶ” gibi ifadelerden anlaşıldığı üzere de bu görevin giderlerini karşılayabilmişlerdir. *Stratēgia* üstlenen kişilerin bu kriterlere uyup uymadığını anlayabilmek için bu kişilerin *cursus honorum*’larından yararlanmak gerekecektir. Phrygia Bölgesi’nden Apollonia kentinde İ.S. 150-175 yıllarına tarihlenen bir yazıtın içeriğinden, bir *anonymus*’un, oldukça masraflı bir şekilde *agoranomia*, ciddiyle *paraphylakia*, halksever bir şekilde *stratēgia*, kazançlı bir şekilde *logisteia*, ün sever bir şekilde *gymnasiarkhia*, beş yılda bir yapılan *Megala Kaisareia* Bayramları’nda *agonothesia* üstlendiği anlaşılmaktadır (T2.104). Yazıtta şahsın yerine getirdiği memuriyetlerinden bahsedilirken kullanılan tanımlamalar, kendisinin mali açıdan oldukça varlıklı ve cömert olduğunu göstermektedir. Anlaşılan *agoranomia* üstlendiği sırada oldukça cömert davranmış, *paraphylakia* esnasında görevini ciddiyle yerine getirmiş aynı şekilde *gymnasiarkhia* üstlendiği sırada da gerektiği zamanlarda mali harcamalardan kendilerini geri planda tutmamıştır. Özellikle kent nezninde çok büyük önemi olan imparator kültü için beş yılda bir düzenlenen bayramlarda da harcamalar yaptığı anlaşılmaktadır. Aynı bölgeden başka bir yazıttan, bu görevlilerin kentin elit ailelerine mensup, varlıklı kişiler olduğu tespit edilmektedir (T2.93). İ. S. III. yüzyılın ortalarına tarihlendirilen Aurelius Frugianus ve ailesinin mezar yazıtından *agoranomia*, *sitionia*, *paraphylakia*, *stratēgia* üstlendiği ayrıca tüm *arkhe* ve *leitourgia*’ları yerine getirdiği öğrenilmektedir. Aurelius Frugianus’un tüm *arkhe* ve *leitourgia*’ları tamamlamış olmasından onun varlıklı bir kişi olduğu anlaşılmalıdır. Hatta üstlendiği diğer memuriyetlerin mali açıdan külfetli olması bu fikri desteklemektedir. Ionia Bölgesinden Didyma’dan ele geçen bir yazıtta (T2.57) Prophetes Lucius Bassus Vitellius¹⁹⁹, imparator kültü başrahibi, bütün *gymnasium*’ların başkanı, *gerusia*’nın başı, Neos Sebastos’ların *agonothetes*’i olarak tanıtılmaktadır. Aynı zamanda Vitellius’un babası da tanıtılmıştır: Bütün *gymnasium*’ların başkanı olduğundan, *agoranomia* ve iki kez *stratēgia* üstlendiğinden ve *sitionia*’ya para verdiğinden bahsedilmiştir. Bu konuda bilgi verecek pek çok yazıt mevcuttur²⁰⁰.

Stratēgia üstlenen kişilerin varlıklı olduğunu gösteren *cursus honorum* yazıtları incelendiğinde onların başka memurlukları sırasında da harcama yaptıkları göze çarpmaktadır. Örneğin Ephesos kentinde Aurelius Artemas Moskhianos isimli bir *stratēgos*’un bu görevin-

¹⁹⁹ Yazıtta hem babanın hem de oğulun Palatina *tribusu*’ndan oldukları vurgulanmıştır. Dolayısıyla kütüklerini Roma’daki Palatina’ya dayandırmışlardır. Bu durum onların Roma vatandaşı olduklarını göstermektedir. Özellikle yeni Roma vatandaşı olmuş kişilerin bu şekilde kütüklerini vurguladıklarını düşünülürse onların da vatandaşlığa yeni geçmiş olmaları ihtimal dâhilindedir.

²⁰⁰ Bu tür örnekler çalışmanın “*Cursus Honorum*” adlı başlığında detaylı incelemeleriyle yer almaktadır.

den önce *agoronomia* üstlendiği ve onur sever olarak hile yapmadan yerine getirdiği bu görevi sırasında tüm yarışlara yağ temin ettiği bilinmektedir (T2.16). Karia Bölgesi'nde Tralleis kentinde Tib(erius) Cl(audius) Panykhos'un *sitionia* üstlendiği sırada hatırı sayılır meblağda para harcadığı bilinmektedir (T3.30). Yazıta göre *stratēgia* da üstlendiği belirtilen Tib(erius) Cl(audius) Panykhos, *sitones* olarak Mısır'dan buğday satın almış ve *demosion*'a 2527 *denaria* vermiştir. Ayrıca büyük olasılıkla *agoronomia*'sı esnasında da balık pazarına kendi cebinden *basis*'i ile birlikte oniki mermer masa yaptırmıştır. Aynı bölgeden Iasos kentinde Aristeas için düzenlenen onur dekretinden Roma'ya elçi olarak gitmek oldukça masraflı olduğu için Aristeas'ın bu görevi şehre hiçbir ücret ödemedi üstlendiği anlaşılmaktadır²⁰¹. Bu konuya ilişkin bilginin geldiği bir diğer bölge ise Phrygia'dır. Metropolis kentinde İ.S. III. yüzyılda, *eirenarkhia*, dikkat çekici bir şekilde *stratēgia*, ünlü bir şekilde *grammateus*'luk görevini tamamlamış olan Aur. Sostenes Makedon, *grammateus* olduğu dönemde istenilen durumlarda besin sağlayıcı olarak beslenmeye para harcamıştır (T2.103).

Neticede *stratēgia* üstlenen kişilerin görevleri sırasında mali yükümlülükler yerine getirdikleri tespit edilmiştir. Üstlendikleri mali görevleri yerine getirmeleri, onların varlıklı kişiler olabileceklerini düşündürmüştür. O halde cevap bulmak için, bu görevi üstlenen kişilerin *cursus honorum*'larına başvurulmuştur. Bu perspektifle yapılan bir değerlendirme sonucunda *stratēgos*'ların gerçekten kentin eşraf sınıfından varlıklı kişiler oldukları kanısına varılmaktadır. Ayrıca *strategia* üstlenmiş kişilerin kariyerleri dikkate alındığında, tamamlamış oldukları diğer görevlerinde de kendilerini bu konuda esirgemedikleri anlaşılmaktadır. Dolayısıyla *stratēgia* ciddi mali harcamalar gerektiren, külfetli ancak sosyal olarak prestijli bir memuriyet olarak görünmektedir.

2.4. Arkhon ve Stratēgos

Atina'da yönetim kurullarının arasında en yüksek statüde olanı, *arkhon* (ἄρχοντες) kurulusudur. Bu kurul, üç başkan *arkhon* ve altı tane daha alt mevkide kanun koyucu olarak bilinen (θεσμοθέται²⁰²) *arkhon* olmak üzere toplamda dokuz kişiden oluşmaktadır. Bunlardan ilki kurulun başkanı ve kentin *eponymos* memuru olan “ὁ ἄρχων” yani baş *arkhon*'dur. İkinci *arkhon* ise “ἄρχων βασιλεύς (*arkhon basileus*)” olarak adlandırılmıştır ve kentin dini başka-

²⁰¹ Iasos 87 (T2.73) Yazıtın tarihlemesi yapılmamıştır ancak şahsın, İmparator Hadrianus'a Roma'ya elçi olarak gidişi bu kentten başka bir yazıtta (bk. Iasos 113) Roma'ya elçi olarak giden birisi ile benzetilmiştir. Bu sebeple söz konusu bu yazıtın da diğer yazıt gibi Hadrianus Dönemi'ne tarihlendirilebileceği düşünülebilir.

²⁰² Θεσμοθέται (*Thesmotethes*) mahkemeleri yönetirler, yasaları gözden geçirirler, davalara başkanlık ederler ve seçimle magistrat atarlardı, bk. Aristot. *Ath. Pol.* LIX. Krş. Mclean, McLean, 2002: 312, dn.40.

nıdır. Sonuncusu ise, “ἄρχων πολέμαρχος (*arkhon polemarchos*)” unvanıyla savaş işlerinden sorumlu olmuştur ve savaş tanrılarına adak adama görevini yerine getirmiştir. Aynı zamanda baş *arkhon*’ların kent vatandaşları için üstlendikleri sorumlulukları, *arkhon polemarchos*’lar *metoikos*’lar için üstlenmişlerdir²⁰³. Neticede, bir sekreter de dahil olmak üzere on kişilik bir yönetim kurulu oluşturulmuştur²⁰⁴. Baş *arkhon* bu gruptan *eponymos arkhon* olarak seçilmiştir. En yüksek devlet memuru ve kentin başkanı olarak görev yapmıştır. *Arkhon*’lar, *Lex Pompeia*²⁰⁵ yasası ile Bithynia’daki bütün kentlerde en yetkin kurul kılınmıştır. Bu kurula *protos arkhon* başkanlık etmiştir. Her yıl kurulun başkanı olarak *protos arkhon* ve ayrıca dört *arkhon* daha seçilmiştir²⁰⁶. M. Adak, *protos arkhon*’un Danışma Meclisi tarafından seçildiğini ve seçildiği yıl kentin en önemli bu organına da başkanlık yaptığını belirtmektedir²⁰⁷. Bu görevinde Danışma Meclisi’nin toplantıya davet edilip edilmeyeceğine karar vermiştir²⁰⁸. Bu kurulun görevlerinden birisi, yasa tasarılarını onaylaması için Halk Meclisi’ne sunmaktır. Bunun yanı sıra genel olarak kent yönetimi ile ilgili yükümlülükleri bulunmaktadır. Kamu finansının yönetiminden sorumlu oldukları²⁰⁹, Danışma ve Halk meclislerinin aldıkları kararları uygulamakla yükümlü oldukları bilinmektedir. Üstlenmiş oldukları bu görevlerin *stratēgos* görevleri ile aynı olduğu göze çarpmaktadır. Örneğin Bithynia’nın aksine Phrygia’da bu yönetim kurulu *stratēgoi* adı altında görülmektedir ve bu kurul *protos stratēgos* yönetimindedir²¹⁰. Bu noktada W.M. Ramsay, Phrygia Bölgesi’ni incelediği çalışmasında Eumeneia kentinden yola çıkarak, kentte görülen en üst yönetici kurulun üç *arkhon*’dan oluştuğunu, ancak daha sonra, kent *stratēgos*’u tarafından yönetilen *stratēgoi*’un daha önemli hale gelerek ön plana çıktığını

²⁰³ Aristot. Ath. Pol. LVI -LVIII.

²⁰⁴ McLean, 2002: 311.

²⁰⁵ *Lex Pompeia*, Gnaeus Pompeius Magnus’un Üçüncü Mithradates – Roma savaşından sonra, bölgeyi eyalet haline getirmesiyle birlikte, kendi ismiyle yürürlüğe soktuğu yasadır. Roma Senatosu ilk başta yasayı bütünüyle onaylamak istemese de, Pompeius *senatus*’tan komisyon talebinde bulunmayarak İ.Ö. 59 yılında yasayı yürürlüğe sokmuştur. Yasa, eyalet yönetimini düzenlemek için ve kent yönetimindeki organizasyon karışıklıklarını engellemek için yapılmıştır. Bu tür düzenlemeler İ.Ö. II. yüzyıldan sonra, çok fazla bölge ele geçirilmeye başlayınca, eyaletlerin yönetimini kontrol edebilmek için, bir Roma politikası olarak ortaya çıkmıştır. *Lex Pompeia*’ın Traianus Dönemi’nde (İ.S. 99-117) ve Cassius Dio (İ.S. 150-235) zamanında uygulanmaya devam ettiği bilinmektedir. *Lex Pompeia*, M. Oktan tarafından yürütülen “Lex Pompeia ve Bithynia-Pontos Eyaletinin Yönetimi” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında ayrıntılı olarak incelenmiştir. Detaylı bilgi için bk. Oktan, 2004; Arslan, 2007: 484.

²⁰⁶ Ameling, 1984: 23 vd. Ayrıca bu düzenleme diğer Bithynia kentlerinde de uygulanmıştır.

²⁰⁷ Adak, 2007:1. Krş. Ameling, 1984: 23; Adak ve Stauner, 2013:146 vd.

²⁰⁸ Ameling, 1984: 23.

²⁰⁹ Kibyra’da (IGR IV, 915) ve Orcistus’ta (Buckler,1937: 1vd) bir mirasın koşullarını yerine getirmesi için Halk Meclisi’ne yemin ettirmeleri ve bir vakfın gelirlerini yönetmekten sorumlu olmaları, bu kurulun kamu finansının yönetimiyle yükümlü olduğuna işaret etmektedir. Krş. Magie, 1950: 644, n. 38.

²¹⁰ Mitchell, 1993: 199 vd.

ifade etmektedir²¹¹. Yani başlarda kentin yönetim kurulu *arkhon* olarak adlandırılırken, zamanla *stratēgos* kelimesinin kullanılması yaygınlaşmıştır. Ramsay’a göre, bu iki kurul arasında anlamsal hiçbir fark yoktur, aralarındaki tek fark isimleridir. Şöyle ki, kendisi iki farklı ismin aynı kurul için kullanıldığını tahmin etmektedir. Ramsay, *arkhon* isminin özel bir isimden ziyade, genel olarak “yönetici” anlamına geldiğini, oysa ki *stratēgos* kelimesinin daha spesifik bir unvan olarak yaygın hale geldiğini ileri sürmüştür. F. F. Abbott ve A. C. Johnson da Hellen kentlerinde en üst magistral kurul için kullanılan unvanların *arkhon* ve *stratēgos* olduğunu düşünmektedir. Birçok kentte magistrat kurulunun bulunduğunu (κοινὸν τῶν ἀρχόντων) ve bu kurulun, kimi zaman *arkhon*’larla özdeşleştirilen *stratēgos*’lar, *arkhon*’lar ve *grammateus*’lardan oluştuğunu beyan etmiştir²¹². D. Magie ise, pek çok kentte hem *arkhon* hem *stratēgos*’tan bahsedilmesine rağmen aynı işleve sahip iki memurun yan yana bulunma olasılığının düşük olduğunu düşünerek, *arkhon* ve *stratēgos*’un eş anlamlı kullanıldığını belirtmiştir²¹³. Bu iki ismin de aynı kurulu ifade ettiği, başka yazarlar tarafından da kabul edilmiştir. Örneğin A.D. Macro, en üst yönetim kurulunun bazı kentlerde *prytaneis*, bazı kentlerde ise *stratēgoi* olarak adlandırıldığını düşünerek, *arkhon* teriminin, adı ister *stratēgoi* ister *prytaneis* olarak adlandırılsın, tüm yönetici kurullar için kullanılan genel bir terim olduğunu ileri sürmüştür²¹⁴. Neticede birçok araştırmacı tarafından *arkhon* ve *stratēgoi*’un aynı kişileri ifade ettiği kabul edilmektedir.

Epigrafik belgeler aynı işleve sahip bu iki ismin eş değer kullanıldığını ortaya koymaktadır. Karia, Ionia, Phrygia, Troas, Lydia, Bithynia, Mysia bölgelerinden birkaç yazıt bu konuda önemli bilgiler sunmaktadır. Karia Bölgesi’nden dört adet yazıt bu konuya ışık tutmaktadır. Nysa kentinde İ.Ö. 1 yılında, Apollonios Papas isimli bir kişi Plouton – Kore Tapınağına ilişkin tanrıların haklarını ifade eden τὰ ἱερὰ γράμματα’yı restore ettirmiştir (T2.63). Bunun için dönemin Asia Eyaleti Valisi [G]naeus Lentulus Augur’dan izin istenmiş ve bu restorasyon işi valinin buyruğuna uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Bu bilgi vali [G]naeus Lentulus Augur’un Nysa kenti *arkhon*’larına gönderdiği bir mektuptan edinilmektedir. Mektuptan anlaşıldığına göre restorasyon işini yaptıran Papas aynı zamanda valiye gidip izin isteyen kişidir. Vali mektubunda *arkhon* Apollonios Papas’ın (Παπᾶς ἀρχων) kendisine, bir soru-

²¹¹ Ramsay, 1897:368.

²¹² Abott ve Johnson, 1926: 56, 77, 78.

²¹³ Magie, 1950: 644.

²¹⁴ Macro, 1980: 677 vdd; McLean, 2002: 311; Dmitriev, 2005: 128. Miletos, Priene yürütme kurulu olarak *prytaneis* kurumunu bulundurmıştır. Smyrna ve Stratonikeia’da da durum aynıdır. *Stratēgoi* kurulu Roma İmparatorluk Dönemi’nde Asia Eyaleti’nin özellikle yeni kurulan kentlerinde daha sık görülür hale gelmiştir.

nun çözülmesi için başvurduğunu beyan ederken, aynı mektubun farklı satırlarında restorasyonu yapan aynı Papas'tan kent *stratēgos*'larından (Παπᾶς, τῶν τῆς πόλεως στρατηγῶν) birisi olarak bahsetmektedir. Bu cümledeki "kent *stratēgos*'larından" ifadesi *stratēgos* heyetine işaret etmektedir. O halde aynı kişi çok açık bir şekilde hem kentin *stratēgos* heyetinin bir üyesi, hem de *arkhon* olarak kaydedilmiştir. Yani *stratēgos* olan bir kişinin aynı zamanda *arkhon* olduğu anlaşılmaktadır. Yazıtta somut olarak bir *arkhon* heyeti zikredilmese de, modern araştırmacıların da düşündüğü gibi *stratēgos* heyeti, *arkhon* heyetine eş değer olduğuna göre kentte *arkhon* kurulunun varlığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla buradaki *arkhon* heyetinin *stratēgos*'lardan oluştuğu sonucuna varılabilir. Bu kentten başka bir yazıt da bu konuda ipuçları vermektedir (T2.66). İ.S. 235-238 yıllarına tarihlenen bu yazıt M(arcus) Apollonios'un, kentin en yetkin kurumları *boule*, *demos*, *gerousia*, *neoi* ve *synodoi* tarafından onurlandırıldığını göstermektedir. Kentin önde gelen kişilerinden birisi olduğu anlaşılan bu şahıs yazıtta *grammateus*, *panegriarkhes*, *stratēgos* ve *paraphylaks* olarak görünmektedir. Şahsın kariyerindeki memuriyetler dikkate alındığında, üstlenmiş olduğu *stratēgia* idari işlerle sorumlu birincil seviyede bir görev olarak yorumlanabilir. Ayrıca *cursus*'unda yer alan *protos arkhon* görevinden de *arkhon* kuruluna başkanlık yaptığı anlaşılmaktadır. Ancak *stratēgia*'sından daha önce bir zamanda *arkhon* kurulunun başkanı olmuştur. Bu ifade, bu kişinin *arkhon* kurulunda yer alan bir *stratēgos* olduğunu düşündürmektedir. Yani Ramsay'ın dediği gibi *arkhon* heyeti olarak adlandırılan kentin en yüksek yönetim kurulunun içerisinde spesifik olarak *stratēgos* ismiyle adlandırılan bir memurun bulunduğu çıkarımı yapılabilir. Söz konusu duruma güncel örnekleme yapılmak istenirse şöyle düşünülebilir: Ülkemizdeki günümüz yönetim sisteminde her hükümetin kendine ait bir kabinesi oluşturulmaktadır. Bunlar devlet sisteminin yürütme organı olarak görev yapmaktadırlar. Bu yürütme organı olan kabinenin üyeleri ise görev alanlarına göre, maliye bakanı, adalet bakanı, sağlık bakanı gibi farklı unvanlarla adlandırılmış bakanlardır. Danışma meclisinin yürütme organı olan *arkhon*'ları, kabine gibi düşünürsek, *stratēgos*'lar da kabinede görev alan büyük kümenin alt elemanları olarak görünen kabine üyeleri gibidir. Ayrıca Apollonios yazıtının son satırlarında kendisinin daha önce *protos arkhon* olduğu ve ünlü bir şekilde *stephanephoria* üstlendiği belgelenmektedir. Bunların dışında Apollonios, kendisiyle aynı adı taşıyan oğluna, *grammateia*, *gymnasiarkhia*, *paraphylakia* ve *sitonia*, Attalos adındaki diğer oğluna ise *grammateia*, *eirenarkhia*, *gymnasiarkhia*, *agoranomia* ve *argyrotamia* üstlenebilmeleri için sponsor olmuştur. Apollonios, çocukları için finanse ettiği ağır maliyet gerektiren bu memuriyetler için oldukça fazla para har-

camıştır. Çocukların bundan sonra üstlenmesi beklenen görevler *arkhon*'luk ve *protos arkhon* 'luk ile dini memuriyetlerdir²¹⁵.

Mysia Bölgesi'nden Kyzikos kentinde İmparator Caligula'nın (İ.S. 37 – 41) hüküm sürdüğü yıllarda, kentin restorasyonunu sağlayarak kentin hayırhahı olan Antonia Tryphaena isimli bir kadına şükranlarını göstermek isteyen kentin onurlandırma yazıtında (T2.125), Antonia Tryphaena'nın onurlandırılması için kentin *stratēgos* (στρατηγὸς κατὰ πόλιν)'unun bu konuda öneride bulunması dikkat çekmektedir. Burada *stratēgos* kent meclisinde önemli bir konuma sahip *arkhon* niteliğinde birincil derecede yönetici olarak görünmektedir. Bunun yanı sıra aynı yazıtla, pazarda satılan makul fiyatlı malların piyasaya arzını güvence altına almak için önlemler alma kararları beyan edilmiştir. Yazıtın bu beyan ile ilgili kısmına göre ise, pazarda satılan ürünlerin fiyatlandırılması hakkında kentin aldığı önlemlerin çiğnenmesi durumunda, kurallara uymayanları cezalandıracak olanlar *arkhon*'lardır. Dolayısıyla kentte bir *arkhon* kurulunun varlığı ispatlanmaktadır. Şu durumda, meclise öneri getiren *stratēgos*'un bir *arkhon*'un yapacağı görevi yapması, buradaki *stratēgos*'un *arkhon* kurulunun bir üyesi olduğuna işaret ediyor olmalıdır. Aynı zamanda *arkhon* ve *stratēgos*'un aynı yönetici kurulu-nu ifade ettiği anlaşılabılır.

Arkhon heyetinin *stratēgos*'lardan oluştuğuna işaret eden bir diğer belge, Bithynia Bölgesi'nden Kios kentine ait, İ.S. 109 yılına tarihlenen bir yazıttır (T2.142). Bir *ephebos* listesinin kaydedildiği bu belgede, zaman belirlemek için İmparator Nerva'nın hükmünün 11. yılı, beş kişinin kent *stratēgos* 'luğu yaptığı zaman, Sosikles isimli bir kişinin *protos arkhon* 'luğu ve birkaç kişinin çeşitli memuriyetliği gösterilmiştir. Öyleyse buradaki *protos arkhon* 'un *arkhon* kurulunun başkanı olduğu ve *stratēgos* 'luk yapan beş kişi ile *arkhon* kurulundaki üyelerden bahsedildiği anlaşılmaktadır. Oysaki yukarıda incelenen Sipylos Magnesia'sındaki yazıtta heyetin başkanı *protos stratēgos*'dur. Dolayısıyla bu örnekler, *arkhon* ve *stratēgos* kelimesinin synonym kullanıldığını öne süren araştırmacıları haklı çıkarmaktadır.

Phrygia Bölgesi'nden Sebaste kentinde ele geçen “στρατηγούντων” ve “ἀρχόντων” kelimelerinin bir arada bulunduğu bir belge (T2.98), bu iki kelimenin aynı yönetici kurulu için ayırım gözetmeksizin kullanıldığını kanıtlaması bakımından önem arz etmektedir²¹⁶. Söz konusu belge *arkhon* ve *stratēgos*'un eş değer olduğu düşüncesini belgeler niteliktedir²¹⁷. Yazıtta yer alan “*Euksenos ile beraber görevde olan arkhon'lar stratēgos olarak görev yapar-*

²¹⁵ Akdoğan Arca,2016: 154.

²¹⁶ Ramsay, 1897: 600.

²¹⁷ Curchin, 2014:274.

larken ([περὶ] Εὐξενον Ἀπολ[λωνίου(?) ἀρ]χόντων)” ifadesi, Nysa kentindeki örnekte olduğu gibi burada da *arkhon* kurulu içerisindeki üyelerin *stratēgos*’luk yaptığına işaret etmektedir.

İ.S. II. yüzyılda Assos kentinde ise Nikasis isimli bir *arkhon*’un övülmesi kararı alınmıştır (T3.26). Bu kararın içeriğinden anlaşıldığına göre bu şahıs kent için oldukça yarar sağlayan birisidir. Bu kararnamede her ne kadar konuyla ilişkin kısımlar oldukça fazla tahribata uğramış olsa da, alınan karardan bahsedilen kısımda *accusativus casus*’unda bir *stratēgos* kelimesinin bulunması dikkat çekmektedir. Büyük ihtimalle bu durum, onurlandırılan Nikasis’in aynı zamanda *stratēgos* oluşuyla ilişkili olmalıdır. Eğer bu düşünceyle yaklaşılsa *arkhon* ve *stratēgos* aynı heyetin üyeleri olarak görünmektedir.

Bu fikri destekleyen bir diğer belge de Lydia Bölgesi’nde Attaleia kentinden bilinmektedir (T2.136). Roma İmparatorluk Dönemi’ne tarihlendirilmiş olan bu belgeden Glykon oğlu Dionysios’un, Attaleialılar’ın Danışma ve Halk meclisleri tarafından onurlandırıldığı anlaşılmaktadır. Şahsın, kariyeri boyunca *stratēgia*, *hipparkhia*, *nomophylakia*, *agoronomia*, *sitionia* ve pek seçkin *arkhe*’leri kendisinin finanse ederek üstlenmiş olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra yazıtta, Dionysios’un onurlarının dikim işinin, Menekratos isimli bir kişinin birinci *arkhon*’luğu ve imparator kültü rahipliği zamanında gerçekleştiği belirtilmiştir. Dionysios’un üstlendiği *stratēgia* güvenlik ile ilgili ikincil seviye bir memuriyetin aksine *arkhon* niteliğinde üst düzey bir yönetici olarak görünmektedir. Bu bağlamda kentte hem *arkhon* hem de *stratēgia* olgusunun bulunduğu ortaya çıkmaktadır. O halde, *stratēgia* ve *arkhon* aynı heyetin üyeleri olmuş olmalı ve daha önceki örneklerde görüldüğü gibi, *arkhon* ismi “yönetici kurulu” kelimesini genellerken, *stratēgos* kelimesi ise bu yönetici heyetin içerisinde daha spesifik bir unvan olarak kullanılmış olmalıdır. Aynı bölgeden Sipylos Magnesia’ında ise İ.S. 193-211 tarihleri arasına tarihlenmiş bir epigrafik belgede, İmparator Septimius Severus için kent tarafından adanan heykelin dikilmesinde ön ayak olanların *protos stratēgos* Ti. Cl. Iolas Restitutus ve onun yanında görev alan dört *arkhon* olması dikkat çekmektedir (T2.133) Yani bir *protos stratēgos* ve onun yanında görev alan dört *arkhon* söz konusudur. O halde şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır: Her ne kadar yazıtta direkt olarak belirtilmese de kentte bir *arkhon* heyeti vardır ve bu heyetin başkanı *protos stratēgos* olarak adlandırılmıştır. Ayrıca başkan (*protos stratēgos*) Ti. Cl. Iolas Restitutus ve onun yanında görev alan dört *arkhon* ifadesi de buradaki *arkhon* heyetinin beş kişiden oluştuğuna işaret etmektedir. *Arkhon* ve *stratēgos*’un aynı kişi olduğu, bu bölgeden Blaundos kentinde İ.S. 251 -253 yıllarında darp edilmiş olan sikkelerden

çıkarılabilir. Aurelius Papias isminde bir kişi bazı baskılarda *protos arkhon* bazılarında ise *stratēgos* olarak anılmaktadır²¹⁸.

Bu düşünceyi destekleyen başka bir epigrafik belge Ephesos kentinde kayıt altına alınmıştır (T2.23). Fragman halindeki bu yazıtta, yaptıkları iş tam olarak bilinemese de kentte yıllık olarak seçilen *arkhon*'lar bulunmaktadır. Bunun yanı sıra alınan bir kararı onaylayan *demos grammateus*'u ve *stratēgos* heyeti mevcuttur. Buna göre buradaki *stratēgos*'ların alınan bir kararı onaylama gibi önemli bir görevi yerine getiriyor olması bu memuriyetin *arkhon* niteliğinde bir görev olduğuna işaret etmektedir. İki tane aynı işleve sahip olan bu kurulun yan yana durması aslında *arkhon* heyetinin *stratēgos*'lardan oluştuğunu düşündürmektedir. Aynı durum bu kentten başka bir yazıtta da söz konusudur. Belgede (T2.12) ismi bilinmeyen Ephesoslu bir kişi Bonitai *katoikia*'sı tarafından, *katoikia* yerleşimine karşı göstermiş olduğu iyi niyet ve gayretinden dolayı onurlandırılmaktadır²¹⁹. Burada onurlandırılan şahsın *demos grammateus*'u ve Artemis rahibi, *panegyriarkhes*, hayat boyu *logistes* olduğu ve *protos stratēgos*'luk için aday gösterildiği görülmektedir. Anlaşılan, bu kişinin onurlandırma heykelinin dikim masraflarından Bonitai *katoikia*'sı sorumlu olmuştur ve *katoikia*'nın gerekli parayı sağlayabilmesi için iki *arkhon* bağışta bulunmuştur. Şu durumda *protos stratēgos*'luk için aday gösterilmiş bir kişinin onurlandırması için gerekli paranın tahsis edilmesi amacıyla bağışta bulunanların *arkhon* olması, yukarıdaki örnekte de görüldüğü gibi buradaki *arkhon* heyetinin *stratēgos*'lardan oluştuğunu destekler niteliktedir.

Ancak Karia Bölgesi'nde daha farklı bir durum tespit edilmektedir. İ.S. 41- 54 yıllarına tarihlenen, Aphrodisias kentinde Titus Antonius Lysimakhos Grypos'un ölümünden sonra onurlandırıldığı bir yazıtta *arkhon*'ların, *demos grammateus*'unun ve *khora stratēgos*'unun meclise teklif sunduğu öğrenilmektedir (T3.15). Anlaşılan, bu konu için *khora stratēgos*'u kent dışından gelmiş ve kentin *arkhon*'ları ve *demos grammateus*'u ile biraraya gelerek meclise öneride bulunmuşlardır. Yazıtın içeriğine göre *khora stratēgos*'u yüksek ihtimalle güvenlik işlerinden sorumlu basit bir güvenlik memurundan ziyade kırsal kesimin yönetiminden sorumlu, idari yöneticidir. Bu durumda buradaki *arkhon*'lar ile *khora stratēgos*'u ayrı memurlar olarak görünmektedir. *Arkhon*'lar kentteki yönetici kurul yani *boule*'nin yürütme organı

²¹⁸ Ramsay, 1897: 600 vd. Ayrıca *stratēgos* olarak görüldüğü sikkeler için bk. <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/9/745/> (erişim tarihi 02.07.2018): CTP AYP ΠΑΠΙΑ ΕΡΜΟ ΒΛΑΥΝΔΕΩΝ MA ; <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/9/751/> (erişim tarihi 02.07.2018): CTP AYP ΠΑΠΙΑ ΕΡ ΒΛΑΥΝΔΕΩΝ. *Protos arkhon* olarak anıldığı sikkeler için bk. <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/9/735/> (erişim tarihi 02.07.2018): ΕΠΙ ΑΡ ΑΥ ΠΑΠΙΟΥ, ΒΛΑΥΝΔΕΩΝ ; <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/9/744/> (erişim tarihi 02.07.2018): ΕΠΙ ΑΡΧ ΑΥ ΠΑΠΙΑ ΕΡ, ΒΛΑΥΝΔΕΩΝ, MA.

iken *khora stratēgos*'u kentteki bu *arkhon*'lardan bağımsız olarak kentin kırsal alanının yöneticisi olan ayrı bir memur olmalıdır. Bu kentten Menippos isimli bir şahsın onurlandırıldığı başka bir yazıtta (T3.18) ise Aphrodisias kentinin Danışma ve Halk meclisleri, *arkhon*'ların, *demos grammateus*'u Ulpianos'un, falancanın oğlu Apollonios'un ve *khora stratēgos*'ları Publius Aelius Secundus'un ve falancanın önerisi ile Menippos isimli bir şahsı onurlandırmaya karar vermiştir. Ancak şunu ayrıca belirtmek gerekir ki öneriyi sunan memuriyetlerden sadece *demos grammateus*'u ve *khora stratēgos*'u söz konusu belgede kesin olarak okunabilmektedir. Üçüncü kurum olarak önerilen *arkhon*'lar ise tamamıyla tamamlamadır. Yazıtın ilk edisyonunu yapan G. Doublet – G. Deschamps bu satırlar için herhangi bir öneride bulunmamıştır. Ancak ikinci edisyonunu yapan W.R. Paton, bu satırlara “[ὁ δῆμος γνώμη ἀρχόντων καὶ]” şeklinde bir tamamlama önerisi getirmiştir. Öyle görünüyor ki, *khora stratēgos*'ları kentin kırsal alanının baş yöneticisi konumunda meclise gelmiş ve *demos grammateus*'unun yanı sıra eğer Paton'un önerisi doğru kabul edilirse, kentin *arkhon*'larıyla birlikte kente önemli katkılar sağlamış bir kişinin onurlandırılması için meclise öneri sunmuşlardır. Meclis içerisinde böylesine mühim bir görevi yerine getirmiş olmaları *khora stratēgos*'unun sıradan bir memur değil kırsal kesimin güvenliği ve idaresinden sorumlu birincil derecede bir memur olduğuna işaret etmektedir. Şu halde *khora stratēgos*'ları meclise öneri sunmak için kent dışından yani kentin kırsal kesiminden gelmiş ve kent yöneticileri *arkhon*'lar ve *demos*'un *grammateus*'u ile iş birliği yapmış görünmektedir. Bu durum burdaki *khora stratēgos*'u nun *arkhon* heyetinin dışında, ayrı bir memur olabileceğini düşündürmektedir.

Arkhon ve *stratēgos* kelimesinin ikisinin birlikte kullanıldığı yazıtların yorumlanmasında bazı problemler meydana gelmiştir. Bu tür yazıtlardan, *arkhon* kurulu ile *stratēgos* kurulunun aynı kurullar olup, *arkhon* kurulunun üyelerinin *stratēgos* olarak algılanmasından farklı olarak, *arkhon* kelimesinin bazen sadece *stratēgos* kurulunun liderini işaret ettiğini iddia eden bazı düşünceler ortaya çıkmıştır²²⁰. Mesela Mysia Bölgesi'nde Hadrianeia kentinde İ.S. 170 yılında İmparator Antoninus Pius için sunulan bir adakta (T2.106) Timokrates'in *stratēgia*'sı *eponym* olarak verilmiştir. Bu sebeple bu memuriyetin kent içerisinde *arkhon* niteliğinde bir görev olduğu düşünülmelidir. Çünkü bir tarih belirlemek için kullanılan *eponym* memurlar kentin en birinci *arkhon*'ları olarak bilinmektedirler. Zira Hadrianeia kent yönetimi Bithynia Bölgesi'ndeki kentler gibi organize edilmiştir. O halde Bithynia Bölge-

²¹⁹ Riel (2010:532), yazıtın kaybolmuş kısmında Bonitai *katoikia*'sının Ephesoslu bir vatandaşı onurlandırmak için verdiği kararın bir cümlesinin yer aldığını beyan etmektedir.

²²⁰ Dmitriev, 2005:111 ve dn.11; Dmitriev,1996: 107.

si'ndeki gibi bu kentte de en yüksek kurum *arkhon*'lardır²²¹. Ayrıca, kentte en yüksek kurum olan *arkhon*'ların yanında *stratēgos* ismi, Roma İmparatorluk Dönemi sikkelerinde kentin üst düzey yetkilisi olarak görülmektedir²²². *Stratēgos*'ların bu bölgedeki öneminin, Pergamon yönetimi zamanından kalan bir geleneğin devamı olabileceği düşünülmektedir²²³. Yazıtta Aurelius Timokrates'in *stratēgia*'sı “στρατηγίας Αὐρ(ηλίου) Τειμοκράτους ἁ' ἄρχοντος” cümlesi ile belirtilmiştir. Ancak bu cümlemin tercümesinde farklı yorumlamalar yapılmıştır. Le Bas – Waddington bu cümleyi “*Timokrates birinci arkhon iken stratēgia görevini yerine getirdi*” şeklinde yorumlamıştır²²⁴. E. Schwertheim ise, kentin yazıtlarını tanıttığı çalışmasında cümleyi “*birinci arkhon Aurelius Timokrates'in stratēgia'sı zamanda*” şeklinde tercüme etmiştir²²⁵. Schwertheim yapmış olduğu bu tercümesinden yola çıkarak bir kişinin her iki memuriyeti elde edebileceğini düşünmektedir. Ancak S. Dmitriev bu çeviriyi yetersiz bulmaktadır²²⁶. Kendisi, buradaki “ἀρχών” kelimesi ile *arkhe* niteliğinde görev üstlenen memurların kastedildiği genel bir ismin kastedildiği ve “ἁ' ἄρχοντος” kelimesini *protos stratēgos*'u işaret ettiğini düşünmektedir. Çünkü “ἁ' ἄρχοντος” ifadesini “ἡ πρώτη ἀρχή” olarak yorumlamış ve dolayısıyla bu kelimenin “πρώτη στρατηγία”yı işaret etmek için kullanılmış olabileceğini önermiştir. Tüm bu nedenlerle çevirinin şu şekilde değiştirilebileceğini ön görmüştür: “*Aurelius*²²⁷ *Timokrates protos stratēgos olduğu zaman*”. Bu durumda Schwertheim ve Le Bas – Waddington'ın yaptığı çeviri doğru kabul edildiğinde, Aurelius Timokrates birinci *arkhon* olduğu zamanda üstlendiği memuriyetin *stratēgia* olduğunu düşünmek daha makul görünmektedir. Bu da *arkhon* heyetinden olan kişilerin *stratēgos* olarak görev yaptıklarını göstermektedir. Dolayısıyla, kentin en yetkin yönetim organı olan *arkhon*'ların içerisindeki üyelerin bazıları *stratēgos* olmalıdır. Dmitriev'in yaptığı çeviri doğru kabul edilirse ise, *arkhon* kelimesinin *stratēgos* heyetinin içerisinde en üst kademeyi işaret ettiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Ancak her koşulda *stratēgos*'ların bu kentin en üst düzey yetkilileri olduğu açıkça görülmektedir.

²²¹ Dmitriev, 1996: 107. Krş. Ameling, 1984: 19 vd.

²²² *IHadrianoi und Hadrianeia*, 43 ve 135.

²²³ Dmitriev, 1996: 107.

²²⁴ Le Bas ve Waddington, 1972: nr.1044: “pendant que Timocrate' le premier archonte, remplissait les fonctions de stratège.”

²²⁵ Schwertheim, *IHadrianoi und Hadrianeia* 135: 94.

²²⁶ Dmitriev, 1996: 107.

²²⁷ Makalede bu kısım “when Aelius Timocrates held the office of first strategos” şeklindedir. Aurelius ismi olasılıkla yazım hatasından kaynaklı olarak Aelius şeklinde yazılmıştır. Çünkü yazıtın tüm edisyonlarında isim Αὐρ(ηλίου) olarak okunmuştur.

Ayrıca İ.S. VI yüzyılda yazılmış olan Digesta’da kentin *arkhon*’unun *stratēgos* olduğu çok net bir şekilde belirtilmektedir²²⁸. Dolayısıyla *arkhon* ve *stratēgos*’un *synonymos* olarak yani birbirinin yerine kullanıldığı anlaşılmaktadır.

2.5. *Stratēgos* Çeşitleri

2.5.1. Birincil Derece Görevler

Stratēgia üstlenmiş olan kişilerin, kentlerde çoğunlukla birincil seviyede görevler yerine getirdikleri anlaşılmaktadır. Ancak kimi zaman da kent *cursus*’u içerisinde daha alt mevkilerde güvenlik işleriyle ilgilenen *stratēgia*’nın varlığı da tespit edilmektedir. Roma İmparatorluk Dönemi’nde *stratēgos*’ların farklı kentlerde *stratēgos epi tēs khoras*, *stratēgos epi tēs eirenes*, *stratēgos epi ton hoplon*, *nyktostratēgos* ve *nomotethes stratēgos* olmak üzere toplamda beş adet çeşidi olduğu tespit edilmektedir. Roma İmparatorluk Dönemi’nde *stratēgos epi tēs khoras* ve *stratēgos epi epi ton hoplon*’un askeri yetkilerini kaybetmiş idari görevlerle sorumlu, kent içerisinde birincil derece sivil bir memur olarak bilinmektedir²²⁹. Ayrıca *nomotethes stratēgos*’unun da birincil düzeyde memur olduğu gözlemlenmektedir. Bunlara ek olarak Roma İmparatorluk Dönemi’nde sadece birer kez belgelenmiş ve muhtemelen *stratēgos* heyetinin birer üyesi olan *stratēgos kata polin* ve *protos topos strategos*’u ve *katoikos*’lardan sorumlu *stratēgos da* kentlerde birincil düzeyde görevler olmalıdırlar.

Roma İmparatorluk Dönemi Küçük Asya’ında *stratēgos kata polin* (στρατηγὸς κατὰ πόλιν) dağılımına bakıldığında Mysia Bölgesi’nde sadece bir tane belgelenmektedir (T2.125). İ.S. 37-41 yıllarına tarihlenen, Kyzikos kentinin Danışma ve Halk meclisleri tarafından Antonia Tryphaena’nın onurlandırıldığı kararnameden, kentin *stratēgos*’u (στρατηγὸς κατὰ πόλιν), Demetrios oğlu Apollonios’un onurlandırma kararı için meclise öneride bulunduğu bilinmektedir. Buradaki *stratēgos kata polin* meclise öneride bulunan üst düzey bir memur olarak görünmektedir. Aynı zamanda direkt “στρατηγὸς κατὰ πόλιν” olarak kaydedilmeyen fakat bir *stratēgos kata polin*’den bahsedildiği anlaşılan bir yazıtta, kent içindeki bu *stratēgos*’ların Nemesis için adak adadığı da bilinmektedir (T3.14). Dolayısıyla *stratēgos kata polin* mefhumu, kent meclisinde yeri olan birincil deredede bir kent *stratēgos*’unu ifade etmektedir. Ayrıca *stratēgos kata polin* muhtemelen *stratēgos tēs poleōs* ile aynı görevi kastediyor olmalıdır.

²²⁸ Dig. 27. 1,15, 9 “Ἐὰν ὁ τῆς πόλεως ἄρχων, τοῦτ’ἔστιν ὁ στρατηγὸς ...”. Ayrıca bk. Reid, 1913: 445.

²²⁹ Brélaz, 2005: 79.

Phrygia Bölgesi'nde Aizanoi kentinde varlığı kanıtlanan *protos topos strategos*'u ile muhtemelen belli bir alan, bir teritoryum'un idaresi veya güvenliği kastediliyor olmalıdır. Bu durum *khora strategos*'unu anımsatmaktadır. Bu kentten bilinen iki yazıttan bir tanesinde Danışma ve Halk meclisleri tarafından onurlandırılan Tryphon oğlu Iulianus, hayat boyunca Zeus'un *neokoros*'u olmuş, *eirenarkhia*, *agaronomia*, *stratēgia* ve *khreophylakia* üstlenmiş ve muhtemelen ikinci kez birinci bölgenin (τὸν πρῶτον τόπον) *stratēgos*'luğunu yerine getirmiştir (T2.89). Tryphon oğlu Iulianus, muhtemelen Aizanoi kentinin birinci bölgesinin idaresinden, yönetiminden veya güvenliğinden sorumlu olmalıdır. Kentten bilinen diğer yazıtta ise atalarından beri Asia'nın başrahiplerinden olan, vatanında iki kez *protos topos stratēgia* üstlenmiş, Tiberius Claudius Campanus Aurelius, Danışma Meclisi tarafından onurlandırılmıştır (T2.90). Şahsın üyesi olduğu aile kentin elit kesimindendir. Ayrıca kariyerindeki görevleri dikkate alındığında üstlendiği görev bölgenin sorumlusu olarak ikincil derece bir güvenlik memurundan ziyade birincil düzeyde bir görev gibi görünmektedir.

Birincil düzey görev olarak nitelendirilebilecek bir diğer *stratēgos* ise *katoikos*'lardan sorumlu *stratēgos*'tur. *Katoikia*'lar Hellenistik Dönem'de görülen bir *polis*'in tüm kurumlarını barındıran ancak *polis*'in sahip olduğu ayrıcalıklardan yararlanamayan kırsal bir yerleşim birimidir²³⁰. *Katoikia*'lar Seleukos ve Ptolemaios dönemlerinde görülseler de, bazı *katoikia*'ların Büyük İskender zamanında kurulduğu da bilinmektedir²³¹. Bu yerleşimlerde ikametgah eden halklar ise *katoikoi* olarak adlandırılmışlardır. Aslında *katoikia*'lar Galat, Attalos ve Ptolemaios tehtidine karşı bariyer niteliğinde kurulmuş askeri yerleşimlerdir²³². Ancak her *katoikia*'nın askeri bir yerleşim olmadığı da bilinmektedir²³³. Bu tür *stratēgos*, Küçük Asya'da sadece bir yazıtta, İ.Ö. II ya da I. yüzyılda Mysia Bölgesi'nde belgelenmektedir. Söz konusu belgede Hermias adında bir *stratēgos* Orneēnoi ve Dandoenoi *katoikos*'ları tarafından erdem sahibi olmasından ve iyi niyetinden dolayı onurlandırılmıştır (T3.33). E. Schwertheim, Hermias'ın *katoikos*'lardan sorumlu bir tür *stratēgos* olduğu düşüncesini ortaya atmıştır²³⁴. Bu düşünce oldukça makul görünmektedir. Eğer bu tür *stratēgos katoikos*'ların yönetiminden sorumlu ise birincil seviye görev olmalıdır. Aslında bu görev kırsal alandan sorumlu *khora stratēgos*'una benzetilmektedir.

²³⁰ Bar-Kochva, 1976: 23; Schuler, 1996: 33.

²³¹ Oertel 1921, s.v. Katoikoi; Akalın, 2006: 67.

²³² Oertel 1921, s.v. Katoikoi.

²³³ Akalın, 2006: 66.

²³⁴ Schwertheim, *IKyzikos* 20, s. 25.

2.5.1.1. Στρατηγὸς Ἐπὶ Τῶν Ὀπλῶν (*Stratēgos Epi Tōn Hoplōn*)

Silahlardan sorumlu *stratēgos* (στρατηγὸς ἐπὶ τὰ ὅπλα ya da ἐπὶ τῶν ὀπλῶν), aynı zamanda askerlerden sorumlu *stratēgos* (στρατηγὸς ἐπὶ τοὺς ὀπλίτας ya da ἐπὶ τῶν ὀπλιτῶν) olarak da adlandırılan *stratēgos*'ların Klasik ve Hellenistik dönemlerde askeri bir memur oldukları bilinmektedir²³⁵. Klasik Dönem'de Atina'da στρατηγὸς ἐπὶ τοὺς ὀπλίτας formu *stratēgos*'ların başı olarak kullanılmaktadır²³⁶. Atina'da ordu komutanı olarak görev yapan bu *hoplon stratēgos*'larının, özellikle de *ephebos*'ların eğitiminden sorumlu oldukları bilinmektedir²³⁷. Bu tür *stratēgos*'lar Hellenistik Dönem'de Küçük Asya kentlerinde de yaygın olarak var olmuşlardır²³⁸. Onların bu coğrafyadaki varlıkları Ionia Bölgesi'nde Kolophon'da İ.Ö. 120/119 sonrasına tarihlenen bir dekretle bilinmektedir. Kararnameden anlaşıldığına göre Eudemos'un oğlu Menippos, Aristonikos Savaşı sırasında iki yıl üst üste *hoplon stratēgos*'u seçilmiştir²³⁹.

Roma İmparatorluk Dönemi'nde *hoplon stratēgos*'u Atina'da varlığını sürdüren tek *stratēgos* olmuştur ve askeri görevlilerinin hepsi kaldırılmıştır²⁴⁰. *Hoplon stratēgos*'u Atinalılar tarafından en büyük *leitourgia* memuriyeti olarak kabul edilen *eponym arkhon*'luk ile aynı seviyede görülmüştür²⁴¹. Bu görevin yerel seçkinlere ve onurlandırılacak seçkin yabancılara verildiğini bilinmektedir. Barışın savaştan daha fazla mevzu bahis olduğu Roma İmparatorluk Dönemi'nde Hellen kentlerinde, *hoplon stratēgos*'unun tahıl desteği sağlamak ve ekmek fiyatı belirlemek gibi halkın refahı için önem taşıyan sorumlulukları vardır. Philostratos, Atina'da *hoplon stratēgos*'u olarak seçilen Ephesos'lu Sofist Lollianus ile ilgili bilgiler verirken, bu tür *stratēgos*'ların görevlerinin kökten değiştiğine şu cümlelerle değinmiştir:

“O, Atina halkına *hoplon stratēgos*'u (στρατηγὸς ἐπὶ τῶν ὀπλῶν) olarak başkanlık etti. Eskiden bu *stratēgos*'ların ilk görevi birliği toplamak ve savaşta birliğe liderlik etmektir; fakat daha sonraları besin ve erzak tedarik etmekle görevliydi (τροφῶν καὶ σίτου ἀγορᾶς)”²⁴².

Bunun yanı sıra Lollianus'un, *stratēgos*'luğu sırasında Thessalia'dan deniz yoluyla gelen tahılın ödemesi yapılamayınca kendi derslerinden ücret almayıp öğrencilerinden bu parayı bağış

²³⁵ Brélaz, 2005: 77.

²³⁶ Aristot. *Ath. Pol.* 61,1; Rhodes, 1981: 678-79.

²³⁷ Brélaz, 2005: 77.

²³⁸ Brélaz, 2005: 77.

²³⁹ SEG XXXIX 1244, col. II, 1. 7-8: στρατηγὸς δὲ χειροτονηθεὶς ἐπὶ τῶν ὀπλῶν ἐμ πολέμῳ.

²⁴⁰ Krş. Schwahn, 1935 s.v. *stratēgos*: 1086-1087, 1093-1094.

²⁴¹ Philostr. VS 600: τὴν τε ἐπώνυμον καὶ τὴν ἐπὶ τῶν ὀπλῶν ἐπετράπη. Brélaz, 2005, 78; Quass, 1993, 323; Sher, 1990: 273-274.

²⁴² Philostr. VS 526 : Λολλιανὸς δὲ ὁ Ἐφέσιος προὔστη μὲν τοῦ Ἀθήνησι θρόνου πρῶτος, προὔστη δὲ καὶ τοῦ Ἀθηναίων δήμου στρατηγήσας αὐτοῖς τὴν ἐπὶ τῶν ὀπλῶν, ἣ δὲ ἀρχὴ αὕτη πάσαι μὲν κατέλεγε τε καὶ ἐξῆγεν ἐς τὰ πολέμια, νυνὶ δὲ τροφῶν ἐπιμελεῖται καὶ σίτου ἀγορᾶς.

yapmalarını isteyerek ödemenin yapılmasını, kentin besin ve erzak ihtiyacının giderilmesini sağladığı bilinmektedir²⁴³.

Roma İmparatorluk Dönemi'nde, Küçük Asya'da bu tür *stratēgos* sadece Smyrna'da belgelenmektedir²⁴⁴.

2.5.1.1.1. Smyrna

Roma İmparatorluk Dönemi Küçük Asya'sında sadece Smyrna kentinde görülen *hoplon stratēgos* 'u kentin en yüksek mevkiindeki memurdur²⁴⁵. Hatta bu kentte sadece *stratēgos* denildiğinde bile *hoplon stratēgos* 'unun kastedildiği düşünülmektedir²⁴⁶.

Smyrna'da *hoplon stratēgos*'una ilişkin epigrafik belgeler İ.S. I. yüzyılın sonundan III. yüzyıla kadar uzanmaktadır. *Stratēgos* unvanını taşıyan ilk sikke darplarının ise muhtemelen kentin ilk *neokoria*'sıyla bağlantılı olarak Tiberius Dönemi'nde ortaya çıktığı düşünülmektedir²⁴⁷. Dmitriev, Smyrna kentinde *hoplon stratēgos*'unun sorumluluğunun değişmesinde ve prestijinin artmasında kentin ilk *neokoria*'sının rol oynadığını ileri sürmektedir. *Hoplon stratēgia*'sı öylesine prestijli bir görev olmuştur. Smyrna kentinde *hoplon stratēgos*'u sadece kurulun üyelerinden bir tanesi ve en önemlisidir. Atina'da olduğu gibi, *hoplon stratēgos*'u Smyrna'da en tanınmış magistratlardan olmuştur ve *eponym* olarak hizmet etmiştir. Bu memuriyet kentte yılı tarihlemek için bazen gerçek *eponym* magistrat *stephanephoros* ile birlikte bazen de tek başına, *stephanephoros*'un yerine kullanılmıştır²⁴⁸. Smyrna'da para basanlar loncasının ve kuyumcuların, *hoplon stratēgos*'u L(ucius) Vinicius zamanında Athena heykeli tamir ettikleri kaydedilmiştir (T3.7). Bir magistrat listesi olabileceği düşünülen başka bir yazıtta geçen “*Korre'nin stephanephoros olduğu yılda, Tiberius'un hoplon stratēgos'luğu zamanında*” ifadesinde ise, tarih belirtmek için kentin asıl *eponym* memuru olan *stephanep-*

²⁴³ Philostr. VS 527.

²⁴⁴ ISmyrna 634 (T3.4), 641 (T3.5), 644 (T3. 1), 645 (T3.8), 721 (T3.7), 770 (T3.6), 771 (T3.3), 775 (T3.2), 777 (T3.9).

²⁴⁵ Dmitriev, 2005: 261.

²⁴⁶ Jones, 1990: 72.

²⁴⁷ Dmitriev, 2005: 261; Klose, 1987: 20–21, 67, 74. *Stratēgos* 'ların geçtiği Smyrna sikkelerinin İmparator Gallienus Dönemi'ne (İ.S. 260–268) kadar devam ettiği bilinmektedir.

²⁴⁸ Roma İmparatorluk Dönemi'nde Smyrna kentinde *eponymos* memur *stephanephoros*'tur: ISmyrna 771 (T3.3), 775 (T3.2), 776 (T2.46), 777 (T3.9), 778 (T2.43), 779; bk. Sher, 1992: 247. Smyrna'daki *eponym* memuriyet *stephanephoria* için bk. Cadoux, 1938: 194 vd. Bunun yanı sıra Roma İmparatorluk Dönemi'nde *stephanephoros*'un yerine kullanılan ve çok nadir olarak görülen bir başka *eponymos* memuriyet *tamias* idi, bk. ISmyrna 653: ἐπὶ ταμιῶν Τι(βερίου) Κλ(αυδίου) Ζήνωνος καὶ Μ(άρκου) Βεττίου Θεοδώρου. Diğer örnekler için bk. ISmyrna 639 (İ.S. II. yy.), 713 (yak. İ.S. 225), 714-715 (İ.S. II. yy.), 722 (İ.S. II. yy.) ve 737 (İ.S. III. yy.).

horos'un yanında yer aldığı görülmektedir²⁴⁹. *Hoplon stratēgos*'unun kentin asıl *eponym* memuru olan *stephanephoros*'un yanında yer aldığını destekleyen başka bir örnek ise İ.S. 118 yılına ait bir fragmandır. Söz konusu belgede, Cosco[nia Myr]tus ?? isimli bir şahsın üçüncü *stephanephoria*'sının yanında, Ti(berius) Claudius isimli bir *hoplon stratēgos*'u *eponym* memur olarak görülmektedir.

Bu dönemde *hoplon stratēgos*'larının genellikle ilgili bir görev olmadığı²⁵⁰ ve artık askeri niteliklerinin bulunmadığı anlaşılmaktadır²⁵¹. Bu unvan Roma İmparatorluk Dönemi'nde Smyrna ile tanıştığı zaman, yukarıda bahsi geçen Lollianus'un üstlendiği aynı görevlerle donatılmıştır. İ.S. 250 yılında Symrna'da *Martyr Pion*'un başına gelenlerin anlatıldığı bir pasajdan, buğday temininin *stratēgos*'un başlıca görevleri arasında olduğu bilinmektedir²⁵².

“ *Pion, agorada geniş bir kalabalık önünde kurban edilmemek için kendini savunur ve halk onu daha iyi duyabilmek için tiyatroda buluşmak ister fakat stratēgos için endişeli bazı insanlar Polemos'a yaklaşır ve konuşmasına izin verme, yoksa tiyatroya girerler ve orada kargaşa olur ve ekmek için soruşturma olur (θόρυβος καὶ ἐπιζήτησις περὶ τοῦ ἄρτου)*” .

Hoplon stratēgos'larının gıda ve tahıl tedarik etmelerinin dışında halk tarafından seçkin kişilere heykel diktirme ile sorumlu oldukları da görülmektedir. Smyrna'nın *neokoros* olarak tanıtıldığı, İ.S. I. yüzyıl sonu ya da II. yüzyıl arasına tarihlendirilen bir yazıtta, Smyrna halkı tarafından onurlandırılan *Proconsul* Marcus Atilius Bradua'nın heykelinin dikim *epimeletes*'liğini Marcus Aurelius Perpetes isimli bir *hoplon stratēgos*'u üstlenmiştir (T3.4).

Smyrna yazıtları arasında Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait, *hoplon stratēgos*'ları tarafından Herakles *hoplaphylaks*'a adanmış yazıtlar belgelenmektedir. Bunlardan bir tanesi

²⁴⁹ ISmyrna 776 (T2.46) ,777 (T3.9).

²⁵⁰ Brélaz, 2005: 79 ve dn. 55: Brélaz, Smyrna'da da bilinen *hipparkhes* için aynı düşüncededir, bk. s. 148-149.

²⁵¹ Brélaz, 2005: 75.

²⁵² Jones,1990: 72 ve dn.27. Jones bu yorumu için Musurillo'yu (1978: 194) referans vermektedir. Musurillo'nun çevirisi şu şekildedir: 7. 1: Τοῦ δὲ δήμου βουλευμένου ἐκκλησίαν ἐν τῷ θεάτρῳ ποιεῖν ἵνα ἐκεῖ ἀκούσωσι πλείονα, κηδόμενοι τινες τοῦ στρατηγοῦ προσελθόντες τῷ νεωκόρῳ Πολέμῳ εἶπον• Μὴ συγχώρει λαλεῖν αὐτῷ ἵνα μὴ ἐν τῷ θεάτρῳ εἰσελθῶσι καὶ θόρυβος καὶ ἐπιζήτησις περὶ τοῦ ἀνθρώπου γένηται : The people were for having an assembly called in the theatre so that they could hear more of this; but some friends of the strategos approached Polemon the temple verger and said: "Do not allow Pionius to speak, lest when the people go to the theatre there be a disturbance and an investigation be made about the fellow." Buradaki soruşturmanın konusu hakkında farklı okumalar yapılmıştır. Bazı yazarlar ἐπιζήτησις περὶ τοῦ ἄρτου şeklinde okurken bazıları bunun ἐπιζήτησις περὶ τοῦ ἀνθρώπου şeklinde okuması gerektiğini savunmuşlardır. 1938 yılında Cadoux (sf. 385-386) da Jones gibi kelimeyi ἄρτου şeklinde okumuştur. Musurillo 1978 yılındaki çalışmasında ἀνθρώπου şeklinde yazıp yorumlamıştır. Jones 1990 yılındaki makalesinde metni Musurillo'dan aldığını söylemiştir fakat Cadoux'un okumasını almış yani ἄρτου kelimesini kullanmıştır. Kelime, bütün el yazmalarında “ἄρτου” olarak kabul edilmiştir ve *Acta Sanctrum* bunu “*et panis flagiretur*” ifadesiyle desteklemiştir. Gregg ve Schwartz bu okumayı kabul etmiştir. Dolayısıyla kıtlık döneminde *stratēgos*'un üzerine dolandırıcılık iddiası ve bunun sonucunda bir soruşturma korkusu olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Fakat Runiarts'ın Latincesi bunu inkâr etmiştir (“*turba et tumultus oriretur*”) ve Gebhardt (*Acta Mart. Select.* 102) tahmini olarak ἄρτου yerine ἀνθρώπου okumuştur. Mason da (126) ἄρτου şeklindeki okumayı kabul etmemiştir.

T(itus) Flavius Pulchrianus isminde bir *hoplon stratēgos*'unun Herakles'e adağıdır (T3.6). Herakles *Hoplophylaks*'a diğer bir adak ise İ.S. 125 – 138 yılları arasında bir topluluk halinde, genç Sagareites²⁵³ olarak da bilinen C. Porcius Domitius Kleodemos Flavianus *stephanephoria* üstlendiği zaman, *hoplon stratēgos*'u Gessius Flaccus, *stratēgia*'nın *epitropos*'u Teimaïos oğlu Gaius Avidius Niger Menaphontos Marcus, *tamias* ve kentin diğer *arkhon*'ları tarafından adanmıştır²⁵⁴. Bu kollektif adak yazıtında dikkati çeken husus, adağı sunanlar arasında *hoplon stratēgos*'unun ilk sırada yer almasıdır. Bu durum, adağın gerçekleşmesine *hoplon stratēgos*'unun ön ayak olduğunu düşündürmektedir²⁵⁵. Adağı sunanlardan Gaius Avidius Niger, *stratēgia epitropos*'u (ἐπίτροπος τῆς στρατηγίας) olarak görünmektedir. Jones, *stratēgia epitropos*'unu *stratēgos* kurulunun hazine-darı olarak yorumlamaktadır²⁵⁶. Dmitriev ise buradaki *stratēgia epitropos*'unun resmi statüye sahip olmayan fakat güçlü yetkileri olan kişiler olduğunu belirtmektedir. Roma İmparatorluk Dönemi öncesinde *epitropos*'ların ağır masraflı işler ve çocuklar adına bağışlar yaptıklarını böylece gözetmen görevi gördüklerini ve bu işlevlerinin Roma İmparatorluk Dönemi'nde de devam ettirdiklerini eklemektedir²⁵⁷. Aynı kentte başka bir magistrat listesinde *stratēgia epitropos*'una daha rastlanmaktadır²⁵⁸. Ancak *stratēgos*'ların *epitropos* olarak görev yaptıkları sık karşılaşılan bir durum değildir, hatta bu iki örnekten başka örnek bulunmamaktadır. Muhtemelen, *stratēgia*'nın *epitropos*'u, *stratēgos*'ların altında hizmet ediyor olmalıdır.

Roma İmparatorluk Dönemi'nde Smyrna kentinde *hoplon stratēgos*'unun güvenlikle ilgili bir görevinin bulunduğu dair herhangi bir kanıt rastlanılmamaktadır²⁵⁹. Bunun yanı sıra *hoplon stratēgia*'sı, kazandırdığı onurlardan dolayı gıpta edilecek bir memurluk olarak

²⁵³ C. Porcius Domitius Kleodemos Flavianus, kendisine ait diğer yazıtlarda da anlaşıldığına göre *eponym stephanephoros*'tur. Yazıttan da anlaşıldığı gibi bu kişi véος Σαγαρείτης olarak da bilinir. Buradaki véος sıfatı genellikle onursal bir sıfat olarak da kullanılmaktadır. Bu durum bize kentin önde gelen kişilerini mesela şairleri, kentin mitolojik kurucularını hatırlatmaktadır. *Sagareites* isminin bir şahsın ismi olduğu ve bu isim onursal bir sıfat olarak Kleodemos Flavianus'ta vücut bulduğu ve *Sagareites* isminin burada büyük ihtimal bir *ethnikon*'dan gelen bir isim olduğu önerilmektedir, bk. Petzl, I Smyrna, s. 272.

²⁵⁴ ISmyrna 771(T3.3). Brelaz, 2005: 79 ve dn. 53.

²⁵⁵ Bu çalışmanın “Adakta Bulunmuş Oldukları Tanrılar ve İlişkileri” adlı başlığında *Hoplon stratēgos*'larının, Herakles *Hoplophylaks* ile ilişkisi açıklanmaya çalışılmıştır.

²⁵⁶ Gaius Avidius Niger'in *stratēgia* içerisindeki görevini belirtmek için kullanılan “ἐπίτροπος” kelimesi, vekil, idareci, vasi anlamlarına gelmektedir. Kelime bir Roma memuriyeti olan “*procurator*” kelimesinin Yunanca karşılığı olarak da kullanılmıştır, bk. LSJ, s.v. ἐπίτροπος. Gaius Avidius Niger'in üstlenmiş olduğu *stratēgia*'nın *epitropos*'luğu “*procurator*” olarak düşünülmemelidir.

²⁵⁷ Dmitriev, 2005: 243-244.

²⁵⁸ ISmyrna 772 str: 12-13 (T3.27)'de Antipatros adlı kişinin görevi ἐπίτροπος στρατηγός olarak verilmiştir. Petzl, bunun “ἐπίτροπος τῆς στρατηγίας” şeklinde değerlendirilmesini önermektedir.

²⁵⁹ Brélaz, 2005: 79.

görülmüştür. Smyrnalı Sofist Euodianos'a verilen sivil onurlar bunu teyit etmektedir²⁶⁰. Eudianos'un, vatanı Smyrna'da *arkhiereia* üstlendiği ve *hoplon stratēgos*'u olduğu ve Dionysos sanatçıların denetçiliğini yaptığı bilinmektedir²⁶¹. Bu kentte sofistler için geçerli olan kamusal işlerden muafiyet hakkına rağmen²⁶², *stratēgia* üstlendiği bilinen bir diğer sofist ise Claudius Rufinus'tur. Rufinus'un özellikle *stratēgia* üstlenmiş olması bu görevin getirdiği saygınlıktan kaynaklanmış olacağını düşündürmektedir (T2.45).

Smyrna halkının Claudia Paulina'yı onurlandırdığı bir yazıttan, şahsın abisi Claudius Paulinus'un *hipparkhia*, *agoranomia*, *tamia*, *boularkhia*, *gymnasiarkhia*, *hoplon stratēgia*'sı, *neokoria*, *grammataphylakia*, *dekaprotia*, *grammateia* görevlerini yürüttüğü anlaşılmaktadır (T3. 1). Şahsın *hoplon stratēgia*'sı ile beraber üstlendiği diğer görevleri düşünüldüğünde, buradaki *hoplon stratēgia*'sı güvenlik ile ilgili bir işten ziyade birincil derecede *arkhon* niteliğinde bir görev olmalıdır.

2.5.1.2. Στρατηγὸς ἐπὶ τῆς Χώρας (*Stratēgos Epi Tēs Khōras*)

Eski Yunanca'da “χώρα” kelimesi taşra, kırsal kesim anlamlarını ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu kelimenin “ἐπὶ” prepozisyonu ile birlikte kullanımı “kırsal kesim üzerine” anlamında gelmektedir. Dolayısıyla στρατηγὸς ἐπὶ τῆς χώρας tanımlamasını “kırsal kesimlerden sorumlu *stratēgos*” olarak adlandırmak mümkün görünmektedir. *Khōra stratēgos*'u Klasik ve Hellenistik dönemlerde askeri bir görev olarak bilinmektedir. Atina'da ἐπὶ τὴν φυλακὴν τῆς χώρας veya ἐπὶ τὴν χώραν Attika sınırındaki kalelere komuta eden askeri bir magistrattır²⁶³. Rhodos'ta ada teritoryumunun savunmasını στρατηγὸς ἐπὶ τὰν χώραν ya da ἐπὶ τῆς χώρας sağlamıştır²⁶⁴. Küçük Asya'da *khōra stratēgos*'una sadece Karia Bölgesi'nde rastlanılmaktadır. Bu tür *stratēgia*'nın sadece Karia Bölgesi'nde görülmesi, Karia üzerinde büyük etkisi bulunan ve bu tür *stratēgos*'ların varlığı bilinen Rhodos ile ilişkilendirilmektedir. İ.Ö. 188 yılından 167 yılına kadar Karia'nın bizzat Rhodos yönetiminde olması sebebiyle *khōra stratēgos*'unun bu bölgede yaygın olduğu düşünülmektedir²⁶⁵. *Khōra stratēgos*'larının Helle-

²⁶⁰ Philostr. VS. 596: αἱ δὲ οἰκοὶ τιμαὶ ἐς τοὺς ἀρχιερέας τε καὶ στεφανουμένους τὴν ἐπὶ τῶν ὀπλῶν. Brélaz, 2005: 79 ve dn. 54.

²⁶¹ Akgün Kaya, 2016: 212.

²⁶² İmparatorlar Vespasianus, Domitianus, Traianus, Hadrianus ve Antoninus Pius dönemlerinde eğitimle ilgilenen sınıfla (sofist–rhetor–filozof) doktorlara kamusal görevlerden muafiyet hakkı (ἀτέλεια) verilmiştir. Ayrıca bk. Akgün Kaya, 2016:100 ve dn. 583.

²⁶³ Brélaz, 2005: 75; Krş. Aristot. *Ath. Pol.* 61,1; ἕνα (στρατηγὸν) δ' ἐπὶ τὴν χώραν, ὃς φυλάττει, κἂν πόλεμος ἐν τῇ χώρᾳ γίγνηται, πολεμεῖ οὗτος. ; Schwahn, 1935, s.v. *stratēgos*.

²⁶⁴ Brélaz, 2005: 75 ve dn.36.

²⁶⁵ Magie, 1950, 60 ve not 29. Hellenistik ve Roma İmparatorluk döneminde Karia Bölgesi'ndeki Rhodos etkisi üzerine bk. Brélaz, 2005: 199-203.

nistik ve Roma İmparatorluk dönemlerinde, kentin karar organlarının bir parçası oldukları ve yazıtlardan öğrenildiğine göre bu sıfatla, kent kararnamelerinde *arkhon*'ların ve *demos gram-mateus*'lerinin yanında yer aldıkları bilinmektedir. Roma İmparatorluk Dönemi için bilinen tek işlevinin siyasi faaliyetler ve protokol yani kentin karar verme organlarının bir parçası olduğu tespit edilmektedir²⁶⁶. Dolayısıyla, Küçük Asya'da adını sadece Karia Bölgesi'nde gördüğümüz bu memuriyetin, kent *stratēgos*'larının yanında kırsal alan için görevlendirilmiş, kırsal bölgelerin idaresinden sorumlu memurlar oldukları anlaşılmaktadır. Ancak sadece Hellenistik Dönem'de bazı Karia kentlerinde *khora stratēgos*'unun askeri sorumluluğu belgelenmektedir. Ayrıca, yalnızca Panamara kentinde İ.Ö. 39 yılında onların güvenlik işleriyle ilgilendiğini düşündürten bir yazıt tespit edilmiştir. *Khora stratēgos*'larının bölgesel koruma alanında güvenlik yetkisine sahip olduğunu gösterecek ayrıca bir belge bulunmamaktadır. Hellenistik Dönem Karia kentlerinde *khora stratēgos*'larının askeri görevleri, Roma İmparatorluk Dönemi'nde kaldırılmış veya unvan korunmuş ancak orijinal içeriğinden yoksun salt siyasi bir magistrata dönüşmüştür. Üstelik Roma İmparatorluk Dönemi'nde Aphrodisias kentinde, ağırlıklı olarak kırsal alanda faaliyet gösteren güvenlikten sorumlu iki tür memurun varlığı bilinmektedir²⁶⁷. Bunlar *eirenarkhes* ve *paraphylakes*'tir²⁶⁸. Buna rağmen, *khora stratēgos*'larının Karia Bölgesi'nin bazı kentlerinde *eirenarkhes* yerine görev almış olabileceği de düşünülmektedir²⁶⁹. Zira kentlerin güvenliğinden sorumlu *eirenarkhes*'lerin bölgelere veya kentlere göre farklı isimlerle adlandırıldığı da bilinmektedir²⁷⁰. H. S. Öztürk, bu durum için iki ayrı öneri sunmuştur: Ona göre *khora stratēgia*'sı ya kent *stratēgos*'larının yanında kırsal alan için görevlendirilmiş bir memuriyettir ya da bazı Karia kentlerinde *eirenarkhes*'ler bu isimle adlandırılmıştır²⁷¹. Buna karşın Brélaz, Roma İmparatorluk Dönemi'nde *khora stratēgos*'larının güvenlik görevinin olmadığını düşünmektedir²⁷². Brélaz düşüncesinde haklı görünmektedir. Çünkü onların bu dönemde askeri ve ya güvenlik ile ilgili görevlerine dair bir veriye rastlanılmamaktadır. *Khora stratēgos*'u Karia Bölgesi'nde Stratonikeia, Iasos, Aphro-

²⁶⁶ Brélaz, 2005: 77, 90 vd.

²⁶⁷ Brélaz, 2005: 77.

²⁶⁸ Karia Bölgesi'nde *eirenarkhia* ile ilgili detaylı bilgi için bk. Öztürk 2006, 96; Cagnat, 1880: 25–40; Hirschfeld, 1891: 869–874; Lévy, 1897: 283–289; Cagnat, 1899: 572–573; Chapot, 1904: 259–263; Magie 1950: 1514; Mitchell 1993: 196; Rife 2002: 93–100; Dmitriev 2005: 206–210.

²⁶⁹ Öztürk, 2006: 96.

²⁷⁰ Öztürk, 2006: 96. Örneğin Pisidia Bölgesi'nde Termessos kentinde “ἀρχὴν εἰρήνης” ve εἰρήνης ἄρχας olarak görülmektedir (IGR III 452; SEG XXX 1511). Phrygia Appia'da “εἰρηνοφύλαξ” olarak adlandırılmaktadır (SEG XL 1232). Hatta φύλακα τῆς εἰρήνης gibi formlarıyla da karşılaşılmaktadır (Aristeid. Hier. log. 338 15; Öztürk, 2006: 95).

²⁷¹ Öztürk, 2006: 96.

²⁷² Brélaz, 2005: 77.

disias, Panamara, Tralleis ve Alabanda kentlerinde belgelenmektedir ve bu yazıtlar incelendiğinde sadece Alabanda ve Panamara’da Hellenistik Dönem yazıtlarında güvenlik işleriyle ilgilendikleri, diğer kentlerde ise kent meclislerinde yer aldıkları, birincil derecede bir *arkhon* niteliğinde idari görevler yerine getirdikleri anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra kırsalda aynı anda birden fazla *khora stratēgos*’un görev yaptığı tespit edilmiştir.

2.5.1.2.1. Alabanda

Alabanda kentinde *khora stratēgos*’u, Artemidoros, Menekles ve Iatrokles isimli üç *khora stratēgos*’unun vatanları için ölmeleri nedeniyle kent tarafından cenaze töreni ile onurlandırıldığı bir yazıttan bilinmektedir (T3.13). Yazıttan anlaşıldığına göre onurlandırılan üç *khora stratēgos*’unun vatanları için ölmüş olması bir savaş durumunu akla getirmektedir. O halde bir savaş durumu söz konusuysa, tarihlemesi yapılmamış olan bu yazıtın Hellenistik Dönem’e ait olabileceği düşünülebilir. Ayrıca yazıt bu üç *khora stratēgos*’unun kentte üstlenmiş olduğu görev hakkında da bilgi vermektedir. Söz konusu *khora stratēgos*’ları bir savaş esnasında ölmüşlerse, burada kent idaresinden ziyade kentin savunmasından sorumlu oldukları düşüncesi daha yakın görünmektedir. M. Dubois ve A. Hauvette-Besnault bu yazıtle ilgili olarak *khora stratēgos*’larının askeri tutumlarının olduğunu ve bölgenin savunmasından sorumlu olduklarını önermektedir²⁷³. Bu konuda yorum yapan başka bir araştırmacı M. Henzen ise kentin güvenlik işlerinden sorumlu oldukları yönünde bir öneri getirmiştir²⁷⁴. Dolayısıyla, bu belge ile *khora stratēgos*’unun Hellenistik Dönem’de askeri işlevi olan bir memuriyet olduğu anlaşılmaktadır. Bu kentte *khora stratēgos*’larına dair başka bir belgeye henüz rastlanmamıştır.

Aynı kentte, büyük olasılıkla Hellenistik Dönem’e tarihlendirilebilen, bir *anonymos*’un, vatandaşlık hakkı, *proksenia*, bronz bir büst, altın bir taç ve çeşitli ödüller ile onurlandırıldığı epigrafik bir belgede *khora stratēgos*’undan farklı *stratēgos*’lar da kaydedilmiştir (T1.27). Ancak yazıtın uğramış olduğu tahribattan dolayı okunamayan bazı kelimeler için, yazıtın edisyonlarında tamamlama önerileri getirilmiştir. Bu önerilere göre belgede, *stratēgos* (στρατηγός), kent *stratēgos*’u ([στρατηγός τ]ῆς πόλεως) ve demos *stratēgos*’u (στρατηγός εἰς τοὺς δη[μοὺς]) tespit edilmektedir. Kesin olarak bir şey söylenememekle birlikte Alabanda kentinde kırsal alanın yönetiminden sorumlu *khora stratēgos*’unun dışında Alabanda kentinin bir *stratēgos*’u ve ayrı bir çeşit olarak demos *stratēgos*’unun var olduğu düşünülebilir. Doub-

²⁷³ Dubois ve Hauvette-Besnault, 1881b: 180; Doublet ve Deschamps, 1890: 607.

²⁷⁴ Henzen, 1852: 124.

let ve Deschamps yazıtta geçen kent *stratēgos*'u ve demos *stratēgos*'unu, *khora stratēgos*'unun farklı bir isimle adlandırılmış hali olarak önermektedirler²⁷⁵. Brélaz ise onların aksine, kent *stratēgos*'unun *khora stratēgos*'undan ayrı bir memuriyet olduğunu beyan etmektedir²⁷⁶.

2.5.1.2.2. Panamara

Stratonikeia'ya yaklaşık 11 km. uzaklıkta bulunan Zeus Panamaros kutsal yeri olarak bilinen Panamara'dan *khora stratēgos*'una ilişkin iki adet epigrafik belge mevcuttur. Bunlardan bir tanesi İ.Ö. 39 yılına tarihlenmektedir. Bu yazıt Parthların saldırısı sırasında, Karia'nın yerel tanrısı Zeus Panamaros'un mucizesiyle ilgili Stratonikeia Danışma ve Halk meclislerinin kararıdır (T3.12). Zeus'un kutsal alanı İ.Ö. 39 yılında Labienus'un saldırısına maruz kalmış fakat bu saldırı başarısız olmuştur. Bu tarihten sonra yazılan bu yazıt Zeus Panamaros'un büyük bir mucize göstererek kutsal alanı ve Stratonikeia kentini Labienus'un saldırısından koruduğunu bildirmiştir. Yazıtta, Labienus'un kutsal alana saldırısından ve bu saldırının tanrının güçlerini devreye sokarak nasıl önlendiğinden bahsedilmektedir. Örnek vermek gerekirse 7. satırda gökten ateş yağdığından, 12. satırda gök gürültüsünden, şimşek çakması ve fırtınadan, 10 ve 15. satırda sisten, 14. satırda saldırganların birbirini öldürdüğünden veya 24. satırda bunların hayali ordular gördüklerinden, 25. satırda saldırganların hayali köpek havlamaları duyduklarından ve 29. satırda da bunların derin kanyonlara düşüp öldüğünden bahsedilmiştir. Bunun yanında, 18 ile 22. satırlar arasında Panamaralılar'ın hiç bir şekilde bu saldırıdan zarar görmediğinden, onlara atılan okların hiç bir şekilde değmediğinden ve hiç kimsenin ölmediğinden bahsedilmektedir²⁷⁷. Yazıttan, *stratēgos*'ların mahiyeti hakkında kesin olarak bir bilgi edinilemese de yazıtın içeriğine göre, *stratēgos*'ların burada savaş durumunda kenti saldırıdan korumak için güvenlikten sorumlu oldukları düşünülebilir. Şu durumda, bu yazıttaki *khora stratēgos*'unu kentin güvenlik işlerinden sorumlu bir memur olarak kabul etmek mümkün görünmektedir.

Bu kentte Zeus Panamaros'a sunulan başka bir adak yazıtından da *khora stratēgos*'unun varlığı tespit edilmektedir (T3.25). Yazıttan, Zeus Panamaros'a adak adayan Sosandros isimli bir kişinin *khora stratēgos*'u olduğu öğrenilmektedir. Sosandros, bu adağın da kızının saçlarını, Gorgo ile birlikte Perseus heykelini sunmuştur²⁷⁸. Yazıtın tarihi belirle-

²⁷⁵ Doublet ve Deschamps, 1890: 607.

²⁷⁶ Brélaz, 2005: 76 ve dn 38.

²⁷⁷ Chaniotis 1988: 409-410; Mutlu, 2016: 83. Yazıtın tamamı için bk. Roussel 1931: 70-116.

²⁷⁸ Karia'nın yerel tanrısı Zeus Panamaros'a adanan bu adakların erkekler tarafından yapıldığı tespit edilmiştir. Kadınların, adak stellerinin konulduğu Komyrion kutsal alanına girmesi yasak olduğu için, Panamara'da bir tapınağı olan ve kent için önemi büyük olan Tanrıça Hera 'ya bu tür adaklar sunulmamıştır. Saç adağında

nememiştir ancak Panamara kentinde saç adama geleneğinin Roma İmparatorluk Dönemi'nde, özellikle İmparator Marcus Aurelius Dönemi'nde daha yoğun görüldüğü bilinmektedir²⁷⁹. Yazıtın içeriğinden görevlerinin içeriği anlaşılamamaktadır. Bunun için Zeus Panamarnos'a saç adağı sunmanın nedenlerine bakmak yardımcı olacaktır. Zira savaş tehlikesi atlatma ya da bir hastalıktan kurtulma gibi durumlarda da saç adandığı bilinmektedir. Fakat genel olarak saç adaklarının tanrıya şükran göstermek için gerçekleştirildiği kanısı hâkimdir. Küçük Asya ise bunun nedeni, ya erkek çocuklarının ergenliğe girmesi ya da genç bir kızın evlenmesi iken, Panamara kentinde bir erginlenme töreninin izlerine rastlanılmıştır²⁸⁰. O halde, söz konusu belgede *khora stratēgos*'u Sosandros'un kızının saçlarını adaması bir evlilik töreniyle ilişkilendirilebilir. Ancak Sosandros'un görevinin güvenlik işiyle mi yoksa kent idaresi ile mi ilgili olduğu hakkında bir çıkarımda bulunmak mümkün görünmemektedir.

2.5.1.2.3. Stratonikeia

Stratonikeia kentinde üç adet yazıtta *khora stratēgos*'u belgelenmektedir. Hellenistik Dönem'e tarihlenmiş, üç kent (κατὰ πόλιν) *stratēgos*'u ve bir *khora stratēgos*'unun bir araya gelerek Nemesis'e adaklarını aktaran yazıt, kentte hem kent içi hem de *khora stratēgos*'larının varlığına işaret etmektedir (T3.14). Tanrıça Nemesis'in Hellenistik Dönem'de *agon*'larla ilişkilendirildiği bilinmektedir²⁸¹. Bu sebeple, Stratonikeia'daki bu *stratēgos*'ların kentin baş *arkhon*'u olarak bir gladyatör oyunu tertiplemiş olabilecekleri önerilmektedir²⁸². Bu yüzden de *stratēgos*'lar oyunlarda başarı getirmesi için Nemesis'e bu steli adanmış olabilirler. Böyle bir durumda, buradaki *khora stratēgos*'larının güvenlik işinden ziyade kırsal alan idaresinde görevli bir yönetici olarak görev yapmış olabileceği akla gelmektedir. Dolayısıyla kentin kırsal alanının en üst magistratı olarak kente gelmiş ve diğer kent (κατὰ πόλιν) *stratēgos*'ları ile bir araya gelerek oyun düzenlemiş olmalıdır ve bu kişiler *arkhon* niteliğinde memurlar olarak değerlendirilmelidir.

Bu kentte İ.S. II. yüzyıla tarihlenen başka bir yazıttan, Iason, Dionysios, Polyarkhos adında üç tane kış dönemi *stratēgos*'unun (στρατηγοὶ οἱ ἄρξαντες τὴν χειμερινήν) ve Leon isminde bir *khora stratēgos*'unun, Zeus Strateios ve Nemesis'e adak sunduğu bilinmektedir

bulunan erkeklerin farklı statülerde olduğu anlaşılmıştır. Zeus Panamarnos için sunulan saç adaklarına ilişkin detaylı bilgi için bk. Sina, 2003: 125-134.

²⁷⁹ Sina, 2003:129.

²⁸⁰ Sina, 2003:130.

²⁸¹ *Stratēgos*'ların Tanrıça Nemesis'e adak adaması bu çalışmanın "Adakta Bulunmuş Oldukları Tanrılar ve İlişkileri" başlığında incelenmiştir.

²⁸² Hornum, 1993: 75. Krş. Robert, 1940: 268-269.

(T3.21). Bu sebeple tanrıçanın Roma İmparatorluk Dönemi'ndeki rolü dikkate alınarak, adakta bulunan kış dönemi ve *khora stratēgos*'unun kent için oyun düzenlemiş olabileceği kanısına varılabilir. Çünkü Nemesis'in Roma İmparatorluk Dönemi'nde ya *agon*'lardaki oyunlarla ya da gladyatör oyunları ile ilişkilendirildiği ve arenada zafer tanrıçası olarak benimsendiği bilinmektedir. Zira Roma İmparatorluk Dönemi'nde Halikarnassos'ta zafer kazanan gladyatörlerin isimlerini içeren bir Nemesis adağı gladyatör oyunları ile özdeşleştirilmektedir²⁸³. Bithynia Bölgesi'nde ise İ.S. 138/139 yılında L. Venuleius Montanus Apronianus Octavius Priscus'un onurlandırıldığı, heykelinin ise kendilerini *Nemesiastai* olarak adlandıran bir dernek tarafından dikildiği bilinen bir yazıttan, *Nemesiastai* olarak tanıtılan bu derneğin, gladyatör oyunlarına ve hayvan dövüşlerine düşkün olan Nikaialı bazı kimselerden oluşturulduğu kanısına varılmaktadır²⁸⁴. Bu örnekler, bizim yazıtımızda da bir *agon* ya da gladyatör oyunu ihtimalini yükseltmektedir. Bu adağın sebebi, oyunlar ile bağdaştırıldığı takdirde, *khora stratēgos*'larının bir gladyatör oyunu ya da *agon* tertiplemiş olabileceği düşüncesiyle bağlantılı olabilir. Yani, yukarıdaki örnekte olduğu gibi kentin kırsal alanında idari yönetici memur ve birincil seviyede bir görevli olarak yorumlanmalıdır.

Aynı durum Roma İmparatorluk Dönemi'nde Nemesis'e adak sunmuş başka bir *khora stratēgos*'u için de geçerli olmalıdır (T3.22). Bu yazıtta adağı sunanlar şu şekilde sıralanmaktadır: *Arkhierēus* Mentor zamanında kışın görev yapan *stratēgos*'lar Koraza Bölgesi'nden Sokrates oğlu Antiokhos; Koraza Bölgesi'nden Ksanthos oğlu Diophantos oğlu Apollonios; Koraza Bölgesi'nden Zenon oğlu Hierokles ve *khora stratēgos*'u Hierokome Bölgesi'nden Apelles oğlu Menedemos. Anlaşılan bu dört *stratēgos* bir araya gelerek Nemesis'e adak için ortak bir davranış sergilemişlerdir. Nemesis'in oyunlar ile ilişkisi göz önüne alındığında diğer örnekler ile aynı fikir ortaya çıkmaktadır. Buradaki *khora stratēgos*'u da idari yönetici niteliğinde birincil düzeyde görevli olduğu görülmektedir.

2.5.1.2.4. Aphrodisias

Aphrodisias kentinden ele geçen yazıtlar *khora stratēgos*'larının, bu kentte meclise öneri sunduklarını doğrulamakta ve *khora stratēgos*'larının sadece güvenlik işleriyle alakalı ikincil düzeyde bir memur değil, kent meclisinde yer alan birincil seviyede memurlar olduklarını göstermektedir.

²⁸³ Robert, 1940: 183-187, nr.180; Hornum, 1993:290, nr.242; Adak, 2016: 6 ve dn.30. Halikarnassos kentinden Roma İmparatorluk Dönemi'nde Glaukos adlı bir gladyatörün mezar anıtı (Hornum, 1993:241, nr.155) ve Stephanos adlı bir gladyatörün Tanrıça Nemesis'e adağı (Hornum, 1993:289, nr.241) Nemesis'in gladyatör oyunları ile ilişkisini desteklemektedir.

İ.Ö. 88 yılında, *praetor proconsule* Quintus Oppius'un onurlandırıldığı bir kararnamede, onurlandırma kararı için öneri sunanlar arasında *khora stratēgos*'u bulunmaktadır (T3.11). Söz konusu kararnamede Roma *praetor*'u (στρατηγὸς ἀνθύπατος) Quintus Oppius'un onurlandırma sebebini, Mithradates'e karşı Romalıların yanında yer aldıkları savaşta Oppius'un Aphrodisias kentine sağladığı askeri destek oluşturmaktadır²⁸⁵. Şu durumda, askeri sebeplerle onurlandırılan bir Roma görevlisinin, kırsal alanın güvenliğinden ve idaresinden sorumlu yerel bir kent memuru olan *khora stratēgos*'ları tarafından onurlandırılmak üzere önerilmesi durumu ortaya çıkmaktadır. Sonuç olarak, Alabanda ve Panarama'daki Hellenistik Dönem yazıtlarının aksine buradaki *khora stratēgos*'larının kent için önemli bir şahsı onurlandırmak için bir öneride bulunmasından, mecliste yer alarak, üst düzey yönetici olduğu anlaşılmaktadır.

Titus Antonius Lysimakhos Grypos'un ölümünden sonra onurlandırılmasına ilişkin, İ.S. 41-54 yılına tarihlenen bir yazıttan *arkhon*'ların, *demos grammateus*'u Hypsikles oğlu Hypsikles'in ve *khora stratēgos*'u Menippos'un meclise öneride bulundukları bilinmektedir (T3.15). *Khora stratēgos*'larının kent meclisinde yer aldıkları çok açıktır. Şöyle ki, kentin en üst düzey kurulu olan *arkhon*'lar ve *demos grammateus*'u gibi yüksek mevkideki görevlilerle birlikte meclise öneri sunan Menippos'un üstlendiği *khora stratēgia*'sı, kentin kırsal alanında görevli sıradan bir güvenlik memuru değil aksine yönetimden sorumlu birincil derece bir görev olmalıdır.

Aphrodisias kentinde bir diğer *khora stratēgos*'u Geç Cumhuriyet Dönemi ya da Augustus Dönemi'nde bir *anonymus* onurlandırmasından bilinmektedir (T3.16). Yazıtta memuriyetin mahiyeti hakkında bilgi yer almamaktadır. Ancak, şahsın üstlenmiş olduğu diğer görevler aktarılmıştır. Yazıttan, şahsın *astynomia*, *neopoia*, *khora stratēgia*'sı üstlendiği, kent yararına pek çok kez elçilik yaptığı ve başka *arkhe* ve *leitourgia*'lar da yerine getirdiği anlaşılmaktadır. Bunlara ek olarak şahsın kentin yasası, özgürlüğü (περὶ τῆς ἐλευθερίας)²⁸⁶, *asylia*'sı ve kente verilen ayrıcalıklar için başarılı bir şekilde mücadele verdiği belirtilmiştir. Kent için bu tür işler yapması, yasalarla ilgilenmesi bu kişinin kentin üst düzey bir yönetici olduğuna işaret etmektedir. Bu sebeple kentin kırsal alanında üstlendiği *khora stratēgia*'sı da bu yönde

²⁸⁴ Adak, 2016:1-28. *Nemesiastai* Derneği ve diğer örnekler için çalışmanın 16-19 sayfalarına bk.

²⁸⁵ Arslan, 2007: 143 ve dn.623.

²⁸⁶ Buradaki kentin özgürlüğü (ἐλευθερία) ile *civitas libera* (özgür kent olma ayrıcalığı) kastedilmiş olmalıdır. Asia Eyaleti'nin önemli kentlerinden biri olan Aphrodisias Octavianus, Lepidus ve M. Antonius'un oluşturduğu II. Trivumvir'lik üyeleri ile iyi ilişkileri neticesinde *civitas libera* hakkını kazanmıştır. Bu hak, kente validen bağımsız şekilde yönetilme hakkını ve Roma'ya vergiden muaf olma hakkını tanımaktadır. Aphrodi-

değerlendirilmelidir. Bunların dışında şahıs “*khora stratēgos’u olarak stratēgos’luk yapmış*” (στρατηγὸς[ς] ἐπὶ χώρας στρατηγήσας) şeklinde tanımlanmıştır. *Stratēgia*’sının hangi şekilde üstlenildiğinin ayrıca vurgulanmasının bir nedeni olmalıdır. Bu ifade ya kentte daha başka *stratēgos* çeşitlerinin varlığını anlatmak için ya da bu *khora stratēgos*’larını *kent stratēgos*’larından ayırmak için kullanılmış olmalıdır.

Bu kente ait İ.S. I. yüzyıla tarihlenmiş bir yazıtta Danışma ve Halk meclisleri Aristokles Molossos’u onurlandırmışlardır (T3.17). Bu karar için meclise öneriyi *stratēgos*’lar ve Myon oğlu Artemidoros Papion, Iulia Sebaste rahibi, Halk Meclisi’nin *grammateus*’u, *khora stratēgos*’larından Dionysios’un üvey oğlu, Apollonios oğlu Adrastos’un gerçek oğlu Peritas’un ve Andron’un üvey oğlu, Attalos Kallipos’un gerçek oğlu Zenon’dur²⁸⁷. Şu halde Molossos’un onurlandırılması için kırsal alanın baş yöneticisi olarak *khora stratēgos*’ları kente gelip, kentteki diğer *stratēgos*’lar ve diğer görevlilerle bir araya gelerek meclise öneride bulunmuşlardır. *Khora stratēgos*’unun üst düzey bir yönetici olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu belgede öneriyi sunan *khora stratēgos*’ları iki tanedir. Doublet ve Deschamps, bu kentte aynı anda iki adet *khora stratēgos*’unun olduğunu ileri sürmüşlerdir²⁸⁸. Yazıt, Karia Bölgesi’nde hem kent idaresinden hem de kırsal kesimin idaresinden sorumlu iki ayrı *stratēgos*’un varlığını doğrulaması açısından önemlidir.

Aynı şekilde, Halk ve Danışma meclisleri tarafından vatani için yararlı olmuş ve *leitourgia* üstlenmiş Menippos’un onurlandırıldığı, muhteleme İmparator Hadrianus Dönemi’ne tarihlenen bir yazıt, *khora stratēgos*’larının meclis gündemine öneriler sunduğu ve kent için faydalı olmuş kişilerin onurlandırılmasını sağladıkları bilgisini desteklemektedir (T3.18). Bu haliyle belge, buradaki *khora stratēgos*’unun birincil düzeyde bir yönetici olduğuna işaret etmektedir. Kararnamede, onurlandırma için öneriyi *arkhon*’ların, *demos*’un *grammateus*’unun ve adları Apollonios ve Publius Aelius Secundus olan iki adet *khora stratēgos*’unun sunduğu görülmektedir. Bu *stratēgos*’lardan ilki Aphrodisias kentindendir ve onlar kasabanın kırsal alanından sorumlu olmuşlardır (T3.18). Bu yazıtlarda öneriyi sunanların iki *khora stratēgos*’u olması dikkat çekmektedir. Doublet- Deschamps’ın da dediği gibi bu, kent içerisinde bu tür *stratēgos*’ların sıradan *stratēgos*’lardan ayrı tutulduğunun bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Buna göre, bu kentten elde edilen üç yazıtta da *khora stratēgos*’larının “τῶν ἐπὶ τῆς χώρας στρατηγῶν” formunda *pluralis* halde bulunması da bu şekilde açıklanabilir.

sias’ın özgür kent olma ayrıcalığı, Roma İmparatorluk Dönemi’nde de sürdürülmüş ve imparatorlar tarafından kente yazılan mektuplarda kentin bu hakkını tanıdığı beyan edilmiştir.

²⁸⁷ Yazıtta geçen isimler hakkında detaylı bilgi için bk. Chaniotis 2013, 207-229.

²⁸⁸ Doublet ve Deschamps, 1890: 605-607.

Bu kentten, büyük ihtimalle Hadrianus Dönemi'ne tarihlenen başka bir yazıt aracılığıyla ise *demos grammateus*'u ve *khora stratēgos*'unun önergesiyle bir *anonymus*'un onurlandırıldığı bilinmektedir (T3.20). Yukarıda sunulan örneklerde olduğu gibi burada da *khora stratēgos*'unun kent meclisinde yer aldığı anlaşılmaktadır. Bu durumda söz konusu şahıs ikincil derece bir güvenlik görevlisi değil, kentte söz sahibi olarak kırsal alanın yönetiminden sorumlu birincil düzeyde bir görevli olmalıdır.

Aynı şekilde İ.S. 120 ile 125 yılları arasına tarihlenen bir yazıttan Tatia Attalis isimli bir kadının *arkhon*'lar, *demos grammateus*'u ve iki *khora stratēgos*'unun önerisi ile onurlandırıldığı öğrenilmektedir (T3.19). Tatia Attalis, kent için pek çok kez *stephanephoria*, *arkhierosyne*, *gymnasiarkhia* ve *agonothesia* gibi görevler üstlenmiş, ayrıca kentte pek çok kamu binasının kurulmasını sağlamıştır. Kendisinin ölümü üzerine kent, onu en büyük onurlarla onurlandırmak ve ailesinin acısını paylaşmak istemiştir. Bu sebeple Danışma ve Halk meclisleri, *arkhon*'lar, *demos grammateus*'u ve *khora stratēgos*'unun önerisiyle kamusal bir cenaze töreni düzenlenmesine ve dedesi Adrastos'un mezarına gömülmesine karar vermiştir²⁸⁹. Anlaşılan, kent için çok büyük görevler üstlenmiş olan Tatia Attalis kentin eşraf tabakasından ve kent için büyük hizmetler yerine getirmiş bir ailenin üyesidir²⁹⁰. O halde kent için böylesine önemli bir kişinin cenaze töreniyle onurlandırılması için öneri sunanlar arasında *khora stratēgos*'unun da bulunması, onun kent meclisinde yer alarak önemli kararlarda meclise öneri sunma yetkisine sahip olduğunu gösteriyor olmalıdır. Dolayısıyla, buradaki *khora stratēgos*'u sıradan bir güvenlik memurundan ziyade üst düzey bir yönetici olarak kabul edilebilir. Ancak F. Dingil bunun aksini iddia etmektedir²⁹¹. Dingil, alınan kararda *arkhon*'ların ve *demos grammateus*'unun yanında *khora stratēgos*'unun bulunma nedeninin mezarın bulunduğu alanın hırsızlardan korunması ve heykellerin güvenliğinin sağlanması olduğunu düşünmektedir.

Bu kentten ele geçen yazıtların tamamında, *stratēgos*'ların askeri ya da güvenlik işleriyle ilgili görevlerinin bulunduğu dair hiçbir bilgi bulunmamaktadır. Dolayısıyla, Aphrodisias kentindeki *khora stratēgos*'larının Roma İmparatorluk Dönemi'nde güvenlik işleriyle

²⁸⁹ Tatia Attalis'in cenaze töreni ve Adrastos'un mezarı hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Jones, 1999: 597 – 600.

²⁹⁰ Tatia Attalis'in babası Hypsikles Hieraks kentte en prestijli ve ağır masraflar gerektiren *stephanephoria*'yı pek çok kez üstlenmiştir, bk. Chanotis, 2004: 409vd. no. 28. Dedesi Adrastos Hieraks ise imparatorluk kültürü başrahipliği, iki kez *gymnasiarkhia*, iki kez *stephanephoria*, üç kez *agonothesia*, dört kez *agoronomia* görevlerini yerine getirmiş ve hukukçu olarak görev almıştır; bunlarla birlikte kentte “tapınakların oğlu”, *euergetes*, *ktistes* unvanlarıyla bilinmektedir, bk. MAMA VIII 484. Büyük büyük babası Neikoteimos Hieraks'ın ise kent kurucularının soyundan geldiği, halka ziyafet vermek gibi *leitourgia*'lar üstlendiği anlaşılmaktadır, bk. MAMA VIII 483. Tatia Attalis'in amcası Attalos Adrastos ise “ömür boyu” Herakles rahipliği üstlenmiş, *stephanephoria*, *gymnasiarkhia* elde etmiş ve kent için büyük bağışlarda bulunmuştur.

ilgili bir memuriyet olmadığı düşünülmektedir. Zira Brélaz da, bu dönemde onların askeri görevlerinin olduğunu gösteren bir kanıt bulunmaması nedeniyle, güvenlik işlerinden sorumlu olmadıklarına inanmaktadır²⁹².

2.5.1.2.5. Tralleis

Tralleis kentinde kırsal alanın idari işlerinden sorumlu *khora stratēgos*'unun varlığını, tarihlemesi yapılamamış bir yapı yazıtı fragmanı desteklemektedir²⁹³. Yazıttan, buradaki *khora stratēgos*'unun mahiyetine ilişkin detaylı bilgi edinilemese de, araba taşınmasını sağlayarak yol yapımında görev aldığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, kırsal kesimden sorumlu bu *stratēgos*'lar yol yapım işlerinde de faaliyet gösteren güvenlik işiyle ilgisi olmayan, kentin idari işlerinden sorumlu görevliler olarak görünmektedir.

Kentte belgelen başka bir *khora stratēgos*'u ise Halk Meclisi tarafından düzenlenen bir onurlandırma kararnamesinden bilinmektedir (T3.24). Ancak yazıtta *khora stratēgia*'sının bulunduğu kısım “[στρ]ατηγὸν γενόμενον ἐπὶ τῆς [χώρ]ας” şeklinde bir tamamlama önerisidir. Buna göre Artemon *agoronomia*, *khora stratēgia*'sı ve *stephanephoria* memuriyetlerini üstlenmiştir. Anlaşılan, Artemon önce *agoronomia* sonrasında *khora stratēgia*'sı üstlendikten sonra kentin en prestijli eponym memuru *stephanephoria*'yı üstlenmiştir. Üstlendiği bu görev oldukça pahalı masraf gerektiren bir görevdir. O halde kent içerisinde varlıklı saygın bir aileden gelmesi beklenir. Kişinin *cursus*'u ve kent içerisindeki konumu dikkate alındığında buradaki *khora stratēgos*'u kırsal alanın yönetiminden sorumlu idari üst düzey bir memur olmalıdır.

2.5.1.2.6. Iasos

Iasos kentinden *khora stratēgos*'una dair bilgi veren bir adet yazıt bulunmaktadır ve yazıt Hellenistik Dönem'e aittir. İ.Ö.II. yüzyıla ait bir magistrat listesinde sıralanan beş *stratēgos*'un içerisinde *khora stratēgos*'u belgelenmektedir (T3.10). Ayrıca *stratēgos*'ların *grammateus*'u bu listeye kaydedilmiştir. Dolayısıyla, dört *stratēgos* bir tane kırsal alandan sorumlu *khora stratēgos*'u ve *stratēgos*'ların *grammateus*'undan oluşan toplamda altı kişilik bir heyetin varlığı gözlemlenmektedir. Burada hepsinin eponym olarak verilmesi hem kent *stratēgos*'unun hem de *khora stratēgos*'unun birincil seviyede bir memur olduklarını düşündürmektedir.

²⁹¹ Dingil, 2006: 179.

²⁹² Brélaz, 2005: 77.

²⁹³ ITralles 161.

2.5.1.3. Νομοθέτης Στρατηγὸς (*Nomothetes Stratēgos*)

Eski Yunanca’da “νομοθέτης” kelimesi yasa getirici, yasa koyucu anlamlarına gelmektedir. *Nomothetes* yasaların gözden geçirilmesi ile görevli memurdur²⁹⁴. Smyrna ve Assos’ta *nomothetes*’e, bir *stratēgos* olarak rastlanmaktadır. Bu durumda yasa koyucu *stratēgos*, *stratēgos* çeşitlerinden bir tanesi olarak değerlendirilebilir. O halde *stratēgos* heyeti içerisinde yasa tasarısı işleriyle ilgilenen memurun adı olmalıdır. Böyle bir kişi kentte yasalarla ilgili çok önemli işler yaptığına göre, memuriyeti birincil seviyede olmalıdır. Smyrna kentinde Roma İmparatorluk Dönemi’ne tarihlendirilmiş bir onurlandırma yazıtında onurlandırılan M(arcus) Aur(elius) Soterikhos’un *hoplon stratēgos*’u ve *stratēgia*’nın yasa koyucusu olduğu anlaşılmaktadır (T3.8). Soterikhos’un *stratēgia*’nın yasa koyucusu olduğu “τὸν νομοθέτην τῆς στρατηγίας” ifadesinden anlaşılmaktadır. Zira bu ifadenin aynı zamanda “στρατηγὸν νομοθέτην (*nomothetes stratēgos*)” anlamına geldiği düşünülmektedir²⁹⁵. Ramsay konuya farklı bir bakış açısı getirerek buradaki *stratēgia*’nın *nomotethes*’inin muhtemelen toplumun, özellikle de gençlerin davranışlarını yönetmekle sorumlu olduğunu belirtmiştir. Bu yüzden de bu memuriyetin *paidonomos*’lar ile bağlantısı olabileceğini düşünmüş, hatta Teos ve Nikomedeia’daki *paidonomos*’un, *nomothetes stratēgos*’unun altında bir görevli olabileceğini önermiştir²⁹⁶. Ancak bu konuda yeteri kadar kanıt sunmaması, bu düşüncenin kabul edilebilirliğini zorlaştırmaktadır. *Nomothetes stratēgos*’u ile *hoplon stratēgos*’ları farklı görevlerdir. Anlaşılan bunlar bir kurulun içerisinde görev alan farklı sorumluluklara sahip memurlardır. Ancak antik kaynaklar, numismatik ve epigrafik veriler *hoplon stratēgos*’unun Smyrna kentinde birincil düzey *arkhon* niteliğinde bir memuriyet olduğuna işaret ettiği için, büyük ihtimalle *hoplon stratēgos*’u, *nomothetes stratēgos*’undan daha üst konumda olmalıdır.

Nomothetes stratēgos’unun varlığını destekleyen bir diğer örnek ise İ.S. II. yüzyıla tarihlendirilmiş, Troas Bölgesi’nde Assos kentine ait vergi memurunun kaldırılmasına ilişkin bir kararı da içeren, Ti. Claudius Nikasis’in onurlandırıldığı bir kararnamedir (T3.26). Bu yazıtta onurlandırılan Nikasis, kentin önde gelenlerindendir. Yazıtta alınan kararın açıklandığı kısımda görülen *accusativus casus*’undaki *stratēgos* ismi, yüksek ihtimalle Nikasis’in *stratēgos* oluşuna bağlıdır. R. Merkelbach, Nikasis’in bu *stratēgia*’yı bir kent memuriyeti olarak üstlendiğini düşünmüştür²⁹⁷. Yazıtın uğradığı tahribattan dolayı okunamayan 22. satır

²⁹⁴ OCD s.v. *nomothetai*. Ayrıca olan yasaların korunmasından sorumlu yasalarla alakalı bir başka memuriyet *nomophylakia*’dır, bk. OCD s.v. *nomophylakes*. Ayrıca, W.M. Ramsay, bu iki isimli memurun aslında aynı memuriyeti işaret ettiğini ifade etmiştir, bk. Ramsay, 1897: 69.

²⁹⁵ Petzl, *ISmyrna* 645, s. 134.

²⁹⁶ Ramsay, 1897: 69. *Paidonomos* yazıtları için bk. CIG 3773, Ath. Mitt.1887: 174.

²⁹⁷ Merkelbach, *IAssos*, s.64.

rındaki “νομο[.]” kısmı, Sterrett tarafından νομο[θεσίας] olarak tamamlanmıştır²⁹⁸. Ancak daha sonraki yıllarda yazıtı tekrar değerlendiren Merkelbach, bu kısım ile ilgili herhangi bir tamamlama önerisi getirmezken, Sterrett’in yapmış olduğu tamamlamayı referans olarak göstermiştir²⁹⁹. Eğer Sterrett’in sunduğu tamamlama önerisi doğru olarak kabul edilirse yazıtın 21. ve 22. satırları “στρα]τηγίας νομο[θεσίας]” olarak düşünülebilir. Kanun yapıcı, yasa koyucu anlamına gelen “νομοθεσία” kelimesi muhtemelen *stratēgia*’nın içerisinde yasa yapmadan sorumlu bir görevli olduğunu düşündürmektedir. Dolayısıyla bu ifade *nomothetes stratēgos*’una işaret ediyor olabilir. Burada kastedilen *stratēgia*, sıradan bir görevden ziyade bir üst yönetici-*arkhon* olmalıdır.

2.5.2. İkincil Derece Görevler

Roma İmparatorluk Dönemi’nde *stratēgos*’ların askeri yetkilerini kayb ettikleri gözlemlenmektedir. Ancak hala güvenlik ile ilgili yetkilere sahip olan *stratēgos* çeşidi de mevcuttur³⁰⁰. Bunlar askeri anlamda görevliler değil fakat güvenlik yetkisine sahip sivil memurlardır. Roma İmparatorluk Dönemi’nde *stratēgos epi tēs khoras* ve *stratēgos epi ta hopla* askeri yetkilerini kaybetmiş idari görevlerle sorumlu sivil bir memuriyet olarak kentlerde *arkhon* niteliğinde birincil seviye görevliler olarak görünürken, bazı *stratēgos* çeşitleri ise kentlerde asayişten sorumlu güvenlik ile ilgili ikincil derecede memurlar olarak görülmektedirler. Bunlar *nyktostratēgos* ve yalnızca Smyrna kentinde görülen *eirenes stratēgos*’udur³⁰¹.

2.5.2.1. Στρατηγὸς Ἐπὶ Τῆς Εἰρήνης (*Stratēgos Epi Tēs Eirēnēs*)

Barış *stratēgos*’u olarak tercüme edilen *epi tēs eirenes*’in (στρατηγὸς ἐπὶ τῆς εἰρήνης) Küçük Asya’daki mevcudiyeti yalnızca Smyrna kentinde gözlemlenmektedir. *Eirenes stratēgos*’u güvenlik ile ilgili sivil bir görevli olarak kabul edilmektedir³⁰². Ancak kentlerde güvenlik işlerinden sorumlu *eirenarkhes*, *paraphylakes* gibi asayiş kuvvetleri bulunmaktadır. Bunların içinde en çok bilineni *eirenarkhia*’dır. Bu görevlilerin ilk defa Asia ve Galatia eyaletlerinde İ.S. I. yüzyılda ortaya çıktıkları ve kenti koruyup kollamakla yükümlü oldukları bilinmektedir³⁰³. *Eirenarkhia*’nın bir Roma uygulaması olduğu düşünülmektedir³⁰⁴. Bu görevi üstlenen kişiler vali tarafından atanmakta ve kentin seçkin kişileri tarafından *leitourgia* olarak

²⁹⁸ Sterrett, 1885: 57.

²⁹⁹ Merkelbach, IAssos, s.64.

³⁰⁰ Brélaz, 2005: 74-85.

³⁰¹ Brélaz, 2005: 79.

³⁰² Brélaz, 2005: 79.

³⁰³ Öztürk, 2006: 128-134.

üstlenilmektedir³⁰⁵. İ.S. II. ve III. yüzyıllarda *eirenarkhia*'nın diğer şehirlerde de yaygın hale geldiği gözlemlenmektedir³⁰⁶. Ancak İ.S. 409 yılında *eirenarkhia* memuriyeti kaldırılmıştır³⁰⁷.

Güvenlik işlerinden sorumlu olduğu bilinen bir diğer memuriyet ise *paraphylakia*'dır. Bu görevin varlığı *eirenarkhia*'dan daha eskidir. *Paraphylakes*'ler İ.Ö. I. yüzyıldan itibaren görülmektedirler³⁰⁸. *Paraphylakes*'lerin *eirenarkhes*'lerden farklı olarak köylerde ve kırsal kesimlerde görev yaptıkları³⁰⁹ ve *eirenarkhes*'lerin altında bir memuriyet olduğu bilinmektedir³¹⁰. Güvenlikten sorumlu bu iki memuriyetin aynı kentte aynı yazıt içerisinde birlikte görülmesi, sorumluluklarının birbirlerine benzer olmalarının yanı sıra, aslında bu memuriyetlerin farklı oldukları şeklinde yorumlanmaktadır (T2.66). K. R. Hopwood, hem *eirenarkhia* hem de *paraphylakia* görevlerini birlikte yerine getirmiş bir kişinin kaydedildiği Isauria'dan bir yazıtı yorumlarken, bu iki görevin farklı olduğunu belirtmiştir³¹¹. *Eirenarkhia* ve *paraphylakia*'nın aynı yazıtta bir arada görülmesinin dışında, aynı yazıtta bu iki memuriyetlerinin *stratēgia* ile birlikte görüldükleri de tespit edilmektedir³¹².

Her ne kadar *eirenes stratēgos*'u ile *eirenarkhia* arasındaki ilişki kesin olarak bilinmese de³¹³ bazı modern araştırmacılar, Roma İmparatorluk Dönemi Küçük Asya'sında yalnızca Smyrna kentinde gözlemlenen ve başka örneğine rastlanmayan *eirenes stratēgos*'unun, *eirenarkhia*'nın yerine kullanıldığını düşünmektedir³¹⁴.

Smyrna kentinde *epi tēs eirenes*, magistratların listelendiği bir yazıttan bilinmektedir (T3.27). Bu tür *stratēgos*'un kentteki varlığını kanıtlayan başka bir örnek henüz bilinmemektedir. İ.S. II. yüzyıla tarihlenen bu belgenin 8-9. satırlarında “[—] ΓΟΙ ἐπὶ τῆς εἰρήνης” ifadesi uğradığı tahribattan dolayı kesin olarak okunamamaktadır. Burada εἰρήνης'in bağlı oldu-

³⁰⁴ Dmitriev, 2005: 206.

³⁰⁵ Dmitriev, 2005: 208

³⁰⁶ Ergin, 2013: 438.

³⁰⁷ Hopwood, 1983: 181.

³⁰⁸ Dmitriev, 2005: 209.

³⁰⁹ Ancak, Karia Bölgesi'nde, Nysa'dan bir yazıtı göre, *paraphylakes* olan bir kişi aynı zamanda *agoranomia* üstlenmesi bu görevlinin kent içindeki asayişten de sorumlu olduğunu düşündürmüştür (T2.66), bk. Hopwood, 1983: 177; Ergin, 2013: 439. Bunun yanı sıra K. R. Hopwood (1983: 177), Hierapolis'ten bir yazıt için (MAMA III 305), *paraphylakes*'in görev alanını ekili ya da ekilmemiş arazilerin sınırlarına kadar genişlettiğini belirtmektedir. MacMullen (1966: 257) ise *paraphylakes*'lerin görevlerinden bahsederken, Hadrianopolis'te II. ya da III. yüzyıla ait, haydutlar tarafından öldürülen bir *paraphylakes*'ten bahsedilen bir yazıtı gönderme yapmaktadır, bk. OGIS 527.

³¹⁰ Ergin, 2013: 439.

³¹¹ Hopwood, 1983: 177.

³¹² *Stratēgia* üstlenen kişilerin *eirenarkhia* veya *paraphylakia* üstlendiklerini gösteren başka yazıtlar da mevcuttur. Bunlar çalışmanın “*Cursus Honorum*’ları” adlı başlığında incelenmiştir.

³¹³ Anderson (1898:123), *eirenarkhes*, *paraphylakes* ve *khora stratēgos*'u arasındaki ilişkinin kesin olarak bulunmadığını belirtmektedir. Tarafimca, net olmayan bu durum genel anlamıyla *stratēgia* için de geçerli olduğu düşünülmektedir.

ğu kelime araştırmacılar tarafından tamamlanmaya çalışılmış ve okunması çoğunlukla “[στρατηγ]οὶ” olarak önerilmiştir. Ancak buna rağmen yazıtı ilk tanıtanlardan A. Boeckh ve Lafeye yazıtın okunamayan bu kısmını, “[στρατηγ]ό[ς] ἐπὶ τῆς εἰρήνης” şeklinde tamamlamıştır³¹⁵. Daha sonraki zamanlarda bu yazıtı tekrar yayımlayan Petzl ise “οἱ ἐπὶ τῆς εἰρήνης” ya da “[στρατηγ]οὶ οἱ ἐπὶ τῆς εἰρήνης” şeklinde önermiştir³¹⁶. Brélaz ise, 9. satırın başındaki Γ harfine bakarak Petzl’in ikinci okumasını onaylamış ve Roma İmparatorluk Dönemi’nde Smyrna’da bir *eirenes stratēgos*’unun yani *stratēgos epi tēs eirēnēs*’in varlığını kabul etmiştir³¹⁷. Pek çok modern araştırmacı tarafından onaylanan bu tamamlama önerisinden dolayı kentte bir *eirenes stratēgos*’unun varlığı kabul görmüştür. Bu tamamlama önerilerinin doğru olduğu kabul edilirse, kentte altı adet görev yapan *eirenes stratēgos*’unun var olduğu düşünülebilir. Çünkü yazıtta altı adet *eirenes stratēgos*’unun ismi sıralanmıştır. Bu isimlerden beş tanesinin Roma ismi taşıdığı görülmektedir. Bu konuda Brélaz’ın zihninde soru işaretleri oluşmuştur. Brélaz’a göre söz konusu yazıtta yer alan *eirenes stratēgos*’larının isimlerinden dolayı, onların ilk bakışta kamu güvenliğinden sorumlu olabilecekleri ve eğer altı kişilerse yüksek sayılarından dolayı özel durumlarda Smyrna’ya güvenlik görevleriyle sorumlu *stratēgos*’ların anlık atanmış olabileceklerini düşünmüştür. Eğer böyle anlık bir atama yoksa da, bu kez Smyrna’nın *stratēgos* heyetinden bir *stratēgos*’un sürekli olarak kamu güvenliğine atanmış olabileceği sonucuna varmıştır³¹⁸. Ancak, Smyrna’daki *eirenes stratēgos*’unun zikredildiği başka bir verinin bulunmayışı bu *stratēgos*’ların varlıklarını kanıtlamayı zorlaştırmaktadır.

Eirenes stratēgos’u Smyrna’dan başka Suriye’de Palmyra’dan da bilinmektedir. Palmyra kenti, imparatorluğun doğu sınırlarına doğru olan kervan yollarını tehdit eden çöl göçebeleri ile savaşmak için yerel askeri güçlere sahiptir³¹⁹. Dolayısıyla *eirenes stratēgos*’ları orada, Smyrna’nın aksine sadece polis şefleri olarak değil, askeri liderler olarak faaliyet göstermektedir. Örneğin İ.S. 190 yılının sonunda, *eirenes stratēgos*’u olan Aelius Borra, şehir sınırları içinde barışı geri getirdiği için onurlandırılmıştır³²⁰. Yazıtta bu kişi[στρατηγοὶ οἱ ἐπὶ τῆς] εἰρήνης şeklinde yorumlanmaktadır. Aynı zamanda, başka bir şahıs Mekkos oğlu Ogelos, göçebelere karşı duran *stratēgos*’lara yardımcı olmuş ve her zaman kervan lideri olduğu tuc-

³¹⁴ Öztürk, 2006: 96; Rife, 2002: 95.

³¹⁵ CIG 3151 = IGR IV 1435.

³¹⁶ Brélaz, 2005: 84 ve dn. 79.

³¹⁷ Brélaz, 2005: 84.

³¹⁸ Brélaz, 2005: 84 ve dn.80

³¹⁹ Brélaz, 2005: 85 ve dn.81.

³²⁰ SEG VII 138. Brélaz, 2005: 85.

carlara ve kervanlara güvenlik sağlamıştır³²¹. Bu durumda buradaki *stratēgos*’un da *eirenes stratēgos*’u olabileceği varsayılmaktadır³²². Asya’nın uzun zamandır barış içinde bulunduğu zamanlarda Smyrna’da hakim olan tarihi ve siyasi durum Palmyra’dakinden çok farklı idi. Yani Palmyra’da huzursuz, güvenliğe ihtiyaç duyulan bir ortam varken Smyrna’da barış ortamı mevcuttu. Bu sebeplerden dolayı iki kentte bulunan *eirenes stratēgos*’larının görevlerinin, muhtemelen birbirinden farklı olduğu düşünülmektedir³²³.

2.5.2.2. Νυκτὸς Στρατηγός (*Nyktostratēgos*)

Nyktostratēgos’lar, isminden de anlaşılacağı gibi gece asayişinden sorumlu memurlardır³²⁴. Augustus’tan sonra Roma İmparatorluğu’nun genelinde gece bekçilerinin yaygınlaşmasıyla birlikte Küçük Asya’da *nyktostratēgos*’ların da ortaya çıktığı tahmin edilmektedir³²⁵. *Nyktostratēgos*’lar Küçük Asya kentlerinde iki şekilde görülmektedir: *ἡ διὰ νυκτὸς στρατηγία* ya da *ἡ νυκτερινὴ στρατηγία*. İlk formda *διὰ* prepozisyonu kullanılarak süre anlamı verilirken “gece boyunca”, diğerinde *νύξ* (gece) kelimesinden türetilen *νυκτερινός*³²⁶ sıfatı kullanılmıştır³²⁷. *Nyktostratēgos*’lar, Roma İmparatorluk Dönemi’nde askeri yetkileri olmayan, kentin güvenliğinden sorumlu memurlar olarak bilinmektedirler³²⁸. Küçük Asya’nın bazı kentlerinde *eirenarkhes*, *khora stratēgos*’u var olmaya devam ederken, sadece Karia (Tabai, Sebastopolis, Tralleis) ve Phrygia (Lykos Laodikeia’sı) arasındaki birkaç Anadolu kentinde *nyktostratēgos*’larının adları geçmektedir³²⁹. Örneğin, Ephesos kentinde *nyktostratēgos*’ların görevine benzer memura *nyktophylakes* dendiği bilinmektedir³³⁰. Anlaşılan, farklı bölgelerde ya da farklı kentlerde benzer işleri yapan kişilere benzer anlamlara gelebilecek ya da içeriğinde benzerlik taşıyan isimler verilmektedir. Gece korumasından sorumlu bu görevliler, ister *stratēgos* ister *phylakes* olsun ikisinin de ortak noktası gece anlamına gelen “νύξ” ismidir.

Nyktostratēgos’lara ait bilinen en erken epigrafik veri Karia Bölge’sinden Tabai kentindendir. Bir onurlandırma kararnamesi olan belge, İ.Ö. I. yüzyıla ya da İ.S. I. yüzyılın başı-

³²¹ SEG VII 139; Brélaz, 2005: 85 ve dn. 83.

³²² Brélaz, 2005: 85.

³²³ Brélaz, 2005: 85.

³²⁴ Brélaz, 2005: 79.

³²⁵ Ergin, 2013: 440; Dmitriev, 2005: 206

³²⁶ LSJ. s.v. νυκτερινός.

³²⁷ Brélaz, 2005: 79.

³²⁸ Brélaz, 2005: 79.

³²⁹ Ayrıca “νυκτερινός στρατηγός” ya da “νυκτοστράτηγος” memuriyeti Roma Dönemi’ndeki Mısır’da da görülmektedir. Strabon, Augustus döneminde Mısır’ı ziyaret ederken Aleksandria’nın gece *stratēgos*’larının konumundan bahsetmiştir. Anlatımına göre bu görev Ptolemaios zamanına kadar uzanmaktadır, bk. Strab. XVII,1,12. Fakat bu bilgi başka belgelerle kanıtlanamamıştır. krş. Brélaz 2005: 80 ve dn. 59.

³³⁰ Dmitriev 2005: 204-205.

na tarihlendirilmektedir (T3.28). Yazıtta, ismi belli olmayan bir şahıs onurlandırılmakta ve kent için tamamlamış olduğu memuriyetler sıralanmaktadır. Bu şahsın kariyer sıralamasının alt basamaklarında *nyktostratēgia* kaydedilmiştir. Belgeye göre şahıs, *paidonomia* ardından *thesmophylakia*, *phylakia* ve *nyktostrategia* görevlerini yerine getirmiş, kentte pek çok *arkhe* tamamlamış, ardından çok fazla harcama yaparak *agoronomia* görevini yürütmüş, Asia’da birçok kez elçilik yapmış ve son olarak *proedria* hakkı kazanmıştır. Muhtemelen bu şahıs *nyktostratēgia*’sını kariyerinin daha alt basamaklarında yerine getirmiş ve farklı konumda güvenlik işleriyle görevlendirilmiştir. Yerine getirmiş olduğu *thesmophylakia* ve *phylakia* ile birlikte *nyktostratēgia* görevi de, güvenlik ile ilgili ikincil derecede bir memuriyet olmalıdır. O halde *nyktostratēgia*’sını, *phylakia* görevinden sonra üstlenmiş olmalıdır, bu da memuriyetin *phylakia*’nın üzerinde bir görev olduğuna işaret ediyor olmalıdır. Brélaz, bu özel *stratēgos*’ların Roma İmparatorluk Dönemi’nde varlığı kanıtlanmış olan kentlerde onların Hellenistik bir kökene sahip olduğunu düşünmektedir³³¹.

Aynı bölgeden Tralleis kentinden ele geçen Roma İmparatorluk Dönemi’ne ait, kentin en önemli üç kurulu olan Danışma ve Halk meclisleri ile Gerousia tarafından onurlandırılan, kent içerisinde mühim birisi olduğu anlaşılan Tib(erius) Cl(audius) Panykhos’un kariyeri hakkında bilgiler sunan bir yazıtta, şahsın *stratēgos*’luğunu *nyktostratēgos* olarak yerine getirdiği (στρατηγῆσαντα τὴν νυκτερινὴν στρατηγίαν) vurgulanmıştır (T3.30). Panykhos’un kariyeri şu şekildedir: *nyktostratēgia* - *dekaprotia-argyrotamia*- Roma *curator*’luğu -*sitonia-neopoia*- *stratēgia-agoronomia*. Bazı görevlerinin arasına da kariyeri boyunca yapmış olduğu harcamaları eklenmiştir. Panykhos’un *cursus* sıralamasının yukarıdan aşağıya verildiği düşünülmektedir. Böylece kariyerinin başlarında ikincil derecede güvenlik işleriyle ilgili bir memur olarak *nyktostratēgos*’luğu yerine getirdikten sonra yavaş yavaş ilerlemiş ve kariyerinin zirvelerine doğru ise *stratēgia* üstlenmiştir. *Stratēgia*’sı muhtemelen birincil derecede *arkhon* niteliğinde bir memuriyet olmalıdır.

Nyktostratēgia’nın, *summa honoraria* altında memuriyete giriş için ödeme yapılması gereken bir memuriyet olduğu düşünülmektedir³³². Karia’da Sebastopolis kentinde ele geçen, İ.S. 116/117 yıllarına tarihlenen, P. Statius Hermas isimli bir şahsın, kendi cebinden Nike heykeli diktirdiği için *nyktostratēgia* ile ilgili onurlarla onurlandırıldığı bir yazıtta göre, şahsın yaptığı bu bağış *summa honoraria* olarak kabul edilmektedir (T3.29). Hermas’ın hizmet ve ödüllерinin sıralandığı bu yazıtta, şahsın *agoronomia* ve *paraphylakia* üstlenmiş olduğu belir-

³³¹ Brélaz, 2005: 80.

tildikten sonra kazanmış olduğu onurlar kaydedilmiştir. Buna göre Hermas, önce *gymnasion*'un *tetrastylon*'undaki *eksedra*'yı kaplatarak *eirenarkhia*'ya ilişkin onurları, sonrasında ise kendi parasıyla *Nike* heykeli diktirdiği için *nyktostratēgos*'luğa ait onurları elde etmiştir. Şöyle ki, P. Statius Hermas *eirenarkhia* üstlenebilmek için *eksedra*'yı kaplatmış, *nyktostratēgos* olabilmek için ise *Nike* heykeli diktirmiştir. Bunlardan başka Hermas'ın, *apodokheus* (arşiv binası koruma görevliliği) olunca 241 *denaria*, *argyrotamias* olunca ise 4000 *denaria* para bağışladığı yazıttan öğrenilmektedir. Söz konusu belgeye göre Hermas, sırasıyla *agoranomia*- *paraphylakia*- *eirenarkhia*- *nyktostratēgia*- *apodokheus* (arşiv binası koruma görevliliği) - *argyrotamia* görevlerini yerine getirmiştir. Bu açıdan bir değerlendirme yapıldığında, genellikle güvenlik işleriyle ilgilendiği düşünülebilir. Şu durumda buradaki *nyktostratēgia* kent yönetiminin dışında güvenlik işleriyle ilgili ikincil derece bir memuriyet olarak kabul edilebilir. Dikkat çeken bir diğer nokta ise *nyktostratēgia* görevini *paraphylakia*, *eirenarkhia*'dan sonra üstlenmiş olmasıdır. Bilindiğine göre *paraphylakia*, *eirenarkhia*'nın altında bir görevdir³³³. Bu kariyer sıralamasında *nyktostratēgos*, *eirenarkhia*'dan bir üst basamakta yer aldığına göre *eirenarkhia*'nın da üzerinde bir güvenlik görevi olmalıdır.

Bunun yanı sıra Phrygia Bölgesi'nde Lykos Laodikea'sından, bir *anonymus*'un *nyktostratēgia* için Eros heykeli adadığının belirtildiği, İ.S. 150-175 yıllarına tarihlenen bir yazıtta geçen “gece *stratēgia*'sı için bu altın kaplama Eros heykelini, *stratēgia*'nın aldığı karar nasıl ise o şekilde adadı” ifadesi, *nyktostratēgia* üstlenebilmek için heykel adama zorunluluğu olduğunu düşündürmüştür (T3.31). Brélaz bu metni, *nyktostratēgos* olmak isteyen bir kişinin, *nyktostratēgia* pozisyonuna atanması onaylanırken, şahsın bir *euergesia* yapmak zorunda olduğu şeklinde yorumlamıştır. Yazıtta göre, Gaius Claudius Sostratos'un yanında görev yapan bir grup *stratēgos*, *nyktostratēgia* için altın kaplama bir Eros heykelini, *stratēgia*'nın aldığı karara uygun şekilde adamıştır. O halde, buradaki *nyktostratēgia*, Gaius Claudius Sostratos başkanlığındaki bir *stratēgos* heyetinin içinde güvenlik işlerinden sorumlu bir memuriyettir. Neticede, mecliste kent yönetimine katılan üst düzey bir memuriyetten ziyade, kentin güvenlik işlerinden sorumlu ikincil derece bir memur olmalıdır.

Diğer memurlar gibi gece *stratēgos*'larının da yılın sadece bir kısmında görev yaptıkları düşünülmektedir. Phrygia Bölgesi'nde Lykos Laodikea'sı kentinden "yılın son üç ayında" görev yapan bir *stratēgos*'tan bahsedilen ve İ.S. 254/5 yıllarına tarihlenen başka bir yazıt bunu

³³² Brélaz, 2005: 80 ve dn. 62: Aynı gözlem, Peregrine şehirlerindeki *irenarkhia* için de geçerlidir. bk. Brélaz, 2005: 98-101.

³³³ Ergin, 2013: 439.

kanıtlamaktadır³³⁴. Yazıtta, Eros heykelini adayan Aurelius Zosimos isimli bir *nyktostratēgos*'un görevini 127 yılının son çeyreğinde yerine getirdiği kaydedilmiştir. Aynı belgede *nyktostratēgos*'un yok etmesi gereken bir sorundan da bahsedilmiştir (T3.32). Yazıtta göre, kamusal bir alanda gece vakti gerçekleştiği düşünülen bir soygunda Eros heykeli çalınmış ve görevi sırasında yaşanan bu olaydan ötürü *nyktostratēgos* Zosimos, kendisini kente karşı borçlu hissederek kendi cebinden bir Eros heykeli diktirmiştir³³⁵. Bu durum *nyktostratēgos*'un kentin gece güvenliğini sağlama görevi olduğunu göstermektedir.

Nyktostratēgos'ların kentin gece gözetiminden sorumlu oldukları edebi kaynaklardan da bilinmektedir. Ayrıca onların bu görevleri Roma kentinin kanuni yetkisi olmayan *co-hors*'lara da benzetilmiştir³³⁶. *Nyktostratēgos*'ların gece gözetimi sırasındaki görev tanımlarının yangınlarla mücadeleyi de içerdiği görülmektedir. Polykarpos'un (İ.S.69 – 155)³³⁷ yaşamının anlatıldığı bir pasajda Smyrna kentinde çıkan bir yangın sırasında *stratēgos*'un yangının söndürülmesi ile ilgili tüm araç gereçlerin hazırlanmasını emrettiği, yani yangının söndürülmesi için yapılacak işleri organize ettiği görülmektedir. Pasajın devamından anlaşıldığı üzere bu görevli bizzat gece *stratēgos*'udur³³⁸. Apuleius "*Metamorphoses*" adlı eserinde "*nocturnae custodiae praefectus*" olarak adlandırılan bir görevliden bahsetmiştir. Bir Thessalia kenti olan Hypata'da bu görevlinin büyük ihtimalle "*nyktostratēgos*" olabileceği düşünülmektedir³³⁹. Romanın başkahramanı olan Lucius'a karşı cinayet suçuyla getirilen bir davada, suçlamayı yapan kişinin açıklamalarından bir *nyktostratēgos*'un ne şekilde görev yaptığı anlaşılmaktadır. Açıklama şu şekildedir:

“ Ben gece devriyesinin şefiyim (*nocturnae custodiae praefectus*) ve eminim ki bugüne kadar hiç kimse gözümü bir an bile kırpmadan geçirdiğim gece nöbetlerime kusur bulamaz... Gece yarısından sonra kapı kapı dolaşıp her şeyi tek tek en ince ayrıntısına kadar denetlediğim sırada bu zalimlerin zalimi genci bıçağını çekmiş dört bir yandan cinayetlerini işlerken gördüm³⁴⁰. ”

³³⁴ Brélaz, 2005: 81; *ILaodikeia am Lykos* 72(T3.32).

³³⁵ Brélaz, 2005: 82.

³³⁶ Brélaz, 2005: 81 ve dn. 65.

³³⁷ Polykarpos, Smyrna psikoposu'dur ve İ.S 167 yılında Smyrna'da M.Aurelius'un emri ile şehit edilmiştir.

³³⁸ Brélaz, 2005: 81 ve dn. 66: Bir gece Smyrna'da çıkan bir yangını, Polykarpos'un sadece duaları sayesinde durdurmayı başardığı kaydedilmiştir, bk. Vit. Polyc. 28,2: ὁ στρατηγός ἐκέλευσεν τὰ πρὸς τοῦτο ὄργανα ἡτοιμασμένα κομίζεσθαι· ἐφέροντο οὖν οἱ σίφωνες καὶ ὕδωρ καὶ πᾶσα τέχνη ἐπίνοια; 28,3: ἐν τῷ στρατηγίῳ νύκτωρ.

³³⁹ Brélaz, 2005: 82.

³⁴⁰ Apul. *Metamorph.* III.3,4-6: sum namque nr.cturnae custodiae praefectus, nec in hodiernum credo quemquam pervigilem diligentiam meam culpae posse..... nam cum fere iam tertia vigilia scrupulosa diligentia cunctae civitatis ostiatim singula considerans circumirem, conspicio istum crudelissimum iuvenem mucrone dstricto passim caedibus operantem. Krş. Dürüşken, 2005: 137.

Nyktostratēgos'ların yanlarında, devriye sırasında kendilerine yardımcı olması için genellikle *nyktophylakes* olarak adlandırılan muhafızlar mevcuttur³⁴¹. Bu muhafızlar özellikle Mısır'dan bilinmektedirler. Bu görevliler, orada bir *arkhinyktophylakes*'in emri altında bulunmaktadır³⁴². Libanios'a göre (İ.S. 314–393) *nyktophylakes*'ler Suriye Antiokheia'sında gece dolaşan haydutları dizginleyen *phylakes*'ler ile benzerdir³⁴³. Ayrıca Hellenistik Dönem'de φύλακες νυκτερινοί'un Trakya'da Mesembria kentindeki altı *stratēgos* heyetinin güvenlik güçlerinin bir parçası olduğu da bilinmektedir³⁴⁴.

Bazı kentlerde *nyktostratēgos*'ların üstlendikleri görevler, başka isimler altında görülmektedir. Örneğin Ephesos kentinde bu görevleri yapanlar *nyktophylakes*'lerdir³⁴⁵. Mısır'da ise bu görevleri yerine getiren görevlilerin *arkhepodos*, *nyktostratēgos*, *eirrēnarkhes*, *epistates eirenes*, *eirenophylaks*, *lestepiastes* olarak adlandırıldıkları bilinmektedir³⁴⁶.

2.6. *Stratēgos*'ların Görev Süreleri

Stratēgos'ların görev sürelerinin Hellenistik Dönem'de kentten kentte farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir. Roma İmparatorluk Dönemi'nde bu konuya ilişkin durumun nasıl olduğunu görmek için birincil kaynaklar epigrafik verilerdir. Ancak bu hususta bilgi sunan yazıt sayısı, çalışmada irdelenen diğer konulara nazaran daha azdır. Buna rağmen bilgi edinebildiğimiz az sayıdaki yazıtlar, *stratēgia*'nın görev süresi hakkında çıkarımlar yapabilmeye yardımcı olmaktadır. Bu yazıtlardan bir tanesi, Ephesos Gümrük Yasası olarak addedilen yazıttır³⁴⁷. Yazıtın 123. satırında “her yıl göreve gelecek *stratēgos*'lar tarafından (οἱ αὐτοὶ

³⁴¹ Brélaz, 2005: 82 ve dn. 71. C. Brélaz, burada *nyktostratēgos*'un yardımcısı konumunda bulunan *nyktophylakes* unvanının, Ephesos ve Delos'ta bilinen “*Nyktophylaksia*” festivallerinin *nyktophylakia* rahibeliği ile karıştırılmaması gerektiğini vurgulamaktadır, bk. *IEphesos* 957, str. 18-20 ve 969, str. 1-2. *IEphesos* 4337 1, str.9-10: *nykterinean*).

³⁴² Brélaz, 2005: 83

³⁴³ Brélaz, 2005: 83; Lib. Or. 33,37.

³⁴⁴ Brélaz, 2005: 83 ve dn.75. C. Brélaz Küçük Asya'dan sadece bir yazıtta *nyktophylakes* tespit ettiğini fakat bu kanıt hala güvenilir olmadığını belirtmiştir. Söz konusu yazıt Doğu Pisidya'daki Amblada kentinden bulunmuştur. Stelenin sol tarafında kalıpların üstünde şunlar okunmaktadır: [τ]ειμηθέντ[ε]ς ὑπὸ τ[ο]υτοῦ | ? τ[ο]ῦ ψηφίσ[ματος]; yazıt kent kararnamesi ile onurlandırılan kişileri sıralamaktadır. Ön tarafta, kalıplamanın üzerinde iki çizgi vardır, bu da A'dır. A. S. Hall (1968: 78 vd. no.25), şu şekilde yorumlamayı önermiştir: [Yaklaşık. 5 harf] ΦΦΑ νυ[κτοφλύ?]ακες. Kalıplamanın altında, şunlar okunabilmektedir: Οἱ περὶ | [Ἰέρα]κα Μεννέου | [Ἰέρ]ακος Ὀξάμ[ο]ου. Yazıtta göre Menneas oğlu olan Hierax'ın emriyle *nyktophylakes* onurlandırılmıştır. Bu Menneas ise onların lideri yani *arkhinyktophylakes*'i olarak yorumlanmıştır. Krş. Hall, 1968: 78-79 ve 25 numaralı pl. XIV a-b. Ayrıca Hristiyanlık Dönemi'nde Kilikya Böklgesinde Korykos'tan bit yazıtta νυκταρχος ünvanı yer almaktadır bk. Brélaz, 2005: 84 ve dn.77.

³⁴⁵ Dmitriev, 2005: 204-205; Ergin, 2013: 440.

³⁴⁶ Öztürk, 2006: 99 ve dn. 285. Mısır'daki *nyktostratēgia* hakkında ayrıntılı bilgi için ayrıca bk.Hennig, 2002: 281–295.

³⁴⁷ Yazıt, H. Engelmann ve D. Knibbe tarafından 1976 yılında bulunmuş ve 1986 yılında ön rapor niteliğinde yayınlanmıştır, bk.Engelmann ve Knibbe, 1986: 19-32. Daha sonra yazıt 1989 yılında bütün içeriğiyle ya-

προσέθηκαν· τὸν αὐθέντην ἐπὶ τῶν ἐκάστου ἔτους ἐσομένων στρατηγῶν ἐξεῖναι ἀλλα)'' ifade-
si bu görevlilerin yıllık görev yaptıklarına işaret etmektedir. Buna karşın Kilikia Bölgesi'nde
dört aylık sürelerle görev yaptıkları bilinmektedir³⁴⁸.

Karia Bölgesi'nde ise daha farklı bir durum söz konusudur. Roma İmparatorluk Dö-
nemi'ne ait Tanrıça Nemesis'e sunulan bir adak yazıtında üç *stratēgos*'tan kış dönemi
stratēgos'u olarak bahsedilmiştir (T3.22). Buna göre kışın görev yapan *stratēgos*'lar Koraza
Bölgesi'nden Antiokhos, Apollonios ve Hierokles adında üç *stratēgos* ile Hierokome Bölge-
si'nden Menedemos isimli bir *khora stratēgos*'u Nemesis için aynı fikirde buluşarak adakta
bulunmuşlardır. Ayrıca kentte üç tane kış süresince görev yapan normal *stratēgos*'un ve bir
tane de *khora stratēgos*'unun varlığı dikkat çekmektedir. Stratonikeia kentinde kış mevs-
minde görev yapan başka *stratēgos*'lara da rastlanmaktadır. İ.S. II. yüzyıla tarihlenmiş bir
yazıttan üç kış mevsimi *stratēgos*'u ve bir *khora stratēgos*'u tarafından Zeus Strateios ve Ne-
mesis'e bir adağın sunulduğu belirlenmiştir (T3.21)³⁴⁹. Örneklerden, Stratonikeia kentinde
stratēgia üstlenen kişilerin sadece kış dönemi için görevlendirilmiş olabilecekleri kuvvetle
muhtemel görünmektedir. Bu kentte Hellenistik Döneme ait olan bir yazıtta³⁵⁰ kış dönemi
görevlisi olarak zikredilmiş başka *stratēgos*'ların da var olması, bu durumun bir gelenek ola-
rak Roma İmparatorluk Dönemi'nde de sürdürüldüğünü düşündürmektedir. Ayrıca bu kentte
Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen Zeus, Hekate ve Nemesis için adanmış bir adak
yazıtında³⁵¹ yaz mevsimi *stratēgos*'una (θερινῆς στρατηγός) rastlanılması, kentte hem kış

yınlanmıştır, bk. Engelmann ve Knibbe, 1989: 10-31. Yasa ilk olarak İ.Ö. 75 yılı consul çifti L. Octavius ve
C. Aurelius Cotta zamanında yürürlüğe girmiştir. Onlar gümrüğün kiralanması işlemlerinde (§ 31 ve 33) var
olan düzenlemeleri kullanmışlardır. Bu düzenlemeleri oluşturan maddeler şunlardır: Kaçakçılık (§ 5, 22) ve
dolandırıcılığa (§ 8) karşı alınan önlemler; gümrük istasyonlarının konumlandırılması (§ 9, 12, 13, 15, 29);
mal bildirimine ilişkin hükümler; (§ 11, 18, 20, 21); uygulanacak gümrük oranı (§ 2, 3, 7); vergi muafiyeti
koşullarının belirlenmesi (§ 25-26, 27, 33, 35, 36); mültezimin haciz ve teminat hakkı (§ 38). Daha sonra
İ.Ö. 72 yılında consul'ler L. Gellius ve Cn. Lentulus tarafından bir düzenleme getirilmiştir. Bu tarihten İ.Ö.
17 yılına kadar herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Fakat İ.Ö. 17 – İ.Ö. 2 yılları arasında yasaya düzenli
olarak müdahale edilmiştir. Yasaya yapılan son düzenleme ise İ.S. 37 yılı consul'leri tarafından gerçekle-
şmiştir. İ.S.62 yılında Basilica Iulia'daki kamu arşivinde bulunan bu yasa, Yunanca'ya çevirmek ve yazıta
geçirilmek üzere arşiv sorumlularının denetiminde kopyalanmıştır. Bu yasa hakkında detaylı bilgi için bk.
Takmer, 2006: 158-160.

³⁴⁸ Heberdey ve Wilhelm, 1896: 108,186-187.

³⁴⁹ Aynı kentte Artemis'e sunulan bir adaktan ise Dio[] oğlu Pha[]'nın yönetim yılında görev yapan kış döne-
mi *stratēgos*'larının adağı yerine getirdiği öğrenilmektedir. Ancak burada söz konusu kış dönemi *stratēgos*'u
bir tamamlama önerisi olduğu için değerlendirmeye alınmamıştır, bk. Varinlioğlu, 1988: 91-92, nr. 19
=IStratonikeia II.2 nr.1319: ἐπὶ Φα[—]|τοῦ Διο[—]|χιμεριν[ῆς | στρατηγ| οἱ] | Ἀρτεμίδωρος | —].

³⁵⁰ Varinlioğlu, 1988: 90, nr. 17= IStratonikeia II.2 nr.1317= Hornum,1993:331,nr.274(T3.14): χιμερινῆς
στρατηγοὶ ἐπὶ μὲν τῆς χώρας.

³⁵¹ IStratonikeia 1005=Hornum,1993:310, nr. 273 (T2.79). Yazıtta yaz dönemi *stratēgos*'unun (θερινῆς
στρατηγός) yer aldığı satır “θερινῆς [—] στρατηγοὶ” şeklinde bir tamamlama önerisi olmasına rağmen çoğu
kısının okunabilir durumda olmasından dolayı ve yazıtın en son edisyonu da dahil tümünün öneriyi haklı
olarak kabul etmesinden dolayı tarafımda bu öneri kabul görmüş ve değerlendirmeye alınmıştır.

dönemi hem de yaz dönemi için atanmış iki farklı görevlinin bulunmasıyla ilişkilendirilebilir. O halde, bu kentteki *stratēgos*’ların, bir yıl yerine yaz veya kış ayları süresince görev yaptıkları varsayılabilir. Bu kentte yaz mevsiminde görev yaptığı öğrenilen diğer bir memur ise *tamias*’tır³⁵². Bir ithaf yazıtında yer alan Zeus Karios tapınağının saymanları, yaz dönemi (Καριταμίαι³⁵³ θερυνῆς) saymanları olarak anılmaktadır. Bu örnek kentte bazı memuriyetlerin mevsimler süresince görevlendirildiği fikrini desteklemektedir. Yine Karia Bölgesi’nden Knidos kentinde yaklaşık olarak İ.S. I. yüzyıla tarihlenmiş bir yazıtta onurlandırılan bir *stratēgos*’un ikinci altı aylık dönemde (στρατη[γής]αντα τὰν δε[υτέρ]αν) görev yaptığı belgelenmektedir (T2.72). Yukarıda örnekler göz önünde bulundurulduğunda bu altı aylık dönem ile yaz veya kış mevsimi kastedilmiş olabilir. Ancak yazıtta bu konya işlkin hiçbir bilgi verilmediğinden kesin bir çıkarım yapmak mümkün değildir.

Ionia Bölgesinde Miletos’tan bulunan İ.S. II. ya da III. yüzyıla ait bir mozaik yazıtı bu konuda ilginç bilgiler sunmaktadır (T2.53). Bu mozağin yapımından dört *stratēgos* sorumlu olmuştur. Bunlardan Theopompos ve Philomousos *stratēgos*’luk memurluğunu eş zamanlı yürütmüşlerdir. Diğer iki *stratēgos* ise Hedistos ve ondan sonra göreve gelen Pauleinos’tur. Eş zamanlı olarak görevde bulunan *stratēgos*’lardan Philomousos’un bu görevi hayat boyu (διὰ βίου) üstlendiği göze çarpmaktadır. Ancak, *stratēgia*’nın hayat boyu olarak üstlenildiği başka hiçbir yazıtta belgelenmemektedir. O halde, Philomousos’un hayat boyu *stratēgos* olmasındaki neden ne olabilir? Bu mozaik yazıtını yayımlayan P. Herrmann *stratēgos*’ların bir yıllık süreyle görevde kaldıklarını düşünmektedir. Bu sebeple de bu durumun bir istisna olduğunu ya da çok fazla maddi destekte bulunmuş olabileceğini düşünmüştür. Ayrıca, yazıtın son satırından anlaşıldığı üzere mozaik yapımı için gerekli olan masraf *boule* üyeleri tarafından giriş ücreti olarak verilen *summa honoraria*’dan değil de bütün *bouleutes*’lerin katkıda bulunduğu paralardan karşılanmıştır³⁵⁴.

³⁵² Varinlioğlu, 1988: 92, nr. 20= *IStratonikeia* II.2 nr.1320.

³⁵³ Yazıtta geçen “καριταμίαι” kelimesine ilişkin farklı yorumlamalarda bulunulmuştur. Yazıtın ilk edisyonunu yapan E. Varinlioğlu “καριταμίαι” kelimesinin καρι ve ταμίαι olarak iki ayrı kelime yazılmasından ziyade Καριταμίαι formunda tek kelime halinde birleştirilerek yazılmasının tercih edildiğini düşünmüştür. Varinlioğlu bu haklı önerisini şu şekilde desteklemiştir: Κάρις = Zeus Κάριος’u ifade etmektedir. Ayrıca Zeus Karios’a ilişkin Karia Bölgesi’nin başka bir kenti olan Panamara’dan örnekleri (*IStratonikeia* 3, 6, 7, 46 ve 47) sıralamıştır, bk. Varinlioğlu, 1988: 92. Ç. Şahin, mutemelen *Khrysaor* kelimesinin bir kabile olarak anıldığı Stephanos Byzantinos’un bir pasajından yola çıkarak “Καριταμίαι θερυνῆς Χρυσάωρ Μενελάου Ἰε(ροκωμῆτης)” satırındaki *Khrysaor* kelimesini bir kabile olarak kabul etmiş ve καριταμίαι’ı *Khrysaor* kabilesinin *tamias*’ı olarak yorumlamıştır. Ancak Şahin’in bu yorumlaması doğru görünmemektedir. Çünkü *Khrysaor* kelimesi burada *masculinum nominativ* formundadır ve yazıtta yer alan *tamias*’lardan bir tanesidir, bk. Şahin, *IStratonikeia* II.2: s.7, nr. 1320.

³⁵⁴ Hermann, 1994: 92-93.

Stratēgos’ların görev sürelerinin, Roma İmparatorluk Dönemi’nde de kentten kente değiştiği gözlemlenmektedir. Bunun sebebi, bu görevin getirdiği mali yükümlülükler olmalıdır. Çünkü Roma İmparatorluk Dönemi’nde ekonomik koşulların ağırlaşmasından dolayı mali yükümlülüğü fazla olan memuriyetleri üstlenen kişilerin sayısının artmasının yanı sıra bu kişilerin görev süreleri de kısalmıştır. Tüm bu örnekler göz önünde bulundurulduğunda *stratēgia* üstlenen memurlar da onlardan biri olarak görünmektedir. Zira görevleri esnasında halkın refahı için gerektiğinde çok fazla para harcamış oldukları epigrafik verilerle de kanıtlanmıştır³⁵⁵.

2.6.1. Yineleme

Stratēgia’nın birden fazla kez üstlenilmesi mümkündür. Görevi birçok kez üstlenen kişiler oldukça varlıklı olmalılardır. Çünkü ağır mali yükümlülükleri olan bu görevi üstlenmek kişilerin mali durumlarıyla bağlantılıdır. Epigrafik verilerde *stratēgia*’nın tekrarlanması sıkça rastlanmaktadır. Genellikle de bu memuriyetin genellikle iki kez (στρατηγήσαντα δῖς), bazen beş (στρατηγήσαντα ε), tekrarlandığı tespit edilmiştir. Phrygia Bölgesi’nden Aizonoi’dan Aurelius Ephemos’un *stratēgia*’sını ikinci kez üstlendiği belirlenmiştir (T2.84). Bu memuriyeti iki kez üstlenmiş olduğu bilinen bir diğer kişi de Claudius Apollinarius’tur (T2.88). Aynı kentten Tiberius Claudius Kampanos Aurelius’un ise kentin Danışma Meclisi tarafından onurlandırıldığı yazıta göre Kampanos iki kez *stratēgia* üstlendiği bilinmektedir (T2.90). Karia Bölgesi’nde Keramos kentinde de bir onurlandırma heykelinin yapım işiyle ilgilenen *stratēgos*’un bu işi *stratēgos*’luğunu ikinci kez yerine getirdiği sırada yaptığı anlaşılmaktadır (T2.70). Didyma’da bulunmuş bir yazıtta vatanının önde gelenlerinden, *gymnasiarkhos*, *agoranomos*, elçilik yapmış, *sitona*’ya para bağışlamış olan *prophetes* Lucius Vitellus Bassos’un *stratēgia*’sını da iki kez yerine getirdiği görülmektedir (T2.57). Didyma’da ele geçen *Prophetes* Epikrates’in onurlandırıldığı bir yazıtta geçen “ἐστ[ρα]τηγηκὼς τῆς πόλεως δ[ῖς]” ifadesinden kendisinin *stratēgia* üstlendiği öğrenilmektedir (T2.58). Ayrıca bu ifadedeki “δ[ῖς]” tanımlama önerisinden Epikrates’in *stratēgia*’sını iki kez yerine getirdiği anlaşılmaktadır. Yine Didyma’dan ele geçen bir yazıttan Titus Flavius Andreas’ın da iki kez kent *stratēgos*’u olduğu bilinmektedir (T2.61). Miletos kentinde, kendi cebinden Nerva Traianus Caesar Augustus için adak sunan Herakleides iki kez *stratēgia* elde etmiştir (T2.52). Erythrai kentinde, Lucius Tonnios Paterklos onurlandırma heykelinin dikim işini ikinci kez protos *stratēgos* iken yerine getirmiştir (T2.47). Mysia Bölgesi’ndeki Stratonikeia (Soma) kentinde,

³⁵⁵ Bu konudaki örnekler bu çalışmadaki “ Mali Sorumlulukları” adlı başlık altında incelenmiştir.

İmparator Hadrianus'un onurlandırıldığı bir yazıtta Ti. Cl. Candidus'un *stratēgia*'sı *eponym* memur olarak kullanılmıştır³⁵⁶. Ayrıca buradan yazıtın yazıldığı tarihte Candidus'un bu görevi ikinci kez yerine getiriyor olduğu anlaşılmaktadır. Pergamon kentinde ise Danışma Meclisi tarafından onurlandırılan Tiberius Claudius Veterus'un *cursus honorum*'unda iki kez *stratēgia* üstlenmesi dikkat çekmiştir³⁵⁷. Ayrıca şahsın üç kez de *eirenarkhia* yerine getirdiği tespit edilmektedir. Aynı kentten Tiberius Claudius Menogenes'in aynı anda hem *asiarkhes* hem de *stratēgos* olduğu hatta *stratēgos*'luğu ikinci kez üstlendiği belgelenmiştir³⁵⁸. Aynı bölgeden Akrasos kentinin Danışma ve Halk meclisleri Aurelius Moskhianos'u, Danışma ve Halk meclislerinin *grammateia*'sını üstlendiği ve *stratēgia*'sını ise parlak (*λανπρῶς*) ve açık (*ἐπιφανῶς*) bir şekilde iki kez yerine getirmiş olduğu için onurlandırmıştır³⁵⁹. Lydia Bölgesi'nde ise Sardes'te onurlandırılan Lucius Iulius Libonianus'un kariyerinde Zeus Polieus'un rahipliğini iki kez, kentin başrahipliğini üç kez, *stratēgia*'yı ise iki kez elde etmiş hatta *protos* yani birincil lider olarak tamamlamıştır (T2.130). Ayrıca Libonianus yaşam boyu *agonothesia* üstlenmiştir. Sardes kentinden başka bir yazıtta da ismi bilinmeyen bir şahsın iki kez *stratēgia* elde ettiğine rastlanmıştır³⁶⁰.

Mali yükümlülüğü bulunan bu memuriyetin iki kez üstlenildiğine sıklıkla rastlanmıştır. Bununla birlikte, bu görevin beş kez tekrarlanmasına ilişkin iki örnek bilinmektedir. Bir tanesi Iasos kentindendir. Aristas adında şahıs kenti için hizmette bulunduğu pek çok maliyetli ve üst düzey memuriyetlerinden dolayı onurlandırılmıştır. Anlaşıldığına göre Aristas'ın yerine getirdiği görevlerden birisi *stratēgia*'dır ve bu görevini beş kez tekrarlamıştır (T2.73). Aizanoi kentinde ise Danışma ve Halk meclisleri tarafından onurlandırılan ve kentin *euergetes*'i olarak addedilen Marcus Aurelius Severus, Pergamon'daki tapınakların başrahibi, anavatanının başrahibi ve *stratēgos* olarak hizmet etmiştir (T2.87). Kentin başrahipliğini üç kez, *stratēgia*'yı ise tam olarak beş kez elde etmiştir. Dahası Eumeneia kentinde Monimos'un onurlandırılma yazıtının tüm edisyonları Monimos'un altı kez üstlendiği kent memuriyetinin *stratēgia* olduğunu önermektedir³⁶¹. Şayet bu öneriler doğru kabul edilirse bu memuriyetin altı kez tekrarlandığı varsayılabilir.

³⁵⁶ Gawantka ve Zahrnt, 1977: 306-307 = SEG XXVII 809 (T2.124).

³⁵⁷ *IPergamon* II 466.

³⁵⁸ *IGR* IV 1688.

³⁵⁹ *IGR* IV 1161.

³⁶⁰ *ISardis* VII.1 48.

³⁶¹ Yazıtta *stratēgos* kelimesinin neredeyse tümü tamamlanmıştır. Yazıtın tüm edisyonlarında, sadece kelimenin başındaki "σ" harfi kesin olarak okunmuş ve kelime σ[τρατηγὸν] olarak tamamlanmıştır. Ancak neden böyle bir öneri sunduklarına değinilmemiştir. Bu sebeple bu hususta kesin bir yorumlama getirilememektedir,

Epigrafik kaynakların yanı sıra numismatik kaynaklar da bu hususa ilişkin deliller sunmaktadır. Troas Bölgesi'nde Pionia kentinden Antoninus Pius Dönemine ait bir sikkeden, *stratēgos* Luperkos'un sikkenin basıldığı sırada *stratēgia*'sını ikinci kez yapıyor olduğu öğrenilmektedir³⁶². Aynı kentten Marcus Aurelius Dönemi'nden bir baskıdan ise Rufus isimli bir *stratēgos*'un bu görevini ikinci kez üstlendiği anlaşılmaktadır³⁶³. Ionia Bölgesi'nden Metropolis kentinde Gordianus III Dönemi'nde Aurelius Bassus'un iki kez *stratēgos* olduğu görülmektedir³⁶⁴. Lydia Bölgesi'nden Hypaipa kentinde Marcus Aurelius Dönemine ait bir baskı Gouras isimli bir şahsın ikinci kez *protos stratēgos* olduğunu göstermektedir³⁶⁵. Aynı kentte aynı döneme tarihlenmiş bir sikke ise Apollonios Menek(ratous ?)'un ikinci kez *protos stratēgos* olduğuna işaret etmektedir³⁶⁶. Pergamon'da Traianus Dönemi'nde basılmış bir sikkeden Ti. Cl. Meilatos'un o tarihte *stratēga*'sını ikinci kez yerine getirdiği öğrenilmektedir³⁶⁷. Aiolis Bölgesi'nde Elaea kentinde Ti. Fl. Pyramos'un ikinci kez *stratēgos* olduğu İ.S. 184-188 yılları arasındaki bir baskıdan bilinmektedir³⁶⁸. Aynı kentte bir sikkede, L. Kastriskheinos'un İ.S. 188-190 yılında *stratēgia*'sını ikinci kez yerine getirdiğine rastlanmaktadır³⁶⁹.

2.7. Diğer Memuriyetler ile Eş Zamanlı Görev

Epigrafik veriler bu memurluğun diğer başka memurluklarla eş zamanlı yürütüldüğünü göstermektedir. Smyrna'da Euarestos isimli bir kişinin, 6. Rahipliğini yaptığı sırada, aynı zamanda *stratēgia* üstlenmiş olması bu durumu desteklemektedir³⁷⁰. Aizonoi kentinden, Aurelius Ephemos isimli *stratēgos* olarak görev yapan bir şahsın, aynı zaman da *boularkhia* üstlendiği bilinmektedir (T2.84).

bk. Ramsay, 1897: 246, nr. 88 = CIG 3886 = Paris, 1884:237, nr.7 = IGR IV 739: σ[τρατηγὸν] | τῆς πόλεως τὸ ἔκτον.

³⁶² Ay: ΕΠΙ ΣΤΡ ΛΟΥΠΕΡΚΟΝ ΚΑΙ ΤΟ Β ΠΙΟΝΙΤΩΝ, bk. <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/71/> (erişim tarihi: 08.07.2018); Ay: ΕΠΙ ΣΤΡ ΛΟΥΠΕΡΚΟΝ ΤΟ Β ΠΙΟΝΙ[Τ]ΩΝ, bk. <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/1796/> (erişim tarihi: 08.07.2018).

³⁶³ Ay: ΣΤΡΑ Μ ΑΥΡΗ ΡΟΥΦΟΝ ΤΟ Β ΠΕΙΟΝΕΙΤΩΝ, bk. <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/77/> (erişim tarihi: 08.07.2018).

³⁶⁴ Ay: ΕΠΙ ΣΤ ΑΥΡ ΒΑΚΚΟΥ ΤΟ Β ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, bk. <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/7.1/440/> (erişim tarihi: 08.07.2018).

³⁶⁵ Ay: ΕΠΙ ΓΟΥΡΑ Δ ΣΤΡΑ(ΤΗΓΟΥ?) ΤΟ Β ΠΡΩ(ΤΟΥ) ΥΠΑΙΠΗΝΩΝ, bk. <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/1284/> (erişim tarihi: 08.07.2018).

³⁶⁶ Ay: ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥ ΜΕΝΕΚ ΣΤΡΑ ΤΟ Β Α [ΥΠΑΙΠΗΝΩΝ], bk. <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/8173/> (erişim tarihi: 08.07.2018).

³⁶⁷ Ay: ΕΠΙ ΣΤΡ ΤΙ ΚΛΑ ΜΕΙΛΑΤΟΥ, ΤΟ Β, bk. <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/3/1720/> (erişim tarihi: 08.07.2018).

³⁶⁸ Ay: ΕΠΙ ΣΤΡΑ ΤΙ ΦΛ ΠΥΡΑΜΟΥ ΤΟ Β ΕΛΑΙΤΩΝ, bk. <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/2931/> (erişim tarihi: 08.07.2018).

³⁶⁹ Ay: ΣΤΡΑ Λ ΚΑΣΤΡΙΚΧΕΙΝΟΥ ΤΟ Β ΕΛΑΙΤΩΝ, bk. <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/227/> ; <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/228/> (erişim tarihi: 08.07.2018).

³⁷⁰ ISmyrna 697 (T2.44) : [ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Εὐ]ἄρεστος τὸ ζ' | ἐφ' οὗ στρατηγοῦντος ὑπέσχοντο | οἶδε...

Stratēgia elde eden kişilerin, aynı zamanda *boularkhia*, *hymnadia*, *eirenarkhia*, avukatlık gibi çeşitli alanlarda memurliyetler üstlendikleri, Ephesos kentinden [Claudia Caninia] Severa isimli bir kadının onurlandırma yazıtından bilinmektedir (T2.21). Severa'nın onurlandırma heykelinin dikimiyle sorumlu olan Tib(erius) Cl(audius) Moskhas'ın kariyerinin anıldığı satırlar, şahsı *boularkhos hymnados, protos stratēgos, eirenarkhes* ve Ephesoslular'ın *gerusia*'sının avukatı olarak tanımlamaktadır.

Stratēgia ile eş zamanlı elde edilen başka görevler ise *argyratamia* ve *agoronomia*'dır. Bu bilgi, Ephesos kentinden bilinen başka yazıttan edinilmektedir (T2.14). Aurelia Metrodora isimli bir kadının onurlandırıldığı söz konusu belgede, şahsın kardeşi Aurelius Metrodoros'un haznedar (*argyratamias*), *eirenarkhes, stratēgos* ve *agoranomos* olduğu özellikle vurgulanmıştır.

Aynı kentten bilinen başka bir yazıt *stratēgos* olan birisin aynı zaman da dini bir görev olan *neopoia* üstlendiğini göstermektedir (T2.17. col.2). Onların eş zamanlı olarak *neopoia* üstlendiği bu kentten başka yazıtlar da gözlemlenmiştir. Bunlardan bir tanesi [Iulia Atticilla] ve [Aurelius Daphnos] için düzenlenen onurlandırma kararnamesidir. Hatta bu yazıt *stratēgos* olan bir kişinin pek çok farklı ve yüksek konumlardaki görevleri aynı anda elde ettiğini göstermesi bakımından da önemlidir. Yazıttan onurlandırılan şahsın babasının *demos'un grammateus'u, neopoiios, eirenarkhes* olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca bu kişi ünlü *leiturgos* olarak tanımlanmaktadır. Anlaşılan oldukça varlıklı bir kişi olmalıdır. Onurlandırılan kişinin erkek kardeşinin ise *demos'un grammateia'sını, eirenarkhia, agoronomia, protos stratēgia* memuriyetlerini elinde tuttuğu anlaşılmaktadır. Yazıtta onurlandırılan Aurelius Daphnos ise aynı zamanda *Asiarkh, demos'un grammateus'u, agonotethes, protos stratēgos, eirenarkhes, agoranomos* olarak görülmektedir. Aile üyelerinin kariyerlerinden Roma vatan-daşı olduğu anlaşılmakta ve bu ailenin üyelerinin kent bazında memuriyetler üstlendiği anlaşılmaktadır. Ayrıca Daphnos'un *asiarkhia* gibi oldukça önemli görevi üstlenmesi bu kişinin kesinlikle sıradan birisi olmadığını göstermektedir. Şu halde kent içerisinde yüksek statüde olan bu kişinin üstlendiği *stratēgia'sı, arkhon* niteliğinde birincil derece bir görev olmalıdır. Yani şahsın *protos stratēgos* oluşu aslında *protos arkhon* olarak anlaşılmalıdır. Daphnos'un bu görevleri kentten başka bir yazıtta da bilinmektedir (T2.22).

Stratēgos'ların bu memuriyeti üstleririrken beraberinde yürüttüğü diğer bir dini görev ise *khoregos*'luk (koro başkanı)'tur. Klaros'tan İ.S. 139/40 yıllarına ait bir onurlandırma yazıtı, Dionysios'un hem *stratēgos* hem de *khoregos* (koro başkanı) olduğunu belgelemektedir.(T2.55). Şu halde, Klaros'un dini merkez olduğu bilindiğine göre buradaki *stratēgos*'un dini bir etkinlikte görev almış olabileceği akla gelmektedir.

Karia Bölgesi'nden Nysa kentinde *Boule*, *Demos*, *Gerosia*, *Neoi* ve *Synodoi* tarafından onurlandırılan M(arcus) Apollonios'un kente çok faydası dokunmuş, kentin ileri gelenlerinden bir kişisi olduğu anlaşılmaktadır (T2.66). Kentin en yüksek kurullarının çoğu tarafından onurlandırıldığına göre kentte hatırı sayılır bir kişi olmalıdır. Yazıtta Apollonios'un kentin *grammateus*'u, *panegriarkhos*'u, *stratēgos*'u, *paraphylaks*'ı, *protos arkhon*'u ve kentin *eponym* memuriyeti *stephanephoros*'u olduğu sıralanmıştır. Şahsın tüm bu görevleri aynı anda üstlendiği anlaşılmaktadır.

Aynı bölgeden Hierapolis kentinde Tiberius Claudius Zoticus'un, kentin yün dövücülerinin derneği tarafından onurlandırıldığı bir yazıt (T2.99), *stratēgia* üstlenen bir kişinin aynı zamanda, *agonotethes*'lik, Asia'daki tapınakların *grammateia*'sı, *arkhiereia* görevlerini de üstlenebildiklerini bildirmektedir. Hatta Zoticus'un *stratēgia*'sını *protos* yani başkan olarak yerine getirdiği anlaşılmaktadır. Zoticus'un bu dernek tarafından onurlandırılması, onun *protos stratēgos* olarak bu derneğe patronluk yapıyor olabileceği ile açıklanabilir. Büyük ihtimalle dernek şükranlarını sunmak için onu onurlandırmış olmalıdır. Dolayısıyla, şahsın *protos stratēgia*'sı, birincil derece bir görev ve baş *arkhon* olarak anlaşılmalıdır.

Mysa Bölgesi'nden Pergamon kentinde İ.S. 117/8 ya da 118/9 sonrasına tarihlenen bir *anonymos*'un onurlandırıldığı yazıtta, onurlandırmanın dikilmesiyle ilgilenen Tiberius Claudius Menogenes'in hem *asiarkh* hem de *stratēgos* olduğu gözlemlenmektedir (T2.108). Şahsın *asiarkh* gibi yüksek mevkide bir görev ile birlikte *stratēgia* üstlenmesi, *stratēgia*'sının kentte birincil düzeyde *arkhon* niteliğinde bir görev olduğunu düşündürmüştür. *Stratēgia* görevini elinde bulundururken aynı zamanda *asiarkh* olan kişiler bazı sikke darplarından da görülmektedirler. Örneğin, Kyzikos kentinde Gordianus III Dönemi'ndeki bir sikkede P. Ail. Artemidoros “CTPA Π AIA APTEMIΔΩPOY ACIAPXOY KYZIKHNQN NEΩKOPQN” lejandıyla, hem *stratēgos* hem de *asiarkh* olarak karşımıza çıkmaktadır³⁷¹.

Bu konuyla ilgili kanıt sunan başka sikke darpları da mevcuttur. Mesela, Phrygia Bölgesi'nde Hyrgaleis kentinden Antoninus Pius Dönemine ait bir sikkede “ΕΠΙ ΑΠΟΛΛΟΔΟΤΟΥ Α C ΥΡΓΑΛΕΩΝ” lejandı sayesinde, Apollodotos adlı kişinin *arkhon* ve *stratēgos* olarak zikredildiği görülmektedir³⁷². Bazı darplardan, *stratēgia*'nın, çok fazla maliyet gerektiren fakat kentlerde çok prestijli bir görev olan *stephanephoria* ile eş zamanlı yürütüldüğü anlaşılmaktadır. Gordianus III Dönemi'nde Lydia Bölgesi'nden Hypaipa kentinde bir sikke baskısında T. Ael. Dom. Ant. Taetas isimli bir şahıs *stratēgos* ve *stephanephoros* olarak

³⁷¹ <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/7.1/6/> (erişim tarihi: 08.07.2018).

³⁷² <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/1823/> (erişim tarihi: 08.07.2018).

görülmektedir³⁷³. Kolophon’da İmparator Decius Dönemine ait bir sikkede Agathokles *stratēgos* ve Apollon rahibi olarak görüldüğü de olmuştur³⁷⁴. Ayrıca bu kentte başka bir sikke darpındaki “ΕΠΙ ΤΡΑ ΚΑ ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ ΙΕΡΕΩΣ ΙΩΝΩΝ, ΚΟΛΟΦΩΝΙΩ, ΤΟ ΚΟΙΝΟΝ ΙΩΝΩΝ ΚΙ” lejandı sayesinde Kallistos’un *stratēgos* ve Ionia birliğinin rahibi olduğu anlaşılmaktadır³⁷⁵.

2.8. Gönüllü Olarak Üstlenilmesi

Bazı kişilerin görevlerini gönüllü olarak devraldıklarını ya da görev almak için kendilerini teklif ettikleri, onurlandırma yazıtları tarafından öğrenilmektedir. Bu şekilde üstlenilen görevlerden bir tanesi de *stratēgos*’luktur³⁷⁶. *Stratēgia* kent içerisindeki prestijli konumundan dolayı pek çok kez gönüllü olarak üstlenilmiştir. *Stratēgia*’nın *leitourgia* olarak üstlenilmesi, bu görevin gönüllü olarak üstlenildiğine işaret ediyor olsa da bu konuda kesin bilgi veren daha somut örneklerde bulunmaktadır. Bu durumu açıklayacak en iyi örnek İmparatorlar Septimius Severus ve Caracalla’dan Symrna halkına gönderilen bir mektuptur (T2.45). Kararname mektubunda aracılığı ile Smyrnalı Sofist Claudius Rufinus’un, ataların tanrısal buyrukları uyarınca sofistler için geçerli olan, kamusal işlerden muafiyet hakkını (τοῖς σοφισταῖς κατὰ τὰς θείας τῶν προγόνων ἡμῶν διατάξεις ἀτέλειαν τῶν λειτουργιῶν) elde etmiş olduğu açık bir şekilde belirtilmiştir. Bu imtiyaza rağmen, Claudius Rufinus baba kentine duyduğu sevgiden dolayı hiçbir zorunluluğu olmamasına rağmen, ısrarları kırmayarak gönüllü bir şekilde *stratēgos*’luk görevini kabul etmiştir. *Stratēgos*’luk görevi boyunca kentin yönetim işleriyle meşgul olmuş olmalıdır. Ancak yazıttan anlaşıldığı üzere kentle ilgili başka bir memuriyet üstlenmemiştir. Rufinus’un özellikle *stratēgia* üstlenmiş olması bu görevin getirdiği saygınlıktan kaynaklanmış olmalıdır. Bu kentten bilinen, *stratēgia* üstlenmiş bir başka sofist de Claudius Proklos’tur. Sofist Proklos’un *stratēgia* memuriyetini yerine getirdiği Smyrna’dan ele geçen, İ.S. 161–169 yılları arasına tarihlenen sikkelerde³⁷⁷ yer alan ΕΠΙ ΤΡΑ ΚΑ ΠΡΟΚΛΟΥ ΣΟΦΙΣΤΟΥ CMVP ifadesinden öğrenilmektedir³⁷⁸.

³⁷³ Ay: ΥΠΑΙΠΗΝΩΝ ΕΠΙ ΤΡΑ ΑΙΑ ΔΟΜ ΤΕ ΤΑΕΤΑ, bk. <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/7.1/422/> (erişim tarihi: 08.07.2018).

³⁷⁴ Ay: ΕΠΙ ΤΡΑ ΦΛ ΑΓΑΘΟΚΛΕΩΣ ΙΕΡΕΩΣ ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩ-ΝΟΣ, ΚΟΛΟΦΩΝΙΩΝ, bk. <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/9/587/> (erişim tarihi: 08.07.2018).

³⁷⁵ <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/9/600/6/> (erişim tarihi: 08.07.2018).

³⁷⁶ Quass, 1993: 344 ve dn.1471.

³⁷⁷ <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/273/>; <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/271/> (erişim tarihi: 12.09.2018).

<http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/272/>; <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/270/> (erişim tarihi: 12.09.2018).

<http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/269/>; <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/248/> (erişim tarihi: 12.09.2018).

<http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/247/>; <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/249/> (erişim tarihi: 12.09.2018).

Küçük Asya’da kamusal görevlerden muaf olmalarına rağmen, gönüllü olarak kent için *stratēgia* üstlenen başka sofist, *rhetor* ve filozoflar da bilinmektedir³⁷⁹. Lydia Bölgesi’nden Hypaipa’dan ele geçen ve İmparator Hadrianus Dönemi’ne tarihlenen sikke darplarından bir tanesinin arka yüzünde yer alan, ΕΠΙ ΑΘΗΝΟΔΩΡΟΥ ΡΗΤΟΡΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ὙΠΑΙΠΗΝΩΝ (Ἀθηνοδώρου ῥήτορος στρα(τηγού) Ὑπαιπηνῶν) ifadesinden *rhetor* Athenodoros’un *stratēgia* üstlenmiş olduğu gözlemlenmektedir³⁸⁰. Dolayısıyla, Athenodoros’un yerine getirdiği *stratēgia*’sının, *eponym* bir memuriyet olduğu anlaşılmaktadır.

Aynı bölgeden Sosandra’da kentinden bilinen ve İ.S. I.–II. yüzyıllar arasına tarihlenen bir yazıttan, filozof Menekrates’in *stratēgia* memuriyetini yerine getirdiği öğrenilmektedir³⁸¹. Ayrıca Menekrates, *stratēgia*’dan başka *logisteia*, *gymnasiarkhia*, *prytaneia* ve *agonothesia* gibi yerel memuriyetleri de tamamlamıştır. Üstlenmiş olduğu *stratēgia*’yı da bir kent memuriyeti olarak yerine getirmiş olduğu anlaşılmaktadır.

Kamu görevi üstlenme zorunluluğu olmamasına rağmen gönüllü olarak *stratēgia* üstlenen bir diğer *rhetor* ise, Phrygia Bölgesi’nden Aizanoi’kentinden bilinen Tiberius Claudius Pardalas’tır (T2.86). Claudius Pardalas, kentin *boule* ve *demos*’u tarafından onurlandırıldığı bir yazıtta *agonotethes*, *stephanephros*, *stratēgos*, *hiereus* ve *perithutes* olarak anılmaktadır.

<http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/246/>; <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/267/> (erişim tarihi: 12.09.2018).

<http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/3088/>; <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/266/> (erişim tarihi: 12.09.2018).

<http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/268/>; <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/250/> (erişim tarihi: 12.09.2018).

<http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/251/>; <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/241/> (erişim tarihi: 12.09.2018).

³⁷⁸ Ancak *Stratēgos*’luk gibi önemli bir memuriyeti yerine getiren Sofist Proklos’a kentten ele geçen sikkelerde sıkça rastlanılmasına rağmen, epigrafik belgelerde ismi zikredilmemiştir. Sadece bir yazıtta Claudius Proklos Cestianus adında bir *stratēgos*’a rastlanılmaktadır. Ancak söz konusu belgede sofist olduğuna ilişkin herhangi bir bilgi bulunmamaktadır, bk. *I.Smyrna* II 761(T2.40): ἀγαθὴν τύχην, στρα(τηγού)ντος Κλ(αυδίου) Πρόκλου Κεστιανού | Διόδωρος νεώτερος οἰκονομῶν | καθιέρωσεν. Bu kişi ile sikkelerde adı zikredilen Sofist Proklos’un aynı kişi olup olmadığı konusunda herhangi bir kanıya varmak pek mümkün görünmemektedir. Aynı kentten ele geçmiş ve Traianus Dönemi’ne tarihlenen bir sikke darpında Proklos adında biri *stephanephros* olarak yer almaktadır (bk. <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/3/1965/> (erişim tarihi: 12.09.2018)). Yüksek olasılıkla Sofist Proklos’un, yazıtta zikredilen Claudius Proclus Cestianus ve sikkedeki *stephanephros* Proklos ile aynı ailenin üyeleri olduğu ve bu kişilerin sofist Proklos’un ataları olduğu düşünülmektedir, bk. Akgün Kaya, 2016: 120. Bu aileye mensup olan kişilerin Smyrna’daki en nüfuzlu memurlukları üstlendiği ve kentin eşraf tabakasından, seçkin ve zengin ailelerinden bir tanesi olduğu bilinmektedir, bk. Petzl, *I.Smyrna*, s. 261.

³⁷⁹ Vespasianus, Domitianus, Traianus, Hadrianus ve Antoninus Pius Dönemi’nde sofist, *rhetor*, filozof ve doktorlara kamu görevlerinden muafiyet hakkı tanınmıştır. Detaylı bilgi için bk. Dig. 27.1. 6. 2-8, 50.13.1, 50. 4. 18. 30; Philostr. VS.490. Ayrıca bk. McCrum–Woodhead, 1961: 135-136; Bowerscok, 1969: 30-41; Knibbe, 1981: 1-10; Bringmann, 1983: 47-46; Sherck, 1988: 127-128; Hahn, 1989: 100-108; Millar, 1977: 491-506; Brunt, 1994: 25; Sidebottom, 2009: 97. Ayrıca *stratēgia* üstlenen sofist, *rhetor* ve filozoflar hakkında detaylı bilgi için bk. Akgün Kaya, 2016: 111 – 120.

³⁸⁰ <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/3/2024/?search&style=quick&q=rhetor&rno=1> (erişim tarihi: 12.09.2018)

Anlaşıldığına göre Pardalas, dört yılda bir yapılan büyük yarışmaların *agonothetes*'liğini üç kez üstlenmiştir. *Agonothetes*'liğini üstlenmiş olduğu düşünülen bir diğer yarışma da Tanrı Zeus'un onuruna düzenlenen *Deia*'dır. Söz konusu belgede geçen “ἱερατεύσαντα τοῦ Δ[ιός]” ifadesi Pardalas'ın Zeus'un rahipliğini üstlendiğini göstermektedir. Bunların yanı sıra Pardalas, Pergamon'daki Asia Eyalet tapınaklarının *arkhiereus*'luğunu yerine getirmiştir. Ayrıca Pergamon'dan ele geçen İS. 138/161 yılları arasına tarihlenen başka bir yazıttan Pardalas'ın *neokoria* üstlendiği öğrenilmektedir.³⁸²

Aiolis Bölgesi'nde ise muafiyet hakkına rağmen gönüllü olarak *stratēgia* üstlenen kişi bir filozof'tur. Phokaia'da ele geçen bir epigrafik belge filozof Lucius Vibius Eumenes'in³⁸³ *stratēgia*, *boularkhia*, *eirenarkhia*, *ephebarkhia*, *gymnasiarkhia*, *agoronomia* üstlendiğini göstermektedir.

2.9. Memuriyete Giriş İçin Yapılan Harcamalar

Roma İmparatorluk Döneminde memuriyet üstlenmek isteyen kişilerin, *summa honoraria* adı altında memuriyete giriş niteliğinde bir miktar para ödemesi beklenmekteydi³⁸⁴. *Summa honoraria*'ya tabi olan memuriyetler, *eponym* memuriyetler, imparator rahipliği, *agoronomia*, *gymnasiarkhia*, *stratēgia* ve *eirenarkhia* gibi görev sırasında külfetli masraflar gerektiren memuriyetlerdir³⁸⁵. Memuriyete giriş niteliğinde olan bu ödemeler her zaman para ile değil bazen hizmet karşılığında yapılmaktaydı³⁸⁶. Örneğin, Karia'da Sebastopolis kentinden P. Statius Hermas, *nyktostratēgia* üstlenebilmek için *summa honoraria* olarak para yerine kendi cebinden Nike heykeli diktirmiştir. (T3.29)³⁸⁷. Ayrıca Hermas *eirenarkhes*'lik görevi elde edebilmek için de *gymnasium*'a bir *eksedra* adamıştır. Hermas'ın yaptığı bağışların *summa honoraria* olarak değerlendirilmesi konusunda farklı fikirler bulunmaktadır. Quass bu şahsın, *nyktostratēgia* için bir *summa honoraria* olarak Nike heykelini diktirdiğini düşünmek-

³⁸¹ TAM V, I, 650: Μενεκράτ[ην] | Πολυ[εἰδ]ου, μ[έ]γαν | ἱατρ[όν κ]αὶ φιλ[όσο]φον, [ἡρω]α | λογ[ιστήν(?)] | στρατηγόν, γ[υμνα]σίαρχον, πρυτ[ανιν] | [ἀ]γωνοθέτ[ην] | [ἡ πόλ]ις ἐτείμ[ησεν].

³⁸² IPergamon III 140: [— — —]ΩΜ[—] | περιθυτικὸν | Παρδαλᾶς | περιθύτης. Puech, 2002: 374, no. 196: Ἀσκληπιῶ Σω[[τῆρι τὸν β?]ωμ[όν?] | περιθυτικὸν | Παρδαλᾶς | περιθύτης.

³⁸³ SEG 41, 1044.

³⁸⁴ Kamu memuriyeti üstlenilmesi karşılığında kente ödenen farkı miktarlardaki ve türdeki *summa honoraria* niteliğindeki paralar için bk. Quass, 1993:328 – 334 ve 343 – 345; Cramme, 2001: 42-47. Ayrıca bk. Broughton, 1938: 802vd; Magie, 1950:650,1519 ve not. 52; Veyne, 1992: 139-143. Bithynia'da boule üyeliği için ödenen summae honorariae için bk. Plin. epist. 10, 112, krş. I.Ephesos, no. 1487 ve 1488.

³⁸⁵ Quass, 1993:334.

³⁸⁶ Veyne, 1992: 133.

³⁸⁷ Eski Yunanca yazıtlarda *summa honoraria* niteliğindeki ödemeler ve hizmetlerin varlığı çoğu zaman ὑπέρ (uğruna) ya da ἀντί (karşılığında) praepositio'su ile birlikte kullanılan *genitivus casus*'daki bir memuriyet

tedir³⁸⁸. Brélaz ise onun aksine bu şahsın gece *stratēgos*'luğunu değil sadece bu görevin onurlarını ve dolayısıyla saygınlığını kazandığını öne sürmektedir³⁸⁹. Ayrıca, Digesta'da Avukat Aurelius Arkadius Kharisius ile ilgili kısımda “*nyktostratēgi*” kelimesiyle ifade edilen *nyktostratēgos*'ların kişisel bir munus ödedikleri bildirilmiştir.³⁹⁰

Stratēgos'ların *summa honoraria*'ya tabi olduklarına dair bir diğer veri Phrygia Bölgesi'nden ele geçmiştir. Laodikeia ad Lykos'da Terentius Longius *arkhe* bir göreve giriş için kaidesi ile beraber bir altar hediye etmiş ve *stratēgos* olmak için ise iki kez para almadan elçilik yaptığı bilinmektedir (T2.96). Bu görevi üstlenebilmek için oldukça çaba harcadığı anlaşılmaktadır. Çünkü ilk olarak, İ.S. 101 –138 yılları arasında hüküm sürmüş olan Lucius Aelius Ceasar'a elçilik yapmış ve bu görev için Pannonia'ya gitmiştir. İkinci elçilik görevinde ise İ.S. 138-161 yılları arasında imparatorluk yapmış Antoninus Augustus Pius'un yanına Roma'ya gitmiştir. Bu yazıt İ.S.136-137 yılları arasına tarihlendirildiğine göre uzun aralıklarla farklı iki uzak noktaya elçi olarak gitmiştir. Anlaşıldığına göre Terentius *stratēgos* olabilmek için hem mali hem de fiziki bir emek sarfettmiştir. Onun bu elçilik görevi bir *summa honoraria* olarak değerlendirilmiştir³⁹¹.

Stratēgia elde edebilmek için verilen *summa honoraria* niteliğinde değerlendirilecek bir başka görev ise *prophebetes*'liktir. Didyma'dan İ.S. I. yüzyılın ortalarına tarihlenen bir yazıttan *stratēgos*'luk için *prophebetes*'lik üstlenildiği öğrenilmektedir (T2.56). Yazıtta göre Claudius Damas *stratēgia*'yı elde edebilmek için *prophetes*'lik görevini tüm maliyetlerini de karşılamak şartıyla üstlenmiştir. Yazıtta geçen “ὕπερ στρατηγίας λαβὼν” ifadesinden yola çıkarak bu *stratēgos* 'luk memuriyeti için bir giriş ücreti olabileceği şeklinde yorumlanabilir. Ancak bu konu üzerinde farklı düşünceler mevcuttur. Quass, bu yazıtta bahsi geçen *prophetes*'liğin bir *summa honoraria* olduğunu düşünürken³⁹², S. Goldhill bunu çok farklı bir şekilde yorumlamıştır³⁹³. Goldhill, Damas'ın, *prophetes*'lik görevini *stratēgos* 'luk görevini elde edebilmek için değil de *stratēgos* 'luk görevinin yerine *prophetes*'lik üstlendiğini düşünmüştür. Çünkü ona göre Roma İmparatorluk Döneminde *stratēgos* 'luk görevinin askeri işlevi olmadığı için *prophetes* 'lik görevi *stratēgia* 'dan daha değerlidir.

adı ile anlaşılmaktadır. Quass, 1993: 328 ve dn. 1403; Dmitriev, 2005: 152, krş. Cramme, 2001: 42vd. *Summa honoraria*'ya ilişkin diğer ifadeler için bk. Quass, 1993: 329 ve dn. 1404.

³⁸⁸ Quass,1993:334 ve dn.1423.

³⁸⁹ Brélaz, 2005: 81.

³⁹⁰ Brélaz, 2005: 80 ve dn. 60; Dig. 50,4, 18, 12: sed et *nyktostratēgi* ... personale mu nus ineunt. Brélaz buradaki *Nyktostratēgi* ünvanının “νυκτερινοί στρατηγοί” ünvanından farklı olmadığını düşünmüştür.

³⁹¹ Quass,1993:334.

³⁹² Quass,1993:331 ve dn.1409.

³⁹³ Goldhill, 2001: 7.

2.10. *Stratēgia*’yı Aynı Aile Üyelerin Birlikte Üstlenmesi

Küçük Asya’da Roma İmparatorluk Dönemi’nde *stratēgia*’nın aynı ailenin üyeleri tarafından üstlenildiğine şimdiye kadar bir yazıtta rastlanılmıştır. Phrygia Bölgesi’nde Lounda kentinden olan bu belgede Apollodotos isimli bir şahıs İmparator Antoninus Pius’u onurlandırmış (T2.100). Aynı zamanda heykelini diktirmek suretiyle yapılan bu onurlandırmanın masraflarını kendisi karşılamıştır. Yazıttan bu sırada Apollodotos’un *stratēgos* olduğu anlaşılmaktadır. Yazıtta geçen “στρατηγῶν τῆς πατρίδος μετὰ τοῦ πατρός (Babası ile birlikte vatanın *stratēgos*’larından)” ifadesinden dolayı Apollotos Diodoros’un bu görevi babası ile birlikte yerine getirdiği anlaşılmaktadır. Ayrıca Apollodotos’un İmparator için onurlandırma heykeli diktirmesi kendisinin kentin saygın birisi olduğunu düşündürmektedir. Böyle bir kişinin üstlenmiş olduğu *stratēgia* büyük ihtimalde birincil derece bir görev yani *arkhon* niteliğinde bir memuriyet olmalıdır.

2.11. *Stratēgos*’lar arasında Hiyerarşi

Asya eyaletindeki kentlerdeki memurların hiyerarşisi, çeşitli memurluklara uygulanan “σύν (*syn*)”, “περί (*peri*)” ve “μετὰ (*meta*)” gibi edatların kullanılması ile de yansıtılmıştır. Onların hepsi “birlikte” anlamında tercüme edilir. “*Syn*”, “*peri*” ve muhtemelen “*meta*” heyyette en üst sırada bulunan birinin ismi ile birlikte kullanılmıştır. Bunun Roma İmparatorluk Dönemi’nde de aynı olduğu bilinmektedir. Çeşitli görevlilere astları atamak için ise *hypo-* kullanılmıştır: örneğin, *hypagoranomlar*, *hyppeuthynos*, *hypephebarkhos*, *hyhipparkhoslar*, *hyponeokorlar*, *hipogrammateus*. *Stratēgos*’lar arasında var olduğu düşünülen hiyerarşinin, sadece “*peri*” *praepositio*’su ve “*protos*” sıfatı ile yazıtlara yansıtıldığı gözlemlenmiştir. Bunların da *stratēgos*’ların yöneticisi baş *stratēgos*’u ifade ettiği düşünülmektedir. Örneğin, İonia’da Metropolis kentinde ele geçen ve İ.S. 14/37 yıllarına tarihlenen bir yazıtta (T2.50) yer alan “προνοηθέντων τῶν στρατηγῶν τῶν περὶ Φιλίσκον Φιλοξένου (Philoksenos oğlu Philiskos’un yanındaki *stratēgos*’ların (inşaa için) ön ayak olmasıyla)” ifadesi, inşa edilecek olan iki *stoa*’nın yapımından sorumlu olan *stratēgos*’lar ın Philiskos’un başkanlığında çalıştığını göstermektedir. Philoksenos’un beraberindeki yanındaki *stratēgos*’lar olarak vurgulandığına göre Philoksenos diğer *stratēgos*’larla eş konumda değil aksine bir üstünlük söz konusu olmalıdır. Yoksa özellikle Philoksenos’un adının vurgulanması manasız görünmektedir.

Karia Bölgesi’nden Bargylia’dan Roma İmparatorluk Dönemi’ne ait bir yazıtta (T2.78) ise, “[στρατηγούντων [τῶν περὶ Μάρκον Ἰου[β]έντιον Δημήτριον” ifadesi ile Marcus Iubentius Demetrius’un heyet içerisinde başta gelen bir *stratēgos* olduğunu ifade ediyor olmalıdır.

Pergamon kentinde bu örnekler daha sık rastlanılmaktadır. Kentte bulunmuş, muhtemelen İ.S. 117-138 yılları arasına tarihlendirilen ve fragman halindeki bir yazıttan okunabilen “περὶ Α. Ἰουλ. Δ[ιονύσιον(?)] στρατηγῶν” ifadesi, bazı *stratēgos*’ların A. Iulius Donyosios’un yanında görev aldığını göstermektedir (T2.110). Aynı kentten İ.S. 162 yılına ait bir başka yazıtta ise *stratēgos*’ların Quintilianus başkanlığında görevlerini yerine getiriyor oldukları anlaşılmaktadır (T2.116). Bu kentten İ.S. II. yüzyıl ortalarına tarihlenmiş bir başka yazıtta yer alan “ἐπὶ στρατηγῶν τῶν περὶ Μ. Ἰούλιον Κουάρτον καὶ Τί. Κλ. Χρήσιμον ” ifadesime göre Ti. Cl. Khrsimos ve M.Iulius Quartus’un yanındaki *stratēgos*’lardan bahsedilmektedir (T2.119). Yani “*peri*” *praepositio*’su iki kişiye de bağlanmıştır. Şu halde hem Khrsimos hem de Quartus, ismi verilmeyen diğer *stratēgos*’lardan daha üstün olmalıdırlar. Bu kentten Arkhias için düzenlenen bir onurlandırma yazıtında ise “*peri*” *praepositio*’su ile ismi yazıttan bilinmeyen bir *stratēgos*’un başkanlığı kastedilmiştir (T2.121.). Aynı şekilde bu kente ait başka bir fragmanda Aurelius Menogenes’in diğer *stratēgos*’lar arasındaki pozisyonunun üstünlüğünden bahsedilmektedir (T2.123).

Phrygia Bölgesi’nden Laodikeia ad Lycum kentinde de “*peri*” *praepositio*’su ile *stratēgos*’lar arasında bir hiyerarşiye işaret edildiği gözlemlenmektedir (T3.31). Bu kentte *nyktostratēgia* elde edebilmek için Eros heykeli adandığı sırada, zamanı belirtmek için gösterilen *stratēgos*’ların Gaius Claudius Sostratos’un yanında görev yaptıkları anlaşılmaktadır. Muhtemelen Sostratos diğer *stratēgos*’lardan daha üstün olmalıdır.

2.11.1. *Protos Stratēgos*

İkinci yüzyılın başında "kent meclisi başkanının" ortaya çıkışı idari değil, sosyal değişiklikleri yansıtmıştır. Ephesos yazıtlarında aynı zamanda ortaya çıkan "birinci sekreter" ya da "birinci *stratēgos*" ifadeleri bu durumu açıklayan en iyi örneklerdendir. En seçkin ailelerin temsilci organı olan kent konseyi "en mükemmel" olarak belirlenmiştir. Yeni ünvan, hem kentte Yunanlıların kendi aristokrat geleneklerini yansıtan yüksek bir statü iddiasını, hem de imparatorluğun "birinci insan /en önde gelen insan" donatılmış Roma ünvanı *egregius*’un bir tercümesi olmuştur. Bu ünvanın sosyal olarak insanlara üstünlük sağladığı, mezar yazıtlarına da bu ünvanlarını yazdırdıkları görülmektedir³⁹⁴. Bu görevin prestiji, ikinci yüzyılın sonlarına doğru kurulun hiyerarşisine ve birinci *stratēgos*’un ortaya çıkmasına yol açmıştır³⁹⁵. *Stratēgoi* heyetine “birinci *stratēgos* (*protos stratēgos*)” başkanlık etmiştir. *Stratēgos* olan akrabalara

³⁹⁴ Dmitriev,2005: 277.

yapılan atıflar, onurlandırılanların sosyal statüsünün yükseldiği iddiasının doğruluğunu kanıtlamak için kullanılmaya başlamıştır.

Ayrıca, Ephesos kentinde *protos stratēgos* ünvanı İ.S. II. yüzyılda görülmeye başlandığı düşünülmektedir³⁹⁶. Yaklaşık olarak İ.S. 200 yılına tarihlenen bir *anonymous* onurlandırması olan bir yazıt, bu kentte bir kişinin *protos stratēgos*'luğa aday gösterilmiş olduğunu ortaya çıkarmaktadır (T2.12). Dolayısıyla bu belge Ephesos kentinde *protos stratēgia* memuriyetine seçimle gelindiğine işaret etmesi bakımından önemlidir. Aynı zamanda buradaki *protos stratēgos* ile muhtemelen *protos arkhon* kastediliyor olmalıdır. Aynı kentte L(ucius) Castrius Kalliparthenos isimli bir kişi imperatorsever ve *protos stratēgos* olarak anılmaktadır (T2.31). Şahsın kendisi için kullanılmış olduğu ifadeler bu kişinin sıradan bir kişi olmadığını ve buradaki *protos stratēgia*, *arkhon* niteliğinde birincil derece bir görev olduğunu düşündürmektedir. Bununla birlikte Muhtemelen, *protos stratēgia* ise *protos arkhon* olarak algılanmalıdır³⁹⁷. Erythrai kentinde ise İ.S. 198/211 tarihleri arasında, Lucius Tonnios Paterklos isimli bir şahsın *protos stratēgos*'luk görevini iki kez üstlendiği kaydedilmiştir (T2.47)

Protos stratēgia'ya Karia Bölgesi'nde Tabai kentinde [Apoll]onios için düzenlenen bir onurlandırma kararnamesinde rastlanılmıştır (T2.80). Yazıttan, Apollonios'un tüm *arkhe* ve *leitourgia* görevleri yerine getirdikten sonra *protos stratēgos* olduğu anlaşılmaktadır.

Phrygia'da Aizanoi kentinde ise. Aurelius Philippus III adlı bir kişi *protos strategos* olarak anılmaktadır (T2.85) Aynı bölgeden Hierapolis kentinde ise Tiberius Zoticus Claudius adlı bir *protos stratēgos* yün dövücüler derneği tarafından onurlandırılmıştır (T2.98). Bu şahsın, *protos stratēgos* olduğu için bu derneğe patronluk yapıyor olduğu düşünülebilir. Eumeneia kentinde ise [...A]mmianus adlı birinin *protos stratēgos* olduğu kaydedilmiştir (T2.102).

Pergamon kentinde, Tiberia Claudia Melitines'in *protos stratēgos* ve *arkhe* memuriyetleri ve *leitourgia*'ları kusursuz bir şekilde yerine getirmiş olduğu öğrenilmektedir (T2.118).

Protos stratēgos'ların varlığı tespit edilen bir diğer bölgede Lydia'dır. Bu bölgeden birkaç *protos stratēgos*'a raslanılmaktadır. Bunlardan bir tanesi Sardes kentinden bilinmekte-

³⁹⁵ Dmitriev,2005: 281; *IEphesos* 742 (T2.34); *IEphesos* 3070 (T2.22); *IEphesos* 624 (T2.19); *IEphesos* 4343 (T2.20); 645; *IEphesos* 3088 (T2.32).

³⁹⁶ Dmitriev, 2005:281 vd.

³⁹⁷ Bu kentten *protos stratēgos*'a ilişkin başka yazıtlarda mevcuttur, bk.T2.12, T2.19, T2.20, T2.21, T2.22, T2.31, T2.33.

dir. Bu kentte L. Iulius Libonianus isimli bir kişi *protos stratēgia*'yı iki kez elde etmiş yani heyetin başkanı olarak görev yapmıştır (T2.129)³⁹⁸.

2.12. *Cursus Honorum*'ları

Küçük Asya'da Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait *stratēgia*'ya ilişkin yazıtlar incelendiğinde akla gelen sorulardan bir tanesi de bu memuriyetin kent *cursus*'undaki yerinin nasıl olduğudur. *Stratēgia* üstlenen kişilerin *cursus*'larına dair bilgiler sunan epigrafik belgeler, kişilerin politik, sosyal ve dini alanlarda çeşitli memuriyetler üstlendiklerini göstermektedir. Aynı zamanda *stratēgia* üstlenen kişilerin kent içerisinde aktif bir rol oynadıkları ve ağır mali gireleri olan görevleri elde ettikleri gözlemlenmektedir. Örneğin, Didyma'da Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait bir yazıtta Titus Flavius Andeas isimli bir *stratēgos*'un görevleri, *prophetes*, *kotarkhes*, *gymnasiarkhos*, *stratēgos* ve *agonotethes* şeklinde sıralanmıştır (T2.60). Sıralamadan, *stratēgos*'luk görevini kariyerinin ortalarında yerine getirdiği anlaşılmaktadır. Ayrıca yazıttan anlaşıldığına göre bu şahıs kent için iki ayrı *gymnasium*'un masraflarını üstlenerek, yüklü mikratlarda para harcamıştır. Bunun yanı sıra *agonotethes* olarak görev yapması, Andeas'ın *agon*'larla ilgili masrafları da karşılamış olduğuna dolayısıyla da şahsın varlıklı birisi olduğuna işaret etmektedir. Şahsın *stratēgia*'sının kent içerisindeki konumu belirlenmeye çalışılırsa, hem üstlenmiş olduğu diğer görevleri hem de kentin ileri gelenlerinden biri olması ön planda tutulduğunda, memuriyet kentin yüksek mevkilerine konumlandırılabilir.

İmparator Hadrianus Dönemi veya sonrası na tarihlenen, Smyrna Halk Meclisi'nin Claudia Paulina'yı onurlandığı ve içerisinde Paulina'nın erkek kardeşi Paulinus'un kariyerine de yer verilen bir kararnamede, şahsın *hipparkhia*, *agoronomia*, *tamia*, *boularkhia*, *gymnasiarkhia*, *hoplon stratēgia*'sı, *neokoria*, *grammataphylakia*, *dekaprotia*, *grammateia* memuriyetlerini yürüttüğü anlaşılmaktadır. Paulinus'un kent içerisinde en prestiji ve en pahalı kamu görevlerini yerine getirmiş olmasından dolayı, kentte yüksek mevkide birisi olduğu anlaşılan şahsın, *hoplon stratēgia*'sının yanında üstlendiği özellikle de *boularkhos* ve *dekaprotos* gibi diğer görevleri de dikkate alındığında, *stratēgia*'sının kent *cursus*'unda oldukça önemli bir konumda olduğu düşünülmektedir.

Kaunos'ta ise Zenon adında bir kişinin kariyeri, *stephanephoria*, *gymnasiarkhia*, imparator kültü rahipliği, *stratēgia* üstlendiği ve imparatorlara bedava elçilik yaptığı şeklinde sıralanmıştır (T2.82).

³⁹⁸ Bölgeden *protos stratēgos*'a ilişkin diğer örnekler için bk. T2.134 ve T2.140.

Iassos'da ise, kentin en yüksek üç kurumu tarafından onurlandırılan Theaitetos Oğlu Aristeas önce daha düşük düzeydeki *arkhe* görevleri yerine getirmiş, ardından *agoronomia* üstlenmiş, bundan sonra da *stratēgia* üstlenmiştir. Hatta bu *stratēgia*'sını beşinci kez yerine getirdiği anlaşılmaktadır. Aristeas *stratēgia* memuriyetini tamamladıktan sonra ise *gymnasi-arkhia* üstlenmiş, en son olarak *stephanephoros*'luğu elde etmiştir (T2.73).

Tralleis'de Cl(audius) Panykhos'un onurlandırıldığı yazıtta, şahsın kariyerini *nyktost-ratēgia- dekaprotia – argyrotamia - curator – sitonia- neopoia- stratēgia- agoronomia* olarak sıralanmıştır (T3.30). Bazı görevlerinin arasına da kariyeri boyunca yapmış olduğu harcamaları yazılmıştır. Örneğin, *sitonia* üstlendiği sırada Mısır'dan buğday satın almış, *demosion*'a 2527 denar vermiştir. Şahsın yazıttaki görevlerinin sıralaması, aşağıdan yukarıya doğru giden bir düzeni izliyor gibi görünmektedir. Bu doğrultuda şahsın kariyerinin başlarında ikincil derece bir güvenlik görevlisi olan *nyktostratēgia* üstlendiği ardından yavaş yavaş yükselerek kariyerinin zirvelerine doğru birincil derece kentte yönetici konumunda olan *stratēgia* üstlendiği düşünülmektedir. Böyle bir ilerlemenin ardından elde edilen *stratēgia* muhtemelen birincil derecede *arkhon* niteliğinde bir görev olmalıdır. Aynı kentten başka bir yazıtta (T2.77) görevleri *boule* ve *demos*'un *grammateus*'u, *sitones*, *eirenarkhes*, *stratēgos- dekaprotos*, bütün yıl boyunca ilk ve tek *agoranomos* olarak sıralanan Marcus Nonios Eutykhes'in *sitonia* üstlendikten sonra *eirenarkhia* olarak görev yaptığı anlaşılmaktadır. Eutykhes *stratēgia*'sını, *eirenarkhia*'sından hemen sonra elde ettiği gözlemlenmektedir. *Stratēgia*'nın hemen ardından ise yerel yönetim ve Roma arasında bir aracı kurum olarak hizmet eden ve Roma yönetiminin kentlerden aldığı verginin ödenmesinden sorumlu olan *dekaprotia* memuriyetin üstlenmiştir. Bu *cursus* çerçevesinde değerlendirildiğinde, buradaki *stratēgia* büyük ihtimalle kentin baş yöneticilerinden bir memur yani *arkhon* yerine kullanılmış bir görev olarak düşünülmelidir. Bu kentten bilinen bir diğer yazıtta ise sırasıyla vatanın *stratēgos*'u- *dekaprotos*- 3 kez *sitones- paidanomos- agoranomos- argyrotamias*'luk görevlerini yapan *stratēgos* onurlandırmıştır. Aynı zamanda bu kentte bir şahsı *boularkhos- agoranomos- eirenarkhos- stratēgos- dekaprotos- sitones- tamias* olduğunu görmekteyiz (T2.76).

Aizanoi kentinden Marcus Ulpius Flavianus'un Pergamon'daki tapınakların başrahipliğini yaptığı, *protos agonotethia*, iki kez *eirenarkhia*, *boularkhia*, *stratēgia* üstlendiği, Zeus rahibi, hem Asia'da hem de kentte Cornelius Latinianus'un önderliğinin *agoraia*'sı ve *prytanis*, dört yılda bir yapılan büyük bayramların *agonotethes*'i olduğu bilinmektedir (T2.83). Ayrıca, şahsın kariyeri boyunca, pek çok *arkhe* yerine getirdiği ve elçilik yaptığı da anlaşılmaktadır.

Testimonia kapsamında incelenen yazıtlar cursus bakımından değerlendirildiğinde, *stratēgia* üstlenen kişilerin kariyerlerinde, *eirenarkhia* ve *paraphylakia*'ya sıkça rastlanmaktadır. Onurlandırma yazıtlarının bazılarında *eirenarkhes*'likten önce, bazılarında ise *eirenarkhes*'likten sonra zikredilmektedir. Bu yüzden *eirenarkhia* ve *stratēgia cursus honorum* içindeki yerinin kesin hatlarla konumlandırmak mümkün görünmemektedir. Aynı durum *paraphylaks*'lık için de geçerli olmalıdır. Bu konuyla alakalı Keramos'ta ilginç bir durum dikkat çekmektedir (T2.70). Eirenaïos isimli bir şahsın heykelinin dikilmek suretiyle onurlandırılmasında, onurlandırma heykelinin dikim işinin denetlemesini Aristokrates isimli bir *eirenarkhes* yapmıştır. Heykelin dikim işinin epimeletes'liğini ise Theomnestes isimli bir *stratēgos* üstlenmiştir. Burada *stratēgos*'un başından beri yapımıyla ilgilendiği onurlandırma heykelinin denetimini bir *eirenarkhes*'in denetlediği saptanmaktadır. Bu hususa aklı iki soru gelmektedir: 1) yapılan işi denetleyen memur *eirenarkhes* güvenlik işlerinde sorumluyorsa, *stratēgos*'un bu yazıttaki görev içeriği *arkhon* mudur yoksa güvenlik midir? 2) *Eirenarkhes*, yapılan işi denetliyorsa söz konusu *stratēgos*'un daha üstü bir görev midir? Bu noktada *eirenarkhes*'lerin fonksiyonlarını irdelemek gerekecektir. *Eirenarkhia* memurluğu bölgelere ve kentlere göre farklı isimlerle anılmıştır. Bunlara ek olarak yazıtta *eirenarkhia* ve *stratēgia* görevlerinin yan yana verilmesi kentte iki memuriyetin var olduğunu göstermektedir. Ancak bunların yanı sıra kentlerde *eirenarkhes*'lerin işlerine yardımcı olması bakımından onların altında çalışan ikincil seviyede memuriyetlerin olduğu bilinmektedir. Bu memuriyetler arasında *stratēgia* geçmese de buradaki yazıtta *eirenarkhes*'ler tarafından denetlenmesi, yazıttaki bu bu epimeleia üstlenen *stratēgos*'un *eirenarkhes*'e bağlı çalıştığına işaret etmektedir. Ayrıca bunun aksine yazıtta geçen diğer *stratēgos* Protoleon'un ise kentin üst düzey yönetici memuru olarak bu görevi yürüttüğü anlaşılmaktadır. Öyleki söz konusu belgede hem *eponym* memur olarak yer almakta hem de babasının kariyerinden kentin eşraf tabakasından olduğu anlaşılmaktadır. Sonuç olarak Glaukippos ve Protoleon üstlendikleri görevlerden dolayı üst düzey bir görev olarak *stratēgia*'yı yerine getirirken, *epimeletes*'lik üstlenen Theomnestes *eirenarkhes*'in denetiminde daha alt bir konumdaki *stratēgia*'yı yerine getirmiş görünmektedir.

İ.S. 180/190 yılları arasında Tralles kentinin Helios rahibi Pu(blius) Claudius Menetianos Kentaurianos isimli bir kişi Helios rahibi olmuş, büyük kutsal Olympiaların 63. Olympiat oyunlarında *alytarkhos*, *stephanephoros*, *boule grammateus*'u ve *khrysophosros* *stratēgos*, *agoranomos*, *eirenarkhes* olmuştur (T2.75). Şahsın kariyerine bakıldığında *alytark-*

*heia*³⁹⁹ ve *eirenarkhes*'lik gibi güvenlik ile ilgili işlerin yanısıra rahiplik ve *stephanephoria* dini törenlerle ilgili memuriyetleri de üstlendiği görülmektedir. Kariyerinde yer alan önemli görevlerden anlaşıldığı gibi elit tabakanın üstlendiği bir görevdir.

2.13. *Stratēgos*'lara Atfedilen Sıfatlar

Epigrafik kaynaklardan, *stratēgos*'ların pek çok şekilde nitelendirildikleri tespit edilmiştir. İmparatorsever (φιλοσέβαστος), rüşvet kabul etmez/saf/hilesiz (ἀπειράστος) sıfatlarıyla kullanılmıştır. “Λαμπρότατος” kelimesi latince “*clarissimus*” kelimesinin karşılığıdır ve bu ifade onun senator sınıfından geldiğini göstermektedir. Ayrıca onları nitelendirmek için sıfatların yanı sıra bazen de zarf kullanılmıştır. Fakat bunlar da onların bu görevlerini nasıl yerine getirdiğini aktardığı için bir niteleme yani sıfat olarak düşünülebilir. Bu zarflar ise şunlardır: hilesiz olarak (ἀγνῶς); açık olarak (ἐπιφανῶς), ünlü bir şekilde (ἐνδόξως).

Mysia Bölge'sinden Akraşos kentinde *stratēgia* ve *grammateia* üstlendiği bilinen Aurelius Moskhianos'un *stratēgia* görevini λαμπ[ρῶς] ve ἐπιφανῶς zarfları ile vurgulanmıştır. Bunlar şahsın görevini dürüst ve parlak bir şekilde yerine getirmiş olduğunu ifade etmektedir (T2.127).

Ephesos kentinde “φιλ[ο]σέβαστοι” imparatorsever olarak nitelendirilirken (T2.4)⁴⁰⁰, Smyrna kentinde ise “ἀπειράστον στρατηγὸν” rüşvet kabul etmez/saf/hilesiz olarak tanıtılmışlardır (T3.8).

Lydia Bölgesinde Thyateira kentinde ἀγνῶς zarfı kullanılarak kişinin hilesiz olarak *stratēgos*'luk yaptığı belgelenmektedir (T2.135). Bu sıfat, Ephesos kentinde de onlardan “στρατηγήσαντα ἀγνῶς” şeklinde karşımıza çıkmaktadır (T2.37). Phrygia Bölgesi'nde Akmonia kentinden bir *stratēgos* da bu sıfatla anılmaktadırlar (T2.91).

Phrygia Bölgesi'nde Metropolis kentinde ise “στρατη[γ]ήσαντα ἐπ[ι]φανῶς” olarak belirtilmiş ve onların bu görevi açık bir şekilde yerine getirdikleri vurgulanmıştır (T2.103).

Phrygia Bölgesi'nde Eukarpitikon Pedion kentinde de ünlü bir şekilde *stratēgos*'luk yaptıkları “στρατηγήσαντα ἐνδόξως” olarak kayda geçmiştir (T2.101). Bu sıfat Ephesos kentinde bir *anonymus* onurlandırmasında da belgelenmektedir (T2.27). Lydia Bölgesi'nde Thya-

³⁹⁹ *Alytarkhes*'ler Olympia oyunlarında güvenlik gücü olan ἀλύτης birliğinin başı olarak görev yapan memurlardır. Oyunların yasa ve kurallardan, kalabalığın kontrolünden sorumlu olmuşlardır. Aynı zamanda da yarışmacıların kura çekimini denetleyen bir memuriyet olmuştur, bk. Pleket 1976, s. 10; Çokbankir, 2010: 71; Peker, 2012: 65. Ayrıca bu memurlar genellikle pekçok şampiyon yazıtında *agonothetes*'in hemen ardında belgelenmektedir. Zaten bu Tralleis kentindeki örnekte de Olympia'nın *agonethetes*'i ile birlikte anılmıştır.

⁴⁰⁰ Bu sıfatın kullanıldığı başka yazıtlar için bk. T2.6, T2.9, T2.31, T2.36.

teira kentinden [Aure]l(ius) Abaskantos'un *stratēgia*'sını ünlü bir şekilde yerine getirdiği kendisinin onurlandırma yazıtında kaydedilmiştir (T2.136).

2.14. *Stratēgion*

Klasik Dönemde Attika Bölgesi'nde *stratēgos*'un makam ofisinin, muhtemelen kent pazarında büyük bir olasılıkla da *agora*'nın güney tarafında *arkheia* (ἀρχεῖα) olarak adlandırılan bir grup binaya ait bir yapıda bulunduğu bilinmektedir⁴⁰¹. *Stratēgos*'ların burada kurban kestikleri ve yemek verdikleri bilinmektedir⁴⁰². Anadolu'da da ise bu örneğe Hellenistik Dönem'de, Pergamon kentinde rastlanılmaktadır. *Astynomos* yasalarını içeren ve *astynomos* yazıtı olarak da tanınan önemli bir yazıtta⁴⁰³ *arkheion* (ἀρχεῖον) kelimesi ile karşılaşmaktadır. *Astynomos*'ların tutukları kayıtları *stratēgos*'lara verdikleri ve bu kayıtların koyulması gereken yerin ἀρχεῖον olduğu anlaşılmaktadır⁴⁰⁴. S. Saba, bu ἀρχεῖον'un bir arşivi ifade etmediğini, bunun *stratēgos*'ların çalıştığı büyük bir bina anlamına gelen *arkheion* yapısını ifade ettiğini düşünmektedir. Bu sebeple bu iki satırı birleştirerek bu yapıyı, *stratēgos*'ların ofisinin bulunduğu bir yer olarak yorumlamıştır⁴⁰⁵. Phrygia Bölgesi'nde üç kişinin onurlandırıldığı İ.Ö.III. yüzyıla tarihlenen bir yazıttan, *stratēgos* makam ofisi olarak tanımlanabilecek bir *stratēgion*'un varlığı tespit edilmektedir (T1.18). Th. Corsten bu kişilerin unvanlarının yapı denetmeni *epimeletes* ya da *epistatai* olduğunu düşünmektedir. Bu denetmenlerin teftiş ettikleri binalardan bir tanesinin *stratēgion* olduğu gözlemlenmektedir ve *stratēgion* binasını layığıyla tamamladıkları anlaşılmaktadır. Yazıtın başladığı satırlarda her ne kadar *stratēgos*'un evi olarak çevrilen “[τῆς τε τοῦ στρατηγίου οἰκοδο]μίας” kısmı bir tamamlama olsa da “εἰς τὸ συντελεσθῆναι τὸ στρατήγ[ιον ἄξιως τοῦτε]” ifadesinin korunmuş bir halde yer alması, bir *stratēgion*'un varlığını tahminden öteye geçmesini sağlayacak güçlü bir kanıt teşkil etmektedir.

Roma İmparatorluk Döneminde ise, Aelius Aristides'in bir pasajı Herakles ve tüm *stratēgos* kurulunun evi olan *stratēgion* ile arasında ilginç bir bağlantı ortaya çıkarır. Aristides konuşmasında şunları demiştir:

“ Fakat neden uzakta konuşalım? Bizim *stratēgoslar*'ın ofisi Herakles'in tapınağı (τὸ στρατήγιον ἡμῶν Ἡράκλειον εἴκειν εἶναι) gibidir ve o Herakles'in hafif olmayan bazı topları ile defalarca oynarken görüyor. Onların gürültüsü duyulur ve Onları binanın bir bölümünden diğerine götürür ve onları yere indi-

⁴⁰¹ Schwahn, 1935: 1075; Plut. *Nik.* 5,1, 15,2; IG II 728 B 29; karş. Diog. Laert. I 2, 18.

⁴⁰² Demosth. XIX 190.

⁴⁰³ *Astynomos* yazıtı için bk. OGIS 483; Klaffenbach, 1954; Austin, 2006: 439-443; Saba, 2012.

⁴⁰⁴ OGIS 483, str. 206 ve 227.

⁴⁰⁵ Saba, 2012: 84

rir. Onun varlığının başka örnekleri vardır, Böylece *stratēgos*’ların ofisi o kadar kamuya açık bir yapıya sahip olsa da, tanrının tezahürleri (*ἀκριβειαί*) için bir tür *adyton* (*ἄδυτον*) haline gelmiştir”.

Keil, “bizim *stratēgos*’un ofisi Herakles’in kutsal alanı gibi görünüyor” ifadesi üzerinde durmuştur. Herakles başının ve silahların koruyucusu (*ὀπλοφύλαξ*), *epitethon*’unu içeren sikkeler ile Aristides tarafından anlatılan generalin binasında gerçekleştirilen garip gelenekler arasında ilişki kurmuştur. Binayı Herakles’in *adyton*’u gibi yapan aynı ziyaretler de Herakles’i içinde barındırdığı silahların koruyucusu yaptığını öne sürmüştür. Atina *stratēgeion*’u olarak gösterilen içerisinde kahraman bir *stratēgos*’un (*ἥρωος στρατηγός*) tapınımına sahip olduğu gibi aynı binada da tanrının bir *adyton*’unun bulunduğunu da önermiştir⁴⁰⁶. Aynı binaya ya da yanına eklenecek bir binanın kentin, silah deposuna ve belki de tahıl ambarına ev sahipliği yapıyor olması tahmin edilebilir. Bunlara ek olarak Pergamon’da, akropolis’in kuzey kesimindeki birkaç silah deposunda hem silahların hem de tahılların depolanmış olduğu da bilinmektedir⁴⁰⁷.

2.15. Adak Sunulan Tanrılar ve İlişkileri

Stratēgos’ların bazı tanrı ve tanrıçalara adakta bulundukları tespit edilmiştir. Bunlardan birtanesi Tanrıça Nemesis’tir. Peki, *stratēgos*’lar neden Nemesis’e adak adanmışlardır? Aralarında nasıl bir ilişki söz konusudur? Bu sorulara cevap alabilmek için öncelikle Tanrıça Nemesis’in özelliklerini irdelemek gerekecektir. Bu doğrultuda yapılan bir çalışma sonucunda Roma imparatorluk Döneminde Nemesis’in oyunlarla ilişkilendirildiği sonucuna varılmaktadır⁴⁰⁸. Bunlar Yunan *agon*’larındaki klasik oyunlar ve gladiatör oyunlarıdır. Karia Bölgesi’nden Stratonikeia kentinde Nemesis’in *agon*’larda ilişkisini bildiren yazıtlar İ.Ö. I. yüzyılın sonuna kadar geri gitmektedir⁴⁰⁹. O halde Stratonikeia kentinde, *Arkhiereus* Mentor zamanındaki *stratēgos*’ların Nemesis’e adanmaları (T3.22) şu şekilde açıklanabilir: bu *stratēgos*’lar kentte *agon* ya da gladyatör oyunları düzenlemiş ve de bunun için tanrıçaya adak adanmış olmalıdırlar. Bu durum Stratonikeia’daki bu *stratēgos*’ların kentin baş *arkhon*’u olarak bir gladyatör oyunu tertiplemiş olabileceklerini düşündürmektedir⁴¹⁰. Stratonikeia kentinden Roma İmparatorluk Dönemi’nde Nemesis Hekate ve Zeus’a sunulan bir adağın söz konusu olduğu bir yazıtta verilen tamamlama önerileri doğrultusunda bu adağın yine *[st]rategoi*

⁴⁰⁶ Thompson ve Wycherley, 1972: 73.

⁴⁰⁷ Szalay ve Boehringer, *IPergamon*: 25-28.

⁴⁰⁸ Hellenistik Dönemde de Nemesis’in oyunlarla ilişkisini destekleyen Miletos’tan iki epigrafik belge bulunmaktadır. Bunlardan ilki İ.Ö. III. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmiş ve bir gymnasiarkh’in Nemesis’e adağını içermektedir.

⁴⁰⁹ *IStratonikeia* 175. Krş. Hornum, 1993: 49.

⁴¹⁰ Hornum, 1993: 75. Krş. Robert, 1940: 268-269.

tarafından sunulduğu anlaşılmaktadır (T2.79). Roma İmparatorluk Döneminde Nemesis glad-yatör oyunlarının sergilendiği arenada zafer tanrıçası kimliğine bürünmüştür.

Adakta bulunulan diğer bir tanrı da Herakles'dir. Smyrna kentindeki *stratēgos*'lar Herakles Hoplophylax'a adaklar adanmışlardır. Bu kentte görev yapmış *hoplon stratēgos*'u T(itus) Flavius Pulchrianus, Herakles Hoplophylaks'a adak adanmıştır (T3.6). Bu kentten Herakles Hoplophylaks'a başka bir adak da yine *hoplon stratēgos*'u Gessius Flaccus tarafından sunulmuştur (T3.3). Bu kollektif adak yazıtında *stratēgos*'ların adının ardından bir magistrat listesi gelmektedir. Herakles'e adanan bu adak resmi ve törensel bir şükran niteliğinde olmalıdır⁴¹¹. Yazıttan anlaşıldığına göre, adak kent memurları arasında en onurlu memurlardan birisi olan *hoplon stratēgos*'unun liderliğinde gerçekleştirilmiştir. Jones ise bu yazıtlardan yola çıkarak, bu görevlilerin vatandaşların fiziksel ve ahlaki eğitimi ile de ilgili olan Herakles'e saygı duymalarının doğal olduğunu düşünmüştür. İonia'nın kuzeyinde başka bir kent olan Erythrai'da, Hellenistik Dönem'de Herakles için *stratēgos* kurulu tarafından bir adak adanmıştır⁴¹². Dolayısıyla *stratēgos*'lar için Herakles Hoplophylaks'a adak adamak bir tür gelenek olarak yorumlanabilir. Momsen, Smyrna'da silahlardan sorumlu *stratēgos*'un, Herakles ὀπλοφύλαξ kültü kadar kullanılmayan bir sözcük olduğunu ifade etmiştir⁴¹³. Ancak *stratēgos*'un gıda arzı ile olan endişesi ve yerel zırhı kontrol etme durumu arasında belirgin bir bağlantı vardır, çünkü Lollianus ve *Martyr* Pion'un olayındaki adsız *stratēgos*'da olduğu gibi kıtlık her zaman şiddete neden olabilir. Bu nedenle, Smyrna'daki *stratēgos*'un Herakles'e saygı göstermeleri gerçekten de çok doğaldır. Ayrıca haklı olarak bu adakların *hoplon stratēgos*'unun görevi ile silahların etkili kullanımı veya güvenlik işleri arasındabir ilişkinin kanıtı olup olmadığını sorusunu akıllara gelmektedir⁴¹⁴.

Laodikeia ad Lykos kentinde ise bir gece *stratēgos*'unun onurlarını kazanabilmek için altından Eros heykeli adandığı belgelenmiştir (T3.31).

⁴¹¹ Brélaz, 2005: 79 ve dn. 53. Smyrna kentinde sivil barış (*homonoia*) ve kamu güvenliğini (*eirene*) kapsayan kent refahı için Heraklese başvurulduğu görülmektedir. Krş. ISmyrna 768, I. Str. 1-4.; Cadoux, 1938: 213-214 ve n.9.

⁴¹² IErythrai II 214; Jones, 1990: 71.

⁴¹³ Momsen, 1904: 324, n.26. Krş. Jones, 1990: 72. Kentin çeşitli polis güçleri için: Robert, 1937: 98-100.

⁴¹⁴ Brélaz, 2005: 78.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TESTIMONIA

T1. HELLENİSTİK DÖNEM YAZITLARI

İonia Bölgesi Yazıtları

Ephesos

T1.1. Arkhestratos İçin Onurlandırma

Bul. Yeri: Ephesos

Edisyon: *IEphesos* IV 1452.

Tarihlendirme: İ.Ö. 302/301

- 1 ἔδοξεν τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ· Μητρᾷ[ς] εἶπεν· ἐπειδὴ Ἀρχέστρατος
Νίκωνος Μακεδών, οἰκεῖος ὢν τοῦ βασιλέως Δ[ημητρίου — καὶ γενόμενος]
ἐγ Κλαζομεναῖς στρατηγός, πιστόν τε αὐτὸμ παρέσχηται εἰς τὰ τοῦ βασιλέως
πράγματα καὶ τῇ πόλει τὰ πλοῖα τὰ σιτ[αγωγὰ διέσωσε, δεδόχθαι τῇ βουλῇ
5 καὶ τῷ δήμῳ· ἐπαινέσαι αὐτὸν ἀρετῆς ἕνεκε καὶ εὐνοίας ἣν ἔχει πρὸς τὸν
βασιλέα] καὶ τὸν δῆμον τὸν Ἐφεσίων,

Str. 1- 5

“Danışma ve Halk meclisleri karar verdi: Metras önerdi: Mademki Kral Demetrios'un akrabası olan Nikon oğlu Makedonyalı Arkhestratos Klazomenai'da stratēgos olduğu zaman kralın menfaatlerine sadık olduğunu kanıtladı ve kent için tahıl taşımacılığı teknelerini korudu: onu onurlandırın”

Söz konusu yazıttan Arkhestratos'un Klazomenai kentinde *stratēgia* üstlendiği anlaşılmaktadır. Arkhestratos'un bu görevi sürecinde kent için tahıl nakliye teknelerini korumuş olması *stratēgos*'ların bu dönemde kenti koruma, tahıl işleriyle ilgilendiklerini göstermektedir.

T1.2. Mithradates'e Karşı Savaş Hakkında Kararname

Bul. Yeri: Ephesos

Edisyon: IEphesos 8.

Tarihlendirme: İ.Ö. 86/85

- 15 νήκοντος εἷς τε τὸν πόλεμον καὶ εἰς τὴν φυλακὴν καὶ ἀσφάλειαν κα[ι]
σωτηρίαν τοῦ τε ἱεροῦ τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῆς πόλεως καὶ τῆς χώ-
[ρ]ας, τοὺς στρατηγούς καὶ τὸν γραμματέα τῆς βουλῆς καὶ τοὺς
προέδρους εἰσενεγκεῖν ψήφισμα παραχρῆμα καὶ περὶ φιλανθρώπων
καθότι συμφέρειν, καὶ περὶ τούτου διέλαβεν ὁ δῆμος.

Str. 17: *Stratēgos 'lar ve Demos grammateus 'u ve Proedroi yararımız için karar alsın.....*”

T1.3. Artemis Tapınağı'na İlişkin Bir Kararname

Bul. Yeri: Ephesos

Edisyon: IEphesos 1387

Tarihlendirme: İ.Ö. 40/39

- 1 ἔτους δεκάτου τῆς Γαίου Ἰουλίου Καίσα-
ρος νίκης, ἐπὶ πρυτάνεως Ἀράτου
τοῦ Ἀράτου τοῦ Ἀρτέμωνος, μηνὸς Μαι-
μακτῆρος ἐνάτη ἰσταμένου·
5 Ἡρόφιλος Μηνοδώρου τοῦ Σώτου Πάννη-
ος ὁ γραμματεὺς τοῦ δήμου καὶ οἱ στρα-
τηγοὶ τῆς πόλεως Ἀπολλωνίδης Διομέ-
δοντος, Ἡρακλείδης Ἡρακλείδου τοῦ Ἡρ[α]-
κλείδου, Ἀπολλώνιος Ἀπολλωνίου τοῦ
10 [Δημ]ητρίου, Τίμων Ἀρτεμιδώρου νεώ-
[τερ]ος, Μ]ηνότιμος Μηνοτίμου τοῦ
[Δι]ονυσίου
[ἐνεφάνισαν] οἶδε

Str.1-13

“*Gaius Iulius Caesar'in zaferinin 10. Yılı , Artemon oğlu Aratos oğlu Aratos'un prytanlığı zamanında Maimakteros ayının 9. gününde, demos grammateus'u Sostos Menondros oğlu Herophilos, kentin stratēgosları Diomedon oğlu Apollonides,... toplamda beş kişi kararı açıkladılar*”

Kararnameden, toplam beş adet *stratēgos*'un *demos grammateus*'u ile birlikte *demos* tarafından, Artemis Tapınağı'nda bir *bomophylakia*'nın olmasına ilişkin alınan bir kararı açıkladığı tespit edilmektedir. Buradaki *stratēgos*'lar kentte, birincil derecede bir görevli olarak alınan kararın duyurusunu gerçekleştirmişlerdir.

Smyrna

T1.4. Smyrna Demos'unun Magnesia İle *Sympoliteia* Hakkında Kararnamesi

Bul. Yeri: Smyrna

Edisyon: ISmyrna 573I+ II2; OGIS 229.

Tarihlendirme: İ.Ö. 190

1 ἔδοξεν τῷ δήμῳ, στρατηγῶν γνώμη·

“Danışma Meclisi, *stratēgos*’ların önerisi ile karar verdi”

Yazıt, genelinden II. Seleukos’un önerisi üzerine Smyrnalılar’ın, piyade, süvari ve *katōikos*’lara iyi davranmaları için *sympoliteia* yapmalarını istemeleri üzerine alınan bir kararı içermektedir. Bu kararnameden, Magnesia ad Sipylum’da yaşayan sivil halk, göçmen askerler ve yerleşik asker gruplarının Smyrna vatandaşlığına kabul edilebilmesi ve Smyrnalılar’ın yararlandığı haklardan yararlanabilmesi olanağı tanınmaktadır. Neticede, askeri nitelikteki *stratēgos*’lar hakkında karar alınmasında idari görevli olan *stratēgos*’ların öneri sunması dikkat çekmiştir.

Priene

T1.5. Apellis Nikophontos İçin Onurlandırma

Bul. Yeri: Priene

Edisyon: IPriene 4.

Tarihlendirme: İ.Ö. 332/328

15 κεν, ὅτι τὰ μὲν πάντα ἔτη πεπρ[α]γμάτευται εἴκοσιν,
τούτων δὲ δεκατέτταρα ἔτη τὴν τοῖς στρατηγοῖς
γραμματείαν λελητούργηκε δωρεὰ καὶ τοῦ ἀνα-

Str.16 “*Stratēgos*’ların *grammateus*’u”

Nikophon oğlu Apellis’un onurlandırıldığı bu yazıttan, Nikophon oğlu Apellis Priene’de aynı dönemde hem *stratēgos* kurulunun hem de kentin *grammateus*’luğunu yaptığı anlaşılmaktadır. Yazıt, Priene kentinde *stratēgos* heyetinin bir *grammateus*’u olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

T1.6. Apollodoros İçin Onurlandırma

Bul. Yeri: Priene

Edisyon: IPriene 65.

Tarihlendirme: İ.Ö. 190

- 1 [ὁ] δῆμος ὁ Φω[καιέων]
[Ἀπολλό]δωρον Ποσει[δωνίου.]
ἔδοξεν τῇ βουλῇ καὶ [τῶι] δήμῳ, [γνώ]μη
στρατηγῶν·

Str.1-4

“Phokaialıların demos ’u Poseidon oğlu Apollodoros ’u (onurlandırdı). Danışma ve Halk meclisleri stratēgos ’ların önerisiyle karar verdi”

Yazıttan, stratēgos ’ların meclise öneri sundukları anlaşılmaktadır.

T1.7. Moskhion İçin Onurlandırma

Bul. Yeri: Priene

Edisyon: IPriene 108.

Tarihlendirme: İ.Ö. 129’ dan sonra

Str. 366-370

- [. συνακολουθῆσαι δὲ]
[τῇ ἐκφορᾷ τοῦ]ς [τε π]αι[δο]νόμους [μετὰ τῶν]
παίδων [καὶ] τὸν γυμνασίαρχον ἔχο[ντα τοῦς]
τε ἐφήβους καὶ τοὺς νέους καὶ τοῦ[ς στρατηγούς]
μετὰ τῶν ἄλλων πολιτῶν, ὅπ[ως ἐ]πιφανοῦ[ς]

Str. 366-370

“paidonomoi, çocuklarla birlikte ve gymnasiarkhos, ephebos ’larla ve gençlerle birlikte, stratēgos ’lar ise diğer görevliler ile birlikte cenaze alayını takip etsin”

Yazıt, Priene kentinde stratēgos ’ların kentin diğer memurlarıyla birlikte devlet cenazelerine katıldıklarını göstermesi bakımından önemlidir.

T1.8. Thrasyboulos İçin Onurlandırma

Bul. Yeri: Priene

Edisyon: IPriene 99.

Tarihlendirme: yak. İ.Ö. 100

Str 15-17

των· τῆς δὲ ἀναγγελίας τοῦ στεφάνου τὴν ἐπιμέλειαν ποιήσασθαι τοὺς
ἐπιμηνίους τῶν στρατηγῶν μετὰ
τοῦ γραμματέως τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου, οἱ ἂν ᾧσιν τότε·

Str 20-23

ἀκολουθῆσαι δὲ τῇ ἐκφορᾷ τῇ Θρασυβούλου τόν τε γυμν[α]-
σίαρχον μετὰ τῶν ἐφήβων καὶ τῶν νέων καὶ τοὺς στρατηγοὺς καὶ τοὺς ἄλλους
πολίτας πάντας, ὅπως ἂν
καὶ οἱ ἄλλοι εἰδότες τὴν τοῦ δήμου εὐχαριστίαν

Str 15-17

“ Aylık komitelere bölünmüş stratēgos’lar, Boule ve Demos’un grammateus’u ile birlikte
(onurlandırma) çelenginin duyurusunu yapsınlar”

Str 20-23

“Thrasyboulos’un cenaze alayını gymnasiarkhos, ephebos’larla ve gençlerle birlikte, paido-
nomoi, çocuklarla birlikte, stratēgos’lar ise diğer görevliler ile birlikte takip etsin”

Thrasyboulos’un onurlandırıldığı bu yazıt *stratēgos*’ların görev sürelerinin aylık komitelere bölünerek (ἐπιμηνίους τῶν στρατηγῶν), bir ay süresince görevde bulunduklarını göstermektedir. Yazıttan *stratēgos*’lar hakkında öğrenilen diğer bilgiler ise bir onurlandırma tacının duyurusunu yapmaları ve resmi cenaze törenlerine katılmış olmalarıdır.

T1.9. Thrasyboulos İçin Onurlandırma

Bul. Yeri: Priene

Edisyon: IPriene 104.

Tarihlendirme: yak. İ.Ö. 100

ἀκολουθῆσαι δὲ [τῇ ἐ]κ[φ]ο[ρᾷ] τοὺς τε]

10 [παιδονόμου]ς μετὰ τῶν παίδων, καὶ τὸν γυμνασίαρχον ἔχοντα [τ]ού[ς] [τ[ε]
[ἐφήβους πάντας] καὶ τοὺς νέους, καὶ τοὺς στρατηγοὺς μετὰ τῶν [πο]λ[ι]-
[τῶν ἀπάντ]ων, τῆς δὲ ἀναγγελίας τῶν στεφάνων τὴν ἐπιμέλειαν

- [. ποι]ήσ[ασ]θαι τὸν γραμματέα τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου καὶ τοὺς ἐπι-
 [μηνίους τ]οὺς [τῶν] στρατηγῶν, ἀναγράψαι δὲ καὶ τοὺς στεφανώσαν-
 15 [τας] ὑπὸ τόδ[ε] τὸ ψήφισμα·

Str. 9-12

“paidonomoi, çocuklarla birlikte ve gymnasiarkhos, ephebos’larla ve gençlerle birlikte, stratēgos’lar ise diğer görevliler ile birlikte cenaze alayını takip etsin”

Yazıt, Priene kentinde *stratēgos*’ların kentin diğer memurlarıyla birlikte devlet cenazelerine katıldıklarını göstermesi bakımından önemlidir.

Erythrai

T1.10. *Stratēgos*’lar İçin Onurlandırma

Bul. Yeri: Erythrai

Edisyon: IErythrai 24.

Tarihlendirme: İ.Ö. 277/5

- 2.3.1 ἐφ’ ἱεροποιοῦ Ἀπατουρίου, μηνὸς Ἀρτεμισιῶνος,
 ἔδοξεν τῷ δήμῳ· Πολύκριτος Ἰατροκλείους εἶπεν· ἐπ-
 ειδὴ οἱ στρατηγοὶ οἱ στρατηγήσαντες τὴν πρώτην
 τετράμηνον ἐφ’ ἱεροποιοῦ Ἠγησαγόρου, Σῆμος Ἀπολλω-
 5 νίου, Φύρσων Ἰατροκλείους Ἀθήναιος Διονυσίου, Ἀνα[ξι]-
 κράτης Θρασυβούλου, Ἑκατᾶς Γνώτου, Πύθεος Πυθέο[υ],
 [Ἀ]πελλίκων Πειθαγόρου, Μοιρῶναξ Ἐνδήμου, Λήν[αιος]
 [Ἡρογ]ένου, ἄνδρες ἀγαθοὶ καὶ φιλότιμοι γεγόνα[σι περὶ]
 τὸν δῆμον, καὶ καλῶς μὲν καὶ συμφερόντως τ[ῆς τε φυλα]-
 10 κῆς καὶ τῶν ἐξοπλισιῶν ἐπεμελήθησαν, πο[λλῶν δὲ φό]-
 βων καὶ κινδύνων περιστάντων καὶ δαπ[άνης οὔσης πρὸς]
 εἰρήνην οὐκ ὀλίγης ἐν ἅπασιν διετ[ήρησαν τὴν πό]-
 λιν καὶ τὴν χώραν ἀκέραιον, ἐπιμεληθέν[τες μὲν τῆς τῶν χρη]-
 μάτων συναγωγῆς τε καὶ ἀποστ[ολῆς τοῖς περὶ Λεον]-
 15 νόριον βαρβάροις ἃ συνετάξατο ἡ π[όλις, φροντίσαντες]
 δὲ τῶν τοῖς παρ’ Ἑρμοκράτει τατ[τομένοις — δια]-
 γραφέντων χρημάτων ὑπ’ Ἀθη[ναίου καὶ τῶν τοῖς —]
 μαῖκοις προσοφειλομένων εἰς σιτηρέσιον, τοῖς δὲ μισθο]-
 φόροις τῶν ὀψωνίων ἐκ πλεί[ονος λειπόντων προεισε]-

- 20 νείκαντες ἐκ τῶν ιδίων [ἔδωκαν· ἐφρόντισαν δὲ καὶ τῆς]
 ἄλλης διοικήσεώς τε [—]
 τῶν ἐπιπεσόντων π[—· δεδόχθαι τῶι]
 δῆμωι· ἐπαινέσαι μὲ[ν τοὺς στρατηγοὺς τοὺς στρατη]-
 γῆσαντας ἐφ’ ἱεροπ[οιοῦ Ἡγησαγόρου τὴν πρώτην τε]-
 25 τράμηνον καὶ σ[τεφανῶσαι χρυσῶι στεφάνωι

“Apatourios’un rahipliği sırasında, Artemision ayında, Iatrokleies oğlu Polykritos önerisiyle Erythrai demos’u karara vardı. Hegesagoras’ın rahipliği sırasında, yılın ilk dört çeyreğinde stratēgos’luk yapanlar: Apollonios oğlu Simos, Iatrokleies oğlu Phyrson, Dionysios oğlu Athenaios, Thrasyboulos oğlu Anaksikrates, Gnotos oğlu Hekatas, Pytheus oğlu Pytheus, Peitahagoras oğlu Apellikon, Endemos oğlu Moironaks, Herogenes oğlu Lenaios. Onlar halkımıza karşı iyi ve onursever oldular, kentin ve silahların korunmasına iyi ve uygun olarak ihtimam gösterdiler, kent korku ve tehlike altında olduğunda dahi kenti zararlardan uzak tuttular, toplanan paraya ihtimam gösterdiler ve paranın toplanıp halk tarafından verilen talimatlara göre Leonnorios la birlikteki barbarlara ödenmesine özen gösterdiler. Atenaios tarafından belirlenen para ve Hermokrates’in kaydettiği birliklere verilen paranın korunmasına dikkat ettiler ve hükümlerine göre Ptolemaios’un askerlerine borçlu olan paraya ihtimam gösterdiler. Ayrıca paralı askerler için büyük bir buğday eksikliği olduğu zaman kendi kaynaklarının dışında, ihtiyaç duyulan şeyleri verdiler ve diğer yönetimle ilgilendiler. saldırıların..... bu sebeplerle altın çelenkle ödüllendirilsinler.”

Yazıtta kastedilen barbarlar, Galatlardır. Söz konusu olan bu stratēgos’ların Erythrai kentinde Galatların istedikleri paranın toplanmasından sorumlu oldukları görülmektedir. Aynı zamanda buğday kıtlığı olduğu zamanlarda askerlere buğday tedarik etmiş, kentin parasını korumuş hatta kentin ve silahların korunmasını sağlamışlardır. Ayrıca kentin diğer idari görevlerde yer aldıkları da vurgulanmıştır. Anlaşılan bu stratēgos’lar kentte hem idari hem mali işler üstlenerek kentin güvenliğini de sağlamışlardır. Yazıt stratēgos’ların, sivil ve askeri işleri birarada yürüttüğünü göstermesi bakımından önemlidir. Bunların dışında burada tam dokuz adet stratēgos sayılması, stratēgos kurulunun bu kentte dokuz üyeden meydana geldiğini göstermektedir.

T1.11. *Stratēgos*’lar İçin Onurlandırma

Bul. Yeri: Erythrai

Edisyon: IErythrai 29.

Tarihlendirme: İ.Ö. 270/260

- 1 [ἔδοξεν τῷ] δήμῳ· στρατηγῶν, πρυτάνε[ων, ἐξεταστῶν]
[γνώμη· ἐ]πειδὴ οἱ στρατηγοὶ οἱ στρατηγήσαν[τες ἐπὶ ἱερο]-
[ποιοῦ Ἀπολ]λοδώρου τῇ μέσῃν τετράμηνον, Ἀθην[—]
δος, Φύλων Ἡροσῶντος, Βοττᾶς Βοττᾶδος, Ἄλυπ[ος —]
5 νος, Ἐπαμείνων Ἐπαμείνονος, Ἀριστομένης Διονυσίου[υ, Διο]-
τρέφης Ἡρακλείτου, [—]μας Ἀριστάρχου, Μητρόδωρος Θ[—]μου, τὰ τε κατὰ
τὴν ἀρχὴν καλῶς καὶ ἐνδόξως διώικησαν, [καὶ τοῦ πο]-
λέμου περιστάντος τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ἐκτενεῖς κα[ὶ προθύ]-
μους αὐτοὺς παρέσχοντο πρὸς τὴν τῆς πόλεως φυλακ[ήν,

Str.1-9.

“*Danışma Meclisi karar verdi, stratēgos’ların, prytanis’lerin ve eksetastes’lerin önerisiyle: Mademki Apollodoros’un Hieropoios olduğu zamanda yılın üçüncü çeyreğinde stratēgos’luk yapan stratēgos’lar falancanın oğlu Athn[?], Heroson oğlu Philon, Bottas oğlu Bottas, falancanın oğlu Alyp[os]’i Epameinos oğlu Epameinos, Dionysios oğlu Aristomenes, Herakleitos oğlu Diotrephe, Aristarkoes oğlu []mas, görevleri ile ilgili olan her şeyi doğru ve şanlı bir şekilde yaptılar ve savaş, kentimizi ve ülkemizi etkilediğinde, kenti korumak için her türlü çabayı sarf ettiler.*”

Askeri mahiyette olan *stratēgos*’ların onurlandırıldığı bu yazıtın ilk satırlarında, onurlandırma kararı verilmesi için meclise öneri sunanlar *prytanis*’ler ve *eksetastes*’lerin yanı sıra *stratēgos*’ların da bulunması dikkat çekmektedir. Yani burada üstün askeri görevlerinden dolayı onurlandırılan *stratēgos*’ların onurlandırılmasını idari görevde bulunan *stratēgos*’lar sağlamış görünmektedir. Bu yazıt *stratēgos*’ların idari görevliye dönüşmesindeki geçiş sürecine iyi bir örnek olarak görünmektedir.

T1.12. Anonymos İçin Onurlandırma

Bul. Yeri: Erythrai

Edisyon: Engelmann, 1987: 139, no. 5.

Tarihlendirme:

- 1 δας ἐν τῷ ο[— ἵνα δὲ καὶ εἰς στήλην λιθίνην ἀναγρα]-
φῇ τόδε τὸ ψ[ήφισμα καὶ ἀνατεθῇ οὗ ἂν ο δῆμος γνῶι, τοὺς μὲν πρυτάνεις
παραθεῖναι [τῷ δήμῳ διαγνῶναι τόπον τῇ ἀναθέσει, τὸν δὲ γραμμα]-
τέα τῆς βουλῆ[ς ὑπογράψαι τὸν γνωσθέντα ὑπὸ τήνδε τὴν γνώ]-
5 μιν· ἀποδείξαι δ[ὲ καὶ ἐπιστάτας ἐπὶ τὴν ἀνάθεσιν ὅσους ἂν δόξῃ· τοὺς δὲ ἀ]-
ποδειχθέντας τό [τε ψήφισμα τόδε καὶ τὸν στέφανον ἐγκολάψαντας τά]-
[χ]ιον ἀναθεῖναι εἰς [τὸν γνωσθησόμενον τόπον ὑπὸ τοῦ δήμου· τὸ δὲ ἐσόμε-
[νο]ν εἰς ταῦτα δαπάνη[α ὅθεν ὑπερετηθήσεται, γράψαι τοὺς]
[σ]τρατηγήσοντας ἐπὶ ἱερ[οποιοῦ — τὴν δευτέραν
10 τετράμηνον γράφον]-
τας ἐν τῷ περὶ τῆς διοικῆσ[εως ψηφίσματι· ταῦτα δ' εἶναι εἰς φυλακὴν τῆς
πόλε]-
ως. ἔγνω ὁ δῆμος τόπον οὐ[— ἐξῆς τῆς στήλης]
τῆς Λάμπρου καὶ Μονίμου το δ[—· ἐπίσταται ἀπεδείχθησαν —]
Κρατέρου, Ἀπολλωνίδης Ζω[—]

“Bu kararın bir stel üzerine yazılması ve halkın karar vereceği bir yere konması için Prytanlar ve halk meclisi stelin dikileceği yer hususunda tavsiyede bulunmalıdırlar ve danışma meclisi yazmanı Halk meclisinin vereceği kararı yeri bu dilekçenin sonuna yazmalıdır. Halk meclisinin iradesi doğrultusunda dikim işini yürütecek epistates’ler seçilmelidir. Seçilenler bu karar metnini ve çelengi stel üzerine işaretlemeli ve mümkün olduğu kadar kısa sürede steli Halk meclisinin göstereceği yere diktirmelidirler. Bu iş için gerekli paranın temini için filancanın oğlu Hieropolis yönetiminde senenin ikinci çeyreğinde strateg olarak görev yapacak olanlar, devlet giderleri hakkında bütçe düzenlerken, dilekçe vermelidirler. Bu karar kentin selametine olsun. Halk meclisi Lamros ve Monimos ‘un stellerinin durduğu yerin yanına seçti. Epistates olarak Krateros oğlu filanca ve Zo[.....]oğlu Apollonides seçildiler.”

Yazıt buradaki *stratēgos*’ların Erythrai’da yılın ikinci çeyreğinde yani dört ay süre ile görev yaptıklarını göstermektedir. Buradan anlaşılan bir başka önemli nokta ise *stratēgos*’ların heykel dikimi için gereken paranın yönetimiyle sorumlu olması, devlet giderleri hakkında bütçe düzenlemeleri ve bu düzenleme esnasında bunu dilekçe ile bildirmeleridir.

Teos**T1.13. Teos ve Kyrbissos arasında Anlaşma****Bul. Yeri:** Teos**Edisyon:** ITeos 48.**Tarihlendirme:** İ.Ö. III. y.y.

Str. 35-37 τοὺς φρουροὺς πρὶ[ν] ἀποστέλλ[ε]σθαι ὁ[μνύν]αι [ἐν] τῇ ἀγορᾷ
 ἢ μὴν ἀποδώσειν καὶ δ[ι]αφυλάξειν τῇ π[όλει] τὸ χωρίον· ἐπομύναι δ[ἐ]
 [τ]ὸν νόμιμον ὄρκον· ὀρκισάντων δὲ αὐτ[οὺς] οἱ τε σ[τρατηγοὶ] καὶ οἱ τιμ[οῦ]-
 [χ]οι· ὁμνύτωςαν δὲ καὶ ὅσοι Α[.]ΤΩΝ[. c.14. . . .]ΙΟΝΤΙ ἀρεστ[.]

Str. 54 vd. [μὲν ε]ῖς εἴη, ἐπιорκοῦντι δὲ κακ[ῶ]ς· ὀρκισάτωσαν δὲ [ο]ἱ στρατη[γοὶ]
 [καὶ οἱ τι]μοῦχοι τοὺς πολίτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ταύρῳ καὶ κρίῳ [καὶ κά]-

Str. 37 vd. “*Bunlar üzerine stratēgos’lar ve timoukhos’lar yemin ettiler*”

Str. 54 vd. “*Stratēgos’lar ve timoukhos’lar yemin ettiler*”

Yazıt, *stratēgos*’ların Teos kentinde *timoukhos*’lar ile birlikte hareket ettiklerini ve *sympoliteia* anlaşmalarında yemin ettiklerini göstermesi bakımından önemlidir.

T1.14. III. Antiokhos ve Eşi Laodike İçin Onurlandırma**Bul. Yeri:** Teos**Edisyon:** ITeos 30.**Tarihlendirme:** İ.Ö. 204/203

1 Τιμού[χων] καὶ στρατηγῶν γνώμη· ἐπειδὴ βασιλεὺς]

Str.1 “*Timoukhai ve [stratēgoi’un] dilekçesiyle*”

T1.15. Apollonis İçin Onurlandırma**Bul. Yeri:** Teos**Edisyon:** ITeos 45;OGIS 309.**Tarihlendirme:** İ.Ö. 166-159

Str.10-13 α δὲ καὶ εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον ὑπὸ μὲν τῶν παίδων ἅι-
 [δητ]αι τὸ παραβώμιον, ὁ δὲ ὕμνος ὑπὸ τῶν παρθένων, συντελεῖται δὲ καὶ ἡ χο-
 ως, πρ[ο]νοεῖσθαι καθ’ ἕκαστον ἔτος τοὺς τιμούχους καὶ τοὺς σ[τρα]-
 [τ]η[γο]ύς· πρ[ὸς] δ[ἐ] ταῖς ἄλλαις τιμαῖς ταῖς ἐψηφισμέναις θεᾷ Ἀπολλωνίδ[ι]

“ Her yıl göreve gelecek timoukhos’lar ve stratēgos’lar, sunak ilahisinin erkekler tarafından söylendiğini göreceklerdir.”

Apollonis adında bir şahsın onurlandırıldığı ve kurban adağının işleyişinin de anlatıldığı bu yazıtta, bu tören sırasında yapılanların gelecekteki stratēgos’lar ve timoukhos’lar için örnek olacağı vurgulanmıştır. Ayrıca yazıttan Teos kentinde ise göreve stratēgos’ların yıllık seçildikleri öğrenilmektedir.

Miletos

T1.16. Methymna ve Erosos Danışma ve Halk Meclisleri tarafından Miletoslu Yargıçlar İçin Onurlandırma

Bul. Yeri: Miletos

Edisyon: IMilet I 3, 152.

Tarihlendirme: yak. İ.Ö. 167’den önce?

A.1 Έρμίας Ἀρχίου εἶπεν· περὶ ὧν ἂ βόλλᾳ προεβούλευσε(!) καὶ οἱ στρα-
ταγοὶ προτίθεισι καὶ τῶν τιμώχων καὶ πρεσβυτέρων οἱ παρέον-
τες ἔπηλθον· ἐπειδὴ παραγέγοναν εἰς τὰν πόλιν οἱ μεταπέμ-

“Stratēgos’lar öne sürdü”

Metropolis

T1.17. Apollonios İçin Onurlandırma

Bul. Yeri: Metropolis

Edisyon: IMetropolis I.

Tarihlendirme: 144/3

A 2 [Δ]εοννῦδ[ος] τοῦ φύσει Δημητρίου, μηνὸς Δαισίου ἔκτη[ι, ἔδοξ]εν τῇ βουλῇ,
στρατηγῶ[ν γνώμη τῶν]”

34 καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐπιταξάσης
τοῖς στρατηγοῖς τὴν καλλίστην ποιήσασθαι περὶ αὐτοῦ πρόνοιαν δεδόχθαι τῷ
Δήμῳ· ἐπαινέσαι

B 2 ἔδοξεν τῇ βουλῇ, στρατηγῶν γνώμη Ἀνδρομάχου
τοῦ Κυνίσκου, Ἡγελόχου τοῦ Μουσαίου, Φιλίππου τοῦ Φιλίππου, Βουθήρου τοῦ
4 Νέωνος, Ἀγησάνδρου τοῦ Ἀγησάνδρου· vac. ἐπεὶ Ἀπολλώνιος Ἀττάλου τοῦ
Ἀνδρωνος

A Str. 2 “Danışm Meclisi, stratēgos’ların önerisi ile karar verdi”

Str. 34-36 “Danışma Meclisi stratēgos’lara, onu en iyi şekilde övmelerini emerreti”

B Str. 1-4 “Kral Attalos Philadelphos’un 15. yılında, Panemos ayının altıncı gününde Danışma Meclisi, *stratēgos*’ların önerisiyle karara vardı. (*Stratēgos*) Kyniskos oğlu Andromakhos, Musaios oğlu Hegelokhos, Philippos oğlu Philippos, Neo oğlu Butheras, Hagesandros oğlu Hagesandros”

Yazıttan anlaşıldığına göre Aristonikos isyanında şehit düşen Apollonios’un onurlandırılması ve heykellerinin dikilmesi gibi işlerle kentin *stratēgos*’ları ilgilenmiştir. Ayrıca yazıtın ikinci kısmında beş *stratēgos*’un sayılması kentteki *stratēgos* heyetinin beş üyeden oluşmuş olabileceğine işaret etmektedir.

Phrygia Bölgesi Yazıtları

Laodikeia ad Lycum

T1.18. Yapı Denetmenleri İçin Onurlandırma

Bul. Yeri: Laodikeia ad Lycum

Edisyon: *ILaodikeia am Lykos* 2.

Tarihlendirme: İ.Ö.III. y.y.

- 1 [— — —]ΝΤΟΞ[.]Ο[— — — τῆς τε τοῦ στρατηγίου οἰ]-
[κοδο]μίας καὶ τῶν ἄλλων.Ι[. .]Ε[— — —]
[— —]δον προσκαρτερήσαντες ἀπροφασ[ίστως — — —]
[— —] εἰς τὸ συντελεσθῆναι τὸ στρατήγ[ιον ἀξίως τοῦ τε]
- 5 [δῆμ]ου καὶ τῆς ἐαυτῶν φιλοπονίας, τῷ τ[— — —]

Str. 1-5

“*stratēgos*’un evinin ve diğerlerinin Tereddüt etmeden isteyerek..... , *Strategeion*’u halka ve kendi çalışmalarına layık bir şekilde tamamlamak için /tamamlamaya,”

Yazıtın genelinden anlaşıldığına göre, unvanları *epimeletes* ya da *epistatai* olduğu tahmin edilen yapı denetmenleri onurlandırılmaktadır. Bu denetmenlerin teftiş ettikleri binalardan bir tanesinin *stratēgion* olduğu gözlemlenmektedir ve *stratēgion* binasını layığıyla tamamladıkları anlaşılmaktadır. Yazıtın başladığı satırlarda her ne kadar *stratēgos*’un evi olarak çevrilen “[τῆς τε τοῦ στρατηγίου οἰκοδο]μίας” kısmı bir tamamlama olsa da “εἰς τὸ συντελεσθῆναι τὸ στρατήγ[ιον ἀξίως τοῦ τε]” ifadesindeki στρατήγ[ιον kelimesinin çoğunluğunun korunmuş bir halde yer alması, bir *stratēgion*’un varlığını destekleyecek bir kanıt olarak görünmektedir. Yazıt, *stratēgos* makam ofisi olarak tanımlanabilecek bir *stratēgion*’un varlığına işaret etmesi bakımından önemlidir.

Hierapolis

T1.19. Onurlandırma

Bul. Yeri: Hierapolis

Edisyon: *IHierapolis* 30

Tarihlendirme: İ.Ö. 238-165

- 1 γνώμη στρατηγῶν Ἀπολλωνίου τοῦ Μάτρωνος, Ἀπολλω{ι}νίο[υ]
[τ]οῦ Ἑρμογένου, Ἀπολλωνίδου τοῦ Φαλαγγίτου· ἐπεὶ βασίλισσα

“*Stratēgos*’lar *Matron* oğlu *Apollon*, *Hermogenes* oğlu *Apollonios*, *Phalangitos* oğlu *Apollo-*
nidos’un önerisi”

Yazıttan, meclise öneride bulunan *stratēgos*’ların üç kişi olduğu anlaşılmaktadır. Muhtemelen bu kentte *stratēgos* heyeti üç kişiden oluşmuştur.

Synnada

T1.20. Philonidas İçin Onurlandırma

Bul. Yeri: Synnada

Edisyon: Ramsay 1883c: 300,nr.24

Tarihlendirme: İ.Ö.II/I. y.y.

- 0 [— — — θυ]-
σiais [τε καὶ ταῖς λ]οιπαῖς τιμαῖς καὶ ἀγάλ[μα]τι μ[αρμαρι]-
νῶι [καὶ εἶναι αὐ]τὸν σύνναον καὶ σύνβωμον τῶ[ι — — —].
δήμ[ου ψήφισμα] εἰσανγελάντων στρατηγῶ[ν

Str.3: “*Demos*’un kararı, *Stratēgos*’ların önerisiyle”

Yazıttan, Philonidas’ın altın bir çelenk, yazılı bir *ikon* ve *gymnasium*’da dikilecek olan altın-
dan bir ikon ile onurlandırıldığı anlaşılmaktadır. Bu onur sadece iyi bir vatandaş ve ailesi tara-
findan iyi eğitim almış olması dışında hakkında hiçbir şey bilmediğimiz Philonidas’ın hizmet-
leri için oldukça fazladır. Anlaşıldığına göre Philonidas, bu yazıtle onurlandırıldığı zaman
çoktan ölmüştür. Kararnameden, şahsın onurlandırılması *stratēgos*’ların öneri sundukları
anlaşılmaktadır.

Karia Bölgesi Yazıtları

Iasos

T1.20. Magnesialılar'a, Artemis *Leukophryene*'nin Şölenine Daveti İçin Cevap Mektubu

Bul. Yeri: Magnesia ad Maendrum

Edisyon: *IMagnesia am Maeander* 53.

Tarihlendirme: İ.Ö. 206

Str. 1-3 [ἔδοξεν τῷ δήμῳ· γνώμη τῶν πολ]εμάρχ[ω]ν καὶ τῶν σ[τρα]τ[η]-
[γῶν —] πρ[ὸς τ]ῇν [ἐκκλ]ησ[ίαν]
[—]φ. ντες [ψ]ήφισμα ἀ. . 6. . .

Str. 69-72 τῆς δὲ ἀποστολῆς
τῶν ξενίων ἐπιμεληθῆναι τοὺς στρατηγοὺς
70 καὶ τοὺς πολεμάρχας καὶ τὸν ταμίαν, τὸ δὲ ἀνά-
λωμα δοῦναι τὸν ταμίαν ἐκ τῆς διοικήσεως, τὸ
δὲ ψήφ[ισ]μα ἀναγραφάτωσαν οἱ ἐξετασταί

Str.1

“*Halk meclisi karar verdi: Polemarkhos'ların ve stratēgos'ların önerisi*”

Str. 69-72

“*Misafirler ile stratēgos'lar, polemarkhos'lar ve tamias ilgilensin, masrafları da kent kasa-sından karşılsın, eksetastesler ise kararı yazsınlar*”

Magnesialılar, Artemis *Leukophryene*'nin şölenine davet etmek için Yunan kentlerine elçiler göndermişler ve aynı zamanda Artemis *Leukophryene*'nin şölenini *Pythia agon*'larına eşit olarak tanımasını ve kentin de *asylia* olmasını talep etmişlerdir. Söz konusu bu mektup ise onların bu isteklerine cevap mektubudur. Mektupta *boule* ve *demos*'un kararı yer almaktadır ve alınan bu karar için, *stratēgos*'ların *polemarkhos*'lar ile beraber öneri sunduğu anlaşılmaktadır. Aynı zamanda, elçilerlerle ilgilenme, halk adına onlara hediye gönderme ve onları uğurlama gibi görevler yerine getirdikleri ve bunda da yine *polemarkhos* ile birlikte iş birliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

T1.21. Teleutias İçin Onurlandırma

Bul. Yeri: Iasos

Edisyon: Iasos 51.

Tarihlendirme: Hellenistik Dönem

- 1 ἔδοξε τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ· πρυτάνεων
γνώμη, περὶ ᾧ ἐπῆλθον προστάται καὶ στρα-
τηγοί· ἐπειδὴ Τελευτίας Θευδώρου Κῶιος

“Danışma ve Halk meclisleri karar verdi: prtanis’lerin önerisi, bu öneride bulunmak için prostates’ler ve stratēgos’lar geldi”

Prytanis’lerin sunduğu öneride, *prostatatai* ve *stratēgos*’lar ile beraber hareket ettikleri anlaşılmaktadır.

Magnesia ad Maendrum

T1.22. Khalkis Artemis Leukophryene Oyunlarına Daveti Kabul Ediyor.

Bul. Yeri: Magnesia ad Maendrum

Edisyon: IMagnesia am Maeander 47.

Tarihlendirme: İ.Ö. 206

- 1 [οἱ στρατ]ηγο[ι] εἶπαν· [ἐπειδὴ ὁ β]ασιλεὺς Φίλι[π]πος
ἔγρα[ψε]ν τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμ[ωι] περὶ [Μ]αγνή-
των τῶν ἐπὶ Μαιάνδρῳ, οἱ [σ]υγγενεῖς ὄντες Μακε-
δόνων ἡξίουσαν τ[ὸν] ἀγῶν[α ὃ]ν τιθέασι [τῇ] Ἀ[ρτ]έ-
5 μιδι τῇ Λευκοφρυηνῇ προσ[δέξα]σθαι στεφανίτην·

Str. 1-5

“Stratēgos’lar önerdi: mademki Kral Philippos Danışma ve Halk meclisleri Magnesia Maendrumlular hakkında yazdı, Makedonyalılar’ın akrabası olanlar Artemis Leukophryena için düzenlenen oyunu çelenk ödülüyle kabul etmemizi rica ettiler.”

Bu yazıt, Khalkhis halk ve danışma meclislerinin Leukophryena davetini kabul ettiğini ve kabul ettiğini içeren kral Philippos’un mektubu uyarınca düzenlenen bir kararnamedir. Bu kararname *stratēgos*’ların önerisi ile başlamaktadır. İ.Ö. 199 yılında böyle önemli bir kararnamede, yani kral mektubu uyarınca alınan bir kararda ne kadar söz sahibi oldukları ya da kararın alınmasında nasıl rol oynadıkları görülmektedir.

T1.23. Zeus Sosipolis Festivaline İlişkin Kararname

Bul. Yeri: Magnesia ad Maendrum

Edisyon: *IMagnesia am Maeander* 98.

Tarihlendirme: İ.Ö. 197/196

Str. 21-27 καὶ ἐν τῷ ἀναδείκνυσθαι τὸν ταῦρον κατευ-
 χέσθω ὁ ἱεροκῆρυξ μετὰ τοῦ ἱέρεω καὶ τῆς ἱερείας καὶ
 τοῦ στεφανηφόρου καὶ τῶμ παίδων καὶ τῶν παρθένων
 καὶ τῶμ πολεμάρχων καὶ τῶν ἱππάρχων καὶ τῶν οἰ-
 25 κονόμων καὶ τοῦ γραμματέως τῆς βουλῆς καὶ τοῦ
 ἀντιγραφέως καὶ τοῦ στρατηγοῦ ὑπέρ τε σωτηρί-
 ας τῆς τε πόλεως καὶ τῆς χώρας καὶ τῶμ πολιτῶν

“ *Boğa adandığı zaman, hiereuks, rahip ve rahibe ile stephanephoros ve erkek ve kız çocukla-
 ri ve polemarkhos ve hipparkhos ve oikonomos ve boule grammateus’u ve boule’nin kontrol
 katibi ve stratēgos’lar ile birlikte kentin, kırsal alanın ve vatandaşlarının güvenliği için dua-
 lar sunacak*”

Yazıt, İ.Ö. 197/196 tarihinde Magnesia ad Maiandrum kentinde *strategos*’ların Zeus Sosipolis festivalinde kurbanlar sunulduğu zaman diğer kent görevlileri ile birlikte bu törene katıldıklarını göstermektedir.

T1.24. Pergamon Kentinden Leukophryene Hakkında Kararı

Bul. Yeri: Magnesia ad Maeandrum

Edisyon: *IMagnesia am Maeander* 83.

Tarihlendirme: İ.Ö. 188/172

Str. 15-17 τοὺς καὶ εἰς τὸ [— τοὺς δὲ στρατη]-
 γοὺς προνοῖῃσαι [—]
 εἰς Μαγνησία[ν —]

“..... *Stratēgos’lar öngörsünler/önerge versinler*”

T1.25. Teos Demos'u Tarafından Magnesialı G[laukos] İçin Onurlandırma

Bul. Yeri: Magnesia ad Maendrum

Edisyon: I *Magnesia am Maeander* 97.

Tarihlendirme:

- 30 [τιμ]ούχων καὶ στρατηγῶν γνώμη· ἐπειδὴ Γ[λαῦ]-
[κος] Ἀδμήτου Μάγνης χρησίμον καὶ φιλότιμο[ν] ἐάυ]-
[τόν] παρεχόμενος διατελεῖ κοινῇ τε τ[ῇ] πό]-
[λε]ι καὶ ἰδίαι τῶμ πολιτῶν τοῖς ἐντυγχάν[ουσιν]
[αὐτ]ῶι, δεδόχθαι τῶι δήμωι·

Str.30 “*Timoukhos'lar ve stratēgos'larının dilekçesi*”

Knidos

T1.26. Kalymna ve Kos Arasındaki Knidos Hakemleri

Bul. Yeri: Kalymna

Edisyon: Syll³ 953.

Tarihlendirme: İ.Ö. 300-286

- Str. 1 [ἔδοξε τῇ βουλῇ καὶ τῶι δάμωι, γνώμα στρ]ατηγῶν Λευντιάδα το-
Str. 20- 26 [αἰδία περὶ τοῦ Παυσιμάχου χρέως πρὸ] ἡμερῶν πέντε· εἰ δέ κα μ-
20 [ἡ ἀποδῶντι τὸ ἔγκλημα τοῖς στραταγοῖ]ς κατὰ τὰ γεγραμμένα, μὴ
[εἰσαγόντω τὰν δίκαν τοῖ στραταγοῖ· λαβόν]τω δὲ καὶ ἀντίγραφα τῶ[ς]
[ἀντιγραφῶς τῶς δεδομένας τοῖς Καλυμ]νίων προδίκους πρὸ ἡμερ-
[ῶν πέντε· εἰ δέ κα μὴ δῶντι Καλύμνιοι, ν]ικᾶν τὰ Διαγόρα παιδιά κρι[ν]-
[όντ]ω, οὐδὲ τὸ ἐπικαλεῦμ[ενον ἔχειν τινὰ] τῶν γεγραμμένων οικαγ[γενέσθαι τ
οὐ]
25 [ὔτ]ε οὔτε ἔλασσον τούτου· ἐξορκῶν[τω δὲ πρὸ το]ῦ δικαστηρίου πρὶν τὰν
[δ]ίκαγ γενέσθαι τοὺς δικαστὰς τοὺς δικάζοντας ἰ[ερῶν καιομέ]νων

Str. 1 “*Knidos Danışma ve Halk meclisleri stratēgos'larının önerisiyle karar verdi*”

Str. 20- 26

“Eğer sanıklara öngörülen suçlamalarını teslim etmezlerse, stratēgos'lar davayı mahkemeye vermeyecektir. Beş gün içinde Kalymnalılar'ın prodikos'larına verilen yazının bir kopyasını alacaklardır. Kalymnalılar onlara kopya vermezlerse, Diagoras'ın çocuklarının davayı kazandığını veya belgelerde talep edilen miktarın (?) bundan az olmamasını belirleyeceklerdir.

Stratēgos’lar, dava açılmadan önce mahkeme binası önünde davayı yargılayan yargıçlara bir yemin etsinler”

Yazıttan anlaşıldığına göre, Koslu bir kişinin varisleri tarafından Kalymnos halkına karşı bir dava açılmış ve istek üzerine bu davada Knidos’un *stratēgos*’ları arabulucu olmuştur. Anlaşılan, bu *stratēgos*’lar davayla ilgili tüm belgeleri toplayıp, tanıkların sorgulamasını yapmak suretiyle duruşmayı yönetmişlerdir.

T1.27. Miletos, Iasos, Parion, Bargylia, Heraklea (Latm.), Kos, Hyllarima Ve M [...] Tarafından Onurlandırma

Buluntu yeri: Alabanda

Edisyon: Cousin – Diehl, 1886, 311-314, no. 4; Cousin, 1908, 203-204

Tarihlendirme: Hellenistik Dönem

Str. 31- 32 [βουλή γ]εν[όμ]ε[νον στρατηγὸν τ]ῆς πόλεως.
[βουλή γενόμε]νον στρατηγὸν εἰς τοὺς δῆ[μους].
[β]ουλὴ [γ]ενόμενον ἐγλογιστὴν [ἀ]κ[λ]οπεΐας ἐπ[αί]-
35 νοι καὶ εἰκόνι χα[λ]κῇ καὶ ἐστεφάνωσεν χρ[ρ]υ[σῶι]
[σ]τεφάνωι.
[β]ουλὴ γενόμενον στρατηγὸν [.]Υ[—]
[.]να εἰκόνι χρ[ρ]υ[σῇ] καὶ ἐστεφάνωσε[ν]
[χρυσῶι στεφάνωι].
ἐπ[αί]νωι

Str. 31- 32

“Danışma Meclisi kentin stratēgos’u olanı (onurlandırdı). Danışma Meclisi demos’un stratēgos’u olanı (onurlandırdı).

Str. 37 *“Danışma Meclisi stratēgos’u olanı (onurlandırdı).”*

Yazıtta ismi okunamayan bir şahıs onurlandırılmaya layık görülmüştür. İlk üç satırda kentin ona bir cenaze töreni düzenlediği hatırlatılmıştır. Devam eden satırlarda ise şahsı onurlandıran kentlerin listesi yer almaktadır. Kentler onu vatandaşlık hakkı, *proksenia* bronz bir büst ve altın bir taç gibi övgüler ve çeşitli ödüller ile onurlandırmıştır. Bu kentler: Miletos, Iasos, Parion, Bargylia, Heraklea (Latmos), Kos, Hyllarima ve adı okunamayanlardır. Yazıtın 18 ve 19 numaralı satırları okunamazken 20 ve 21 satırlarında ise belirtilen bronz büst veya altın tacı kimin verdiği bilinmemektedir. 22. satırdan itibaren Alabanda halkının bu kişiye verdiği onur-

lar anlatılmaya başlamıştır. 32-38. Satırlarda üstün Görevler için Alabanda Danışma Meclisi tarafından *stratēgos*’ları verilen onurlar aktarılmıştır. Burada 32. satırdaki “[στρατηγόν τ]ῆς πόλεως (kentın *stratēgos*’u)” tamamlama önerisi ve 33. satırdaki “στρατηγός εἰς τοὺς δη[μους] (*demos*’un *stratēgos*’u)” ifadesi dikkat çekmektedir. Hatta 37. satırda da bir *stratēgos*’un onurlandırıldığı belgelenmektedir. Ancak yazıtın uğramış olduğu tahribattan dolayı kaybolan satırlardan, *stratēgos*’un türünün bilgisine ulaşıl原因mamaktadır. Belgede öne sürülen tamamlama önerilerinin doğruluğu kabul edilirse, Alabanda kentinde hem kent *stratēgos*’unun hem de bir *demos stratēgos*’unun bulunduğuna işaret etmektedir.

Troas Bölgesi Yazıtları

Ilion

T1.28. Kral I. Antiokhos İçin Onurlandırma

Bul. Yeri: Ilion

Edisyon: *Ilion* 32.

Tarihlendirme: yak. İ.Ö. 280

Str 29-30 πᾶτ[ριον θυ]-
 σίαν οἱ τε ἱερονόμοι καὶ οἱ πρυτάνεις μετὰ τῆς ἱερείας καὶ τῶμ πρεσβευτῶν,
 τ[ῶι δὲ Ἀπόλ]-
 λωνι καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς οἱ στρατηγοὶ μετὰ τῶν ἄλλω<v> ἱερέων·

“Apollon’a ve diğer tanrılara ise rahip ve rahibeler ile birlikte *stratēgos*’lar kurban kessinler”

Kral I. Antiokhos’un onurlandırıldığı bu yazıtta, *stratēgos*’ların Ilion kentinde resmi kurban adakları gerçekleştirdikleri ve din adamlarıyla birlikte dini törenlere katıldıkları anlaşılmaktadır.

T1.29. Metrodoros İçin Onurlandırma

Bul. Yeri: Ilion

Edisyon: *Ilion* 34.

Tarihlendirme: İ.Ö. 275-269?

1 ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος ἐ<φ>έσ-
 ταλκεν, ὅτι τραυματίας γενόμενος
 ἐν τῇ μάχῃ εἰς τὸν τράχηλον
 θεραπευθ<εί>η ὑπὸ Μητροδώρου τοῦ
 5 ἱατροῦ ἀκινδύν<ω>ς, ἐφέσταλκεν <δὲ>
 περὶ αὐτοῦ καὶ Μελέαγρος ὁ στρα-

τηγὸς προορώμενος τὸ τῆς πό-
λεως συμφέρον·

“Mademki, Kral Antiokhos, savaşta yaralanınca, hekim Metrodoros tarafından güvenli bir şekilde iyileştirildiğini bize söylemek için mektup gönderdi ve mademki stratēgos Meleager kentin çıkarına neyin yararlı olduğunu düşünerek bize Metodros hakkında (bu mektubu) gönderdi.”

Metrodoros isminde bir doktorun onurlandırılması ve özel haklara sahip olması için kente gönderilen iki mektup sayesinde, Ilion kentinin bu kişiyi onurlandırma kararı aldığı anlaşılan kararnameden, bu mektuplardan birtanesin Antiokhos tarafından diğerinin ise (Antiokhos’un Küçük Asya’daki temsilcisi) stratēgos olan Meleager tarafından gönderildiğini öğrenmekteyiz. Yine yazıtta stratēgos Meleager’in savaş sırasında kentinin yararlarını gözetmiş olduğu vurgulanmıştır.

Lampsakos

T1.30. Lampsakoslular’ın Kararnamesi

Bul. Yeri: Lampsakos

Edisyon: ILampsakos 9.

Tarihlendirme: İ.Ö. II. y.y.

Str. 15vd. ταῦτα συσταθισομένης τραπεζιτείας, ἀπ[οδε]ιζάτωσαν ἢ τε βο[υλὴ καὶ οἱ στρα]τηγοὶ οὗς δεῖ χειρίζειν τὰ καθιερωμένα χρήματα τῷ Ἀσκληπιῷ· ὅ[ταν δὲ αἱ ἐορταὶ]

“Danışma Meclisi ve stratēgos’ların kutsanmış serveti Asklepios’a vermeleri gerekir”

Söz konusu belgede, στρα]τηγοὶ kelimesinin bir kısmı tamamlanmıştır. Eğer bu tamamlama önerisi doğru ise yazıt, stratēgos’ların Asklepios’un kutsal fonlarını yönettiklerine işaret etmektedir.

T1.31. Lampsakoslular’ın Stratēgos’larının Mektubu

Bul. Yeri: Lampsakos

Edisyon: ILampsakos 7.

Tarihlendirme: İ.Ö. I. y.y. ilk çeyreği

1 Λαμψακηῶν
Λαμψακηῶν στρατηγοὶ Θεσίων ἄρχουσι
χαίρειν·

Str 1-3 “Lampsakoslular’ın stratēgos’ları, Thasoslular’ın arkhon’larını selamlar”

Yazıtın günümüze kalmayan satırlarından onurlandırılan şahsın kimliği hakkında bilgi edini-
lemese de kararnamenin gerçekleştirilmesi konusundaki bilgiler günümüze ulaşabilmiştir. Ya-
zıttan çok açık bir şekilde *stratēgos*’ların elçilik ile görevlendirildiği öğrenilmektedir.

Pergamon

T1.33. I.Eumenes’in Pergamon’a Mektubu

Bul. Yeri: Pergamon

Edisyon: IPergamon 18; OGIS 267.

Tarihlendirme: İ.Ö. 263-241

- 1 [Εὐμένης Φιλεταίρου Περγαμηνῶν τῷ δήμῳ χαίρ]ειν.
[Παλάμανδρος, Σκύμνος, Μητρόδωρος, Θεότιμος, Φί]λισκος,
[οἱ κατασταθέντες ἐφ’ ἱερέως] στρατηγοὶ φαίνοντα[ι]
[ἐν παντὶ καιρῷ καλῶς προεστηκότες] τῆς ἀρχῆς· τῶν τε γὰρ
5 [ἱερῶν καὶ τῶν πολιτικῶν πάντα] μὲν πεπολίτευνται δικαίως,
[οὐ μόνον δὲ τάς τε] τῆς πόλεως καὶ τὰς ἱερὰς προσόδους
[τὰς οὖσας] ἐφ’ αὐτῶν ὠικονομήκασι συμφερόντως τῷ δήμῳ καὶ
[το]ῖς θεοῖς, ἀλλὰ καὶ τὰ παραλελειμμένα ὑπὸ τῶν πρότερον
ἀρχείων ἀναζητήσαντες καὶ οὐθενὸς τῶν κατεσχηκότων
10 τι φεισάμενοι ἀποκατέστησαν τῇ πόλει, ἐπεμελήθησαν δὲ
καὶ περὶ τῆς ἐπισκευῆς τῶν ἱερῶν ἀναθημάτων, ὥστε τούτων
εἰς ἀποκατάστασιν ἀγχοχότων τὰ προγεγραμμένα καὶ τοὺς
ἐπιγινομένους στρατηγοὺς ἐπακολουθοῦντας τῇ ὑφηγήσει
εὐχερῶς δύνασθαι διοικεῖν τὰ κοινά. κρίνοντες οὖν δίκαιον εἶναι
15 μὴ ὀλιγωρεῖν τῶν οὕτως ἐπιστατούντων, ἵνα καὶ οἱ μετὰ ταῦτα
δεικνύμενοι πειρῶνται κατὰ τρόπον προίστασθαι τοῦ δήμου,
αὐτοὶ τε διεγνώκαμεν τοῖς Παναθηναίοις στεφανοῦν αὐτοὺς
καὶ πρὸς ὑμᾶς ὤμεθα δεῖν γράψαι περὶ τούτων, ὅπως ἐν τῷ
μεταξὺ χρόνῳ βουλευσάμενοι τιμήσητε αὐτοὺς καθότι ἂν
20 ἀξίους ὑπολαμβάνητε εἶναι. ἔρρωσθε.

Str. 1-20:

“Philetairos oğlu Eumenes Pergamon Halkını selamlar!

.... Yılında görev yapan Palamandros, Skymnos, Metrodoros, Theotimos ve Philiskos adlı
stratēgos’lar bu görevlerini her bakımdan en iyi şekilde tamamlamış bulunmaktadırlar. Onlar
bu makamın gerektirdiği diğer görevleri de hakkaniyetle yürütmüşler ve görev yaptıkları yıl

içerisinde toplanan olağan ve kutsal gelirleri yalnızca halkın ve tanrıların yararına kullanmakla kalmamışlar fakat aynı zamanda kendilerinden önce görev yapanların ihmal ettikleri pek çok görevi de yerine getirmişler ve hiçbir borçlu için ayırım yapmaksızın, tüm gelirleri kent için harcamışlardır. Onlar aynı zamanda tapınaklardaki kutsal adakların bakımına da önem vermişlerdir. Kendileri bu yönetsel işleri düzenli bir şekilde yürüttükleri için, gelecekte stratēgos olacak kişiler de bu kamu görevini onları örnek alarak kolayca yürütebilirler. O halde gelecekte atanacak olanların bu görevlerini gereği gibi yerine getirmeleri için, böyle memurları unutuvermek pek adil bir davranış olmaz diye düşündüğümüzden biz kendi açımızdan onları Panathenia Bayramı'nda taç giydirerek onurlandırmayı kararlaştırdık. Ayrıca aradan geçecek süre içinde belki bu konuyu düşünür ve onları siz de onurlandırırsınız diye size bu mektubu yazmayı uygun gördük.

Sağlıcakla”

Bu yazıt I. Eumenes ile başkent Pergamon arasındaki ilişkileri göstermesi açısından önemli olduğu kadar mektupta sözü edilen Palamandros, Skymnos, Metrodoros, Theotimos ve Philiskos adlı stratēgos'ların görevlerini en iyi şekilde tamamladıkları için Athena adına düzenlenen Panathenaia festivalinde taç giydirilerek onurlandırılmasını ifade etmesi açısından da çok önemlidir. Söz konusu yazıt, I. Eumenes yönetiminin son yıllarına tarihlenmekte olup iki ana bölümden oluşmakta ve ilk bölümde Eumenes'in Pergamon halkına yazdığı bir mektuptur. İkinci bölümde ise Pergamon Meclisi'nin bu mektuba cevap niteliğindeki bir kararı yer almaktadır. Aynı zamanda bu uzun ve önemli yazıt sayesinde o dönemde henüz kral unvanı taşımayan I. Eumenes'in gerçekte bir kralın tüm yetkileriyle donatılmış olduğunu, Pergamon'daki üst düzey yöneticilerin seçimle değil atama ile göreve getirildiklerini de öğrenmekteyiz. Aslında Eumenes'in bu mektubu bir 'tavsiye' değil bir 'emirname' niteliğindedir. Ayrıca, bu mektup stratēgos'ların kamusal işler de üstlendikleri, yaptıkları işler ve onlardan sonra gelecek olanların da kendilerinden örnek alması gerektiği, nasıl göreve geldikleri tek tek not edilmiş olması açısından çok iyi bir kaynaktır. Eumenes, Pergamon halkına stratēgos'ların onurlandırılması için karar almaları gerektiğini bildirmiştir. Bunu nedeni olarak da idari işleri düzgün bir şekilde düzenli olarak yönettiği için ve kendilerinden sonra bu strategos olacak kişiler de kamu görevlerinde onlardan örnek alarak işlerini doğru bir şekilde yerine getirmeleri ve bu strategos'ları unutmamaları için kendilerinin onları onurlandırdıkları Pergamonlular'ın da onları onurlandırması gerektiğini yazmıştır. Burada onurlandırılacak üç strategos sayılmıştır. Yazıttan bu kişilerin makamlarının gerektirdiği başka sorumlulukları da adil bir şekilde yerine getirmişlerdir. Bu ifadeden strategos'lüğün askeri koruma müdafaa etme görevlerinin yanı sıra başka yükümlülükleri olduğu da anlaşılmaktadır. Zaten devamında da bu

sorumluluklardan bahsetmektedir. Görevde bulundukları sene içinde toplanan kutsal gelirler sadece halk ve tanrılar için kullanmışlar, onlardan önceki *stratēgos*'ların önemsemediği pek çok görevi yerine getirmişler, hiçbir borçluyu ayırmadan kent adına tüm gelirleri kullanmışlardır. Yani dini fonların yönetimini gerçekleştirmiştir. Bunun yanı sıra tapınaklardaki adaklara da ihtimam göstererek dini işler üstlendikleri de bu yazıtla görülmüştür.

T1.34. Pitane ve Mylitene Pergamon'dan Hakem Kabul Ediyor

Bul. Yeri: Pergamon

Edisyon: *IPergamon* I, 245; OGIS 335

Tarihlendirme: İ.Ö. 150-133

- Str. 1-3 [Πι]ταναίων
στρατηγοὶ εἶπαν· ἐπειδὴ [Περγ]αμηνοὶ, συγγενεῖς ὄντ[ες καὶ] φίλοι καὶ
εὐνόω[ς]
- Str. 44-45 [ἐπινηῆσθαι δὲ καὶ τοὺς πρεσβευτὰς καὶ καλέσαι ἐπὶ]
[τὴν κοιν]ήν ἐστίαν, φρο[ντίσαι δὲ περὶ αὐτῶν τοὺς στρατηγοὺς].

Str. 1-3 “ *Pitaneliler'in stratēgos'larının önerdi: Mademki Pergamonlular akrabalarımız ve dostlarımız oldu....*”

Str. 44-45 “ *[elçileri övsünler ve halka açık eve davet etsinler, stratēgos'lar onlarla ilgilen-
sinler.]*”

Pitane ve Mylitene arasındaki anlaşmazlığı çözmek için Pergamon'dan gelen hakemlere ilişkin bir kararname niteliğinde olan bu yazıtın ilk satırlarından Pitaneliler'in *stratēgos*'larının meclise öneri sundukları gözlemlenmektedir. Yazıtın son satırlarındaki tamamlama önerisi doğru olarak kabul edilirse *stratēgos*'ların bu elçilerle ilgilenmeleri gerekmektedir. Dolayısıyla burada *stratēgos*'ların hem meclise öneri sunma hem de misafir ağırlama gibi görevleri gözlemlenmektedir.

Bithynia Bölgesi Yazıtları

Kios

T1.35. Athenodoros İçin Onurlandırma

Bul. Yeri: Kios

Edisyon: IKios 2.

Tarihlendirme: İ.Ö. 360

1 [ἐπὶ — — —]νίου φρουροῦ, Ἀθηναῖονος εἰκάδι, [ἐν κυρίαι]
ἐκκλησίαι, Κόνων ἐπρυτάνευε, γνώμη
[τῶν ἀρχόν]των καὶ τῶν στρατηγῶν· Ἀθηνόδωρον
[ἐπαινέσαι τὸν Ἀθ]ηναῖον...

Str. 1-4

“..... *Lennaios* ayının 20.gününde *kuria* *eklesiasi* 'nda *Konon* *pyrtan* 'lık yaptı, *arkhon* 'ların ve *stratēgos* 'ların önerisi”

Athenodoros isimli bir kişinin onurlandırıldığı bu yazıtta *stratēgos* 'ların *arkhon* 'larla birlikte öneri sundukları görülmektedir. Hatta bu *gnome* 'nin ayın 20. gününde yapıldığı ve *pyrtan* 'lık yapan kişinin de ismi kaydedilmiştir.

T1.36. Kararname

Bul. Yeri: Kios

Edisyon: IKios 17; IK Magnesia am Sipylum 7.

Tarihlendirme: İ.Ö. II. y.y.

1 ψήφισμα
[Μαγν]ήτων τῶν πρὸς Σπ[ύλῳ].
[ἔδοξε τῇ β]ουλῇ καὶ τῷ δήμῳ, γνώμη στρα[τηγῶν].

“*Magnesia ad Spylum*lular'ın kararı. Danışma ve Halk meclisleri karara vardı: *stratēgos* 'ların dilekçesi”

Yazıt *stratēgos* 'ların halk meclisine öneri sunduklarını göstermektedir.

Kalkhedon

T1.37. Seleukialı Nikon oğlu Eudamos İçin Onurlandırma

Bul. Yeri: Kalkhedon

Edisyon: *IKalchedon* 1; Michel, 1900, nr. 535.

Tarihlendirme: yak. İ.Ö. 172

Str. 73-75 ὅπως δὲ καὶ πρόξενος γένηται, τοὺς στρα-
ταγούς τοὺς τὰν δευτέραν τετράμηνον στρα[τα]γοῦν-
75 τας εἰσαγγεῖλαι εἰς τὰ[v] βουλὰν κατὰ τὸν νόμον·

“*proksenos* olması için ikinci yılın üçüncü döneminde makamında bulunan *stratēgos*’lar, yasalar gereği Danışma Meclisi’ne dileçe vermelidirler.”

Yazıttan, Seleukos kralının saray mensuplarından Eudamos’un, Kalkhedonlular’a gösterdiği ilgi vesilesiyle, vatandaşlık hakkı ve *proksenia* ile onurlandırıldığı anlaşılmaktadır. Eudamos’a *proksenia* verilmesi için *stratēgos*’ların Danışma Meclisi’ne dilekçe vermeleri gerektiği gözlemlenmektedir. Yani kentte idari ve birincil derece önemli resmi işlerden sorumlu oldukları görülmektedir.

Aeolis Bölgesi Yazıtları

Kyme

T1.38. *Stratēgos* Korrakos İçin Onurlandırılma

Buluntu yeri: Kyme

Edisyon: SEG II 663; I *Prusa ad Olympum* 1001.

Yazıtın tarihi: İ.Ö. 188–171

- 1 ἔδοξεν τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ· Μενέμαχος
Ἀρχελάου εἶπεν· ἐπεὶ Κόρραγος Ἀριστομάχου
Μακεδών, τεταγμένος στρατηγὸς τῶν κα-
θ’ Ἑλλήσποντον τόπων, διατελεῖ τὴν πᾶσαν
- 5 σπουδὴν καὶ εὖνοιαν προσφερόμενος εἰς τὸ συν-
αύξεσθαι τὸν δῆμον, καὶ κοινῇ καὶ ἰδίαι τοῖς ἐν-
τυγχάνουσιν τῶν πολιτῶν εὐχρηστον αὐτὸ[v]
παρασκευάζει, ὑπὸ τε τὴν παράληψιν τῆς πόλεως
ἡξίωσεν τὸν βασιλέα ἀποδοθῆναι τοὺς τε ν[ό]-
- 10 μους καὶ τὴν πάτριον πολιτείαν καὶ τὰ ἱερὰ τεμέ-

- νη καὶ τὸ εἰς τὰ ἱερὰ καὶ πόλεως διοίκησιν ἀργύριον καὶ
 τὸ τοῖς νέοις ἔλαιον καὶ τὰ ἄλλα ἅπερ ἐξ ἀρχῆς ὑπῆ[ρ]-
 χεν τῷ δήμῳ, ἐνδεῶς τε ἀπαλλασσόν-
 των τῶν πολιτῶν διὰ τὸν πόλεμον παρ[ά]
- 15 τε αὐτοῦ ἐχαρίσατο εἰς τὰς δημοτε-
 λεῖς θυσίας βοῦς καὶ ἱερεῖα, καὶ τῷ βασιλεῖ[τι]
 μνησθεῖς ἐξεπορίσατο σῖτον εἰς σπέρμ[α]
 καὶ διατροφήν, καὶ τὰς ἰδίας ἐκάστωι τῶν
 πολιτῶν κτήσεις συνέσπευσεν διαμεῖ[ναι]
- 20 τοῖς τε μὴ ἔχουσιν δοθῆναι ἐκ τοῦ βασιλικοῦ,
 καὶ ἀτελείας ἐπικεχωρημένης πασῶν
 τῶν προσόδων ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐτῶν
 τριῶν ἔσπευσεν καὶ ἄλλα δύο ἔτη ἐπιδοθῆ-
 ναι, βουλόμενος εἰς εὐδαιμονίαν καὶ ἐπίδο-
- 25 σιν καταστήσαι τοὺς πολίτας, ἀκόλουθα πράσσων τ[ῇ]
 τοῦ βασιλέως προαιρέσει· ἵνα δὲ καὶ ὁ δῆμος φα[ί]-
 νηται<ι> ἀποδιδούς χάριτας ἀξίας τοῖς αὐτὸν
 εὐεργετοῦσιν, δεδόχθαι τῷ δήμῳ· [ἐπαινέσαι τε]
 Κόρραγον τὸν στρατηγὸν κα[ὶ] στεφανῶσαι αὐτὸν]
- 30 χρυσῶι στεφ[άνῳ] — — —

“Arkelaos oğlu Menemakhos’un teklifi üzerine Danışma ve Halk meclisleri karar verdi. Mademki, Aristomakhos oğlu Makedon Korrakos, Hellespontos bölgesinde stratēgos’luğu sırasında, tüm iyi niyet ve tüm gayretini halkın desteklenmesine sunarak, hem birlikte, hemde tek başına halkın ondan yardım talebini karşılamış, kralın isteği üzerine, kentin yönetimini üzerine aldıktan sonra, yasaları, atadan kalan kanunları, kutsal alan ve kentin parasının, gençler için zeytinyağı ve daha başka şeyleri verdiği gibi, halka ait olanları da geri verdi. Savaş sırasında halkın ihtiyacı olan şeyleri temin ederek, onun lütfu ile halka adak hayvanları, kutsal hediyeler için zahmet çekmiş ve tohumluk buğday, gıda ve her bir kimsenin geçimini krala hatırlatmak sureti ile sağlamış, her bir yurttaşın sahip olduğu mülkiyeti sürdürmesi ve hiçbir şey olmadan, kraliyet kasasından verilmesini, kral tarafından üç yıllığına verilen vergi muafiyetinin iki yıl daha uzatılması için çaba göstermiş, yurttaşlara olan iyi niyet ve isteyerek gösterdiği çaba kral ile mutabakata varmak sureti ile gerçekleştirdiği için. Onun bu iyiliklerine

şükranlığını göstermek için halk karar verdi; stratēgos Korrakos'un onurlandırılmasına ve altın taç ile taçlandırılmasına . . ."

Prusa'da bulunan yazıttan anlaşıldığına göre *stratēgos* Korrakos bu bölge halkına iyi davranmış ve pek çok yararlı hizmetlerde bulunmuştur. Kentin korumasını, idari yönetimini gerektiğinde gıda teminini sağlamış, kent için vergi muafiyetnin süresinin uzatılmasını istemiştir. Bu tarihten sonra Hellespontos Bölgesi, Pergamon egemenliğine girmiştir. Bu bölgeyi Pergamon Krallığı adına komutan Korrakos yönetmiştir. Dolayısıyla buradaki *stratēgos*'un varlığı Pergamon ile ilişkilendirilebilir.

T1.39. Arkhippe İçin Onurlandırma

Buluntu yeri: Kyme

Edisyon: IKyme 13.

Yazıtın tarihi: İ.Ö.130

- Str.1vd. ἔδοξεν τῇ βουλῇ· γνώμη στρατηγῶν καὶ φ[υλάρ]-
χων καὶ τῶν συνέδρων· ἐπειδὴ Ἀρχίππη ἢ Δικ[αι]-
- Str. 76-80 χίππη καὶ τὴν ἀλειτουργησίαν καί, ἐπὰν δὲ τελευτήσῃ Ἀρχίππη, στεφανώσάτωσαν αὐτὴν ἐπὶ τῆς ἐκφορᾶς οἱ κατὰ τὸν καιρὸν ὄντες στρατηγοὶ στεφάνῳ χρυσῷ ἀναγορεύοντες ὅτι "ὁ δῆμος στεφανοῖ Ἀρχίππην τὴν Δικαιογέ-
νου στεφάνῳ χρυσῷ ἀρετῆς ἕνεκεν καὶ εὐνοίας τῆς εἰς ἑαυτὸν"· τὸ δὲ εἰς τὸν
80 στέφανον ἀνήλωμα δότωσαν οἱ στρατηγοὶ παρὰ τῆς πόλεως·
- Str.88-90 γον ἂν ἕκαστον ἐνιαυτόν, ἐπὰν ἀποδοθῶσιν ὑπὸ Ἀρχίππης οἱ χίλιοι στατῆρες, διαγράφειν ἐπάναγκες ἔν τε τῷ μηνὶ τῷ Θαξίῳ τοῖς στρατηγοῖς χαλκοῦ στατῆρας δέκα
καὶ τῇ βουλῇ, πανδήμῳ χαλκοῦ στατῆρας τεσσαράκοντα
- Str.102-111 νέσθαι καὶ τὰ κατὰ τὴν ἐπισκευὴν τοῦ βουλευτηρίου ἐπιτελεῖσθαι, ὁ δῆμος
102 διὰ τῶν ἐσομένων κατὰ τὸν καιρὸν στρατηγῶν καὶ συνέδρων γράψας ψήφισμα κυρωσάτω περὶ τε τῆς τῶν διαφορῶν λήψεως καὶ τοῦ ἐκτοκισμοῦ αὐτῶν καὶ περὶ ἐπιστάτου τοῦ ἐσομένου κατ' ἐνιαυτὸν ἐπὶ τε τῆς ἐπισκευῆς τοῦ βουλευτηρίου καὶ τοῦ καταγορασμοῦ τῶν σωμάτων καὶ τῆς τροφῆς αὐτῶν καὶ ἀμ-

φιεσμοῦ καὶ ὀψωνίου· καὶ ἵνα ἐάν τι τῶν καταγορασθησομένων σωμάτων
πάθ[η, ὁ] κατὰ τὸν καιρὸν ἐσόμενος ἐπιστάτης ἀγοράσῃ ἄλλο σῶμα, ὥ[σ]τε μὴ
ἐλάσσονα ὑ-

- 108 πάρχειν διὰ παντὸς τῶν τεσσάρων· ἐπικληρώσάτω δὲ καὶ ὁ ἐσόμενος
ἔμμηνο[ς]στρατηγὸς Ἑλικῶνα τὸν Ἀπολλωνίου ἐπὶ τε φυ[λῆ]ν καὶ φράτρان καὶ
καθ' ἧ ἄνα[δι]δότη γραφὴν τῷ γραμματεῖ τῶν νομοφυλάκων καὶ εἰς τὸ
ἀντιγραφῶν καὶ μ[ε]-
τεχέτω πάντων ὧν καὶ οἱ ἄλλοι πολῖται·

Str. 123-124 εἶναι δὲ τὸ ψήφισμα τοῦτο ἐπὶ σωτη[ρί]α τῆς τε π[όλ]-
εως καὶ τῶν πολιτῶν· προέθηκαν οἱ στρατηγοὶ πάντες· ἐπὶ Ἀθ[ην]αίου, μην[ὸς]
Τερφείου πέμ[πτη]ι ἀπιόντος.

Str.127 ἔδοξεν τῇ βουλῇ· γνώμη στρατηγῶν καὶ φυλάρχων καὶ τῶν συνέδρων·

Str. 162 ρωμένον περὶ τούτων ψήφισμα· προέθηκαν οἱ στρα-
τηγοί· ἐπὶ Σωπάτρου ἀπεδείχθησαν Ζώϊλος

Str.1-2 “*Stratēgos ’lar, phylarkhos ’lar ve synedroi ’un önerisiyle Danışma meclisi karar ver-
di*”

Str.76-80 “*Arkhippe ölünce, o sırada stratēgos olan kişiler, cenaze sırasında arkhippeye
taç giydirdinler ve “Halk Dikaiogenes kızı Arkhippe ’yi, erdemi ve kendilerine karşı hayırsever
tutumu dolayısıyla altın bir taç ile onurlandırır” şeklinde bir duyuruda bulunsunlar.
Stratēgos ’lar bunun masrafını kent kasasından karşılasınlar*”

Str.88-90 “*(Haznedarın) Thaksios ayında stratēgos ’lara 10 stater, tüm meclise de 40 stater
ödemesi gerekir*

Str.102-111 “*Halk, zamanın stratēgos ’ları ve diğer görevlileri aracılığı ile bir dekret hazırla-
yarak, alacaklıların ve bunların faizlerinin tahsili, Meclis binasının onarımına ilişkin yıllık
görevle seçilecek memurun tayini, köle satın alımıyla bunların beslenmeleri, giyim-kuşamları
ve ücretleri hakkında karar almalıdır. Eğer kölelerden birinin başına bir şey gelirse, o sırada
görevli memur başka köle satın almalı ve köle sayısı hiçbir zaman dörtten aşağıya düşmeme-
lidir. Bir aylık süre için göreve gelecek olan stratēgos, Apollonios oğlu Helikon için kura yolu
ile bir phyle ve phratra saptasın ve nomophylaks ’ların yazmanı ile arşive vereceği belgede
Helikon ’un diğer vatandaşların tüm haklarına sahip olduğu belirtilsin.*

Str. 127 “*Stratēgoi, phylarkhoi ve synedroi ’un önerisiyle Danışma meclisi karar verdi*”

Str. 123-124 “Teklif tüm *stratēgos*’lar tarafından yapıldı, *Athenaios*’un yönetimi zamanında, *Terpheios* ayının 25’inde.”

Str. 162 “*Stratēgos*’lar önerdiler”

Erken Hellenistik Döneme tarihlenmiş Arkhippe isimli bir şahsın onurlandırıldığı bu yazıt, *stratēgia* hakkında ışık tutmaktadır. Burada *strategos*’lar, *phylarkhos*’lar ve *synedros*’ların önerisi üzerine Danışma meclisi bazı kararlar almıştır. Üç dekret halinde olan bu yazıtların ilkinden *stratēgos*’lar, *phylarkhos*’lar ve *synedros*’ların önerisi ile Arkhippe’nin onurlandırıldığı öğrenilmektedir. Anlaşılan bu şahıs kent için çok önemli ve faydalı birisi olmuştur. Arkhippenin onurlandırılmasında kent memurlarına görevler dağıtılmıştır. *Stratēgos*’lara ise Arkhippe’nin vefatından sonra cenaze töreninde na’şına altın bir taç giydirmesi ve o anda halkın Arkhippe’yi iyilikseverliği ve faydalarından dolayı onurlandırıldığını söyleyerek duyurmaları görevi düşmüştür. Yazıttaki satırlarda *stratēgos*’ların bu görevleri için yapacakları masrafları kentin kasasından karşılamaları ifadesi yer almaktadır. Arkhippe’nin hibe ettiğini bin stater paranın devletten alacağı olanlara ödenmesi kararı alınmış olduğu ve bu paranın dağıtımı sırasında tamias’ın *stratēgos*’lara on stater ödendiği anlaşılmaktadır. Arkhippenin öldükten sora bağışladığı bir talentin mirasçısı tarafından kente verilince dönemin *stratēgos*’ları ve *synedroi* aracılığıyla bir kararname hazırlamaları kararı çıkmıştır. Kararnameyi hazırlaması gerekenler sayılırken ilk önce *stratēgos*’ların verilmesi, kararnameleri hazırlayacak olanlar için ilk akla gelen kişilerin onlar olduğunu göstermektedir. Ardından bu kararname ile *strategos*’larda bazı finansal ve onarım işi için senelik olarak görev yapacak kişinin atamasını yapma, köle satın alımı bunların beslenme ve giyim ihtiyaçlarını karşılama ve ücretleri ilgili işler hakkında karar vermeleri beklenmiştir. Yine göreve gelecek 1 aylık *strategos*’lara (ὁ ἐσόμενος ἔμμηνο[ς] στρατηγός) Arkhippe’nin *oikonomos*’u için bir *phyle* ve *phrata* belirlemesi görevi verilmiştir. Bu verdikleri kararı da kez *nomophylakes* yazmanı ile beraber belgeleyerek arşive vermeleri istenmiştir. Dolayısıyla açık bir şekilde *stratēgos*’ların, kararname hazırladıkları, finansal işlerle ve yapım işi için gerekli bütün işlerle ilgili karar karar belgelerini hazırlayarak arşive koydukları saptanmaktadır. Ayrıca bu işi yapacak olanlarında bir aylık göreve gelecek olan *stratēgos*’lar şeklinde vurgulanması da onların bu kentte *stratēgos*’ların 1 ay süre ile görevde kaldıkları düşüncesini akıllara getirmektedir. Bu kararnamede, karar ya da önerilerin kimin tarafından yapıldığı ile başlamış fakat son satırlarında da kararnamede yapılan kararların önerilerini bütün *strategos*’larca getirildiği vurgulanmıştır.

T1.40. Philiskos İçin Onurlandırma**Buluntu yeri:** Kyme**Edisyon:** IKyme 5.**Yazıtın tarihi:** İ.Ö.II. yy. başları

Str. 15-17 τῷ περὶ τούτων τέλεος. τὰ γινώμαν εἶπεν
 Ἀριστογεΐτων Ἡρακλείδα, τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπῆσ-
 τακε στραταγὸς Ἀριστογεΐτων Ἡρακλείδα,

Str. 15-17 “*Eklesia’da başkanlık yapan Aristogeiton Herakleides öneriyi sundu*”

Lydia Bölgesi Yazıtları**Sardes****T1.41. Kral III. Antiochos’un Sardes’e Yazdığı Mektup****Bul. Yeri:** Sardes**Edisyon:** SEG XXXIX 1286**Tarihlendirme:** yak. İ.Ö. 200-150

Str. 13: τὴν δὲ ἐπιμέλειαν τούτων ποιήσασθαι τοὺς στρατηγούς.

Str. 13: “*Bunların ihtimamını stratēgos’lar yerine getirsinler*”

Yazıt, III. Antiochos’un Sardes kentine yazdığı mektubun sonuna eklenmiş bir onur yazıtıdır. Diodoros oğlu Heliodoros’un onurlandırılmasını içeren bu yazıtta şahsın altın çelenkle ve bronz heykelle onurlandırılması gerektiği kaydedilmiş, bu kararın yazılması ve bu işin yapılmasının ihtimamını da *stratēgos*’ların yapması gerektiği beyan edilmiştir. Dolayısıyla, bu yazıt aracılığı ile yaklaşık olarak İ.Ö. 200-150 yıllarında da *stratēgos*’ların artık bu tür işler üstlendiği öğrenilmektedir.

T1.42. Timarkhos İçin Onurlandırma**Bul. Yeri:** Sardes**Edisyon:** ISardis VII.1, 4.**Tarihlendirme:** İ.Ö. 155

Str.1 ἔδοξεν τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ στρατηγῶν
 γνώμη·

Str.1 “*Stratēgos’ların önerisi yle Danışma ve Halk meclisleri karar verdi*”

Kenti için pekçok iyi işler yapmış ve üstlendiği görevleri iyi bir şekilde yerine getirmiş olan Timarkhos’un onurlandırılmasını konu alan bu yazıttan, alınan onurlandırma kararının bir stele yazılmasına ve herkese örnek teşkil olması için stelin dikilmesi kararlaştırılmıştır. Bu onurlandırma için öneriyi sunanlar kentin *stratēgos*’larıdır.

T1.43. Iollas İçin Onurlandırma**Bul. Yeri:** Sardes**Edisyon:** ISardis VII.1, 27.**Tarihlendirme:** yak. İ.Ö. 75-50

Str. 10 καὶ στρατηγήσαντα εἴ κάλλιστα,

Str. 10 “ *En iyi şekilde beş kez stratēgia üslenmiş* ”

Yazıtın genel içeriğinden Iollas isimli bir şahsı onurlandırıldığı anlaşılmaktadır. Iollas’ın en iyi şekilde beş kez *stratēgia* üstlendiği görülmektedir. Şahsın *cursus* sıralamasında ilk sırada ardından vatani için çok ve büyük faydalı işler yaptığı, *gymnasiarkhia* görevini kendi cebinden yaptığı, Panathena ve Eumeneia oyunlarında *agonothesia* üstlendiği yer almaktadır.

Pisidia Bölgesi Yazıtları**T1.44. II. Attalos’un Olbasa Halkına Mektubu****Bul. Yeri:** Olbasa**Edisyon:** SEG XLIV 1108.**Tarihlendirme:** İ.Ö.159

Str. 1-5 ἔδοξεν τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ, στρατηγῶν γνώ-
μη Ἑρμογένου Θεαρίδου, Μολητος Μενάνδρου, Ἀρτιμου Α-
ραπίου, Εὐμένου Μενάνδρου γραμματέως
δήμου·

Str. 14-17 [— — c.12 — — τὸ] ἐσόμενον ἀνήλωμα εἰς ταῦτα
15 [διατάξ]ασθαι τὸν ταμίαν ἀπὸ τῶν δημοσίων
[προσό]δων, τῆς δὲ ἀναστάσεως αὐτῆς ποιή-
[σα]σ[θ]αι τ<ῆ>ν ἐπιμέλειαν τοὺς τῆς πόλεως στρα-
[τ]ηγούς,

Str. 23-28 [β]ασιλεὺς Ἀτταλος Ὀλβασέων τῇ βουλῇ καὶ τῷ
δήμῳ χαίρειν· Μῆνις καὶ Πισδης οὓς ἀπεστάλκει-
25 τε πρεσβευτὰς ἀνέδωκά μοι δύο ψηφίσματα
[ἐ]ν οἷς ἐγγράφετε βουλόμενοι τιμῆσαι Ἀρίσταρχόν τε
τὸν στρατηγὸν καὶ Σωτᾶν τὸν ἐπὶ τῆς πόλεως
ὑμῶν καὶ ἡξιοῦτε συγχωρῆσαι ὑμῖν·

Str. 1-5 “*Halk ve danışma meclisi karar vardı, stratēgos’lar Thearides oğlu Hermogenes, Menandros oğlu Moles, Arapios oğlu Artimos, ve demos’un grammateus’u Menandros oğlu Eumenes dilekçesiyle:*

Str. 14-17 “*sayıştay bunun kamusal gelirlerden beklenen maliyeti için para tahsis edecektir ve kentin strategoi’u, hykelin dikim işiyle ilgilensin.*”

Str. 23-28 “*Kral Attalos konseye ve Olbasa halkına selamlar. Elçi olarak gönderdiğiniz Menis ve Pisdes bana stratēgos Aristarkhos’u ve kentinizin gözeticisi Sotas’ı onurlandırmak istediğinizi yazdığınız iki kararname bildirdiler .*”

Yazıt stratēgos’ların halk meclisine öneri sundukları ve epimeleteia üstlendiklerini göstermesi bakımından önemlidir.

Pamphylia Bölgesi Yazıtları

T1.45. Stasias İçin Onurlandırma

Bul. Yeri: Perge (Aksu)

Edisyon: SEG VI 724-725; Şahin-Merkelbach, 1988:106 vd. nr.7 2B,

Tarihlendirme: İ.Ö.II. y.y.

Str. 10-13 "ὁ δῆμος ὁ Περ-
γαίων ἐτίμησε Στασίαν Βοκίου
χρυσῶι στεφάνωι καὶ εἰκόνι χαλ-
κῇ γενόμενον κατὰ πόλιν στρατη-
γόν".

Str. 10-13

“*Perge demos’u, kent stratēgia’sı üstlenmiş olan, Bokoios oğlu Stasias’ı altın çelenk ve bronz heykelle onurlandırdı*”

Bokoios oğlu Stasias’ın onurlandırıldığı söz konusu yazıttan, Stasias’ın kent stratēgos’u (κατὰ πόλιν στρατηγόν) olduğu öğrenilmektedir. Ancak yazıttan, şahsın stratēgia’sı esnasında yapmış olduğu faaliyetler hakkında bilgi edinilememektedir.

Pontos Paphlagonia Bölgesi Yazıtları

T1.46. Bul. Yeri: Sinope

Edisyon: ISinope 3.

Tarihlendirme: İ.Ö.IV. y.y.

- 1 ἔδοξε τῶι δήμῳι [οἱ στρατη]-
 Σάτ[υρος]
 ΑΣΙΕΟΣ Καλλατ[ιανός]
 πρόθυμός ἐστι π[ερὶ τὸν Σι]-
 5 νωπέων δήμον [δεδοχθαι]
 τῶι δήμῳι δεδρό[σθαι Σατύ]-
 ρῳι πολιτε[ίαν — — —]
 — — — — —

“Halk meclisi karar verdi. Stratēgoslar önerdi. Mademki [..]asies oğlu Kallatisli Satyros Sinope halkına karşı yaralı oldu, Halk meclisi Satyros’a vatandaşlık vermeye karar versin”

Satyros’a *proksenos* hakkı verilerek onurlandırılmasıyla ilgili olan bu yazıttan, *stratēgos*’un bu karar için Halk Meclisine öneri sürdüğü anlaşılmaktadır.

T2. ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ YAZITLARI

Ionian Bölgesi Yazıtları

Ephesos

T2.1. Marcus Tigellius Lupus İçin Onurlandırma

Buluntu Yeri: Ephesos

Edisyon: IEphesos 449.

Tarihlendirme: İ.S.88 / 96

- 1 [ἀγα]θῇ τύχῃ·
 [ἔ]δοξεν τῇ βο[υλῇ]
 [κ]αὶ τῷ νεωκόρ[ῳ δήμῳ]
 φιλοσεβάστοι[ς·] πε[ρὶ ὧν]
 5 ἐνεφάνισ[α]ν Μάρκος
 Τιγέλλ[ιος Μ]άρκου υἱὸς
 Μαικ[ία] Λ[οῦπος] φιλόκαισαρ
 ὁ γρ[αμ]ματεὺ[ς τ]οῦ δήμου
 [καὶ] οἱ στρατηγοὶ τῆς πόλε-

- 10 ὡς φιλ[ο]σέβαστοι.
 ἐπεὶ τοῖς νέοις τῶν Σεβασ-
 τείων ἔ[ρ]γων μεγέθεσιν
 καὶ ἡ τῶν παλαιῶν κτισμά-
 [τω]ν ἀν[α]γέωσις ἔπρεπεν,
 15 [.]ντα[.]ωρούντων τῶν εὐ-
 [τυχ]εστ[ά]των καιρῶν τοῦ
 [θεῶν ἐμφ]ανεστάτου Αὐτο-
 [κράτορος-----]
 [ἐπ]ανόρθ[ωσιν γενέσ-]
 20 θαι χρόνῳ[ν]
 πρὸ προσ[ἐπαρ-]
 χείας·

Str. 1-15

“Hayırlı ve uğurlu olsun,

Danışma Meclisi ve imparatorseverler neokoros Halk Meclisi karara vardı: Bunlar üzerine imparatorsever kent stratēgos’ları rapor etti, demos grammateus’u Caesarsever Marcus Maicia oğlu Marcus Tigellius Lupus(onurlandırılсын) mademki; onarımla ilgili pek çok işi ve eski yapıların onarılması işini üstlendi, imparator’un ihtişamını en uygun gösterecek şekilde restore etmeyi.....”

Yazıttan anlaşıldığına göre Ephesos Danışma ve Halk meclisleri, Marcus Tigellius Lupus’un, eski yapıların, yeni Domitianus tapınağının heybetine uyacak şekilde restarasyonu işini üstlenmesi sebebiyle onurlandırılmasına karar vermişlerdir. *Stratēgos*’ların, Marcus Tigellius Lupus’un yaptığı bu işlerden dolayı onurlandırılması için teklifi hazırlayıp, Halk Meclisi önüne sunduğu anlaşılmaktadır. Marcus Tigellius Lupus’un bu *stratēgia*’sı *arkhon* niteliğinde bir görev olmalıdır. Kent meclisinde yeri olan üst düzeyde birincil seviye bir memur olarak görünmektedir.

T2.2. Klazomenai *Demos*’u Tarafından Domitianus’a Adak

Buluntu Yeri: Ephesos

Edisyon: *IEphesos* 235.

Tarihlendirme: İ.S.89 / 90

1	Αὐτοκράτορι	Αὐτοκράτορι
	θεῶι	[[Δομιτιανῶι]]
	Καίσαρι	Καίσαρι
	Σεβαστῶι Οὐεσπασιαν[ῶι]	Σεβαστῶι [[Γερμανικῶι]]
5	ἐπὶ ἀνθυπάτου	
	Μάρκου Φουλουίου	
	Γύλωνος	
	ὁ δῆμος	
	ὁ Κλαζομενίων ναῶι	
10	τῶι ἐν Ἐφέσῳ τῶν Σεβαστῶν	
	κοινῶι τῆς Ἀσίας	
	διὰ Τιβ(ερίου) Κλαυδίου Κλεάνδρου	
	υἱοῦ Κυρεῖνα Χάρμου	
	στρατηγοῦ,	
15	ἐπὶ ἀρχιερέως τῆς Ἀσίας	
	Τιβερίου Κλαυδίου Ἀριστίωνος.	

“ *Imperator divus Caesar Augustus Vespasianus’a*
rator Domitianus Caesar Augustus Germanicus’a]]

[[*Impe-*

Marcus Flavius Gillon’un proconsul’lüğü sırasında Klazomenai demos’u, Quirina Kabilesi’nden stratēgos Harmos oğlu Tiberius Claudius Kleandros vesilesiyle Asia Birliği’nin Ephesos’taki Augustus’ların tapınağına (adak adadı). Tiberius Claudius Aristo’nun Asia arkhiereus’luğu yaptığı zamanda”

Klazomenai *demos*’u İmparator Domitianus’u onurlandırmıştır. Ancak Domitianus *damnatio memoriae*’e uğradıktan sonra taşta İmparator Vespasianus’un adı kazınmıştır. Bu adağın gerçekleşmesine ise Harmos oğlu Tiberius Claudius Kleandros isimli bir *stratēgos*’un yardımcı olduğu anlaşılmaktadır. Bir imparatorun onurlandırılmasında hizmet etmiş olan bu *stratēgos* kentin ileri gelenlerinden birisi olmalıdır. Buradaki *stratēgia arkhon* olarak değerlendirilmelidir.

T2.3. Silandos *Demos*’unun İmparator Domitianus’a Adağı

Buluntu Yeri: Ephesos

Edisyon: *IEphesos* 238.

Tarihlendirme: İ.S.89 / 90

- 1 [Αὐτ]οκράτορι [Αὐτ]οκράτορι [[Δομι]]
 [θ]εῶι Καίσαρι Σεβα- [[τιανῶι]] Καίσαρι Σεβα-
 στῶι Οὐεσπασιανῶι ἐπ[ι] στῶι [[Γερμανικῶι]] ἐπ[ι]
 ἀνθυπάτου Μάρκου
 5 Φουλουίου Γίλλων[ος]
 ὁ δῆμος ὁ Σιλανδέ[ων]
 ναῶι τῶι ἐν Ἐφέσῳι
 τῶν Σεβαστῶν κοινῶ[ι]
 τῆς Ἀσίας διὰ Μάρκου
 10 [Κ]λαυδίου Ἀγρίππα στ[ρα]τηγοῦ,
 ἐπὶ ἀρχιερέως τῆ[ς]
 Ἀσίας Τιβερίου Κλαυδ[ίου]
 Φησείνου []

“ *Imperator divus Caesar Augustus Vespasianus* ’a

[[*Imperator Domitianus Caesar Augustus Germanicus* ’a]]

Marcus Flavius Gillon’un *proconsul*’lüğü sırasında *Silandos demos*’u, *stratēgos Claudius Agrippa* aracılığı ile *Asia Birliği*’nin *Ephesos*’takii *Augustus*’ların tapınağına (adak adadı). *Tiberius Claudius Fesinus*’un *Asia arkhierus*’luğu yaptığı sırada”

Silandos demos’u İmparator Domitianus’u onurlandırmıştır. Ancak Domitianus *damnatio memoriae*’e uğradıktan sonra taş İmperator Vespasianus’un adı kazınmıştır. Bu adağın yerine getirilmesinde Claudius Agrippa isimli bir *stratēgos*’un yardımcı olduğu görülmektedir.

T2.4. Gaius Vibius Salutaris İçin Onurlandırma Dekreti.

Buluntu Yeri: Ephesos

Edisyon: *IEphesos* 27

Tarihlendirme: İ.S.104

27A

Str. 1-7 1 ἐπὶ π[ρυτ]άνεω[ς]

[Τ]ιβ(ερίου) Κλ(αυδίου) Ἀντιπάτρου Ἰουλ[ι]ανοῦ μην[ός]

Ποσειδεῶνος . ἵσταμένου.

[ἔ]δοξε τῇ βουλῇ καὶ τῷ νεωκόρῳ δήμῳ φι[ι]λοσεβάστῳ·

5 [πε]ρὶ ὧν ἐνεφάνισαν Τιβ(έριος) Κλ(αύδιος), Τιβ(ερίου) Κλ(αυδίου)

Ἀλεξά[νδρ]ου υἱός, [Κυρ(εῖνα),]

[Ἰουλιανός], φιλόπατρις καὶ φιλοσέβαστο[ς, ἀγν]ός, εὐσεβής,

[γραμματεὺς το]ῦ δήμου τὸ β, καὶ οἱ στρατηγοὶ τῇ[ς] πό[λ]εως φιλοσέ[β]αστοι·

Str. 1-7

“Prytan Tiberius Claudius Antipater Iulianus zamanında, Poseideon Ayı'nın 6. gününde Danışma ve imparatorsever Halk meclisleri karar verdi. Kureina kabilesinden Tiberius Claudius Aleksandros oğlu Tiberius Iulianus vatansever, saf/temiz, dindar iki kez demos grammateus'u ve kentin imparatorsever stratēgoi'u rapor etti”

27E

Str. 415 – 419 [μηνός Ποσειδεῶνος.]

ἔ[δοξε τῇ βουλῇ φιλοσεβάστῳ· περὶ ὧν ἐν]εφάνισαν Τι(βέριος) Κλαύ(διος),

[Τι(βερίου) Κλ(αυδίου) Ἀλεξάνδρου υἱός, Κυρ(εῖνα),

Ἰουλιανός,] φιλόπατρις καὶ φιλο-

[σέβαστος, ἀγνός, εὐσεβής, γραμματε]ῦς τοῦ δήμου τὸ β', καὶ οἱ

στ[ρατηγοὶ τῆς πόλεως φιλοσέβ]αστοι· ὅπως ἐξῆλτο τοῖς χρυσο-

Str. 415 - 419

“Poseideon Ayı'nda imparatorsever Danışma Meclisi karar verdi: Bunlar üzerine, vatansever, imparatorsever, hile yapmayan, dindar, iki kez demos grammateus'u Ti. Cl. Aleksandros oğlu, Quirina Kabilesi'nden Tiberius Claudius Iulianus ve kentin imparatorsever stratēgos'ları rapor etti”

27F

Str. 433- 435 ἐπὶ πρυτάνεως Τιβ(ερίου) Κλ(αυδίου) Ἀντιπάτρου Ἰουλιανοῦ,
μηνός Ποσειδεῶνος.

ἔδοξε τῇ βουλῇ φιλοσεβάστῳ· περὶ ὧν ἐνεφάνισαν Τιβ(έριος)

Κλ(αύδιος), Τιβ(ερίου) Κλ(αυδίου) Ἀλεξάνδρου υἱ(ός), Κυρ(εῖνα),

Ἰουλιανός, φιλόπατρις

435 καὶ φιλοσέβαστος, ἀγνός, εὐσεβής, γραμματεὺς τοῦ δήμου τὸ β',

καὶ οἱ στρατηγοὶ τῆς πόλεως φιλοσέβαστοι.

Str. 433- 435

“ *Tiberius Claudius Antipter Iulianus* ’un prytan’lığı zamanında Poseideon ayında imparator-sever Danışma Meclisi karar verdi: Bunlar üzerine, vatansever, imparatorsever, hile yapmayan, dindar, iki kez demos grammateus’u Ti. Cl. Aleksandros oğlu, Quirina Kabilesi’nden *Tiberius Claudius Iulianus* ve kentin imparatorsever stratēgos’ları rapor etti”

27G

Str. 478- 481 ὁ δὲ προγεγρα[μ]μέν[ος σ]ταθμὸς τῶν εἰκό-
νων καὶ βάσε[ων π]αρεστάθη Εὐμένει Εὐ-
480 μένους [τοῦ] Θεοφίλ[ο]υ, τῷ καὶ αὐτῷ στρατη-
[γῷ τ]ῆς Ἐφεσίων πόλεως,

Str 478- 481

“Heykellerin ve kaidelerin yukarıda belirtilen oturma yeri ise, Theophilos’un torunu Eumenes oğlu Eumenes ile bizzat Ephesos kentinin stratēgos’u aracılığıyla yerleştirildi.”

Toplamda 569 satırlık olan bu kararnamede Ephesos Danışma ve Halk meclisleri Gaius Vibius Salutaris’i kent için yapmış olduğu bağışlardan ve yardımlardan dolayı onurlandırmıştır. Yazıtta Salutaris’in yapmış olduğu tüm ödemeler sıralanmaktadır. Çalışma kapsamında yazıtın sadece stratēgos’lar ile ilgili olan kısmı çevrilmiştir. Yazıtın A kısmında, kararnamede yayımlanan Danışma ve Halk meclislerinin aldığı kararı, kentin stratēgos’larının rapor ettiği anlaşılmaktadır. Aynı şekilde yazıtın E ve F kısımlarında da Danışma Meclisi’nin aldığı bir kararı rapor etmişlerdir. G kısmında ise onurlandırma heykelinin yerleşimi hususunda bazı kararların alındığı anlaşılmaktadır. Heykellerin ve kaidelerinin alınan kararlara uygun olarak dikilmesi için, onları bizzat kentin stratēgos’u yerleştirmiştir. Yani, yazıt stratēgos’ların meclis tarafından alınan kararları rapor ettiklerini göstermesi bakımından önemlidir. Dolayısıyla, buradaki memuriyet *arkhon* niteliğinde bir görev olarak görünmektedir.

T2.5. Ephesos Danışma ve Halk Meclislerinin Dekreti.

Buluntu Yeri: Ephesos

Edisyon: IEphesos 1385.

Tarihlendirme: İ.S.105

- 1 ἐπὶ πρυτάνεως Γ(αίου) Λικιννίου Μ[αξίμου Ἰουλιανοῦ],
[μη]νὸς Ἀρτεμεισιῶνος λ, ἔδοξεν τῇ [βουλῇ καὶ τῷ]
[νεο]κόρῳ δήμῳ φιλοσεβάστοις· περὶ [ὧν ἐνεφάνισαν]
[Τιβ(έριος)] Κλαύδιος Τιβ(ερίου) Κλ(αυδίου) Ἀλεξάνδρου υἱ[ὸς Κυρ(εῖνα)
Ἰουλιανὸς]

5 [φιλ]όπατρις καὶ φιλοσέβαστος []
 [κ]αὶ οἱ στρατηγοὶ τῆς πό[λεως]
 [τ]ῆς βου[λῆς]
 []νκ[]

“G(aius) Licinnius M[aksimus Iulianus]’un prytanlığı sırasında, Artemeision Ayı’nın 30. gününde Danışma Meclisi ve Augustussever neokoros Halk Meclisi karara vardı: Bunlar üzerine, vatansever ve imparatoresever Tib[erius] Cl[audius] Aleksandros oğlu [Quirina] Kabilesi’nden [Tiberius] Claudius [Iulianus] ve kentin stratēgos’ları, boule’nin bunlar üzerine [rapor etti/ ilan etti]”

Fragman halinde bulunan bu onurlandırma kararnamesinden, Danışma ve Halk meclislerinin bu kararı aldığı anlaşılmaktadır. Ardından gelen satırlarda ise Tiberius] Claudius [Iulianus] isimli birisinin, kentin stratēgos’larının ve boule’nin adı okunamayan bir üyesi veya görevlisinin alınan bu karar hakkında gerçekleştirdikleri bir faaliyet kaydedilmiştir. Ancak söz konusu bu faaliyetin ne olduğunu açıklayan fiil yazıtın uğramış olduğu tahribattan dolayı bilinememektedir. Yazıtın edisyonunda bu fiil “[ἐνεφάνισαν]” olarak tamamlanmıştır. Bu tür örneklerin çokluğu nedeniyle bu öneri kabul edilebilir görünmektedir. O halde buradaki stratēgos’lar olasılıkla, Danışma ve Halk meclislerinin aldıkları kararı rapor etmiş olmalıdırlar. Kent meclisinde yeri olan arkhon niteliğinde birincil derece görevliler olmalıdırlar.

T2.6. Prytan Dio[nysiodoros için Onur Dekreti

Buluntu Yeri: Ephesos

Edisyon: IEphesos 1024

Tarihlendirme: İ.S.105 / 120

1 [ἔ]δοξεν τ[ῇ β]ουλῇ καὶ τῷ δήμῳ φιλοσεβάστοις, περὶ ὧν
 ἐνεφάνισαν
 ὃ τε γραμματεὺς τοῦ [δ]ήμου Κλαύδιος Πρωρόσιος καὶ οἱ στρατη-
 γοὶ τῆς πόλεως φιλοσέβαστοι·

Str. 1-2

“ Boule ve imparatoresever Demos karar verdi: bunları da demos’un grammateus’u Claudius Prorosius ve imparatoresever stratēgos’lar rapor etti”

Prytanis olan Dionysios Ephesos’un Danışma ve Halk meclisleri tarafından alınan karar ile onurlandırılmıştır. Bu onurlandırılma kararının altına da kentin kuret listesi eklenmiştir. Yazı-

tın ilk satırlarında meclisler tarafından alınan kararın rapor edilmesini *stratēgoslar*’lar yerine getirmiştir. Yani Meclis tarafından alınan bir kararın kayıtlara geçmesini sağlamışlardır. Dolayısıyla bu *stratēgos*’lar, *arkhon* niteliğinde birincil derece görevlilerdir.

T2.7. Danışma ve Halk Meclislerinin doktorlar ile ilgili kararnamesi

Buluntu Yeri: Ephesos

Edisyon: *IEphesos* 4101A.

Tarihlendirme: İ.S.117/132

- 10 [—ο]υ τοῦ Διομήδους φιλ[οσέ]-
[βαστος δεδογματογράφηκα ψη]φοφορηθέν, Διονύ-
[σιος — τοῦ —]ος φιλοσέβαστος δεδο-
[γματογράφηκα ψηφοφορηθ]έν, Λούκιος Ἐρέννιος
[— στρατηγὸς ἐχάρ]αξα, Διονύσιος στρατηγὸς
15 [ἐχάραξα, —]ς στρατηγὸς ἐχάραξα
[—] Ἀπολλόδοτος Βᾶσσος
[— τῶν ἀπὸ τοῦ Μ]ουσειῦ ἰατρῶν ἐπὶ ἱερέως
[Τιβ(ερίου) Κλαυδίου Δημοστρά]του, ἄρχοντος Λ(ουκίου) Ἀτειλίου Οὐάρου.

Str 14-16:

“..... *Lucius Erennius* *stratēgos? kaydetti, stratēgos Dionysios kaydetti, ...s stratēgos kaydetti, ...*”

Danışma ve Halk meclisleri, Mouseion’un doktorlarının onurlandırılması için karar aldıkları anlaşılan bu yazıttan, alınan bu kararın kayıtlarını da *stratēgos*’ların tuttuğu öğrenilmektedir. Ayrıca burada kararı onaylayan *stratēgos*’lar isimleriyle birlikte sıralanmışlardır ve üç kişi olarak görünmektedirler. Bu görevler üst düzey görevliler olmalılardır.

T2.8. Publius [Qu]intilius Valens Varius İçin Onurlandırma

Buluntu Yeri: Ephesos

Edisyon: *IEphesos* 712B.

Tarihlendirme: İ.S. 117/138

- 1 ἐτείμησαν
Πόπλιον [Κυ]ιντίλι-
ον Οὐάλεντα Οὐάριον
γραμματέα βουλῆς,
5 τὴν τειμὴν ἀναστή-

- σαντος Φλαουίου Ἰουλιανοῦ
 [ἀ]σιάρχου ἐκ τῶν ιδίων,
 στρατηγήσαντα καὶ γυμνα-
 σιάρχῃσαντα καὶ ἀγο[ρα]νομή-
 10 σαντα ἀγνῶς καὶ [φ]ιλοτεί-
 μως καὶ πανηγυριαρχήσαν-
 τα τῶν μεγάλων Ἀρ[τ]εμισίων
 καὶ μετρήσαντα τ[ὸν] σεῖτον παρ' ἐ-
 αὐτοῦ ταῖς ἡμέραις τα[ῖς] ἐθίμοις,
 15 καὶ νεοποιήσαντα τ[ῆς] Ἀρτέμι]-
 δος καὶ κληρώσαν[τα] ἐκ πασῶν
 τῶν φυλῶν πολεῖτ[ας] — χει]λί-
 ους καὶ δόντα ἐκάστ[ω] αὐτῶν ἀνὰ □ β',
 [μ]εγάλοις καὶ ἐπισήμο[ις] ἔργοις κ]ε-
 20 [κ]οσμηκότα τὴν ἐαυ[τοῦ] πατρίδα.]

“*Stratēgos*’luk, *gymnasiarkhos*’luk, hilesiz bir şekilde *agoranomos*’luk ve onursever bir şekilde *Megala Artemisia Bayramları*’nda *panegyriarkhos*’luk yapmış, alışılmış günlerde buğdayı kendisi hesaplamış, *Artemis*’in *neopoios*’luğunu yapmış, bütün kabilelerdeki vatandaşlardan en parlağı olmuş, onların herbirine 500 *denaria*’dan fazla para vermiş, kendi vatanını büyük ve gösterişli işlerle süslemiş olan, *boule*’nin *grammateus*’u *Publius [Qu]intilius Valens Varius*’u onurlandırdılar. Onurlandırma (heykelini) *Asiarkhes Flavius Iulianus* kendi cebinden dikti.”

Publius [Qu]intilius Valens Varius’un onurlandırıldığı bu yazıttan kentte önemli görevler üstlendiği anlaşılmaktadır. *Varius*, *stratēgia*, *gymnasiarkhia*, *agoranomia*, *panegyriarkhia* gibi oldukça masraflı memuriyetler üstlenmiştir. Bunların yanı sıra vatandaşlar için para bağışlarında bulunmuştur. Tüm bunlar şahsın varlıklı birisi olduğunu göstermektedir. *Varius*’un üstlendiği bir diğer göre ise *boule*’nin *grammateus*’luğudur. Anlaşılan kentle ilgili prestijli görevleri üstlenmiştir ve bu da onun kendi ileri gelenlerinden olduğuna işaret etmektedir. *Varius*’un tamamladığı *strategia*, ikincil görevden ziyade önde gelen bir memuriyet olarak kent politikasında söz sahibi olduğunu düşündürmektedir. Dolayısıyla burada *arkhon* niteliğinde olmalıdır.

T2.9. Ephesos Danışma Ve Halk Meclisinin Artemision Ayını Kutsal Yapılmasına İlişkin Kararnamesi

Buluntu Yeri: Ephesos

Edisyon: CIG 2954; IEphesos 24B.

Tarihlendirme: İ.S. 162 / 164

- 1 [ἔδ]οξεν τῆς πρώτης καὶ με[γίστης]
[μητρ]οπόλεως τῆς Ἀσίας καὶ δις νεωκ[όρου τῶν]
[Σεβα]στῶν καὶ φιλοσεβάστου Ἐφε[σίων πόλεως]
[τῇ βο]υλῇ καὶ τῷ δήμῳ περὶ ὧν εἰσηγή[σατο]
- 5 [Λ]αβέριος Ἀμοῖνος φιλοσέβαστος, ὁ γραμμ[ατεὺς]
[τοῦ δ]ήμου· ἐπεψήφισαν δὲ οἱ στ[ρ]ατηγοὶ τῆς πόλεως φιλοσέβαστοι·

Str. 1-5

“Asia’nın birinci ve en büyük başkenti ve Augustus’ların iki kez neokoria hakkına sahip imparatorsever Ephesos kentinin Halk ve Danışma meclisleri karar verdi: Bunlar üzerine imparatorsever demos grammateus’u Laberios Amoinos bildirdi, kentin imparatorsever stratēgoi’u kararı oyladılar.....”

Bu kararnameden anlaşıldığına göre Ephesos Danışma ve Halk meclisleri, Artemision Ayı’nı kutsal yapılmasıyla ilgili bir karar almıştır. *Demos grammateus*’u bu kararın bildirisini gerçekleştirdikten sonra kentin *stratēgos*’ları kararı oylamaya sunuşlardır. Anlaşılan bu görevliler kent meclisinde önemli konumdadırlar. Yani *arkhon* olarak görünmektedirler. Dolayısıyla, buradaki *stratēgos*’lar *arkhon* niteliğinde birincil derece görevliler olmalıdırlar.

T2.10. For T(itus) Pu(blius) Vedius Marcellus İçin Onurlandırma Yazıtı

Buluntu Yeri: Ephesos

Ediyon: SEG XXXIII 937.

Tarihlendirme: İ.S. 180-192

- A.1 τῆς πρώτης καὶ μεγίστης
μητροπόλεως τῆς Ἀσίας
καὶ δις νεωκόρου τῶν Σεβασ[τῶν]
Ἐφεσίων πόλεως ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆ-

- 5 μος ἐτίμησαν· Τ(ίτον)· Πό(πλιον) Οὐήδιον·
 Μάρκελλον· τὸν· πρύτανιν
 καὶ γυμνασίαρχον
 καὶ ἐφήβαρχον καὶ
 στρατηγὸν· καὶ τὰς
 10 ἄλλας ἀρχὰς· καὶ λει-
 τουργίας ἄρξαν-
 τα φιλοτίμως, ἀ-
 ναστησάντων
 τὴν τιμὴν τῶν
 15 κουρήτων αὐτοῦ.
 ἐκουρήτευσαν δὲ
 οἶδε· ☞

“ Asia’nın birinci ve en büyük başkenti ve Augustusların iki kez neokoria hakkına sahip Ephesoslular’ın Halk ve Danışma meclisleri onurlandırdı: prytanis, gymnasiarkhos, ephebos ve stratēgos, diğer arkhe’lerin ve leitūrgik görevleri ünsever bir şekilde yerine getirmiş T(itus) Pu(plius) Veditius Marcellus’u (onurlandırdı). (heykelini) dikerek onurlandırma yaparak. Kuretlilik yapanlar şunlardır:

KURET LİSTESİ....

Yazıtta onurlandırılan T(itus) Pu(blius) Veditius Marcellus Veditius kentte bilinen ve pek çok faaliyet gerçekleştirmiş birisidir. Kentte bütün *arkhe*’leri ve *leitourgia*’ları tamamlamış, *prytan* ayrıca *gymnasiarkhia* ve *stratēgia* görevlerini üstlenmiştir. Yazıttan anlaşıldığına göre Veditius kentin *boule* üyeleri onurlandırılmıştır. Dolayısıyla bu kişi kentin en önde gelenlerinden. Buradaki *stratēgia*’sı da birincil derece bir görev, bir *arkhon* olarak değerlendirilmelidir.

T2.11. Gaius Iul(ius) Epagathos Döneminde Kuret Listesi

Buluntu Yeri: Ephesos

Edisyon: IEphesos 1061.

Tarihlendirme: İ.S.180-192

- 1 ἀγαθῇ τύχῃ·
 ἐπὶ πρυτάνεως καὶ γυμνασιάρχου
 Γαΐου Ἰουλ(ίου) Ἐπαγάθου φιλοσεβάστου
 ὑμνωδοῦ γραμματέως δήμου βουλάρχου

- 5 εἰρηνάρχου στρατηγοῦ ἀγο[ρανόμου
[ἀρχιτέκτονος]
τῆς θεοῦ ἐν τῷ πρυτανείῳ· οἶδε ἐκουρήτευσαν·
Λ(ούκιος) Ὀκτάβ(ιος) Τρύφων φιλοσέβ(αστος) γραμματεὺς δήμου βούλαρχος
ὁ συγγενὴς τοῦ πρυτάνεως πρωτοκούρ(ης)·
- 10 Αὐρ(ήλιος) Ἀριστίων φιλοσέβ(αστος) γραμμ(ατεὺς) δήμου
βούλ(αρχος)· Λ(ούκιος) Κάσσ(ιος) Ἀμάραντος φιλοσέβ(αστος) γραμμ(ατεὺς)
δήμου·
Φλ[άβ(ιος) Ἀγαθ]άνγελος φιλοσέβ(αστος)·
[] φιλοσέβ(αστος)

“Hayırlı uğurlu olsun,

Gaius Iulius Epagathos'un prytanlığı ve gymasiarkhos'luğu sırasında, hymnados, demos'un grammateus'u boularkhos, eirenarkhes, stratēgos, agoranomos, -----, prytaneion'da tanrının arkhitektenos'u zamanında Lucius Octavius Tryphon imperatorsever demos grammateus'u, boularkhos'un akrabası, Lucius C...assius Amarantos imperatorsever demos grammateus'u, Fl. Agathangelos imperatorsever[] imperatorsever”

Söz konusu yazıt, prytan G. Iulius Epagathos'un zamanına tarihlendirilmiş bir kuret listesidir. Epagathos'un prytan'lığı İ.S. 180-192 yıllarına tarihlendirilmektedir⁴¹⁵. Epagathos'un oldukça önemli kent *cursus*'unda yüksek konumda görevler üstlendiği görülmektedir. Üstlendiği görevlerden bir tanesi de *stratēgia*'dır. Şu durumda buradaki *stratēgia*'sı da birincil derece bir görev olmalıdır.

T2.12. Hayatboyu Logistes'lik Yapmış bir anonymous İçin Onurlandırma

Buluntu yeri: Ephesos

Edisyon: SEG LX 1161.

Tarihlendirme: İS. yak. 200

χων καὶ γραμματέως τοῦ
δήμου καὶ ἱερείων τῆς κυ-
ρίας ἡμῶν Ἀρτέμιδος, ἀπο-

⁴¹⁵ Kritsotakis, 2008:173.

- 5 δεδειγμένον πρῶτον στρα-
 τηγόν, ὡ τὸν ἑαυτῆς πανηγυ-
 ρίαρχον καὶ λογιστὴν διὰ βίου,
 διὰ τὴν εἰς τὴν κατοικίαν εὖ-
 νοϊαν τε καὶ σπουδὴν, ἀποτα-
 10 ξάσης τῆς κατοικίας εἰς τὸ
 ἀνάλωμα τῆς τειμῆς τοῦ ἀν-
 δριάντος ἄρχοντος Μ. ὡ Αὐρ. ὡ
 Μηνόφιλον δις τοῦ Τρύφω-
 νος ἐπὶ κλην Σχοινᾶν, ἔκγο-
 15 νον Μ. Αὐρ. Ἀντιόχου νεοποι-
 οῦ καὶ Μ. Αὐρ. Ἀλέξανδρον δις
 τοῦ Ἀλεξάνδρου, οἵτινες καὶ
 προσανέδωκαν τῇ κατοικίᾳ
 * φ [[α']], ἐπιμηλησαμένου τῆς
 20 ἀναστάσεως τῆς τειμῆς Μ.
 [Αὐρ. -----]

“... halkın grammateus’i ve bizim efendimiz Artemis’in rahibi olmuş, protos stratēgos’luk için aday gösterilmiş olan, Artemis’in panegyriarkhos’u, hayat boyu logistes’lik yapmış, katoikia yerleşimine karşı iyi niyet ve gayretini göstermiş (falanca kişiyi onurlandırdı). Onurlandırma heykelinin masrafı için katoikia yerleşiminin para tahsis etmesi dolayısıyla, Tryphon torunu, Menophilos oğlu arkhon Marcus Aurelius Menophilos nam-ı diğer Skhoinas (ki bu kişi) neopoios Marcus Aurelius Antiokhos’un soyundandır ve Aleksandros torunu, Aleksandros oğlu arkhon Marcus Aurelius Aleksandros (ki onlar) katoikia yerleşimine [[-]]500 denarii ekstra bir para daha vermişlerdi. Onur heykelinin dikimi ile M(arcus) [-----] ilgilendi.”

Yazıttan, onurlandırılan Hayatboyu Logistes’lik Yapmış bir anoymos’un *protos stratēgos’luk* için aday gösterildiği öğrenilmektedir. Yazıt, bu göreve seçimle gelindiğine işaret etmektedir. Buradaki *protos stratēgos*, muhtemelen *protos arkhon* niteliğinde olmalıdır.

T2.13. L(ucius) Rasinnius Hermippos İçin Onurlandırma Yazıtı

Buluntu Yeri: Ephesos

Edisyon: *IEphesos* 2053.

Tarihlendirme: İ.S. 211

- 1 τὴν λαμπρο-
τάτην καὶ διαση-
μοτάτην Κολων[ί]-
αν Ἰουλίαν Κονκορ[δί]-
5 αν Καρθαγίναν, ψηφ[ι]-
σαμένης τῆς τρις νεωκ[ό]-
ρου Ἐφεσίων πόλεως,
Λ(ούκιος) Ῥασίνιος Ἑρμιππος
φιλοσέβ(αστος) παραφύλα[ξ]
10 στρατηγὸς ἀγορα[νό]-
μος ἐπὶ τῇ πρὸς [τὴν]
πατρίδα ἐξαιρέτῳ α[ὐ]-
τῆς τειμῇ καὶ φ[ρ]ο[ντί]-
[δι, κα]θὰ ὑπέ[σχετο ἐν]
15 [τῇ βο]υ<λ>ῇ?

“*Imperatorever paraphylaks, stratēgos, agoranomos L. Rasinnius Hermippos, üçüncü kez neokoros olan Ephesos kentine söz verdiği üzere pek tatlı ve son derece göze çarpan Colonia Iulia Concordia Karthagina’yı (onurlandırdı).*”

Yazıttan anlaşıldığına göre L. Rasinnius Hermippos isimli bir kişi Colonia Iulia Concordia Karthagina’yı onurlandırmak için kente söz vermiştir. Heykellerin maliyetlerinin kentin ileri gelen kişileri tarafından karşılandığı bilinmektedir. Rasinnius Hermippos’da büyük ihtimalle bu onurlandırma heykelinin masrafını ödemek için söz vermiş olmalıdır⁴¹⁶. Söz konusu belgede Hermippos’un üstlendiği görevler *paraphylaks, stratēgos, agoranomos* olarak sıralanmıştır. Hermippos’un bu görevlere İ.S. 211/2 yılında atandığı bilinmektedir. Bunların dışında Hermippos’ İ.S. 213-217 yıllarında *demos grammateus*’u olarak görev yapmıştır⁴¹⁷. Ancak

⁴¹⁶ Merkelbach, 1978: 96.

⁴¹⁷ Kirbihler, 2012: 95.

yazıtta bu görevi yer almamaktadır. Muhtemelen bu görevini henüz elde etmemiştir. Buradaki *stratēgia* 'sı birincil derece bir görev olmalıdır.

T2.14. Aurelia Metrodora İçin Onurlandırma

Buluntu Yeri: Ephesos

Edisyon: *IEphesos* 991.

Tarihlendirme: Caracalla ve Comodus Dönemleri

- 1 ἀγαθῇ τύχῃ·
τὸ ἱερὸν συνέδριον τῶν χρυσοφόρων
Αὐρ(ηλίαν) Μητροδώραν τὴν σεμνοτάτην
θυγατέρα Μ(άρκου) Αὐρ(ηλίου) Μητροδώρου
5 φιλοσεβ(άστου) γραμματέως τοῦ δήμου
καὶ ἀργυροταμίου καὶ εἰρηνάρχου
καὶ στρατηγοῦ καὶ ἀγορανόμου

“ Hayırlı uğurlu olsun, *Demos*’un *imperatorsever grammateus*’u, *haznedar (argyratamias)*, *eirenarkhes*’i, *stratēgos* ve *agoranomos*’u *Aurelius Metrodoros*’un pek saygın kız kardeşi, *khrysophorosların synedria*’sının *rahibesi Aurelia Metrodora*’yı (onurlandırdı). ”

Yazıtta onurlandırılan Aurelia Metrodora’nın kardeşinin kariyerinden üstlendiği görevlerden bir tanesinin *stratēgia* olduğu anlaşılmaktadır. Aurelius Metrodoros’un kız kardeşi onurlandırıldığı zaman, *grammateia*, *eirenarkhia*, *strategia* ve *agoranomia* görevlerini aynı anda yürüttüğü görülmektedir. Bu iki kardeşin sıradan kişiler olmadığı göze çarpmaktadır. İkisi de kent içinde prestijli görevler üstlenmişlerdir. Dolayısıyla buradaki *stratēgia* birincil derece bir görev görünmektedir. Yani *arkhon* olmalıdır.

T2.15. Ephesos İçin Elçilik Yapan Bir Anonymus için Onurlandırma

Buluntu Yeri: Ephesos

Edisyon: SEG XVII, 505; *IEphesos* 802.

Tarihlendirme: İ.S.217/218

- Str. 16- 23 γενόμενον δ[ἐ]
[κ]αὶ μέχρις Μεσοποταμίας πλεον[ά]-
κισ διὰ συνδικίας, καὶ πάντα κατο[ρ]-
θώσαντα, στρατηγόν, παραφύ[λα]-
20 κα, δεκάπρωτον, λιμενάρχ[ην],

εἰρήναρχον μόνον γενόμεν[ον]
 [τ]ῆς χώρας, συνδικήσαντα δὲ καὶ ὑπ[ὲρ]
 [το]ῦ κοινοῦ τῆς Ἀσίας ἔθνους κ[αὶ —]

Str. 19- 23

“...sık sık elçilik yapmış kişiyi, *stratēgos*’u *paraphylaks*, *dekaprotos*, *limenarkhos*, vatanın tek *eiranarkhes*’i olmuş olan, *Asia Birliği*’nin işleri için *syndikos* (yani avukat) olmuş olan ---- (onurlandırdı)”

Yazıttan, onurlandırılan şahsın kariyeri hakkında da bilgi edinmek mümkündür. Şahsın elçilik yapmış olduğuna ve bu görevinde gittiği yerlerin sıralanmasına öncelik verilmiştir. Ardından yürüttüğü görevleri sıralanmıştır: *stratēgia*, *Paraphylakia*, *dekaprotia*, *limenarkhia*, *eiranarkhia*. Burada dikkati çeken husus hem *paraphylaks* hem de *eiranarkhes* gibi kentin güvenliği ile ilgili memuriyetleri üstlenmiş olmasıdır. Buradaki *stratēgos*’un idari bir görev mi yoksa güvenlikle ilgili bir görev mi olduğu sorusu akla gelebilir. Ancak bu kentte bu görevin sivil bir görev olduğu kente ait diğer yazıtlarla kanıtlanmıştır. Ayrıca görüldüğü üzere *dekaprotos*’luk gibi yüksek idari bir memurluk da yapmıştır. Şahsın hem güvenlik hem de idari işlerle ilgili prestijli görevler yaptığı anlaşılmaktadır. Şahsın üstlenmiş olduğu görevler kapsamında değerlendirildiğinde kentin ileri gelenlerinden birisi olduğu anlaşılan bu *anonymos*’un *stratēgia*’sı birincil derece görev olmalıdır.

T2.16. *Stratēgos* [A]ur(elius) Arte[m]as İçin Onurlandırma

Buluntu Yeri: Ephesos

Edisyon: IEphesos 3018.

Tarihlendirme: İ.S. 238/244

- 1.1 ἀγαθῆι
 τύχ[η]
- 2.1 [A]ὐρ(ήλιος) Ἀρτε[μ]ᾶς [M]οσχίωνος φιλοσέβ(αστος) στρατηγός, ὅς
 γραμμ[ατ]έως
 ἡ[γ]ορ[ανόμησε]ν [ἀγνῶς εὖς]ταθῶς φ[ίλο]τείμως [κ]αὶ ἔ[λ]αιον ἔθ[η]κε
 [ἐν πᾶσι τ]οῖς γυμ[νασίοις ε]ὐτυχ[ῶς.]

“Hayırlı Uğurlu olsun, *grammateus*’un oğlu *Moskhion* oğlu *Aurelius Artemas* imparatorsever *stratēgos*, hile yapmadan ve onursever bir şekilde *agoranomos*’luk yapmış ve tüm yarışlarda yağı sağlamış”

Yazıttan anlaşıldığına göre Artemas kentte prestijli görevler üstlenmiş ve kent için tüm yarışlara yağ sağlamak gibi ciddi maliyet gerektiren bağışlar yapmıştır. Böyle bir kişinin üstlendiği *stratēgia* da sıradan bir memuriyet değil *arkhon* niteliğinde birincil derece bir görev olmalıdır.

T2.17. İmparator Gordianus III İçin Onurlandırma

Buluntu Yeri: Ephesos

Edisyon: *IEphesos* 4336.

Tarihlendirme: İ.S.244

Str. 13-16 καὶ Λ(ούκιον) Κορν(ήλιον) Φροντωνιανὸν θεολόγον βούλαρχον πατέρα
ἱεροκήρυκος
καὶ Αὐρ(ήλιον) Ἀρτεμῆν Μοσχίωνος ὑμνωδόν, ὑὸν γραμματέως, καὶ
15 Τ(ίτον) Φάβ(ιον) Δαμῆν, ὑὸν νεοποιοῦ, νεοποιόν, καὶ Αὐρ(ήλιον) Ἡρακλείδην
Λικιννίου
νεοποιὸν καὶ στρατηγόν, καὶ Αὐρ(ήλιον) Ἀρτεμῆν τρις φιλοσέβαστον.

Str.16

“*stratēgos ve neopoios Aurelius Herakleides*’i ”

Ephesos kentinin İmparator Gordianus III’ü onurlandığı bu yazıttan, Aurelius Herakleides isimli bir kişinin bu onurlandırmanın yapıldığı zamanda, hem *neopoia* hem de *stratēgia* üstlendiği anlaşılmaktadır. Yazıtta onurlandırılan imparatorun *accusativ casus*’unda olmasının yanı sıra bazı memurlarında *accusativ casus*’ta bulunması dikkat çekicidir. Ancak onurlandırılan sadece imparatorudur. Bu durumda memurların sıralanmaya başladığı ilk satırda yer alan “γραμματέωντων τοῦ δήμου τῶν περὶ Αὐρουνκήϊον Μιθριδάτην (Aurunceius Mithridates’in yanındaki *demos grammateus*’ları görevini yerine getirirken)” ifadesinden yola çıkarak, *accusativ casus*’undaki diğer isimler de περὶ *praepositio*’suna bağlanabilir. Eğer, Aurelius Herakleides’in *accusativ casus*’unda oluşu da bu şekilde değerlendirilirse buradaki *stratēgia*, *eponym* memur olarak değerlendirilebilir. Böylece birincil derecede bir görev olarak görünmektedir.

T2.18. G(aius) Licinius Maximus Iulianus İçin Onurlandırma

Buluntu Yeri: Ephesos

Edisyon: *IEphesos* 3066.

Tarihlendirme: yak. İ.S. II. y.y. başları

1 ἡ βουλὴ κα[ὶ ὁ δῆμος]
ἐτείμησα[ν]
Γ(αῖον) Λικίνιον Μενάνδρου υἱὸ[ν]

- Σεργία Μάξιμον Ἰουλιανὸν
 5 φιλοσέβαστον τὸν πρύτανιν
 καὶ ἱερέα Ῥώμης καὶ Ποπλίου Σερ-
 ουειλίου Ἰσαυρικοῦ, ἄνδρα λαμπρὸ[ν]
 καὶ φιλοτείμως γυμνασιαρχήσαντα,
 νεοποιήσαντα, στρατηγήσαντα, πρεσ-
 10 βεύσαντα πρὸς τὸν Σεβαστὸν καὶ ἐν ταῖς
 λοιπαῖς δὲ τῆς πατρίδος χρεαίαις εὐχρηστ[ον]
 γεγονότα, δόντα καὶ τὰ ὑπὲρ τῶν θεωρι[ῶν]
 τῆς πρυτανείας μ(ύρια) εἰς τὴν αἰώνιον γυ[μνα]-
 σιάρχίαν καὶ ἐν τῇ πρυτανείᾳ εἰς τὴν τ[οῦ]
 15 λιμένος κατασκευὴν ,βφ´, δόντα δὲ κ[αὶ]
 εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ καινοῦ γυμνα[σί]-
 ου, ἐστιάσαντα δὲ καὶ ἐν τῷ τῆς πρυτανείας[ς]
 χρόνῳ καὶ ἐν τῷ τῆς νεοποιείας τοῦς
 πολεῖτας κλήρωι κατὰ φυλὴν καὶ διὰ
 20 τοῦ υἱοῦ Μενάνδρου γυμνασιαρχή-
 σαντα καὶ ἀγορανομήσαντα καὶ
 πρεσβεύσαντα.

“ *Danışma ve Halk meclisleri onurlandırdı. Prytanis, Tanrıça Roma’nin ve Publius Servilius Isauricus’un rahibi, pek seçkin insan, onursever olarak gymnasiarkhia, neopoia, stratēgia üstlenmiş, imparatorlara elçilik yapmış ve diğer tüm işleri de iyi bir şekilde yerine getirmiş, prytaneia’nın oturma yerleri için sonsuz gymnasiarkhia için bin denaria vermiş, prytaneia’da limanın kurulması için 1500 denaria vermiş, gymnasium birliğinin kurulması için para vermiş, prytanlığı sırasında ve neioipoios iken ziyafet vermiş olan----- Menandros aracılığı ile gymnasiarkhos’luk yapmış ve elçilik yapmış Menandros oğlu Sergia kabilesinden imperator sever G. Licinius Maximus Iulianus’u onurlandırdılar.*”

Yazıttan, onurlandırılan G(aius) Licinius Maximus Iulianus’un üstlendiği görevler ve yerine getirdiği faaliyetler dikkate alındığında kentin ileri gelenlerinden birisi olduğu anlaşılmaktadır. Yaptığı harcamaların yanı sıra Tanrıça Rome ve Publius Servilius Isauricus kültürünün rahipliğini üstlenmesi, Roma’ya karşı yakın ilişki içinde olması onun kesinlikle sıradan bir me-mur olmadığını göstermektedir. Dolayısıyla buradaki *stratēgia*, *arkhon* niteliğinde olmalıdır. Birincil derece bir görev olarak görünmektedir.

T2.19. Aur(elius) Artemidoros III Thraso İçin Onurlandırma Yazıtı

Buluntu Yeri: Ephesos

Edisyon: IEphesos 624.

Tarihlendirme: İ.S. II. y.y. ortaları? (Aurelius isminden dolayı)

- 1 [Αὐρήλιον Ἀρτεμίδωρον]
[τ]ρὶς Θράσωνα φιλοσέ-
βαστον, λιτουργὸν ἔνδοξον,
γραμματέα τοῦ δήμου, τὸν
- 5 πρῶτον στρατηγὸν καὶ εἰρή-
ναρχον, πατέρα Αὐρηλίας
Ἀττικίλλης ἱερείας καὶ
Αὐρ(ηλίου) Δάφνου φιλοσεβάστου
ἱεροκήρυκος κατὰ τὸ αὐτὸ
- 10 τῆς ἀγιωτάτης Ἀρτέμιδος,
υἱὸν Αὐρ(ηλίου) Ἀρτεμιδώρου δις
Θράσωνος φιλοσεβ(άστου), λιτουργοῦ
ἐνδόξου, γραμματέως τοῦ δήμου
καὶ νεοποιοῦ καὶ εἰρηνάρχου,
- 15 ἀδελφὸν Αὐρ(ηλίου) Δάφνου φιλοσεβ(άστου)
ἀσιάρχου, γραμματέως τοῦ δήμου
καὶ πολλάκις ἀγωνοθέτου
Αὐρ(ηλίου) Δάφνος φιλοσέβ(αστος) ἀσιάρχης
τὸν γλυκύτατον ἀδελφόν.

“İmparatorsever ünlü leiturgos, demos grammateus’u protos stratēgos ve eiranarkhes olan Aurelius Artemidoros III Tharso’yu (onurlandırdı). Aurelia Atticilla’nın ve bakire Artemis’in hierokeryks’u imparatorsever Aurelius Daphnos’un babasını, imparatorsever, ünlü leiturgos, demos grammateus’u, neopoios ve eiranarkhes Aurelius Artemidoros II Thraso’nun oğlunu, imparatorsever, Asiarkhos, demos grammateus’u sık sık agonotethes olan Aurelius Daphnos’un erkek kardeşini ve Asiarkh Aurelius Daphnus Aurelius pek tatlı kardeşini onurlandırdı”

Aurelius Artemidoros III Tharso’nun onurlandırıldığı bu yazıtta, hem Tharso’nun hemde aile üyelerinin kariyerleri yer almaktadır. Roma vatandaşı olduğu anlaşılan bu ailenin üyelerinin kent bünyesinde memuriyetler yerine getirdikleri görülmektedir. Yazıttan anlaşıldığına göre

aile üyeleri *asiarkhes* gibi oldukça önemli görevler üstlenmişlerdir. Dolayısıyla aile kesinlikle sıradan bir aile değildir. Onurlandırılan Aurelius Artemidoros III Tharso hem *protos stratēgos* hem *eirenarkhes* hem de *demos grammateus*'u dur. Her ne kadar güvenlik işleriyle ilgili *eirenarkhia* üstlenmiş olsa da şahsın buradaki *stratēgia*'sı *arkhon* niteliğinde birincil derece bir görev olmalıdır. Öyleki bu görevini *protos* sıfatıyla üstlenmiştir. Şahsın *protos stratēgos* oluşu, *protos arkhon* olarak değerlendirilmelidir.

T2.20. [Iulia Atticilla] ve [Aurelius Daphnos] İçin Onurlandırma

Buluntu Yeri: Ephesos

Edisyon: *IEphesos* 4343.

Tarihlendirme: İ.S. II. y.y. ortaları? (Aurelius isminden dolayı)

- 1.1 [Ιουλίαν Ἀττίκιλλαν]
[ἱέρειαν τῆς] ἀγιωτάτης
[Ἀρτέμι]δος
[καὶ ἀρχιερεία]ν τῆς Ἀσίας
- 5 [θυγατέρα Γ(αίου) Ἰο]υλίου
[— φιλο]σεβάστου
[λειτουργοῦ] ἐνδόξου
[— κα]ὶ νεοποιοῦ
[ἐκγόνην —]κου φιλοσεβ(άστου)
- 10 [— λειτουργ]οῦ γραμματέως
[τοῦ δήμου κ]αὶ ἀγορανόμου
[γυναῖκα Αὐρ(ηλίου) Δάφν]ου φιλοσεβ(άστου)
[ἀσιάρχου γραμματ]έως τοῦ δήμου
καὶ πολλάκις ἀ]γωνοθέτου
- 2.1 [Αὐρ(ήλιον) Δάφνον φιλοσεβ(αστον)]
ἀσιάρχην καὶ γραμματέα
τοῦ δήμου καὶ ἀγωνοθέτην
πολλάκις
- 5 καὶ πρῶτον στρατηγὸν καὶ εἰρή-
ναρχον καὶ ἀγορανόμον, πρεσ-
βεύσαντα τρεῖς προῖκα καὶ κατο[ρ]-
θώσαντα, ὑὸν Αὐρ(ηλίου) Ἀρτεμιδώρ[ου β']
Θράσωνος φιλοσεβάστ[ου]

- 10 λειτουργοῦ ἐνδόξου καὶ γρα[μμα]-
τέως τοῦ δήμου καὶ νεοποιο[ῦ καὶ]
εἰρηνάρχου, ἀδελφὸν Αὐρηλί[ου]
Ἀρτεμιδώρου τρις Θράσωνο[ς φιλο]-
σεβ(άστου) λειτουργοῦ ἐνδόξου κ[αὶ γραμ]-
15 ματέως τοῦ δήμου καὶ πρῶ[του]
στρατηγοῦ καὶ εἰρηνάρχου.
[Αὐρ(ήλιος) Ἀρτεμίδωρο]ς τρις Θράσων φιλοσέβ(αστος) ὁ
γραμματεὺς τοῦ δήμο[υ.]

1.1.

“*ünlü leiturgos, atalardan beri neopoios, --- imperatorsever leiturgos demos'un grammateus'u, ve agoranomos olmuş imperatorsever Gaius Iulius'un kızkardeşi ve grammateus, sık sık agonotethes, Asiarkh Aurelius Daphnos Aurelius'un karısı Bakire Artemis'in rahibesi ve Asianın başrahibesi Aurelia Atticilla'yı (onurlandırdılar)*”

2.1.

“*Ünlü leiturgos, demos'un grammateus'u, neopoios, , eirenarkhes imperatorsever Aurelius Artemidoros II Thraso'nun oğlu, ünlü leiturgos demos'un grammateus'u, eirenarkhes, agoranomos, protos stratēgos, imperatorsever Aurelius Artemidoros III Thraso'nun erkek kardeşi İmperatorsever Asiarkh ve demos'un grammateus'u, sık sık agonotethes ve protos stratēgos, eirenarkhes agoranomos, üç kez bedava elçilik yapmış ve başarılı olmuş, Aurelius Daphnos'u (onurlandırdılar)*”

Yazıtta *stratēgia* üstlendiği gözlemlenen şahıs, onurlandırılan kişinin erkek kardeşi Aurelius Artemidoros III Thraso'dur. Bu şahıs yukarıda onurlandırılan şahıs ile aynıdır. Dolayısıyla şahsın buradaki *stratēgia*'sı *arkhon* niteliğinde birincil derece bir görev olmalıdır. Şahsın esasen *protos arkhon* olarak değerlendirilmelidir.

T2.21. [Claudia Caninia] Severa İçin Onurlandırma

Buluntu Yeri: Ephesos

Edisyon: IEphesos 892.

Tarihlendirme: İ.S. III. yy. ilk çeyreği

- 1 [ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος]
[ἐτείμησαν]
[Κλαυδίαν Κανεινίαν]

- Σεουῆραν
 5 τὴν λαμπροτάτην
 ἐκ προγόνων ὑπατικῆν,
 [τ]ὴν ἱέρειαν καὶ κοσμήτειραν
 τῆς κυρίας Ἀρτέμιδος
 καὶ πρύτανιν εὐσεβῇ
 10 καὶ θεωρὸν τῶν μεγάλων
 Ὀλυμπίων,
 θυγατέρα Τιβ(ερίου) Κλ(αυδίου) Σεουήρου,
 πρώτου ὑπατεύσαντος Ἐφεσίων,
 καὶ Κανεινίας Γαργωνίλλης
 15 ἐκ προγόνων ὑπατικῆς,
 πολλοῖς καὶ μεγάλοις ἔργοις
 κοσμοῦσαν τὴν πατρίδα ἡμῶν·
 προνοησαμένου τῆς ἀναστάσεως
 τοῦ ἀνδριάντος Τιβ(ερίου) Κλ(αυδίου) Μοσχᾶ φιλο-
 20 σεβ(άστου) ὑμνωδοῦ βουλάρχου, πρώτου
 στρατηγοῦ, εἰρηνάρχου, ἀδελφοῦ
 ἀσιάρχου, τοῦ ἐκδίκου τῆς φιλοσεβ(άστου)
 Ἐφεσίων γερουσίας.

“*Halk ve Danışma meclisleri, , Ephesoslu ilk consul'ü Tib(erius) Cl(audius)Severus ve atalardan beri consul sınıfından Caninia Gargonilla'nın kızı, Artemis rahibesi ve Artemis'in gücünün süsleyicisi, dindar prytanis'i, Olimpiyat oyunlarının theoros'u, atalardan beri pek seçkin consul sınıfından [Claudia Caninia] Severa'yı onurlandırdı. Heykelinin dikimi işine, boularkhos hymnados, protos stratēgos, eirenarkhes, asiarkhes'in kardeşi, Ephesoslular'ın gerusia'sının imperatorsever avukatı, Tib(erius) Cl(audius) Moskhas'ın ön ayak olmasıyla (onurlandırdı)*”

Yazıtta [Claudia Caninia] Severa isimli bir kadının onurlandırılmaktadır. Severa Artemis rahibi, prytanis ve Olimpiyat oyunlarının theoros'u olmuştur. Yazıttan anlaşıldığına göre babası Tib. Claudius Severus consul idi, hatta yazıtta Ephesoslu ilk consul olduğu vurgulanmıştır. Annesi Caninia Gargonilla da consullerin soyundan gelmektedir. Dolayısıyla bu aile kentin önde gelen seçkin bir ailesidir. Ayrıca kocasının procurator duceducenarius olduğu bilinmek-

tedir⁴¹⁸. Böylesine soylu bir aileden gelen bu kişinin onurlandırma heykelinin dikimiyle sorumlu olan kişi ise Tib(erius) Cl(audius) Moskhas'dır. Anlaşılan Moskhas bu sırada pek çok memuriyet üstlenmiştir. Moskhas'ın aynı zamanda *boularkhos hymnados, protos stratēgos, eirenarkhes*, Ephesoslular'ın gerusia'sının avukatı olarak görev yaptığı anlaşılmaktadır. Kentte protos stratēgos olduğu başka yazıtla da kanıtlanmaktadır⁴¹⁹. Ayrıca Moskhas'ın kardeşinin de *asiarkhes* olduğu kaydedilmiştir. Moskhas'ın görevleri arasında kardeşinin *asiarkhia*'sının belirtildiği başka yazıtlardan da bilinmektedir⁴²⁰. Anlaşılan Moskhas'ın da üyesi olduğu aile kentin saygın ailelerindendir. Üstlenmiş olduğu görevler dikkate alındığında başkan olarak görev yaptığı stratēgia yüksek ihtimalle arkhon niteliğinde birincil derece bir görev olmalıdır.

T2.22. [Marcus Aurelius Daphnos] İçin Onurlandırma

Buluntu Yeri: Ephesos

Edisyon: IEphesos 3070.

Tarihlendirme: tahmini İ.S.3.yy

- 1 [Μᾶρκον Αὐρήλιον Δάφνον]
[ὕδὸν γραμματέως, ἔγγονον γραμμα]-
[τέ]ων, ἀ[πόγ]ονον [πρ]ώ[τ]ων [γρ]αμμα[τ]έων,
προέγγονον καὶ ἀπόγονον μόνων
- 5 γραμματέων τοῦ δήμου, πολλάκις
ἀγωνοθέτην, γραμματέα δήμου
μόνον, εἰρήναρχον, ἀγορανόμον,
στρατηγὸν πρῶτον,
ἀσιάρχην ναῶν τῶν ἐν Ἐφέσῳ τρίς,
- 10 φιλοτειμησάμενον ἐν τῇ πατρίδι
ἡμερῶν δεκατριῶν ζυγοῖς ἀποτό-
μοις τριακονταεννέα, ἀποσφάζαν-
τα δὲ καὶ Λιβυκὰ ζῶα, εὐτυχίσαντα δὲ
καὶ παρὰ τῶν Σεβαστῶν, καὶ ἐπὶ τῇ
- 15 πρώτῃ προόδῳ τὸν χρυσοῦν στέφανον

⁴¹⁸ Rogers,1991: 75, dn.73.

⁴¹⁹ IEphesos 645.

⁴²⁰ IEphesos 737.

ἅμα τῇ πορφύρᾳ·
οἱ ἐπὶ τῷ τόπῳ φιλοβήδιοι φίλοπλοι
τὸν ἑαυτῶν εὐεργέτην
προνοησαμένου τῆς τειμῆς Αὐρ(ηλίου)

20 Ῥηγείνου φιλοσεβάστου.

“Imperatorsever Aur(elius) Reginus onuru önceden düşünüp planlaması üzerine gençler kendi euergetes’leri, grammateus oğlu, grammateus torunu, protos grammateus, atalarından beri ve tüm soyu demos’un monos grammateus’u, sık sık agonotethes, monos grammateus, eirenarkhes, agoranomos, protos stratēgos, Ephesos’daki tapınakların üçüncü kez Asiarkhes’i, vatanında 30 gün 39 vahşi koşum hayvanını takdim etmiş, Augustus’lar tarafından altın çelenkle, erguvan renkli kumaşla ödüllendirme şansına nail olmuş Marcus Aurelius Daphnos’u onurlandırdılar.”

Marcus Aurelius Daphnos’un onurlandırıldığı bu yazıtta, şahsın *protos grammateus, agonotethes, monos grammateus, eirenarkhes, agoranomos, protos stratēgos, Asiarkhes* görevlerini yerine getirdiği öğrenilmektedir. Yazıtta Daphnos’un kariyerinin aşağıdan yukarıya doğru giden bir sırada verildiği anlaşılmaktadır. Şöyle ki Daphnos önce kent içi memuriyetleri üstlenmiş sonra imparatorluk çapında görevler almıştır. Dolayısıyla en son *Protos stratēgos* olarak kent bazındaki memuriyetini tamamladıktan sonra *asiarkhes* olmuştur. Buradaki *stratēgia* güvenlikten sorumlu ikincil derece bir memuriyet değil aksine birincil derece bir görev olmalıdır. Şahsın *protos stratēgos* oluşu esasen *protos arkhon* olarak değerlendirilmelidir.

T2.23. Kararname Fragmanı.

Buluntu Yeri: Ephesos

Edisyon: IEphesos 1396.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi

- 1]θαν[.]ι.[
]ς ἀπὸ τῶν ἀναλημφ[θ]έν[τ]ων εἰς [...]πι
]νύειν δὲ καὶ τοὺς κατ’ἐνιαυτὸν ἄρχοντας
]ου Καίσαρος καὶ γραμματεύοντος τοῦ δήμου
5 [δεδόχθαι τ]ῷ δήμῳ γενέσθαι καθότι προέγραπται· ὡμολόγησαν
στρατηγοὶ καὶ ὁ γραμ-
ματεὺς τοῦ δήμου
[Μ]ινδία? Ἑλένη δη(νάρια) λε

ιος καὶ Μάρκος Παπίνιος Βλάστος

“ yıllık arhon'lardan, Augustus'un lardan, demos'un grammateus'luğunu yapanlardan demos, yazıldığına göre olmasına karar verdi. Stratēgoi ve demos grammateus'u onayladı.

Buradaki stratēgia, arkhon olmalıdır.

T2.24. Ephesos Su Dağılımı İle İlgili Dekret

Buluntu Yeri: Ephesos

Edisyon: IEphesos 2018; Scherrer, 2006, s. 46.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi (muhtemelen İ.S. 4 yılı sonrası)

- 1 [ἐπὶ πρυτάνεως Ἀλεξ]άνδρου Πασσαλᾶ τὸ β,
[μηνὸς] Μεταγειτνιώνος ιβ
[περὶ ὧν]ήου τοῦ Σωπάτ[ρ]ου Σιμώνης
[φιλοσέβαστος γραμματ]εὺς τοῦ δήμου, ὁ καὶ αὐτὸς βασιλεὺς
5 [καὶ ἱερεὺς Δήμητρος διὰ] γένους, καὶ οἱ σ[τ]ρ[α]τ[η]γοὶ τῆς πόλεως
[εὐσεβεῖς φιλοσέβαστοι] εἰσφέρουσιν· τὰς περὶ τῶν ὑδάτων
[]ς καὶ τὰ [.....] περὶ αὐτῶν ἔνγγραφα
[] π]ροκεκυρω[μέν]α ψηφίσματα ὑπὸ τοῦ δή-
[μου]. ἄλλα ἐς[.....κ]ατὰ τὰς προὔπαρχούσα[ς]
10 [] δια]τάξεις [καὶ τὰ] ἔνγγραφα·
[δεδοχθαι]ει[.....].αι ἀπομερισμὸν τῶν
[ὑδάτων]. π.[ρὸς] τὴν []

“ Aleksandros Passala'nın ikinci Prytan'lığı sırasında Metageitnion ayının 12. gününde , bunlar üzerine [Simon]eos oğlu, Sopatros Simoneus'un torunu, demos'un [imparator-sever grammateus'u] aynı zamanda kentin basileus'u ve atalanından beri [Demeter rahibi], ve kentin dindar imparatorsever stratēgoi öneri getirdiler: Suyun hakkında.....”

Ephesos kentinin tiyatrosundan bulunmuş ve çok fazla tahribata uğramış olan bu fragman halindeki yazıt, muhtemelen bir kamu borusundan suyun belli bir şekilde dağılımı veya ayrıştırılmasına ilişkin bir kararnamedir. Kararnamenin içeriğinden çok fazla bir bilgi edinilemese de stratēgos'ların bu karar için demos grammateus'u, Demeter rahibi ile birlikte öneri sundukları öğrenilebilmektedir. Bu durumda kent meclisinde diğer yüksek görevlilerle birlikte

bulundukları anlaşılmaktadır. Dolayısıyla burada bir *arkhon*'luk söz konusudur. Bu *stratēgoi*, *arkhon* niteliğinde kennte birincil derece görevliler olmalıdır.

T2.25. Tiyatroda oturma yeri yazısı

Buluntu Yeri: Ephesos

Edisyon: *IEphesos* 2086.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi

(a) [κρ]ατίστης βουλῆς.

(b) [βουλ]άρχου στρα(τηγοῦ). (b) [—] γερου[σίας —] (c)] α[

(B) : “*Boularkhos*’un *stratēgos*’un yeri”

Söz konusu yazı, kentin tiyatrosundaki ilk *diazoma*’nın kuzey ucunda, oturma koltuk sıralarının ön uç plakalarında bulunmuştur. Anlaşılan tiyatro da *stratēgos* için bir oturma yeri ayrılmıştır. Bu yazıtta iki soru akla gelmektedir. Burdaki *stratēgos* ya aynı zamanda *boularkhos* ya da bu koltuğa oturma hakkına hem *boularkhos* hem de *stratēgos* sahipti. Fakat her koşulda *stratēgos*’a tiyatrodaki oturma yeri ayrılması bu görevin kesinlikle sıradan bir görev değil nura-daki *stratēgos*’un, *arkhon* görevinde yani kentin en en prestijli işini yapıyor olduğu anlaşılmaktadır.

T2.26. Agoranomos Yazıtı

Buluntu Yeri: Ephesos

Edisyon: *IEphesos* 912.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi

1 [—]

[φιλο]σέβασ[τος]

[στρατ]ηγὸς καὶ [λιτ]-

[ουρ]γὸς ἡγορανό[μῃσεν]

[ἀγ]νῶς καὶ εὐστα[θῶς]

5 ἐφ’ οὗ κόρος ἀγ[νεία.]

εὐτυχῶ[ς.]

“ *İmparatorsever stratēgos ve liturgos ve dürüst ve istikrarlı bir şekilde agoranomos’luk yapmış ve onun zamanında cüretkarlık-saygısızlık oluşmamıştır.* ”

T2.28. G(aius) Aru[nc]ul(eius) Khaireas İçin Onurlandırma**Buluntu Yeri:** Ephesos**Edisyon:** *IEphesos* 3016.**Tarihlendirme:** Roma İmparatorluk Dönemi

- 1 [ἀγαθῇ τύχῃ·]
 Γ(άιος) Ἀρο[υγκ]ουλ(ήιος) Χαιρέας [φι]λοσέβ(αστος) γυμνασίαρχος ἐφήβαρχος
 στ[ρατηγός]
 πρεσβ[ευτής] καὶ σειτο[πο]μπὸς ἀπ[ὸ τῆς Αἰ]γύπτου, λειτουργὸς ἔ[ν]δοξ[ος,]
 ἀδ[ελ]φὸς στρατ[ηγού] λειτουρ[γοῦ Ὀλυμπιονε]ίκου
 4 [ῆ]γορα[ν]όμ[ησεν] εὐσταθ[ῶς] καὶ ἀγνῶς καὶ φιλ[ο]τείμως, ὃς καὶ ἐλεοθ[έτη]σεν [ἐ]ν
 [πᾶσι τοῖς γυ]μ[νασίοι]ς· ἐφ' οὗ κόρ[ος ἀγνεία] εὐτυχῶς.

“Hayırlı uğurlu olsun,

Olympia yarışlarını kazanan leitourgos stratēgos'un erkek kardeşi, imperatorsever, gymnasiarkhos, ephebarkhos, stratēgos, elçi ve Mısırdan buğday tahsis eden, ünlü leitourgos, istikrarlı bir şekilde yapmış, ve hilesiz bir şekilde ve onursever bir şekilde agoranomosluk, ki o tüm yarışlarda yağ temin etmiş, G(aius) Aru[nc]ul(eius) Khaireas 'i bunlar üzerine”

Bu onurlandıma yazıtından, G(aius) Aru[nc]ul(eius) Khaireas'ın kariyeri boyunca ağır mali harcamalar üstlendiği anlaşılmaktadır. Pek çok görevi *leitourgia* olarak üstlenmiş olduğu görülmektedir. Khaireas'ın kent için üstlendiği çeşitli görevlerden birtanesi de *stratēgia*'dır. Şahsın kariyeri göz önüne alındığında *stratēgia* 'sı da birincil derece bir memuriyet olmalıdır. Yazıtta Khaireas'ın erkek kardeşinin de kariyeri sıralanmıştır. Erkek kardeşinin *leitourgos stratēgos* olarak tanımlanmasından, *stratēgos* 'luk görevini *leitourgia* yoluyla üstlendiği anlaşılmaktadır.

T2.29. Stra[tēgos İçin Onurlandırma**Buluntu Yeri:** Ephesos**Ediyon:** *IEphesos* 824.**Tarihlendirme:** Roma İmparatorluk Dönemi

- 1 ilk üst satır yıpranmış
 [—]ασ[—]ε[—]
 5 [στρα]τηγόν, [τ]ὸν εὐσε[βῆ]

- [καὶ] φιλότειμ[ον] πρύτα-
 [νιν, γυμ]νασ[ίαρχ]ον πάν-
 [των τῶ]ν γυμ[νασ]ίων
 [—]ησα[.4. .]ον
 10 [—]πλη[ρώσ]αντα
 [τὰ συνέδ]ρια π[άν]τα
 [—]τοσ[—]
 [—]ολ[—]
 [—]ς πη.[—]
 15 [—]λπ[—]
 [—]

“..... *Stratēgos* ’unu, *dindar ve onursever prytanis* ’ini *tüm gymnasion* ’ların *gymna-siarkhos* ’unu.....(*onurlandırdı*)”

T2.30. Onurlandırma Yazıtı

Buluntu Yeri: Ephesos

Edisyon: SEG XXXIV 1108.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi

- 1 [—]. γραμμα[τέα —]
 [—]. μων γρα[μματέα? —]
 [—] στρατηγ[ὸν —]
 [ἀγω]νοθέτην τῶ[ν —]
 5 [—] ἀγνεάρχην [.]α[—]
 [—]ς καὶ ἱεροκ[ήρ]υ[κα —]
 [—]εἰρης καὶ π[—]
 [—] ἀγιωτάτης [—]
 [— μ]όνον καὶ πρ[—]
 10 [δου]κηναρίων συνγ[ενῇ —]
 [—]ν· Μ(ἄρκος)· Αὐρ(ήλιος)· Αρού[ντιος]
 [Σεν]έκας Ἡρώδης [—]
 [Ἀ]ρουντία Φλάκ[κιλλα]
 [—]η Ἀριστοκλείδ[ους?]

- 15 [ἐκ]γονοὶ ἀσιαρχῶν [—]
 [—]. ἀνέστησαν [—]
 [—] τῶν πατρὸς [—]

“ grammateus ’u....., stratēgos ’unu, ...lerin agonotethes ’ini, agnearkhes ’i ve hie-
 rekeruks..... hilsiz M(arcus) Aur(eilus) Arru[ntius Sen]eca Herodes [-]
 [Ar]runtia Flacilla Aristokleides oğlu demek atalardan beri asiarkhes, ...lerin
 babası diktiler.

T2.31. L(ucius) Castricius Kalliparthenos İçin Onurlandırma

Buluntu Yeri: Ephesos

Edisyon: IEphesos 634.

YazıtınTarih: Roma İmparatorluk Dönemi

- 1 ἡ πατρις
 Λ(ούκιον) Καστρίκιον
 Καλλιπάρθενον
 φιλοσέβαστον
 5 τὸν πρῶτον στρα-
 τηγὸν καὶ νεωποι-
 ὸν τῆς Ἀρτέμι-
 δος
 τὴν τειμὴν ἀνα-
 10 στήσαντος Λ(ουκίου) Κα-
 στρικήου Τρυφωνᾶ
 φιλοσεβάστου τοῦ
 παιδὸς αὐτοῦ.

“ Vatan, imperatorsever ve protos stratēgos, Artemis ’in neopoios ’u L.Castricius Kalliparthe-
 nos ’u, kendi oğlu L. Kastrikios ’un onuru için diktirerek (onurlandırdı).”

L.Castricius Kalliparthenos *protos stratēgos* olarak tanıtılmıştır. Yani bir *stratēgos* heyetinin başkanıdır. Büyük ihtimalle buradaki *protos stratēgia*, *arkhon* niteliğinde birincil derece bir görevdir. Muhtemelen, *protos stratēgia* ile *protos arkhon* kastediliyor olmalıdır.

T2.32. L(ucius) Egnatius Vic[tor] Lollianus İçin Onurlandırma Yazıtı

Buluntu Yeri: Ephesos

Edisyon: *IEphesos* 3088.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi (İ.S. 241–248 olmalı)

- 1 Λ(ούκιον) Ἐγνάτιον Οὐίκ[τορα]
 Λολλιανόν,
 τὸν λαμπρότατο[v]
 ἀνθύπατον τὸ [γ']
- 5 Μ(ἄρκος) Αὐρ(ήλιος) Φαῦστος φιλοσέ(βαστος)
 ὕμνωδός,
 στρατηγὸς πρῶτο[ς,]
 εἰρήναρχος μόνο[ς,]
 γραμματεὺς τοῦ δήμ[ου]
- 10 καὶ Μ(ἄρκος) Αὐρ(ήλιος) Ἀλόφορο[ς]
 φιλοσέβ(αστος) ὕμν[ωδός]
 εἰρήναρχος μόνο[ς]
 στρατηγός[ς πρῶτος]
 τὸν τῆς πατρίδος αὐ[τῶν]
- 15 εὐεργέτην.

“*Hymnados, protos stratēgos, eirenarkhes, demos grammateus*’u *M(arcus) Aur(elius) Faustus ve imperatorsever hymnados, eirenarkhes, protos stratēgos M(arcus) Aur(elius) Halophoro[s]*, kendi vatanlarının *euergetes*’i üç kez pek seçkin proconsul *L(ucius) Egnatius Vic[tor] Lollianus*’u (onurlandırdı).”

Yazıttan anlaşıldığına göre Marcus Aurelius Faustus ve Marcus Aurelius Halophoro[s] isimli iki memur proconsul Egnatius Vic[tor] Lollianus’u onurlandırmaktadır⁴²¹. Onurlandırmayı yapanlardan Marcus Aurelius Faustus’un *protos stratēgos, eirenarkhes ve demos grammateus*’u olduğu, Marcus Aurelius Halophoro[s]’un ise *hymnados, eirenarkhes, protos stratēgos* olduğu öğrenilmektedir. Bu şahısların *stratēgia*’sı birincil derece bir görev olmalıdır. Ayrıca bu iki kişinin kentte aynı zamanda *protos stratēgos* olarak görev yapması şaşırtıcıdır. Buna benzer bir örnek bulunmadığı için bu konuda açıklama yapmak zordur.

⁴²¹ Bu şahısların proconsul Lollianus’u onurlandırdıkları başka bir yazıt daha bilinmektedir, bk. *IEphesos* 3091.

T2.33. Onurlandırma Yazıtı**Buluntu Yeri:** Ephesos**Edisyon:** IEPhesos 3071.**Tarihlendirme:** Roma İmparatorluk Dönemi

- 1 [— ζυγῶν ἀποτόμων]
 [τρι]ακον[τ]αενὸς δι' ὅλων [τ]ῶν ἡμερῶν,
 ἀποσφάζαντος καὶ ζῶα Λιβυκά,
 πρῶτον γραμματέα τοῦ δήμου
 καὶ βούλαρχον ἔνδοξον
- 5 [καὶ] γυμνασίαρχον πάντων τῶν γυμνασίων,
 [δ]όντα διανομὰς καὶ πάσῃ τῇ πόλει,
 [κ]αὶ στρατηγὸν πρῶτον, δόντα ἐν τῷ
 καιρῷ τῆς στρατηγίας ἰς παράτειμον
 [ἐ]λαίου □ (δηνάρια) ,ε, καὶ εἰρήναρχον μόνον, καὶ
- 10 [τ]ρὶς ἀγωνοθέτην, δόντα καὶ ἐν τῷ
 καιρῷ τῆς ἀρχιερωσύνης εἰς τὴν ἀνα-
 κάθαρσιν τοῦ λιμένος δηναρίων
 μυριάδας δύο, καὶ ἐπιστάντα ἔργοις
 τῆς πατρίδος τοῖς πρωτεύουσιν καὶ
- 15 συντελέσαντα καὶ παραδόντα,
 πατέρα Μ(άρκου) Αὐρ(ηλίου) Ἀρτεμιδώρου Μητροδω-
 ριανοῦ ἱππικοῦ φιλοσεβ(άστου) πρυτάνεως
 καὶ γυμνασιάρχου πάντων τῶν γυμνασίων
 καὶ ἀγωνοθέτου καὶ εἰσαγωγέως τῶν
- 20 μεγάλων ἐπινεικίων, ἔν τε τῷ καιρῷ
 τῆς πρυτανείας στρώσαντος τὴν ἀπὸ
 τοῦ πρυτανείου κάθοδον ἕως τῆς ἐνβάσεως τῆς πλατείας·
 προνοησαμένων τῆς ἀναστάσεως τοῦ ἀνδρι-
 άντος Αὐρ(ηλίου) Εὐφήμου καὶ Αὐρ(ηλίου) Εὐγενίου
- 25 [γραμματέων — τοῦ ἱ]ε[ρωτά]τ[ο]υ μισ[θωτηρίου.]

Str. 4-15

“..... demos'un protos grammateus'u ve ünlü boularkhos, tüm gymnasionların gymnasiarkhos'u, tüm kente dianome vermiş, protos stratēgos, stratēgos'luğunun tüm uygun zamanlarında yağ fiyatlarında eşit decede 5 deneria fiyat düşürmüş ve monos eirenarkhes, üç kez agono-

tethes olmuş, başrahipliğinin uygun zamanlarında limanın temizlenmesi için 2000 denaria vermiş,”

Yazıttan onurlandırılan şahsın bağışlarda bulunmak, *boule* başkanı olmak, *gymnasiarkhos*, *protos stratēgos* olmak gibi kentte önemli faaliyetlerde bulunduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca *stratēgos* olduğu dönemde kent için yağ fiyatlarını düşürdüğü öğrenilmektedir. Bunlardan başka *eirenarkhia*, üç kez *agonothesia* ve başrahiplik memuriyetlerini üstlenmiştir. Bu durumda buradaki *stratēgia* çok yüksek ihtimalle *arkhon* olmalıdır.

T2.34. Anonymos Onurlandırması

Buluntu Yeri: Ephesos

Edisyon: *IEphesos* 742.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi

- 1 [ὁ]ν δὸν ναοῦ θεο[ῦ Ἀδριανοῦ, ὡνὸν]
κοσμητεῖων, ἔκγον[ον καὶ]
συνγενῆ ὑπατικῶν
τὸν γραμματέα τοῦ ἱερωτάτου δήμ[ου],
5 ἀγορανόμον, τὸν πρῶτον στρατηγ[ὸν]
ἥθους καὶ παιδείας ἔνεκεν
ἀρχόντων τοῦ συνεδρίου
Μ(άρκων?) Αὐρ(ηλίων) Ἀρτεμιδώρου Τηλέφου βουλάρ[χων?]

“Imperator [Hadrianus] tapınağının Hymnodos’u , ---- consul sınıfına mensup kişilerin torunu, soyundan gelen, kutsal demos grammateus’u, protos stratēgos karakteri ve eğitimi vesilesiyle (onurlandırıldı)”

Yazıtta onurlandırılan *anonymos*’un *consul* sınıfından kişilerin bulunduğu bir aileden geldiği anlaşılmaktadır. Şahsın *Hymnodos*, *demos grammateus*’u olmasının yanında üstlendiği bir diğer görevi ise *strategia*’dır. Hatta burada *protos stratēgos* olarak bir *stratēgos* kuruluna başkanlık etmiştir. Burada *protos stratēgos* aslında *arkhon* niteliğinde birincil dereceli bir görev olmalıdır.

T2.35. Mezar Yazıtı**Buluntu Yeri:** Ephesos**Edisyon:** *IEphesos* 2109.**Tarihlendirme:** Roma İmparatorluk Dönemi

2.4 [τοῦτο τὸ μνημεῖον ἐστὶν — Γλύκωνος] φιλοσεβάστου νεοποιοῦ στρατηγοῦ
 λιτουργοῦ ἐνδόξου κ[αὶ — γυναικὸς —]

“ Bu anıt *imperatorsever neopoios, stratēgos, ünlü liturgos ve Glykon ’undur.*”

Yazıtın içeriğinden şahsın faaliyetleri hakkında fazla bilgi edinilemese de, üstlendiği memuriyetleri için kullanılan ifadeler ve ünlü *leiturgos* olarak tanınması, Glykon’un kentin önde gelenlerinden ve sayılan bir kişi olduğunu düşündürmektedir. Böyle bir kişinin üstlendiği *stratēgia* görev birincil derece *arkhon* niteliğinde bir görev olmuş olmalıdır.

T2.36. Aurelia İçin Onurlandırma**Buluntu Yeri:** Ephesos**Edisyon:** *IEphesos* 3059.**Tarihlendirme:** Roma İmparatorluk Dönemi

1 [Ἀυρηλίαν]
 [ἱέρειαν τῆς Ἀρτέ]μιδος,
 ἱερατεύσασαν
 εὐσεβῶς καὶ κοσμίως,
 5 ἀνανεωσαμένην πάντα
 τὰ μυστήρια τῆς θεοῦ
 καὶ καταστήσασαν τῷ
 ἀρχαίῳ ἔθει, θυγατέρα
 Μ(άρκου) Αὐρ(ηλίου) Ἱεροκλέους Ἀπολιναρίου
 10 φιλοσεβάστου
 στρατηγοῦ ἀγορανόμου
 βουλάρχου, πατρὸς ἱερείας
 ὁ ἱερὸς τόπος Ἐμβολειτῶν
 τῶν παρὰ τῇ κυρία
 15 ἡμῶν θεᾷ Ἀρτέμιδι.

“*Imperatorsever stratēgos, agoranomos, boularkhos, M. Aurelius Ierokleus Apolinarius*’un kızkardeşi *Aurelia*’yı (onurlandırdı).

Yazıtta onurlandırılan kadının erkek kardeşi M. Aurelius Ierokleus Apolinarius’un, *stratēgos*, *agoranomos*, *boularkhos* görevlerini yürüttüğü anlaşılmaktadır. *Boule* başkanlığı gibi çok önemli bir görevi üstlenen bu kişinin *stratēgia*’sı sıradan bir güvenlik görevlisi değil de *arkhon* kapsamında birincil derece bir görev olmuş olmalıdır.

T2.37. Prytan için Onurlandırma

Buluntu Yeri: Ephesos

Edisyon: SEG XXXIV 1107.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi

- 1 [τὸν] πρύτανιν [—]
[συ]νγενῇ πρυτάν[εω]ν κ[αὶ] υἱὸν]
βουλῆς· τὸν εἰρήναρχ[ον]
τῆς πόλεως· στρατηγ[ή]σαν]-
5 τα ὑγιῶς καὶ ἐμποριαρχ[ή]σαν]-
τα ἀγνῶς καὶ γενάμενον [ἐπὶ]
τῶν ἀρχείων τ[ῆς] πόλεω[ς] καὶ]
παραφυλάξαντα καὶ οἰνοδ[οτή]-
σαντα ἐν τῷ Ἀνδροκλῶ. [. . . ,]
10 πρωτεύσαντα τῶν ἱερῶ[ν] —]
καὶ γενάμενον ἐπ’ ἀρχείων [βου]-
λῆς καὶ δεκαπρωτεύσαντ[α] τῶν]
προσόδων τῆς κυρίας Ἀρτέ[μιδος]
ἢ συνεργασία τῶν ἐν Ἐφέσῳ [—]
15 [. . .] ἰ. ῥόδων [. . .] γαιων προ[—]

Str.3

“*kentin eiranarkhes*’i, *hile* yapmadan *stratēgos*’luk yapmış”

Yazıtın içeriğinden, şahsın *eiranarkhia*, *stratēgia*, *emporiarhia*, *paraphylakia*, *dekaprotia* görevlerinin elde ettiği ve *prytan* olduğu *prytan*’ların soyundan geldiği anlaşılmaktadır. Hatta Roma ile kent arasında bir köprü konumunda sayılan *dekaprotia* görevini dahi üstlenmiştir. Ayrıca, hem *eirenarkhia* hem de *paraphylakia* gibi güvenlik işleriyle ilgili görevler üstlenmiş

olsa dahi, şahsın kent içerisindeki genel konumu bakımından değerlendirildiğinde bu kişinin *stratēgia*'sı muhtemelen, *arkhon* anlamında birincil derece bir görev olmalıdır.

T2.38. M. Antonius Albus için Onurlandırma Mezar Yazıtı

Buluntu Yeri: Ephesos

Edisyon: *IEphesos* 614C.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi

- 1 ἐπὶ Πρέσβωνος τὸ β, Ἀρτεμεισιῶνος
 εἰ· ἔδοξεν τῇ βουλῇ φιλοσεβάστω·
 περὶ ὧν ἐνεφάνισαν οἱ στρατηγοὶ καὶ
 ὁ γραμματεὺς τοῦ δήμου Ἀπολλώνιος
- 5 Μηνογένους φιλοσέβαστος· ἐπ<ε>ὶ μετήλλαξε
 τὸν βίον Μάρκος Ἀντώνιος
 Μάρκου υἱὸς Φαβία Ἄλβος, ἀνὴρ ἐν πολλοῖς
 τὴν περὶ αὐτὸν πρὸς τὴν πόλιν εὖνοιαν
 ἐπιδεδειγμένος διὰ τε συνηγοριῶν
- 10 καὶ ἐκδικιῶν, ὅς ὑπὲρ τῶν κοινῶν
 διὰ παντὸς παρέσχετο, ἐφ' οἷς
 ἡ βουλὴ ἐπαχθῶς ἐνένκασα τὴν
 μεταλλαγὴν αὐτοῦ ἔκρειναν τὰ
 προσήκοντα τῇ ἐκκομιδῇ καὶ κηδῆα
- 15 αὐτοῦ· ψηφίσασθαι οὕτως· συνεκκομισθῆ<ναι>
 Ἄλβον, ὥς ἂν οἱ προσήκοντες αὐτῷ
 προαιρῶνται· στεφανωθῆναι δὲ καὶ ἐπὶ
 τῆς ἐκκομιδῆς, ἀναναγγελίας γενομένης
 ὑπὸ τοῦ κήρυκος· "ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος
- 20 στεφανοῦσι Μάρκον Ἀντώνιον
 Μάρκου υἱὸν Φαβία Ἄλβον διηνεκῶς
 προστάτην γεγονότα τοῦ τε ἱεροῦ τῆς Ἀρτέμιδος
 καὶ τῆς πόλεως, βιώσαντα σωφρόνως
 καὶ κοσμίως"· τεθῆναι δὲ αὐτὸν
- 25 ἐν τῇ προεψηφισμένῃ τῆς γυναικὸς
 αὐτοῦ ἐνταφῇ· δεδόχθαι τῇ
 βουλῇ φιλοσεβάστω γενέσθαι

καθότι προέγραπται.

Str. 1 – 5

“*İmparatorsever Danışma Meclisi karar verdi: bunlar üzerine stratēgos’lar ve demos’un grammateus’u imparatorsever Menogenes oğlu Apollonios rapor etti.*”

M. Antonius Albus’un onuruna düzenlenen bu mezar yazıtına göre Albus’un onurlandırma kararını Danışma Meclisi almıştır. Alınan bu kararı kentin *stratēgos*’ları ve *demos*’un *grammateus*’u rapor etmiştir. Bu kentte pek çok örnekte görülmektedir ki meclis tarafından alınan kararlar *stratēgos*’lar tarafından genellikle *grammateus*’lar ile birlikte rapor edilmiştir. Anlaşılan kararı rapor eden *stratēgos*’lar muhtemelen, *arkhon* anlamında birincil derece bir görevliler olmalıdırlar.

Smyrna

T2.39. Strategos Glykon Döneminde Rufus Tarafından Adak

Buluntu Yeri: Smyrna

Edisyon: Kontoleon, REG 12, 1899, 385, no. 9; ISmyrna 752.

Tarihlendirme: İ.S. 79/80

1 ἐπὶ Γλύκωνος
στρατηγοῦ Ρούφου
εὐχὴν.

“*Stratēgos Glykon döneminde Rufus’un tarafından adak*”

Yazıt *stratēgos*’ların bu kentte *eponym memuriyet* olduklarını göstermektedir. Burada kentin asıl *eponym* memuriyeti olan *stephanephoria*’nın yerine kullanılmış olduğu göze çarpmaktadır.

T2.40. Agathe Tykhe Adak

Buluntu Yeri: Smyrna

Edisyon: : ISmyrna 761.

Tarihlendirme: İ.S.1. yy.

1 ἀγαθὴν τύχην, στρα-
τηγοῦντος Κλ(αυδίου) Πρό-
κλου Κεστιανοῦ,
Διόδωρος νεώτε-
5 ρος οἰκονομῶν

καθιέρωσεν.

“ *Claudius Proklos Cestianus* ’un *stratēgos* ’luk yaptığı zaman, genç *Diodoros oikonomos* ’luk yaparken *Agathe Tykhe* heykelini adadı ”

Yazıt *stratēgos* ’ların bu kentte epoynm memuriyet olduklarını göstermesi bakımından önemlidir. Ayrıca dikkat çeken bir diğer nokta ise kentin asıl *eponym* memuriyeti *stephanephoria* ’nın yerine kullanılmış olmasıdır.

T2.41. Hopsario[polai] Ve Diğer Satıcılar İle İlgili Bir Düzenleme Yapılıyor

Buluntu Yeri: Smyrna

Edisyon: ISmyrna 719.

Tarihlendirme: İ.S.1. yy

- 1 [—]ΑΝ[—]
 [—]ΤΟΥΑΤ[—]
 [— σ]τρατηγο[—]
 [—]ως καὶ ΟΙ. [—]
 5 [—]ΡΟΙ ὀψαριο[πωλαι —]
 [—]. ΟΙ γρυτοπ[ῶλαι —]
 [—]τοπωλαι ΟΣ[—]
 [—]ΡΕΙΣ παν[—]
 [—]πωλαι[—]
 10 [—]Θ φορο[—]
 [—] vacat ΤΟ[—]

Yazıtın kısıtlı içeriğinden, *hopsario[polai]* ve diğer satıcılar ile ilgili bir düzenlemenin söz konusu olduğu anlaşılmaktadır. Fragman halindeki bu yazıt, *stratēgos* ’ların mahiyetine ilişkin bilgi edinilemese de, *stratēgos* ’ların böyle bir kararın içinde yer aldıklarını göstermesi açısından önemlidir. Muhtemelen buradaki *stratēgos* ’lar *arkhon* ’lar olmalılardır.

T2.42. Doktor ve Yazar Hermogenes’in Mezar Yazıtı

Buluntu Yeri: Smyrna

Edisyon: ISmyrna 536 + II 2 s. 374.

Tarihlendirme: İ.S. 1.yy

- 1 Ἑρμογένης Χαριδήμου ἱητροῖην ἀναγράψας

- ἑπτὰ ἐπὶ ἑβδομήκοντ' ἔτεσιν καὶ ἴσαις ἐπὶ βύβλοις
[]
συνέγραψε δὲ βιβλία ἱατρικὰ μὲν OB,
5 ἱστορικὰ δὲ περὶ Ζμύρνης AB
περὶ τῆς Ὀμήρου σοφίας A καὶ πατρίδος A
Ἀσίας κτίσεων AB Εὐρώπης κτίσεων ABΓΔ νήσων A[]
Ἀσίας σταδιασμῶν A καὶ Εὐρώπης A
στρατηγημάτων AB
10 πίναξ Ῥωμαίων καὶ Ζμυρναίων· διαδοχὴ κατὰ χρόνους.

" Kharidemos oğlu Hermogenes, hayatının 77 yılında doktorluk yapmış ve neredeyse aynı sayıda kitap yazmış:

Tıp kitapları: 72 (?)

Tarihsel: Smyrna üzerine 12.

Homer bilgeliği hakkında 1.

ve kendi vatani hakkında 1.

Asya'da yerleşim 1.2.

Avrupa'da yerleşim 1.2.3.4

Adalarda 1 •

Asya için mesafe bilgilerinin [?] 1.

ve Avrupa 1.

Stratēgos'luk 1.2.

Romalılar ve Smyrna Dizin: kronoloji sıralaması”

T2.43. Magistrat Listesinden Bir Fragman

Buluntu Yeri: Smyrna

Edisyon: ISmyrna 778 + II 2 s 378.

Tarihlendirme: İ.S. 121/138

- 1 [ἀγαθῇ τύ]χηι·
[ἐπὶ στεφανηφόρο]ν Μ(άρκου) Ἀντων[ίου]
[— στρα]τηγοῦντ[ος]
[—]λιανοῦ [—]

“M(arcus) Anton[ius ..] ‘un[stephanephoro]s’luğ zamanında [—]lianus stratēgos iken [..]”

Yazıtta *eponym* memur olarak görülen *stratēgia*, bu kez kentin asıl *eponym* memuru olan *stephanephoros* ile birlikte yer almaktadır.

T2.44. Çeşitli Binalar İnşa Etmek ve Süslemek İçin Söz Veren Kişilerin Listesi

Buluntu Yeri: Smyrna

Edisyon: CIG 3148; IGR IV 1431; ISmyrna 697.

Tarihlendirme: İ.S. 124/138

- 1 [—]. ΠΙΑΣ
 δὲ τὸ δ'?, [ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Εὐ]άρεστος τὸ ζ',
 ἐφ' οὗ στρατηγοῦντος ὑπέσχοντο
 οἷδε· Κλ(αύδιος) Βάσσος ἀγωνοθέτης
 5 Νεμέσεων στρώσειν τὴν βασι-
 λικὴν· Φοῦσκος ἔργον ποιήσειν
 <μυ>(ριάδων) ζ'· Χερσίφρων ἀσιάρχης τοὺς
 κήπους εἰς τὸν φοινεικῶνα·
 Λούκιος Πομπήϊος εἰς τὸν φοι-
 10 νεικῶνα <μυ>(ριάδας) ε'·
 τὴν βασιλικὴν στρώσειν τ<ήν>
 πρὸς τῷ βουλευτηρίῳ καὶ χαλ-
 κᾶς τὰς θύρας ποιήσειν· ☸
 Σμάραγδος πρύτανις ναὸν Τύχης
 15 κατασκευάσειν ἐν τῷ φοινεικῶ-

Str. 1-6

“Euarestos 5. Rahipliği ve *stratēgos*’luğu üstlendiği zamanda, Nemesis oyunlarının *agonotet-hes*’i Claudius Bassus (*basilika* inşaa etmeye) söz verdi.”

Str 10-13

“Lucius Vestinus *bouleuterion* civarına *basilika* ve gümüşten kapı yapmaya söz verdi.”

Bu, İmparator Hadrianus’un kenti ziyaretinden sonra bir *agonotet-hes*, iki *prytanis*, bir *stephanephoros*, İmparator kültünün bir rahibe ve bir rahibinin çeşitli binalar inşa etmek ve süslemek için söz verdiği bir yazıttır. Bu yazıttaki “*stratēgos*’luğu zamanında” ibaresi, bunların *eponym* görev olduklarına bir örnek teşkil etmektedir. Ayrıca Euarestos’un aynı zamanda *rahip* ve *stratēgos* olduğu anlaşılmaktadır. Buradaki *stratēgos* bir *arkhon* olmalıdır.

T2.45. İmperatorlar Septimius Severus ve Caracalla'dan Smyrna Halkına Mektup

Buluntu Yeri: Smyrna

Edisyon: CIG 3178; ISmyrna 602 + II 2 p. 376.

Tarihlendirme: İ.S198/209

- 1 οἱ θειότατοι αὐτοκράτορες Σεουήρος καὶ Ἀντωνεῖνος Καίσαρες Σμυρναίοις·
εἰ Κλαύδιος Ρουφῖνος ὁ πολεΐτης ὑμῶν ὁ διὰ τὴν προαίρεσιν,
ἧ σύνεστιν ἐπὶ παιδείᾳ, καὶ τὸν ἐν λόγοις συνεχῇ βίον τὴν
προκειμένην τοῖς σοφισταῖς κατὰ τὰς θείας τῶν προγόνων
5 ἡμῶν διατάξεις ἀτέλειαν τῶν λειτουργιῶν καρπούμενος
ὑμῶν αὐτὸν ἐκουσίῳ ἀνάγκῃ προκαλουμένων ὑφέστη τὴν
στρατηγίαν κατὰ τὸ πρὸς τὴν πατρίδα φίλτρον, τὴν γοῦν εἰς τὰ
ἄλλα μένειν ἀπραγμοσύνην ἀκείνητον αὐτῷ δικαιοτάτον
ἐστίν· οὐ γὰρ ἄξιον τῷ ἀνδρὶ τὴν εἰς ὑμᾶς φιλοτειμίαν γενέ-
10 σθαι ζημίαν, καὶ μάλιστα ταύτην ὑμῶν αἰτούντων ὑπὲρ
αὐτοῦ τὴν χάριν. vacat εὐτυχεῖτε.
ἐπρέσβευον Αὐρ(ήλιος) Ἀντωνεῖνος καὶ Αἴλιος Σπηρᾶτος.

“Pek kutsal imparator ve Caesar’lar Severus ve Antoninus’dan Smyrnalıları’a:

Hemşehriniz Claudius Rufinus, ki kendisi sürekli olarak gösterdiği kültür zevki ve durmaksızın hitabete adanmış yaşamından dolayı, atalarımızın tanrısai buyruklarına uygun şekilde, (yükümlü olduğu) devlet işlerini yerine getirme konusunda, sofistler için geçerli olan muafiyetten yararlanma hakkını kazanmıştır: (Öyle ki o) baba kentine duyduğu sevgi nedeniyle, [(şüphesiz) kendisini sorumlu kılmayacak şekilde ısrarla rica edilen] stratēgos’luğu kabul etmişse de, kendisinin diğer konularda takdir hakkının aynen korunması uygundur. Çünkü bu büyük adama, sizin için yaptığı fedakarlıktan zarar gelmesi uygun olmaz; öyle ki siz bunu onun için bizzat rica ettiniz. Hoşçakalın! Aurelius Antoninus ve Aelius Speratus elçilik ettiler”.

Smyrnalıları, kenti için masraftan kaçınmayan yurtsever bir stratēgos'un, yani Smyrnalı sofist Claudius Rufinus'un yerine getirmekte olduğu stratēgia görevi dışındaki diğer masraflı kamu görevlerinden muaf olmasını istiyorlardı. Bu isteklerini İmperator Septimius Severus'a iletiler. Severus, onların bu isteklerini onaylayan mektubunu bu sırada imparatorluk tahtının ortağı olan oğlu Caracalla ile birlikte imzalayarak Smyrna'ya gönderdi. Anlaşıldığına göre Claudius Rufinus, geçerli olan kamusal işlerden muafiyet hakkını elde etmiş ancak bu imtiyaza rağmen baba kentine duyduğu sevgiden dolayı gönüllü bir şekilde stratēgos'luk görevini ka-

bul etmiştir. Bu görevi yerine getirmiş olduğu Smyrna sikkelerinden de anlaşılmaktadır. Rufinus *stratēgos*’luk görevini eponymos *arkhon* olarak yerine getirmiştir.

T2.46. Kent Magistrat Listesi

Buluntu Yeri: Smyrna

Edisyon: ISmyrna 776.

Tarihlendirme:

- 1 [ἐ]πὶ στεφανηφό[ρου —]
 Μάρκου στρατηγ[ὸς? —]
 [Β]αλέριος ΜΥΔΙΟΣΣΕΛ[—]
 [ἱερ]εὺς Διὸς Κα[πετωλίου — καὶ οἱ]
 5 συνάρξαντες αὐτῷ [—]
 Ροῦφος Φίλιππος [—]
 [Ἄρτ]εμᾶς Ξενοσ[τρατ—]

“*Stephanephoros Marcus zamanında, stratēgos*’ *Valerius MYDIOSSSEL[—], Zeus Ca[petolius — ‘un rahibi, ve synarkhos’lar kendisine [—], Rufus Philippus Artemas Ksenost-ra—]*”

Erythrai

T2.47. İmparator Caracalla İçin Onurlandırma

Buluntu Yeri: Erythrai

Edisyon: Varinlioğlu, 1980, 155, no. 3 SEG XXX 1331; IErythrai 90.

Tarihlendirme: İ.S. 198/211

- 1 Ἀγαθῇ Τύχῃ·
 Αὐτοκράτορα Καίσαρα Μᾶρ(κον) Αὐρ(ήλιον) Ἀντωνεῖνον Σεβαστὸν
 ὑὸν Λουκίου Σεπτιμίου Σεουήρου Περτίνακος Σεβασ-
 τοῦ ἢ λαμπροτάτη καὶ Ἰωνὶς Ἐρυθραίων πόλις, ἐπιμε-
 5 ληθέντος τῆς τεμῆς Λ(ουκίου) Τοννίου Πατέρκλου τ[οῦ]
 πρώτου στρατηγοῦ τὸ δεύτερον.

“*Hayırlı ve uğurlu olsun, Lucius Septimius Severus Pertinax Augustus’un oğlu Imp. Caesar M. Aurelius Antoninus Augustus’u, pek seçkin ve Ionia’lı Erythraîlular’ın kenti (onurlandırdı). İkinci kez protos stratēgos olan Lucius Tonnios Paterclus’un heykelin dikim işine ihtimam göstermesi ile*”

Bu yazıttan İmparator Caracalla’yı onurlandırmak için sunulacak olan heykelin dikimi ile ilgilenecek olan memur’un *protos stratēgos* olduğu anlaşılmaktadır. Lucius Tonnios Paterk-

los *stratēgos*’luk görevfini *protos* olarak ikinci kez üstlenmiştir. Dolayısıyla buradaki *protos arkhon* olmalıdır.

T2.48. Bir Onurlandırma Yazıtının Son Kısım

Buluntu Yeri: Erythrai

Edisyon: IErythrai 68.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi

- 1 [ἐπι]μεληθέντος Τι(βερίου)
[Κλ(αυδίου) Ὑπ]ατοδώρας υἱοῦ
[Κυρί]να Δημᾶ τοῦ
[—] στρατηγοῦ.

“*Demas oğlu Quirina Tribusu’ndan stratēgos Tiberius Claudius Hypatodoros’un epimeletes’liği sırasında*”

Yazıt Tiberius Claudius Hypatodoros isimli bir *stratēgos*’un *epimeletes*’lik üstlendiği zamanın tarih belirtmek için kullanıldığını göstermektedir.

Kolophon

T2.49. Kolophon’luların İmparator [L. Aureliu]s Verus’u Onurlandırması

Buluntu Yeri: Kolophon

Edisyon: I Kolophon 11.

Tarihlendirme: İ.S. 161/9

- 1 [Αὐτοκράτορα Κ]αίσαρ[α Λούκιον]
[Αὐρήλιο]ν Οὐῆρον, Σεβ[αστόν, ὁ δῆ]-
[μος ὁ Κο]λοφωνίων, Γ[...7...]
[. . στρα]τηγοῦντος.

“*Imperator L. Aureliu]s Verus Augustus’u Kolophon halkı onurlandırdı. Stratēgosluk yaparken.*”

Yazıttan *stratēgos* olan kişinin ismi okunamamaktadır. Bu memuriyet yazıtın sonunda “στρα]τηγοῦντος” şeklinde *genetivus casus*’unda verilmiştir. Muhtemelen *eponym* anlamında kullanılmış olmalıdır.

Metropolis

T2.50. Tiberius Hermes İçin Adak Yazıtı

Buluntu Yeri: Metropolis

Edisyon: IEphesos 3420; IMetropolis 6.

Tarihlendirme: İ.S. 14/37

1 ὁ δῆμος

Τιβερίῳ Καίσαρι Ἑρμεῖ τὰς δύο στοὰς ἐκ τῶν περισσῶν χρημάτων τῶν τοῦ
Σεβαστοῦ Καίσαρος ἀγώνων τῆς ἀγωνοθεσίας τῆς Φιλίσκου τοῦ Φιλοξένο[υ,]
προνοηθέντων τῶν στρατηγῶν τῶν περὶ Φιλίσκον Φιλοξένου

*“Halk Meclisi, Tiberius Caesar Hermes’e, Philoksenos oğlu Philiskos’un agonotet-
hes’liğindeki Augustus Caesar’ın bayramlarından gelen muazzam paralardan iki stoa adadı.
Philoksenos oğlu Philiskos’un yanındaki stratēgos’lar (inşaa için) ön ayak olmasıyla”*

Yazıttan anlaşıldığına göre bu kennte *stratēgos*’lar yapı faaliyetlerinde bulunmuşlardır. Tiberius Caesar ve Hermes’e adanan iki stoa’nın inşasının yapım sürecinin epimeletes’liğinden *stratēgos*’lar sorumlu olmuşlardır.

Miletos

T2.51. Asklepios Rahipliğinin Satılmasıyla İlgili Yazıt

Buluntu Yeri: Miletos

Edisyon: IMilet I 7, 204.

Tarihlendirme: İ.S. 14/50

A.1 ἀγαθῇ τύχῃ. οἱ στρατηγοὶ τῆς π<ό>λε-
{ε}ως Τι(βέριος) Κλαύδιος Διονυσόδωρος, Λεύκι-
ος Ἰούνιος Ροῦφος, Τι(βέριος) Κλαύδιος Ἀπολλώ-
νιος, Θεόμνηστος Θεομνήστου, Εἰσίων

5 Ἐπιγόνου, Εὐτυχος Ἐπεράστου πω-
λοῦντες ἱερωσύνην Ἀσκληπιοῦ πρὸ πόλε-
ως καὶ τῶν ἐντεμενίων αὐτοῦ θεῶν πάν-
των, χωρὶς εἴ τι προπέπραται ὑπὸ τοῦ δή-
μου, νόμον τίθενται τῇ πράσι τόνδε, ἐφ’ ᾧ
10 ὁ πριάμενος ἱέρεω ἀπογράψει παραχρῆμα
πρὸς τοὺς ταμίας καὶ βασιλῆς, ὁ δὲ ἀπογρα-
φὴς ἱερίσεται εἰς ἔτη πεντήκοντα, αὐτὸς
ἢ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ, τελεσθὶς Διὶ Τελεσ[ι]-
ουργῶι, φορῶν ἐσθῆτα, οἷαν ἂν αὐτὸς βού[λη]-

15 [ται —]

B.0 [— καὶ ἡ? ὑ]-

δροφόρος καὶ ὁ παραφύλαξ, ἕκαστος αὐτῶν
οἷν ἄρσενα· θυέτωσα<v> δὲ καὶ οἱ παιδονόμοι

- ὕπερ τῆς ὑγίας τῶν παίδων ἐν τῇ αὐτῇ ἡ-
 μέραι οἷν καὶ διδ<ό>τωσαν τῷ ἱερεῖ σπλάγχνα,
 5 νεφρόν, σκολιόν, ἱερὰν μοῖραν, γλῶσ<σ>αν, σκέλος
 δεξιὸν εἰς κοτυληδόνα τετμημένον καὶ
 τὴν δορὰν καὶ τὰ λοιπὰ ἱερά· θυέτωσαν δὲ ὁ-
 μοίως καὶ οἱ ἀγ<ω>νοθέται καὶ ὁ στεφανηφόρος,
 10 ὁμοίως δὲ καὶ αἱ τὰ λοχῖα ἐκπορευόμεναι
 καὶ ζωννύμεναι. ἐὰν δέ τις μὴ θύσῃ ἢ θύσας
 μὴ δῶ τὰ ἱερά, ἀποτίσει τῷ ἱερεῖ δρα-
 χμὰς δεκαδύω. vacat.

A

“*Kentin stratēgos*’ları *Tiberius Claudius Dionysodoros*, *Lucius Iunius Rufus*, *Tiberius Claudius Apollonios*, *Theomnestos* oğlu *Theomnestos*, *Epigonos* oğlu *Eision*, *Eperastos* oğlu *Eutykhos Asklepios* rahipliğini satış için önerdiler: kendisinin tüm tanrılarının kutsal arazilerinin, halk tarafından önceden satılması dışında, bu satış yasasını düzenlediler. Bunlar üzerine, satın alan kişi hemen yukarı yazsı. *Tamias* ve *basilis*, yukarı yazılan 50 yıl boyunca kutsal sayılsın, kendisinin ardılları da aynı şekilde, *Zeus Telesiorgos*’a (adağı) yerine getirsinler, kıyafetlerini giysinler,”

B : “ *hydrophoros* ve *paraphylaks* yiğitçe.....

aynı gün içinde *paidonomos*’lar ise çocukların sağlığı için kurban kessinler ve hayvanın böbreğini, akciğerini, bağırsağını, kutsal payı, dilini, sağ bacağını, hediyeyi ve geri kalan şeyleri rahibe versinler”

Yazıttan Asklepios kültünün rahipliğinin satılmasını *stratēgos*’ların önerdiği ve satış işlemi için yasa düzenledikleri anlaşılmaktadır. Bu yazıtta altı adet *stratēgos*’un ismi geçmektedir. Ayrıca *stratēgos*’ların kültle ilgili işlerde de yer aldığı görülmektedir. Kent için böylesine önemli bir kültün rahipliğinin satışıyla ilgilenmeleri onların *stratēgia*’sının birincil derece bir görev olduğunu göstermektedir. Buradaki *stratēgia* olasılıkla *arkhon* niteliğinde olmalıdır.

T2.52. İmparator Nerva Traianus Caesar Augustus Germanicus Dacicus İçin Adak

Buluntu Yeri: Miletos

Edisyon: IMilet I 9, 310.

Tarihlendirme: İ.S. 103/114

- 1 Ἀπόλλωνι Διδυμεῖ καὶ Ἀ[ὐτοκράτορι]
 Νέρουα Τραιανῶι Καίσα[ρι Σεβαστῶι]

Γερμανικῶι Δακικῶι κ[τίστη?]

Μιλησίων Ἡρακλείδης [ὁ καλούμενος]

- 5 Ἡρᾶς ἱερονίκης στρα[τηγῆσας]
δῖς ἐκ τῶν ιδίων ἀνέθ[ηκεν].

“*Apollon Didymeus ve Nerva Traianus Caesar Augustus Germanicus Dacicus’a, Heras adıyla da bilinen Herakleides kutsal oyunlarda zafer kazanmış, iki kez stratēgos’luk yaptıktan sonra masraflarını ödeyerek adadı.*”

Heykelini dikmek suretiyle İmparator Nerva’yı onurlandıran şahsın *stratēgia* görevini iki kez yerine getirdiği öğrenilmektedir. Şahıs bu onurlandırmanın masraflarını kendisi karşılamıştır. Anlaşılan varlıklı bir zümredendir. Ayrıca Bu şahıs Herakleides kutsal oyunlarda zafer kazanmış. Yani aynı zamanda sporcu birisidir.

T2.53. Mozaik Yazıtı

Buluntu Yeri: Miletos

Edisyon: SEG XLIV 943; Herrmann,1994: 89-97.

Tarihlendirme: İ.S. II/III y.y.

- 1 ἐπὶ στρατηγοῦ Θεοπόνπου γραμματέως καὶ τοῦ στρατηγοῦ
διὰ βίου Φιλομούσου, προ[νοησ]αμένου Ἡδίστου αὖτε
Παυλείνου στρα<τη>γοῦ, ἐκ χρήμ[ατο]ς [βουλ]ευτῶν πανγε[νεί] ρ’.

“*Stratēgos Theopompos grammateus iken ve Philomousos yaşam boyu stratēgos iken, Hedistos ve ondan sonra gelen stratēgos Paulinus bouleutes’lerden gelen paralardan 100 denaria/drakhme sağladığı için*”

Mozaik üzerinde yazılı duran bu yazıttan anlaşıldığına burada dört *stratēgos* söz konusudur. Bunlardan iki tanesi *eponym* memuriyet olarak görünmektedir. Bunlardan Theopompos ve Philomousos’un *stratēgos*’luk memurluğunu eş zamanlı yürüttükleri anlaşılmaktadır. Philomousos *stratēgia* görevini hayat boyu (*διὰ βίου*) üstlenmiştir. *Stratēgia* görevinin hayat boyu üstlenilmesini gösteren bundan başka yazıtta rastlanılmamaktadır. Diğer iki *stratēgos* Hedistos ve Paulinus ise *bouleutes*’lerden toplanan paralarla mozaığın yapılmasını sağlamıştır. Bu *stratēgos*’ların arka arkaya göreve geldikleri anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra, yazıttan Theopompos’un aynı zamanda hem *stratēgos*’luk hem de *grammateus*’luk görevini üstlendiği öğrenilmektedir. Bunun dışında *stratēgos* Theopompos’un aynı zamanda *grammateus* olması dikkat çekmektedir. Şahsın *eponym* memuriyetten aynı anda başka bir memuriyeti de üstlenmiş olduğu görülmektedir. *Stratēgia* burada *eponym* memur olarak yer almaktadır. Ayrıca bu Theopompos’un *stratēgia*’sı *arkhon* niteliğinde birincil derece bir görev olmalıdır.

T2.54. Bul. Yeri: Miletos

Edisyon: *IMilet* I 7, 211b.

Tarihlendirme:

- 1 τόπος
 Διοφάντ[ου]
 στρατηγῶ[ν.]

“*Stratēgos ’lardan Diophantos ’un bölgesi*”

Klaros

T2.55. Bul. Yeri: Klaros

Edisyon: Şahin, 1987:65,13 — SEG XXXVII 972.

Tarihlendirme: İ.S. 139/40

- 1 Χίων· ἐπὶ πρυτάνεως
 Ἀπόλλωνος τὸ πε’ προφητεύοντος
 Γα. Ἰουλίου Ζωτίχου τοῦ Κλ. Ἰέρων[ος] θεσπιωδοῦντος Γ. Κλ. Ἀσκληπίδου·
- 5 ἐτειμήθησαν ὁ χορηγὸς καὶ στρατηγὸς
 Διονύσιος Δίννυος καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ
 Εἰσικλεία Ἐπαφροδείτου καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ
 Τι. Κλ. Εὐτέλης Διονυσίου Σεκοῦνδος καὶ Δι-
 ονύσιος β’ Καλλίστρατος καὶ οἱ ὕμνωδοί·
- 10 Κάρπος Πυλάδου, Πῖνος Ἐπαφροδείτου, Ἦδυσ Μηκ[ύθου]
 β’ Ἀπολλώνιος,
 Ἀπολλόδωρος Ἀνγέλεος, Ζώσιμος Πίστος Ζωσίμου,
 Δάφνος καὶ Πολέμαρχος οἱ Δάφνου, Ἀσιατικὸς Χαρί-
 τωνος, Διονύσιος Γεμέλλου, Τύχη Πτολεμαίου,
- 15 Μονίμη Ἀλεξάνδρα Ἀνγέλεος, Πῶλλα Ὀβριμολά[ου],
 Φαῦστα Ἐπικτήτου, Μηκύθη Ἦδυος,
 Λούκιος Ἀντιόχου.

“*Khioslular ’in halkı;*

*Apollon ’un 85. Prytanlığı sırasında Cl(audius) Hieron Thespiodon C. Cl. Asklepidos oğlu Ga(ius) Iulius Zotikhos ’un prophethes’liği sırasında, khoregos ve stratēgos Dionysios ve kendi karısı Hepaphroteidos kızı Eisikleia, oğulları Ti. Cl. Euteles Sekundos ve 2. Dionysios Kal-
 listratos ve hymnodos ’lar:”*

Yazıtın içeriğinden Dionysios isimli şahsın hem *stratēgos* hem de *khoregos*(koro başkanı) olduğu anlaşılmaktadır. Klaros'un dini merkez olduğu göze alınırsa bu *stratēgos*'un dini bir etkinlikte görev almış olabileceğid düşünülebilir. Şöyle ki, *stratēgos* Dionysios resmi dini törenlere katılan bir kişi olarak görünmektedir.

Didyma

T2.56. *Prophetes* [Ti(berius)] Claudius Damas İçin Yazıt

Buluntu Yeri: Didyma

Edisyon: IDidyma 237 II.

Tarihlendirme: İ.S. I. y.y. ortaları

1	προφήτης Κλαύδιος Δαμᾶς ὕπερ στρατηγίας λαβὼν τὴν προφητ[εῖ]-
5	αν δωρεὰν καὶ πάντα πο[ι]- ήσας ὅσα καὶ οἱ πρὸ αὐτο[ῦ]. πρ(οφήτης) · τὸ β' · ὁ αὐτὸς Κλαύδι[ος] ἀνενεώσατο τὰ πάτρι[α] τοῦ πρὸ αὐτοῦ ἐνιαυτο[ῦ]
10	ἀπροφητεύτου γενομ[έ]- νου. vacat

Str. 1-5

“ *Prophetes Claudius Damas stratēgia için prophetes’liği masraflarını kendi karşılamak suretiyle üstlenmiş,* ”

Yazıttan anlaşıldığına göre Claudius Damas *stratēgia*'yı elde edebilmek için *prophetes*'lik görevini üstlenmiştir. Prophetes'lik görevi için gerekli olan tüm maliyetleri de karşılamak şartıyla bu görevi üstlenmiştir. Yazıtın 4. Satırındaki ὕπερ στρατηγίας λαβὼν ifadesinden yola çıkarak bunun *stratēgos* 'luk memuriyetine giriş için bir ücret olabileceği düşünülebilir. Quass da bunun bir *summa honoraria* olduğunu düşünmektedir. Ancak S. Goldhill bunu çok farklı bir şekilde yorumlamıştır. Goldhill, Damas'ın, *prophetes*'lik görevini *stratēgos* 'luk görevini elde edebilmek için değil de *stratēgos* 'luk görevinin yerine *prophetes*'lik üstlendiğini düşünmüştür. Çünkü ona göre o dönemde *stratēgos* 'luk görevinin askeri işlevi olmadığı için *prophetes* 'lik görevi daha değerlidir. Esasen ὕπερ *praepositio* 'sunun genetivus ile kullanımlarına

bakıldığında “*stratēgia için*” ya da “*stratēgia ’nın yerine*” şeklinde tercüme edilir. Bu durumda her iki çevirinin de doğru olduğu görülmektedir. Ancak bu yazıtta daha muhtemel görünen Quass’ın da düşündüğü gibi “için” anlamıdır.

T2.57. *Prophetes Lucius Bassus Vitellius İçin Yazıt*

Buluntu Yeri: Didyma

Edisyon: IDidyma 255.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi

- 1 προφήτης vacat Λεύκιο[ς Βι]τέλλιος · Λευκίου
 ὑὸς Παλατεῖνα Βάσ[σο]ς ἀρχιερεὺς τῶν Σε-
 βαστῶν, γυμνασία[ρ]χος τῶν γυμνασίῳ[ν]
 πάντων, προστάτη[ς] τῶν πατέρων, ἀγων[ο]-
 5 θέτης Νέων Σεβασ[τ]ῶν vacat πατρὸς Λευκίου
 Β[ι]τελλίου Λευκίου [ὑ]οῦ Παλατεῖνα Κρίσπου vacat
 προφήτου, γυμνασ[ι]άρχου τῶν γυμνα-
 σίων πάντων, ἀγο[ρ]ανόμου, στρατηγῆ-
 σαντος τῆς πόλεως δῖς, χρήματα χ[αρι]-
 10 σαμένου εἰς τὰ σιτωγικά, πρεσβεύ[σαν]-
 [τος —]

“İmparator kültü başrahibi, tüm gymnasion’ların gymnasiarkhon’u, gerousia’nın başı, Nea Sebasta’nın agonothes’i, Lucius oğlu, Palatina Tribusu’ndan, prophetes Lucius Bassus Vitellius, agoranomos, iki kez kent stratēgos’u, sitonia’ya para bağışlamış, elçilik yapmış, tüm gymnasion’ların gymnasiarkhos’u prophetes Palatina Tribusu’ndan Crispus’un oğlu, Lucius Vitellius’un babası”

Yazıt *Prophetes Lucius Bassus Vitellius*’u tanıtmaktadır. Yazıtta, Vitellus’a ait olan tüm memurluklar sıralanmıştır. Buradan Vitellus’un imparator kültü başrahibi, bütün *gymnasion*’ların başkanı, *gerusia*’nın başı, Nea Sebasta oyunlarının *agonothes*’i olduğu açıkça görülmektedir. Yazıtta aynı zamanda Vitellus’un babasının da görevleri sıralanmıştır. Babası tüm *gymnasion*’ların başkanı, *agoranomos* ve kentin iki kez *stratēgos* olmuş ve *sitonia*’ya para vermiştir. Yazıtta hem babanın hem de oğulun Palatina tribusundan oldukları vurgulanmıştır. Dolayısıyla kütüklerini Roma’daki Palatina’ya dayandırmışlardır. Bu durum onların Roma vatandaşı olduklarını göstermektedir. Özellikle yeni Roma vatandaşı olmuş kişilerin bu şekilde kütükle-

rini vurguladıklarını düşünürsek onlar da vatandaşlığa yeni geçmiş olmalıdırlar. Dolayısıyla, buradaki *strategia*, *arkhon* niteliğinde birincil derece bir görev olmalıdır.

T2.58. *Prophetes Epikrates* İçin Yazıt

Buluntu Yeri: Didyma

Edisyon: IDidyma 258.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi

- 1 προφήτης Ἐπ[ικρά]-
της Ἑκαταίου πέμπτ[ος]
[κ]ληρωθεῖς καὶ λαχὼν
αὐτοέτης, γεγυμνασια[ρ]-
5 χηκῶς τῶν νέων καὶ τῶ[ν]
πολιτῶν καὶ τῆς γερου-
σίας ἐπὶ τετράμηνον
καὶ πεπαιδονομηκῶς
καὶ τεταμιευκῶς καὶ ἐστ[ρα]-
10 τηγηκῶς τῆς πόλεως δ[ίς,]
πεποιηκῶς δὲ καὶ θεωρία[ς]
ἐν τοῖς Ἀνθεστηρίοις ἐπὶ
δύο ἡμέρας, ὑδροφορούσης
Πόλλης τῆς Μακαρέως,
15 ταμιευόντων Εὐτύχους
τοῦ Ἐπεράστου καὶ Παμφίλου
τοῦ Ἀντιόχου, καὶ τειμηθεῖς
ὑπὸ τοῦ δήμου πλεονάκις
εἰκόσι χρυσαῖς καὶ ἀνδριᾶ[σι]

“*Hekataios oğlu Prophetes Epikrates, (görevine) seçim ile atanmış, kurayla elde etmiş, gençlerin, özgür vatandaşların ve yaşlıların gymnasiarkhos’luğunu yapmış, paidonomos’luk görevini yerine getirmiş, iki kez kentin stratēgos’u olmuş, Antesteria’larda iki gün boyunca bayramları düzenlemiş, Makareus kızı Polle hydrophoros olduktan sonra, Erastos oğlu Eutukhous ve Antiokhos oğlu Pamphilos tamias iken halk tarafından sık sık altın ikon ve heykellerle onurlandırılmış, ...*”

Yazıtta kişinin kariyeri açıklanmaktadır. *Stratēgos* 'luk görevini ise iki kez üstlendiği öğrenilmektedir. Yazıtın içeriğinden anlaşıldığına göre kent görevlerinde oldukça aktif rol almıştır. Üstlendiği görevler ve bu görevlerinde harcadığı yüklü miktarda paralar onun kentin ileri gelenlerinden hatırı sayılır bir kişi olduğuna işaret etmektedir. Diğer görevleriyle birlikte değerlendirildiğinde ise üstlendiği *stratēgia* 'sı birincil derece bir görev olmalıdır.

T2.59. *Prophetes* Diodotos Oğlu Posidonios İçin Yazıt

Buluntu Yeri: Didyma

Edisyon: *IDidyma* 281.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi

[προ]φήτου
 Üç satır kayıp
 Ποσιδωνί-
 ου
 προφήτης ἅμα καὶ κω-
 5 τάρχης Ποσιδώνιος Διο-
 δότου εὐσεβῆς καὶ στεφα-
 νηφόρος καὶ γυμνασιάρχης
 πατέρων καὶ γυμνασιάρχης νέ-
 10 ων καὶ ἀρχιερεὺς τῆς [Ι]ωνί[ας καὶ]
 στρατηγὸς τῆς πόλεως, ἐ[πιμη?]-

Str.4-10

“*Prophetes aynı zamanda katarkhes dindar Diodotos oğlu Posidonios, stephanephoros, gençlerin ve yaşlıların gymnasiarkhos 'u, Ionia 'nın arkhiereus 'u, kentin stratēgos 'u*”

Yazıttan Posidonios'un kentin önde gelen memurluklarını üstlendiğini hatta tüm Ionia Bölgesi'nin başrahibi olduğu anlaşılmaktadır. Kentin *stratēgos* u ifadesi kentin yöneticisi anlamına geliyor olmalıdır. Şu halde bu kişi arkhon olmalıdır.

T2.60. *Prophetes* Titus Flavius İçin Yazıt

Buluntu Yeri: Didyma

Edisyon: *IDidyma* 286.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi

1 [πρ]οφήτης καὶ κωτάρχ[ης]

αὐτοέτης καὶ ἀκλήρωτος seçimsiz
 Τίτος Φλάουιος Φωντί-
 δου υἱὸς Κυρίνα Ἀνδρέ-
 5 ας, γυμνασίαρχος νέ[ων,]
 πατέρων, στρατηγός,
 ἀγωνοθέτης Διδυμ[εῖ]-
 ων, ἡκρατικῶς ἐν τῇ ἀγω-
 νοθεσίᾳ τὴν πόλιν · ὕ-
 10 δροφορούσης Κλα[υ]δίας
 Μενεσθοῦς · ἀγ[ωνοθετ]-
 οῦντος Τίτο[υ Φλα(ουίου) Διο]-
 [υ]υσοδώρο[υ]

Str. 1-6

“*Prophetes ve yılın seçimsiz kotarkhes 'i Phontidos 'un oğlu Kurina kabilesinden Titus Flavius Andeas, gençlerin ve yaşlıların gymnasion 'larının gymnasiarkhos 'u, stratēgos, Didymalı-lar 'ın agonotethes 'i...*”

Yazıttan Titus Flavius Andeas'ın *prophetes*, *kotarkhes*, *gymnasiarkhos*, *stratēgos* ve *agonotethes* olduğu öğrenilmektedir. Bu sıralamaya göre *stratēgos*'luk görevini kariyerinin ortalarında yerine getirdiği anlaşılmaktadır. İki ayrı *gymnasion*'un masraflarını üstlenmek ciddi para akıtmak demektir. Şahsın *agonotethes* oluşu da *agon*'la ilgili masrafları üstlendiğini göstermektedir. Dolayısıyla, burada kentin varlıklılarından birisi söz konusudur. Titus Flavius Andeas çok büyük bir ihtimalle *arkhon*'dur. Yani kenti yöneten yüksek memurdur.

T2.61. *Prophetes* Titus Flavius Dionysodoros İçin Yazıt

Buluntu Yeri: Didyma

Edisyon: IDidyma 287.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi

1 προφήτης
 Τ(ίτος) Φλά(ουιος) · Φλα(ουίου) · Ἀνδρέου
 [υ]ιός, Κυρεῖνα, Διονυσό-
 [δ]ωρος αὐτοέτης πανη-
 5 [γ]υρικός, δήμου Λερίων,
 [ἀ]ρχιερεὺς τῶν Σεβα[ῶ] -
 στῶν καὶ τῶν Ἰώνων, γυ-

- 10 μνασίαρχος γερουσί-
 ας, ἀγωνοθέτης, παί-
 δων χορηγός vacat πατρός
 Φλα(οίου) · Ἀνδρέου στεφανη-
 φόρου, προφήτου αὐτο-
 έτους πανηγυρικοῦ, ἀρχι-
 ερέως τῶν Ἰώνων, γυμνα-
 15 σιάρχου νέων, κωτάρχου,
 έστρατηγηκότος τῆς πό-
 λεως δίς, προστάτου γερου-
 σίας, πεποιημένου καὶ έ-
 παγγελίας έν παντὶ καιρῷ
 20 τῷ δήμῳ ἀνυποτιμήτως,
 μητρός δέ Αὐρηλίας Λέσης
 ὑδροφόρου, τετελεκῶς
 [τ]ήν προφητείαν κατὰ τὸ κ[άλ]-
 [λισ]τον, εὐσεβῶς μὲν [πρὸς]
 25 [τοὺς θεοὺς —]

Str. 1- 17

“*Flavius Andreas*’ın oğlu, *Qurina Kabilesi*’nden *Lenion Demos*’undan *Titus Flavius Dionysodoros prophetes*, *panegyriarkhes*’lerden, *Augustus*’ların ve *Ionía*’nın başrahibi, yaşlıların *gymnasiarkhos*’u *agonotethes*, çocukların *khoregos*’u) bilinen bir kelime bence gerek yok, ayrıca koro lideri demektir, *Flavius Andreas*’ın babası, (*Andreas*) *stephanephoros*, *prophetes*, *panegyriarkhes*’lerden, *Ionía*’nın başrahibi, *katarkhes* ve iki kez kentin *stratēgos*’u olmuş, *gerousia*’nın önde gelenlerinden...”

Bu yazıt yukarıdaki (T2.60) ile ilişkili bir içeriğe sahiptir. Çünkü burada bahsi geçen *Titus Flavius Dionysodoros* IDidyma 286’daki *Titus Flavius Andreas*’ın babasıdır. İki yazıtta da *stratēgos*’luk yapan kişi *Titus Flavius Andreas*’dır. Her iki yazıttan da anlaşılacağı üzere *Andreas* prestijli görevler üstlenmiştir. Dolayısıyla buradaki *stratēgia* büyük olasılıkla sıradan bir görev değil, *arkhon* olarak algılanmalıdır.

T2.62. Prophetes Yazıtı**Buluntu Yeri:** Didyma**Edisyon:** *IDidyma* 288.**Tarihlendirme:** Roma İmparatorluk Dönemi

- 1 [προφήτης — Ἀθηναίῳ]υ εὐσεβή[ς]
 [παραλαβὼν? τὴν προφητείαν] ἐκουσίως καὶ
 [αὐτεπαγγέλτως? καὶ ἀκ]ληρωτεὶ δίς, στρα-
 [τηγήσας, τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἀθ]ηναίου στεφα-
 5 [νηφόρου, —] κωτάρχου, δοῦς
 [— σπυρίδα ἐκαστῷ] τῶν πολειτῶν
 [δηνάριον α' καὶ ἐστιάσας τὰς] ιβ' φ(υλὰς) καὶ τῷ ἐξῆς
 [ἐνιαυτῷ πόλιν προφητ]εύσας καὶ πάντ[α]
 [—]θ' αὐτοῦ ε[.5-6..]
 10 [— εὐσ]εβῶ[ς ..c.7..]

Str.4

“*Stratēgos*’luk yapmış olan,”**Karia Bölgesi Yazıtları****Nysa****T2.63. Proconsul [G]naius Lentulus Augur’un Nysa Kenti Arkhon’larına Mektubu****Buluntu yeri:** Nysa**Edisyon:** CIG 2943; Sherk 1969, nr. 69=Rigsby 1996, nr. 186. Akdoğan Arca, 2017, 193, nr.4.**Tarihlendirme:** İ.Ö. 1 yılı

- Ἀρτεμίδωρος Δημητρίου Παπᾶς, τῶν
 τῆς πόλεως στρατηγῶ<v> ἐπιμεληθεὶς ἀποκατέστη-
 10 σεν εἰς τὸ γραμματῆον τὰ ἱερὰ γράμματα περὶ τῶν θεῶν
 καὶ τῆς ἀσουλίας αὐτῶν καὶ τῇ[ς] ἱκεσίας καὶ τῆς περὶ τὸ ἱε-
 ρὸν ἀτ[ε]λήας, ἐμφ[α]νίσας Γν[αί]ω Λέντλω Αὔγορι τῷ ἀνθυπ[ά]-
 τω καὶ ἀποδοῦς <τ>ὴν ὑπογεγραμμένην ἐπιστολή<v>.
 15 ἐπὶ Διομήδους τοῦ Ἀθηναγόρου μηνὸς Δαισίου ιζ'.
- [Γ]ναῖος Λέντλος Αὔγουρ ἀνθύπατος Νυσαέων ἄρχουσι. ἐ[π]-
 ηρώτ[ησε] Ἀρτεμίδωρος Δημητρίου Παπᾶς ἄρχων εχρῆ Ζ[—]

Str.8-10

“ Kentin *stratēgos*’larından Demetrios oğlu Artemidoros Papas, *proconsul* Cn. Lentulus Augur’a bildirdiği gibi ihtimam göstererek tanrıların haklarına ilişkin τὰ ἱερὰ γράμματα’yı valinin buyruğu doğrultusunda restore etmiştir. Athenagoras oğlu Diomedes’in zamanında Daisios ayının 17. gününde, *proconsul* Cn. Lentulus Augur, Nysalılar’ın *arkhon*’larına(selam eder). *Arkhon* Demetrios oğlu Artemidoros Papas çözümünü sağlaması için başvurdu.”

Vali (*proconsul*) Cn. Lentulus Augur’un kente restorasyon için resmi onay verdiğini açıklayan bu mektubundan, Artemidoros Papas’ın Asya eyaletinin valisine giderek belgelerin restorasyonu hakkında talepte bulunduğu anlaşılmaktadır. Buna göre, kent *stratēgos*’u Artemidoros Papas, valinin izniyle restorasyon işini gerçekleştirmiştir. Yani kentin *stratēgos* takımından birisi olan Artemidoros Papas valiye giderek, belgelerin restorasyonu için izin istemiştir ve yine valinin buyurduğu şekilde restorasyon işini gerçekleştirmiştir. Anlaşılan kentte Roma ile iletişime geçilmek zorunda kalındığında bu görevi *stratēgos* üstlenmiştir. O halde göre valiye ulaşabildiğine göre kentin en üstün tabakasından, en yetkin kişilerinden birisi olsun ki böyle mühim bir görevle görevlendirilsin. Buna göre buradaki *stratēgia*, birincil derecede üst düzey yönetici, *arkhon* niteliğinde bir memur olarak görünmektedir. Aslında bu düşünce yazıtta çok açık belirtilmektedir: Artemidoros Papas’ın τὰ ἱερὰ γράμματα’yı restore ettiğini aktardığı 8-10. satırlarda onu kent *stratēgos*’larından (Παπᾶς, τῶν τῆς πόλεως στρατηγῶν) birisi olarak, ancak bir sorunun çözümü için başvurduğunu anlatan yazıtın son satırlarında ise *arkhon* Papas (Παπᾶς ἄρχων) olarak nitelendirmişlerdir. Yani Artemidoros Papas burada hem kent *stratēgos*’u hemde *arkhon* olarak anılmaktadır. Dolayısıyla *stratēgos* olan bir kişinin *arkhon* olduğu anlaşılmaktadır. Yazıttan direkt olarak bir *arkhon* heyeti tespit edilemese de *stratēgos* heyetinin, *arkhon* heyetiyle aynı olduğu ve *arkhon* heyetinin *stratēgos*’lardan oluştuğu çıkarımı yapılabilir.

T2.64. Titus Aelius Alkibiades’in Nysa Halk ve Danışma Meclisleri tarafından onurlandırılması

Buluntu yeri: Nysa

Edisyon: INysa 2, Clerc, 1885, 127-128; SEG IV 418.

Tarihlendirme: İ.S. 138/161

Str. 1 – 5 [ἐπα]γγεῖλαντος Τιβερίου
 [K]λαυδίου Σακέρδωτος ἐπ-
 [ιψη]φισαμένου δὲ Ποπλίου

[A]ιλίου Ἑρμοδώρου, ἔδοξε
 Νυσαέων τῇ βουλῇ καὶ τῷ
 δήμῳ, **στρατηγῶν γνώμη**
καὶ γραμματέως τοῦ δήμου
 Τίτου Αἰλίου Πλουτίωνος·

“ *Nysalılar’ın Danışma ve Halk meclisleri karar verdi. Stratēgos’ların ve demos’un grammateus’u Titus Aelius Ploution’un önerisi ile: ”*

Titus Aelius Alkibiades önemli işler yapmış bir kişidir ve onun onurlandırılmasında *stratēgos*’ların ve *demos*’un *grammateus*’larının kararı sunması söz konusudur. Dolayısıyla onurlandırma kararlamalarında önemli rol aldıkları anlaşılmaktadır. Kent idaresindeki bu görevi onların *arkhon* niteliğinde görevliler olabileceklerini düşündürmektedir.

T2.65. Marcus Aurelius Mousaon İçin Onurlandırma

Buluntu yeri: Nysa

Edisyon: Gökalp Özdil, 2014, 148–154.

Tarihlendirme: Antoninus ya da Severius Dönemi.

[Ἡ βουλὴ καὶ] ὁ δῆμος ἔτε[ίμησαν]
 [Μ]ᾶ[ρκ]ον Αὐρήλιον Μουσάο[να]
^{vac.} Μουσάονος ^{vac.}

- 4 φιλότειμον περὶ τὴν πα-
 τρίδα ἄρξαντα ὑγιῶς καὶ
 μεγαλοψύχως **ἀρχὰς τὰς**
 ὑπογεγραμμένος·
- 8 [στ]ρατηγήσαντα, ἀγορανο-
 μήσαντα τετράκις μόνον,
 εἰρηναρχήσαντα, • παιδο-
 νομήσαντα, • ἀργυροταμι-
- 12 εὔσαντα, • δεκαπρωτεύσαντα,
 τὴν δὲ πέμπτην ἀγορανο-
 μίαν μεταδόντα τῷ παιδί
^{vac.} Μενεκράτει ^{vac.}
- 16 ^{vac.} τῷ γραμματεῖ ^{vac.}
^{vac.} τῆς πόλεως. ^{vac.}

“ *Danışma ve Halk meclisleri onur sever insan, vatani aşağıda yazan memuriyetleri hilesiz olarak ve cömertçe üstlenmiş Musaon oğlu Marcus Aurelius Musaon’u onurlandırdı: stratēgos, dört kez tek başına agoranomos, eirenarkhes, paidonomos, argyrotamias, dekaprotos, beşinci agoronomia’sını oğlu kentin grammateus’u olan Menekrates ile paylaşmış olan*”

Marcus Aurelius Musaon tamamlamış olduğu memuriyetlerinden ötürü onurlandırılmaktadır. Anlaşılan kentteki en önemli görevleri elde etmiştir: *stratēgia, agoronomia, eirenarkhia, paidonomia, argyrotamia, dekaprotia, agoronomia*. Musaon’un *dekaprotia, stratēgia, agoronomia, eirenarkhia* gibi memuriyetleri üstlenmesi kendisinin varlıklı bir kişi ve Nysa kentinin elit bir ailesinin üyesi olduğuna işaret etmektedir. Yazıtta *cursus* sıralamasının yukarıdan aşağıya doğru yapıldığı görülmektedir. Buna göre yürütmüş olduğu son görevi *stratēgia*’dır. Ayrıca Musaon’un beş kez *agoronomia* üstlendiği, bunun dört tanesini tek başına, beşincisini ise oğlu Menekrates ile birlikte yürüttüğü bilinmektedir. Aynı zamanda oğlu Menekrates’in kentin *grammateus*’u olduğu belirtilmektedir. Yazıtta tamamlamış olduğu *stratēgia* görevinde yerine getirdiği işler hakkında açıklama yapılmamıştır. Buna rağmen kent içerisindeki konumu ve kariyerinin en üst basamağında bulunması sebebiyle *stratēgia*’sını kent yönetiminde birincil seviyede *arkhon* olarak yerine getirmiş olabileceği tahmin edilmektedir.

T2.66. M(arcus) Apollonios İçin Onurlandırma

Buluntu yeri: Nysa

Edisyon: Ramsay, 1883a, 272-274, no. 15; Strubble, 1987: 61, nr.37; Strubble, 1989: 104 vd.

Tarihlendirme: İ.S. 235-238

- 1 ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμο[ς]
καὶ ἡ γερουσία καὶ οἱ
νέοι καὶ ἡ σύνοδος Μ(ἄρκων)
Ἀπολλώνιον · γ´ · τὸν γραμ-
- 5 ματέα· τῆς πόλεως καὶ πα-
νηγυρίαρχον καὶ στρατη-
γὸν καὶ παραφύλακα ἀγο-
ρανομήσαντα · δ´ · ἀργυροταμιεύ-
σαντα · δις · ἐπ[ιδόν]τα δὲ καὶ
- 10 τὸν υἱὸν Ἀπολλώ[νιον] εἰς τε γρα[μ]-
ματεῖαν καὶ γυμ[νασια]ρχίαν
καὶ παραφυλακὴν <κ>αὶ σειτω-

- νίαν · ὁμοίως καὶ τὸν ἔτ[ε]-
 ρον υἱὸν Ἄτταλον ἐπιδόντ[α]
 15 εἷς τε γραμματείαν καὶ εἰρ[η]-
 ναρχίαν καὶ γυμ<ν>ασιαρχία[ν]
 καὶ ἀγορανομίαν καὶ ἀργυ[ρο]-
 ταμίαν καὶ ἐπὶ ταῖς φθανουσαις λει-
 τουργίαις · γενόμενον τὸν Ἀπολ-
 20 λώνιον πρῶτον ἄρχοντα καὶ στε-
 φανηφόρον ἔνδοξον. ☪

Str. 1- 9

“ *Boule, demos, gerousia, neoi ve synodoi; kentin grammateus’u, panegyriarkhes’i, stratēgos’u, paraphylaks’i olan ve dört kez agoranomia, iki kez de argyrotamia görevi üstlenmiş M(arcus) Apollonios III’ ü (onurlandırdı) ”*

Str. 20

“*protos arkhon ve ünlü stephanephoros’u olmuş olan Apollonios’u (onurlandırdılar) ”*

Söz konusu belgeden anlaşıldığına göre M(arcus) Apollonios kentteki en yetkin kurullar olan *Boule, demos, gerousia, neoi* ve *synodoi* tarafından onurlandırılmıştır. Belli ki kente çok faydası dokunmuş, kentin ileri gelenlerinden bir kişidir. Yazıtta Apollonios kentin *grammateus’u, panegyriarkhos’u, stratēgos’u, paraphylaks’ı*, olarak görünmektedir. Bunların dışında *protos arkhon* ve *stephanephoros* olarak görev yaptığı bilinmektedir. Şahsın tüm bu görevleri aynı anda üstlendiği anlaşılmaktadır. *Paraphylaks’lık* görevi yazılıktan sonra araya daha önceden üstlenmiş olduğu görevleri yani dört kez *agoranomos’luk*, iki kez de *argyrotamias’lık* görevlerini yerine getirmiş olduğu yazılmıştır. Yazıttan Apollonios’un iki oğlu için farklı memuriyetler finanse ettiği öğrenilmektedir. Oğullarından bir tanesi Apollonios için, *grammateia, gymnasiarkhia, paraphylakia* ve *sitionia* görevlerini, bir diğer oğlu Attalos için ise *grammateia, eirenarkhia, gymnasiarkhia, agoranomia* ve *argyrotamia* görevlerini finanse etmiştir. Söz konusu bütün bu görevler oldukça ağır maliyet gerektiren memuriyetlerdir. Baba Apollonios’un bundan sonra her iki kardeş için *arkhon’luk* ve *protos arkhon’luk* ile dini memuriyetler üstleneceği beklenmektedir.

T2.67. Neopatros Onurlandırma

Buluntu yeri: Nysa

Edisyon: Contoléon, 1886, 520, no. 17;

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi

- 1 ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος
καὶ ἡ γερουσία καὶ οἱ
νέοι ἐτίμησαν Νεό-
πατρον Διαφάντους
- 5 στρατηγήσαντα ἐν-
δόξως καὶ ἀγορανο-
μήσαντα φιλοτίμως
τὸν πανηγυρίαρχον
φιλοτιμησάμενον
- 10 καὶ δόντα τοῖς πανηγυ-
ρίζουσιν τὰ ἐκ[. c.3.]ΛΙ[—]
[. . c.8. . .]ΕΘΟΥΣΙΝ[.]
[—] ἔτους λη΄.

“Danışma ve Halk meclisleri, Gerousia ve Neoi, şanlı bir şekilde *stratēgos*’luk yapmış, ün sever bir şekilde *agoranomos*’luk yapmış, onur sever olarak *panegyriarkhes*’lik yapmış....*Diophantes oğlu Neopatros*’u onurlandırdı.”

Yazıtta Neopatros isimli bir şahısın Danışma ve Halk meclisleri, Gerousia ve Neoi, tarafından onurlandırıldığı beyan edilmektedir. Neopatros *stratēgia*’sını şanlı bir şekilde, *agoranomia*’yı ün sever bir şekilde, *panegyriarkhia*’sını ise onur sever şekilde yerine getirmiş olduğu için övülmüştür. Muhtemelen, kariyerinde tepeden aşağıya doğru bir sıralama yapılmıştır. Anlaşılan *stratēgia*’yı en son elde etmiştir. Neopatros şenlik yöneticisi ve *agora*’da mali sorumlu olduğuna göre, demek ki hali vakti yerinde bir kişidir. Bu görevleri tamamladıktan sonra *stratēgia* üstlenmiştir. Kariyerinin zirvesinde olsa üst düzey kent yönetimiyle ilgili bir memuriyet üstlenmesi beklenmektedir. Buradaki *strategos*, bir *arkhon* olarak üst düzey yönetici olmalı ve kent meclisinde yer almalı. Bunlara ek olarak Neopatros’un dört ayrı kurum tarafından ortak bir şekilde onurlandırılması kentte yüksek mevkide bulunduğunu, buna göre de üstlendiği bu *stratēgia*’nın sıradan bir memuriyet olmadığını düşünmek mümkündür

Aphrodisias

T2.68. Timotheos Kızı Apphia İçin Onurlandırma

Buluntu yeri: Aphrodisias

Edisyon: MAMA VIII 407, *IAPH* 2007, 12.309.

Tarihlendirme: İ.S. I – II. y.y.

- 1 [ἔδ]οξεν τῇ βουλῇ γυν[ώμη]
[στ]ρατηγῶν καὶ γραμματέ[ω]ς
[δή]μου Δημέου τοῦ Μενε-
[κρά]του· ἐπεὶ Ἀπφιάς Τιμο-
5 [θέ]ου τῶν πολιτίδων,
[γυ]νὴ δὲ Ἀγέλαου τοῦ Με-
[νε]σθέως τὰ νῦν μετήλλα-
[κχε] τὸν βίον, δεδόχθαι ἐ-
[πην]ῆσθαι αὐτὴν καὶ μετηλ-
10 [λακ]χυῖαν καὶ ἐπικηδεῦσαι
[δημ]οσίᾳ καὶ ἐσστεφανῶσ-
[θαι ὑ]πὸ τοῦ δήμου χρυσῶ
[στεφ]άνῳ ζήσασαν εὐτά-
[κτως κ]αὶ κοσμίως καὶ ἐνα-
15 [ρέτ]ως παρηγ[ορ]ῆσθαι δὲ
[καὶ Ἀγέ]λαον Μενεσθέως
[τὸν ἄνδρα αὐτῆς.]

Str 1-4.

“*Danışma meclisi karar verdi: stratēgos’ların ve demos grammateus’u Menekrates oğlu Demos’in önerileriyle: ...*”

Timotheos kızı Apphia’nın ölümünün üzerine teselli değerinde olan bu onurlandırma kararnamesi Aphrodisias kenti *stratēgos*’larının *demos grammateus*’u ile birlikte meclise öneride bulunduklarını göstermektedir. Anlaşılan meclise öneri sunan üst düzey *arkhon* niteliğinde bir görevli olmalıdır.

Keramos**T2.69. Keramos Danışma ve Halk Meclislerinin [...]ophantos Dionysiou için onurlandırma kararnamesi****Buluntu yeri:** Keramos**Edisyon:** IKeramos 14.**Tarihlendirme:** İ.S.14/37

Str 1-15 [ἔδ]οξε τῇ βουλῇ καὶ τῷ δή-
 [μωι] γνώμηι στρατηγῶν· ἐπεὶ
 [. . .]όφαντος Διονυσίου ἀνὴρ
 [ἀγα]θὸς καὶ πάσῃ κεκοσμημέ-
 5 [νος ἀ]ρετῇ φιλόπατρις καὶ φιλόδο-
 [ξος ἐκ π]ρογόνων ἐνδόξων καὶ τε-
 [τειμη]μένων ὑπὸ τοῦ δήμου ἀξι-
 [όλογο]ν φρόνημα τῆς περὶ τὴν οἰκί-
 [αν ἔχ]ων σεμνότητος ἐν παντὶ καὶ
 10 [τὴν εἰς τὴν πατρίδα φιλοτειμίαν
 [ἀποδέ]δεικται, καὶ ἐν τῇ αὐθαιρέτῳ
 [μεγα]λομερεῖ γυμνασιαρχία, ἣν ἐ-
 [τέλεσε]ν με[τὰ τ]οῦ παναρέτου ἀδελ-
 [φοῦ αὐτ]οῦ Δ[ιον]υσίου, καὶ ἐν τῇ λαμ-
 15 [πρᾶ στε]φαν[ηφορί]ᾳ αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῦ-
 Str 30-33. λεως, εἰς τὴν Σεβαστὴν κατασκευ[α]-
 ζομένην στοὰν διπλῆν ἐν τῇ ἄ[κ]-
 ραι ὑπὸ τῷ[ν] ἐν ἀρχῇι στρατηγῶν τ[ῶν]
 σὺν Ἰασικρ[ά]τῃ Διονυσοδώρου· κ[υρω]-
 θέν δὲ τὸ [ψ]ήφισμα ἔδοξε ἀναγ[ρα]-
 35 φῆναι ἐν [στή]λῃι λευκολίθῳ ἐν [τῇ κα]-
 τασκευαζ[ο]μένη Σεβαστῇ σ[τοᾷ].

Str 1-15

“Danışma Meclisi, Halk Meclisi karar verdi, stratēgos’ların önerisi:

Mademki Dionysios oğlu [....]ophantos iyi insan ve atalarından beri tüm erdem, vatan sevgisi ve ün sevgisi ile donanmış, halk tarafından vatanına karşı sevgisini her zaman gösterdiği için onurlandırılmış gönüllü olarak kardeşi ile birlikte gymnasiarkhos ve pek seçkin stephanephoros.....”

Str 30-33.

“*İmparator onuruna kentin akropolis’inde, Dionysios oğlu İsokrates’le birlikte, yönetimdeki stratēgos’lar tarafından inşaa edilen iki katlı stoa’yı...*”

Dionysios oğlu [...]ophantos’un Danışma ve Halk meclisleri tarafından onurlandırılması için *stratēgos*’lar öneri sunmuşlardır. Onurlandırılma sebeplerinin açıklandığı satırlardan şahsın, *stephanephoros*’luğu zamanında, İmparator Tiberius’un onuruna 800 *denaria* bağışlamaya söz verdiği ve bu para ile " *Stoa Sebaste*" ismini taşıyan kale tepesinde iki katlı *stoa* yapıldığı anlaşılmaktadır. Söz konusu kararnameden, *stoa*’nın, İsokrates ile birlikte yönetimdeki *stratēgos*’lar tarafından inşaa edildiği öğrenilmektedir. Bunlara ek olarak, Dionysos’un oğlu İsokrates’in meslektaşları arasında baş *stratēgos* olduğu sonucu çıkarılmaktadır. Yazıtın ilk satırlarından *stratēgos*’ların meclise öneri sundukları açıkça anlaşılmaktadır. Bu sebeple bu *stratēgos*’lar kent yönetimden sorumlu üst düzey bir yönetici olarak yani *arkhon* olarak düşünülmektedir.

T2.70. Eiranaïos İçin Onurlandırma

Buluntu yeri: Keramos

Edisyon: IKeramos 31; Hicks 1890, 121, no. 5.

Tarihlendirme: İS. II. y.y.

τύχηι ἀγαθῇ·

Εἰρηναῖον Δρακοντομένους

τὸν γενόμενον ἱεροσκόπον

ἢ πατρίς, καθὰ διετάξατο ὁ Εἰ-

5 ρηναῖος ἐκ προδόματος τῆς

πρώτης εἰκοσαετίας ἧς ἐμί-

σθωσεν στρατηγῶν Π(όπλιος) Αἴλιος

Γλαύκιππος ἀγροῦ οὗ κατέλι-

πεν τῇ πόλει ἐν τῇ Ὀλοσσίδι

10 καλουμένου Ἐξω Ἀγροῦ κα-

τὰ τὴν κρίσιν τοῦ ἀξιολογω-

τάτου λογιστοῦ Αὐρ(ηλίου) Διοδότο[υ,]

στρατηγοῦντος Πο(πλίου) Αἰλ(ίου) Πρωτο-

λέοντος, υἱοῦ Αἰλ(ίου) Θεμιστο-

15 κλέους ἀσιάρχου καὶ χιλιάρχου,

ἐργεπιστατήσαντος τῆς ἀνα-
 στάσεως τοῦ ἀνδριάντος
 Ἀριστοκράτους τοῦ Λεοννάτο[υ]
 Μενεστράτου τοῦ καὶ Δημητ[ρί]-
 ου τοῦ εἰρηάρχου, ἀνασταθέν-
 τος τοῦ ἀνδριάντος στρατη-
 γοῦντος τὸ β' Θεομνήστου
 τοῦ Μελάντα Ἀπολλωνίδο[υ].

“Uğurlu olsun! Vatan; Drakontomenes oğlu hieroskopos (kurban törenlerini yöneten kâhin) olan Eirenaios’u, Eirenaios’un düzenlediğine göre (vasiyet etmesine göre) stratēgos’lar arasından Publius Aelius Glaukippos’un yirmi yıllık süreyle kiraya verdiği tarlanın ilk ön ödemesinden onurlandırdı. Eiranaïos, son derece övgüye değer logistes Aurelius Diodotos’un kararıyla, Olossis’teki (Olossis Bölgesi’ndeki) “Ἐξω Ἀγρός” (dış tarla, uzak tarla) adı verilen tarlayı kente bırakmıştı. Asiarkhes ve khiliarkhos (tribunus militum) Aelius Themistokles’in oğlu Publius Aelius Protoleon stratēgos iken, Menestratos oğlu Leonnatos oğlu Demetrios adıyla da bilinen eirenarkhes Aristokrates heykelin dikim işini denetledi ve Apollonides oğlu Melas oğlu Theomnestes ikince kez stratēgos iken heykelin dikilmesiyle ilgilendi.”

Yazıttan anlaşıldığına göre Eirenaios, bu onurlandırma heykelinin masrafının ödenmesi için gerekli olan parayı vasiyetle düzenlemiştir. Kent Eirenaios’u onurlandırmaya karar vermiş ve bunun üzerine Eirenaios onurlandırma için yapılacak masrafı bizzat kendisinin üstleneceğini vasiyetinde beyan etmiştir. Bu paranın, miras olarak bıraktığı Olossis Bölgesi’ndeki tarlanın ilk yirmi yıllık süreyle kiraya verilmesi ile elde edilmesini vasiyet etmiştir. Bu tarlanın kiraya verilmesini de zamanın stratēgos’u Publius Aelius Glaukippos sağlamıştır. Bir kamu arazisi niteliğinde olan bu arazinin kiraya verilmesi gibi önemli bir işi yerine getirmesi Glaukippos’un kent içerisindeki konumunun mühim olduğu anlaşılmaktadır. Bu onurlandırma heykelinin dikim işinin denetlemesini ise eirenarkhes Aristokrates yapmıştır ve bu işi Publius Aelius Protoleon stratēgos iken yerine getirmiştir. Protoleon’un söz konusu belgede hem eponym memur olarak yer alması hem de babasının kariyerinden anlaşıldığına göre kentin eşraf tabakasından olması, bu görevi kentin üst düzey yönetici memuru olarak yürüttüğünü düşündürmektedir. Heykelin dikim işinin ihtimamını ise ikinci kez stratēgos iken Theomnestes göstermiştir. Burada dikkat çeken başka bir konu heykelin dikilmesiyle ilgili işin içerisinde hem eirenarkhes’in hem de stratēgos’un olmasıdır. Heykelin dikiminde epimeletes olarak görevlendirilmiş memur stratēgos Theomnestes’dir ve o sırada bu görevini ikinci kez tekrar-

lamıştır. Aristokrates isimli bir *eirenarkhes* ise heykel dikiminin denetimini yerine getirmiştir. Yani heykel dikimiyle *stratēgos* ilgilenirken, denetlemesini *eirenarkhes* yapmıştır. Dolayısıyla burada bir *eirenarkhes*'in, *stratēgos*'un yaptığı işi denetlediği görülmektedir. Bu ilginç bir durumdur. Kentlerde *eirenarkhes*'lerin işlerine yardımcı olması bakımından kendilerine bağlı çalışan ikincil seviyede memuriyetlerin olduğu bilinmektedir. Bu memuriyetler arasında *stratēgia* geçmese de yazıtta *eirenarkhes*'ler tarafından denetlenmesinden dolayı yazıttaki bu *stratēgos*'un *eirenarkhes*'e bağlı çalıştığından şüphelenilmektedir. Çok açıktır ki kentte bu işte görev alan pek çok *stratēgos* mevcuttur. Kent *stratēgos*'larından olduğu vurgulanan Publius Aelius Glaukippos araziye kiraya vermiş, Publius Aelius Protoleon'un ise *stratēgia*'sı *eponym* olarak kullanılmış, Theomnestes isimli diğer bir *stratēgos* ise heykelin dikim işiyle ilgilenmiştir. Sonuç olarak Glaukippos ve Protoleon üstlendikleri görevlerden dolayı üst düzey bir görev olarak *stratēgia*'yı yerine getirirken, Theomnestes *eirenarkhes*'in denetiminde daha alt bir konumdaki *stratēgia*'yı yerine getirmiş olmalıdır. Bunun dışında yazıt, *stratēgia*'nın *epimeleteia* üstlenmesini, mali faaliyetlerde bulunduğunu ve *eponym* olduklarını göstermesi bakımından önem arz etmektedir.

Magnesia ad Maiandrum

T2.71. Doktor Tiberius Claudius Tyrannos İçin Onurlandırma

Buluntu yeri: Magnesia ad Maiandrum.

Edisyon: Foucart, 1888, 328-330; *IMagnesia am Maeander* 113.

Tarihlendirme: İ.S. 41/yak.100

- 1 ἐπὶ στεφανηφόρου Τιβερίου Πανκρατίδου τοῦ
Διοφάντου — μὴνὸς — Κουρεῶνος Σεβαστ[ῆ·]
ἔδοξεν τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ, γνώμη στρα-
τηγῶν καὶ τοῦ γραμματέως τοῦ δήμου κα[ὶ]
- 5 ἀρχιερέως τῶν πατρίων θεῶν καὶ τῶν Σε-
βαστῶν Παμμένους τοῦ Διοκλέους·

“ *Diophantos oğlu Tiberius Pankratides'un stephanephoros'luğu zamanında, Danışma meclisi ve halk meclisi karara vardı: stratēgos'ların ve demos grammateus'larının önerisi:*”

Yazıtın ilk satırlarından da anlaşıldığı gibi onurlandırma kararı için Danışma ve Halk Meclisi karar vermiştir. *Stratēgos*'lar ise bu kararı öneri olarak sunmuştur. Dolayısıyla, buradaki *stratēgos*'lar sıradan kişiler değillerdi. Anlaşılan *stratēgia*, *arkhon* yerine kullanılmış olmalıdır.

Knidos**T2.72. Bir *Stratēgos* İçin Onurlandırma****Buluntu yeri:** Knidos**Edisyon:** CIG 2654; IKnidos I 801.**Tarihlendirme:** yak. İ.S. I. y.y.

- 1 Ἀθηναίου
τοῦ Ἀθηναίου
τοῦ Ἱερ[οκλέ]ους
στρατη[γής]αντα
- 5 τὰν δε[υτέρ]αν ἐξά-
μηνον [τὰν ἐπὶ δ]αμι-
ουργοῦ [—ίο]υ Φλά[κ]-
κου καὶ στεφανωθέν-
τα χρυσέοις στεφά-
10 νοις πέντε·
θεοῖς

“... *filancanın demiurgos*’luğ*u zamanında ikinci altı aylık dönemde stratēgos olan Hierokles’in torunu, Athenaios oğlu Athenaios’un (onurlandırıldı)*”

Yazıt, onurlandırılan *stratēgos*’un görev süresi konusunda bize bilgi vermektedir. Δεύτερος kelimesi her ne kadar ikinci anlamına gelse de Dimitriev (2005:217) bu kelimeyi ikinci altı aylık dönem olarak yorumlamıştır. Eğer Dimitriev’in bu yorumu kabul edilecekse kennte altı aylık süre ile görev yaptığı düşünülmelidir. Mutemelen memuriyetin getirmiş olduğu ağır mali yükümlülükler sebebiyle görev süresi kısalmış olmalıdır. Bunların dışında yazıtta *eponym* olarak *demiurgia* verildiği gözlemlenmektedir.

Iasos**T2.73. Theaitetos Oğlu Aristeas İçin Onur Kararnamesi****Buluntu yeri:** Iasos**Edisyon:** Reinach, REG 6, 1893, 176-177, no. 10; Laum, Stiftungen II 121; *Iasos* 87.**Tarihlendirme:** Hadrianus Dönemi?

- 1 ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος καὶ ἡ γερουσία
Ἀριστεάν Θεαιτήτου στεφανηφο-
ρήσαντα, καὶ γυμνασιάρχῃσαντα τῶν
πρεσβυτέρων, καὶ πρεσβεύσαντα

- 5 ὑπὲρ τῆς πατρίδος εἰς τὴν ἡγεμο-
νίδα Ῥώμην δωρεάν, καὶ στρατηγή-
σαντα ε', καὶ ἀγορανομήσαντα καὶ
τὰς λοιπὰς ἀρχὰς καὶ ὑπηρεσίας
πάσας τελέσαντα, καὶ ἀλείφοντα
10 καὶ ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ Θεαιτήτου τοῦ
Ἀριστεύου Λέοντος ἥρωος τοῦς
τε νέους

Str. 1-10

“ *Boule, Demos ve Gerosia (onurlandırdı) Theaitetos oğlu Aristeas'ı , stephanephoria, presbus'ların gymnasion'unda gymnasiarkhia üstlenmiş, vatanı için Roma'ya bedavadan elçilik yapmış, beş kez stratēgia, agoronomia ve geri kalan diğer tüm arkhe'leri yerine getirmiştir.....* ”

Yazıttan, *Boule, Demos ve Gerosia* tarafından onurlandırılan Aristeas'ın, kent içerisinde en üst konumlarda olan görevleri üstlendiği görülmektedir. Buna göre en yüksek derecede *stephanephoria* yerine getirmiştir. Ardından elçi olmuş, beş kez *stratēgia*, *agoronomia* üstlenmiş ve geri kalan diğer *arkhe*'leri yerine getirmiştir. Anlaşılan Aristeas seviyesi daha az *arkhe* görevleri yerine getirdikten sonra *agoranomos* olmuş, ardından *stratēgia* üstlenmiştir. Hatta *stratēgos*'luk görevini beş kez yerine getirdiği anlaşılmaktadır. *Stratēgia* görevinin ardından da *gymnasiarkhos*'luk yapmıştır. En son olarak da kent içerisinde büyük öneme sahip olan *stephanephoros*'luğu üstlenmiştir. Ancak *gymnasiarkhia*'sının hemen öncesinde Roma'ya elçilik yaptığı kaydedilmiştir. Roma'ya elçi olarak gitmek oldukça masraflı olduğu için Aristeas'ın bu görevi şehre hiçbir ücret ödmeden üstlendiği vurgulanmıştır. Aristeas'ın kentin birinci derecede söz sahibi olan üç kurulun hepsi tarafından onurlandırılması ne kadar önemli birisi olduğunu anlatmaktadır. Kentin seçkin zümresinden olduğu düşünülen Aristeas'ın tamamlamış olduğu diğer görevleri de göz önüne alındığında yerine getirdiği *stratēgia*'sı *arkhon* niteliğinde görünmektedir.

Tralleis

T2.74. Aulus Fabricius Priscianus Kharmosynos için Onurlandırma

Buluntu yeri: Tralleis

Edisyon: CIG 2927; ITralleis und Nysa 80.

Tarihlendirme: İ.S. 129

- 1 [ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος καὶ οἱ ἐν Τράλλεσι]

- κατοικο[ῶ]ντες Ῥωμαῖοι ἐτείμησαν Αὐλὸν Φαβρίκιον
 Πρεϊσκιανὸν Χαρμόσυνον στρατηγήσαντα
 τῆς πόλεως αὐθαιρέτως, σειτωνήσαντα δὲ
 5 καὶ τὸν ἀπὸ Αἰγύπτου σεῖτον συνχωρηθέντα
 πατρίδι αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ κυρίου Καίσαρος
 Τραϊανοῦ Ἀδριανοῦ Σεβαστοῦ μοδίων μυρι-
 άδας ἕξ καὶ προχρήσαντα ἐκ τῶν ιδίων

Str. 1-7

“*Danışma ve Halk meclisleri ve Tralles’te yaşayan Romalılar, Aulus Fabricius Priscianus Kharmosynos’u onurlandırdılar (Kharmosynos) masraflarını kendi karşılamak suretiyle stratēgos’luk yapmış, Hadrianus tarafından verilen Mısır’dan gelen 60000 modius’luk buğdayın sitones’i olmuş,...*”

Aulus Fabricius Priscianus Kharmosynos’un meclis tarafından onurlandırıldığı bu yazıtta görevlerinden birinin *stratēgia* olduğu anlaşılmaktadır ve bu memuriyetin masraflarını bizzat kendisi karşıladığı görülmektedir. Ayrıca Hadrianus tarafından verilen 60000 *modius*’luk Mısır’dan buğdayın *sitones*’i olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, bu görevlerin ağır mali harcamalar gerektirdiği görülmektedir. Sonuç olarak Kharmosynos’un *strategia*’sı, birincil derece bir görev olmalıdır. Kentin önde gelen kişilerinden biri olarak anlaşılmalıdır.

T2.75. Helios Rahibi Pu(blius) Claudius Menetianos Kentaurianos İçin Onurlandırma

Buluntu yeri: Tralleis

Edisyon: Bey, 1904, 81 no. 4 and 90 no. 13; SEG XX 5; ITralleis und Nysa 134.

Tarihlendirme: İ.S. 180/190

- 1 ἡ πατρις
 Πό(πλιον) Κλαύδιον Με-
 νητιανὸν Κεν-
 ταυριανὸν ἱερέα
 5 Ἡλίου, τὸν ἀλυτάρ-
 χην τῶν μεγάλων ἱε-
 ρῶν Ὀλυμπίων τῆς
 ξγ’ μετὰ τὴν ἀνανέω-
 σιν Ὀλυμπιάδος καὶ
 10 στεφανηφόρον καὶ
 γραμματέα βουλῆς

καὶ χρυσοφόρον στρα-
τηγὸν καὶ ἀγορανόμον
καὶ εἰρήναρχον.

“*Vatan, Helios rahibi, büyük kutsal Olympiaların 63. Olympiat oyunlarında alytarkhos’luk yapmış, stephanephoros’u, boule grammateus’u ve khrysophosros stratēgos’u, agoranomos’u, eirenarkhes’i Pu(blius) Claudius Menetianos Kentaurianos’u onurlandırdı.*”

Helios rahibi Pu(blius) Claudius Menetianos Kentaurianos’un onurlandırıldığı bu yazıtta şahsın yaptığı işler sıralanmaktadır. Bu kişi Helios rahibi, 63. Olimpiyat oyunlarının *alytarkhos*’u yapmış, *stephanephoros*, *boule grammateus*’u ve *stratēgos* olmuştur. Rahiplik, *alytarkheia* ve *stephanephoria* dini törenlerle ilgili memuriyetlerdir. Aynı zamanda yazıtın 12. satırında yer alan ve şahsın *stratēgos*’luğunu niteleyen ve altın taşıyan, altınlarla süslenmiş anlamına gelen “χρυσοφόρος” sıfatı, rahipler için kullanılan bir sıfat olarak bilinmektedir. Dolayısıyla, üstlenmiş olduğu diğer dini görevleri ve *stratēgos* olarak taşımış olduğu bu sıfat sıfatının içeriği, *stratēgos* olduğunda dini törenlere katıldığını ve törenleri yönetmiş olabileceğini düşündürmektedir. Bu yazıttaki *stratēgia* muktemelen ikincil değil tam tersine, birincil derecede önemli bir görevdir. Kentaurianos bir *arkhon* olarak nitelendirilebilir ve kentin baş görevlilerinden biri olarak dini törene katıldığı düşünülebilir.

T2.76. M(arcus) Aur(elius) Euarestos için Onurlandırma

Buluntu yeri: Tralleis

Edisyon: CIG 2930b

Tarihlendirme: Muhtemelen İ.S. II. yy.

- 1 ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος ἐτί-
μησεν Μ(άρκον) Αὐρ(ήλιον) Εὐάρεστον
βουλαρχήσαντα, ἀγορανομή-
σαντα, εἰρηναρχήσαντα, στρα-
5 τηγήσαντα, δεκαπρωτεύσαν-
τα, σειτωνήσαντα, ταμιεύσαντα,
ἀναθέντα τῇ κρατ(ίστη) Κλ(αυδία) βουλῇ
εἰς νομὴν ἐπὶ τῇ γενεθλίῳ ἡμέ-
ρα, ἥτις ἐστὶν μη(νὸς) Περειτίου θ', □ , γτλγ'
10 προνοησαμένου τῆς ἀναστάσε-
ως τοῦ ἀνδριάντος Μ(άρκου) Αὐρ(ηλίου) Σωτηρί-

[χ]ου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, βουλῆς δῆ-
μου γερουσίας γραμματέως.

Str. 1-6

“*Danışma ve Halk meclisleri; boularkhos, agoranomos, eirenarkhos, stratēgos, dekaprotos-sitones ve tamias’lık yapmış olan M(arcus) Aur(elius) Euarestos’u onurlandırdı...*”

Yazıttan anlaşıldığına göre M(arcus) Aur(elius) Euarestos’un onurlandırıldığı bu yazıtta şahsın görevleri, *boularkhos- agoranomos- eirenarkhos- stratēgos - dekaprotos- sitones- tamias* olarak sıralanmıştır. Sıralama *Boule*’nin başkanı olarak başlamış, daha düşük bir görev olan *agoranomia* ardından *eirenarkhia* üstlenmiş olmalıdır. Kariyerine *stratēgia* ile devam ederek muhtemelen yükselme göstermiş ve *dekaprotos* olmuştur. Ardından parası olduğu için buğday yardımında bulunmuş. En son olarak kentin maliyesinden sorumlu kişi olmuştur. *Eirenarkhia*’nın konumu ya bu kentte daha ön planda ya da yazıtta *cursus* sıralaması düzensiz verilmiştir. *Eirenarkhia*’nın hemen yanında veriliyor olsa da bu yazıttaki *stratēgia* muhtemelen birincil derecede kent yönetimiyle alakalı bir memuriyettir.

T2.77. Marcus Nonios Eutykhes İçin Onurlandırma

Buluntu yeri: Tralleis

Edisyon: CIG 2929; ITralleis und Nysa 90.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi

- 1 Μᾶρκον Νώνιον Εὐτύχη
τὸν ἀξιολογώτατον
γραμματέα
βουλῆς δῆμου,
- 5 σειτωνήσαντα, εἰρηναρχή-
σαντα, στρατηγήσαντα,
δεκαπρωτεύσαντα καὶ
δι’ ὅλου τοῦ ἔτους πρῶτον
καὶ μόνον φιλοτείμως
- 10 ἀγορανομήσαντα
καὶ θέντα ἔλαιο<v>

Str. 1-10

“*Sitones’lik yapmış, eiranarkhes, stratēgos, dekaprotos olmuş, tüm yıl ilk ve tek olarak ün sever bir şekilde agoranomos’luk yapmış ve yağ vermiş, Boule ve demos’un grammateus’u Marcus Nonios Eutykhes’i (onurlandırdı)*”

Söz konusu belge Marcus Nonios Eutykhes'in onurlandırmasını içermektedir. Tahıl işlerinden sorumlu (*sitones*) olmasının ardından güvenlik güçlerinin başına (*eirenarkhia*) geçmiştir. Eutykhes *stratēgia*'sını, *eirenarkhia*'sından hemen sonra elde etmiştir. *Stratēgia*'nın hemen ardından *dekaprotos* olmuştur. *Dekaprotia* kent içerisinde çok yüksek bir memuriyettir. *Dekaprotos*'lar yerel yönetim ve Roma arasında bir aracı kurum olarak hizmet etmekte ve Roma yönetiminin kentlerden aldığı verginin ödenmesinden sorumludurlar. Şahsın sahip olduğu *cursus* çerçevesinde değerlendirildiğinde buradaki *stratēgia* büyük ihtimalle kentin baş yöneticilerinden bir memur yani *arkhon* yerine kullanılmış bir isim olarak düşünülmelidir. Sıralamaya göre *stratēgia*, *eirenarkhia*'dan daha üst bir görev olarak görünmektedir ve baş yöneticilerden biri olarak bir de üstüne üstlük *dekaprotos* olarak hizmette bulunmuştur.

Bargylia

T2.78. *Boule ve Demos Marcus Aurelius'u Onurlandırıyor*

Buluntu yeri: Bargylia

Edisyon: Le Bas – Waddington, 1972, Nr.494; *Ilasos* 603.

Tarihlendirme: İ.S.138/161

- 1 [Μᾶρκ]ον Αὐρήλιον
[Βῆρ]ον Καίσαρα, ὁ
[Αὐτ]οκράτορος Καί-
[σ]αρος Τίτου Αἰλίου
5 [Α]δριανοῦ Ἀντωνεί-
[ν]ου Σεβαστοῦ Εὐσε-
[β]οῦς τὸν υἱὸν
ἡ βουλὴ καὶ
ὁ δῆμος
10 [σ]τρατηγούντων
[τ]ῶν περὶ Μᾶρκον Ἰου-
[β]έντιον Δημήτριον.

“*Boule ve demos Imperator Caesar Titus Aelius Hadrianus Antoninus Augustus Pius'un oğlu, Marcus Aurelius Verus Caesar'ı (onurlandırdı). Marcus Iubentius Demetrius ile beraber görev alan stratēgoslar zamanında*”

Marcus Aurelius'un onurlandırıldığı söz konusu yazıtın son satırlarında tarih belirtmek için *stratēgos*'lar kullanmışlardır. Yani *eponym* olarak görülmektedir. Ayrıca Marcus Iubentius Demetrius ile beraber görev alan *stratēgos*'lar olarak yorumlanan “[σ]τρατηγούντων [τ]ῶν περὶ Μάρκον Ἰου[β]έντιον” ifadesi Marcus Iubentius Demetrius'un bir *stratēgos* heyetinin başkanı olduğu sonucuna varılabilir.

Stratonikeia

T2.79. *Stratēgos*'lar Tarafından Zeus, Heka[te] ve Nemesis için Adak

Buluntu yeri: Stratonikeia

Edisyon: I *Stratonikeia* 1005; Cousin, 1891: 424-425, no. 5; Hornum, 1993: 309, nr.273

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi

- 1 [ἐπὶ Ἀρτεμ]ιδώρου τοῦ Ἀρτεμ[ι]-
[δώρο]υ πενταετηρι[κ]ὸς ἄ[γών καὶ]
[μον]ομαχία ἤχθη· θερυνῆς
[— στ]ρατηγοὶ Διί, Ἑκά-
5 [τη,] Νεμέσι ὁμονο-
[ήσ]αν-
τες.

“ *Artemidoros oğlu Artemidoros'un zamanında beşyılıda bir düzenlenen yarışmalar ve gladyatör oyunu kutlandı. Yaz dönemi stratēgos'ları, Zeus Hekate ve Nemesis için aynı fikirde buluşarak (adadılar)* ”

Zeus, Heka[te] ve Nemesis için adağı sunanların *stratēgos*'lar olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu yazıttaki tamamlama önerisi doğru kabul edildiğinde, kentte hem beş yılda bir düzenlenen yarışmaların hem de gladyatör mücadelesinin kutlandığı varsayılmaktadır. Yazıtta [— στ]ρατηγοὶ kelimesi her ne kadar tamamlama olsada çoğu harfin okunabilir olmasından dolayı tamamlamanın doğru olduğu kabul edilmektedir. Bu sebeple söz konusu *stratēgos*'ların bu yarışmaları düzenledikleri için Nemesis ve diğer tanrılara adak sundukları farz edilirse, onların kentin idari işleriyle ilgilenen birincil derece sivil memur oldukları düşünülebilir. Ayrıca adağı sunan *stratēgos*'ların göre sürelerinin yaz dönemi olduğu anlaşılmaktadır.

Tabai**T2.80. [Apoll]onios için Onurlandırma****Buluntu yeri:** Tabai**Edisyon:** : Robert, La Carie II no. 13.**Tarihlendirme:** Roma İmparatorluk Dönemi

- 0 [vacat ó δῆμος vacat]
 [ἐτείμησεν ταῖς] καλ[λίσταις]
 [καὶ πρώταις? καὶ] μεγίσταις
 [τειμαῖς Ἀπολλ]ώνιον? Μελί-
 [τωνος —]μον, γενό-
- 5 [μενον ἱερέα Πολιο]ύχου καὶ ἐσ-
 [τιάσαντα πολλάκις? τὴν] πόλιν
 [— καὶ πανη]γυριαρ-
 [χήσαντα —ως] καὶ τελέσαν-
 [τα πάσας τὰς ἀρχὰς] καὶ τὰς
- 10 [λειτουργίας —]ΠΟΣ τῆς
 [πρώ]της στρατηγίας καὶ σει-
 [των]ήσαντα, τῶν εἰς ταῦτα δα-
 [παν]ημάτων γενομένων ὑπὸ
 [τοῦ] πατρὸς αὐτοῦ Μελίτωνος
- 15 [ἐξ οἰ]κείας δυνάμεως καὶ τῇ[v]
 [ἀνά]στασιν καὶ τούτου τοῦ ἀν-
 [δριά]ντος ποιησαμένου παρ' ἐ-
 αὐτοῦ.

Str. 9-11

“ *tüm arkhe'leri ve leitourgia'ları, ... protos stratēgos'luğu tamamlamış, sitones'lik yapmış,* ”

Apollonios'un onurlandırıldığı bu yazıtta kendisinin yapmış olduğu görevler sıralanmıştır. Apollonios'un tüm *arkhe* ve *leitourgia* görevleri yerine getirdiği aktarıldıktan sonra *protos stratēgos* olduğu ve *sitionia* üstlendiği anlaşılmaktadır” Buradaki *protos stratēgos*, *stratēgos* heyetinin başı anlamında kullanılmış olmalıdır. Bu sebeple burada *arkhon* olarak nitelendirebilecek bir memuriyetle söz konusudur.

Kaunos**T2.81. Zenon Oğlu Iatrokles İçin Onurlandırma****Buluntu yeri:** Kaunos**Edisyon:** IKaunos 140.**Tarihlendirme:** Roma İmparatorluk Dönemi

- 1 [ὁ δῆμος ὁ Κα]υνίων ἐπαινεῖ καὶ στεφανοῖ καὶ [ῆ]
 [γε]ρουσία χρυσῷ στεφάνῳ, τειμᾶ δὲ καὶ εἰκόνι χαλκῇ
 [Ἰα]τροκλέα Ζήνωνος τοῦ Ἰατροκλέους Καρπασυανδέα,
 [ἄ]νδρα εὐγενῆ καὶ φιλόπατριν, προγόνων ἐπιφα-
 5 νῶν καὶ ἐνδόξων, ἀρχιερατεύσαντα τῶν Σε-
 βαστῶν καὶ ἀγωνοθετήσαντα καὶ ταμιεύσαν-
 τα καὶ στρατηγήσαντα, πρεσβεύσαντα πρὸς
 τοὺς Σεβαστοὺς δωρεὰν ἀρετῆς ἕνεκεν καὶ εὐ-
 νοίας ἧς διὰ παντὸς ἐπεδείξατο. τὴν δὲ
 10 [ἀ]νάστασιν τοῦ ἀνδριάντος ἐποίησατο
 Λητοδώρα Πάππου, κατὰ θυγατροθε-
 σίαν δὲ Ἀριστοδήμου, Καυνία, ἡ γυνὴ
 αὐτοῦ.

Str. 1-10

“Kaunoslular’ın? Halk Meclisi Iatrokles torunu Zenon oğlu Karpasyndalı Iatrokles’i onurlandırdı ve taçlandırdı, gerousia da altın bir çelenk ile ve bronz bir heykel ile onurlandırdı. İyi bir soydan gelen ve vatansever, atalarından beri ünlü ve seçkin, Augustus’ların arkhie-reus’luğunu yapmış, agonotethes’lik, tamias’lık, stratēgos’luk, para almadan Augustus’lara elçilik yapmış olan Iatrokles’i iyi niyetinden ve erdeminden dolayı onurlandırdı.....”

Söz konusu yazıtta Iatrokles Kaunoslular’ın Halk Meclisi tarafından onurlandırılmış ve taçlandırılmıştır. Gerousia ise altın bir çelenk ile ve bronz bir heykel ile onurlandırmıştır. Iatrokles burada yi bir soydan gelmesi, vatansever olması ve seçkin bir ailenin üyesi olduğu için övülmektedir. Iatrokles’in İmparator kültü başrahibi olması, *agonothetes*, *tamias* olması, kendisinin son derece varlıklı ve nüfuzlu birisi olduğuna işaret etmektedir. Yazıtta da belirttiği üzere, kendisi zaten varlıklı bir aileden gelmiştir. Bu yazıttaki *strategia*, gece bekçiliğinden ziyade, kent yönetiminde söz sahibi olan bir kişiye işaret ediyor olmalıdır.

T2.82. Zenon İçin Onurlandırma

BuluntuYeri: Kaunos

Edisyon: IKaunos 142; SEG XIV 649b

Yazıtın Tarih: Roma İmparatorluk Dönemi

- 1 [ὁ δῆμος ὁ Καυνίων στεφανοῖ χρυσῶ]
 στεφάνῳ, τειμᾶ δὲ καὶ εἰκόνι χαλκ[ῇ]
 Ζήγωνα Ἀγρεοφῶντος τοῦ Ἀντιπ[ά]-
 τρου Καύνιον, ἄνδρα καλὸν καὶ ἀγαθὸν
 5 ἐκ προγόνων καλῶν καὶ φιλοδόξων,
 πατρὸς στεφανηφόρου, στεφανηφ[ο]-
 ρήσαντα Βασιλέος τοῦ θεοῦ καὶ γυ-
 μνασιαρχήσαντα ἐκ τῶν ιδίων καὶ
 ἱερασάμενον τῶν Σεβαστῶν καὶ στρα-
 10 τηγήσαντα ἐπὶ τῆς πατρίου πολιτεί-
 ας καὶ πρεσβεύσαντα δωρεὰν πρὸς
 αὐτοκράτορα, ἀρετῆς ἕνεκεν καὶ εὐ-
 νοίας τῆς εἰς αὐτόν· τὴν δὲ ἀνάστα-
 σιν τοῦ ἀνδριάντος ἐποιήσατο
 15 ἐξ ιδίου Διονυσία Ἀγρεοφῶντος
 ἢ γυνὴ αὐτοῦ.

“Kaunos halkı? güzel ve iyi insan, atalardan beri ünsever olan, kendisi tanrı kralın stephanephoros’u olmuş, kendi cebinden gymnasiarkhia, Augustus’ların rahipliği ve kent bazında stratēgia üstlenmiş, İmparator’a bedava elçilik yapmış olan Antypatros’un torunu, stephanephoros Agreophon’un oğlu Zenon’u erdem ve iyi niyetinden dolayı altın çelenk ile taçlandırdı ve bronz heykel ile onurlandırdı. Heykelinin dikim işini Agreophon’un kızı Dionysia ve karısı kendi ceplerinden üstlendiler.”

Kaunos kentinde onurlandırılan Zenon’un *stephanephoria*, *gymnasiarkhia*, imparator kültü rahipliği, *stratēgia* üstlendiği ve imparatorlara bedava elçilik yaptığı anlaşılmaktadır. Yazıtta *stratēgia*’sının niteliğini tanımlamak için (στρατηγήσαντα) kelimesine eklenen “πατρίς (vatan)” kelimesinin genetiv formundaki “πατρίου” kelimesi görevin sorumluluk sahasının kent bazında olduğunu göstermektedir. Buna göre buradaki *stratēgia* kent bazında bir memuriyettir. Ayrıca Zenon’un *cursus honorum*’unda yer alan memuriyetler baz alındığında kentte üst düzey görevler yürüttüğü göze çarpmaktadır. Bu doğrultuda buradaki *stratēgia*’nın üst düzey

bir memuriyet olduğu kanısına varılmaktadır. Ayrıca Yazıtta babasının *stephaneophoros*'luğunun vurgulanması kentin elit bir ailesinden birisi olduğunu göstermektedir. Ayrıca *gymnasiarkhia* görevini kendi cebinden üstlenmesi ve bedava elçilik yapması Zenon'un varlıklı bir kişi olduğu fikrini desteklemektedir.

Phrygia Bölgesi Yazıtları

Aizanoi

T2.83. Marcus Ulpius Flavianus İçin Onurlandırma

Buluntu Yeri: Aizanoi

Edisyon: SEG 35,1365; SEG 34,1287; SEG 37,1098

Tarihlendirme: İ. S 156/7 sonrası

- 1 M. Οὐλ. Ἀππουληϊανὸν Φλαβια-
νὸν υἱὸν Μ. Οὐλ. Ἀππουληίου Φλα-
βιανοῦ ἀρχιερέως Ἀσίας ναῶν
τῶν ἐν Περγάμῳ ἐτείμησεν ἡ βου-
5 λῆ καὶ ὁ δῆμος ὁ Αἰζανιτῶν τὸν
ἑαυτῶν εὐεργέτην εὐσεβῆ
καὶ φιλόπολιν ἀγωνοθετήσαντα
τῶν πρῶτον διατεθέντων Δείων
καὶ εἰρηναρχήσαντα δις καὶ βουλαρ- ,
10 χήσαντα καὶ στρατηγήσαντα ἐπι-
φανῶς καὶ ἱερατεύσαντα τοῦ Διὸς φι-
λοτίμως καὶ ἐν σιτοδείᾳ ἐπευωνί-
σαντα τὴν τιμὴν εὐθηνίαν τε ἄφθο-
νον παρασχόντα τῇ τε Ἀσίᾳ καὶ τῇ πόλει
15 ἀγοραίαν ἄγοντος Κορνηλίου Λατινιανοῦ καὶ
ἱερέα τοῦ Διὸς διὰ βίου καὶ πρύτανιν
καὶ ἀγωνοθέτην τῶν μεγάλων πεν-
ταετηρικῶν ἀγώνων διανομαῖς καὶ
φιλοδοξίαις ἀσύνκριτον παρασχόν-
20 τα ἑαυτὸν καὶ τὰς ἄλλας πάσας ἀρχὰς
καὶ πρεσβείας ἀνύσαντα μετὰ προ-
θυμίας καὶ αὐθαιρέτου σπουδῆς,
ἀναστήσαντος τὸν ἀνδριάντα

M. Οὐλπίου Ἀππουληίου Εὐρυκλέ-
 25 ους τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἀγωνοθέτου
 τῶν Δείων καὶ ἱερέως Διονύσου
 διὰ βίου.

“Aizanoilular’ın Danışma ve Halk meclisleri kendi euergetes’i dindar ve vatansever, Asia’nın Pergamon’daki tapınaklarının başrahibi, protos agonotethes’lik, iki kez eirenarkhes’lik, boularkhos’luk, övgüye değer bir şekilde stratēgos’luk yapmış, ünsever bir şekilde Zeus’un rahibi, pek çok onura kıskançlık olmadan sahip olmuş, kıtlık zamanında fiyat indirimi yapmış hem Asia’da hem de kentte Cornelius Latinianus’un önderliğinin agoraia’sı ve Zeus’un hayat boyu rahibi, prytanis, dört yılda bir yapılan büyük bayramların agonotethes’i, dağıtımlarla ve ünseverlikle asynkritos’u, diğer tüm işleri yerine getirmiş, ciddiyetle, istekle, elçilik görevini yerine getirmiş, kendi oğlu Zeus (bayramlarının) agonotethesi ve hayat boyu Dionysios’un rahibi Marcus Ulpius Appuleus Eurykles’in heykelini diktiği için Marcus Ulpius Flavianus oğlu Marcus Ulpius Appulenianus Flavianus’u onurlandırdı.”

Aizanoilular’ın Danışma ve Halk meclisleri Marcus Ulpius Appulenianus Flavianus’u onurlandırmıştır. Bu yazıttan Flavianus’un kentte önemli görevler üstlendiği anlaşılmaktadır. Kendisi, Pergamon’daki tapınaklarının başrahipliğini yapmış, *protos agonotethia*, iki kez *eirenarkhia*, *boularkhia*, *stratēgia* üstlenmiş, Zeus’un rahibi, hem Asia’da hem de kentte Cornelius Latinianus’un önderliğinin *agoraia*’sı ve Zeus’un hayat boyu rahibi, *prytanis*, dört yılda bir yapılan büyük bayramların agonotethes’i olmuştur. Bunların yanı sıra da pek çok görevi yerine getirmiş ve elçilik yapmıştır. Şahsın üstlendiği memuriyetlerden bahsedilirken kullanılan tanımlamalar, onurlandırılan kişinin oldukça varlıklı olduğuna işaret etmektedir. Övgüye değer bir şekilde *stratēgos*’luk yapmış, ünsever bir şekilde Zeus’un rahibi olmuş, pek çok onura kıskançlık olmadan sahip olmuş, kıtlık zamanında fiyat indirimi yapmış ve ciddiyetle, istekle, elçilik görevini yerine getirmiştir. Ayrıca imparator onuruna, dört yılda bir düzenlenen bayramda yine harcamaları üstlendiği anlaşılmaktadır. Tüm bunlar göz önüne alındığında buradaki *strategia* büyük bir ihtimalle, ikincil derece değil, birincil dereceden bir memuriyet olarak görünmektedir.

T2.84. Aurelius Euphemos İçin Onurlandırma**Buluntu Yeri:** Aizanitis**Edisyon:** MAMA IX 29.**Tarihlendirme:** İ.S.212 yılı sonrası

- 1 ἀγαθὴ τύχη.
 ἡ ἱερωτάτη βου-
 λὴ καὶ ὁ λαμπρό-
 τατος δῆμος
- 5 Αὐρ. Εὐφῆμο[v]
 Βειθέως τὴν
 πρώτην ἄρχην
 στρατηγήσαντα
 δις καὶ βουλάρχῃ-
- 10 σαντα καὶ ἐν
 πολλοῖς ἄλ-
 λοῖς καὶ μεγά-
 λοῖς χρήσιμον
 γενομένον
- 15 τῇ πατρίδι[ι].

“Hayırla uğurla, Son derece kutsal Danışma Meclisi ve son derece ünlü Halk Meclisi, iki kez baş memuriyeti yerine getirmiş (iki kez baş memuriyette bulunmuş-yöneticilik yapmış), bou-larkhos olmuş, ana vatanına pek çok faydası dokunmuş, Beithus oğlu Aurelius Euphemos’u (onurlandırdı.)”

Onurlandırılan Aurelius Euphemos’un kentte baş memuriyeti yerine getirdiği anlaşılmaktadır. Burada *strategos* oluşu, *praetor* olarak Roma bazında bir eyalet görevi olmasından ziyade, kent içinde bir yönetici olduğunu göstermelidir. Fakat baş memuriyet olarak sıradan bir görev değil, kentin en üst mevkisini işaret ediyor görünmektedir.

T2.85. Aurelius Theon İçin Onurlandırma**Buluntu Yeri:** Aizanoi**Edisyon:** MAMA IX 17.**Tarihlendirme:** İ.S. 244-249 ya da 251-260

- 1 ἀγαθὴ τύχη.
 ἡ λαμπροτάτη Αἰζανειτῶν πόλις
 Αὐρ. Θεῶνα, τὸν κρά-

- 5 τιστον ἐπίτροπον
 τῶν Σεβαστῶν, τὸν
 ἐαυτῆς εὐεργέτην,
 ἐπιμεληθέντος τῆς
 ἀναστάσεως Αὐρ. Φι-
 10 λίππου τρίς, υἱοῦ καὶ
 ἐγγόνου ἀρχιερέων
 τῆς πατρίδος, στρα-
 τηγοῦ πρώτου.

“Hayırla uğurla, Aizanoilular’ın son derece ünlü kenti, imparatorların haşmetli procurator’u, kendi euergetes’i Aurelius Theon’u, vatanın arkhieus’larının oğlu ve torunu, protos stratēgos Aurelius Philippos III’ün heykel dikim işi ile ilgilenmesi sayesinde (onurlandırdı.)”

Aizanoilular Vali Aurelius Theon’u heykelini diktirmek suretiyle onurlandırmışlardır. Bu heykelin dikilmesini kentin *protos strategos*’u olan Aurelius Philippus III üstlenmiştir. Bu kişi, kentin ileri gelenlerinin soyundan gelmektedir. Ataları, babası İmparator kültü başrahipliği yapmıştır. Philippus III, *strategos*’tur. *Protos* sıfatından anlaşıldığı üzere, kentte başka *strategos*’lar da vardır ve ayrıca kendisi bu heyetin en önde gelen kişisidir. Philippus’un *strategia*’sı, Aizanoi’un birincil görevler arasında yani bir *arkhon* olarak görev aldığını göstermektedir.

T2.86. Tib. Claudius Pardalas İçin Onurlandırma

Buluntu Yeri: Aizanoi

Edisyon: MAMA IX 19.

Tarihlendirme: İ.S. II. y.y. ortaları

- 1 [ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος ἐτείμησαν]
 [Τι.] Κλ. Παρ[δαλᾶν ἀρχιερέα]
 [Ἀσ]ίας ναῶν [τῶν ἐν Περγάμῳ]
 [σ]τεφανηφορήσαντα καὶ ἀ[γ]-
 5 [ω]νοθετήσαντα τρίς τῶν μ[ε]-
 [γ]άλων πενταετηρικῶν [ἀ][γ]ώνων, στρατηγήσαν[τα . . . (?)]
 [κ]αὶ ἱερατεύσαντα τοῦ Δ[ιός].

“Danışma ve Halk meclisleri imparatorların haşmetli procurator’u, Pergamon’daki Asia tapınaklarının arkhieus’u, stephanephoros’luk yapmış, büyük pentaeterik bayramlarda üç

kez agonotethes'lik yapmış, stratēgos'luk ve Zeus'un rahipliğini yapmış Tib. Claudius Pardalas'ı (onurlandırdı.)”

Tiberius Claudius Pardalas, *arkhiereia*, *stephanephoria*, Zeus rahipliği gibi oldukça prestijli görevlerde yer almıştır. Bunların yanı sıra, beş yılda bir kutlanan Büyük (İmparator) Bayramları'nda üç kez *agon* yöneticisi olarak masrafları karşılamıştır. Dini görevlerin dışında ayrıca *strategia*'yı tamamlamıştır. Pardalas'ın kentle ilgili prestijli görevleri üstlenmesinden, kendi ileri gelenlerinden olduğu anlaşılmaktadır. Tamamladığı *strategia*, ikincil görevden ziyade önde gelen bir memuriyet olarak kent politikasında söz sahibi olduğunu düşündürmektedir.

T2.87. Marcus Aurelius Severus İçin Onurlandırma

Buluntu Yeri: Aizanoi

Edisyon: CIG 3839; IGR IV 577.

Tarihlendirme: İ.S. II. ya da III. yy.

- 1 ἀγαθῇ τύχῃ.
ἡ βουλὴ καὶ ὁ
δῆμος Μ.
Αὐρ. Σεουήρων
- 5 ἀρχιερέα Ἀσίας
ναῶν τῶν ἐν
Περγάμῳ καὶ τῆς πα-
τρίδος τὸ γ', στρα-
τηγήσαντα τὸ ε',
- 10 τὸν εὐεργέτην
καὶ φιλόπατριν.

“Hayırlı uğurlu olsun, Danışma ve Halk meclisleri kendi euergetesi ve vatanseveri, Asia'nın Pergamon'daki tapınaklarının başrahibi ve anavatanının üç kez başrahibi, beş kez stratēgos'luk yapmış, Marcus Aurelius Severus'u onurlandırdı.”

Yazıtta sıralanan, Marcus Aurelius Severus'un kariyerinde dini işleri üstlendiği görülmektedir. Bunların yanı sıra *stratēgia* da üstlenmiştir. Hatta bu görevi beş kez üstlenmiştir. Şahsın *cursus*'u açısından bakıldığında *stratēgia* üst düzey yönetici olarak görünmektedir.

T2.88. Claudius Stratonicus İçin Onurlandırma Yazıtı**Bul. Yeri:** Aizanoi**Edisyon:** CIG 3840; IGR IV 570.**Tarihlendirme:** Roma İmparatorluk Dönemi

- 1 τὸν μέγαν
 εὐεργέτην καὶ
 σωτῆρα καὶ κτίσ-
 την τῆς πόλε-
 5 ως Κλ. Στρατό-
 νικον ὑπατον ἢ πατρις, στρα-
 τηγοῦντος
 τὸ β' Κλ. Ἀπολ-
 10 λιναρίου.

“(Kentin) büyük euergetes’i, kentin kurtarıcısı ve kurucusu, consul Claudius Stratonicus’u vatani (onurlandırdı), Claudius Apollinarius ikinci kez stratēgos’luk yaparken”

Yazıttan anlaşıldığına göre, consul Claudius Stratonicus onurlandırmışlardır. Yazıtın tarihlenmesi için ἐπί praepositio’su ile birlikte stratēgia belirtilmesi, stratēgia’nın, kentin eponym memuriyeti olduğunu düşündürmektedir. Dolayısıyla buradaki stratēgia birincil derece bir görev olmalıdır. Ayrıca eponym memur olarak gösterilen Claudius Apollinarius’un stratēgia’yı ikinci kez üstlendiği anlaşılmaktadır. Bu memuriyet birincil görevler arasında yer almalıdır.

T2.89. Tryphon Oğlu Iulianus İçin Onurlandırma**BuluntuYeri:** Aizanoi**Edisyon:** MAMA IX List 179,P39; CIG 3831a4; IGR IV 585.**Tarihlendirme:** Roma İmparatorluk Dönemi

- 1 ἀγαθῇ τύχῃ·
 ἢ βουλῇ καὶ
 ὁ δῆμος ἔτε-
 ῖμησεν Ἰουλι-
 5 ανὸν Τρύφω-
 νος, νεωκό-
 ρον τοῦ Διὸς

διὰ βίου, εἰρη-
 ναρχήσαντα
 10 καὶ ἀγορανομή-
 σαντα καὶ στρα-
 τηγήσαντα καὶ
 χρεοφυλακή-
 σαντα καὶ πά-
 15 λιν στρατηγή-
 σαντα τὸν πρῶ-
 τον τόπον
 καὶ ἐν τοῖς
 λοιποῖς χρή-
 20 σιμον ἑαυτὸν
 παρασχόντα τῇ πατρί-
 δι.

“Hayırlı uğurlu olsun,

Danışma ve Halk meclisleri hayat boyunca Zeus'un neokoros'u, eirenarkhes'lik, agaronomos'luk, stratēgos'luk ve khreophylakes'lik yapmış, tekrar birinci bölgenin stratēgos'luğunu üstlenmiş ve ana vatanında geri kalan tüm yararlı işleri bizzat kendisi üstlenmiş olan Tryphon oğlu Iulianus'u onurlandırdı.”

Yazıttan anlaşıldığına göre Iulianus neokoros, eirenarkhes, agaronomos'luk, stratēgos'luk ve khreophylakes'lik (Kayıt memurluğunun), görevlerini elde etmiş ve tekrar birinci bölgenin stratēgos'luğunu üstlenmiştir. Demek ki bu kent çeşitli bölgelere ayrılmış ve bu bölgelerden de stratēgos'lar sorumlu olmuş olmalıdır. Şahsın üstlenmiş olduğu görevler açısından düşünüldüğünde buradaki stratēgia birinci bölgeden sorumlu olan birincil derece görev olarak görünmektedir.

T2.90. Tiberius Claudius Kampanos Aurelius İçin Onurlandırma

Buluntu Yeri: Aizanoi

Edisyon: CIG 3831a10; IGR IV 578.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi

1 ἡ ἱερωτάτῃ βου-
 λῇ ἐκ τῶν ἑαυτῆς

- 5 προσόδων ἐτεί-
 μησεν Τιβ. Κλαύ-
 διον Καμπανόν
 Αὐρηλιανόν, Ἀσί-
 ας ἀρχιερέων ἔγγο-
 νον, στρατηγήσαν-
 τα τῇ πατρίδι καὶ δεύ-
 10 τερον τοὺς πρώτους
 τόπους, ἐπιδόντα καὶ τ[ῶ]ν ἑαυτοῦ [πολ]-
 λὰ, Τιβ. [Κλαυδίου]
 [Ἀ]πο[λλιναρίου(?)] ἐπιμε]-
 15 [ληθέντος τῆς ἀναστάσεως]

“Atalarından beri Asia’nın başrahiplerinden olan, ana vatanında iki kez protos topos stratēgos’luk yapmış, bunun yanında kendisinden pek çok şey vermiş olan Tiberius Claudius Campanus Aurelius’u, pek kutsal Danışma Meclisi kendi gelirlerinden, onurlandırdı: Tiberius Apollinarius’un heykel dikim işinin epimeletesliği ile”

Danışma Meclisi tarafından onurlandırılan Tiberius Claudius Campanus Aurelius, anlaşıldığına göre atalarından beri Asia’nın başrahiplerinden olan, ana vatanında iki kez *protos topos’un stratēgia’sını* üstlenmiştir. Şahsın, kentin elit bir ailesinin üyesi olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca kariyerinde ki görevleri dikkate alındığında üstlendiği görev bölgenin sorumlusu olarak ikincil derece bir güvenlik memurundan ziyade birincil düzeyde bir görev gibi görünmektedir.

Akmonia

T2.91. Nikias Lucius İçin Onurlandırma

Bul. Yeri: Akmonia

Edisyon: MAMA VI 265.

Tarihlendirme: Nero Dönemi

- 1 [ἀγαθῇ τύχῃ]
 [ὁ δῆμος καὶ ἡ βου]-
 [λὴ ἐτείμησεν Νικί]-
 [αν Ἀσκληπιοδώρου]
 5 [Λούκιον, ἱερέα Σεβασ]-
 [τῆς Εὐβοσίας διὰ βί]-

- [ου, ἀγορανομήσαντα]
 πολυτε[λῶς καὶ στρα]-
 τηγήσαντα ἀγνῶς
 10 καὶ γυμνασιαρχήσαντα
 δύο πενταετηρικοὺς ἐ-
 πὶ Ἰουλίας Σεουήρας
 καὶ Τυρρωνίου Ῥάπωνος
 καὶ γραματεύσαντα πισ-
 15 τῶς, τὴν ἐπιμέλειαν ποι-
 ησαμένου τῆς ἀναστάσε-
 ως Συμμάχου ἐφηβάρχου
 καὶ ἱερέως τοῦ ἀδελφο[ῦ]
 αὐτοῦ.

*“Hayırlı uğurlu olsun, Halk Meclisi ve Danışma Meclisi, cömert bir şekilde agoranomia, dü-
 rüst olarak stratēgia, dört yılda bir kutlanan Iulia Severa ve Tyrronius Rapon Bayramlarında
 gymnasiarkhia, güvenilir bir şekilde grammateia görevlerini tamamlamış ve hayat boyu Au-
 gustus Eubosia’nın rahibi, Asklepiadoros oğlu Nikias Lucius’u onurlandırdı.*

Yazıttan onurlandırılan Nikias Lucius’un kent içerisinde oldukça önemli görevler üstlendiği
 görülmektedir. Şahsın bu *cursus*’u çerçevesinde değerlendirildiğinde buradaki *stratēgia* birin-
 cil derece bir görev olmalıdır.

T2.92. Onurlandırma Mezar Yazıtı

Buluntu Yeri: Akmonia

Edisyon: IGR IV 657; Ramsay, 1897: 646 nr. 549

Tarihlendirme: İ.S.125-250

- A.1 Ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος
 δεκαπρωτεύσαντα·
 Ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος
 χρεοφυλακήσαντα·
 Νέοι καὶ ὑμνωδοὶ
 ἀργυροταμίαν γενόμενον·
 B.1 Ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος
 ἀγορανόμον·

Ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος
 στρατηγόν·
 Ἡ γερουσία τὰ ζυγοστάσια
 πρὸς τῷ μακέλλω ἐκ τῶν
 ἰδίων ποιήσαντα.
 αβγ

A1: “*Danışma ve halk meclisleri, dekaprotos’luk yapmış olan kişiyi,*

Danışma ve halk meclisleri, khreophylakes’lik yapmış olan kişiyi

Neoi ve hymnodoi argyrotamias olmuş olan kişiyi”

B1: “*Danışma ve halk meclisleri, agoranomos’u,*

Danışma ve halk meclisleri stratēgos’u,

Gerousia, macellum’a kendi cebinden ağırlık yaptıranı (onurlandırdı).”

İki sütun halinde görünen bu yazıt bir onursal bir yazıt içeren mezardır. Ölen kişinin adının muhtemelen üçüncü bir taş üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. Her sütun farklı bir taç içinde yer almaktadır. Yazıttan şahsın üstlendiği görevler için farklı kurullar tarafından onurlandırıldığı anlaşılmaktadır. İlk sütunda Danışma ve Halk meclisleri şahsı, *dekaprotia*, *khreophylakia*, üstlendiği için onurlandırırken, *neoi ve hymnodoi* ise *argyrotamias*’lık görevini yerine getirdiği için onurlandırmıştır. Dekaprotos kentte son derece önde gelen bir memuriyettir. B bölümünde ise Danışma ve Halk meclisleri şahsı, *agoronomia ve stratēgia*’sı için onurlandırmıştır. *Gerousia* ise *macellum*’a kendi cebinden ağırlık yaptırdığı için bu kişiyi onurlandırmıştır. Sonuç olarak şahsın kentte aktif bir yaşam sürdüğü ve çok önemli görevler yerine getirdiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla onurlandırılan şahsın üstlenmiş olduğu *stratēgia* birincil derece bir görev olarak görünmektedir.

T2.93. Aurelius Frugianus ve Ailesinin Mezarı

Buluntu Yeri: Akmonia

Edisyon: MAMA VI 335a.

Tarihlendirme: İ.S. 248/9

A.1 ἔτους τλγ´·
 Αὐρ. Φρουγιανὸς
 Μηνοκρίτου καὶ Αὐρ.
 Ἰουλιανῆ γυνῆ αὐτοῦ
 5 Μακαρία μητρὶ καὶ Ἀ-

- λεξανδρί-
 α θυγατρὶ
 γλυκυτάτῃ ζῶν-
 τες κατεσσεύ-
 10 ασαν μνήμης
 χάριν·
 εἰ δέ τις μετὰ τὸ τεθῆναι
 αὐτοὺς εἴ τις θάψει ἕτερον
 νεκρὸν ἢ ἀδικήσει λόγῳ
 15 ἀγορασίας, ἔσται αὐτῷ αἰ ἄραι
 ἢ γεγραμμέναι ἐν τῷ Δευτερο-
 νομίῳ.
 ἀγορανομία,
 σειτωνεία, παραφυλακεία,
 πάσας ἀρχὰς
 5 καὶ λειτουργί-
 ας τελέσας καὶ
 στρατηγήσαν-
 τα.

A.1 “Menokrites oğlu Aurelius Frugianus ve karısı Aurelia Iuliane, annesi Makaria ve pek tatlı kızları Aleksandria için, bu mezarı hala hayatta iken yaptırdılar. Eğer birisi bu mezara başka bir ceset koyarsa ya da mezara zarar verirse cezalandırılsın. Deuteronomion’da yazılan ceza onun olsun.”

B.1 “Agoranomia, sitonia, paraphylakia (ayrıca) tüm arkhe ve leitourgia’ları yerine getirmiş ve stratēgos’luk yapmıştır.”

Yazıt, bir mezar yazıtıdır ve III. Yüzyılın ortasına tarihlendirilmektedir. Yazıttan anlaşıldığına göre, Aur. Frugianus, kentte oldukça aktif bir şekilde yaşamıştır. Tüm arkhe ve leitourgia’ları tamamlamış olması, onun varlıklı biri olduğuna işaret etmektedir. Tamamladığı memuriyetlerden birisi de strategia’dır. Yazıtta belirtilen strategia, agoranomia ve hatta sitonia açısından düşünüldüğünde Frugianus’un strategia’sını paraphylakia belirtilmiş olsa da birincil derece memuriyet kapsamında yani, arkhon olarak düşünmek daha doğru görünmektedir.

T2.94. Fragman**Buluntu Yeri:** Akmonia**Edisyon:** MAMA VI 149,171.**Tarihlendirme:** yak. İ.S. III. y.y.

B.1.1 ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμ-
ος

ἀγορ-

ανόμ-

ον.

B.2.6 ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος στρα-
τηγό-
ν.

B.1. “*Danışma ve Halk meclisleri agoranomos’u*”B.2. “*Danışma ve Halk meclisleri stratēgos’u*”**T2.95. Rhapsodist Aleksandros’un Mezar Yazıtı****Buluntu Yeri:** Akmoneia**Edisyon:** MAMA VI 149, List 168; Ramsay, 1897: 564, no. 462.**Yazıtın Tarih:** İ.S. II./ III. y.y.

A [Ἀ]λέξανδρος ὁ κα[ι]
[Ἀ]χόλις ζήσας ἔτη ο´
βουλευτῆς
ἀγορανομήσας
5 σειτωνήσας
πανηγυριαρχήσας
μετρήσας πάλι ν
τῇ ἀγορᾷ κύ(πρους) ,ς|σ´
στρατηγήσας

10 vac.

B πολλῶν κληρονόμ[ων]
ἐπιγινώσκων ἀμέλια[ν]
Εὐτυχίδης ῥαψω-
δὸς Ἀλέξανδρος

5 τόδε σῆμα ἑαυτῷ

ζῶν ἀνέθηκα
καὶ τῇ φιλίῃ συν-
ομεύνω Ἀντω-
νία ζώση μνημα
10 μακροῦ βιότου.
ἢ δέ τις ἢ τύμβον
πρίατε ἢ γράμμα
[- - - - -]

Str. A-8: [ἐν?] τῇ ἀγορᾷ κυ(άθους) ζ' Ramsay; κύ(πρους) Robert.

A : “*Akholis olarak da bilinen Aleksandros, 70 yıl yaşadı, bouleutes, agoranomos, sitones ve panegyriarkh oldu, agora için tekrar 6,200 kyproi buğdayı sayıp ayırmış, stratēgos olmuş*”

B: “*Ben Eutykhos oğlu Rhapsodist Aleksandros, varislerimden gelen ihtimama şahit olarak, bu mezarı kendim için, hala yaşarken pek sevgili karım için, bu uzun yaşamın hatırası olarak adadım. Eğer başka birisi ya satarsa ya da yazı.....*”

Yazıt, bir mezar yazıtıdır. Yazıttan anlaşıldığına göre, *Aleksandros*, kentte oldukça aktif bir rol almıştır. Kent için pek çok önemli memuriyetler üstlenmesi ve *agora* için 6,200 *kyproi* buğdayı sayıp ayırması onun varlıklı biri olduğuna işaret etmektedir. Yerine getirmiş olduğu memuriyetlerden birisi de *stratēgia*'dır. Yazıtta belirtilen *bouleutes*, *stratēgia*, *agoronomia*, *sitonia* ve *panegyriarkhia* açısından düşünüldüğünde *Aleksandros*'un *stratēgia*'sını birincil derece memuriyet kapsamında yani, *arkhon* olarak düşünmek daha doğru görünmektedir.

Laodikeia ad Lycum

T2.96. Terentius Longius Tarafından Hestia İçin Adak

Buluntu Yeri: Laodikeia ad Lycum

Edisyon: *ILaodikeia am Lykos* 65.

Tarihlendirme: İ.S. 137 sonrası

- 1 [1-2] Τερέντιος Λονγεῖνος θεᾶν · Ἑστίαν · Ἰλεω
τῇ πατρίδι σὺν τῇ βάσει καὶ τῷ βωμῷ ἀντὶ
ἀρχῆς τῆς ἐπὶ τῶν προσόδων,
πεπρεσβευκῶς καὶ δις προῖκα πρὸς τε
5 Λούκιον Καίσαρα εἰς Παννονίαν καὶ πρὸς
τὸν μέγιστον Αὐτοκράτορα · Τί(τον) · Αἴλιον
Ἀδριανὸν · Ἀντωνεῖνον Σεβαστὸν · Εὐσεβῆ

εἰς Ῥώμην ἀντὶ στρατηγίας.

“*Terentius Longius kentin Tanrıçası Hestia’ya kendi gelirinden, memuriyete giriş için basis’i ile birlikte bir altar adadı ve stratēgia için bedavadan elçilik yapmış,(birincisinde) Pannonia’ya Lucius Aelius Ceasar’a ve (ikincisinde) Antoninus Augustus Pius’un yanına Roma’ya elçilik yapmış*”

Yazıttan anlaşıldığına göre Terentius Longius *stratēgos* olabilmek için iki kez elçilik yapmıştır. İlk olarak Pannonia’ya Lucius Aelius Ceasar’a (İ.S. 101 –138), ikinci elçiliğinde ise İ.S. Antoninus Augustus Pius’un (138-161) yanına Roma’ya gitmiştir. Anlaşılan Terentius *stratēgos* olabilmek için hem mali hem de fiziki bir çaba göstermiştir. Bu yazıt İ.S.136-137 yılları arasına tarihlendirildiğine göre uzun aralıklarla farklı iki uzak noktaya elçi olarak gitmiştir.

T2.97. *Anonymus İçin Onurlandırma*

Buluntu Yeri: Laodikeia ad Lycum

Edisyon: *ILaodikeia am Lykos* 57.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi

1 [— — —].AT.[— — —]
 [— — — στ]ρατηγία.[— — —]
 [— — —]ων κοινῶν [— — —]
 [— — —] καὶ δόντα [— — —]
 5 [— — —]ην χρεῖαν · K[— — —]
 [— — — π]ρε[σβ]εύσ[αντα — — —]
 [— — —]Τ.ΙΙΘΕΟΝΑ[— — —]
 [— — —].ΗΣΠΙΑΤ.[— — —]
 [— — — πατ]ρίδι ἀργυ[ρι— — —]

Fragman halindeki yazıt, çok kısıtlı bilgi vermesine rağmen okunabildiği kadarıyla, bir onurlandırma yazıtıdır. *Accusativus casus*’taki fiillerden, onurlandırılan kişinin elçilik yaptığı, vatani için muhtemelen gümüş para verdiği anlaşılmaktadır. *Strategia*’yı muhtemelen yerine getirmiştir ancak görevin mahiyeti anlaşılamamaktadır.

Sebaste**T2.98. İmparator Caracalla? İçin Onurlandırma****Buluntu Yeri:** Sebaste (Selçikler)**Edisyon:** CIG 387; IGR IV 686.**Tarihlendirme:** Caracalla Dönemi ?

- 1 ἡ πόλις Μάρκον Αὐρήλιον [Σεουήρον(?)]
 Ἀντωνεῖνον Σεβαστὸν [στρα]τηγούτων τῶν
 [περι] Εὐξενον Ἀπολ[λωνίου(?)] ἀρχόντων.

“Kent, Marcus Aurelius Severus Antoninus Augustus’u (onurlandırdı), Euksenos ile beraber görevde olan arkhon’lar stratēgos olarak görev yaparlarken.”

Muhtemelen İmparator Caracalla’nın onurlandırıldığı bu yazıtta, kent arkhon’larının stratēgos olarak görev alması söz konusudur. “Euksenos’un çevresindeki-Euksenos ile birlikte” ifadesinden, Euksenos’un diğer arkhon’lar arasında baş arkhon olduğu anlaşılmalıdır. Ayrıca, bir diğer husus, arkhon’ların stratēgos oluşudur. Burada kastedilen, stratēgos’ların kentin en önde gelen kişileri olduğu düşüncesi olmalıdır. Dolayısıyla, yazıttaki stratēgia, birincil derecede bir memuriyettir.

Hierapolis**T2.99. Tiberius Claudius Zoticus İçin Onurlandırma****Buluntu Yeri:** Hierapolis**Edisyon:** IHierapolis 40.**Tarihlendirme:**

- 1 ἡ σεμνοτάτη
 ἐργασία τῶν
 ἐριοπλυτῶν
 Τιβ(έριον) Κλ(αύδιον) Ζωτικὸ[ν] Τ
- 5 Βοᾷ τὸν πρῶ-
 τον στρατηγὸ[ν]
 καὶ φιλότει-
 μον ἀγωνοθέ[την]
 καὶ γραματέα
- 10 ναῶν τῶν
 ἐν Ἀσίᾳ καὶ

- πρεσβευτήν
 ἔνδοξον
 καὶ ἀρχιερέα
 15 εὐεργέτην
 τῆς πατρίδος[ς],
 προνοησάντω[ν]
 τῆς ἀναστάσε[ως]
 τῶν περὶ Μᾶρκον) Αὐρ(ήλιον)
 20 Ἀπολλώνιον δις
 Πυλωνᾶ κ[αὶ] Μᾶρκον) Αὐρ(ήλιον)
 Ἀμμιανὸν Ἀμμι-
 ανοῦ δις τοῦ Γλύ-
 κωνος <κ>α<ι> Αὐρηλι-
 25 ἀνὸ<ς> Ἑρμίππου
 [Ἀρ]ρουντιανόν.

Str. 1 -15 “*Son derece saygıdeğer Yün Dövcüler Derneği Boas oğlu, protos stratēgos, onur-sever agonotethes, Asia’daki tapınakların grammateus’u, ünlü bir elçi ve arkhieus, vatanın euergetes’i, Tiberius Claudius Zoticus’u (onurlandırdı). Heykelin dikim işini üstlenenler.....*”

Tiberius Zoticus Claudius yün dövcüler derneği tarafından onurlandırılmıştır. Bu şahıs *protos stratēgos* olduğu için bu derneğe patronluk yapıyor olmalıdır. Muhtemelen bu sebeple de dernek şükranlarını sunmak için onu onurlandırmıştır. Buradaki *protos stratēgos* birincil derece bir görev ve baş arkhon olarak düşünülmelidir.

Lounda

T2.100. İmparator Antoninus Pius İçin Onurlandırma

Buluntu. Yeri: Lounda

Edisyon: Ramsay,1883b: 396 no.16; IGR IV 769.

Tarihlendirme: İ.S. 138-161

- 1 Αὐτοκράτορα Καίσαρα
 Ἀδριανὸν Ἀντωνεῖνον
 Σεβαστὸν Εὐσεβῆ, Ἀπολ-
 [λ]όδοτος Δ[ιο]δώρου,

- 5 [σ]τρατηγῶν τῆς πατρίδος
μετὰ τοῦ πατρός, ἐκ τῶν ἰδίων ἀνέστησεν ὑπὲρ εὐ-
σεβείας τῆς ἰς τὸν κύριον
καὶ φιλοτειμίας τῆς εἰς
10 τὴν πατρίδα, κόψας καὶ γ[ο]-
[μ]ίσματ[α].

“Babası ile birlikte vatanın stratēgos’larından olan, Diodoros oğlu Apollodotos, efendisine olan dindarlığından ve vatanın karşı ünseverliğinden ötürü, kendi cebinden, İmparator Caesar Hadrianus Antoninus Augustus Pius’u (onurlandırdı).”

Yazıtta Apollodotos isimli bir şahıs İmparator Antoninus Pius’u onurlandırmıştır. Heykelini dikirmek suretiyle yapılan bu onurlandırmanın masraflarını kendisi karşılamıştır. Bu sırada Apollodotos’un *stratēgos olduğu* anlaşılmaktadır. Yazıtta bahsedilen *stratēgia*, Apollodotos’un İmparator için onurlandırma heykeli diktiren birisi olarak kentte ön planda birisini olduğunu düşündürdüğü için, *arkhon* niteliğinde bir memuriyet olmalıdır.

Eukarpitikon Pedion

T2.101. Aurelius E..... İçin Onurlandırma Yazıtı

Buluntu Yeri: Eukarpitikon Pedion

Edisyon: SEG XV 812; AS 6.1956.49,2.

Tarihlendirme: İ.S. 212 sonrası

- 1 [ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος ἐτεί]-
[μη]σαν Αὐρ. Ε[. . . 8 . . . Ἀλεξ(?)]-
ἀνδρου β’ ἀνδ[ρα . . . 9 . . .]
κληροῦχον κὲ τριακοντά[ρχην ἄ]-
5 γορανομήσαντα κὲ στρα[τη]-
γήσαντα κὲ γραμματεύσα[ντα]
ἐνδόξως κὲ πάσας ἀρχά[ς κὲ]
[λει]τουργίας ἐπισημό[τατα]
[δια]νύσαντα, εἰρηνα[ρ]-
10 [χή]σαντα δὲ κὲ τῶν ἐν [τῷ]
[Εὐκ]αρπειτικῷ πόλεων π[ρο]-
[στάτη]ν ἐλλόγιμ[ον γεγονότα]
— — —(?)

“Danışma ve halk meclisleri, agoranomos ’luk, stratēgos ’luk, ünlü bir şekilde grammateus ’luk yapmış ve tüm arkheleri ve kaydadeğer leitourgiaları yerine getirmiş, hem de kentler arasında önde gelen Eukarpeitikos kentinde eirenarkhes ’lik yapmış Aurelius E..... ’yi onurlandırdı.”

Yazıttan anlaşıldığına göre, onurlandırılan kişi, kentte oldukça önemli görevler üstlenmiştir. Agoranomia, stratēgia, grammateia ve eirenarkhia görevlerini tamamlamıştır. Ayrıca, tüm arkhe ve leitourgia’ları üstlenmiş olması, onun varlıklı biri olduğunu göstermektedir. Yerine getirdiği memuriyetlerden birisi de strategia’dır. Yazıtta kaydedilen eirenarkhia dışındaki görevler güvenlik işlerinden uzak memuriyetlerdir. Kaydedilen diğer görevler yani strategia, agoranomia ve grammateia açısından değerlendirildiğinde şahsın üstlendiği strategia’yı kentin en önde gelen yöneticilerinden, birincil derece memuriyet kapsamında yani, arkhon olarak düşünmek daha doğru görünmektedir.

Eumeneia

T2.102. [...A]mmianus İçin Onurlandırma

Bul. Yeri: Eumeneia (Işıklı)

Yayın: MAMA XI 26.

Tarihlendirme: İ.S. II. ya da III. Y.Y.

- [- - - - -]
- 1 [.]του Ἀτ[- - - - -]
 [Α]μμιανόν, [πάσας ἀρ]-
 χὰς καὶ λειτου[ργίας ἐκ]
 προγόνων πα[ρασχόμε]-
- 5 νον, ἱερoneύεικην [ἄλειπτον (?)]
 παράδοξον, βο[υλευτήν],
 πρῶτον στρατ[ηγόν], [ἀγορ]-
 ανομήσαντα τ[ὴν πρώτην (?)]
 τετράμηνον, γρ[αμματεῦ]-
- 10 σαντα πολυδ[απάνως],
 πρυτανεύσαντα πολυ]-
 τέλως, δεκάπ[ρωτον],
 τειμηθέντα [ἑυσταρχί (?)]-
 αὶς διὰ βίου, π[ρεσβεύσαντα]
- 15 ὑπὲρ τῆς [πόλεως πρὸς τὸν]

Καίσαρα [- - - - -]

- - - - -

“Tüm *arkhe*’leri ve atalarından beri sahip olduğu liturjik görevleri yerine getirmiş, yenilmez, olağan üstü kutsal muzaffer, *bouleutes*, *protos strategos*, ilk dört aylık dönem için *agoranomos* olarak görev yapmış, çok para harcayarak *grammateusluk* yapmış, büyük cömertlikle *prytanlık* yapmış, *dekaprotos*, ...*Ammianus*, *kstarkhie?* ile ömür boyu onurlandırılmıştır, kent için İmparator’a karşı elçi olarak görev yapmış.....”

Yazıttan anlaşıldığına göre şahıs soylun bir aileden gelmektedir. Tüm *arkhe*’leri ve atalarından beri sahip olduğu liturjik görevleri yerine getirmiş olması onun varlıklı bir kişi olduğuna işaret etmektedir. Yazıttan anlaşıldığına göre *Ammianus*, kariyeri süresince *bouleutes*, *protos stratēgos*, *agoranomos* ve *grammateus* olarak görev yapmış ve bu görevleri sırasında çok paralar harcamıştır. Ayrıca büyük cömertlikle *prytan*’lık yaptığı ve *dekaprotos* olduğu bunların yanı sıra imparatora elçilik yaptığı da öğrenilmektedir. *Ammianus*’un *protos stratēgos* olarak görev alması, Eumeneia kentinde bir *stratēgos* heyetinin bulunduğu ve bu heyetin başkanının da *protos stratēgos* ünvanı ile *Ammianus*’un olduğuna işaret etmektedir. Şahsın kariyerindeki görevleri kapsamında değerlendirme yapıldığında *stratēgia*’sı sıradan bir memuriyetten ziyade birincil derece yönetici yani *arkhon* niteliğinde bir görev olmalıdır.

Metropolis

T2.103. Aur. Sostenes Makedon İçin Onurlandırma

Bul. Yeri: Metropolis

Edisyon: MAMA IV 130.

Tarihlendirme: İ.S. III. y.y.

[ὁ δῆμος]

- 1 εἰμίησεν [Αὐρ.]
Σωσθένην Μ[ακεδό(?)]-
νος Ἀττάλου [Λουκίς]-
κου ἡρώα εἰρ[ηνάρχῃ]-
- 5 σαντα εἰρη[νικῶς, στρατῇ]-
γήσαντα ἐπ[ιφανῶς(?), γραμ]-
ματεύσαντ[α ἐνδόξως(?)],
πολλάκις ἔν τε [ἐνδείαις(?)]
λυσιτελεῖς παρασχόντα

10 τροφὰς καὶ ἐν ἑτέροις πο[λ]λοῖς εὐδοκίμησαντος.

“*Halk Meclisi, eirenarkhos’luk yapmış, dikkat çekici bir şekilde stratēgos’luk, ünlü bir şekilde grammateus’luk yapmış, istenilen durumlarda besin sağlayıcı olmuş diğer pek çok şeyde ün sahibi olmuş merhum Attalos Loukiskos oğlu Aurelius Sostenes Makedon’u onurlandırdı.*”

Yazıttan, şahsın hem *eirenarkhes* hem de *stratēgos* olduğu öğrenilmektedir. Kentin korunmasıyla ilgili *eirenarkhes* görevi zaten varken buradaki *stratēgia* güvenlik işinden ziyade, daha çok bir *arkhon* yani üst düzey bir yönetici gibi görünmektedir. Ayrıca şahsın *grammateus* olup beslenmeye para harcaması, bu adamın üst düzey görevler yaptığını düşündürmektedir.

Apollonia

T2.104. [---]agoreos’un Onurlandırılması

Buluntu Yeri: Apollonia

Edisyon: MAMA IV 152.

Tarihlendirme: İ.S. 150-175

- [ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος]
 1 καὶ ἡ γερ[ουσία]
 ἐτείμησ[αν Κλει(?)]-
 ναγορεῶ[ν Ἀριστο(?)]-
 δήμου ἀ[γορανομή]-
 5 σαντα πολυτ[ελῶς] ,
 καὶ παραφυλάξ[αντα]
 σπουδαίως κ[αὶ στρα]-,
 τηγήσαντα δη[μωφε]-
 λῶς καὶ λογιστ[εύσαν]-
 10 τα συμφερόντω[ς καὶ]
 γυμνασιαρχήσα[ντα]
 τῶν γερόντων φ[ίλο]-
 τείμως, πάσης [ἀρε]-
 τῆς ἕνεκεν,
 15 καὶ ἀγωνοθετή-
 σαντα τῶν μεγά-
 λων πενταετ[η]-
 ρικῶν ἱερῶ[ν Καί]-

[σαρήων ἀγώνων].

“*Halk Meclisi, Danışma Meclisi ve Gerousia, oldukça masraflı bir şekilde agoranomos’luk, ciddiyetleparaphylaks’lık, halk sever bir şekilde stratēgos’luk, yararlı-kazançlı bir şekilde logistes’lik yapmış, ün sever bir şekilde yaşlıların gymnasiarkhos’luğunu yapmış, beş yılda bir yapılan Megala Kaisareia Bayramları’nda agonotethes’lik yapmış Aristodemos’oğlu [agoreos’u tüm erdeminden ötürü onurlandırdı.*”

[---]agoreos’un onurlandırıldığı bu yazıttan kentte önemli görevler üstlendiği anlaşılmaktadır. Memuriyetlerden bahsederken kullanılan ifadeler, onurlandırılan kişinin oldukça varlıklı olduğuna işaret etmektedir. *Agoranomos* iken para harcamış, güvenlik işinin başındayken görevini ciddiyetle tamamlamış, *gymnasiarkhos* olarak yine masrafları karşılamıştır. İmparatorluk kültürünün kent için ne kadar önemli olduğu düşünüldüğünde, beş yılda bir, imparator onuruna düzenlenen bayramda yine harcamaları üstlendiği anlaşılmaktadır. Yazıtta, *paraphylakia* dışındaki görevler içerik olarak diğerlerinden farklıdır. Bu yazıtta büyük bir ihtimalle, *strategia* orta dereceli değil, birincil dereceden bir memuriyet olarak görünmektedir.

Tymandos

T2.105. İmparator Onurlandırılması

Buluntu Yeri: Tymandos

Edisyon: MAMA IV 235.

Tarihlendirme: İ.S.140

- 1 Αὐτοκράτορα Κα[ί]-
 σαρα θεοῦ Ἀδρ[ι]-
 ανοῦ υἱὸν θε-
 οῦ Τραϊανοῦ Πα[ρ]-
- 5 θικοῦ υἱωνὸν
 θεοῦ Νέρουα ἔ[γ]-
 γονον, Τίτον Αἰ[λί]-
 ον Ἀδριανὸν Ἀν[τω]-
 νεῖνον Σεβαστὸ[ν]
- 10 Εὐσεβῆ, ἀρχιερέα
 μέγιστον, δημ[αρ]-
 χικῆς ἐξουσίας
 τὸ γ’, ὕπατον, π[α]-

- τέρα πατρίδος,
 15 εὐεργέτην το[ῦ]
 κόσμου,
 Τυμανδε[ῖς].
 ἐπιμεληθέν[τος
 τῆς ἀναστάσε[ως Λι]-
 20 κιννίου Νε[. . . .]-
 ου ἐπ[ι] Δικα[ίου]
 Τυμανδέων [σ]τρατ[ηγού].

Str.21-22 “*Tymandoslular2in stratēgos ’u Dikaïos zamanında*”

Yazıttan anlaşıldığına göre, Tymandoslular, İmparator Antoninus Pius’u heykelini diktirmek suretiyle onurlandırmışlardır. İmparator’un 3. *tribunicia potestas*’ı ile birlikte 140 yılına tarihlendirilen bu yazıtta, tarihlendirme unsuru olarak nitelendirmeyi düşündükleri bir başka unsur da *stratēgia*’dır. Tarihlendirmenin ἐπί *praepositio*’su ile belirtilmesi, *stratēgia*’nın, kentin *eponym* memuriyeti olduğunu düşündürmektedir. Bu memuriyet birincil görevler arasında yer almalıdır.

Mysia Bölgesi Yazıtları

Hadrianeia

T2.106. İmparator Caesar Marcus Aurelius Antoninus Pius İçin Adak

Buluntu yeri: Hadrianeia

Edisyon: *IHadrianoi und Hadrianeia* 135.

Tarihlendirme: İ.S. 170

- 1 ἀγαθῇ τύχῃ·
 θεοῖς πατρίοις
 κὲ Αὐτοκράτορι
 Κέσαρι Μάρκῳ Αὐρ(ηλίῳ)
 5 [[Ἀντωνείνῳ]] Εὐ-
 σεβεῖ [Σ]ενπ<ρ>ώνι<ο>ς
 Εἰδομενεὺς ἀστυ-
 νόμος τὸν Σέραπι[ν]
 ἐκ τῶν ιδίων, στρα-
 10 τηγίας Αὐρ(ηλίου) Τειμοκρά-
 τος {ι}α’ ἄρχοντας,

ἔτους θ', (μηνὸς) Δαι[σίου].

“ Hayırlı uğurlu olsun, baba vatanın tanrılarına ve İmparator Caesar Marcus Aurelius Antoninus Pius için, Serapis'in astynomos'u Sempronius Idemeneus kendi cebinden (adadı), birinci arkhon Aurelius Timokrates'in strategia'sı zamanda, 9. yılda, Dasius ayında. ”

İmparator Antoninus Pius için bir adak niteliğinde olan bu yazıtta *stratēgia*, *eponym* olarak görülmektedir. Ancak bu kentteki en yüksek kurumun *arkhon*'lar olduğu bilinmektedir. Yazıtta geçen “στρατηγίας Αὐρ(ηλίου) Τειμοκράτους ἀ' ἄρχοντος” ifadesi, Aurelius Timokrates birinci *arkhon* olduğu zamanda üstlendiği memuriyetin *stratēgia* olduğunu düşünmek daha makul görünmektedir. Şu durumda çıkan tabloda bu kentte *arkhon*'ların kurulunun *stratēgos*'lardan oluştuğu gözlemlenmektedir. *Stratēgos*'ların bu bölgedeki mevcudiyeti Pergamon yönetimi zamanından kalan bir geleneğin devamı olarak düşünülebilir.

Pergamon

T2.107. Fragman

Buluntu yeri: Pergamon

Edisyon: IGR IV 395.

Tarihlendirme: İ.S. I. y.y. sonu II. y.y. başı

- 1 [στ]ρατηγὸν
[Ιού]λιον Κο[υαδρᾶτον(?)]

“*Stratēgos Iulius Quadratus 'u*”

T2.108. Anonymos İçin Onurlandırma

Buluntu yeri: Pergamon

Edisyon: IGR IV 1688.

Tarihlendirme: İ.S. 117/8 ya da 118/9 sonrası

- 1 [ἡ βου]λὴ καὶ ὁ δῆμος
[τῶν πρῶ]των καὶ δις νεωκόρων
[Περγα]μηνῶν ἐτίμησε
[— — Τ]εττηνὸν Γαλέωνος
5 [υἰὸν Σ]ερχία Σερχῆνον Λούκιον
[. c.2.]ούιον Λικιννιανόν Μᾶρκον
Ἐπουλαίιον Πρόκλον Τιβέριον
Καιπίωνα Ἴσπωνα υἰὸν τοῦ

- εὐεργέτου τῆς πόλεως Τεττην[οῦ]
 10 Σεουήρου τοῦ ἀνθυπάτου
 τὴν τιμὴν ἀναθέ[ντος]
 Τιβερίου Κλαυδίου Μη[νογένου]
 ἀσιάρχου καὶ στρατ[ηγοῦ]
 τὸ δεύτερον.

Str. 11 vd. “*Asiarkh ve ikinci kez stratēgos olan Tiberius Claudius Menogenes’in onuru dik-me işini üstlenmesiyle*”

Yazıttan anlaşıldığına göre onurlandırma dikilmesi işiyle Tiberius Claudius Menogenes ilgilennmiştir. Şahsın üstlendiği memuriyetler incelendiğinde hem *asiarkh* hem de *stratēgos* olduğu görülmektedir. *Asiarkh* gibi yüksek mevkide bir görev ile birlikte *stratēgia* üstlendiğine göre buradaki *stratēgia* kentte birincil düzeyde bir memuriyet olmalıdır.

T2.109. Tiberius Claudius Veterusİçin Onurlandırma

Buluntu yeri: Pergamon

Edisyon: IPergamon II 466

Tarihlendirme: Traianus Dönemi

- 1 ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος
 ἐτίμησε
 Τι(βέριον) Κλαύδιον Οὐέτερα,
 τὸν πρύτανιν καὶ κτίστη[ν]
 5 τοῦ ἀλειπτηρίου τοῦ ἐν τ[ῶι]
 τῶν νέων γυμνασίῳι
 καὶ δις στρατηγὸν καὶ τρις
 εἰρηνάρχην καὶ ἀγορανό-
 μον καὶ ἱερονόμον καὶ τα-
 10 μίαν τῶν τῆς πόλεως χρη-
 μάτων κα[ὶ] φίλον πάντων,
 ἀρετῆς ἔνεκα καὶ τῆς
 εἰς τὴν π[α]τρίδα εὐνοίας.

“*Danışma Meclisi, prytanis, gençlerin gymnasion’unun aleipterios’un kurucusu, iki kez stratēgos’u, üç kez eirenarkhes’i, agoranomos’u, hieronomos’u, kentin servetinin tamias’ı ve herkesin dostu, Tiberius Claudius Veterus’u, erdeminden ve vatana karşı iyi niyetinden dolayı onurlandırdı.*”

Yazıtta onurlandırılan *Tiberius Claudius Veterus*’un *prytanis*, *iki kez stratēgia*, *üç kez eirenarkhia*, *agoronomia*, *hieronomia*, *tamiai* memuriyetlerini üstlendiği görülmektedir. Anlaşıldığına göre *Veterus* çeşitli kategorilerde memuriyetler üstlenmiştir. Hem bayramlarla ilgili hem maliye ile ilgili, hem de güvenlik ile ilgili görevler yerine getirmiştir.

T2.110. Onurlandırma Yazıtından Bir Fragman

Buluntu yeri: Pergamon

Edisyon: *IPergamon* III 60.

Tarihlendirme: İ.S. 117-138?

1 [— — —]Α · ΑΓΕ[— — — —]
[Ι]ουλ. Ἀσκλ[ηπι— — — —].
[ἐπιμεληθέντων]ν τῶν περὶ Α. Ἰουλ. Δ[ιονύσιον(?)]
στρατηγῶν.

“*A. Iulius Donysios*’un yanındaki *stratēgos*’ların ihtimam göstermesi ile”

Yazıtın içeriği okunamasa da kentte *stratēgos* heyetinin varlığını ve *stratēgos*’ların *epimeleiteia* üstlendiğini göstermesi bakımında önemlidir.

T2.111. İmparator Hadrianus İçin Onurlandırma

Buluntu yeri: Pergamon

Edisyon: *IPergamon* II 397; *IGR* IV 339.

Tarihlendirme: İ.S. 120

1 [Αὐ]τοκράτορα Καίσαρα
[θεο]ῦ Τραϊανοῦ Παρθικοῦ
[υἰόν], θεοῦ Νέρουα υἱωνόν,
[Τρ]αϊανὸν Ἀδριανόν
5 [Σε]βαστόν, ἀρχιερέα μέγισ-
[τον], δημα[ρ]χικῆς ἐξουσίας
[τὸ] δ’, ὑπατον τὸ [γ’], τὸν γῆς
[τε] καὶ θαλάσσης ἄρχοντ[α],
ἡ βουλὴ [καὶ] ὁ δ[η]μος
10 [τ]ῶν πρώτων καὶ δις νεω[κ]δό[ρων]
Περγαμηνῶν,
ἐπιμεληθέντων

- Ἰ[ο]υλίου Αἰλιανοῦ Ἀπολλωνί[ου],
 Αἰλίου Θεοδότου,
 15 [— —] Αἰ<λ>ιανοῦ Λ[αῖβί]ου,
 [Αἰ]λίου [—]ΛΑ[—]Σίνου,
 [— — —] Γ<λ>ύ[κω]νο<ς> Ἰουλῖα[νοῦ],
 στρατηγῶν.

Str. 12-18

“*Stratēgos*’lar *Iulius Ailianus Apollonios*’un, *Ailius Theodotos*’un, *Ailianus Laibios*’un *ih-ti-mam* göstermesiyle”

İmparator Hadrianus’un heykeli dikilmek suretiyle onurlandırıldığı bu yazıtta heykelin dikim işi görevi *stratēgos*’lara verilmiştir. Bu *stratēgos*’lar üç kişidir. Muhtemelen heyetten üç *stratēgos* bu görevle görevlendirilmiştir. Buradaki görev de birincil seviye bir görev olmalıdır.

T2.112. Altar Yazıtı

Buluntu yeri: Pergamon

Edisyon: IGR IV 479; *IPergamon* II 361.

Tarihlendirme: Hadrianus Dönemi

- 1 ἐπὶ στρατηγῶν
 Γ. Ἰουλίου Βάσσου Κλαυδιανοῦ
 Γαΐου Σειλίου Ὀτακιλιανοῦ
 Τιβερίου Ἰουλίου Τατιανοῦ
 5 Τίτου Φλαουίου Κλαυδιανοῦ
 Π. Αἰλίου Ὀτακιλίου Μόσχου.

“*Stratēgos*’lar *G. Iulius Bassus Cladianus*, *Gaius Silius Otakilianus*, *Tiberius Iulius Tatianus*, *Titus Flavius Claudius*, *P. Ailius Otakilius Moskhos* zamanında”

Bir altar üzerinde bulunan bu yazıtta beş adet *stratēgos*’un adı verilerek tarih belirtilmiştir. Anlaşılan kentte beş kişilik bir *stratēgos* heyeti söz konusudur. O halde bu kentte Hellenistik Dönem’den beri bir *stratēgos* heyetinin varlığının devam ettiği ve beş kişiden oluştuğu anlaşılmaktadır.

T2.113. Altar Yazıtı**Buluntu yeri:** Pergamon**Edisyon:** IPergamon II 362.**Tarihlendirme:** Hadrianus Dönemi

- 1 ἐπὶ [στρατηγ]ῶν
 Γ. Ἰουλί[ο]υ Βάσσου] Κλαυδιανοῦ
 Γαΐου Σειλίου Ὀτακιλιανοῦ
 Τιβερίου Ἰουλίου · Τατιανοῦ
 5 Τίτου Φλαουίου Κλαυδιανοῦ
 Π. · Αἰλίου Ὀτακίλιου Μόσχου.

“*Stratēgos*’lar *G. Iulius Bassus Cladianus, Gaius Silius Otakilianus, Tiberius Iulius Tatianus, Titus Flavius Claudius, P. Ailius Otakilius Moskhos zamanında*”

Bu yazıt bir altar üzerinde yer almaktadır ve bu altar yukarıdaki yazıtın bulunduğu altar ile aynı tapınakta bulunmuştur. Söz konusu bu yazıtta da beş *stratēgos*, *eponym* olarak görülmektedir. O halde bu *stratēgos*’lar kentte *arkhon* niteliinde birincil derce görevlerdir.

T2.114. Proconsul Lucius Vedius Rufus Lollianus Avitus İçin Onurlandırma**Buluntu yeri:** Pergamon**Edisyon:** IPergamon III 22.**Tarihlendirme:** İ.S.128/129

- 1 [ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος]
 [τῆς μητροπόλεως τῆς Ἀσίας]
 [καὶ δις νεωκόρου πρώτης]
 [Περγαμηνῶν πόλεως]
 5 [ἐτ]είμησεν
 [Λούκι]ο]ν Οὐήδιον Ῥοῦ[φον]
 [Λολλι]ανὸν Ἀουεῖτον τ[ὸν]
 [ἄ]νθύπατον
 [διὰ δι]καιοσύνην καὶ φι[λ]-
 10 [ανθρωπία]ν καὶ ἐξάρετον π[ερὶ]
 [τὴν πόλι]ν ἡμῶν τειμὴν κ[αὶ]
 [φροντίδα κ]αὶ διὰ τὴν πρὸ[ς]

[τὸν θ]εὸν εὐσέβειαν.

[ἐπιμεληθ]έντων τῆς ἀνα[στά]-

15 [σεως τῶν] ἀνδριάντων

[τῶν στρα]τηγῶν Γ. Ἰουλί[ο]υ

[Βάσσου Κλ]αυδιανοῦ, Γ. Σειλί[ου]

[Ὅτακιλιανο]ῦ, Τι. Ἰουλίου Αἰλίου[υ]

[Τατιανοῦ, Τ.] Φλ. Κλαυδιανο[ῦ],

20 [Π. Αἰλίου Ὅτα]κίλιου Μόσχου.

Str. 15-20

“*Stratēgos*’lar G. Iulius Bassus Cladianus, Gaius Silius Otakilianus, Tiberius Iulius Tatianus, Titus Flavius Claudius, P. Ailius Otakilius Moskhos’un Heykelin dikim işinin ihtimam göstermesiyle”

Heykeli dikilmek suretiyle onurlandırılan Proconsul Lucius Vedius Rufus Lollianus Avitus’un, onurlandırma heykelin dikim işinin *epimeletes*’liğini beş *stratēgos*’un yaptığı anlaşılmaktadır. Bu *stratēgos*’lar başka yazıtlarda da görülmüştür (.T2.112 ve T2.111). Diğer yazıtlarda bu kişilerin *stratēgos*’luğu, *eponym* olarak kullanılmıştır. Dolayısıyla *stratēgos*’ların hem *eponym* olduklarını hem de *epimeletes*’lik yaptıkları öğrenilmektedir.

T2.115. İmparator Hadrianus’un Pergamonlular’a Mektubu

Buluntu yeri: Pergamon

Edisyon: OGIS 484; IPergamon II 279.

Tarihlendirme: İ.S. 129?

Str.50-55 τρον εἶναι τὴν ἐνεχυρασίαν, ἀλλὰ ἢ τὸ ἱκαν[ὸν πρὸ κρίσ]εως λ[α]μβά-

ἐὰν δοῦναι τις μὴ δύνηται τὸ σ[υμβόλα]ιον, εἶνα[ι τ]ὸ ἐ-

νέχυρον ὅσου ἂν τὸ πρᾶγμα καὶ τὸ ἐπ’ αὐτῷ [πρόσ]τιμον ᾗ. [τὰς μέντ]οι κρί-

σεις γείνεσθαι μὴ ἐπὶ τῶν ταμιῶ[ν, ἀλλ]’ ἐπὶ τῶν ἐστρατη[γηκ]όντων

ἀνδρῶν ἐξ ἀπολογῆς εὖλο[γον εἶ]ναι νομίζω, ἔτι δὲ το[ῦ]ς μὲν τα-

55 μίας μετέχειν τῆς χρ[ε]ίας κ[αθ]ῆκον, το[ῦ]ς δὲ ἐστρατη[γηκ]όντας

καὶ ἐμπείρους εἶνα[ι καὶ αὐτο(?)]ῦς τῶν πραγμάτ[ω]ν [κα]ὶ με[. . .]μον-

Str.50-55

“Aslında davaların Tamias’lar tarafından değil, *stratēgos*’luk yapmış olanların uygulanmasının mantıklı olduğunu düşünüyorum. Tamiai’nin bu konuda adil bir paya sahip olduğu söyleniyor, ancak daha önce *stratēgos*’luk yapmış olanlar deneyimlidirler.”

Bu yazıt elçi tarafından İmparator Hadrianus'a iletilen bir adli sorun hakkında İmparatorun Pergamon'a verdiği yanıtı ve imparatorluk düzeyinde bir duruşmayı konu edinir. Pergamon halkı İmparator'dan kamu bankasının yönetimiyle ilgili kötü uygulamanın düzeltilmesi hakkında yardım talep etmiştir. Kamu bankasındaki bu uygunsuzluklar ile ilgili suçlamaları İmparatora kentin perakendeci tüccarları arasından seçilen kişiler iletmıştır. Hadrianus kendisine iletilen bu suçlamalara cevap olarak bir ferman yayınlamıştır. Bunda bankerleri kısmen haklı bulduğunu da belirtmiştir. Bu davayı yapacak olanların ise *tamias*'ların yerine önceden *stratēgos*'luk yapmış kişilerden seçilmesini emretmiştir. Çünkü *stratēgos*'ların bu konuda daha deneyimli olduklarını düşünmektedir. Bu yazıt *stratēgos*'ların Hellenistik Dönemde olduğu gibi bu Dönemde de, bazı zamanlarda davalarda yer aldıklarını göstermektedir. Buradaki *stratēgia*, *arkhon* niteliğinde birincil derece bir görev olarak değerlendirilmelidir.

T2.116. İmparator Marcus Aurelius Antoninus İçin Onurlandırma

Buluntu yeri: Pergamon

Edisyon: IPergamon III 10.

Tarihlendirme: İ.S 162

- [Αὐτοκράτορα]
 [Καίσαρα Μ. Αὐρήλιον Ἀντῶ]-
 [νεῖνον Σεβαστόν, ἀρχιερέα]
 1 [μέγιστον], δη[μαρχικῆς ἐξ]-
 [ουσίας τὸ ις'], ὑπατο[ν τὸ γ', θεοῦ]
 [Ἀντωνεῖ]νου υἱόν, [θεοῦ Ἀδρι]-
 [ανοῦ υἱῶ]νόν, θε[οῦ Τραιανοῦ]
 5 [Παρθικ]οῦ ἔκγονον, [θεοῦ]
 [Νέρου]α ἀπόγονο[ν ἡ]
 [μητρ]όπολις τῆς Ἀ[σίας]
 [καὶ δις] γεωκόρος πρώτ[η]
 [καὶ μόνη(?) τ]οῦ Σωτῆρος Ἀσ[κλη]-
 10 [πιο]ῦ Περγαμηνῶν π[όλις]
 [τὸν ἴδ]ιον σωτῆρα κ[αὶ]
 [κτί]στην.
 [ἐπιμεληθέντων] τῶν περὶ Κυιντί[λιον]
 [. . . .8-9. . . . στ]ρατηγῶν.

“ *Quintilianus yanındaki stratēgos’ların ihtimam göstermesiyle*”

Yazıtta İmparator Marcus Aurelius Antoninus heykeli dikilmek suretiyle onurlandırılmıştır. Yazıtın okunamayan kısmında muhtemelen bu heykelin dikim işini gerçekleştirmekle görevli olan *stratēgos*’ların adı kaydedilmiştir. Eğer bu şekildeyse bu Quintilianus da bu *stratēgos*’lara başkanlık etmiş olmalıdır. Sonuç olarak buradaki *stratēgos*’lar birincil derece memurlar olmalıdırlar.

T2.117. Tib. Cl. Vibianus Tertullus İçin Onurlandırma

Buluntu yeri: Pergamon

Edisyon: *IPergamon* III 28.

Tarihlendirme: İ.S. 173-175

- 1 Κλαύδιον Οὐίβιανόν
Τέρτυλλον ἐπὶ ἐπιστο-
λῶν Ἑλληνικῶν
Αὐτοκράτορος Καίσαρος
- 5 Μ. Αὐρηλίου Ἀντωνείνου
Σεβαστοῦ Γερμανικοῦ,
ψηφισαμένης τῆς βου-
λῆς καὶ τοῦ δήμου τῆς
μητροπόλεως τῆς
- 10 Ἀσίας καὶ δις νεωκόρου
πρώτης Περγαμηνῶν
πόλεως
Κειώνιοι Ἑρμογένης
καὶ Γάιος τὸν ἴδιον
- 15 εὐεργέτην
καὶ συνθεραπευτὴν
στρατηγοῦντος Τι. Κλ. Ἰουλιανοῦ.

“*Stratēgos Claudius Iulianus ’un zamanında*”

Tib. Cl. Vibianus Tertullus adında bir şahsın onurlandırıldığı bu yazıtta yılı belirlemek için *Claudius Iulianus ’un stratēgos*’luğu gösterilmiştir.

T2.118. Tiberia Claudia Melitines İçin Onurlandırma**Buluntu yeri:** Pergamon**Edisyon:** IPergamon II 523; IGR IV 460; Çokbankir,2010: 208.**Tarihlendirme:** İ.S. 176 sonrası

- 1 ἀγ[αθῇ τύχη].
 Τι(βερίαν) Κλ(αυδίαν) Μελιτίνην,
 ἱερασαμένην τῆς Νι-
 κηφόρου καὶ Πολιάδος
- 5 Ἀθηνᾶς ἐνδόξως καὶ φιλο-
 τίμως, θυγατέρα Τι(βερίου) Κλ(αυδίου) Μι-
 λάτου, δρομέως παραδόξου,
 [ν]ικῆσαντος ἱεροῦς εἰσε-
 [λα]στικούς ἀγῶνας δέκα,
- 10 [ὕμ]νῳ θεοῦ Αὐγούστου,
 στρατηγ[οῦ] π[ρ]ώτου καὶ πά-
 σας ἀρχᾶς καὶ λ[ε]ιτουργίας ἐκ-
 τελέσαντος ἀμέμπτως, καὶ Κλ(αυδίας)
 Φημίας θυγατέρα, ἱε[ρ]εῖας θεᾶς
- 15 Φαυστείνης καὶ ἐπιτε[λε]σάσ[ης]
 ταυροκάθαρσιν ἐπὶ δύο ἡμέρ[ας],
 ἐκγόνη<v> Τι(βερίου) Κλ(αυδίου) Κλήμεντος κα[ὶ] . . .
 . . .σίας Μελι[τί]ο[υ], — — —]ικὸν συντε[λέσα]-
 σαν καὶ ἐκ προγόνων ἱέρειαν.

“Hayırlı uğurlu olsun, Koşucu muhteşem, 10 kutsal, eis elastik yarışmada galibiyet kazanmış olan, tanrısal Augustus’un hymnodos, protos stratēgos ve arkhe memuriyetleri ve leitourgia’ları kusursuz bir şekilde tamamlayan Tiberius Claudius Milatos ve tanrısal Faustina’nın rahibesi ve iki gün boyunca boğa dövüşlerini yerine getirmiş olan Claudia Phemia’nın kızı, Tiberius Claudius Klemens’in torunu, ... Nikephoros ve Athena Polias’ın şanslı ve ünsever bir şekilde rahibeliğini yapmış olan Tiberia Claudia Melitines’i (onulandırdı).”

Yazıtta Tiberia Claudia Melitines onurlandırılmıştır. Bu onurlandırma yazıtında Melitenes’in babasının kariyeri sıralanmıştır. Buna göre Tiberius Claudius Milatos’un kentte önemli görevler üstlendiği anlaşılmaktadır. Kişinin tüm arkhe ve leitourgia görevleri yerine getirmiş olması onun varlıklı bir kişi olduğuna işaret etmektedir. Yerine getirdiği görevlerden bir tanesi de

protos stratēgos’luktur. Bu unvan onun bu görevi de lider olarak yani bir *stratēgos* heyetinin başı olarak yerine getirdiğini göstermektedir. Bu durumda buradaki *stratēgia* birincil derecede bir görev olmalıdır.

T2.119. [Iulius Antoninus] [P]ythodoros İçin Onurlandırma

Buluntu yeri: Pergamon

Edisyon: IPergamon III 23.

Tarihlendirme: İ.S. II. y.y. ortası

- 1 ἡ μητρόπολις
[τῆ]ς Ἀσίας καὶ δι[ς]
[νεωκ]όρος π[ρώτη]
[Περγαμηνῶν πόλις]
5 [ἐτείμησεν]
[Ἰούλιον Ἀντωνεῖνον]
[Π]υθόδωρον τῆς τε εἰς
[τ]ὸν θεὸν εὐσεβείας
ἔνεκα καὶ τῆς εἰς τὴν
10 πόλιν εὐνοίας.
ἐπὶ στρατηγῶν τῶν περὶ Μ. Ἰούλιον Κουάρτον
καὶ Τι. Κλ. Χρήσιμον.

Str.11

“ *Ti. Cl. Khrsimos ve M.Iulius Quartus’un yanındaki stratēgos’ların zamanında*”

[Iulius Antoninus] [P]ythodoros isimli bir kişinin onurlandırıldığı bu yazıtın tarihlmesini yapmak için *M.Iulius Quartus’un yanındaki stratēgos’ların* görev zamanı belirtilmiştir. Buradan hem kentteki *stratēgos* heyetinin varlığı hem de bu heyete M.Iulius Quartus adında birisinin başkanlık ettiği sonucu çıkarılmaktadır. Bunların yanı sıra bu memuriyetin *eponym* olduğu görülmektedir. Bu *stratēgia* birincil derece bir görev olmalıdır.

T2.120. Kaisareialı Sophist Marcius Akilius Diodotos İçin Onurlandırma

Buluntu yeri: Pergamon

Edisyon: IPergamon III 35.

Tarihlendirme: İ.S. 200

- 1 ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος

- τῆς μητροπόλεως τῆς
 Ἀσίας καὶ δις νεωκόρου
 πρώτης Περγαμηνῶν
 5 πόλεως ἐτείμησεν
 Μάρκιον Ἀκείλιον Διόδο-
 τον Καισαρέα πρὸς τῷ
 Ἀργαίῳ μητροπόλεως τοῦ
 Καππαδόκων ἔθνους, σοφι-
 10 στήν, ἀναστήσαντος τὴν
 τειμὴν Ἀ. Αἰλίου Γλύκωνος Ἰου-
 λιανοῦ τοῦ στρατηγοῦ καὶ εὐ-
 ποσιάρχου, ὡς ἐν τῇ βουλῇ
 ὑπέσχετο.

Str. 10-13 “*Onurun dikim işini stratēgos Ailius Glykon Iulianus’un (üstlenmesi)*”

Marcus Akilius Diodotos’un onurlandırıldığı bu yazıt *stratēgos*’ların *epimeleteia* üstlendiğini göstermesi bakımından önemlidir. Yazıttan onurlandırma heykelinin *epimeletes*’liği görevini Ailius Glykon Iulianus isimli bir *stratēgos*’un üstlendiği anlaşılmaktadır. Birincil derece bir görev olmalıdır.

T2.121. Arkhias İçin Onurlandırma

Buluntu yeri: Pergamon

Edisyon: IPergamon II 267

Tarihlendirme: İ.S. III. y.y.

- a.1 ἀγαθῇ τύχῃ.
 ἐπὶ στρα[τ]ηγῶν τῶν περὶ [. .]
 Ἀρχίαν τὸ[ν δι]ὰ γένου[ς ἱερέα]
 τοῦ Σωτῆ[ρος Ἀσκ]λη[πιοῦ]
 5 ψηφισαμ[ένης — — — τῆς]
 βουλῆς . [— — — — —]
 ἄνδρα κα[λὸν καὶ ἀγαθὸν — — —]
 πολλάκις [— — — — —]-
 νον τοῦ — — — — —

10 ἀνακη[ρῶξαι — — — ἀν]-
 δρα[γαθίας ἔνεκα — — —]
 [— — — — —]

Str 1-2

“Hayırlı uğurlu olsun, Asklepios rahibi Arkhias’ı, falancanın yanındaki stratēgos’lar zamanında ... (onurlandırdılar)”

Arkhias adındaki bir Asklepios rahibinin onurlandırıldığı bu yazıtta *eponym* mermur olarak *stratēgia* gösterilmiştir. Yazıtta geçen “ἐπὶ στρα[τ]ηγῶν τῶν περὶ [. .]” ifadesinden anlaşıldığına göre buradaki *stratēgos*’lar ismi okunamayan bir kişinin önderliğinde görev yapmışlardır. Bu durumda birkaç *stratēgos*’tan oluşan bir kurul ve bu kurulun başkanı söz konusudur. Ayrıca *eponym* olarak gösterilen bu *stratēgos*’lar birincil derece görevli *arkhon* niteliğinde görev olmalılardır.

T2.122. Tiberius Claudius Hygeion İçin Adak

Buluntu yeri: Pergamon

Edisyon: IPergamon II 596.

Tarihlendirme: Roman period

- 1 Τί(βερίωι) Κλαυδίωι Ὑγ[ε]ίνωι, πρυτάνε[ι],
 στρατηγῶι, γραμματεῖ δήμου,
 ἀργυροταμία βουλῆς καὶ τὰς λοιπὰς[ς]
 ἀρχὰς τῇ πατρίδι τελέσαντι,
 5 καταλιπόντι δὲ καὶ τῇ πατρίδι δ[ρ(αχμὰς)]
 [— εἰς — — — — — — — — — — —]

“Prytanis, stratēgos, Halk Meclisi’nin grammateus’u, Danışma Meclisi’nin argyrotamias’ı, vatanında geri kalan tüm arkhe memuriyetleri ve leitourgia’ları yerine getirmiş, ve drakhma (bağışlamış) olan Tiberius Claudius Hygeion’a”

Yazıttan Tiberius Claudius Hygeion’un tüm *arkhe* memuriyetleri ve *leitourgia*’ları üstlendiği anlaşılmaktadır. Bunlardan bir tanesi de *stratēgia*’dır. Şahıs kentin üst düzey idari görevlerini yerine getirmiştir. Bunlar arasında üstlendiği *stratēgia* da kentte birincil derecede bir görev olarak durmaktadır.

T2.123. Fragman**Buluntu yeri:** Pergamon**Edisyon:** IGR IV 480**Tarihlendirme:**

- 1 — — — ΒΛ — — —
 ἡ μητρόπολις τῆς [Ἀσ]ίας καὶ δις νεωκό-
 ρος πρώτη τῶν Σεββ(αστῶν) Περγαμηνῶν πόλις.
 ἐπὶ στρατηγῶν
 5 τῶν περὶ Αὐρηλιανὸν Μηνογένους.

Str.4 “*Aurelius Menogenes'in yanında stratēgos olanlar*”

Fragman halindeki bu yazıtta geçen “περὶ Αὐρηλιανὸν Μηνογένους” ifadesi söz konusu belgedeki *stratēgos*’ların Aurelius Menogenes’in yanında çalıştığını yani Menogenes’in kurulun başkanı olduğunu göstermektedir. Bu yazıtta da diğer örneklerdeki gibi kentteki *stratēgos* heyetinin varlığının devam ettiğini göstermektedir.

Stratonikeia**T2.124. İmparator Hadrianus İçin Onurlandırma****Buluntu yeri:** Stratonikeia (Soma)**Edisyon:** SEG XXVII 809.**Tarihlendirme:** İ.S.130-138

- 1 Δία Κυνηγέσιον.
 [Αὐ]τοκράτορα Καίσαρα
 [Τρ]αιανὸν Ἀδριανὸν Ὁ-
 [λ]ύμπιον ὁ δῆμος ὁ Στ[ρα]-
 5 [τ]ονεικέων Ἀδριανοπ[ο]-
 [λε]ιτῶν τὸν ἴδιον κτίστη[ν]
 [καὶ] οἰκιστὴν ἐκ τῶν ιδίω[ν]
 [ἐπι]μεληθ[έ]ντ[ο]ς Ἀπολλο-
 [δώ]ρου τοῦ β' Κέλσου [.3-4.]
 10 [κα]ί(?) ὑπὲρ Φουρίου ὑ[ι]τ[?]ωνο[ῦ]
 [ἐπ]ὶ στρατηγοῦ τὸ β' Τι. [Κλ.]
 [vac.1-2?] Κανδίδα vac.

vacat

Str.11 “ *Ti. Cl. Candidus*’ın ikici *stratēgos*’luğu zamanında”

İmparator Hadrianus için düzenlenen bu onurlandırma *stratēgia*’nın *eponym* memuriyet olduğu görülmektedir. Ayrıca *Ti. Cl. Candidus* *stratēgia*’yı iki kez üstlendiği öğrenilmektedir. Bunun yanı sıra, *stratēgia*’nın *eponym* memur olarak görülmesi bu görevin birincil derece görev olduğuna işaret etmektedir.

T2.125. *Stratēgos Claudianus* İçin Onurlandırma

Buluntu yeri: Stratonikeia

Edisyon: SEG XLV 1676.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi

1 ἀγαθῇ τύχῃ·
Κλαυδιανὸν Τερ-
πάνδρου τὸν στρ-
ατηγὸν ἥθους καὶ
5 ἐνπειρίας νόμων
καὶ τῆς πρὸς τὴν πα-
τρίδα στοργῆς καὶ ε[ὕ]-
νοίας ἔνεκα, ν [συμ]-
ψηφισαμένω[ν . . .]
10 [.] ΤΕ[.]

“ *Hayırlı Uğurlu olsun, Terpandros oğlu, stratēgos Claudianus*’u, *erdemliliğinden ve yasal deneyimi (yasalardaki deneyimi) ve vatana karşı sevgisinden ve iyi niyetinden dolayı, onaylanınca (onurlandırdı)*”

Yazıtta Claudianus isimli bir *stratēgos* onurlandırılmaktadır. Claudianus’un onurlandırma sebeplerine bakıldığında yasalar konusundaki deneyiminden söz edilmektedir. Anlaşılan bu kişi *stratēgia* üstlendiği zamandarda yasalarla ya düzenlemede ya da uygulanması konusunda ilgili işlerde yer almış olmalıdır. O halde buradaki *stratēgia* yüksek ihtimalle bir *arkhon* niteliğinde birincil derece bir görevdir.

Kyzikene**T2.126. Antonia Tryphaena İçin Onurlandırma****Buluntu yeri:** Kyzikene**Edisyon:** IGR IV 146; Dimopoulou-Piliouni, 2009: 227.**Tarihlendirme:** İ.S.37-41

- 1 [ἐπ]ὶ Ἑστιαίου τοῦ Θεμιστώνακτος ἱππάρχῳ, Ἀθηναῖος ἰ΄,
 ἔδοξεν τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ· στρατηγὸς κατὰ πόλιν Ἀπολλώνιος Δημη-
 τρίου Ἀργαδεὺς μέσης ἐπὶ Θεμιστώνακτος εἶπεν·

Str. 1-3

“Themistonax’ın oğlu Hestaios hipparkhes iken, Lenaion ayının 11. Gününde Danışma ve Halk meclisleri karar verdi. Kenttinin stratēgos’u, Arkadis kabilesinin ortasından(ikinci tritinden) Demetrios oğlu Apollonios, Themistonaks’in (meclis başkanlığı) zamanında söyledi.”

Antonia Tryphaena’nın onurlandırıldığı bu yazıttan onurlandırma eyleminin stratēgos’un ön ayak olmasıyla gerçekleştiği anlaşılmıştır. Burada Apollonios stratēgos “στρατηγὸς κατὰ πόλιν” olarak tanımlanmıştır. Bu ifadeden kendisinin kent stratēgos’u olduğu anlaşılmaktadır. Burada meclise öneride bulunan üst düzey bir memur olmalıdır

Akrasos**T2.127. Aurelius Moschianos İçin Onurlandırma****Buluntu yeri:** Akrasos**Edisyon:** IGR IV 1161.**Tarihlendirme:** İ.S.222-235

- 1 [ἀγ]αθὴ τύχη.
 [ἡ βου]λῇ καὶ ὁ δῆμος ☪
 [ἐτε]ίμησε Αὐρ. Μοσ-
 5 [χιανὸ]ν Μοσχιανοῦ,
 [ἄνδρα] ἀγαθὸν καὶ φι[λό]-
 [πατρι]ν διὰ βίου, στρ[α]-
 [τηγήσα]ντα β’ λανπ[ρῶς]
 [καὶ ἐ]πιφανῶς, γραμ[μα]-
 10 [τεύσ]αντα βουλῆς δῆμ[ου],
 [.4-5.] ἀρχήσαντα ν[ομί]-
 [μῶς καὶ λαν]πρότατ[α]

Str. 1-10

“Hayırlı uğurlu olsun, *Danışma ve Halk meclisleri*, iyi ve güzel insan, yaşam boyu vatansever, iki kez parlak ve açık bir şekilde *stratēgos*’luk yapmış olan, *Danışma ve Halk meclisleri*’nin *grammteus*’u olmuş, *Moskhianos oğlu Aurelius Moskhianos*’u onurlandırdı.”

Bu yazıtta onurlandırılan Aurelius Moskhianos’un *stratēgos*’luk ve *grammateus*’luk görevleri yaptığı görülmektedir. *stratēgos*’luk görevi ise $\lambda\alpha\nu\pi[\rho\omega\varsigma]$, $\epsilon\pi\iota\phi\alpha\nu\omega\varsigma$ zarfları ile vurgulanmıştır. Bunlar şahsın görevini dürüst ve parlak bir şekilde yerine getirmiş olduğunu ifade etmektedir. Üstlendiği memuriyetler ve bu memuriyetleri tanımlamak için kullanılan sıfatlar açısından bakıldığında bu şahıs kentin ileri gelenlerinden varlıklı bir kişi olmalıdır. Buradaki *stratēgos* birincil seviye olarak görünmektedir.

Lydia Bölgesi Yazıtları

SARDES

T2.128. Claudius Menogenes’in Eşi İçin Onurlandırma

Buluntu Yeri: Sardes

Edisyon: Sardis VII.1 44; IGR IV1524.

Tarihlendirme: İ.S. 26-130 yılları arası

- [ὁ δῆμος ἐτείμησεν
 [θυγατέρα, διενένκασαν σωφροσύνη τε]
 1 [κ]αὶ κάλ[λ]ει, γυναιῖκα δὲ Κλαυδί[ου Μη]-
 νογένους τοῦ ἱερέως καὶ στρατ[ηγοῦ]
 καὶ στεφανηφόρου, διὰ τε τὴν τ[οῦ γέ]-
 νους ἀξίαν καὶ τῶν ἡθῶν ἣν ἐπ[εδεί]-
 5 ξατο ἐν τῷ βίῳ φύσιν μὲν ἑαυ[τῆς]
 πίστιν δὲ προγόνων.
 τὴν τειμὴν ἀποκαθέστησεν ὁ ἀ[δελ]-
 φὸς αὐτῆς Τι(βέριος) Κλαύδιος Μείλ[ητος]
 ἀρχιερεὺς τῆς Ἀσίας ναοῦ το[ῦ ἐν]
 10 Ζμύρνη.

Str. 0- 4

“ *Halk Meclisi falanca kızı, güzelliği ve akliselimliği bakımından seçkin falancayı, rahip, stratēgos, stephanephoros, Claudius Menogenes’in karısını (onurlandırdı)* ”

Yazıtta onurlandırılan şahsın ismi okunamamakla birlikte bu kişinin bir kadın olduğu anlaşılmaktadır. Yazıtta şahsın soyunun itibarlı, güvenirlir ve ahlaklı oluşlarından bahsedilmiştir. Anlaşılan kent içerisinde önemli ve varlıklı bir aileden gelmektedir. Kendisinin babası kocası ve erkek kardeşi yazıtta tanıtılmıştır. Babasının adı okunamazken kariyeri ile ilgili bir bilgi de öğrenilememektedir. Kardeşi Ti. Claudius Meil[etos]'un ise , Smyrna'daki tapınakta Asya'nın eyalet rahipliği görevini yerine getirmiş olduğu öğrenilmektedir. Bunun yanı sıra kocası Claudius Menogenes'in de *rahiplik* ve *stratēgia* ve *stephanephoria* görevlerini üstlendiği kaydedilmiştir. Bu soylu ailenin bir üyesi olan Menogenes'in üstlendiği görevler açısından da düşünüldüğünde yerine getirmiş olduğu *stratēgia* birincil derece bir görev olmalıdır.

T2.129. C. (?) Iulius Lepidus İçin Onurlandırma

Buluntu Yeri: Sardes

Edisyon: Sardis VII.1 46.

Tarihlendirme: İ.S. 96

- 1 [Γ.(?)] Ἰούλιον Λέπιδον[ν, τὸν ἡμέτερον(?)]
[πολε]ίτην καὶ ἀρχιερεῖ[ν τῆς Ἀσίας καὶ ἀγωνο]-
[θέτην] τῆς δευτέρας κ[αὶ λ' πενταετηρίδος]
[οἱ ἔφ]ηβοι, τῆς βουλῆ[ς ἀξιωσάσης, ἐτεί]-
5 [μῆσα]ν· προνοήσα[μένου τῆς ἀναστάσεως]
[Φλα]βίου Εἰσιγόν[ου τοῦ γυμνασιάρχ(?)]-
[χου κ]αὶ στρατηγο[ῦ καὶ γραμματέ(?)]-
[ως τ]οῦ κοινοῦ τῶ[ν Ἑλλήνων].

Str. 5-8

“ *Gymnasiarkhos, stratēgos ve Hellen Birliği'nin grammateus'u Flavius Eisigonos, heykelin dikim işiyle ilgilenmesiyle*”

C. (?) Iulius Lepidus isimli şahsın onurlandırmasında, heykelin dikim işinin gerçekleştirilmesi görevi *Flavius Eisigonos* isimli bir kişiye verilmiştir. Bu şahıs aynı zamanda hem *gymnasiarkhos* hem *stratēgos* hem de Hellen birliğinin *grammateus*'u olarak görülmektedir. *Gymnasiarkhos* ve Hellen Birliğinin *grammateus*'u gibi yüksek derecedeki memuriyetlerin yanında *stratēgia*'yı da üstlenmesi bu görevinde birinci dereceden önem taşıyan üst düzey yönetici bir görev olduğunu göstermektedir.

T2.130. L. Iulius Libonianus İçin Onurlandırma**Buluntu Yeri:** Sardes**Edisyon:** Sardis VII.1 47.**Tarihlendirme:** İ.S. 150

- 1 Λεύκιον Ἰούλ. ☞ Λιβωνιανὸν
 ἄνδρα ἐκ προγόνων μέγαν καὶ φιλόπατριν,
 ἀρχιερέα τῆς Ἀσίας ναῶν τῶν ἐν Λυδία Σαρδιανῶν
 καὶ ἱερέα μεγίστου Πολιέος Διὸς δῖς, ἀρχιερέα
 5 τῶν τρεῖς κ(ἐ) ἰ΄ πόλεων καὶ στεφανηφόρον καὶ ἱερέα
 Τιβερίου Καίσαρος καὶ στρατηγὸν πρῶτον δῖς
 καὶ ἀγωνοθέτην διὰ βίου· ἐνδεΐας δὲ γενομένης
 κατὰ τὸν δῆμον μεγαλοψυχία χρησάμενος
 ἐκ τῶν ἰδίων εἰς ἐπικουφισμὸν ἐκάστῳ πολίτῃ
 10 ἐχαρίσατο μόνον· καὶ πάσας τὰς ἀρχὰς φιλοτίμως
 τετελεκότα τῇ πατρίδι.

Str. 1-7

“Asia’nın, Lydia’daki Sardeslilerin tapınaklarının başrahibi, pek kudretli Zeus Polieus’un iki kez rahibi, kentin üç kez başrahibi, stephanephoros ve Tiberius Caesar’ın rahibi, iki kez protos stratēgos ve yaşam boyu agonotethes’i, atalarından beri seçkin, vatansever, Lucius Iulius Libonianus’u (onurlandırdı).”

Yazıtta Iulius Libonianus’un kentte önemli memuriyetler elde ettiği anlaşılmaktadır. Çoğunlukla dini görevler üstlenen Libonianus’un *stratēgia* ve *agonothesia* üstlendiği de görülmektedir. *Agonothesia*’yı yaşam boyu elde etmişken, *stratēgia*’yı iki kez elde etmiş üstelik *protos* yani birinci, lider olarak yerine getirmiştir. Dolayısıyla bir *stratēgos* heyetinin başkanlığı söz konusudur. Ayrıca şahsın oldukça mali yükümlülüğü bulunan memuriyetleri üstlendiği fark edilmektedir. Kent için para bağışında bulunduğu için cömert olarak övülmüştür.

Ioulia Gordos

T2.131. Menandros İçin Onurlandırma

Buluntu Yeri: Iulia Gordos

Edisyon: Ricl –Malay, 2012: 80-87.

Tarihlendirme: İ.S. 69/70

- Εἰσανγε'λ[ά]
 ντων Δημαινέτου τοῦ Κλέω-
 νος Ἀπολλωνίου τοῦ Ἀρτεμ-
 10 Ἰδώρου Παπίου τοῦ Ἀπολλω-
 νίου στρατηγῶν γνώμη τοῦ
 γραμματέως τοῦ δήμου
 Πλάτωνος τοῦ Ἀγεμάχου ἔδο-
 ξεν τῇ Ἰουλιεύων Γορδηνῶν βο-
 15 υλῇ καὶ τῷ δήμῳ καὶ τοῖς πρα-
 γματευομένοις Ῥωμαίοις · ἐπεὶ
 Ἄτταλος Μενάνδρου ἀνὴρ μεγαλ-
 όφρων εὐγενέστατος πατὴρ
 καὶ προγόνων δεκάπρωτος πᾶσα-
 20 ν ἀρχὴν καὶ λειτουργίαν ἐν τε ἀγο-
 ρανομίαις καὶ στρατηγίαι[ς καὶ] στει-
 [φαν]ηφορ[ίαι]ς ἐκτελέσας]

Str 8-20

“Stratēgos’lar Kleon oğlu Demainetos, Artemidoros’un oğlu Apollonios, Apollonios oğlu Papias (kararı) ilan ettiler, demos’un grammateus’u Agemakhos oğlu Platon’un önerisiyle Iulia Gordos kentinin Danışma ve Halk meclisleri ve Romalı iş adamları karar aldılar: Mademki Menandros oğlu Attalos babasından ve atalarından beri cömert bir insan, dekaprotia tüm arkhe ve leitourgia’ları yerine getirerek agoranomia, stratēgia ve stephanephoria üstlenmiş.....”

Yazıtta Attalos isimli bir şahıs yerine getirdiği görevlerden dolayı onurlandırılmaktadır. Burada onurlandırılan şahıs bu kentte başka bir yazıtta onurlandırılan Attalos’un torunudur (T2.132) . Bu iki yazıt göz önüne alındığında bu aile Iulia Gordos kendinin önde gelenlerindendir. Yazıtlardan anlaşıldığına göre bu kişiler ölümlerinin ardından kente vermiş oldukları hizmetlerden dolayı onurlandırılmışlardır. Bu yazıttaki torun yani genç Attalos Iulia Gordos kentinin Danışma ve Halk meclisleri ile Romalı işadamları (*negotiatores*) tarafından onurlan-

dırılmıştır. Sonuç olarak, kentin böylesine seçkin bir ailesinden gelen bu şahsın üstlendiği *stratēgia*'nın da birincil düzeyde bir görev olması beklenmektedir. Aynı zamanda bu yazıt kentte yer alan üç *stratēgos*'un mecliste alınan kararların duyurusunu yaptığını göstermesi bakımından da önem taşımaktadır.

T2.132. Theophilos İçin Onurlandırma

Buluntu Yeri: Ioulia Gordos

Edisyon: TAM V,1 687

Tarihlendirme: İ.S. 75/6

- 1 ἔτους ρ' καὶ ξ', μη(νὸς) Ὑπερβερταίου τριακάδι.
 εἰσανγειλάντων τῶν στρατηγῶν Ἀθη-
 νοδώρου τ[ο]ῦ Ἀ[θ]ηνοδώρου νεωτέρου
 καὶ Μενάν[δ]ρου τοῦ Μενάνδρου Που-
 5 πλίου καὶ Θυνείτου τοῦ Διονυσίου· γνώ-
 μη γραμματέος τοῦ δήμου Μενάν-
 δρου τοῦ Δημητρίου. ἔδοξεν τῇ βουλῇ
 καὶ τῷ δήμῳ τῷ Ἰουλιέων Γορδηῶν καὶ τοῖς
 παρ' ἡμῖν πραγματευομένοις Ῥωμαίοις.
 10 ἐπεὶ Θεό[φι]λος Θρινεΐτου εὐγενέστατος ἀπὸ
 προγόνων πᾶσαν εὖνοιαν εἰσενηνεγμέ-
 νος εἰς τὴν πατρίδα, οἰκοδεσπότην ζήσα[ς]
 βίον, πολλὰ παρασχόμενος τῇ πατρίδι διὰ τε
 στρατηγίας καὶ ἀγορανομίας καὶ πρεσβειῶ[ν]
 15 ἄχρι Ῥώμης καὶ Γερμανίας καὶ Καίσαρος,
 προσαινῇ γενόμενον πρὸς τοὺς πολεῖτας
 καὶ συνπαθῇ πρὸς τὴν γυναῖκα Ἀπφίαν, τὰ νῦν
 δεδόχθαι τὸν Θεόφιλον τειμηθῆναι
 εἰκόνι γραπτῇ καὶ εἰκόν{κον}ι χρυσῇ καὶ ἀγάλ-
 20 ματι μαρμαρίνῳ.

“ 160 yılı, Hyperbertaios ayının 13. günü stratēgos'lar Athenodoros oğlu Athenodoros, Publius Menandros oğlu Menandros ve Dionysios oğlu Thynites (kararı) ilan ettiler, Demos grammateus'u Demetrios oğlu Menandros'un önerisiyle Iulia Gordos'un Danışma ve Halk meclisleri ve aramızda görev yapan Romalılar karar verdi: Madem ki atalarından beri asil, kente karşı iyi niyet gösteren, hayatını ailesinin efendisi olarak yaşayan Thynites oğlu Theop-

hilos, stratēgia, agoronomia ve Roma, Germania ve imparator'a kadar gittiği elçilik görevleri süresinde vatani için pek çok fayda sağladı, vatandaşlara karşı dostane yaklaştı ve karısı Apphia ile uyum içinde oldu o halde şimdi de Theophilos boyalı heykelle ve altından bir büst ve mermerden bir heykelle onurlandırılın."

Sulla *era*'sına göre bir tarihlendirme içeren bu yazıtta Theophilos adında bir şahıs onurlandırılmıştır. Yazıttan anlaşıldığına göre onurlandırılan bu kişi, kentin soylu ailelerindendir. Kent için pek çok fayda sağlayarak kente cömert davrandığı ve kentte üstlendiği görevlerin önemi vurgulanmış olmalıdır. Yerine getirmiş olduğu memuriyetler olarak *stratēgia*, *agoronomia* ve elçilik görevleri kaydedilmiştir. Ayrıca şahsa fazlasıyla dikkate değer onurların verilmesi onun kent içirişindeki yerinin oldukça önemli olduğuna işaret etmektedir. Dolayısıyla tüm bunlar açısından bakıldığında şahsın üstlendiği *stratēgia*, birincil derece bir görev olarak görünmektedir.

T2.133. Dionysios Oğlu Attalos İçin Onurlandırma

Buluntu Yeri: Iulia Gordos

Edisyon: Ricl –Malay, 2012: 73-80.

Tarihlendirme: yak. İ.S. I. Yy. ilk çeyreği

Str. 10-13 [E]ἰσανγελιάντων Μενάνδρου τοῦ Δημητρί-
[ο]υ, Λευκίου Ἀντωνίου <Εὐ>φρονος, Ἀσκληπίδου το[ῦ]
12 Ἡφαιστίωνος στρατηγῶν, γνώμη Μητρο-
[φ]άνου τοῦ Νέωνος τοῦ γραμματέως·
Str. 19-23 ἐν τε τῷ τῆς στρατηγί[ας]
20 [τ]ῆς ἑαυτοῦ καιρῷ, ἐκ πολλῶν ἐτῶν τοῦ φόρ[ων]
[χ]άρτου συνπεφυρμένου τῇ ἑαυτοῦ ἐπιμελ[είᾳ],
[π]ᾶσα<ν> σπουδὴν εἰσενενκάμενος, διορθώ-
[σ]ας ἀποκαθέστησε τὸν χάρτην τῷ δήμῳ·

Str. 10-13

"Stratēgos'lar Demetrios oğlu Menandros, Lucius Antonius <Eu>phron, Hephaistion'un oğlu Asklepidēs (kararı) ilan ettiler, grammateus Neon oğlu Metrophanes'un önerisiyle: "

Str. 19-23

"kendi stratēgia'sı esnasında, yıllardır bir düzensizlik içinde olan vergi defterini halkın lehine düzene sokarak"

Yazıtta Iulia Gordos halkı ve komşu kenti Lora ile birlikte Attalos'u onurlandırmışlardır. Yazıttan anlaşıldığına göre alınan onurlandırma kararının duyurusunu kentin *stratēgos*'ları yapmışlardır. Bunun yanı sıra onurlandırılan Attalos'un bizzat kendisi de, kentte *stratēgia* üstlenmiştir. Üstlendiği bu *stratēgia*'sı esnasında *khartes* olarak adlandırılan vergi defterini düzenlediği anlaşılmaktadır. Zira bu büyük bir hizmetinden dolayı onurlandırılmıştır. Öyleyse bu görev kent içerisinde birincil derece *arkhon* niteliğinde bir memuriyet olmalıdır.

Magnesia ad Sipylum

T2.134. İmparator Septimius Severus İçin Onurlandırma

Buluntu Yeri: Magnesia Ad Sipylum

Edisyon: TAM V 2 1362; I *Magnesia am Sipylos* 137.

Tarihlendirme: İ.S. 193-211

- 1 [Αὐτοκρ]άτορα Κα[ίσαρα Λ. Σε]-
πίμιον Σεουήρον Εὐ[σεβῆ]
Σεβαστὸν ἢ πόλις καθιέρωσ[εν]
προνοήσαντος Τι. Κλ. Ἰολάου
- 5 Ῥεστιτούτου στρατηγοῦ πρώ-
του καὶ Ἀπολωνίου β' τοῦ Μανίου καὶ
Κουατ. ει. ου τοῦ Σωσιβίου καὶ Πρεΐ-
μου Ὁσί[ο]υ καὶ Τατιανοῦ Τειμοθέου τῶν
συναρχόντων αὐτοῦ.

“*İmparator Caesar L. Septimius Severus Pius Sebastus için, protos stratēgos Ti. Cl. Iolas Restitutus'un (heykelin) dikim işiyle ilgilenmesiyle, kent adadı. Onunla birlikte arkhon olanlar Manius oğlu Apolonios II, Sosibios oğlu Quartinus, Hosios oğlu Primus, Tatianus Teimotheos.*”

Yazıttan anlaşıldığına göre İmparator Septimius Severus heykeli dikilmek suretiyle onurlandırılmış ve bu heykelin dikim işinin *epimeletes*'liği için de Ti. Cl. Iolas Restitutus adında bir *protos stratēgos* görevlendirilmiştir. Anlaşılan bu şahıs heyet başkanıdır. Ayrıca yazıtta *protos stratēgos* Ti. Cl. Iolas Restitutus'un yanında görev alan dört *arkhon* olması dikkat çekmektedir. Yani birincil düzeyde bir *arkhon* olarak anlaşılmalıdır. Bu durum, yazıtta direkt olarak *arkhon* heyeti kaydedilmemiş olsa bile kentte bir *arkhon* heyeti varlığına ve bu heyetin başkanının ise *protos stratēgos* olarak adlandırıldığına işaret etmektedir. Bunun dışında, *protos stratēgos* Ti. Cl. Iolas Restitutus ve onun yanındaki dört *arkhon* ifadesinden buradaki *arkhon* heyetinin beş kişiden oluştuğu anlaşılmaktadır.

Thyateira**T2.135. M. Aur. Diadokhos Tryphosianos İçin Onurlandırma****Buluntu Yeri:** Thyateira**Edisyon:** TAM V 2, 952**Tarihlendirme:** İ.S. 217/8

- 1 ἀγαθῇ τύχῃ.
 ἡ κρατίστη βουλὴ Μ.
 Αὐρ. Διάδοχον Τρυφω-
 σιανὸν ἱππικόν, υἱὸν
- 5 Μ. Αὐρ. Μοσχιανοῦ β΄
 Ἀλεξάνδρου πρυτάνε-
 ως καὶ Αὐρ. Τρυφώ-
 σης ἡρωίδος πρυτάνε-
 ως, στρατηγήσαντα
- 10 ἀγνῶς.

“ Hayırlı uğurlu olsun, pek seçkin Danışma Meclisi, Prytanis M. Aur. Moskhianos II Aleksandros’un ve Aur. Tryphe’nin oğlu ve dürüst bir şekilde/hilesiz stratēgos’luk yapmış olan atlı sınıfından M. Aur. Diodokhos Tryphosianos’u (onurlandırdı)”

M. Aur. Diodokhos Tryphosianos’un onurlandırıldığı bu yazıtta, *stratēgia* memuriyetini üstlendiği anlaşılmaktadır. Tryphosianos, bu görevini dürüst bir şekilde yerine getirdiği için övülmüştür. Yazıtta Diodokhos Tryphosianos’un *stratēgos*’luktan başka bir görevi olup olmadığı hakkında bilgiye sahip değiliz. Babası kentin *prytanis*’lerinden biri olarak politik yaşamda yer almıştır. Oğul Tryphosianos muhtemelen kentte *stratēgos* olarak çalıştıktan sonra atlı sınıfına dâhil olmuştur.

T2.136. [Aure]l(ius) Abaskantos İçin Onurlandırma**Buluntu Yeri:** Thyateira**Edisyon:** TAM V2, 942.**Tarihlendirme:** Roma İmparatorluk Dönemi

- 1 [Αὐρή]λ. Ἀβάσκαντ[ον δεκα-
 πρω]τεύσαντα, ἐργεπισ[τα]-
 τήσαντα ἐμβόλου τῆς κρ[α]-
 τίστης βουλῆς, ἐλεωνήσα[ν]-
 τα, στρατηγήσαντα ἐνδόξ[ως]

καὶ πολυδαπάνως, ἀποδοχ-
 έα γενόμενον τῶν δημο-
 σίων γραμμάτων, σειτωνήσ[αν]-
 τα ἐν καιρῷ δυσκόλῳ, ἀπο-
 10 δέκτην γενόμενον τῶν
 πολιτικῶν χρημάτων,
 ἀγορανομήσαντα φιλοτί-
 μως καὶ εἰς τὸν ἐπευωνι-
 σμὸν τοῦ ἐλαίου πολλὰ ἀνα-
 15 λώσαντα καὶ τὰ λοιπὰ τῆς ἀρ-
 χῆς ἀναλώματα ἐνδόξως
 καὶ προθύμως οἴκοθεν ἀν[α]-
 λώσαντα. ☞
 [τῇ]ς <ἀ>ναστάσ[εως ἐπεμελήθη(?)]...

Str. 1- 6

“[Aure]l(ius) Abaskantos ’u (onurlandırdı) dekaprotia üstlenmiş, boule ’nin girişinin ergepis-
 tatai (yapımının denetmeni) olmuş, elaiones olmuş, ünlü bir şekilde stratēgia yerine getirmiş
 ve bunun için çok paralar harcamış,...”

Yazıttan anlaşıldığına göre Abaskantos kentte pek çok önemli görevler yerine getirmiş ve gerektiğinde kent için para harcamıştır. Zaten üstlendiği memuriyetler için kullanılan sıfatlar bunu kanıtlamaktadır. Örneğin, ünlü bir şekilde *agoranomos* olmuş, gerekli zamanlarda *sitonia* üstlenmiş, tüm *arkhe* ve *leitourgia*’ları ünsever olarak yerine getirmiş. Buna göre şahsın varlıklı birisi olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca tamamlamış olduğu görevlerden bir tanesi olan *stratēgia*’yı da çok fazla para harcayarak yerine getirdiği vurgulanmıştır. Yazıtın geneli itibarıyla değerlendirildiğinde Abaskantos’un tamamladığı *stratēgia*, birincil derece bir görev olmalıdır.

Attaleia

T2.137. Glykon oğlu Dionysios İçin Onurlandırma

Buluntu Yeri: Attaleia

Edisyon: TAM V 2, 829; IGR IV 1167.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi

1 ἡ βουλὴ [καὶ ὁ δῆ]μος
 ὁ Ἀτταλεατῶν ἐτεί-

- μησαν Διονύσιον Γλύ-
κωνος ἄνδρα φιλόπα-
5 τριν κ(αἰ) εὐεργέτην, με-
τέχοντα κ(αἰ) τῆς προε-
δρίας, ἄρξαντα μεγα-
λοπρεπῶς κ(αἰ) ἐνδόξω[ς]
ἐξ οἰκείων δαπανημά-
10 των στρατηγίαν τε κ(αἰ) ἱπ-
παρχίαν κ(αἰ) νομοφυλα-
κίαν κ(αἰ) ἀγορανομίαν κ(αἰ)
σειτωνία[ν], καθὰ ἡ πατρὶς[ς]
ἐψηφίσατο, κ(αἰ) πρυτανεί-
15 αν τῷ πέ[ρ]υσιν ἔτει τῇ[ν] πέ[ρ]υσιν
λαμπροτάτην ἀρχήν.
ἀνασταθείσης τῆς τει-
μῆς ἐπὶ Μενεκράτους β΄
ἄρχ(οντος) α΄ κ(αἰ) ἱερέως τῶν κυρί-
20 ων αὐτοκρατόρων, γραμ-
ματεύοντος βουλῆς δῆ-
μου Ἀλυπιανοῦ Ἀλύπη-
[του(?)].

Str. 1-16

“*Stratēgia, hipparkhia, nomophylakia, agoronomia, sitonia*’yi, *kentin kararı uyarınca, geçen yıl pek seçkin arkhe*’yi *kendi kişisel harcamalarından üstlenen vatansever, euergetes Glykon oğlu Dionysios*’u *Attaleialılar*’ın *Danışma ve Halk meclisleri, onurlandırdılar*”

Bu onurlandırma yazıtı, kentteki en önemli *arkhe* görevlerin *leitourgia* yoluyla üstlenildiğini göstermektedir. Bu yazıttaki kişi kentin birincil derece önemli görevlerinde yer almıştır. Dolayısıyla, bu yazıttaki *strategos, arkhon* şeklinde algılanmalıdır.

Blaundos**T2.138. Fl. Aur. Eilion İçin Onurlandırma****Buluntu Yeri:** Blaundos**Edisyon:** SEG XLI 1017.**Tarihlendirme:** İ.S. 227

- 1 [ἀγ]αθῇ τύχῃ
 [Φλ.(?)] Αὐρ. Εἴλον ὑπ[α]-
 [τικῶ]ν καὶ συνκλήτ[ι]-
 [κῶν] συγγενῇ καὶ ἄ[ρ]-
- 5 [χιερ]έων τῆς Ἀσίας
 [ἔκγ]ονον καὶ ἀπ[ό]-
 [γον]ον, μητρὸς ἄ[ρ]-
 [χιερ]είας, στρατη-
 [γῆσ]αντα καὶ στεφ[α]-
- 10 [νηφ]ορήσαντα ἐν-
 [δόξ]ως ἢ Ναειτη-
 [νῶ]ν κατοικία δι[ὰ]
 [τὴν] καὶ πρὸς τὸ κο[ι]-
 [νὸ]ν καὶ καθ' ἓνα στο[ρ]-
- 15 [γῆ]ν τε καὶ εὖνοια[ν]
 [α]ὐτοῦ, ὅς ἐπ[ι]-
 [μ]ελησαμένου
 [τ]ῆς ἀναστάσε-
 [ω]ς Μ. Αὐρ. Τει-
- 20 μοθέου, ὅς
 [ἔ]τους τ' ἐνδε-
 κάτου, μηνὸς
 [Π]ανήμου τρίτη.

Str. 9-12

“stratēgos ’luk, ünlü bir şekilde stephanephoros ’luk yapmış”

Yazıtta soy ağacına yer verilen Fl. Aur. Eilion’un, kentin elit ailelerinden biri olduğu anlaşılmaktadır. Kendisi, *hypatikos* ve *synkletikos*’ların soyundan gelmektedir. Yani *consul* ve senatör sınıfına mensup kişilerin soyundan gelmektedir. Ayrıca, Asia *arkhiereus*’larının torunu-

dur. Eilion, *stephanephoria* gibi yüksek ve önemli bir memuriyeti üstlenmiştir. Üstlenmiş olduğu bir diğer memuriyet ise *stratēgia*'dır. Bu *strategia*'dan, *arkhon* olarak birincil derecede önemli, yani kent yönetiminde bulunduğu anlaşılmalıdır.

Hyrkanis

T2.139. İmparaor Antoninus Pius için Onurlandırma

Buluntu Yeri: Hyrkanis

Edisyon: TAM V 2, 1308; IGR IV 1354.

Tarihlendirme: İ.S. 138-161

- 1 [Αὐτοκράτορα Τί]τον Αἴλιον Ἀ-
[δριανὸν Ἀντῶ]νεῖνον Εὐσεβῆ
[Σεβαστόν, τ]ὸ[ν] τῆς οἰκουμένης
[πάσης καὶ ἐ]αυ[τ]ῆς κτίστην καὶ σ[ω]-
- 5 [τῆ]ρα καὶ εὐεργέτην ἡ Μακεδό-
νων Ὑρκανῶν πόλις. Ὁ
τῆς τοῦ κυρίου Καίσαρος Ἀντῶ-
νείνου καθιερώσεως
προνοησαμένων Λ. Βεττίου
- 10 Φαυστείνου καὶ Κ. Βεττίου
Κρισπείνου καὶ Μενεκράτου[ς]
τοῦ Μηνοφίλου στρατηγοῦν-
τος τὸ β' καὶ ἐπιμεληθέντος
τῆς ἀναστάσεως τοῦ κολοσσοῦ.

Str. 12-14

“*Stratēgos Menophilos oğlu Menekrates anıtın dikim işinin epimeletes'liğine*”

Bu yazıtta İmparator Antoninus Pius heykeli dikilmek suretiyle onurlandırılmıştır. Onun için yapılan heykelin dikim işi ile de *stratēgos* Menophilos oğlu Menekrates ilgilenmiştir. Bu yazıt *stratēgos*'ların *epimeletes*'lik yaptığını göstermektedir. Dolayısıyla buradaki *stratēgia* güvenlik işlerinden sorumlu ikincil bir görev olarak görünmemekte aksine birincil düzey idari bir memur olmalıdır.

HYPAIPA**T2.140. Fragman****Buluntu Yeri:** Hypaipa**Edisyon:** SEG XXX 1383/4.**Tarihlendirme:** İ.S. 301

- B.1 [— — —]η.α.[— — —]
 [— — —] ποιήσαν[τ]ε[ς — — —]
 [— — —]ε ἐξέσται τινὶ ε[— — —]
 [— — —] μέρος τι τῆς συνκτῆ[σεως — — —]
 5 [— — —] οὐδὲν ἦττον μένει τοῦ[το — — —]
 [— — —] γνώμης περὶ πάντα καὶ τῆς ἐκδικίας [τ]ο . . . [— — —]
 [— — —] τῇν πρόσοδον ἐκείνου τοῦ ἔτους, καθ' ὃ τὴν [— — —]
 [— — —] πρ]ονοησαμένων τῆς ἀναστάσεως τῆς [— — —]
 [— — —] ἐκγόνου ἀρχιερέως καὶ Ἀμμιανοῦ Θεμι[— — —]
 10 [— — —] στρα]τηγῶν πρώτων.

Str. 10 “*protos stratēgos'ların*”

Fragman halindeki bu yazıt buradaki *stratēgia'nın* mahiyeti hakkında bilgi vermese de kentte *stratēgia'nın* varlığını göstermesi açısından değerlidir.

Kamai**T2.141. İmparator Antoninus Pius için Onurlandırma****Buluntu Yeri:** Kamai**Edisyon:** TAM V2, 1231.**Tarihlendirme:** İ.S. 138-161

- 1 Αὐτοκράτορα Καίσαρα θεοῦ
 [Ἀ]δριανοῦ υἱόν, θεοῦ Τραια-
 [ν]οῦ Παρθικοῦ υἱωνόν, θεοῦ
 Νέρο[υ]α προυιωνόν, [Τί]τον
 5 Αἴλιον Ἀ[δριανόν] Ἀντωνεῖ-
 νον Σε[βαστὸν Εὐσε]βῆ, ἄριστον
 καὶ μέ[γιστον, τὸν γῆ]ς καὶ θα-
 λάσση[ς δεσπότην ὃ] δῆμος
 Ἀπολλω[νιδέων τ]ῶν περὶ
 10 Καμ[α]ς· ἐπιμελ[η]θέν-

των τῶν στρατηγῶν
 Τι. Κλαυδίου Παιδέρωτος
 καὶ Ἀπολλωνίου τοῦ
 καὶ Ἰουλίου Φοίβου.

Str. 11-14

“ *Stratēgos* ’lar *Ti. Claudius Paideros* ’un ve *Apollonios* ’un ve *Iulius Phoibos* ’un ilgilenmesiyle”

İsimleri zikredilen kişilerin İmparator Antoninus Pius’un heykelinin dikilmek suretiyle onurlandırılmasında *epimeletes*’lik yaptıkları anlaşılmaktadır. Bu görevle sorumlu *stratēgos*’ların üç kişi olmaları dikkat çekmektedir. Bu görev birincil düzey bir memur olarak görünmektedir.

Bithynia Bölgesi Yazıtları

Kios

T2.142. Ephebos Listesi

Buluntu yeri: Kios

Edisyon: IKios 16.

Tarihlendirme: İ.S. 108/9

- A.1 ἔτους αἰ’ ἐπὶ Αὐτοκράτορος Νέρουα Τραϊ-
 ανοῦ Καίσαρος Σεβαστοῦ Γερμανικοῦ
 Δακικοῦ, στρατηγούντων τῆς πόλεως
 Σωσικλέους Δαψιλέως, Γ. Ἰουλίου Κιανοῦ,
 5 Τι. Κλαυδίου Κλήμεντος, Δαψιλέους Σωκράτου,
 Μοσχίωνος Μοσχίωνος, γραμματεύοντος Σω-
 κράτου Σωκράτους, γυμνασιαρχούσης τῆς πό-
 λεως, ἐφηβαρχοῦντος Σωσικλέους Δαψιλέ-
 ως τοῦ πρώτου ἄρχοντος, πολειτάρχου, ἱερέως
 10 Ἡρακλέους, γυμνασιάρχου καὶ ἀγορανόμου,
 ὑπογυμνασιαρχοῦντος Ζωίλου Ἑρμοδώρου,
 κοσμητεύοντος Σίμωνος Θράσωνος· τα-
 μειυτικῶν πράκτωρ Τειμόθεος Ζωίλου τὸν
 τελαμῶνα ἀνέσστησεν τῶν ἐ<φ>ήβων.

İSİM LİSTESİ

“*Imp. Nerva Traianus Caesar Augustus Germanicus Dacicus*’un 11. yılında, *Dapsileus Sosikleous*, *Gaius Ioulius Kioinos*, *Ti. Klaudius, Klemans*, *Dapsileus Sokrates*, *Moskhion* oğlu *Moskhion*’nun *kentin stratēgos*’luğu sırasında, *Sokrates* oğlu *Sokrates grammateus*’luk ve *kentin gymasiarhos*’luğunu yaparken, *Sosikles Dapsilis protos arkhon*’luğu *ephebarkhos*’luk yaparken, *Zoilos Hermodoros*’un *poleitarkhos*’luğu, *Herakles* rahipliği, *gymnasiarkhos*’luğu, *agoranomos*’luğu ve *hypogymnasiarkhos*’luğu zamanında, tutumlu *praktor*, *Zolios* oğlu *Tei-motheos ephebos*’ların bu telemonunu dikti:”

Bir *ephebos* listesi niteliğinde olan bu yazıtta, tarihlendirme için ilk olarak İmparator Nerva Traianus Caesar Augustus Germanicus Dacicus’un imparatorluğunun 11. Yılı kullanılmıştır. Zamanı belirtmek için kullanılan başka bir veri de, o dönem görev yapan *kentin stratēgos*’larıdır. Burada beş tane *stratēgos*’un ismi sayılmaktadır. Yani o sırada *kentin* beş tane *stratēgos*’u olduğu anlaşılmaktadır. Yazıtta dikkat çeken bir diğer nokta ise, yazıtta *Sosikles* isimli bir kişinin *protos arkhonluğu*’nun da zaman belirtmek için kullanılmasıdır. Şu durum da, burada *protos arkhon*’un *arkhon* kurulunun başkanı olduğu ve *stratēgos*’luk yapan beş kişi ile ise *arkhon* kurulundaki üyelerden olduğu söz konusudur. Dolayısıyla *arkhon* ve *stratēgos* kelimesinin *snonymos* olarak kullanılıyor olmalıdır.

Nikaia

T2.143. Aur. Sekundus’un ve Ailesinin Mezarı

Buluntu yeri: Nikaia

Edisyon: INikaia 1378

Yazıtın tarihi: İ.S. III – IV. y.y.

- 1 Αὐρ. Σεκοῦνδος
 Ὅστιλλίου καὶ Αὐρ.
 Μαρκιαν[ῆ] . ακιλο-
 [— — —] έαυ-
- 5 τῶν τὸ [μ]νημεῖον
 κατεσκεύασαν
 [π]ροτελευτήσαντος
 αὐτῶν το<ῦ> υἱοῦ Αὐρ. Σε-
 κούνδου στρατηγοῦ·
- 10 ὥς μηδενὶ ἐτέρῳ ἐξόν
 εἶ[ναι] σκοῖλαι {²⁶σκῦλαι}²⁶ ἢ διαδό-

χοις αὐτῶν· ὅς δὲ ἄν
 σκουλῇ χωρὶς τῆς τῶν δια-
 δόχων γνώμης ἀποδώ-
 15 σει τῷ ἱερωτάτῳ ταμείῳ
 προστείμου (δην.) ,βφ´.

“ *Hostilus’un oğlu Aur. Sekundus ve Aur. Markiane [], oğulları stratēgos Aur. Sekundus’un ölümü üzerine bu mezar anıtını yaptırdılar. Mezara varislerimizin dışında bir kimse- nin konması caiz değildir; eğer bir kimse varislerimizin izni olmaksızın mezar hakkına teca- vüz ederse, kutsal Tameion’a kanın uyarınca 2500 dinar ceza ödemelidir.*”

Mezarı yaptırılan Aur. Sekundus’un *stratēgos* olduğu anlaşılmaktadır. Ancak yazıttan bu gö- rev süresince üstlendiği sorumluluk hakkında bir bilgi edinilememektedir.

Klaudioupolis

T2.144. Attalos oğlu Agrippēia’lı Theodoros İçin Cenaze Töreni Düzenlenmesi

Buluntu yeri: Klaudioupolis

Edisyon: IKlaudioupolis 70.

Yazıtın tarihi: İ.S. 1. Y.Y.

1 [στρα]τηγῶν προθέν-
 [τω]ν· Μητρόδωρος Φι-
 [λί]ππου εἶπεν· ἐπεὶ Θεό-
 δωρος Ἀττάλου Ἀγριπ-
 5 εὺς ἔνεκεν σχολῆς ἀφ-
 ιγμένος εἰς τὴν πόλιν
 δείλαιος οὐδὲ τῆς ἐλπ-
 ίδος ἀπολαύσας ἐπὶ
 πλέον ἔφθη μὲν τὰς εὖ-
 10 χὰς δυσμοίρῳ τύχῃ καὶ
 τῆς ἀποδημίας καὶ τῆ-
 ς ἡλικίας ἀνόνητον σ-
 πουδὴν ταχύνας ἐφ’ ᾧ
 μὲν ἐξῆλθεν πάντων π-
 15 ροαπολόμενος, τοῖς δ’
 οἴκοθεν ἀγαθοῖς μηδ’

- εἰς τάφου καὶ νεκροῦ κό-
 σμον χρησάμενος ξέν-
 η γε οὖν ἐνθάπτεται γῆ κα-
 20 ἰ πρὸς ἀλλοτρίοις ἀπέπ-
 νευσε κόλποις ὁ μητρὶ χ-
 εῖρας ὀρέξας οὐδὲ πα-
 τρὸς ὕστατα προσστερ-
 νισάμενος ἀσπάσμ-
 25 ατα πικρᾶς μνημόσυνα
 τ<ύ>χης· ἐρανίσζεται δὲ ἡ
 περίστασις ἐπ’ αὐτῷ τ-
 ὄν τοῦ τέλους οἶκον· κ-
 ἄν πάντες τοῦ πάθους
 30 συγγενεῖς ὁμολογοῦμε-
 ν ἐν αὐτῷ, τοῦ δαίμονος
 χαρισαμένου ἐντὸς
 τῇ πόλει τελευτᾶν ἧς [ἐ]-
 ράσθη μὲν δειλαιοῖς [εἰς ἡ]-
 35 χητὸν λόγων τῶν πε[ρὶ ἐπ]-
 αίνου ἢ καὶ ἡθῶν κα[ὶ κλαυθ]-
 μῶν μαθητῆς τ[ῶν περι]
 ἐτέρων ἀφικόμ[ενος μὴ ἀ]-
 [π]ολαύει δοῦς . . [— — —]
 40 [.]νοσ[— — — — —]

“Stratēgos’ların dilekçesi üzerine Philippos oğlu Metrodoros söz aldı dedi ki: mademki Attalos oğlu Agrippeia’lı talihsiz Theodoros, öğrenim için geldiği kentimizde ümit ettiğine ulaşmadan kötü alınyazısı arzularını gerçekleştirmeye engel olmuş ve genç yaşta evini yurdunu terketmekte gösterdiği heves ona başarı getirmemiş, istediğine ulaşmadan ölmüş, memleketindeki servetini, mezarını ve cesedini süslemekte bile kullanamamıştır; şimdi ise gurbette mezara konmuş, son nefesini yabancıların ortasında vermiş, anasına uzattığı elleri (boşta kalmış), babasının sevgiyle okşayan ellerini acı kaderine bir anı olmak üzere göğsüne bastırma fırsatı bile bulamamıştır. Bu durumda ona son yuvasını yapmamız gerekmektedir. Hepimiz, yas içindeki akrabaları, şunu görüyoruz ki, talih ona hiç olmazsa sevdiği bir kentte ölme-

yi nasip etmiştir; talihsiz çocuk başkalarının sevincine üzüntüsüne nutuklar düzmek için retorik öğrenmeye gelmiş, fakat..... tadamadan.....,”

Klaudioupolis kentine eğitim görmek için gelmiş olan Agrippeia’lı Theodoros burada yaşamını yitirmiştir. Ailesine karşı bir teselli ve iyi niyet göstergesi olması için, kentin *stratēgos*’ları bu zavallı öğrenciye bir cenaze töreni düzenlenmesini sağlamışlardır. Bunu kendilerinde bir bor hissedip, cenaze töreni yapılması gerektiği konusunu gündeme taşıyarak, meclise bir öneride bulundukları anlaşılmaktadır. Muhtemelen bu *stratēgos*’lar burada baş yöneticiler olarak birincil derecede *arkhon* niteliğinde görevlilerdir. Ayrıca, bu kentte başka yazıtlarda *stratēgos* ifadesi yer almaması da buradaki *stratēgia* da *arkhon*’lar ile aynı olmalıdır yani *synonymos* olabileceği düşüncesini desteklemektedir.

Prusa ad Olympium

T2.145. *Stratēgos* Glykon oğlu Attinas Anıt Diktiriyor

Buluntu yeri: Prusa ad Olympium

Edisyon: IGR III 35.

Yazıtın tarihi: yak. İ.S.139

- 1 [T. Αἴλιον Ἀντῶ]νῖνον Καίσαρα
Αὐτοκράτορος Ἀδρι-
ανοῦ Σεβαστοῦ υἱὸν,
θεοῦ Τραιανοῦ υἱὸνδόν,
5 θεοῦ Νέρουα ἔκγονον,
δημαρχικῆς ἐξουσίας [τὸ β’],
ὑπάτον τὸ β’, Ἀττινᾶς
Γλύκωνος στρατη-
γῶν ἐκ τῶν ιδίων
10 ἀνέστησεν.

“Imp. Hadrianus Augustus’un oğlu, Divus Traianus’un torunu, divus Nerva’nın soyundan, iki kez halk tribunluğunu haketmiş, iki kez proconsul, T. Ailius Antoninus Caesar’ı (anıtını), stratēgos Glykon oğlu Attinas kendi cebinden dikti.”

Burada *stratēgos*’lardan Glykon oğlu Attinas’ın İmparator Titus Aelius Antoninus Caesar’ın yani Titus Aelius Antoninus Augustus Pius’un anıtını kendi parasıyla diktirmiştir. Bunun görev sorumluluğunun dışında, kendi prestiji için yapılmış imar faaliyeti olduğu düşünülebilir.

Bu faaliyet bir hayırhahlık algısı oluşturmaktadır. Buradaki *stratēgia* da muhtemelen *arkhon* niteliğinde birincil derece görevlidir.

Aeolis Bölgesi Yazıtları

T2.146. *Prytanis* Kleanaks için Kyme’lilerin Meclis Kararı

Buluntu yeri: Kyme

Edisyon: SEG XXXII 1243; Merkelbach, 1983, 33-37.

Tarihlendirme: İmparator Augustus Dönemi

Str 1-3:

εἰσαγησαμένων τῶν στρατάγων, ἔγραψαν τρεῖς οἱ λάχοντες· Ἀσκλάπων
Διονυσίῳ, Ἡγήσανδρος Ἡρακλείδα, Ἀθηναγόρας Διονυσίῳ, καὶ ὁ γραμμα-
τεὺς τῷ δάμῳ Ἡραῖος Ἀντιπάτρῳ·

“Gündeme *stratēgos*’lar tarafından getirildikten sonra (işlerin yürütülmesi amacıyla) kura ,ile seçilmiş olan 3 üye *Dionysios* oğlu *Asklapon*, *Herakleides* oğlu *Hegesandros*, *Dionysios* oğlu *Athenagoras* ve *Halk Meclisi*’nin *grammateus*’u *Antipatros* oğlu *Heraios* yazılı dilekte bulundular.”

Str 49 - 52:

στεφάνοι ὁ δ[ᾱμος Κλεάνακτα Σαραπίωνος, φύσει δὲ]
[Φίλο]δάμῳ, χρυσίῳ στεφάνῳ πρυτανε[ύσαντα — — — τὰν]
[ἐπιμέλειαν π]οιημένων τᾶς στε[φανώσιος τῶν στρατάγων
[. σθαι δ]ὲ αὐτὸν καὶ τας [— — —]

“*Halk Meclisi* *Sarapion*’un (manevi), *Philodamos*’un doğal oğlu *Kleanaks*’ı *Prytan* memuriyetini parlak bir şekilde yürüttüğü için altın bir taçla taçlandırılmaktadır; taçlandırma işiyle *stratēgos*’lar görevlidir.”

Yazıt, kente bulunduğu yardımlardan ve kente yaptığı hizmetlerden dolayı *prytan* *Kleanaks*’ın ödüllendirilmesi konusunun, *stratēgos*’lar tarafından meclis gündemine getirildiğini göstermektedir. Yazıtın son satırlarından ise *Kleanaks*’ın taçlandırılması gerektiği kararının alındığı açıkça görülmektedir. Buradaki taçlandırma işiyle ilgilenme görevi de *stratēgos*’lara verilmiştir. Yazıtın *strategos*’larla ilgili kısmı tamamlama olduğu için edisyonlarda *pluralis* olarak belirtilmiştir. *Strategos*’ların epimelets olarak görev aldıkları bilinmektedir.

Pisidia Bölgesi Yazıtları

T2.147.

Buluntu Yeri: Antiokheia

Edisyon: Sterrett, 1888: 123,96.

Tarihlendirme: Muhtemelen İ.S. II. ya da III. y.y.

- 1 ἡ βουλὴ
τ[ὸ]ν
Σεκοῦνδον
ἐπὶ τῇ
5 στρατηγίᾳ.

“*Danışma meclisi Secundus ’u, strategia ’sı için/ stratēgosluğu üzerine (onurlandırdı)*”

Yazıttan anlaşıldığına göre Secundus isimli bir şahıs *strategia*’sı için onurlandırılmıştır. Ancak görevin mahiyeti ve niteliği hakkında bilgi edinilememektedir.

Troas Bölgesi Yazıtları

Olympia

T2.148. Onurlandırma kararnamesi

Buluntu Yeri: Olympia

Edisyon: IOlympia 53

Tarihlendirme: İ.S. 4 yılının öncesi

- 1 Ἀλεξᾶς.
[ἔδοξε Κῶων(?) τῇ βουλῇ] καὶ τῷ δήμῳ, εἰσανγελάντων Εὐδήμου τε τοῦ
Ἐπικράτο[υς, ἱε]ρέως Γαΐου Ἰουλίου Καίσαρος, κα[ὶ]
[τοῦ , γ]ραμματέως τοῦ δήμου, καὶ τῶν τῆς πόλεως στρατηγῶν
ἐπεὶ Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ, [θε]οῦ υἱός, [θε]ὸς [Σεβαστός],
[ταῖς εἰς πάντα ἀνθρ]ώπους εὐ[ε]ργεσίαις ὑπερτεθεικὼς καὶ τοὺς Ὀλυμπίους
θεοὺς, καὶ πᾶσαν μὲν τὴν οἰκουμ[ένη]ν 10

Str. 1-3

“*Koslular ’ın Danışma ve Halk meclisleri karar verdi: İlan ettiler Epikrates oğlu Eudemos, C. Iulius Kaisar ’ın rahibi ve ... Halk Meclisi ’nin grammateus ’u kentin stratēgos ’ları*”

Yazıtta, alınan bir kararın ilan edenlerin arasında kent *stratēgos*’larının da yer aldığı görülmektedir. Dolayısıyla buradaki *stratēgos*’lar muhtemelen kent meclisinde yer alan birincil düzey idari görevliler olmalılardır.

Pamphylia Bölgesi Yazıtları

Attaleia

T2.149. Marcus Petronius Firmus Calpurnius Saeclarius İçin Onurlandırma

Buluntu Yeri: Attaleia

Edisyon: SEG VI 651; Gökarp, 2008, 110, 4.1.3.13

Tarihlendirme: İ.S. II. y.y.

- 1 οἱ γερ[αιο]ὶ [ἐτ]εῖμῃσαν ἐκ τοῦ
[ἰ]δίου Μ(ᾱρκον) Πετρώνιον Φίρμον
[Κ]α[λ]π[ο]ύ[ρ]νιον Σαικλάριον, ἱε[ρ]έα
διὰ βίου θεοῦ Ἀπόλλωνος [Ἄ]-
5 ρχηγέτου, ἀρχιερέα τῶν Σεβασ-
τῶν, καὶ ἀγωναθέτην τῶν [με]-
γάλων πενταετηρικῶν [Καισα]-
ρήων ἀγώνων, ἑπαρχον τ[ε]-
χνειτῶν, υἱὸν βουλῆς δῆ[μου]
10 γερουσίας, στρατηγήσαντ[α καὶ]
εἰρηναρχήσαντα, ἀρετῆς ἐν[εκα].

“ Yaşlılar meclisi, baş tanrı Apollon’un yaşam boyu rahibi, imparatorluk kültü baş rahibi, beş yılda kutlanan Megaia Kaiserea Bayramları’nın agonotethes’i, praefectus fabrum, Danışma, Halk ve Yaşlılar Meclisleri’nin oğlu, stratēgos’luk ve eirenarkheslik yapan Marcus Petronius Firmus Calpurnius Saeclarius’u erdemi nedeniyle, masraflarını kendi kesesinden karşılayarak (onurlandırdı).”

Yazıttan, yerine getirdiği hizmetler vesilesiyle onurlandırılan Firmus Calpurnius Saeclarius’un başrahiplik, *agonothesia*, *praefectus fabrum*, *stratēgia* ve *eirenarkhia* görevlerini tamamlamış olduğu öğrenilmektedir. Şahsın kariyerinde sıralanan memuriyetler arasında *stratēgos*’luk ve *eirenarkhes*’lik diğer yüksek memuriyetlerin daha altında ikincil bir görev olarak görünmektedir.

Lyrbe**T2.150. M. Aurelios Rhodonianos İçin Onurlandırma****Buluntu Yeri:** Lyrbe**Edisyon:** Swoboda vd. 1935: 51, no. 109**Tarihlendirme:** Roma İmparatorluk Dönemi

- 1 [ή βουλή καὶ ὁ δῆμος]
[ἐτείμησεν
M. Αὐρ. Ῥοδωνιανὸν Δημήτ]ριον, ἄνδρα ἀγατὸν καὶ πρόβουλον,
στρατηγήσαντα σεμνῶς καὶ ταμι
5 εὔσαντα πιστῶς καὶ ἀγορανομήσαν|τα φιλοτείμως καὶ ἱερασάμενον
θεῷ Διῷ Νεικάτορι τῷ ἐν Ὀροκέν|δοις εὐσεβῶι σε ἱκρανηαρχήσαντα
ἀγνῶς καὶ ἄρξαντα τὴν ἐπώνυμον
ἀρχὴν εὐσταθῶς καὶ γυμνασιαρχή
σαντα ἀφειδῶς ἱκ ἀέν ταῖς λοιπαῖς
10 τῆς πόλεως χρειαῖς εὐχρηστον
γεγον[ό]τα ἐπαινεθέντα καὶ
ἐ πὶ τῇ πρὸς πάντας καλοκαγαθία·

Str. 3 – 10

“Saygı değer bir şekilde *stratēgos*’luk, güvenilir bir şekilde *tamias*’lık, ünsever olarak *agoranomos*’luk yapmış, dindar *Orokendois*’da Zeus *Nekator*’un rahipliğini yapmış, dürüst bir şekilde *ikarenarkhia* yerine getirmiş, *arkhe* ve *eponym* görevleri yerine getirmiş, doğru bir şekilde *gymnasiarkhos*’luk yapmış M. Aurelius Rhodonianos’u (onurlandırdı)”
...”

Lyrbe kentinin Danışma ve Halk meclisleri tarafından onurlandırılan M. Aurelius Rhodonianos’un *stratēgia*, *tamiai*, *agoranomia*, rahiplik, *eirenarkhia*, *gymnasiarkhia* *epnoymos* ve *arkhe* görevlerini yerine getirdiği anlaşılmaktadır. Buradaki *stratēgia*, şahsın kariyeri göz önüne alındığında birincil derece memuriyet olarak görünmektedir.

T3. *STRATĒGOS ÇEŞİTLERİ*

Στρατηγὸς Ἐπὶ Τῶν Ὀπλῶν (Stratēgos Epi Tōn Hoplōn)

T3. 1. Claudia Paulina İçin Onurlandırma Yazıtı

Buluntu Yeri: Smyrna

Edisyon: CIG 3201; ISmyrna 644.

Tarihlendirme: Hadrianus Dönemi veya sonrası.

- 1 ἡ βουλὴ καὶ
ὁ δῆμος ἐτεί-
μησε Κλ(αυδίαν) Παυλεῖ-
ναν, θυγατέρα Κλ(αυδίου)
- 5 Παυλίνου ἱππάρχου,
πρυτάνεως, ἀγορα-
νόμου, ταμίου, βου-
λάρχου, γυμνασιάρ-
χου, στρατηγοῦ ἐπὶ
- 10 τῶν ὀπλῶν, νεφκό-
ρου, γραμματοφύλα-
κος, δεκαπρώτου,
γραμματέως Ὀλυμπί-
ων. ἀνάκειται δὲ ἐν τῷ <i>ερῶ
- 15 δύο εἰκόνες Κλ(αυδίας) Παυλεῖνης, ἀργύρεος κα[ῖ]
[χ]ρύς<εος.> τῆς τειμῆς προνο-
οῦσιν οἱ ὑμνωδοὶ
τῆς γερουσίας
καὶ ὁ ἀδελφὸς Κλ(αύδιος) Παυ-
20 λειανός.

“Smyrna danışma ve Halk meclisleri, hipparkhos, agoranomos, tamias, boularkhos, gymnasiarkhos, hoplon stratēgos’u, neokoros, grammataphylaks, dekaprotos, grammateus Olympia’nın grammateus’unun kız kardeşi CPaulina’yı onurlandırdı. Gerousia’nın hymnados’ları ve kardeşi Claudius Paulinus, bu onuru tapınakta duran biri gümüş iri altın iki heykelle öngördüler.”

C. Paulina’nın onurlandırıldığı bu yazıtta Paulina’nın abisinin kariyeri yer almaktadır. Buna göre Paulinus’un hipparkhia, agoranomia, tamia, boularkhia, gymnasiarkhia, hoplon stratēgia’sı, neokoria, grammataphylakia, dekaprotia, grammateia görevlerini yerine getirdi-

ği anlaşılmaktadır. Anlaşılan şahış kent için en yüksek mevkideki ve en pahalı olan memuriyetlerini yürütmüştür. Dolayısıyla böyle bir kişi kent elitlerinden birisidir. Paulinus'un *hoplon stratēgia*'sının yanında üstlendiği özellikle de *boularkhos* ve *dekaprotos* gibi diğer görevlere bakınca elde ettiği *stratēgia*'sı *arkhon* olarak görünmektedir.

T3.2. Fragman

Buluntu Yeri: Smyrna

Edisyon: ISmyrna 775.

Tarihlendirme: İ.S. 118

- 1 [ἀνθυπά?]τῳ Τε[ττιη?]-
[νῶ Σεου?]ήρῳ, ἐπὶ [στε]-
[φανηφ]όρου Κοσκῳ[νί]-
[ας Μύρ]του τὸ γ'· σ[τρα]-
5 [τηγὸ]ς ἐπὶ τῶν ὄπ[λων]
Τι(βέριος) Κλ]αύδιος Α. [—]

“[Proconsul?] Te[ttienus Sev]erus için, Cosco[nia Mur]tus'un üçüncü *stephanephoros*'luğu zamanında *hoplon stratēgos*'u Ti(berius) Claudius A. zamanında”

Smyrna yazıtlarında *hoplon stratēgos*'u bazen tek başına *eponym* olarak görünürken, bazen de Smyrna kentinin asıl *eponymos* memuriyeti olan *stephanephoria*'nın yanında yer almıştır. Söz konusu yazıtta da bu memuriyetin, *stephanephoria*'nın yanında yer aldığı tespit edilmektedir. Dolayısıyla kentte *arkhon* niteliğinde, birincil düzey bir görev olarak düşünülmelidir.

T3.3. Herakles Hoplophylaks İçin Adak Yazıtı

Buluntu Yeri: Smyrna

Edisyon: CIG 3162; ISmyrna 771 + II 2 s. 378.

Tarihlendirme: İ.S. 125/138

- 1 [.] Γέσσιος
Φλάκκος
στρατηγὸς
ἐπὶ τῶν ὀπλων
5 Ἡρακλεῖ ὀπλο-
φύλακι·
στεφανηφοροῦν-
τος Γ(αίου) · Πορκίου Δο-

- μιτίου Κλεοδήμου
- 10 Φλαουιανοῦ, νέου
Σαγαρείτου·
ἐπίτροπος τῆς
στρατηγίας · Γ(άιος) · Ἀουί-
διος Νίγερ Μηνό-
- 15 φαντος Τειμαίου
Μᾶρκος ταμίας καὶ
οἱ συνάρξαντες αὐ- συνάρχῳ
τῷ κατὰ τὴν τοῦ δήμου
χειροτονίαν· Κλ(αύδιος)
- 20 Ῥουφεῖνος Καρτωρια-
νός, Ἑρμογένης
Ζωσίμου Ἱερώνυμος,
Αἰνεΐας Μυστικοῦ,
Πό(πλιος) · Αἴλιος Μητρόβιος
- 25 νε(ώτερος) · Λ(ούκιος) · Τόννιος Καρτω-
ριανός · Μ(ᾶρκος) · Ῥα(βίριος?) · Ῥοῦφος·
γραμματεὺς βουλῆς
δήμου· Βεΐβιος
Μεΐλητος · νε(ώτερος)·
- 30 οἰκονόμος
Πάμφιλος · νε(ώτερος)·
ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ
Εὐάρεστος (τὸ) ζ'?

“Hoplōn strategos”u Gessius Flaccus, Herakles Hoplophylaks’a (adadı.) Genç Sagareites olarak da bilinen C. Porcius Domitius Kleedemos Flavianus’un stephanephoros’ luğu zamanında, strategia’nın epitropos’u Teimaïos oğlu Gaius Avidius Niger Menaphontos Marcus. Halkın oyu uyarınca tamias ve idareciler: Claudius Rufus Kartorianos, Zosimos oğlu Hermogenes Hieronimos, Mustikos oğlu Aineias, Poplios· genç Ailios Metrobios L(ucius) · Tonnios Kartorianos· M(arcus) · Ra(birios)· Rufus. Danışma ve halk meclisi grammateus’u, genç Βεΐβιος Μεΐλητος · uşak νε(ώτερος) Pamphilos, Euarestos’un rahipliğinin 7. Yılında.

Yazıtta Herakles *Hoplophylaks*'a toplu bir adak söz konusudur. Yazıtın ilk satırlarında *Hoplon stratēgos*'unun adının zikredilmesi, adağın gerçekleşmesindeki başrolün, onun olabileceğini düşündürmektedir. Adağı sunanlardan bir diğeri de *strategia*'nın *epitropos*'udur. Bu *epitropos* muhtemelen *stratēgos*'ların altında hizmet etmektedir. Niger'in görevini açıklayan “ἐπίτροπος” kelimesi, vekil, idareci, vasi anlamlarına gelmektedir. Ayrıca bir Roma memuriyeti olan “*procurator*” Eski Yunancada bu kelime ile bütünleştirilmiştir. Ancak burada *stratēgia*'nın *epitropos*'luğu bir Roma memuriyeti olarak anlaşılmamalıdır. Zira *strategia*'nın *epitropos*'u C.P. Jones tarafından *stratēgia*'nın haznedarı olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca yazıtta kentte görev alan tüm *arkhon*'ların listesi de yer almaktadır. Bunun yanı sıra yazıtın en başında yer alan *Hoplon stratēgos*'u bu *arkhon*'ların üstü olmalıdır. Dolayısıyla burada *hoplon stratēgos*'u birincil derecede üst düzey bir *arkhon* olmalıdır.

T3.4. Marcus Atilius Bradua İçin Smyrna Demos'u Tarafından Onurlandırma

Buluntu Yeri: Smyrna

Edisyon: : CIG 3189; IGRR IV 1413; ISmyrna 634.

Tarihlendirme: İ.S. I. y.y. sonu ya da II. y.y.

- 1 [—]
νεωκόρος Σμυρναίων
δῆμος ἐτείμησεν
Μάρκον Ἀτείλιον Βραδούα
- 5 τὸν ἀνθύπατον,
ἐπιμεληθέντος Μάρκου
Αὐρηλίου Περπέρου τοῦ
ἐπὶ τῶν ὅπλων στρατηγοῦ.

“ *Neokoros Smyrna halkı, proconsul Marcus Atilius Bradua'yı hoplon stratēgos'u Marcus Aurelius Perpetes'in (heykelinin dikim işinin) epimeletes'liğini yapmasıyla* ”

Yazıttan anlaşıldığına göre *Neokoros Smyrna* halkı tarafından proconsul Marcus Atilius Bradua onurlandırılmıştır. Onurlandırma heykelinin dikim işinin *epimeletes*'liğini Marcus Aurelius Perpetes isimli bir *hoplon stratēgos*'u yapmıştır. Anlaşıldığına göre *hoplon stratēgos*'unun burada güvenlik işyle hiçbir ilgisi yoktur. Asya valisinin onurlandırılmasında *epimeletes* olarak yani yönetimle ilgili bir görevli olarak görünmektedir.

T3.5. T(itus) Fl(avius) Onesimos Paternianos ve Babası Fl(avius) Paternianos İçin Onurlandırma

Buluntu Yeri: Smyrna

Edisyon: ISmyrna 641.

Tarihlendirme: İ.S. I. y.y. sonu ya da II. y.y. başı

- 1 [ἱέρεια]
 [Μητρ]ὸς θεῶν [Σ]ιτυληνῆς ἀνέστησεν Φλάουιον
 Πατερνιανόν, πατέρα Τίτου Φλαουίου Ὀνησίμου
 Πατερνιανοῦ τοῦ ἑαυτῆς ἀνδρός, καὶ Τίτον Φλάουιον Ὀνήσιμον
- 5 Πατερνιανόν, στρατηγὸν ἐπὶ τῶν ὅπλων καὶ νεωκόρ[ον]
 τῶν μεγάλων θεῶν Νεμέσεων, ἵππαρχον,]
 γραμμ[ατοφύλακα, πρύτανιν, πρῶτον ἀγορανόμον, ταμίαν
 τῆς πόλεως, καὶ τὰς λοιπὰς ἀρχὰς φιλοτείμης
 ἐκτελέσαντα, ἀλλὰ καὶ εἰς ἔργων κατασκευᾶς καὶ
- 10 [π]ρεσβειῶ[ν]ΙΩΝΦ[]
 καὶ ἑαυτὴν ΣΥ[ἀνέ]στησα.

“ *Meter Theon Spiline'nin rahibini (heykeli) dikti, Flavius Paternianus'u, hoplon stratēgos'u, büyük tanrılar Nemesislerin neokoros'u, süvari, grammataphylaks, prytanis, protos agoranomos, kentin tamias'ı ve geri kalan arkhe'leri onursever bir şekilde yerine getirmiş hatta diğer işleri de yerine getirmiş olan Titus Flavius Onesimos Paternianus'un babasını (onurlandırdı).*

T(itus) Fl(avius) Onesimos Paternianos ve babsının onurlandırıldığı bu yazıtta oğul Paternianos'un *hoplon stratēgos'u*, büyük tanrılar Nemesislerin *neokoros'u*, süvari, *grammataphylaks*, *prytanis*, *protos agoranomos*, kentin *tamias'ı* olduğu ve geri kalan *arkhe'leri yerine getirdiği gözlemlenmektedir* Şahsın üstleniş olduğu memuriyetlere bakıldığında buradaki *hoplon stratēgos'u* *arkhon* niteliğinde görünmektedir.

T3.6. Herakles Hoplophylaks İçin Adak Yazıtı

Buluntu Yeri: Smyrna

Edisyon: ISmyrna 770.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi.

- 1 Τ(ίτος) Φλάουιος Πουλχριανὸς
 στρατηγὸς ἐπὶ τῶν
 ὅπλων θεὸν Ἡρακλέα
 ὀπλοφύλακα ἀνέθηκεν.

“ *Hoplon stratēgos* ’u *T(itus) Flavius Pulchrianus Herakles Hoplophylaks* ’a adadı.”

Yazıttan anlaşıldığına göre bir *Hoplon stratēgos* ’u, *epitethon* ’unun silahların koruyucusu anlamına geldiği düşünülen Herakles *Hoplophylaks* ’a adak adamıştır.

T3.7. Buluntu Yeri: Smyrna

Edisyon: ISmyrna 721.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi

- 1 ἀγαθῇ τύχῃ· ἡ συνεργασία τῶν
καὶ χρυσοχόων τὴν
Ἀθηνᾶν ἐπισκευάσασα ἀποκα-
τέστησε τῇ πατρίδι, στρατηγού-
5 τος ἐπὶ τῶν ὅπλων Λ(ουκίου) Οὐνικίου.

“Hayırlı uğurlu olsun, Para basanların *synergasia* ’sı/loncası ve kuyumcular Athena (heykeli- ni) tamir ettirdiler ve yeniden kullanılabilir yaparak ana vatanına koydular, *hoplon stratēgos* ’u *L(ucius) Vinicius* zamanında.”

Hoplon stratēgos ’u bu yazıtta *eponym* olarak zaman belirtmek için kullanılmıştır. Kentin asıl *eponym* memurunun *stephaephoria* olduğu bilinmektedir. Genelde *stephanephoria* ’nın yanında *eponymos* olarak yer alırken. Burada teş başına *hoplon stratēgos* ’u bu yazıtta *eponymos* olarak görünmektedir. Dolayısıyla kentte *arkhon* niteliğinde, birincil düzey bir görev olarak düşünülmelidir.

T3.8. Elpidianos Tarafından M(arcus) Aur(elius) Soterikhos İçin Onurlandırma

Buluntu Yeri: Smyrna

Edisyon: ISmyrna 645.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi

- 1 Μ(ἄρκον) Αὐρ(ήλιον) Σωτή-
ριχον, τὸν νο-
μοθέτην
τῆς στρατηγί-
5 ας καὶ ἀπεί-
ραστον στρα-
τηγὸν ἐπὶ

τῶν ὀπλῶν
 Ἑλπιδιανὸ-
 10 ς ἱερὸς τὸ[ν]
 ἴδιον δεσπ[ό]-
 την.

“Köle Elpidianos kendi efendisi olan yasa koyucusu *stratēgos* ve dürüst *hoplon stratēgos*’u *M(arcus) Aur(elius) Soterikhos*’u onurlandırdı.”

Yazıtta *stratēgos* dürüst anlamına gelen “ἀπίραστον” sıfatı ile nitelendirilmiştir. Böyle bir nitelendirme Hellenistik Dönemde görülmezken İ.S. 2. yüzyıldan itibaren Roma İmparatorluk Dönemi’ne tarihlenen yazıtlarda tespit edilmiştir. Bu da *hoplon stratēgos*’larının *stratēgos*’lar arasında en önde gelen görev olduğunu belirtiyor olmalıdır. Bu *stratēgos*’lar *eirenarkhes*’lerin üstünde bir memuriyet olmalıdır. *Nomothetes stratēgos* ile *hoplon stratēgos*’ları farklı görevlerdir. Biri bu heyette diğerlerinden daha üst durumda olmalıdır. Muhtemelen, antik kaynaklar, numismatik ve epigrafik veriler doğrultusunda kentin en üst düzey yöneticisi olarak tanıtılan *hoplon stratēgos*’u, *Nomothetes stratēgos*’undan daha üst konumda olmalıdır.

T3.9. Kent Magistrat Listesi

Buluntu Yeri: Smyrna

Edisyon: CIG 3150; ISmyrna 777.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi

1 ἐπὶ στεφανοφόρου Κόρρης, ἐπὶ τῶν
 ὀπλῶν Τιβερίου· Ἄγνος Δίκαιος, Μείδι-
 ος Μειδείου, Καπετώλιος Καπετωλίου.

“*Stephanephoros Korre zamanında Korre’nin stephanephoros olduğu yılda, Tiberius’un hoplon stratēgos’luğu zamanında, Hagnos Dikaios, Meidios oğlu Meidios, Capetolius oğlu Capetolius*”

Hoplon stratēgos’u bu yazıtta *eponym* olarak zaman belirtmek için kullanılmıştır. Ancak Smyrna kentinin asıl *eponymos* memuriyeti olan *stephanephoria*’nın yanında yer almıştır. Dolayısıyla kentte *arkhon* niteliğinde, birincil düzey bir görev olmalıdır.

Στρατηγὸς ἐπὶ τῆς Χώρας (*Khōra Stratēgos*’u)

Hellenistik Dönem

T3.10. Magistrat Listesi

Buluntu yeri: Iasos

Edisyon: *Iasos* 264.

Tarihlendirme: İ.Ö.II. y.y.

- 1 ἐπὶ Ἀπολλωνίου τοῦ Ἀπολλωνίου τοῦ Ἀριστεύου·
στρατηγοὶ Ἑρμογένης Μιννίωνος,
Μέλας Φανίου, Εὐπόλεμος Εὐπολέ[μου,]
Αἰνέας Παρμενίσκου,
5 Μένης Διονυσίου στρατηγὸς ἐπὶ χώ[ρας,]
[Δ]ημόκριτος Ἀριστεύου γραμματεὺς βο[υλῆς,]
[Θε]όδωρος Μελανίωνος γραμματεὺς
[στρα]τηγῶν, Ἀρτεμίδωρος Μενεδήμου.

“ *Aristeos oğlu Apollonios oğlu Apollonios zamanında. Stratēgos’lar Minnion oğlu Hermogenes, Phanios oğlu Melas, Eupolemos oğlu Eupolemos, Parmeniskos oğlu Aineas, khora stratēgos’u Dionysios oğlu Menes; boule grammateus’u Aristeos oğlu Demokritos; stratēgos’ların grammateus’u Melanion oğlu Theodoros; Menedes oğlu Artemidoros* ”

Bir memur listesi niteliğindeki bu yazıt kentteki *stratēgos*’ların bir kurul olduğunu göstermektedir. Kente beş adet *stratēgos* ’un bulunduğu anlaşılmaktadır. Hatta bunlardan bir tanesi *khora stratēgos*’udur. Bunun dışında bir de bu kurulun bir *grammateus*’u olduğu anlaşılmaktadır. Melanion oğlu Theodoros bu listeye *stratēgos*’ların *grammateus*’u olarak kaydedilmiştir. Burada hepsinin eponym olarak verilmesi hem kent *stratēgos* ’unun hem de *khora stratēgos* ’unun birincil seviyede bir memur olduklarını düşündürmektedir.

T3.11. Aphrodisias’tan bir Karaname

Buluntu yeri: Aphrodisias

Edisyon: Reynolds, 1982, 2; SEG XXXII 1097.

Tarihlendirme: İ.Ö.88

- A.1 ἔδοξεν τῇ βου-
λῇ καὶ τῷ δήμῳ,
καὶ Περσίτου
τοῦ Ἀντιόχου γραμ-

5 ματέως δήμου
 καὶ Ἀττάλου τοῦ Με-
 νάνδρου τοῦ ἐπὶ
 τῆς χώρας στρα-
 τηγοῦ.

A.1 “ *Danışma ve Halk meclisleri karar verdi: demos grammateus’u Antiokhos oğlu Perei-
 tos’un ve khora stratēgos’u Menandros oğlu Attalos’un(önerisiyle)...* ”

Söz konusu belge Roma *praetor*’u (στρατηγὸς ἀνθύπατος) Quintus Oppius onurlandırıldığı ve Aphrodisiaslılar’ın, Mithridates’e karşı Romalılar’ın yanında yer alacağını aktarıldığı bir yazıtın ilk kısmıdır. Yazıtın II. kısmına göre Quintus Oppius kent yararına askeri bir destekte bulunmuştur. Bu sebeple onurlandırılması için khora *stratēgos*’u ve *demos grammateus*’u bir teklif vermiştir. Buna göre askeri sebeplerle onurlandırılan bir Roma görevlisinin onurlandırılmasını idari bir görev yapan khora *stratēgos*’u sağlamıştır. Dolayısıyla bu yazıtta kırsal kesimin idarisinden ve güvenliğinden sorumlu olduğu bilinen khora *stratēgos*’ları burada kent için önemli mahiyeti olan bir karar namenin düzenlenmesinde rol aldığı, idari görevi görülmektedir.

T3.12. Stratonikeia Halk Ve Danışma Meclislerinin Zeus Panamaros’un Mucizeleri Hakkında Kararnamesi.

Buluntu yeri: Panamara

Edisyon: IPanamara 2; IStratonikeia 10 + II

Tarihlendirme: Yak. İ.Ö. 39

Str.29-37 καταλαβ[όμενοι δὲ τραχὺν καὶ ὑψηλ]ὸν βουνόν, ε[ἰς δια]τροπὴν ἦλθον
 [— ὑπὸ τ]οῦ ἐπὶ τῆς χώρας στρατ[ηγοῦ —]ον καὶ συν[βάλλο]ντες αὐτῷ
 [— π]ολλοὶ δὲ ἐν [τῇ] φ[υγῇ — ὀλ]ίγοι τὰ κατ[αλει]πόμενα τῶν ὀπλῶν
 ρείψαντες ἔφευγο[ν —]ατος
 τὴν δύνανιν ὦν[— κιν]δύνων
 παραδοῦναι καὶ τοῖ[ς —] βήματος
 λευκολίθου ἐν τῷ [—]ος
 Διεὶ Παναμάρῳ [—] πρόσοδον
 καὶ τὸ ἀντίγρα[φον —.]

“ Khora stratēgos’u tarafından ”

Yazıt Zeus M.Ö. 39 yılında Romalı General Labienus tarafından Panamaros'un kutsal alanına yapılan saldırıda, Panamara Zeus'unun büyük bir mucize göstererek kutsal alanı ve Stratoni-keia kentini Labienus'un saldırısından koruduğu bildirmektedir. Ayrıca Zeus Panamaros'un doğal güçleri sayesinde saldırıyı defettiğinden bahsedilmektedir. Belgede *stratēgos*'lara ilişkin olan kısım okunamamaktadır. Ancak genel olarak yazıtın içeriği kapsamında düşünüldüğünde, *khora stratēgos*'unun bu saldırı sırasında kenti korumak için hizmet etmiş olabileceği beklenmelidir. O halde söz konusu *khora stratēgos*'unu kentte güvenlik işiyle ilgilenmiş bir memur olarak kabul etmek mümkün görünmektedir.

T3.13.Vatanı İçin Ölen *Stratēgos*'lar için Onurlandırma

Buluntu yeri: Alabanda

Edisyon: Dubois ve Hauvette-Besnault, 1881b, 180, no. 1

Tarihlendirme: Hellenistik Dönem

- 1 [Τὸν δεῖνα] Ἀρτε[μιδώρου τοῦ] Ἀρ[μιδώρου στ]ρατηγὸν [ἐπὶ
χώρ]ας ὁ δῆμ[ος ἔθ]απεν ἀγα[θὸν ἄν]δρα καὶ τε[τελευ]τηκότα [ὑπὲρ
τῆς] πατρί[δος].
Μενεκλ[ῆν] ἡνι[ου] τοῦ Ἑρμίππου στρατηγὸν ἐπὶ χώρας ὁ δῆ-
μος ἔθαπεν ἀγαθὸν ἄνδρα κα[ὶ τετε]λευτηκότα ὑπὲρ τῆς πατρίδος.
Ἰατροκλῆν Ἰατροκλήους τοῦ Δινσικλήους ΣΟΡΟ.....ΤΕΙΝ ἄνδρα
ἀγαθὸν καὶ τετελε[υ]τηκότα ὑπὲρ [τῆς] πατρίδος.

“ *Demos, iyi ve güzel insan, vatanı için ölmüş, khora stratēgos'u Artemidoros oğlu Artemido-ros oğlu falancayı cenaze töreni ile onurlandırdı.*

Demos, iyi ve güzel insan, vatanı için ölmüş khora stratēgos'u Hermippos oğlu Menekles'i cenaze töreni ile onurlandırdı.

İyi ve güzel insan, vatanı için ölmüş khora stratēgos'u Iatrokles oğlu Iatrokles'i ”

Artemidoros, Menekles ve Iatrokles isimli üç *khora stratēgos*'u vatanları için öldüklerinden dolayı cenaze töreni ile onurlandırılmaktadır. Yazıtta belgelenen *khora stratēgos*'ları vatanları için ölmüş olduklarına göre burada bir savaş durumu beklenmektedir. O halde yazıt Hellenistik döneme tarihlendirilmelidir. Bununla birlikte söz konusu *khora stratēgos*'ları eğer bir savaş ortamında ölmüşlerse, onların burada kent idaresi ile alakalı işlerle değil, güvenlik işleriyle ilgililendikleri anlaşılmalıdır. Dubois ve Hauvette-Besnault da yazıttaki *khora stratēgos*'larının aynı zamanda askeri konumlarının olduğunu ve bölgenin savunmasından

sorumlu olduklarını ifade etmişlerdir. *Khora* ifadesi ile kırsal kesimde yöneticilik yaptıkları anlaşılmaktadır. Bu belge, *khora stratēgos*'unun Hellenistik Dönem'deki askeri sorumluluğunu vurgulamaktadır. Ancak Roma İmparatorluk Dönemi'nde onların askeri görevlerinin olduğunu gösteren bir kanıt bulunmamıştır. Anlaşılan, *khora stratēgos*'unun askeri konumu yani güvenlik işleriyle ilgili sorumluluğu Roma İmparatorluk Dönemi'nde kaldırılmıştır. Roma İmparatorluk Dönemi'nde bu isim korunmuş ancak orijinal içeriğinden yoksun siyasi bir memuriyet haline gelmiştir.

T3.14. *Stratēgos*'ların Nemesis'e Adağı

Buluntu yeri: Stratonikeia

Edisyon: Varinlioğlu, 1988, 90, no. 17; IStratonikeia 1317.

Tarihlendirme: Hellenistik Dönem

- 1 ἐπὶ Διομήδου[ς]
τοῦ Διομήδου-
ς τοῦ Ἱεροκλέος
χιμερινῆς {v}ς
- 5 στρ<α>τηγοὶ ἐ-
πὶ μὲν τῆς χώ-
ρας Λεωνίδης
Λεωνίδου Κο(λιοργεύς),
κατὰ πόλιν δὲ
- 10 Ἱεροκλῆς Θε-
ομνήστου Λο(βολδεύς),
Καλλικράτης
Χρυσίπ<π>ου Ἰα(σεύς?),
Μενέδημος
- 15 Λέοντος τοῦ
Μενεδήμου Κω(ραιεύς)
ὁμονοήσαντες
Νεμέσει· νεωκόροι
Στέφανος ΟΝΣ[—]
- 20 [—]ο[—]

“Hierokles oğlu Diomedes’in oğlu Diomedes’in zamanında kış dönemi kırsal kesimin(khora) stratēgos’u Koliorga Bölgesi’nden Leonides oğlu Leonides ile kent içi stratēgos’ları Lobolda Bölgesi’nden Thomnestos oğlu Hierokles, IA? Bölgesi’nden Khrysippos oğlu Kallikrates, Korraia Bölgesi’nden Menedemos oğlu Leon’un oğlu Menedemos aynı fikirde buluşarak Nemesis’e (adadılar). Neokorlar Stephanos ve...”

Yazıt Stratonikeia kentinde hem kent içi hem de kent dışı yanı kırsal kesim (khora) stratēgos’larının var olduğuna işaret etmektedir. Bunların farklı bölgelerde görev yaptıkları bilgisinin yanı sıra görev süreleri hakkında da bilgiler vermektedir. Anlaşıldığına göre buradaki khora stratēgos’u kış mevsimi boyunca görev yapmaktadır. Bunların yanı sıra söz konusu epigrafik belgeden üç kent stratēgos’u ve bir khora stratēgos’unun bir araya gelip birlikte karar vermelerinin sonucunda Tanrıça Nemesis’e adakta bulundukları bilinmektedir. Tanrıça Nemesis’in Hellenistik Dönemde sıra agon’larla ilişkilendirilmektedir. Bu ilişki göz önüne alındığında, Nemesis’e adakta bulunmaları stratēgos’ların agon tertiplemiş olabilecekleri düşüncesiyle açıklanabilir. Bu durum onların güvenlik işinden ziyade kent idaresinde görevli bir yönetici olark görev yaptığını düşündürmektedir.

Roma İmparatorluk Dönemi

T3.15.Titus Antonius Lysimakhos Grypos’un Ölümü Üzerine Teselli Dekreti

Buluntu yeri: Aphrodisias

Edisyon: CIG 2767; MAMA VIII no. 408.

Tarihlendirme: İ.S. 41-54

Str. 1-3 ἔδοξε τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ γνώμῃ ἀρχόντων καὶ Ὑψικλέους [τ]οῦ Ὑ[ψικλέ]-
ους τοῦ Μενάνδρου γραμματέως δήμου καὶ Μενίππου τοῦ Τειμοκλέους τοῦ Π[ο]-
λεμάρχου τοῦ ἐπὶ τῆς χώρας στρατηγοῦ· ἐπεὶ Τίτος Ἀντώνιος Ἀδράστου υἱὸς

Str. 1-3

“ Boule ve demos karar verdi, arkhon’ların, demos grammateus’u Hypsikles oğlu Hypsikles’in ve khora stratēgos’u Polemarkhos’un oğlu Teimokles’in oğlu Menippos’un öneris ile:....”

Titus Antonius Lysimakhos Grypos ölümünden sonra Danışma ve Halk meclisleri tarafından onurlandırılmıştır. Yazıttan bu onurlandırma için öneriyi khora stratēgos’unun, kentteki diğer arkhon’lar ve demos grammateus’u ile birlikte sunduğu tespit edilmektedir. Yazıtın geri kalan kısımlarında Titus Antonius Lysimakhos Grypos’un onurlandırılmasının nedenleri belirtilmiştir. Kent meclisinde yer aldıkları çok açıktır. Arkhon’lar ve demos grammateus’u gibi yüksek

mevkideki görevlilerle birlikte meclise öneri sunmuş olması, buradaki *khora stratēgos* 'unun kırsal alandan sorumlu sıradan bir güvenlik görevlisinin dışında, kent idaresinde yeri olan birincil derecede bir memur olarak düşünülmesini sağlamaktadır.

T3.16. *Anonymus* Onurlandırması

Buluntu yeri: Aphrodisias

Edisyon: Reynolds, 1982, 41.

Tarihlendirme: Geç Cumhuriyet Dönemi ya da Augustus Dönemi

- 1 [γ]ενόμενος δὲ καὶ ἀστυνόμος καὶ νεωπο[ι]ὺς καὶ στρατηγὸς[ς]
ἐπὶ χώρας στρατηγήσας δὲ πλεονάκις τῆς πόλεως πρεσβεύ-
[σ]ας δὲ πλείστας καὶ μεγίστας πρεσβήας ἐπιτυχῶς ὑπὲρ τῆς πατ-
[ρί]δος ν ἀγωνισάμενος δὲ καὶ περὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν
5 [vacat?] νόμων καὶ τῆς ἀσυλίας ν καὶ τῶν δεδομένων vacat
[φι]λανθρώπων ν καὶ ἐνὶ πᾶσιν τούτοις τοῖς γενομένοις
ὑπ' αὐτοῦ καὶ τ[αῖς ἀρχ]αῖς καὶ λειτουργίαις τιμηθεῖς [vacat?]

Str. 1-4

“ *Astynomos, neopoios, khora stratēgos* 'u olarak *stratēgos* 'luk yapmış, pek çok kez kentin elçiliği ile sorumlu olmuş ve kent yararına çok önemli elçilikleri pek fazla kez üstlenmiş, kentin özgürlüğü, yasası, *asylia* 'sı ve kente verilen ayrıcalıklar için başarılı bir şekilde mücadele vermiş olan kişi, sağladığı şeyler için ve (üstlendiği) *arkhe* ve *leitourgia* 'ları için onurlandırılarak...

Yazıttan anlaşıldığına göre, onurlandırılan şahıs, çok fazla para harcayarak kent için oldukça fayda sağlamış biridir. Yazıttan, bu kişinin *astynomos, neopoios* ve *khora stratēgos* 'luğu görevlerini yerine getirdiği öğrenilmektedir. Ayrıca yazıttan öğrenildiğine göre şahsın kentin özgürlüğü, yasası, *asylia* 'sı ve kente verilen ayrıcalıklar için mücadele etmesi bu kişinin kentin yönetimiyle ilgilenen yöüst düzeyinde bir yönetici olduğuna işaret etmektedir. Bu işleri üstlenmiş bir *khora stratēgos* 'su, kırsal alanın basit bir güvenlik görevlisinden ziyade yöneticisi olarak düşünülebilir. *Stratēgia* 'sını *khora stratēgos* 'u olarak yerine getirdiğinin özellikle vurgulanmış olması muhtemelen birşeyler anlatılıyor olmalıdır. Şu halde iki şey düşünülebilir. Bu ifade, olasılıkla ya kentte başka *stratēgos* çeşitlerinin olduğunu vurgulamak için ya da bunları *kent stratēgos* 'larından ayırmak için kullanılmış olmalıdır.

T3.17. Aristokles Molossos İçin Onurlandırma

Buluntu yeri: Aphrodisias

Edisyon: SEG XIII 491; SEG XXX 1244; *I Aphrodisias* 32.

Tarihlendirme: İ.S. I.yy.

- 1 ἐπὶ Ζήνωνος τοῦ Ὑψικλέους,
 εἰσηγησαμένου Ἑρμᾶ τοῦ Ἀριστο-
 [κ]λέους τοῦ Ἀρτεμιδώρου Μολοσσοῦ
 [φ]ιλοκαίσαρος, ἔδοξεν τῇ βουλῇ καὶ τῷ
 5 δήμῳ· γνώμη στρατηγῶν καὶ Ἀρτεμιδώ-
 ρου τοῦ Μύωνος Παπίωνος, ἱερέως [θ]ε-
 ᾶς Σεβαστῆς Ἰουλίας, γραμματέως δῆ-
 μου, καὶ Περίτου τοῦ Διονυσίου, φύσει
 δὲ Ἀδράστου τοῦ Ἀπολλωνίου, καὶ Ζή-
 10 νωνος τοῦ Ἄνδρωνος, φύσει δὲ Ἀττά-
 λου Καλλίππου, τῶν ἐπὶ τῆς χώρας
 στρατηγῶν·

Str. 1-5

“Hypsikles oğlu Zenon zamanında, Artemidoros Aristokles oğlu Hermas Molossos ilan edin-
 ce, Danışma ve Halk meclisleri karar verdi: stratēgos’larının ve Muon oğlu Atremidoros Pa-
 pion’un, Tanrıça Sebaste Iulia’nın rahibi’nin, demos grammateus’unun, khora
 stratēgos’larından Dionysios’un üvey oğlu, Attalos Kallipos’un gerçek oğlu Zenon’un öneri-
 siyle”

Aristokles Molossos’un Halk ve Danışma meclisleri tarafından onurlandırıldığı anlaşılmakta-
 dır. Yazıtta bu onurlandırmanın gerçekleştirilmesini sağlayan bunun için meclise öneride bulu-
 nan kişiler sıralanmıştır. Buna göre öneriyi, stratēgos’lar, Atremidoros Papion adlı bir şahıs,
 Tanrıça Sebaste Iulia’nın rahibi, demos grammateus’u ve Attalos Kallipos sunmuştur. Bunun
 dışında yazıttan öneriyi sunanlardan bir kişi olan Attalos Kallipos’un babasının khora
 stratēgos’u olduğu öğrenilmektedir. Yazıt Karia Bölgesinde hem kent idaresinden hemde
 kırsal kesimin idaresinden sonrumlu iki ayrı stratēgos’un olduğu bilgisini göstermesi açısın-
 dan önemlidir. Yazıtta khora stratēgos’unun işlevi hakkında açıklama yapılmazken, kent
 stratēgos’unun meclise öneri sunan üst düzey bir kent yöneticisi olduğu anlaşılmaktadır. Yani
 arkhon olarak görev yapan bir memuriyet olduğu tahmin edilmektedir.

T3.18. Menippos için Onurlandırma

Buluntu yeri: Aphrodisias

Edisyon: Doublet – Deschamps, 1890: 605-607, no. 2; Paton, 1900: 73-74, no. 1.

Tarihlendirme: Hadrianus Dönemi?

- 1 [ἔδοξεν τῇ βο]υλῇ καὶ τῷ δήμῳ· γνώμη ἀρχόντων καὶ —]
 γωνος Οὐλπιανοῦ γραμματεὺς δήμου, καὶ Ἀπολλωνίου τοῦ .[—]
 τη[.c.4.]ς καὶ Ποπλίου Αἰλίου Σεκούνδου τῆς χώρας στρατηγῶν·
 ἐπεὶ Μένιππος, υἱὸς Μενίππου τοῦ Ζήνωνος τοῦ Καλλίου, γένους ὧν [ἐ]νδ[ό]-
 5 ξου, πατρός τε καὶ προγόνων ἐν ἀρχαῖς καὶ λειτουργίαις γεγονότων, ἔτι
 [θ]άλλω[ν]
 καὶ ἀσκούμενος τὰ κάλλιστα ἐπιτηδεύματα, ὑπὸ τοῦ τὰ καλὰ καὶ σεμνὰ
 λ[υ]-
 μενομένου δαίμον[ο]ς μεθί[σ]ταται το[ῦ βίου,] π[ρο]σῆκει δὲ δημοσίας
 παρηγορίας ἄξι[ν]-
 οὔσ[θ]αι τοὺς πεπρα[θ]έντας γον[εῖς τῶν] οἰ[κεί]ων συμφ[ορ]ῶν εἰς τὸ
 ἐπικουφί-
 ζεσθαι αὐτοὺς διὰ τῆς .[.c.3. κοινων]ίας τῆς λύπης· δεδόχθαι τ[ῇ β]-
 10 ουλῇ καὶ τῷ δήμῳ vacat.

Str. 1-3

“ *Danışma ve Halk meclisleri karar verdi: arkhon’ların, demos grammateus’u Ulpianos’un, falancanın oğlu Apollonios’un ve khora stratēgos’ları Publius Aelius Secundus’un ve filanca-
 nın önerisi ile*”

Yazıtta Menippos isimli bir şahıs onurlandırılmaktadır. Yazıttan bu onurlandırmanın gerçekle-
 leşmesi için meclise öneri sununa üç kurum görünmektedir. Ancak bunlardan sadece ikisi
 kesin olarak okunabilmektedir: *demos grammateus*’unun ve *khora stratēgos*’u. Üçüncü ku-
 rum olarak ise *arkhon*’lar önerilmiştir. Ancak bu kısımda hiçbir harf kesin olarak okunama-
 maktadır. Yazıtı ilk kez tanıtan Doublet – Deschamps bu satırlar için herhangi bir öneride
 bulunmazken, yazıtın ikinci edisyonunu yapan Paton bu satırları “[ῶ δήμῳ· γνώμη ἀρχόντων
 καὶ]” şeklinde tamamlamıştır. Söz konusu belge, *stratēgos*’ların meclis gündemine öneriler
 sunduğu ve kent için faydalı olmuş kişilerin onurlandırılmasını sağladıkları bilgisini destek-
 lenmektedir. Burada anılan *khora stratēgos*’u kentin kırsal kesimimnin baş yönetici olarak
 meclise gelmiş ve *demos grammateus*’u ayrıca, Paton’un önerisi doğru kabul edilirse, kentin
arkhon’larıyla birlikte meclise bir teklifte bulunmuşlardır. Burdaki *khora stratēgos*’u *arkhon*
 heyetinin dışında, ayrı bir memur olarak görünmektedirler. Onlar muhtemelen, kırsal kesi-

mimn güvenliği ve idaresinden sorumlu ayrı bir memur olmuş olmalılardır. Ayrıca *khora stratēgos*'unun *pluralis* formunda verilmesinden, *khora stratēgos*'ları arasından bir kişinin öneri sunma işinde yer aldığı anlaşılmalıdır. Buna ek olarak sadece bir tane değil birkaç tane bu tür *stratēgos*'un aynı anda görev yaptığı sonucuna varılmaktadır.

T3.19. Tatia Attalis İçin Onurlandırma

Buluntu yeri: Aphrodisias

Edisyon: SEG L 1097.

Tarihlendirme: İ.S. 100-125

- 1 [ἐπὶ —]
 [εἰσηγησ]αμένης τῆς βουλῆς· [ἔ]δοξε [τῷ δήμῳ, γνώμη]
 ἀρχόντων καὶ Ζήνωνος τοῦ Ὑψικλέους τοῦ — τοῦ Ὑψικλέ]-
 ους τοῦ Μενάνδρου τοῦ Ζήνωνος γραμμα[τέως δήμου τὸ δεύ]-
 τερον, καὶ Ἀπολλωνίου τοῦ Δημητρίου τοῦ Ἀ[πολλωνίου? τοῦ Δημη]-
 5 τρίου, καὶ Διογένους τοῦ Διογένους τοῦ Μενά[νδρου τοῦ Διογένους? τῶν]
 ἐπὶ τῆς χώρας στρατηγῶν·

Str. 1-6

“*Danışma Meclisinin duyuru yaptı: arkhon’ların ve demos’un ikinci kez grammateus’u Zenon oğlu Menandros oğlu Hypsikles oğlu Zenon oğlu Hypsikles oğlu Zenon’un ve khora stratēgos’larından Demetrios oğlu falancanın oğlu Demetrios’un oğlu Apollonios ve Menandros oğlu Diogenes oğlu Diogenes’in önerisiyle, Danışma ve Halk meclisleri karar aldı:*”

Yazıtta Tatia Attalis ismindeki bir kadın yerine getirmiş olduğu görevler ve kente sağlamış olduğu yararlarından ötürü erken yaştaki ölümünün ardından, ailesinin acısını paylaşmak ve şükranlarını göstermek için kent tarafından kamusal cenaze töreniyle onurlandırılmıştır. Ayrıca, Tatia’nın taçlandırılmasına, altın portrelerinin (ikon), heykellerinin, *agalma*’larının dinsel ve kamusal alanlara dikilmesine karar verilmil ve bu karar kamuya ilan edilmiştir. Anlaşıldığına göre kentin önde gelen ailelerindedir. Bu şahsın onurlandırılması için meclise öneri sunanlar *arkhon*’lar, *demos grammateus*’u ve iki tane *khora stratēgos*’u dur. O halde kentin *arkhon*’larından ayrı bir memur olarak kentin kırsal alanının yönetiminden sorumlu bir baş yönetici konumunda meclise gelip kent *arkhon*’ları ve *demos grammateus*’u ile beraber öneri sunmuş görünmektedirler.

T3.20. Anonymus için Onurlandırma**Buluntu yeri:** Aphrodisias**Edisyon:** CIG 2837; I*Aph*,2007, 12. 1015.**Tarihlendirme:** İ.S. II. yy.

Str. 1-3 [ἔδοξεν τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ γνώμη ·· ? ··] γραμματέως δήμου καὶ τῶν ἐπὶ τῆς χώρας στρατηγῶν

“ [Danışma ve Halk meclisleri karar verdi] demos grammateus’u ve khora stratēgos’unun [dilekçesiyle/önergesiyle] ”

Yazıttan anlaşıldığına göre bu onurlandırma için meclise demos grammateus’u ile khora stratēgos’u teklif sunmuşlardır. Böyle bir işleve sahip olmaları onların sıradan güvenlik işle-riyle ilgili khora stratēgos’u olmadıklarına işaret etmektedir. Kentte söz sahibi olan birincil düzeyde bir görev olarak görünmektedir.

T3.21. Stratēgos’lar Tarafından Zeus Strateios ve Nemesis için Adak**Buluntu yeri:** Stratonikeia**Edisyon:** I*Stratonikeia* 1318; Varinlioğlu, 1988: 91, no. 18; Hornum, 1993: 313, nr.275.**Tarihlendirme:** İ.S. II. yy.

- 1 στρατηγοὶ οἱ
ἄρξαντες τὴν χει-
μερινὴν τὴν ἐπὶ
στεφανηφόρου Ἀρι-
5 στολάου· Ἰάσων Νέ-
ωνος Λο(βολδεὺς) καθ’ ὑ(οθεσίαν) Ἀριστέο[υ]
Κω(ραιεύς), Διονύσιος Φα-
νίου Κω(ραιεύς), Πολύαρ-
χος Ἑρμοκράτου Λο(βολδεὺς)
10 καὶ ὁ ἐπὶ τῆς χώρας
στρατηγὸς Λέ-
ων Δημοσθένου
Κω(ραιεύς) ὁμονοήσαν-
τες Διὶ Στρατείῳ
15 καὶ Νεμέσει χα-
ριστήριον· νεω-

ποιὸς Μουσαῖος.

“Stephanephoros Aristolaos'un yönetim yılında kış dönemi *stratēgos*'ları Lobolda Bölgesi'nden Neon oğlu Iason (Koraia Bölgesi'nden Aristēas'ın evlatlığı), Koraia Bölgesi'nden Phanios oğlu Dionysios, Lobolda Bölgesi'nden Hermokrates oğlu Polyarkhos; *khora stratēgos*'u Koraia Bölgesi'nden Demosthenes oğlu Leon aynı fikirde buluşarak Zeus *Strateios*'la Nemesis'e (adadılar); tapınak görevlisi Musaios.”

Zeus *Strateios* ve Nemesis'e bu adağı Iason, Dionysios, Polyarkhos adında üç kış dönemi *stratēgos*'u ve Leon isminde bir *khora stratēgos*'unun sunduğu anlaşılmaktadır. Yazıttan anlaşılan bir diğer husus kentte 3 kış dönemi *stratēgos*'unun yanı sıra bir de kırsal kesimden sorumlu *khora stratēgos*'unun bulunmasıdır. Bu sebeple tanrıçanın Roma İmparatorluk Dönemi'ndeki rolü göz önüne alındığında Nemesis'in bu dönemde de, ya *agon*'lardaki oyunlarla ya da gladyatör oyunlar ilişkilendirildiği ve arenada zafer tanrıçası olarak benimsendiği ortaya çıkmaktadır. O halde bir *agon* ya da gladyatör oyunu söz konusu olmalıdır ki bu görevliler Nemesis'e adakta bulunsun. Bu düşünceden yola çıkarak söylenebilir ki, *stratēgos*'lar oyunlarda başarı getirmesi için Nemesis'e bu steli adanmış olmalıdırlar. Dolayısıyla bu adağın sebebi oyunlar bağdaştırılmalıdır. Bu sebeple, onların burada bir gladyatör oyunu ya da *agon* tertiplemiş olabileceği düşünülmektedir. Dolayısıyla kentin en üst magistratları olarak bir oyun düzenlemiş ve *arkhon* niteliğinde memurlar olarak değerlendirilmelidir.

T3.22.*Stratēgos*'lar Tarafından Tanrıça Nemesis'e Adak

Buluntu yeri: Stratonikeia

Edisyon: IStratonikeia 1006; Cousin, 1891, 423-424, no. 4; Laumonier, 1937, 247, no. 41; Hornum, 1993: 309, nr.272.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi

- 1 [οἱ σ]τρατηγοὶ οἱ ἄρ-
[ξ]αντες τὴν χει-
μερινὴν τὴν ἐπὶ ἄρ-
χειρέως Μέντορο-
- 5 ς τοῦ Ἀπελλοῦ, Ἀντί-
οχος Σωκράτους
Κ(ωρα)ζ(εύς), Ἀπολλώνιος
Διοφάντου τοῦ Ξά-

- νθου Κ(ωρα)ζ(εύς), Ἱεροκλῆ-
 10 ς Ζήνωνος Κω(ραιεύς),
 καὶ ὁ ἐπὶ τῆς χώ-
 ρας στρατηγὸς
 Μενέδημος Ἀπε-
 λλοῦ Ἱε(ροκωμήτης), ὁμονοήσ-
 15 [αντ]ες Νεμέσει.

“*Arkhierous Mentor zamanında kışın görev yapan stratēgos’lar: Koraza Bölgesi’nden Sokrates oğlu Antiokhos; Koraza Bölgesi’nden Ksanthos oğlu Diophantos oğlu Apollonios; Koraza Bölgesi’nden Zenon oğlu Hierokles ve Hierokome Bölgesi’nden khora stratēgos’u Apelles oğlu Menedemos da Nemesis için aynı fikirde buluşarak (adadılar)*”

Stratonikeia kentinde ele geçen söz konusu belge Tanrıça Nemesis’e sunulan bir adak yazıtıdır. Yazıtın işaret ettiği üzere adağı sunanlar *stratēgos*’lardır. *Stratēgos*’ların Nemesis için adakta bulunmaları aralarında bir bağlantıya işaret etmektedir. Yukarıdaki örnekte anlatıldığı gibi Nemesis’in oyunlarla ilişkisinden yola çıkarak buradaki *stratēgos*’ların da oyun düzenlemiş olabileceği tahmin edilmektedir. Neticede söz konusu *stratēgos*’ların sadece güvenlik işleriyle ilgili alt mevkide görevliler değil, kentin idari işlerinden sorumlu birincil derece *arkhon* olan görevliler oldukları düşünülmelidir. Ayrıca belgede adağı sunan *stratēgos*’ların üç tanesinin kış döneminde görev yapmış olduğu bir tanesinin de *khora stratēgos*’unun ayrıca vurgulanması kentte üç tane kış süresince görev yapan *stratēgos* ve bir tane de *khora stratēgos*’unun varlığını göstermektedir. Bunun yanı sıra yazıttan üç *stratēgos*’un mevsimlik sürelerle görev yaptığı öğrenilmektedir.

T3.23.Yol İçin Yapı Yazıtından Bir Fragman

Buluntu yeri: Tralleis

Edisyon: ITralleis und Nysa 161.

Tarihlendirme: tarihlendirme yok

- 1 στρατηγὸς ἐπὶ τῆς χώρας
 συντελέσας τὸν τε ἁμαξικὸν
 τὸν φέροντα ἐπὶ τε τὰ λε[—]
 τὰ ἄλλα [—]

“*khora stratēgos*’u dört tekerlekli yük arabasını (ἁμαξικὸν) getirmeyi sağladı”

Fragman halindeki bu yazıttan anlaşılabilindiği kadarıyla bir khora *stratēgos* 'u yol yapımında görev almıştır. Bu yol yapımında araba taşınmasını sağlamıştır. Bu da kırsal kesimden sorumlu bu *stratēgos* 'ların yol yapım işlerinde de faaliyet gösterdiklerine işaret etmektedir.

Anlaşıldığı üzere buradaki khora *stratēgos* 'u güvenlikle ilgili bir görev olarak görünmemektedir. Kent meclisiyle ilgili bir görev olmasa bile yol yapımı gibi bir işte imar faaliyetinde bulunması onun idari işlerden sorumlu yönetici olduğunu düşündürmektedir.

T3.24. [Art]emo[n] İçin Onurlandırma

Buluntu yeri: Tralleis

Edisyon: Bey, 1904, 79-80, no. 2; ITralleis und Nysa 147 B.

Tarihlendirme: tarihlendirme yok

- 1 ὁ δῆμος ἐτίμησεν
 [Ἀρτ]έμω[ν]α Θεσσαλοῦ
 ταῖς μεγίσταις τιμαῖς πεπο-
 λειτευμένον τὰ κάλλιστα καὶ
 5 ἀγορανομήσαντα ἐνδόξως καὶ
 [στρ]ατηγὸν γενόμενον ἐπὶ τῆς
 [χώρ]ας, στεφανηφορήσαν[τα —]

“ Halk Meclisi, pek iyi vatandaş olan, ünlübir şekilde agoranomia yerine getirmiş ve khora *stratēgia* 'sı ve *stephanephoria* üstlenmiş olan Thessalos oğlu Artemon 'u büyük onurlarla onurlandırdı ”

Yazıttan anlaşıldığına göre Artemon agoranomia, khora *stratēgia* 'sı ve *stephanephoria* memuriyetlerini üstlenmiştir. Artemon önce agoranomia sonrasında khora *stratēgia* 'sı üstlenmiş olmalı ve cursusunda yükselmeye başlamıştır ki sonrasında kentte en yüksek ve en pahalı olan *stephanephoria* 'yı üstlenmiştir. Yazıtın içeriğine göre, khora *stratēgos* 'u kırsal alanın yönetiminden sorumlu idari bir memur olmalıdır.

T3.25. Khora Stratēgos 'u Sosandros Tarafından Zeus Panemeros 'a Sunulan Adak

Buluntu yeri: Panamara

Edisyon: SEG IV 346; IStratonikeia 485; Robert 1936: 197-199.

Tarihlendirme:

- Διὶ Πανημέ-
 ρω Σώσαν-
 δρος Ἑκαταί-
 5 ου ὁ ἐπὶ τῆς χ[ώ]-

ρας στρατηγὸς
 τὰς κόμας τῇ[ς]
 θυγατρὸς Ἀπ-
 φίου καὶ τὸν Περ-
 σέα σὺν τῇ Γορ-
 10 [γόνι.]

“Zeus Panemeros’a khora stratēgos’u Hekataios oğlu Sosandros kızı Apphion’un saçlarını ve Gorgo ile birlikte Perseus heykelini adadı”

Νομοθέτης Στρατηγὸς (*Nomothetes Stratēgos*)

İonia Bölgesi

Elpidianos Tarafından Efendisi M(arcus) Aur(elius) Soterikhos İçin Onurlandırma⁴²²

Buluntu Yeri: Smyrna

Edisyon: ISmyrna 645.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi.

1 Μ(ἄρκον) Αὐρ(ήλιον) Σωτή-
 ριχον, τὸν νο-
 μοθέτην
 τῆς στρατηγί-
 5 ας καὶ ἀπεί-
 ραστον στρα-
 τηγὸν ἐπὶ
 τῶν ὅπλων
 Ἑλπιδιανὸ-
 10 ς ἱερὸς τὸ[ν]
 ἴδιον δεσπ[ό]-
 την.

Köle Elpidianos kendi efendisi olan yasa koyucusu stratēgos ve dürüst hoplon stratēgos’u M(arcus) Aur(elius) Soterikhos’u onurlandırdı.”

⁴²² Bu yazıt aynı zamanda *Hoplon Stratēgos*’u kısmında mevcuttur, bk. T3.8.

Στρατηγὸς Ἐπὶ Τῆς Εἰρήνης (*Stratēgos Epi Tēs Eirēnēs*)

İonia Bölgesi

T3.27. Kent Magistrat Listesi

Buluntu Yeri: Smyrna

Edisyon: ISmyrna 772.

Yazıtın Tarihi: Roma İmparatorluk Dönem,

1 [—]ΟΣ[—]

ΝΟΣ[—]ΑΓΝΟΣ[— ἐ]-

πωνόμου σε[— Αὐρ(ηλίας)]

Μελίτης ἀρχιε[ρείας τῆς Ἀσίας —]

5 ου Χαριδήμου ἀρχιερέως στρατηγούντω[ν —]

συνγενοῦς συνκλητικῶν, ὑπατικῶν, ἀρχιε[ρέων —]

στρατηγῶν, στεφανηφόρων, καὶ οἱ συν{ν}ἀρξαντ[ες {²⁶συνάρξαντες}²⁶ αὐ]-

τῷ ταμίαι· Διονύσιος γ' Μ? Μηνοδώρου τοῦ Μάρκου [—?]

ΓΟΙ ἐπὶ τῆς εἰρήνης· Τι(βέριος) Κλ(αύδιος) Ἀσκληπ ιάδης, Τι(ίτος)

Φλ(άουιος) ΠΑΡΟΡ[—]

10 Τι(ίτος) Φλ(άουιος) Μητροβιανός, Τι(βέριος) Κλ(αύδιος) Πάνκαρπος,

Μ(ἄρκος) Ἀντ(ωνῖνος) Καππάδ[οξ, —]

β' τοῦ Φιλήμονος· γραμματεὺς βουλῆς δήμου Τι(βέριος) Κλ(αύδιος) [—]

τος· ἐπίτροπος στρατηγὸς Ἀντίπατρος? Ἡρακλε[— τοῦ]

[Μη]νοφάντου· οἰκονόμος Βάσσος Ἑρμογένους· ἐπι[—]

Φιλήτου· ἐπὶ τῆς διατάξεως Ἑστιάιος· ἐπὶ τοῦ π[—]

15 Ἡρόδωρος Ἐχ[—] Χρυσέως· ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Ἀγαθήμ[ερος·]

ἐπὶ τοῦ στεφάνου [Ν]εικίας [—]ΓΕΡ[—]

Str. 5-7

“ Aurelia Melite'nin babası Charidemos, rahip ve stratēgos'lar arasından....., senatör akrabaları....., consul sınıfından, arkhieus'lardan....., [eirenes]stratēgos'u, stephanephoros.....”

Str. 12

“stratēgos'ların epitropos'u”

Aurelia Melite'nin babası Charidemos Kendisinin başrahiplik yaptığı, stratēgos'ların arasından olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca yazıtın okunabilen kısımlarından anlaşıldığına göre Ro-

ma'ya yükselebilmış kişilerin akrabasıdır. Anlaşılan kentin ileri gelen ailelerindendir. 12. Satırda geçen “*stratēgos’ların epitropos’u*” ise diğer örnekteki (T3.3) ile aynı anlamda olmalıdır.

Νυκτὸς Στρατηγός (*NyktoStratēgos*)

Karia Bölgesi

T3.28. *Anonymus* Onurlandırması

Buluntu yeri: Tabai

Edisyon: Robert, 1954: 105-107, no. 7.

Tarihlendirme: İ.Ö. 1. Y.y. ya da İ.S. 1. Y.y.

- 1 [—]POYT[—]
[—]INON ἄνδρα Σ[—]
[— ἄ]ποκρίμασιν κοσμ[ήσαντα τὴν πα]-
[τρί]δα, καθίσαντα δὲ καὶ [—]
5 [. . .] προεδρίαν καὶ συναυξήσαν[τα —]
[. . .] τὰ δίκαια τῆς πατρίδος, τελέσα[ντα δὲ καὶ]
[ἄ]λλας ἐν Ἀσίᾳ πρεσβείας ἱκανὰς αὐτ[—]
[. . .]ς, χειροτονηθέντα δὲ καὶ ἄρχοντα [καὶ προσ]-
[τ]άντα τῆς ἀρχῆς σεμνῶς καὶ ἐπὶ [τῷ συμφέ]-
10 ροντι τῆς πόλεως καὶ ἀγορανομ[ήσαντα]
μετὰ πολλῶν ἀναλωμάτων, τ[ελέσαν]-
τα δὲ καὶ τὴν νυκτερινὴν στρ[ατηγίαν]
[. c.4.]ως καὶ νομίμως, γενό[μενον δὲ καὶ]
[. . c.7. . φ]ύλακα [καὶ] θεσμοφύλα[κα —]
15 [. . c.7. . κ]αὶ παιδονόμον καὶ Ο[—]

Str. 10 -13

“ *Bütün masraflarını üstlenerek agoranomos’luk yapmış, ... ve yasaya uygun olarak gece stratēgos’u,..... phylakes ve thesmophylakes..... ve paidonomos memuriyetini tamamlamış olanı*”

Yazıttan ismi belli olmayan şahış, *paidanomos* ardından *thesmophylaks*, *phylakes* ve gece *strategos*’u olmuştur, kentte pek çok *arkhe* görevler elde etmiş, sonrasında bir sürü harcama yaparak *agoranomia* görevini tamamlamış, Asia’da pekçok elçilik yapmış, en son *proedria* hakkı elde etmiştir. Yazıtta şahsın *cursus* sıralaması ters verilmiş görünmektedir. Şahsın *gece*

stratēgia 'sını kariyerinin daha alt basamaklarında yerine getirdiği ve farklı konumda güvenlik işleriyle görevlendirildiği anlaşılmaktadır. *Thesmophylaks* ve *phylakes* memuriyetleriyle birlikte gece *stratēgia* 'sı da güvenlik ile ilgili ikincil derecede bir memuriyet olarak görünmektedir. Şu durumda *phylakes* olduktan sonra gece *stratēgia* 'sını üstlendiğine göre *phylakia* 'nın üzerinde bir görev olmalıdır. Ayrıca burada onun bu görevi yasaya uygun olarak yerine getirdiği anlaşılmaktadır.

T3.29. P(ublius) Statius Hermas Tarafından Sebastopolis Demos'una ve İmparator Traianus'a Adak

Buluntu yeri: Sebastopolis

Edisyon: Robert, 1937, 339-341, no. 1; Robert, La Carie II no. 168.

Tarihlendirme: İ.S. 116/117

- 1 αὐτοκράτορι Νέρβα Τραϊανῷ
 Ἀρίστῳ Καίσαρι Σεβαστῷ Γερμανι-
 κῷ Δακικῷ Παρθικῷ ☞
 καὶ τῷ δήμῳ τῷ Σεβαστοπο-
 5 λειτῶν Π(όπλιος) Στάτιος Ἑρμᾶς ἀγο-
 ρανομήσας καὶ παραφυλάξας
 καὶ τειμηθεὶς ἔτι τε ὑπὲρ
 τῆς στρώσεως τῆς ἐξῆς-
 δρας τῆς ἐν τῷ τετραστύ-
 10 λῳ τοῦ γυμνασίου τειμαῖς
 εἰρηναρχικαῖς, πάλιν δὲ ὑ-
 πὲρ ἀναστάσεως τῆς Νεί-
 κης ἐκ τῶν ἰδίων τειμηθεὶς
 τειμαῖς διὰ νυκτὸς στρατη-
 15 γικαῖς καὶ ἀποδοχεὺς γε-
 νάμενος γ' * μυ(ρίων) ,ασ' καὶ ἀργυ-
 ροταμίας * ,δ, καθὼς καὶ
 διὰ τῶν ψηφισμάτων
 vacat περιέχει.

“İmparator Nerva Traianus Optimus Caesar Augustus Germanicus Parthicus'a ve Sebastopolis'lilerin demos'una; Publius Statius Hermas, agoranomia ve paraphylakia'yı üstlendikten sonra gymnasion'un tetrastylon'undaki eksedra'nın kaplanması karşılığında eirenarkhia ile

ilgili onurlar ile onurlandırılmış, yine Nike heykelinin kendi kesesinden dikilmesi karşılığında gece *stratēgos* 'luğu ile ilgili onurlarla onurlandırılmış ve üçüncü kez *apodokheus* (arşiv binası koruma görevlisi) olunca 241 denarii ve *argyrotamia* için 4000 denarii, kararlarında belirtildiği gibi verdi.”

Yazıtta P(ublius) Statius Hermas'ın hizmet ve ödülleri sıralanmıştır. Hermas'ın *Agoranomia* ve *paraphylakia* üstlenmiş olduğu belirtildikten sonra kazanmış olduğu onurlar kaydedilmiştir. Bu onurlar sırasıyla *eirenarkhia* ve gece *stratēgos* 'luğudur. Yani, *gymnasion* 'un *tetrastylon* 'undaki *eksedra* 'nın kapladığı için *eirenarkhia* memuriyetine ilişkin onurlarla, kendi kesesinden Nike heykeli diktirtiği için ise gece *stratēgos* 'luğuna ait onurlarla onurlandırılmıştır. Bunların dışında *apodokheus* olunca 241 denarii ve *argyrotamias* olunca ise 4000 denarii para bağışlamıştır. P(ublius) Statius Hermas'ın yapmış olduğu bu bağışlar *summa honoraria* olarak kabul edilmektedir. Öyleyse *eirenarkhia* üstlenebilmek için *eksedra* 'yı kaplatmış, gece *stratēgia* 'su olabilmek için ise Nike heykeli diktirmiştir. Hermas'ın genelde güvenlik işleriyle ilgilendiği görülmektedir. O halde buradaki gece *stratēgia* 'sı burada kent yönetiminden ziyade güvenlik işleriyle ilgili ikincil bir görev olarak görünmektedir. Hermas'ın *nyktostratēgia* görevini *paraphylakia*, *eirenarkhia* 'dan sonra elde etmesi bu görevin *paraphylakia* ve *eirenarkhia* ile ilişkisi hakkında fikir vermektedir. *Paraphylakia*, *eirenarkhia* 'nın altında bir görev olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla şahsın *curusus* 'unda *nyktostratēgia* görevinin, *eirenarkhia* 'nın da üzerinde olması burada *nyktostratēgia* 'nın *eirenarkhia* 'nın da üzerinde bir güvenlik görevi olduğuna işaret etmektedir

T3.30. Tib(erius) Cl(audius) Panykhos için Onurlandırma

Buluntu yeri: Tralleis

Edisyon: CIG 2930;I Tralleis und Nysa 77.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi

- 1 [ἡ βουλή καὶ ὁ δῆμος καὶ τὸ]
[ἱερὸν σύ]στημα τῆς γερου-
σίας καὶ οἱ φιλοσέβαστοι
νέοι καὶ οἱ ἐν Τράλλεσι
- 5 Ῥωμαῖοι ἐτείμησαν Τι(βέριον)
Κλ(αύδιον) Πάνυχον Εὐτυχον
Κοιβίλον?, στρατηγήσαν-
τα τὴν νυκτερινὴν στρα-
τηγίαν, δεκαπρωτεύσαν-

- 10 τα, ἀργυροταμιεύσαντα,
 ἐκδανείσαντα, κουρατο-
 ρεύσαντα τῶν Ῥωμαίων,
 σειτωνήσαντα ἀπὸ Αἰγύ-
 πτου καὶ ἔπεργον ποιήσαν-
- 15 τα εἰς τὸν σεῖτον καὶ δόντα
 εἰς τὸ δημόσιον ,βφκ', νε-
 ωποιήσαντα, στρατηγήσαν-
 τα, ἀγορανομήσαντα φιλο-
 τείμως, ἀναθέντα δὲ ἐκ τῶν
- 20 ιδίων καὶ τὰς ἐν τῇ ὀψαριο-
 πώλειδιμαρμαρίνας τραπέ-
 ζας ἰβ' σύν ταῖς βάσεσιν β'
 Π(όπλιος) Τίτιος Μηουβιανὸς Κ[ί]-
 λων τὸν ἑαυτοῦ φίλον.

“ *Danışma ve Halk meclisleri ve Gerousia’nın kutsal kurulu, imparatorsever neoi ve Tral-leis’te yaşayan Romalılar, Eutykhes oğlu Tib(erius) Cl(audius) Panykhos Coibilus?’u onur-landırdı. O gece stratēgos’u olarak stratēgos’luk yapmış, dekaprotia, argyrotamia üstlenmiş, faizle borç para vermiş, Romalılar’ın curator’luğunu yapmış, sitones olarak Mısırlılar’dan buğday satın almış ve buğday temin etmek için çalışmış ve demosion’a 2527 denar vermiştir. O neopoia, stratēgia, ün sever olarak agoranomia görevlerini yerine getirmiş ve balık pazarı-na kendi cebinden basis’i ile birlikte oniki mermer masa yaptırmıştır.*”

Yazıt kentin en önemli üç kurulu tarafından onurlandırılan Tib(erius) Cl(audius) Panykhos’un kariyeri hakkında bilgiler sunmaktadır. Kariyeri şu şekilde sıralanmıştır: *gece stratēgia’sı, dekaprotia, argyrotamia* üstlenmiş, Romalılar’ın *curator’luğunu* yapmış, *sitonia, neopoia, stratēgia* ve *agoranomia* görevlerini yerine getirmiş. Bazı görevlerinin arasına da kariyeri boyunca yapmış olduğu harcamaları yazılmıştır. Sitones iken Mısırlılar’dan buğday satın al-mış ve buğday temin etmek için çalışmış ayrıca *demosion’a* 2527 denar vermiştir. Panyk-hos’un cursus sıralaması aşağıdan yukarıya verilmiş gibi görünmektedir. Böylece kariyerinin başlarında ikincil derecede güvenlik işleriyle ilgili bir görev olan *gece stratēgos’luğunu* yerine getirdikten sonra yavaş yavaş ilerlemiş, üstlendiği görevlerde oldukça yüklü miktarlarda har-camalar yapmış ve kariyerinin son basamaklarına doğru *stratēgia üstlenmiştir*. Böyle bir iler-

lemenin ardından son görevlerinden olan *stratēgia*'sının birincil derecede *arkhon* niteliğinde bir görev olması gereklidir.

Phrygia Bölgesi

T3.31. Eros Heykeli Adağı

Buluntu Yeri: Laodikeia ad Lycum

Edisyon: *ILaodikeia am Lykos* 70

Yazıtın Tarihi: İ.S. 150-175

- 1 [— — — τοὺς Ἑρωτας]
 [ἐπι]χρύσους ἀντὶ
 [σ]τρατηγίας τῆς δι-
 [ὰ] νυκτὸς ἀνέθηκ[εν],
 5 καθὼς τὸ γενόμε-
 νον αὐτῷ περὶ τῆ[ς]
 στρατηγίας περιέ-
 χει ψήφισμα· στ[ρ]-
 [α]τηγούντων τ[ῶν]
 10 περὶ Γάϊον Κλ(αύδιον) Σ[ώ]-
 στ<ρ>ατον.

“Gece *stratēgia*’sı için bu altın kaplama Eros heykelini, *stratēgia*’nın aldığı karar nasıl ise o şekilde adadı; Gaius Claudius Sostratos yanında *stratēgos*’luk yaparlarken.”

Buradaki gece *stratēgos*’u güvenlik işlerinden sorumlu kişidir. Dolayısıyla, mecliste kent yönetimine katılan üst düzey bir memuriyet değil, orta dereceli bir memur olarak düşünülmelidir. Ayrıca şahsın adağı sunarken Gaius Claudius Sostratos’un yanında *stratēgos*’luk yaptığı öğrenilmektedir.

T3.32. Eros’a Adak

Buluntu Yeri: Laodikeia ad Lykos

Edisyon: *ILaodikeia am Lykos* 72.

Tarihlendirme: İ.S. 254/5

- 1 Αὐρ(ήλιος) Ζώσιμος ὁ διὰ
 νυκτὸς στρατηγὸς
 τῆς τρίτης τετραμή-
 νου τοῦ ρκζ’ ἔτους

- 5 [τ]ῷ Ἑρωτα ὑφερεθεῖνα[ι]
 [ὑπὸ] κλοπέων καὶ τοῦ-
 [τον] ἀνέστησεν ἐκ τῶν ἰ-
 δίων ὑπαρχόντων
 [εἰ]ς τιμὴν τῆς πατρίδ-
 10 ος.

“Gece *stratēgos*’u Aurelius Zosimos, 127 yılının son çeyreğinde hırsızlar tarafından çalınmış olduğu için, bu Eros heykelini, ana vatanının onuru için kendi cebinden üstlenerek adadı.”

Yazıtta gece *stratēgos*’u olarak görev yapan Aurelius Zosimos’un bir Eros heykelini adadığı görülmektedir. Bu heykelin çalınmış olması sebebiyle yekrar yerine konması için yaptırmıştır. Muhtemelen kendisi gece *stratēgos*’u olarak görev yaparken, hırsızlık olayı yaşandığı için sorumluluk hissetmiş olmalıdır ve bir telafi niteliğinde bu heykeli kendi cebinden karşılamıştır. Burada gece *stratēgos*’unun kentin gece güvenliğini sağlama görevi olduğu anlaşılmaktadır.

Katoikos*’lardan Sorumlu *Stratēgos

T3.33. *Stratēgos* Hermia Onurlandırılıyor

Buluntu Yeri: Apolloniatis (Alpağut)

Edisyon: IKyzikos 20.

Tarihlendirme: İ.Ö II. y.y.

- 1 Ὀρνεηνῶν [κάτοικοι] καὶ
 Δανδαηνῶν κάτοικοι
 Ἑρμίαν Μελεάγρου [στρ]
 στρατηγὸν ἀρετῆς ἕνεκεν
 5 καὶ εὐνοίας τῆς εἰς ἑαυτούς.

“Orneēnoi ve Dandoenoi *katoikos*’ları *stratēgos* Hermias’ı erdem sahibi olmasından ve iyi niyetinden dolayı (onurlandırdı)”

Yazıtın edisyonunu yapan E. Schwertheim, Hermias’ın *katoikos*’lar tarafından onurlandırılmasının sebebini Hermia’nın *katoikos*’lardan sorumlu bir tür *stratēgos* olabileceği ile açıklamıştır. Kendisi bu düşüncesinde haklı görünmektedir. Eğer bu düşünce doğru ise o halde burada tür *stratēgos* *katoikos*’ların yönetiminden sorumlu olarak birincil seviye görev niteliğinde olmalıdır. Bu tür *stratēgos* kırsal alandan sorumlu *khora stratēgos*’unu anımsatmaktadır.

SONUÇ

Klasik Dönem’de ordu komutanı olan *stratēgia*, Hellenistik Krallık’ların getirmiş olduğu değişim ve gelişimlerden etkilenerek, yavaş yavaş kentlerin idari yapılanmasındaki idari organlarda yer almaya başlamıştır. Roma İmparatorluk Dönemi’nde ise dönemin askeri ve politik özelliklerine, yani bir savaş ortamının bulunmayışına ve Roma’nın eyaletleşme politikası sürecinde güvenliğin sağlanması için yeni kurumların oluşturulmasına bağlı olarak kentlerde hala var olmaya devam etmiş ancak görev tanımları değişmiştir. Bu dönemde *stratēgia* tam anlamıyla sivil bir kent memuriyetine dönüşmüştür. Roma İmparatorluk Dönemi’nde bir kent memuru olan *stratēgia*’nın Küçük Asya’da coğrafi dağılımının, bölgelere göre değişiklikler gösterdiği tespit edilmiştir. Küçük Asya’dan konuyla ilgili, Roma İmparatorluk Dönemi’ne ait yaklaşık iki yüz elli yazıt tespit edilmiştir. En fazla veri Ionia Bölgesi’nden ele geçmiştir. Buradan konuyla ilgili yaklaşık yüz adet yazıt bulunmaktadır. Hatta bunların içinde Ephesos, *stratēgos*’ların en çok zikredildiği yerdir. Ephesos’un ardından Smyrna ve Didyma gelmektedir. *Stratēgos*’ların en çok rastlandığı diğer bölgeler ise Mysia ve Karia’dır. Phrygia, Lykia bölgeleri bu dağılımın arka sıralarında yer alırken, Lydia, Galatia, Kilikia, Bithynia, Troas, Aeolis, Pisidia, Kappadokia, Pamphylia, Pontos ve Paphlagonia bölgelerinde ise oldukça az veri bulunmuş, Lykaonia Bölgesi’nde ise konuya ilişkin hiçbir yazıt rastlanmamıştır. Hellenistik Dönem yazıtları incelendiğinde de konuya ilişkin yüz doksan yazıt bulunmuş ve coğrafi dağılım açısından bir karşılaştırma yapıldığında, Roma İmparatorluk Dönemi’ndeki gibi bir tabloyla karşılaşmıştır. Epigrafi kaynakların dışında numismatik kaynaklar incelendiğinde de *stratēgos*’ların en sık belgelendiği yerin Batı Anadolu olduğu dikkat çekmektedir.

İncelenen yazıtlar sonucunda Roma İmparatorluk Dönemi’nde bu görevi üstlenen kişilerin kent içerisindeki konumlarının bazen birincil bazen de ikincil derecede olduğu gözlemlenmiştir. Yani, *stratēgos*’ların çoğunlukla kent meclisinde, kentin yürütme işlerinde görev alarak birincil derece görevler yerine getirirken, bazen de güvenliğin sağlanmasından sorumlu ikincil derece memurlar oldukları tespit edilmiştir. Çalışmada *stratēgia*’nın kentlerdeki konumu ayrıntılarıyla incelenmeye çalışılmıştır. Neticede çoğunlukla birincil derece görevli oldukları, üstlenen kişilerin kent içerisinde önemli bir konumda bulundukları ortaya çıkmıştır. Öyle ki Ephesos kentinde tiyatroda, kendilerine oturma yeri ayrıldığı bile bilinmektedir (T2.25).

Küçük Asya’dan ele geçen yazıtlardan *stratēgos* görevlerinde çeşitlilikler olduğu tespit edilmiştir. Bu kişilerin, Halk Meclisi’ne önerilerde bulunmak gibi birincil derece görevler

üstlendikleri anlaşılmaktadır. Bunların yanı sıra, kentlerinde düzenlenen resmi cenaze törenleri düzenleyerek bu törenlere ve dini törenlere katılmışlar, yapı faaliyetlerinde yer almışlar ve pek çok mali yükümlülükler yerine getirmişlerdir. Yerine getirmiş oldukları görevler hakkında bilgi veren yazıtlardan, *stratēgia*'nın bir *arkhe* olduğu ancak, dönemin şartlarına bağlı olarak sık sık *leitourgia* yolu ile üstlenildiği anlaşılmıştır. Bununla birlikte bazı kentlerde *eponym* memur olarak görülmüşlerdir. Hatta Smyrna kenti yazıtlarında *stratēgia* bazen kentin asıl *eponym* memuru olan *stephanephoros* ile birlikte, bazen de tek başına *eponym* memur olarak yer almıştır. Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait numismatik veriler de *stratēgos* adının zikredilmesiyle bu memurların *eponym* olduklarını desteklemiştir. Ayrıca, *stratēgia*'nın dört ay, bir ay ya da yaz dönemi gibi kısa süreler için üstlenilmesi, bu görevin mali açıdan külfetli bir memuriyet olduğunu düşündürmektedir.

Epigrafik belgelerde *stratēgos*'ların karar verme aşamasında ya da içerisinde bulundukları herhangi bir faaliyette *pluralis* halde olmaları nedeniyle onların bir heyet olduğu düşünülmüştür. Hatta yazıtlarda birinci *stratēgos* anlamına gelen *protos stratēgos*'un varlığının saptanması onların bir heyet olduğu fikrini desteklemiştir. Sonuç olarak, üye sayıları kentlere göre değişen bir *stratēgos* kurulunun var olduğu ve bu kurulun başkanının *protos stratēgos* olduğu kanısına varılmıştır. Ayrıca, kurul üyelerinin kentlerde çeşitli idari görevler üstlendikleri, kentle ilgili meselelerde Halk Meclisi'ne önerilerde bulundukları, alınan kararları onayladıkları, bu kararların duyurusunu yaptıkları, meclis kararlarını kaydettikleri ve onur kararlarında heykel dikim işlerinden sorumlu oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca kent, Roma ile iletişime geçmek zorunda kaldığında, bu görevi *stratēgos*'lar üstlenmiştir. Bu kurulun sahip olduğu sorumluluklar ve yapmış olduğu işler, onların kentin yürütme organının yüksek bir konumunda olduğunu göstermektedir. Bunlar, kentlerin en yüksek mevkiindeki yürütme organı olduğu bilinen *arkhon*'larla nasıl bir ilişki içinde oldukları sorusunu akla getirmektedir. Bu konuda bilgi veren yazıtlar ve modern araştırmalar incelendiğinde *arkhon* ve *stratēgos*'un aynı yönetici kurulunu ifade ettiği anlaşılmıştır. Örneğin, Bithynia'da yönetim kurulu *arkhon* adı altında belirtilirken, Phrygia'da bu yönetim kurulu *stratēgoi* ismiyle ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra, aynı kişinin kentte, hem *stratēgos* heyetinin bir üyesi hem de *arkhon*'u olarak nitelendirildiği yazıtlar da tespit edilmiştir (örn.T2.63). Bu durum bazı kentlerde *arkhon* kurulunu *stratēgos*'ların oluşturmuş olabileceği ile açıklanabilir. Dolayısıyla, *arkhon* ve *stratēgos* kelimesinin synonym kullanıldığı ve bazı kentlerde *arkhon* kurulunun, *stratēgos*'lardan oluştuğu kanısına varılmıştır.

Küçük Asya'da *stratēgos*'ların beş çeşit olduğu epigrafik verilerle kanıtlanmıştır: Bunlar *stratēgos epi tēs khoras*, *stratēgos epi tēs eirenes*, *stratēgos epi tōn hoplon*, *nyktostratēgos*

ve *nomotēthes stratēgos*'tur. Roma İmparatorluk Dönemi'nde *khora stratēgos*'u ve *hoplon strategos*'unun askeri görevleri düşmüş ve sivil memurlar haline gelmişlerdir. *eirenes stratēgos*'u ve *nyktostratēgos*'u ise güvenlik ile ilgili memurlar olarak görev almışlardır. Çalışmada bu tür *stratēgos*'lar kent içindeki konumlarına göre "Birincil Derece Görevler" ve "İkincil Derece Görevler" başlıkları altında irdelenmiştir. *Khora stratēgos*'u, *hoplon strategos*'u ve *nomotēthes stratēgos*'u birincil derece görevler kapsamında değerlendirilirken, *eirenes stratēgos*'u ve *nyktostratēgos*'un güvenlik görevlileri olarak ikincil derece görevliler oldukları saptanmıştır.

Khora stratēgos'u, Küçük Asya'da sadece Karia Bölgesi'nde Stratonikeia, Iasos, Aphrodisias, Panamara, Tralleis ve Alabanda'da belgelenmektedir. *Khora stratēgos*'larının Hellenistik ve Roma İmparatorluk dönemlerinde, kentin karar organlarının bir parçası oldukları ve kent kararnamelerinde *arkhon*'ların ve *demos grammateus*'lerinin yanında yer aldıkları anlaşılmıştır. Ancak, sadece Hellenistik Dönem'de Panamara (T3.12) ve Alabanda (T3.13) kentlerinde *khora stratēgos*'unun askeri sorumluluklar aldıkları belgelenmektedir. Bu bölgeden *khora stratēgos*'larına ilişkin Hellenistik Dönem'e ait beş adet yazıt ele geçmiştir. Roma İmparatorluk Dönemi'nde ise on bir adet yazıt tespit edilmiş ve bu yazıtlarda *khora stratēgos*'larının güvenlik ile ilgili bir görevine rastlanmamıştır. Bu tür *stratēgia*'nın sadece Karia Bölgesi'nde görülmesi, Karia'nın Hellenistik Dönem'de Rhodos hakimiyetiyle bağdaştırılmaktadır.

Birincil derece görevler kapsamında değerlendirilen bir diğer *stratēgos* çeşidi de *hoplon stratēgos*'udur. Roma İmparatorluk Dönemi'nde *hoplon stratēgos*'u Atina'da varlığını sürdüren tek ve en önemli *stratēgos* olmuştur. Küçük Asya'da ise bu *stratēgos* türü sadece Smyrna kentinden bilinmektedir ve kentten bu konuya ilişkin toplam dokuz yazıt tespit edilmiştir. Epigrafik veriler ve edebi kaynaklar sayesinde Klasik ve Hellenistik dönemlerde askeri bir memur oldukları bilinen *hoplon stratēgos*'larının Roma İmparatorluk Dönemi'nde Smyrna kentinin en yüksek mevkiindeki memurları oldukları, gıda ve tahıl tedarik etmelerinin dışında, halk tarafından seçkin kişilere heykel diktirme işinden sorumlu oldukları da görülmektedir. Atina'da çok önemli olduğu bilinen bu *stratēgos* türünün Küçük Asya'da sadece Smyrna kentinde var oluşu, soru işareti oluşturmaktadır. Bunun nedeni, kentin idari yapısını Atina'dan örnek alması ile açıklanabilir.

Birincil derece görevler içinde yer alan bir diğer memuriyet ise *Nomotēthes stratēgia*'sıdır. Bunlar, adından da anlaşılacağı gibi, yasaların gözden geçirilmesinden sorumlu olmuşlardır. *Nomotēthes stratēgos*'lar, Smyrna ve Assos kentlerinde belgelenmişlerdir.

Roma İmparatorluk Dönemi'nde askeri yetkilerini kaybeden *stratēgos*'ların, bazı kent-

lerde hala güvenlik ile ilgili yetkilere sahip, asayişten sorumlu memurlar oldukları görülmüştür. Bunlar *nyktostratēgos* ve *eirenes stratēgos*'udur ve ikincil derece görevler kapsamında değerlendirilmişlerdir. *Eirenes stratēgos*'u Küçük Asya'da sadece Smyrna kentinde İ.S. II. yüzyıla tarihlenen bir yazıtta tespit edilmiştir. Smyrna'daki *eirenes stratēgos*'unun zikredildiği başka bir verinin bulunmayışı bu *stratēgos*'ların varlıklarını güvenlik görevi olarak kesinleştirmeyi zorlaştırmaktadır. *Eirenes stratēgos*'unun varlığına işaret eden bu yazıttan, memuriyetin mahiyetine ilişkin bir bilgi edinilememektedir. Her ne kadar bazı araştırmacılar *eirenes stratēgos*'unun, *eirenarkhia*'nın yerine kullanıldığını düşünseler de, mevcut epigrafik veriler *eirenes stratēgos*'u ve *eirenarkhia* arasındaki ilişki hakkında kesin olarak bir yorum getirmeyi mümkün kılmamaktadır. Ayrıca, bu memuriyetin Smyrna'dan başka Mısır'da da belgelendiği bilinmektedir. Ancak oradaki *eirenes stratēgos*'unun görevlerinin daha farklı olduğu anlaşılmıştır.

İkincil derece görevler arasında yer alan bir başka *stratēgos* ise *nyktostratēgos* olmuştur. *Nyktostratēgos*, Küçük Asya'da beş yazıtta tespit edilmiştir. Bunlardan üç tanesi Karia Bölgesi'nden (Tabai, Sebastopolis, Tralleis); iki tanesi de Phrygia Bölgesi'nden (Laodikeia ad Lycum) ele geçmiştir. Ele geçen yazıtlardan anlaşıldığına göre, *Nyktostratēgos*'lar kentin gece gözetiminden sorumlu emniyet görevlileri olarak görev yapmışlardır. *Nyktostratēgia*'ya ilişkin yazıtlardan bu memurların yerine getirdiği görevler hakkında bilgi edinmek zordur. Ancak buna rağmen bu memuriyeti elde etmiş kişilerin *cursus honorum*'larından, bu görevin kent içerisindeki konumu hakkında fikir yürütebilmek mümkün olmuştur. Bu açıdan incelenen yazıtlarda, *nyktostratēgia* elde etmiş kişilerin genelde *paraphylakia*, *thesmophylakia* gibi ikincil derece güvenlik işleriyle ilgili görevler üstlendiği tespit edilmiş ve bu memuriyetin de ikincil derece görev olduğu düşünülmüştür. Bunun dışında, *nyktostratēgos*'ların da *stratēgos*'lar gibi *paraphylakia* ve *eirenarkhia* memuriyetlerini üstlenmiş olduğu gözlemlenmiştir. Elde edilen verilerin kısıtlılığı nedeniyle bu görevler arasındaki ilişki ve hiyerarşiyi tam olarak ifade etmek zordur. Ancak, Hermas isimli bir kişinin *cursus*'undan, şahsın önce *paraphylakia* ardından *eirenarkhia* üstlendiği sonrasında da *nyktostratēgia* elde ettiğinin tespit edilmesi (T3.29), *nyktostratēgos* ile *paraphylakia* ve *eirenarkhia* arasındaki hiyerarşi hakkında fikir yürütmeyi mümkün kılmıştır. *Paraphylakia*'nın, *eirenarkhia*'nın altında bir görev olduğu bilindiğine göre, *nyktostratēgos* hem *paraphylakia*'nın hem de *eirenarkhia*'nın üzerinde bir güvenlik görevi olmalıdır. Bunların yanı sıra *nyktostratēgos*'ların kentlere göre değişiklikler gösterdiği de belirlenmiştir. Örneğin, Ephesos kentinde, *nyktostratēgos*'ların yaptığı işlerden sorumlu memurlar *nyktophylakes* olarak adlandırılmışlardır. Mısır'da ise bu görevleri yerine getiren görevlilerin *arkhepodos*, *nyktostratēgos*, *eirenarkhes*, *epistates eirenes*, *eire-*

nophylaks, *lestepiastes* olarak adlandırıldıkları bilinmektedir.

Epigrafik veriler aracılığıyla *stratēgos*'ların, kentin yönetiminde *grammateia*, *boularkhia* görevlerini üstlendikleri, *bouleutes* oldukları da saptanmıştır. Ayrıca başrahiplik, rahiplik ve *neopoia* gibi dini memurlukları; kentler için oldukça külfetli ve önemli olan *agoronomia*, *gymnasiarkhia* ve *agonothesia* ile güvenlik işlerinden sorumlu memuriyet olan *eirenarkhia* ve *paraphylakia*'yı yerine getirmişlerdir. Yazıtlardan, bu kişilerin prestijli kamu görevleri üstlendiği sonucuna varılmaktadır. Bunların yanı sıra, *stratēgos*'ların kentlere yaptıkları bağışlar, görevleri sırasında cömertçe harcamaları ve üyesi olduğu ailelerin statüsü, *stratēgia* memuriyetini üstlenenlerin kentin varlıklı ve seçkin ailelerine mensup kişilerden oluştuğunu göstermektedir.

Stratēgos'lara ilişkin yazıtların değerlendirildiği *Testimonia* kısmında, *stratēgos*'ların, bölgeler arasında farklılıklar göstermesinin yanı sıra, aynı bölge içindeki kentlerde bile farklılıklar göstermesi dikkat çekmiştir. Gerek epigrafik gerekse de numismatik verilerde *stratēgos*'ların en çok zikredildiği yerlerin batı Anadolu kıyılarının olmasının bir nedeni olmalıdır. *Stratēgos*'ların bazı kentlerde daha ön planda olup, bazılarında ise bulunmayışının sebebine çalışmada cevap aranmış, kesin bir neden ortaya koymak mümkün görünmese de bazı öneriler getirilmiştir. Bu konuda bir araştırma yapıldığında *stratēgos*'ların varlığı tespit edilen kentlerin ya erken dönemlerde Hellenler tarafından koloni kenti olarak kurulduğu ya da Hellenistik Dönem'de, Hellenistik Krallık'lar tarafından kurulan yeni kentler olduğu gözlemlenmektedir. Doğal olarak, Hellenler tarafından kurulan bu kentlerin idari yapısı, yürütme ve yasama organları ile memuriyetleri, Hellen kent yapılanmasına göre modellenmiştir. *Stratēgos*'ların Roma İmparatorluk Dönemi'nde de bu bölgelerde varlıklarının hala devam etmesi, sürekliliği devam eden bir gelenek olarak açıklanabilir. Örneğin Atina'da çok önemli bir makam olan ve Roma İmparatorluk Dönemi'nde de, görev tanımı değişen ancak önemini yitirmeden hala varlığını devam ettiren *hoplon stratēgosu*'nun Küçük Asya'da sadece Smyrna kentinde görülmesinin bir nedeni anlayabilmek için Smyrna kentinin idari yapılanmasının temellerini irdelemek gerekmektedir. Bir Aiol kolonisi olan Smyrna, çok geçmeden on iki Ion kenti arasına geçmiştir. Hellenizmin etki göstermeye başladığı dönemlerde ise Lysimakhos tarafından yeniden organize edilmiştir. Bu sebeple Atina'daki *hoplon stratēgos*'unun Smyrna da bulunması, bununla bağdaştırılabilir. Roma İmparatorluk Dönemi'nde de bir gelenek olarak bu memuriyetin varlığı devam etmiş olmalıdır. Ancak ele geçen verilere göre, *hoplon stratēgosu*'nun, Smyrna'da olup da, diğer koloni kentlerinde görülmemesi hakkında bir çıkarımda bulunmak verilerin kısıtlılığından dolayı mümkün görünmemektedir. Roma İmparatorluk Dönemi'nde, Aiolia Bölgesi'nde sadece Kyme kentinde görülen *stratēgos*'ların durumu

da Ionia ile aynıdır ve buradaki nedenin alt yapısını aynı koşullar oluşturmuş olmalıdır. Bir gelenek olarak bu kentte görülmeye devam etmiş olmalılardır. Mysia Bölgesi'nde özellikle Pergamon kentinde *stratēgos*'ların varlığı da, Pergamon Krallığı'ndan beri devam eden bir gelenek olmalıdır. Aynı şekilde, adını Attalos II Philadelphos'a izafeten alan Pamphylia'daki Attaleia kentinde görülen *stratēgos*'larda Pergamon etkisi söz konusu olmalıdır. Bithynia Bölgesi'nde de Pergamon'da olduğu gibi *stratēgos*'ların Roma İmparatorluk Dönemi'ndeki varlığı, Hellenistik Dönem'deki Bithynia Krallığı'nın kent yapılanmasına dayanan bir gelenek olmalıdır. Bu bölgede *stratēgos*'ların Roma İmparatorluk Dönemi'nde Kios, Nikaia, Prusa ad Olympium ve Klaudiupolis kentlerinde varlığı görülmektedir. Ancak Kios kentinde *stratēgia*'nın görülme nedeni bu kentin Miletos tarafından kurulmuş bir koloni kenti oluşu ile ilgili olmalıdır. *Stratēgos*'ların Karia Bölgesi'nde var olmalarının nedeni ise, İ.Ö. 188 yılından İ.Ö. 167 yılına kadar hâkimiyetin altında bulundukları Rhodos'un idari yapılanmasından etkilemiş olması ile açıklanabilir.

KAYNAKÇA KISALTMALARI

ABSA	The Annual of the British School at Athens. Athens; London: British School at Athens.
AE	L'Année Epigraphique, Paris 1888 vdd.
AE	L'Année épigraphique.
AJA	The American Journal of Archaeology: the journal of the Archaeological Institute of America. Boston (Mass.): Boston University, Archaeological Institute of America.
AJPh	The American Journal of Philology. Baltimore (Md.): Johns Hopkins University Press.
AM	Athenische Mittheilungen: Mittheilungen des Kaiserlich deutschen Archäologischen Instituts Athenische Abheilung, Athen.
AMS	Asia Minor Studien.
ANRW	Aufstieg und Niedergang der römischen Welt. Geschichte und Kultur Roms im Spiegel der neueren Forschung.
AS	Anatolian studies: Journal of the British Institute of Archaeology at Ankara. London: British Institute of Archaeology at Ankara.
Ath. Mitt.	Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts, Athenische Abteilung Berlin, 1887.
BCH	Bulletin de correspondance hellénique.
BICS	Bulletin of The Institute of Classical Studies.
BMC Ionia	A Catalogue of the Greek Coins in the British Museum. Catalogue of the Greek Coins of Ionia, ed. R. S. Poole, London 1892.
Chiron	Chiron: Mitteilungen der Kommission für Alte Geschichte und Epigraphik des Deutschen Archäologischen Instituts. München: Beck.
CIG	Corpus inscriptionum graecarum, Berlin 1828-1877.
CIL	Corpus inscriptionum latinarum, Berlin 1862-.
CPh	Classical philology: a journal devoted to research in classical antiquity. Chicago (Ill.): University of Chicago Pr.
CQ	Classical quarterly. Oxford: Oxford University Press.
CR	The Classical Review. Cambridge University Press 1887-.
CRAI	Comptes – rendus des séances de l'Académie des inscriptions et belles –

- lettres.
- DAW Denkschriften-Akademie der Wissenschaften, Philosophisch – Historische Klasse Forts.: Österreichische Akademie der Wissenschaften Wien – Philosophisch – Historische Klasse: Denkschriften.
- DNP Der Neue Pauly, H. Cancik – H. Schneider (Eds), Stuttgart 1996 vdd.
- EA Epigraphica Anatolica: Zeitschrift für Epigraphik und historische Geographie Anatoliens.
- GRBS Greek, Roman and Byzantine Studies.
- Hermes Hermes: Zeitschrift für klassische Philologie. Stuttgart: Steiner.
- Hesperia Hesperia: the Journal of the American School of Classical Studies at Athens.
- Hierapolis C. Humann – C. Cichorius – J. Walther – F. Winter, *Altertümer von Hierapolis*, Jahrbuch des Kaiserlich Deutschen Archäologischen Instituts, Ergänzungsheft, 4 Berlin (1898): 67 – 202.
- HSPH Harvard Studies in Classical Philology. Cambridge (Mass.): Harvard University Press.
- I.Aph.2007 Reynolds, J. - Roueché, Ch. – Bodard, G., *Inscriptions of Aphrodisias* (2007). <http://insaph.kcl.ac.uk/iaph> 2007
- I.Prusias ad Hypium W. Ameling, *Die Inschriften Prusias ad Hypium*, Bonn 1985.
- I.Smyrna I G. Petzl, *Die Inschriften von Smyrna I*, Bonn 1982.
- I.Smyrna II G. Petzl, *Die Inschriften von Smyrna II*, 1, Bonn 1987.
- I.Teos D. F. McCabe, *Teos Inscriptions. Texts and List*, Princeton 1985.
- I.Tralleis – Nysa F. B. Poljakov, *Die Inschriften von Tralleis und Nysa*, Bonn 1989.
- IAlabanda McCabe, Donald F. *Alabanda Inscriptions. Texts and List*. «The Princeton Project on the Inscriptions of Anatolia», The Institute for Advanced Study, Princeton (1991). Packard Humanities Institute CD #7, 1996.
- IAmyzon D. F. McCabe, *Amyzon Inscriptions, Texts and List*, Princeton 1996.
- IAphrodisias D. F. McCabe, *Aphrodisias Inscriptions, Texts and List*, Princeton 1991.
- IAssos R Merkelbach, *Die Inschriften von Assos*. «*Inschriften griechischer Städte aus Kleinasien*», 4. Bonn 1976.
- IDidyma T. Wiegand, *Didyma: Die Inschriften von Albert Rehm*, 2. Cilt, Deutsches Archäologisches Institut, Berlin. 1958.
- IEphesos Ia H. Wankel, *Die Inschriften von Ephesos, Teil Ia*, Bonn 1979.
- IEphesos III H. Engelmann – D. Knibbe – R. Merkelbach, *Die Inschriften von Ephe-*

- sos, Teil III, Bonn 1980.
 IEphesos IV H. Engelmann – D. Knibbe – R. Merkelbach, Die Inschriften von Ephesos, Teil IV, Bonn 1980.
 IEphesos VI R. Merkelbach – J. Nollé – H. Engelmann – B. İplikçioğlu – D. Knibbe, Die Inschriften von Ephesos, Teil VI, Bonn 1980.
 IEphesos VII.1 R. Meriç – R. Merkelbach – J. Nolle – S. Şahin, Die Inschriften von Ephesos VII, 1, Bonn 1981.
 IErythrai und Klazomenai H. Engelmann – R. Merkelbach, Die Inschriften von Erythrai und Klazomenai, Teil II, Bonn 1973.
 IG Inscriptiones Graecae, Berlin 1877 -.
 IGR Inscriptiones Graecae ad res Romanas pertinentes.
 IGUR L. Moretti, Inscriptiones Graecae urbis Romae, Rome 1968-1990.
 IHadrianoi und Hadrianeia E. Schwertheim, Die Inschriften von Hadrianoi und Hadrianeia, Bonn 1987.
 IHierapolis C. Humann – C. Cichorius – J. Walther – F. Winter, Altertümer von Hierapolis, Jahrbuch des Kaiserlich Deutschen Archäologischen Instituts, Ergänzungsheft, 4 Berlin (1898), 67 – 202
 IIsasos Blümel. Die Inschriften von Iasos, Bonn 1985.
 IIlion P. Frisch, Die Inschriften von Ilion, Bonn 1975.
 IKalchedon Merkelbach, Reinhold, Friedrich Karl Dörner and Sencer Şahin. Die Inschriften von Kalchedon, Bonn 1980.
 IKaunos Marek, Christian. Die Inschriften von Kaunos, München 2006.
 IKeramos Ender Varinlioğlu. Die Inschriften von Keramos, Bonn 1986.
 IKios Corsten, Thomas. Die Inschriften von Kios, Bonn 1985.
 IKlaudiupolis Becker-Bertau, Friedrich. Die Inschriften von Klaudiu Polis, Bonn 1986.
 IKnidos Blümel, Wolfgang. Die Inschriften von Knidos, Bonn 1992.
 IKolophon D. F. McCabe, Kolophon Inscriptions. Texts and List. «The Princeton Project on the Inscriptions of Anatolia», The Institute for Advanced Study, Princeton (1985). Packard Humanities Institute CD #6, 1991.
 IKyme Engelmann, Helmut. Die Inschriften von Kyme, Bonn 1976.
 IKyzikos E. Schwertheim, Die Inschriften von Kyzikos, Bonn 1980.
 ILampsakos P. Frisch. Die Inschriften von Lampsakos, Bonn 1978.
 ILaodikeia am Lykos T. Corsten, Die Inschriften von Laodikeia am Lykos, Bonn 1997.
 ILS H. Dessau, Inscriptiones latinae selectae, Berlin 1892-1916.

- IMagnesia am Sipylos O. Kern, Die Inschriften von Magnesia am Maeander, Berlin 1900. I. Magnesia am Sipylos T. Ihnken, Die Inschriften von Magnesia am Sipylos, Bonn 1978.
- IMagnesia am Maeander O. Kern, Die Inschriften von Magnesia am Maeander, Berlin 1900.
- IMetropolis Dreyer and H. Engelmann, Die Inschriften von Metropolis, Bonn 2003.
- IMilet I I. Milet P. Herrmann, Inschriften von Milet. Teil I: Inschriften Nr. 187-406; Teil 2: Inschriften Nr. 407-1019, Berlin – New York 1997/1998.
- IMylasa W. Blümel, Die Inschriften von Mylasa, Bonn 1987–1988.
- INikaia S. Şahin, Katalog der antiken Inschriften des Museums von İznik (Nikaia), Band I-II, Bonn 1979-1987.
- IOlympia W. Dittenberger – K. Purgold, Die Inschriften von Olympia, Berlin 1896.
- IPanamara Çetin Şahin. Die Inschriften von Stratonikeia. Vol. I, Panamara, with II,2. Neue Inschriften und Indices, Bonn 1981, 1990.
- IPergamon I M. Fränkel, Die Inschriften von Pergamon 2 vols., Altertümer von Pergamon, 8, 1–2 (Vol. 1, nos. 1–250, Bis zum Ende der Königszeit), Berlin 1890–1895.
- IPergamon II M. Fränkel, Die Inschriften von Pergamon 2 vols., Altertümer von Pergamon, 8, 1–2 (Vol. 2, nos. 251–1334, Römische Zeit), Berlin 1890–1895.
- IPergamon X A. Szalay & E. Boehringer, Altertümer Von Pergamon vol. X, Berlin & Leipzig: Druck und Verlag von Walter de Gruyter, 1937.
- IPerge S. Şahin, Die Inschriften von Perge, Bonn 1999.
- IPriene I. Priene H. von GAERTRINGEN, Inschriften von Priene, Berlin 1906..
- IPrusa ad Olympum T. Corsten, Die Inschriften von Prusa ad Olympum I-II, Bonn 1991/1993.
- ISardis W. H. Buckler – D. M. Robinson, Sardis, VII. Greek and Latin Inscriptions, Part I. Leiden 1932.
- ISinope French, David H. The Inscriptions of Sinope, Bonn 2004.
- Ist. Mit. Istanbul. Mitteilungen/Deutsches Archäologisches Institut, Abteilung Istanbul. Tübingen: Wasmuth.
- Istratonikeia Çetin Şahin. Die Inschriften von Stratonikeia. Vol. II,1. Lagina, Stratonikeia und Umgebung, with II,2. Neue Inschriften und Indices, Bonn 1982, 1990.
- JASSS The Journal of Academic Social Science Studies.
- JESHO Journal of the economic and social history of the Orient. Leiden: Brill.

JHS	The Journal of Hellenic Studies. London: Society for the Promotion of Hellenic Studies.
JÖAI	Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien.
JRA	Journal of Roman Archaeology.
JRH	The Journal of Religion History. Australia: University of Sydney.
JRS	The Journal of Roman Studies. London: Society for the Promotion of Roman Studies.
MAMA	Monumenta Asiae Minoris Antiqua.
MDAI (A)	Mitteilungen des deutschen archäologischen Instituts. Athenische Abteilung Berlin.
OGIS	W. Dittenberger, <i>Orientis Graeci Inscriptiones Selectae</i> , Leipzig 1903–1905.
PIR	<i>Prosopographia Imperii Romani</i> .
REG	<i>Revue des études grecques</i> . Paris: Les Belles Lettres.
RevPhil	<i>Revue de Philologie</i> .
SEG	<i>Supplementum Epigraphicum Graecum</i> .
TAM	<i>Tituli Asiae Minoris</i> .
ZPE	<i>Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik</i> .

KAYNAKÇA

Antik Kaynaklar

Ael. Ar. Orat.

Aelius Aristides, *Orationes*.

Kullanılan Metin ve Çeviri: Aristides, ed. W. Dindorf, Leipzig 1829. Publius Aelius Aristides, ed. C. A. Behr, The Complete Works, Vol. I. Orations I-XVI, with an appendix containing the fragments and inscriptions, Leiden 1986. Publius Aelius Aristides, ed. C. A. Behr, The Complete Works, Vol. II. Orations XVII-LIII, Leiden 1981.

Aeshin. *Tim*

Aeschines *In Timarchum*

Kullanılan Metin ve Çeviri: Aeschines, Against Timarchus, The Speeches of Aeschines. With an English translation by Adams, Charles Darwin, 1919.

Apul. *Metamorph.*

Apuleius *Metamorphoses*.

Kullanılan Metin ve Çeviriler: Apuleius, Metamorphoses, Ç. Dürüşken, İstanbul, 2005.

Aristot. *Ath. Pol.*

Aristoteles *Athenaion Politeia*/Αθηναίων πολιτεία. Aristotelis Αθηναίων πολιτεία, ed. H. Oppermann, Leipzig: Teubner 1928. Aristotle, The Athenian Constitution; Eudemian Ethics; On Virtues and Vices, ed. H. Rackham, (The Loeb Classical Library), London 1935

Aristot. *Pol.*

Aristoteles, *Politica*

Kullanılan Metin ve Çeviriler: Politics. With an English translation by H. Rackham. London, New York 1967 (The Loeb Classical Library)

Cass. Dio

Cassius Dio, *Historiae Romanae*.

Kullanılan Metin ve Çeviriler: Historiae Romanae, ed. U. P. Boissvain, Berlin 1895.

Dio's Roman History V, ed. E. Cary – H. B. Foster, (The Loeb Classical Library), Londra 1955.

Dig.

Digesta Iustiniani Augusti, *Corpus Iuris Civilis*.

Kullanılan Metin ve Çeviriler: Corpus Iuris Civilis, ed. I. L. G. Beck, Leipzig 1928.

- Dio Khrys. *Orat.* Dion Khrysostomos, *Orationes*.
Kullanılan Metin ve Çeviriler: Dionis Prusaensis quem vocant Chrysostomum quae exstant omnia, ed. J. Arnim, vol 1 – 2, Berlin 1962
- Diod. Diodorus Scilus, *Bibliothèque Historike*
Kullanılan Metin ve Çeviri: Diodorus of Siciliy. With an English translation by C. H. Oldfather, vıl. I- VI; C. H. Sherman, vol. VII; C.B. Welles, vol. VIII; R. M. Geer, vol. IX – X; F.R. Walton, vol. XI-XII. Cambridge, Mass-London 1933-2004⁷.(The Loeb Classical Library).
- Diog. Laert. Diogenes Laertios
Kullanılan Metin ve Çeviri: Lives of Eminent Philosophers. With an English translation by R. D. Hicks, vol. I-III. Cambridge, Mass.-London 1935-2005¹¹ (The Loeb Classical Library).
- FGrHist *Die fragmente der griechischen Historiker*
Kullanılan Metin ve Çeviri: Die Die fragmente der griechischen Historiker. Ed. F. Jacoby I – XV. Berlin – Leiden 1923-1958.
- Hdt. Herodotos, *Historiae*
Kullanılan Metin ve Çeviriler: Herodotus. With an English translation by A. D. Godley I-IV. London, New York 1975 (The Loeb Classical Library).
- Ksen. *Hell.* Ksenophon, *Hellenika*
Kullanılan Metin ve Çeviriler: Hellenica. With an English translation by C. L. Brownson and O. J. Todd I-III. London, New York 1961 (The Loeb Classical Library). Xenophon, A History of My Times. With an English translation by R. Warner. Oxford 1966
- Lib. *Or.* Libanios *Orationes*
Kullanılan Metin ve Çeviri: Orationes (Discours), éd. R. Foerster, vol. III, Leipzig (Teubner), 1906.
- Lys. Lysias
Kullanılan Metin ve Çeviri: Lysias. With an English translation by W. R. M. Lamb. Cambridge-Massachusetts 2000⁸.
- Philostr. VS Philostratos, *Vitae Sophistarum*/βίοι σοφιστῶν.
Kullanılan Metin ve Çeviriler: Vitae sophistarum, ed. C. L. Kayser,

- Leipzig 1871.
- Philostratus and Eunapius, *Lives of the Sophists*, ed. W. C. Wright, Cambridge 1961.
- Pion. The Martyrdom of Pionius and his Companions
Kullanılan Metin ve Çeviri: H. Musurillo, *The Acts of the Christian Martyrs* (Oxford, 1972), 137-167.
- Plin. *Epust.* C. Plinius Caecilius Secundus, *Epistulae*,
Genç Plinius'un Anadolu Mektupları. çev.: Ç. Dürüşken – E. Özba-
yoğlu, İstanbul 1999
- Plut. Plutarkhos, *Bioi Paralelloi*
*Sol.(Solon), Phok. (Phokaion); Alk.(Alkibiades); Kleist. (Kleisthe-
nes), Per. (Perikles), Arist. (Aristeides), Kim. (Kimon), Nik.(Nikon).*
Kullanılan Metin ve Çeviri: Plutarc's *Lives*. With English transla-
tion by B. Perrin, vol. I-IX. London, New York 1959 (Loeb Classi-
cal Library).
- Plut. de Herod. Plutarch, *de Herodoti malignitate*
Kullanılan Metin ve Çeviri: *De Herodoti malignitate*, Plutarch's
Moralia, Vol XI, With an English translation by F.H.Sandbach,
Harvard University, 1965.
- Strab. *Geog.* Strabon, *Geographica/Γεωγραφικά*.
Kullanılan Metin ve Çeviriler: Strabonis *Geographica*, ed. A. Mei-
neke, Leipzig 1877.
- Suidas Suidas-Suda, *Suidae Lexicon*
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Suidae Lexicon*, ed. A. Adler, Leipzig
1928-1935.
- Tac. *Hist.* Publius Cornelius Tacitus, *Historiae*.
Kullanılan Metin ve Çeviriler: Tacitus, *The Histories*, ed. C. H.
Moore (The Loeb Classical Library), Londra 1912.
- Thuk. Thukydides
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Peloponnes Savaşı*. Çev.: T. Gökçöl.
İstanbul 1976.
- Vit. *Polyc.* Vita S. Polycarpi,
Kullanılan Metin ve Çeviri: Duchesne, *Vita sancti Polycarpi*
Smyrnaeorum episcopi auctore Pionio, Paris, 1881.

Modern Kaynaklar

- Abbott – Johnson 1926 F. F. Abbott - A. C. Johnson, *Municipal Administration in the Roman Empire*, Princeton 1926.
- Adak – Stauner 2013 M. Adak – K. Stauner, Eine Honoratiorenfamilie aus Nikomedia, *Gephyra* 10, 2013, 143-151.
- Adak 2007 M. Adak, Zwei neue Archontenlisten aus Prusias ad Hypium, *Chiron* 37, 2007, 1–10
- Adak 2016 M. Adak, Nemesis in der Bithynischen Metropole Nikaia und ein Prokonsul der Provinz Asia, şurada: E. N. Akdoğu-Arca – N. Gökalp – B. Takmer (eds.), *Vir Doctus Anatolicus. Studies in Memory of Sencer Şahin / Sencer Şahin Anısına Yazılar*, İstanbul 2016, 1–32.
- Ager 1997 Sheila L. Ager, *Interstate Arbitrations In The Greek World, 337-90 B.C.*, The Regents of the University of California 1997.
- Akalın 2006 A.G. Akalın, Hellenleştirmede bir Yerleşim Ögesi: Katoikia, *Tarih Araştırmaları Dergisi* 23/39, 2006, 65-74.
- Akdoğu Arca 2016 E.N. Akdoğu Arca, The Procurator Domitius Philippus and Nysa ad Maeandrum in the First Half of the 3rd Century A.D., , *Philia* 2, 2016, 152 – 162.
- Akdoğu Arca 2017 E. Akdoğu Arca, Nysa Ad Maeandrum Kenti Plouton-Kore Tapınağı na İlişkin Hakların Yeniden Değerlendirilmesi, *Cedrus* V, 2017, 185-198
- Akgün Kaya 2016 E. Akgün Kaya, *Anadolu’da II. Sofistik Dönem: Sofist, Retor Ve Filozofların Kamusal Alandaki Etkinlikleri*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Akdeniz üniversitesi, Antalya, 2016.
- Akın Sargın 2017 Y. Akın Sargın, *Roma İmparatorluk Dönemi Küçük Asya’sında curator rei publicae Olgusu*, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış doktora tezi, Antalya, 2017.
- Ameling 1984 W. Ameling, *Das Archontat in Bithynien und die Lex Provinciae des Pompeius*, *EA*3, 1984, 19-32.
- Anderson 1898 G. C. Anderson, “A Summer in Phrygia II”, *JHS* 18, 1898, 81–128.
- Arslan 2000 M. Arslan, *Antikçağ Anadolu’sunun Savaşçı Kavmi Galatlar*, İstanbul 2000.

- Arslan 2007 M. Arslan, Mithradates VI Eupator: Romanın Büyük Düşmanı, İstanbul 2007.
- Asboeck 1913 A. Asboeck, Das Staatswesen von Priene in hellenistischer Zeit, Diss. München Universitesi 1913.
- Baltazzi 1888 D. Baltazzi, Inscriptions de l'Éolide, BCH 12, 1888, 358 – 376.
- Bar – Kochva 1976 B.Bar-Kochva, The Seleucid Army: Organization and Tactics in the Great Campaigns, Cambridge 1976.
- Bean 1965 G. Bean, Inscriptions of Elaea and Lebedus, TTK Belleten 29, 1965, 585-598.
- Bean1954 G. E. Bean, Notes and Inscriptions from Caunus, JHS 74, 1954, 10-35
- Beloch 1893 J. Beloch, Griechische Geschichte, Strassburg 1893.
- Beloch1884. J. Beloch, Die attische Politik seit Perikles, Leipzig,1884.
- Benedum 1977 J.Benedum, Inschriften aus Kos, ZPE 27, 1977, 229-240.
- Bengston 1937 H. Bengston, Die Strategie in der Hellenistischen Zeit I,München 1937.
- Bengston 1944 H. Bengston, Die Strategie in der Hellenistischen Zeit III, München 1944.
- Bennet 2014 R. Bennett, Local Elites and Local Coinage: Elite Self-Representation on the Provincial Coinage of Asia 31 BC - AD 275, London,2014.
- Bey 1904 E.Bey, Fouilles de Tralles (1902-1903), BCH 28,1904, 54 – 92
- Blümel 1995 W. Blümel, Inschriften aus Karien I, EA 25, 1995, 35-64.
- Bogaert 1976 R. Bogaert, Textes on Bankers Banking and credit in Hellenistik World, Epigraphica 3,1976, 21-63.
- Bowersock 1969 G. W. Bowersock, Greek Sophists in the Roman Empire, Oxford 1969.
- Brélaz 2005 C. Brélaz, La sécurité publique en Asie Mineure sous le Principat (Ier – IIIe s. ap. J.-C.). Institutions municipaleset institutions impériales dans l'Orient romain, Basel: Schwabe (Schweizerische Beiträge zur Altertumswissenschaft, 32), 2005
- Bremen 1993 R. Bremen, Women and Wealth, şurada: A. Cameron – A. Kuhrt (ed.), Images of Women in Antiquity, 223-242, London 1993.
- Bremen 1996 R. Bremen, The limits of participation: women and civic life in the

- Greek east in the Hellenistic and Roman periods, Amsterdam: Gieben 1996.
- Bringmann 1983 K. Bringmann, Edikt der Triumvirn oder Senatsbeschluss? Zu einem Neufund aus Ephesos, EA 2 (1983): 47–76.
- Broughton 1938 T. R. S. Broughton, Roman Asia Minor. şurada: R. M. Haywood, Fritz M Heichelheim, J. A. O. Larsen, T. R. S. Broughton (ed.). An Economic Survey of Ancient Rome. Vol.4, Roman Africa Roman Syria Roman Greece Roman Asia. Baltimore, 499-918, N.J.: Johns Hopkins Press, 1938.
- Brunt 1994 P. A. Brunt, The Bubble of the Second Sophistic, BICS 39 (1994): 25–54.
- Burton 1987 G. P. Burton, Government and the Provinces. şurada: J. Wachter, The Roman World I, 423-440, 1987.
- Burton 2004 G. P. Burton, The Roman Imperial State, Provincial Governors and the Public Finances of Provincial Cities, 27 B. C - A. D. 235, Historia 53, 2004, 311-342.
- Cadoux 1938 C. J. Cadoux, Ancient Smyrna, A History of the City From the Earliest Time, Oxford 1938.
- Cadoux 2004 C. J. Cadoux, İlkçağ'da İzmir Kentin, En Eski Çağlardan İ.S. 324'e Kadar Tarihi, çev. Bilge Umar, İstanbul 2004.
- Cagnat 1880 R. Cagnat, De municipalibus et provincialibus militiis in imperio Romano, Lutetiae Parisiorum, 1880.
- Cagnat 1899 R. Cagnat, Irenarcha, DAGR, 3.1: 572–573.
- Chaniotis 1988 A Chaniotis. Historic und Historiker in den griechischen Inschriften. Stuttgart 1988.
- Chaniotis 2004 A. Chaniotis, New inscriptions from Aphrodisias (1995-2001), AJA 108,3, 2004, 377-416.
- Chaniotis 2013 A. Chaniotis, Second Thoughts on Second Names in Aphrodisias, şurada: R. Parker (ed.), Personal Names in Ancient Anatolia, Oxford: Oxford University Press 2013, 207-229.
- Chapot 1904 V. Chapot, La province romaine proconsulaire d'Asie depuis ses origines jusqu'à la fin du Haut-Empire, Paris 1904.
- Clerc 1885 M.A. Clerc, Inscription de Nysa, BCH 9, 1885, 124 – 131.

- Contoléon 1886 A Contoléon, *Epigraphai Klarou, Phokaias, Tralleon, Nysis, Thyateiron*, BCH 10, 1886, 514 – 521.
- Corradi 1929 G. Corradi, *Studi Hellenistici*, Società Editrice Internazionale. 1929.
- Cousin – Diehl 1886 G. Cousin - C. Diehl, *Inscriptions d'Alabanda en Carie*, BCH 10, 1886, 299 – 314.
- Cousin – Diehl 1890 G. Cousin – C. Diehl, *Inscriptions d'Halicarnasse*, BCH 14, 1890, 90 – 121.
- Cousin 1891 G.Cousin, *Inscriptions d'Asie Mineure (Djibi et Eski-Hissar)*, BCH 15, 1891, 418 – 430.
- Cousin 1904 G.Cousin, *Inscriptions du sanctuaire de Zeus Panamaros*, BCH 28, 1904, 20 – 53.
- Cousin 1908 G. Cousin, *Note sur une inscription d'Alabanda*, BCH 32, 1908, 203 – 204.
- Cramme 2001 S. Cramme, *Die Bedeutung des Euergetismus für die Finanzierung städtischer Aufgaben in der Provinz Asia (Dissertation)*, Köln 2001.
- Curchin 2014 L.A. Curchin, *The end of local magistrates in the Roman Empire*, *Gerión* 32, 2014, 271-287.
- Curtius 1870 C. Curtius, *Inscripfen aus Ephesos*, *Hermes* 4, 1870, 201-203.
- Çokbankir 2010 N. Çokbankir, *Yazıtlar Işığında Roma İmparatorluk Çağı Küçük Asya Agonları ve Sporcuları*, *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya 2010.
- Dignas 2002 B. Dignas, *Economy of the Sacred in Hellenistic and Roman Asia Minor*, Oxford 2002.
- Dimopoulou-Piliouni 2009 A. Dimopoulou-Piliouni, *Ἀποξενοῦσθαι: Ἀτιμία in Roman Times*, *SYMPOSION* 21, 2009, 223-240.
- Dingil 2006 Dingil, F., *Principatus Devri Karia'sında Leiturgia ve Arkhe ve Üstlenen Kadınlar*, *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Ankara 2006.
- Dmitriev 1996 S. Dmitriev, *Notes on Inscriptions from Asia Minor*, *EA* 26, 1996, 105–110.
- Dmitriev 2005 S. Dmitriev, *City Government in Hellenistic and Roman Asia Minor*, Oxford 2005.
- Doublet – Deschamps 1890 G. Deschamps – G. Doublet, *Inscriptions de Carie*, BCH 14, 1890, 603 – 630.
- Drecoll 1997 C. Drecoll, *Die Liturgien im Römischen Kaiserreich des 3. und 4.*

- Jh. n. Chr., 1997Stuttgart.
- Dubois ve Hauvette-Besnault 1881a M. Dubois ve A. Hauvette-Besnault, Antiquités de Mylasa, BCH 5, 1881, 95 - 119
- Dubois ve Hauvette-Besnault 1881b M.Dubois; A. Hauvette-Besnault, Inscriptions de Carie, BCH 5, 1881, 179 – 194.
- Engelmann - Knibbe 1986 H. Engelmann - D. Knibbe, Das Monumentum Ephesenum. Ein Vorbericht, EA 8, 1986, 19-32.
- Engelmann - Knibbe 1989 H. Engelmann - D. Knibbe, Zollgesetz von Ephessos, EA 14, 1989, 1-206.
- Engelmann 1987 H. Engelmann, Inschriften von Erythrai, EA 9,1987, 133 – 152.
- Ergin 2013 G. Ergin, Anadolu'da Roma hakimiyeti : direniş ve düzen, İstanbul 2013.
- Errington 2017 R.M. Errington, Hellenistik Dünya Tarihi MÖ 323-30, çev. Gülşah Günata, 2017 / İstanbul
- Finley 2007 M. I. Finley, Antik Çağ Ekonomisi. (Çev. Erdemir H. P.) İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2007.
- Foucart 1888 F.Foucart, Décret de Magnésie du Méandre, BCH 12, 1888, 328 – 330
- Gauthier 1985 P. Gauthier, Les cités grecques et leur bienfaiteurs (IVe siècle av. J.-C.): Contribution à l'histoire des institutions. Athens: École française d'Athènes; Paris: Diffusion De Boccard 1985.
- Gawantka – Zahrnt 1977 W.Gawantka ve M. Zahrnt, Eine neue Inschrift der Stadt Stratonikeia- Hadrianopolis in Lydien, Chiron 7, 1977, 305-315.
- Goldhill 2001 S. Goldhill, Being Greek under Rome Cultural Identity, the Second Sophistic and the Development of Empire, University of Cambridge 2001.
- Gökalp 2008 N. Gökalp, Attaleia Kent Tarihi Ve Yazıt Korpusu, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya 2008
- Gökalp Özdil 2014 N. Gökalp Özdil, A new Honorary Decree from Nysa ad Maeandrum, Philia 1, 2014, 148-154.
- Gökalp Özdil 2018 Yazıtlar Işığında Küçükasya'da *Stephanephoria*, History Studies International Journal of History 10 (3), 2018,197-205.
- Grégoire 1933 H.Grégoire, Note sur une inscription d' Alabanda, BCH 33, 1909,

- 170 – 170.
- Hahn 1989 J. Hahn, *Der Philosoph und die Gesellschaft: Selbstverständnis, öffentliches Auftreten und populäre Erwartungen in der hohen Kaiserzeit*. Stuttgart 1989.
- Hall 1968 A.S. Hall, *Notes and Inscriptions, from Eastern Pisidia*, AS 18, 1968, 57-92.
- Hansen 1971. E. V. Hansen, *The Attalids of Pergamon*, Cornell Studies in Classical Philology 36, London 1971.
- Harrison 1971 A. R. W. Harrison, *The Law of Athens*, Oxford, 1971.
- Heberdey – Wilhelm 1896 Heberdey – Wilhelm, *Reisen in Kilikien*, Wien 1896.
- Hennig 2002 D. Hennig, “Nyktophylakes, Nyktostratēgen und die παραφυλακή τῆς πόλεως”, *Chiron* 32, 2002, 281–295.
- Henzen 1852 W. Henzen. *Inscriptiones Graecae*, *Annali dell'Istituto di Correspondenza Archeologica* 24, 1852, 115-37.
- Hermann 1994 P. Hermann, *Eine Mosaikinschrift Aus Milet*, *ArkDerg* 2, 1994, 89-97.
- Herrmann 1965 Herrmann, *Antiochos der grossere und Teos*, *Anadolu*, 1965, 33-6 .
- Hicks 1882 E. L. Hicks, *A Manual of Greek Historical Inscriptions*, Oxford 1882.
- Hicks 1890 E. L. Hicks, *Ceramus (Κέραμος) and Its Inscriptions*, *JHS* 11, 1890, 109-128.
- Hirschfeld 1891 O. Hirschfeld, *Die Sicherheitspolizei im römischen Kaiserreich*, Berlin 1891.
- Hodot 1982 R. Hodot, *Décret de Kymè en l'honneur du Prytane Kléanax*, *Getty Museum Journal* 10, 1982, 165-180.
- Holleaux 1904 M. Holleaux, *Note sur une inscription de Magnésie*, *Hermes* 39 (1904): 78–83.
- Homolle 1893 T. Homolle, *Nouvelles et correspondance*, *BCH* 17, 1893, 624-641.
- Hopwood 1983 K. R. Hopwood, *Policing the Hinterland: Rough Cilicia and Isauria*, in S. Mitchell (ed.), *Armies and Frontiers in Roman and Byzantine Anatolia*. BAR International Series 156, 1983. Oxford. 173-187.
- Hornum 1993 M. B. Hornum, *Nemesis, the Roman State, and the Games (Religions in the Graeco-Roman World 117)*. Leiden: Brill, 1993

- İplikçioğlu 2007 B. İplikçioğlu, Hellen ve Roma Tarihinin Anahatları, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat, 2007.
- Johnston 1989 A. Johnston, The coinage of Smyrna - Dietrich A. O. Klose, Die Münzprägung Von Smyrna In Der Römischen Kaiserzeit (Antike Münzen und geschnittene Steine, Band X, W. De Gruyter, Berlin 1989.
- Jones 1940 A.H.M. Jones, The Greek City from Alexander to Justinian, Oxford Clarendon Press 1940.
- Jones 1987 Nicolas F. Jones, Public Organization in Ancient Greece: A Documentary Study, Philadelphia 1987.
- Jones 1990 C. P. Jones, Heracles İn Smyrna, American Numismatik Society (2) 1990,65-76.
- Jones 1999 C. Jones, Interrupted Funerals, Proceedings of the American Philosophical Society, Vol. 143, No. 4. 1999, 588-600.
- Kaya – Taşdöner Özcan 2016 M.A. Kaya – K. Taşdöner Özcan, Roma İmparatoru Hadrianus ve Anadolu: Geziler, Eyaletler ve kentler, Vir Doctus Anatolicus. Studies in Memory of Sencer Şahin. Ed. B. Takmer, E. N. Akdoğu Arca, N. G. Özdi. Kabalcı Yayıncılık. İstanbul 2016, 493-513.
- Keil J. ve Premierstein 1908 Keil J. ve Premierstein A. v. (1908). Erste Reise in Lydien” , Denkschr. Akad. Wien, 53.
- Kirbihler 2012 F. Kirbihler, Un cursus honorum à Éphèse ? Quelques réflexions sur la succession des magistratures de la cité à l’époque romaine, dans P. Goukowsky et Chr. Feyel (dir.), Folia Graeca in honorem Edouard Will: Historica 2, Nancy, 2012, 67-107.
- Klaffenbach 1954 G. Klaffenbach, Die Astynomeninschrift von Pergamon. Deutsche Akademie der Wissenschaften zu Berlin. Klasse für Sprachen, Literatur und Kunst (1953) cilt 6. Akademie-Verlag, 1954.
- Kleijwegt 1994 M. Kleijwegt, Voluntarily, but under Pressure: Voluntarity and Constraints in Greek Municipal Politics, Mnemosyne 47,1994, 64–78.
- Klose 1987 D. O. A. Klose, Die Münzprägung von Smyrna in der römischen Kaiserzeit, (Antike Münzen und geschnittene Steine, Band X, W. De Gruyter,), Berlin 1987
- Knibbe 1981 D. Knibbe, Qvandocvmqve qvis trivm virorvm rei pvblica

- constitvenda: Ein neuer Text aus Ephesos, ZPE 44 (1981): 1–10.
- Kritsotakis 2008 D. Kritsotakis, Hadrian And The Greek East: Imperial Policy And Communication, Yayınlanmamış Doktora Tezi, The Ohio State University 2008.
- LaBuff 2016 J. LaBuff, Polis Expansion and Elite Power in Hellenistic Karia, London 2016.
- Laum 1914 B. Laum, Stiftungen in der Griechischen und römischen Antike, Ein Beitrag zur Antiken Kulturgeschichte, Band II: Urkunden, Leipzig – Berlin 1914.
- Laumonier 1934 A. Laumonier, Inscriptions de Carie, BCH, 58, 1934, 291 – 380.
- Laumonier 1937 Laumonier, Recherches sur la Chronologie des Petres de Panamara, BCH 61, 1937, 236-298.
- Laumonier 1938 A. Laumonier, Complément aux recherches sur la chronologie des prêtres de Panamara, BCH 62, 1938, 167 – 17.
- Le Bas- Waddington 1972 P. Le Bas –W. H. Waddington, Inscriptions grecques et latines recueillies en Grèce et en Asie Mineure, par II Textes En Minuscules Et Explications, 1972.
- Lechat – Radet 1887 H. Lechat; G. A. Radet, Notes de géographie ancienne. I. La ville d'Aegae en Éolie. II. Attaleia de Lydie. III. Sandaina, BCH XI, 1887, 391 – 404.
- Leschorn 2002 W. Leschorn, Lexicon der Aufschriften auf griechen Münzen = Lexicon of Greek Coin Inscriptions I. Verlag d. Österr. Akad. D. Wiss. Vienna, 2002.
- Lewis 1960 N. Lewis, Leitourgia and Related Terms, GRBS 3, 1960, 175-184.
- Lewis 1965 N. Lewis, Leitourgia and Related Terms (II), GRBS 6, 1965, 227-230.
- Liebenam 1900 W. Liebenam, Städteverwaltung im Römischen Kaiserreiche, Leipzig 1900.
- Lipsius 1905–1915 J. H. Lipsius, Das Attische Recht und Rechtsverfahren, Leipzig 1905–1915.
- MacMullen 1966 R. MacMullen, Enemies of the Roman Order, Harvard University Press 1966
- Macro 1980 A. D. Macro, The Cities of Asia Minor under the Roman Imperium, ANRW II 7/2, 1980, 659-698.

- Magie 1950 D. Magie, *Roman Rule in Asia Minor to the End of the Third Century After Christ I-II*, Princeton, New Jersey 1950.
- Malay 1983 H. Malay, Three Decrees from Kyme, *Epigraphica Anatolica* 2, 1983, 1-20.
- Malay 1993 H. Malay, Batı Anadolu'da Aristonikos Ayaklanması (İ.Ö. 133-129), *Bergama Belleten* 3, 1993, 7-27.
- Mason 1974 H. Mason, *Greek Terms for Roman Institutions. A Lexicon and Analysis*, Toronto 1974.
- McCrum –Woodhead 1961 M. McCrum – A. G. Woodhead, *Select Documents of the Principates of the Flavian Emperors*, Cambridge 1961.
- McLean 2002 B. H. McLean, *An Introduction to Greek Epigraphy of the Hellenistic and Roman Periods from Alexander the Great down to the Reign of Constantine (323 B.C.–A.D. 337)*, USA 2002.
- Meriç 1982 R. Meriç., *Metropolis in İonien: Ergebnisse einer Survey Unternehmung in den Jahre 1972-1975*, Königstein/Ts. Hain, 1982 .
- Merkelbach 1978 R. Merkelbach, Ephesische Parerga (14): Das Fest der dritten Neokorie und die Ehrenstatue der Stadt Karthagina, *ZPE* 28, 1978, 96-98.
- Merkelbach 1983 Merkelbach, Ehrenbeschluss der Kymaer für den Prytanis Kleanax, *EA* 1, 1983, 33-37.
- Meyer E. Meyer, *Geschichte des Altertums*, 5 Bände, 1884–1902.
- Michel 1900 C. Michel, *Recueil D'inscriptions Grecques, Supplement – Fascicule 1*, 1900.
- Millar 1977 F. Millar, *The Emperor in the RomanWorld (31 BC–AD 337)*, London 1977
- Mitchell 1993 S. Mitchell, *Anatolia. Land, Men and Gods in Asia Minor I*, Oxford 1993.
- Momsen 1904 Theodor Mommsen: *Römische Geschichte*, Leipzig 1904.
- Morgan 2014 A. M.Morgan, *Family Matters in Roman Asia Minor: Elite Identity, Community Dynamics and Competition in the Honorific Inscriptions of Imperial*, Doktora tezi, The University of Texas at Austin 2014
- Musurillo 1972 H. Musurillo, *The Acts of the Christian Martyrs (Oxford Early Christian Texts)*. Oxford University Press 1972.

- Mutlu 2016 S. Mutlu- Zeus Panamaros Kutsal Alanı ve Bayramları, edit: B.Söğüt, Stratonikeia Çalışmaları 1: Stratonikeia ve Çevresi Araştırmaları, İstanbul 2016.
- Müller 2003 H.Müller, Die Strategen von Pergamon, Chiron 33, 423–433.
- Oehler *Leiturgie* J. Oehler, s.v. Leiturgie, şurada: RE XII, s. 1871–1879.
- Oertel *Katoikoi* F. Oertel, s.v. Katoikoi, şurada: RE XI,1,2, col. 2-26.
- Oktan 2004 M. Oktan, Lex Pompeia ve Bithynia Pontus Eyaleti'nin Yönetimi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya 2004.
- Oliver 1941 J. H. Oliver, The Sacred Gerusia, Hesperia Suppl. 6, 1941, 1-204.
- Oliver 1953 J. H. Oliver, The Ruling Power A Study of the Roman Empire in the Second Century after Christ through the Roman Oration of Aelius Aristides, Philadelphia 1953.
- Oliver 1968 J.H. Oliver, Notes on the Inscription at Teos in Honor of Antiochus III, GRBS 9, 1968, 321.
- Öztürk 2006 H. S. Öztürk, M.Ö. II. – M.S. IV. Yüzyıllarda Likya-Pamfilya Bölgesinde Kırsal Alan Güvenliği, Basılmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi 2006.
- Pantelides 1887 S.K. Pantelides, Epigraphai tis nisou Ko, BCH 11, 1887, 71 – 79.
- Paris 1884 P. Paris, Inscriptions d'Euménia, BCH 8, 1884, 233 – 254.
- Parker – Obbink 2000 R. Parker – D. Obbink, Sales of Priesthoods on Cos: I., Chiron 30 (2000) 415–449.
- Paton 1891 W.R.Paton – E.L.Hicks, Inscriptions of Cos, Oxford 189.
- Paton 1900 W.R. Paton, Sites in E. Karia and S. Lydia, JHS 20, 1900, 57-80
- Paton-Hicks 1891 W. Paton – E. L. Hicks, The Inscriptions of Cos, 1891.
- Peker 2012 G. Peker, Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Pamphylia'da Kent Memuriyetleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya 2012.
- Picard – Plassart 1913 C. Picard - A. Plassart, Inscriptions d'Éolide et d'Ionie, BCH13, 155 – 246
- Pleket 1976 H. W. Pleket, Olympic Benefactors", şurada: ZPE 20 (1976), s. 1 – 18.
- Puech 2002 B. Puech, Orateurs et Sophistes Grecs Dans Les Inscriptions D'époque Impériale, Paris 2002.

- Quass 1993 F. Quass, Die Honoratiorenschicht in den Städten des griechischen Ostens. Wiesbaden: Franz Steiner, 1993.
- Radet 1891 G.A. Radet, Inscriptions de Kios en Bithynie , BCH 15,1891, 481 – 487.
- Ramsay 1883a W. M. Ramsay, Inscriptions inédites de l'Asie Mineure, BCH7, 1883, 258 – 278.
- Ramsay 1883b W. M. Ramsay, The Cities and Bishoprics of Phrygia, JHS 4, 1883, 370-436
- Ramsay 1883c W. M. Ramsay, “Inscriptions inédites de l'Asie Mineure” , BCH 7 (1883) 297 - 328.
- Ramsay 1895 W.M. Ramsay, The Cities and Bishoprics of Phrygia: Being an Essay of the Local History of Phrygia from the Earliest Times to the Turkish Conquest. Volume I. The Lycos Valley and South-western Phrygia, Oxford 1895.
- Ramsay 1897 W.M.Ramsay, The Cities and Bishoprics of Phrygia: Being an Essay of the Local History of Phrygia from the Earliest Times to the Turkish Conquest. Volume II. The Lycos Valley and South-western Phrygia, Oxford 1897.
- Rhodes στρατηγός Rhodes, s.v. στρατηγός, *surada*: DNP 11, 2001, 1038-1040.
- Ricl – Malay 2012 M.Ricl – H. Malay, Two New Decrees from Iulia Gordos and Lora, EA45, 2012, 73-87.
- Rife 2002 J. L. Rife, Officials of the Roman Provinces in Xenophon's Ephesiaca, ZPE 138, 2002, 93–108.
- Rigsby 1996 K. Rigsby, *Asyilia: Territorial Inviolability in the Hellenistic World*. Berkeley, Los Angeles 1996
- Robert – Robert 1954 J. – L. Robert, La Carie, II. Le Plateau de Tabai et ses environs. Paris 1954.
- Robert 1936 L. Robert, Études épigraphiques, 2e série, BCH 60, 1936, 190 – 207
- Robert 1937 L. Robert, Études anatoliennes. Recherches sur les inscriptions grecques de l'Asie Mineure. Paris 1937.
- Robert 1940 L. Robert, Les Gladiateurs dans l’Orient Grec, Paris, 1940.
- Robert 1978b L. Robert, Documents d’Asie Mineure, BCH 102,1978, 395– 543.
- Robert 1994 L. Robert, Le martyre de Pionios, prêtre de Smyrne, ed. by G.W.

- Bowersock and C.P. Jones, Washington DC, 1994.
- Robert –Robert 1976 J. Robert – L. Robert, Une Inscription Grecque de Teos en Ionie, L' Union de Teos et Kbyrassos, JS 1976, 153-235.
- Rogers 1991 G.M. Rogers, The Sacred Identity of Ephesos (Routledge Revivals): Foundation Myths of a Roman City, New york 1991.
- Rostovtzeff 1966 M. I. Rostovtzeff, Social and Economic History of the Roman Empire. 2nd ed. Rev. Peter M. Fraser. 2 vols. Oxford: Clarendon Press, 1966.
- Roussel 1931 P. Roussel, Le miracle de Zeus Panamaros, BCH 55, 1931, 70 – 116
- Saba 2012 S. Saba, The Astynomoi Law From Pergamon: A New Commentary. Munich 2012.
- Sarıkaya 2009 S. Sarıkaya, Hellenistik Dönem'de Asyilia: Ionia ve Karia'daki Tapınaklarla Birlikte Kent ve Egemenlik Alanına Tanınan Hiera Kai Asyilia, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya 2009.
- Sartre 1995 M. Sartre, L'Asie Mineure et l'Anatolie d'Alexandre à Dioclétien (IVe s. av. J.-C./IIIe s. ap. J.-C.), Paris 1995.
- Scherrer 2006 P. Scherrer, Die Fernwasserversorgung von Ephesos in der römischen Kaiserzeit. Synopse derepigraphischen Quellen, in: G. W IPLINGER (Hg.). Cura Aquarum in Ephesus, Proceedings of the Twelfth International Congress on the History of Water Management and Hydraulic Engineering in the Mediterranean Region, Ephesus/Selcuk, Turkey, October 2–10, 2004. Bulletin Antieke Beschaving, Suppl. 12 = Sonderschriften des Österreichischen Archäologischen Instituts 42. Leuven, Paris, Dudley/MA. I, 45–58.
- Schuler 1996 C. Schuler, Ländliche Siedlungen und Gemeinden im hellenistischen und römischen Kleinasien (Vestigia Beiträge zur Alten Geschichte 50), Munich 1996.
- Schulte 1994 C. Schulte, Die Grammateis von Ephesos. Schreibamt und Sozialstruktur in einer Provinzhauptstadt des römischen Kaiserreiches, Stuttgart 1994.
- Schulthess Γνώμη Schulthess, s.v. “Γνώμη”, şurada: RE Bd. VII.1912, 14811502-1157.
- Schwahn στρατηγός W. Schwahn, s.v. στρατηγός, şurada: RE Suppl. VI.2, 1935, 1071-

- 1157.
- Seeck 1904 O. Seeck, Quellenstudien zu des Aristoteles Verfassungsgeschichte Athens 164-184, Klio IV, 1904, 270-326.
- Seufert 2012 A. M. Seufert, Stratēgoi And The Administration Of Greece Under The Antigonids. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, University of North Carolina, Chapel Hill 2012.
- Shear 1978 T. L. Shear, Kallias of Sphettos and the Revolt of Athens in 286 B. C. ,Hesperia Supplements 17, 1978, 119-122.
- Sherk 1969 R. K. Sherk, Roman Documents from the Greek East. Senatus Consulta and Epistulae to the Age of Augustus. Baltimore - Maryland 1969.
- Sherk 1988 R. Sherk, The Roman Empire: Augustus to Hadrian, Cambridge 1998.
- Sherk 1990 R. K. Sherk, Eponymous Officials Greek Cities I, ZPE 83, 1990, 249–288.
- Sherk 1991 R. K. Sherk, Eponymous Officials Greek Cities III, ZPE 88, 1991, 225–260.
- Sherk 1992 R. K. Sherk, Eponymous Officials Greek Cities IV, ZPE 93, 1992, 223–272.
- Sherk 1993 R. K. Sherk, Eponymous Officials Greek Cities V, ZPE 96, 1993, 267–295.
- Sidebottom 2009 H. Sidebottom, Philostratus and the Symbolic Roles of the Sophist and Philosopher. Şurada: Philostratus, ed. E. Bowie – J. Elsner, Oxford (2009): 69–99.
- Sina 2003 A. Sina Karia Panamara'da Bulunan Saç Adakları Yazıtları, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi 22, 2003, 125-134.
- Sokolowski 1980 F. Sokolowski, On the Decree of Teos concerning the Appointment of the Φποypαpxoσ for Kyrbissos, ZPE 38, 1980, 103-106.
- Stephan 2002 E. Stephan, Honoratioren, Griechen, Polisbürger: Kollektive Identitäten innerhalb der Obersicht des kaiserzeitlichen Kleinasien. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2002.
- Sterrett 1885 J.R. Sterrett, Inscriptions of Assos, Papers of the American school of classical studies at Athens 1, 1885, 1-90.

- Sterrett 1888 J.R. Sterrett, An epigraphical journey in Asia Minor [during the summer of 1884], Papers of the American school of classical studies at Athens, Boston 1888
- Stockton 1990 D. Stockton, The Classical Athenian Democracy, Oxford 1990.
- Strubble 1987 J.H.M. Strubble, The Sitonia in the Cities of Asia Minor under the Principate, EA 10, 1987, 45-81.
- Strubble 1989 J.H.M. Strubble, The Sitonia in the Cities of Asia Minor under the Principate(II), EA 13, 1989, 99-122.
- Swoboda 1890 H. Swoboda, Bemerkungen zur politischen Stellung der athenischen Strategen, Rheinisches Museum für Philologie Neue Folge, 45. Bd., 1890, 288-310.
- Swoboda 1893 H. Swoboda, über den Process des Perikles, Hermes, 28, 1893, 536-598.
- Şahin 1987 S. Şahin, Epigraphica Asiae Minoris neglecta et iacentia, EA 9, 1987, 47-73.
- Takmer 2006 B. Takmer, "Lex POrtorii Provinciae Lyciae: Lykia Eyaleti Gümrük Yasası", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Akdeniz üniversitesi, Antalya, 2006.
- Thalheim 1984 TH. Thalheim, die Drakontische Verfassung bei Aristoteles, Hermes, 29, 1894, 458-463.
- Thompson 1895 G. V. Thompson, zu Aristot. "Polit. Athen." [Greek] IV 2, Hermes, 30, 1895, 478-480.
- Thompson –Wycherley 1972 H.A. Thompson – R.E.Wycherley, the Athenian Agora 14: The Agora of Athens, Princeton 1972.
- Tüner Önen 2008 N. Tüner Önen, Phaselis Antik Kenti ve Teritoryumu. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi. Antalya 2008
- Üreten 1999 Hüseyin Üreten, Hellenistik Dönem’de Pergamon Krallığı ve Roma Devleti İle İlişkileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1999.
- Üreten 2004 H.Üreten , Hellenistik Dönem Pergamon Kenti Tanrı ve Kültleri, A.Ü.Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları, XXII, 25, 2004, 185-214.
- Varinlioğlu 1980 E. Varinlioğlu, Inscriptions from Erythrae, ZPE 38, 1980, 149-156
- Varinlioğlu 1988 E. Varinlioğlu, Inschriften von Stratonikeia in Karien, EA 12,

- 1988,19-129.
- Veyne 1992 P.Veyne, Bread and Circuses: Historical Sociology and Political Pluralism, translated by B. Pearce, London 1992.
- Welles 1934 C. B. Welles, Royal Correspondence in the Hellenistic Period: A Study in Greek Epigraphy. New Heaven - Roma 1934.
- Witt 1977 P. D. M. Witt, The Judicial Function of the Strategos in the Roman Period, Ann Arbor 1977.
- Wood 1877 J.T.Wood, Discoveries at Ephesus, Including the site and remaind of the Great Temple of Diana, london 1877.
- Wörle 1988 M.Wörle, Stadt und Fest im kaiserzeitlichen Kleinasien: Studien zu einer agonistischen Stiftung aus Oinoanda, München 1988.
- Zuiderhoek 2013 Arjan Zuiderhoek, Cities, Roman Empire (east), şurada: The Encyclopedia of Ancient History, First Edition. Edited by Roger S. Bagnall, Kai Brodersen, Craige B. Champion, Andrew Erskine, 2013.

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Çisem ÇAĞ
Doğum Yeri - Tarihi	02/01/1985-Tekirdağ
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Tekirdağ Tuğlacılar Süper Lisesi,2003
Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Eski Yunan Dili ve Edebiyatı Bölümü, Antalya 2004-2009.
Proje Konusu	Kefaret Yazıtları Kataloğu.
Yüksek Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Ana Bilim Dalı, Antalya, 2009-2012.
Tez Konusu	Güney Anadou Kıyıları Askeri İçerikli Yazıtları Kataloğu: (Lykia, Pamphylia, Pisidia, Kilikia).
Yabancı Dil / Diller	İngilizce, Almanca
BİLİMSEL FAALİYETLER	
1) Uluslararası/ulusal Kitap ya da Kitaplarda Bölümler: 2018 N. Gökalp Özdil – Ç. Çağ, Antikçağda Anthropophagia, şurada: Vedat Çelgin Armağan Kitabı, Arkeoloji Sanat yayınları, İstanbul 2018, 187-200. 2) Dergi Makaleleri 2017 Ç. Çağ, Bir Kent Memuriyeti Olarak Stratēgia: Anadolu Kentlerinde Hellenistik Dönem Strategos'ları, Phaselis III (2017) 281-295. 2018 Hülya Kökmen-Seyirci – Çisem Çağ, Antikçağda Gıdaların Korunması, Cedrus VI, 2018, 701-711. 3) Alanında kitap bölümü çevirisi 2012 F. Onur (Çevirenler: Çisem GÜRER - Canan ARIKAN), Pamphylia'da Roma Ordusu (İ.S. 3. - 6. Yüzyıllar), şurada: N. Eda Akyürek Şahin et alii (eds.), Eskiçağ Yazıları 1 [AKRON 1], 27-61, 2012 <u>Aldığı Destekler/Burslar/Ödüller:</u> • Sokrates/Erasmus Öğrenim Bursu, Albert-Ludwigs Universität, Seminar für Alte Geschichte, Freiburg/Almanya (06/10/2011 - 26/03/2012). • Koç Üniversitesi, Suna - İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Merkezi (AKMED), Doktora Araştırma Bursu, Antalya (2017). <u>Diğer Sunumlar:</u> • Ç. Çağ, “Roma İmparatorluk Dönemi Küçükasya'sında Agoronomia” Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Bölümü, 23 Aralık 2013, Antalya,	

(Doktora seminer sunumu).

Yurt Dışı Deneyimleri:

- **Albert-Ludwigs Universität** (6 Ay), Seminar für Alte Geschichte, Freiburg/Almanya, Kütüphane Çalışması ve araştırma, 06/10/2011 – 26/03/2012.

İŞ DENEYİMİ

Projeler	• 2010 - 2011, Akdeniz Üniversitesi, Bilimsel Araştırma Projeleri, (BAP) tarafından desteklenen “Güney Anadolu Kıyıları Askeri Yazıtları Katoloğu” adlı Yüksek Lisans tez projesinde araştırmacı. Yürütücü: Yrd. Doç. Dr. Fatih Onur, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Bölümü. Proj. no: 2001.02.0107.001 • 22009 – 2012, TÜBİTAK - ARDEP – SOBAG, “Stadiasmus Patavrensis” Çerçevesinde Orta Likya (Teke Yarımadası) Ulaşım Sistemi ve Sorunları” başlıklı projede araştırmacı. Yürütücü: Prof. Dr. Sencer Şahin, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Bölümü. Proj. No: 108K437. • 2008 – 2009, Antalya – Kaleiçi, Kesikminare kazı çalışmalarına stajyer öğrenci olarak katılım. Yürütücü: Prof. Dr. Burhan Varkıvanç, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü.
E-Posta	cisemcag@gmail.com